ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամիս · 800 ֆր ·, Տար · 1600, արտ · 2500 ֆր ·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր · C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 1 AVRIL 1950 Շաբաթ 1 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6117–Նոր շրջան թիւ 1528

Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԷՕՆ ՊԼՈՒՄ

Մէկ շաբթուան ընթացքին երկու մեծ դէմքեր կորսնցուց միջազգային ընկերվարութիւնը, — Հէրոլտ Լասքի եւ Լէոն Պլում ։

Առաջինը, Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան երբեմնի նախագահը, բաղդատաբար երիտասարդ էր, 56 տարեկան ։ Լէոն Պլում՝ 78, եւ հիւանդ՝ երկար ատենէ ի վեր ։

Անգլիացի օրագրող մը, որ մօտէն ճանչցած է երկուքն ալ, նմանութեան գիծեր կը տեսնէ անոնց միջեւ ։ Թէ գաղափարական տեսակէտով, թէ անձնական կեանքով եւ թէ հանրային գործունէութեամբ ։

— « Անոնք իրենց քաղաքական ասպարէզն սկսան իբրեւ ձախակողմեան ընկերվարականներ, վճռական ձայն ունեցան իրենց երկիրներուն ճակատագրին մէջ՝ տագնապալի պահերու ։ Եւ որովհետեւ երկուքն ալ այլեւս չէին վայելեր ընկերվարութեան ձախ թեւին վստահութիւնը, մերժուեցան օրուան զօրաւորներէն... Իւրաքանչիւրը դարձաւ նշանակէտ՝ համայնավարական յարձակումներու » ։

Ապացոյց՝ «Իւմանիթէ»ի երէկուան թիւը, որ միայն եւ միայն բացասական գիծեր, սեւ արատներ կը տեսնէ Լէոն Պլումի ընկերվարական գործունէութեան մէջ, սկսելով 1920ի համագումարէն, երբ երկուքի բաժնուեցաւ կուսակցութիւնը ։ (Այդ օրը կը ծնէր Ֆրանսայի համայնավար հոսանքը, առաջնորդութեամբ Մարսէլ Քաշէնի եւ հանգուցեալ Ֆրոսարի, որ վերջին տարիներուն դարձի եկած էր) ։

Այսպէ՛ս է բոլշեւիկեան «դիրքաւորումը» աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ ։ Առանց ազգի, դաւանանքի եւ ընկերային մակարդակի տարբերութեան ։

Ընկերվարութեան ամէնէն քաջ ախոյեանը, ամէնէն գիտուն տեսաբանը, ամէնէն խոր իմացականութիւնը արժէք չունի, եթէ տառապէս չի հետեւիր Մարքս – Լենին – Սթալինեան ուղեգծին, աչքերը գոց եւ գլուխը կախ ։

Այսպէս էր որ ծնաւ վարժապետական բացատրութիւն մըն ալ, — «Սոցիալ – դաւաճան » ։

Ո՞ր մէկը ազատ մնաց այդ ցեխարձակումէն, տարիներու ընթացքին ։

« Դաւաճաններ » էին Կաուցկին եւ Ատլէրը, Պեպէլը եւ Էպէրթը ։ Նաեւ ռուսական, անգլիական, ֆրանսական ընկերվարութեան տեսաբաններն ու գործօն դէմքերը ։

Մեր «փոքր ածու»ին մէջ անգամ, նոյն ադանդամոլութիւնը չէ՞ որ կը գործէ մինչեւ այսօր, մթագնելով աչքերը ։ Թանձր քօղ մը տարածելով բուն իրականութեան վրայ ։

Դառնալով Լէոն Պլումի, կը կարծենք թէ իր ամէնէն մեծ արժանիքը պիտի մնայ ազատութեան սէրը եւ աշխատանքի, պայքարի տենդը ։

Բարդ իմացականութիւն մըն էր հանգուցեալը, խոր եւ բազմակողմանի հմտութեամբ ։

Ամէնէն խրթին կամ հասարակ խնդիրն ալ կը վերլուծէր, կը լուսաբանէր խորաթափանց նրբութեամբ մը ։

Իր ճկուն տրամաբանութիւնը միշտ ալ ելք մը կը գտնէր, այս կամ այն տագնապը լուծելու համար ։ Միշտ մնալով հաւատարիմ՝ իր ընկերվարական դաւանանքին, վարպետօրէն կ'ընդլայնէր անոր սահմանները ։ Լուսամուտներ կը գտնէր, վարդապետականը ներդաշնակելով կացութեան մը պահանջներուն հետ ։

Ձինքը խորապէս յարգելով հանդերձ, իր ընկերները, մանաւանդ երիտասարդները յաճախ կ'ընդդիմանային իր տեսակէտներուն ։

Օրինակ, վերջին ամիսներու տագնապին ատեն, ինք համաձայն չէր ընկերվարական նախարարներու հրաժարման ։ Եւ պատճառներն ալ կը բացատրէր պաշտօնաթերթով ուր կը շարունակէր խմբագրականներ գրել մինչեւ իր մահը ։

Ֆրանսայի ներքին կեանքին մէջ, իր ամէնէն փայլուն շրջանը կը կազմէ առաջին վարչապետութիւնը (1936), երբ քուէարկել տուաւ շարք մը ընկերային բարենորոգումներ ։

Այդ օրերուն ծանր ալեկոծութեան մը մատնուած էր Ֆրանսան, « Նստուկ » գործադուլներով ։ Ջափազանց մռայլ էր հեռանկարը ։ Լէոն Պլում գիտցաւ կանխել վտանգը ։

Առաջնորդ մըն է որ կ'իյնայ վաստակեալ ։

Շ ·

ԾՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐՈՒ ՍՈՎԵՏԻՆ (նախարարական խորհուրդ) կից կազմակերպուած է «Գաղափարական դաստիարակութեան ընկերութիւն» մը որուն կ'անդամակցին քաղաքական եւ կուսակցական գործիչներ, ակադեմականներ, պրոֆէսօրներ, գիտնականներ, արուեստագէտներ, դերասաններ, գրողներ եւ ուրիշ աշխատողներ ։ Ընկերութեան նպատակն է կազմակերպել մշտական եւ ծաւալուն դասախօսութիւններ հանրապետութեան բոլոր վայրերու մէջ ։ Ժողովրդային զանգուածներուն ծանօթացնել Խ · Միութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը, միջազգային աշխարհակալութեան (իմպերիալիզմ) յարձակողական ձգտումները ։ Լայնօրէն, ցուցահանդէսներու, ներկայացումներու եւ այլ միջոցներով, ծանօթացնել խորհրդային արուեստի վիթխարի նուաճումները եւ « կապիտալիստական երկրների արուեստի ռէակցիոն ընթացքը, Տիտոյի ֆաշիստական կլիկը եւ նրա ծառայութիւնները միջազգային ռէակցիային» ։ Նաեւ ծանօթացնել Միչուրինեան ուսմունքը եւ սովետական գիտութեան միւս ճիւղերը ։

Յունուար, Փետրուար եւ Մարտ ամիսներու ընթացքին կազմակերպուած են 1550 դասախօսութիւններ՝ քաղաքական եւ միջազգային, եւ 595 դասախօսութիւն գիտական նիւթերով (թեմա) ։ Նշանաւոր են Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեանի դասախօսութիւնները, — «Սովետական աստղաբաշխութեան նուաճումները » ։

ԿԼՄԻՆՏՐԻ ԵՒ ԱՂԻՒՍԻ գործարան մը պիտի շինուի Երեւանի մէջ, այս տարուան ընթացքին ։ Գործարանը պիտի արտադրէ տարեկան երկու միլիոն կղմինտր եւ մեծ քանակութեամբ աղիւս ։ Շինութեան համար յատկացուած է մէկուկէս միլիոն ռուբլի ։ Արդէն ստացուած են համապատասխան սարքաւորումները եւ աշխատանքի ձեռնարկուած է ։ Գործարանին շինութիւնը պիտի աւարտի Հայաստանի խորհրդայնացման 30ամեակին ։

Մահ Լէոն Պլումի

Հինգշաբթի օր յանկարծամահ եղաւ Լէոն Պլում, Ֆրանսայի ընկերվարութեան վաստակաւոր առաջնորդը, որ երեք անգամ վարչապետ եղած է եւ միջազգային համբաւ կը վայելէ ։ Թերթերը կը գրեն թէ սրտի տկարութենէ զատ, վարակուած էր խլիրդով (քանսէռ) ։ Ապրիլ 9ին 78 տարեկան պիտի ըլլար ։ Անցեալ տարի գործողութեան մը ենթարկուած ըլլալով, քաշուած էր քաղաքական ասպարէզէն եւ միայն խմբագրականներ կը գրէր Le Populaireի մէջ ։

Հանրապետութեան նախագահը եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ անմիջապէս իր բնակարանը գացին, իրենց յարգանքը յայտնելու համար առաջին ընկերվարական վարչապետին, որ եղած է նաեւ բանաստեղծ, թատերական քննադատ, եւ հեղինակ շարք մը գիրքերու ։ Օժտուած՝ բարձր իմացականութեամբ, առաջնակարգ հեղինակութիւն մըն էր իբրեւ տեսաբան միջազգային ընկերվարութեան ։ Իբրեւ պետական վարիչ ամէնէն աւելի փայլեցաւ 1936ին, կազմելով Ժողովրդական Ճակատի կառավարութիւնը, որ հաստատեց շաբաթական 40 ժամ աշխատանքը, վճարովի արձակուրդը, ընկերային ապահովութեան օրէնքները եւն · ։

Ազգ · Ժողովին մէջ, նախագահը՝ Պ · Էռիօ հաղորդելով գոյժը, պանծացուց իր յիշատակը եւ յայտարարեց · — «Սիրելի Պլում, ձեր կեանքը կը մնայ տիպար մը աշխատանքի, շիտակութեան, հայրենասիրութեան եւ վեհանձնութեան ։ Ան պիտի տիրապետէ մեր երկրին պատմութեան մէջ իր սքանչելի եւ արի ներդաշնակութեամբ » ։

Վարչապետը, Պ · Պիտօ, կառավարութեան յարգանքը յայտնեց, հանգուցեալը կոչելով «մէկը ամենամեծ եւ ամէնէն ազնիւ միտքերէն որ պատիւ կը բերեն խորհրդարանին, հանրապետութեան եւ երկրին » ։

Ցարգանքի արտայայտութիւններ կը հասնին աշխարհի բոլոր մասերէն ։ Եւրոպայի արտաքին նախարարներու խորհուրդը կէս ժամ դադրեցուց նիստը, Սթրազպուրկի մէջ, ի յարգանս հանգուցեալին ։

Անգլիոյ վարչապետը, Պ · Էթլի, ջերմապէս ներբողելով Լէոն Պլումի քաջութիւնը, յայտարարեց · — « Երբեք պիտի չմոռնանք իր սքանչելի պաշտպանութիւնը Ռիոմի դատավարութեան ատեն ։ Ան լոյսը եւ իմաստութիւնը տարածեց Ֆրանսայի սահմաններէն ալ անդին ։ Իր երկիրը կը կորսնցնէ մեծ քաղաքացի մը, աշխարհը՝ մեծ մարդ մը որ պատիւ կը բերէր քաղաքակրթութեան ։

Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, Իւմանիթէ, հաղորդելով Լէոն Պլումի մահը, կ'ըսէ թէ վճռական դեր մը կատարեց 1920ին, Թուրի համագումարին մէջ, պառակտելով բանուորական ճակատը ։

Ցաջորդով՝ իր կեանքն ու գործը ։

★ Հ · Յ · Դ · Եւր · Կեդր · Կոմիտէն ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան, այս ծանր կորուստին առթիւ ։

Թուրքիայէն փախած Հայերը, Ցոյները եւ Հրեաները

ԿՐՆԱՆ ԻՐԵՆՑ ԶՐՕՍԱՇՐՋԻԿ ԱՅՑԵԼԵԼ ՉՈՐՍ ԱՄՍՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (25 Մարտ) · —

Անգարա · — Երէկ, ուրբաթ, 24 Մարտ, Ազգ · Ժողովը վաւերացուց անցագրային օրէնքին (փասափօրթ քանունու) բարեփոխումները, որոնց շնորհիւ արտասահման գտնուող նախկին հայրենակիցները կ'արտօնուին Թուրքիա վերադառնալու ։

Նոր օրէնքը իբրեւ զբօսաշրջիկ չորս ամիս բնակելու պայմանով Թուրքիա վերադառնալու արտօնութիւն կուտայ անխտիր այն բոլոր նախկին հայրենակիցներուն, որոնք որեւէ պատճառով հեռացած են երկրէն եւ կորսնցուցած են հայրենակցական հանգամանքները ։ Բացառութիւն կը կազմեն միայն սուլթանական գերդաստանի անդամները, որոնք չեն կրնար օգտուիլ նոր օրէնքէն ։ (Մարմարա) ։

★ «Ժամանակ»ի համաձայն, քուէարկուած օրէնքը կը տրամադրէ · —

« Անոնք որ երկրէն մեկնած եւ հպատակութենէ հանուած են ոեւէ պատճառով, պիտի կրնան իբրեւ զբօսաշրջիկ չորս ամիս մնալու պայմանաւ Թուրքիա գալու արտօնութիւն ստանալ, եթէ դիմում կատարող անձին մասին անպատեհութիւն չտեսնուի » ։

Այս օրինագծին վիճաբանութեան ընթացքին, Ահմէտ Րէմզի Եիւրէյիր խօսք առնելով շեշտեց թէ օրինագծին մէջ «ոեւէ պատճառով» բացատրութիւնը գործածուած է ։ Արդ, անկեալ արքայատոհմին անդամները որպէսզի չկարենան օգտուիլ այս օրէնքէն, պէտք է ըստ այնմ յօդուած մը աւելցուի օրէնքին վրայ ։

Ներքին գործավար Էմին Էրիշիրկիլ պատասխանելով ըսաւ թէ այս օրէնքը ոչ մէկ կապ ունի երկիրէն հեռացուած Սուլթաններու եւ Խալիֆաներու շառաւիղներուն վերադարձին հետ, այլ միայն հպատակութենէ դադրեցուցած փախստական հայրենակիցներուն այցը կը նախատեսէ ։

★ Ազգ · Ժողովի նոյն նիստին մէջ համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով ընդհ · ներման օրինագծի մասին, խնդիրը յետաձգուած է յաջորդ երեսփ · ժողովին որ պիտի ընտրուի Մայիս 14ին ։

Գերմանիա ընկերակից անդամ Եւրոպայի խորհուրդին մէջ

Եւրոպայի Խորհուրդին Եչ · օրուան նիստին մէջ՝ (Սթրազպուրկ) 13 արտաքին նախարարները որոշեցին հրաւիրել արեւմտեան Գերմանիան եւ Սարի շրջանը որ մասնակցին իբրեւ ընկերակից անդամներ ։ Այս հանգամանքով, երկուքն ալ պիտի կրնան մասնակցիլ վիճաբանութեանց եւ քուէարկել, ինչպէս միւս հիմնադիր անդամները ։ Խնդիր է թէ Գերմանիա պիտի ընդունի՞ հրաւէրը թէ պիտի մերժէ, քանի որ համաձայն չէ Սարի ներկայ կարգուսարքին եւ անդամակցութեան՝ իբրեւ ինքնավար շրջան ։

Տրուած որոշման համաձայն, Գերմանիա կրնայ 18 երեսփոխաններ ղրկել Եւրոպայի խորհր–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ · — Մարսէյլէն գրուած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ ընկեր Խ · Թէլեան ինքնաշարժի ծանր արկած մը անցուցած է անցեալ կիրակի, Սէն Զաքարիայի մօտ, երբ տուն կը վերադառնային ընտանեկան պարագաներով ։ Ընդհարումէ մը խուսափելու համար, կառքը կը զարնուի մէկ մեթր բարձրութեամբ հողակոյտի մը, ջարդուփշուր ըլլալով ։ Զանազան վէրքեր ստացած են ինք, փոքր աղջիկը՝ Ժօժէնի, մեծ աղջիկը եւ փեսան ։ Անվնաս մնացած էին միայն երեք թոռնիկները ։ Արագ ապաքինում կը մաղթենք բոլորին ։

ԴԷՊԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍԻ ՎԱՆՔԸ

ԽՄԲ.— Վերջերս այս պատմական վանքը այցելեց Յովսէփ Քահանայ Գիլումեան, որ այս գարնան պիտի ստանձնէ նաեւ վանահայրութիւնը: Ինքն է որ կը նկարագրէ ուղեւորութիւնը, Ալիքի մէջ, այնքան սրտառուչ յիշատակներ արթնցնելով.—

Անցեալ տարի Նոյեմբեր 16ին Ուզայէից մեկնում եմ դէպի Ս. Թադէոս Առաքելոյ վանքը եւ մի գիշեր Խոյ քաղաքում գիշերելուց յետոյ, յաջորդ օրը Նոյեմբեր 17ին հասնում եմ Մակու քաղաքը, որ կծկուած է մի հսկայ քարաժայռի տակ: Քաղաքը Զանգիմարի գետից սկսած բարձրանում է աստիճան առ աստիճան դէպի լեռը եւ վերջանում է մի հսկայ ժայռի տակ, որ ձգւում է քաղաքի արեւելքից դէպի արեւմուտք, այնպէս որ մէկի տան կտուրը միւսի համար բակ է ներկայացնում: Քաղաքի հարաւային կողմից նոյնպէս բարձրանում է մի հսկայ լեռ, որը կոչւում է Զամբուլ – դաղի:

Մակւում մնում եմ երեք օր: Հանդիպում եմ այդ շրջանի հրամանատար գնդապետ Միրզաֆարիին եւ արտօնութիւն ստանում: Ցարգելի գնդապետը հարկ եղածը կարգադրելուց յետոյ, դառնալով ինձ, ասաց.

— «Ուրեմն գնում էք վանք: Յաջողութիւն եմ ցանկանում եւ ձեզ վրայ պարտք եմ դնում նրա պահպանման եւ մաքրութեան վերաբերմամբ լինէք շատ բծախնդիր, խնամք տանէք, որ այդ հինաւուրց շէնքը նոր փլուզումներ չունենայ: Այդ շէնքը ձեր անցեալ պատմութիւնն է, ձեր նախնիքների փառքն ու պարծանքը, որ ձեզ յիշատակ է թողնուած, իսկ դուք պէտք է աւելի պայծառացնէք եւ յարգանքի արժանի վայր դարձնէք: Յոյս ունեմ, որ այդ մասին ոչինչ չէք խնայի»:

Ժամը 2ին ճանապարհւում եմ դէպի վանք: Զանգիմար գետի կամուրջն անցնելուց յետոյ, անմիջապէս սկսւում է մի վերելք Զամբուլ դաղի ուղղութեամբ մի սարսափելի եւ տանջալից վերելք, որ շատ տեղ չորեքթաթ պէտք է քայլել: Մի անզգոյշ քայլ եւ ամէն ինչ կորած է: Ուղեցոյցս տեղ տեղ նստում էր հանգստանալու համար: Հասնում ենք գագաթին եւ ազատ շունչ քաշում: Յետոյ սկսւում է վայրէջքը. երեկոյեան հասնում ենք ուղեցոյցիս գիւղը՝ Ջանագլու եւ գիշերում այդ տեղ:

Յաջորդ առաւօտ, լուսաբացին մէկ – երկու բաժակ թէյ խմելուց յետոյ, ճանապարհւում ենք մի նեղ ձորի միջով, բարձրանալով միշտ դէպի վեր՝ ժայռերի եւ հսկայ քարերի միջով: Լուսաբացին վերելքի դժուարին մասն անցել էինք:

Հասնելով Թւանքչի կոչուած ձորի վերջաւորութեան մեր առաջ բացւում է մի լայն հովիտ, որի միջով անցնում է Զանգիմարի ճիւղերից մէկը: Գետակի ձախ ափին երեւում են Իմամղուլի կոչուած երեք գիւղեր: Սկսում ենք վայրէջքը: Ժայռերի վրայով աստիճան առ աստիճան ցած ենք իջնում մինչեւ լերան կուրծքը եւ ապա դառնում դէպի հարաւ՝ մի արահետով: Բաւական տարածութիւն ելեւէջ կատարելուց յետոյ՝ հասնում ենք երկու հսկայ ժայռի, որոնք ցցուած են մեր շաւղի եզրքին: Առաջնորդը ցոյց է տալիս երկրորդ ժայռը եւ ասում.— «Ի՞նչ կայ սրա վրայ»: Նայում եմ՝ երկու խաչ եւ արձանագրութիւն, որ շատ տեղ ջարդուած է եւ անընթեռնելի, հարցնում եմ առաջնորդիս՝ ուրեմն մօ՞տ ենք վանքին: — «Ոչ, պատասխանում է նա, դեռեւս երկու փարսախից աւելի ճանապարհ ունենք»: Իմ հարցումին, թէ ինչի համար է այս խաչքարն այստեղը նա ցոյց է տալիս մի աւերակ գիւղ եւ բացատրում, որ ժամանակին՝ այն հայաբնակ գիւղ է եղել:

Հասնելով Իմամղուլի գիւղը եւ գետն անցնելուց յետոյ, մեր ճանապարհն ընկնում է բլուրների մերթ ստորոտով, մերթ կրծքով եւ մերթ վրայով:

Այդ ոլոր – մոլոր մի փարսախ ճամբան կտրելուց յետոյ հասնում ենք մարգագետինների: Ուղեցոյցս գետակի հակառակ ափին, սարի ստորոտում եղած մարգագետինը եւ կից ջրաղացները ցոյց տալով՝ բացատրում է, որ դրանք պատկանում են վանքին: Սիրտս թունդ է առնում, մոռանում եմ յոգնութիւնս եւ քայլերս արագացնում շուտ հասնելու վանքին: Սարի լանջով մի պտոյտ գործելուց յետոյ դառնում ենք դէպի արեւելք: Անմիջապէս բլուրի վրայ երեւում են երեք մատուռներ:

Ուրեմն քայլ առ քայլ մօտենում ենք պատմական վայրին: Մտնում ենք ձորի մէջ, որից հոսում է մի բարակ ջուր: «Ահա վանքի սեփական ջուրը, ահա սարի լանջին վանքի ոչխարը», ծանուցում է ուղեցոյցս: Մօտենում ենք ձորի ամենանեղ անցքին, որը կոչւում է Դարբանդ: Երկու կողմի սարերի վրայ գտնուող ժայռերը մօտեցել են մի միմեանց եւ կազմել մի նեղ անցք: Ձախ կողմի ժայռի վրայ փորագրուած է մի խաչ: Անցնում ենք Դարբանդը եւ մեր դիմաց փառահեղօրէն բարձրանում է վանքի հսկայ գմբէթը՝ սրբատաշ քարով, կարծես մի կտորից ձուլուած լինի: Սիրտս սկըսում է աւելի արագ բաբախել, քայլերս աւելի արագացնում եմ, աւելի շուտ տեղ հասնելու համար: Կարծես թէ վեց փարսախ ճանապարհ չեմ քայլել:

Վերջապէս ինքս ինձ գտնում եմ պարսպապատ վանքի դարպասի առաջ եւ շտապ ներս մտնում ու քայլերս ուղղում դէպի վանքի արեւմտեան դուռը բաց տալիս ներս մտնում ու ծնրադրում:

Իմ մտքում անմիջապէս արթնանում են Հայոց պատմութեան դրուագները եւ մեր վանքերի մասին գրուած ուսումնասիրութիւնները: Իմ աչքին պատկերանում են մեր առաջին լուսաւորիչները՝ Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարդողիմէոս առաքեալները:

Ահա ծնրադիր մօտենում եմ սեղանին, համբուրում եւ մոմ վառելով, դուրս գալիս վանքից ու դիտում շուրջս:

Դարերի փոթորիկներից յետոյ, այս պատմական վանքը դեռ հսկայի պէս գլուխը ցցած՝ կանգուն է եւ հիացմունք է պատճառում այցելուներին. տասնեակ դարերի փոթորիկները, ահ ու սարսափը կարծես մօտ չեն եկել այդ հոյակապ կառոյցին:

Դիտում եմ զարդանկարները, որքան բնական, որքան գեղեցիկ: Ինչ մեծ աշխատանք է տարուած եւ ինչ խնամք, մարդկային բանականութիւնը ինչեր է կերտել, ինչպէս է կեանք ու յեղու տուել անշունչ քարերին, որո՜նք հազարաւոր տարիներ վերջ այնքան պերճախօս վկաներն են մեր անցեալի ու փառքի ...

Մտքով սլանում եմ դէպի յետ, աչքիս առաջ պատկերանում են մեր պատմութեան հին էջերը եւ թւում է, որ իմ շուրջը հնչում է մի անուշ երգ, որի մէկ տողը սրբազան մեղեդու պէս կրկնւում է անընդհատ: « ... Թադէի վանուց ձէնիկդ ինձ դիպաւ...», արձագանգւում է երգի այդ տողը եւ փոթորկում միտքս ու հոգիս ...

Տաճարից յետոյ մի առ մի մտնում եմ խուցերը, որոնք շարուած են իրար կից, եւ նորից միտքս սլանում է յետ... Ահա, այս քարէ խուցերում էր, որ մեր կուսակրօնները գիշեր ու ցերեկ ոգնում էին՝ գրիչը ձեռներին, մագաղաթի վրայ կռացած ստեղծագործում էին, լոյս ու գիտութիւն տարածում ... Բայց այժմ սգաւորի պէս եւ ամէնքից մոռացուած սգում են իրենց հին փառքը եւ իրենց անցեալը:

Իսկ այդ մասին ի՞նչ են մտածում մեր ազգային մարմինները: Չպիտի՞ յամենալ մեր հին փառքի այս գեղեցիկ կոթողը կանգուն պահելու համար: Անհրաժեշտ է որ մեր ազգային բոլոր հիմնարկութիւնները, միութիւններն եւ սրտցաւ ազգայինները ձեռք առնեն հարկ եղած միջոցները՝ գոնէ եղածը կանգուն պահելու եւ ապացուցանելու, որ ներկայ սերունդը նախանձախնդիր է մեր անցեալի յիշատակարանները պահելու եւ պաշտպանելու խնդրում:

ՅՈՎՍԷՓ ՔՀ. ԳԻԼՈՒՄԵԱՆ

Թուրքիոյ ներքին հոգերը

ԽՄԲ.— Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը լուծուեցաւ Մարտ 24ին, ընտրական պայքարը սկսած է արդէն: Առաջին ճառը խօսեցաւ հանրապետութեան նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ, իր թեկնածութիւնը դնելով: Ահաւասիկ ամփոփումը.

— Սիրելի հայրենակիցներ, նոր ընտրութեանց մէջ կը դնեմ երեսփոխանական թեկնածութիւնս: Անցնող չորս տարուան ընթացքին, իմ գլխաւոր նպատակս եղաւ հայրենակիցներու միջեւ համերաշխութիւն եւ միաբանութիւն հաստատել, եւ արտաքին ապահովութեան տեսակէտով Թուրքիոյ ցոյց տալ փրկութեան ճամբան: Մինչեւ հիմա աշխատեցանք որ զանազան համոզումներով տոգորուած հայրենակիցները անխափան գործեն քաղաքական կեանքի մէջ, եւ այս ուղղութեամբ անհուն ազատութիւն տրուեցաւ իրենց: Որքան որ բաւեցին մեր ուժերը, ջանացինք որ բուռն վիճաբանութիւնները անվնաս անցնին, մեր քաղաքական ճակատները հանդուրժեն իրարու:

Գլխաւոր պարտականութիւնը կը վիճակէր կառավարական կուսակցութեան: Հալք կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնները պարտաւոր էին աշխատիլ ամենամեծ ուշադրութեամբ, ջանալով ընդդիմադիր հոսանքներու անիրաւ կամ իրաւացի առարկութիւնները իրարմէ զանազանել: Անիրաւ վերագրումներու ազդեցութիւններուն եւ գրգռութիւններուն դէմ, պարտաւոր էին երաշխաւորել երկրին հայրենակիցներուն ապահովութիւնը: Իսկ եթէ դիտողութիւնները իրաւացի էին, պէտք էին մոռնալ արժանապատուութեան ամէն վիրաւորանք, եւ դարման խորհիլ ու միջոցներ ձեռք առնել: Անհրաժեշտ էր չափազանց համբերատար ըլլալ, որպէսզի ընդդիմադիր կուսակցութիւնները ապահովութեամբ գործէին: 1946ի արտակարգ կարգադրութիւններէն հետք մնացած չէ այսօր, եւ հակառակ անոր որ վրդովիչ գրգռութիւններ կատարուեցան, բնականոն դատավարութիւններով կարելի եղաւ երկրին կարգ կանոնը պահպանել: Այս արդիւնքը մեր դեմոկրատ վարչաձեւին մէկ հանգրուանն է, դէպի կատարելագործում: Այս ճամբուն մէջ մեր հայրենակիցներուն ողջմտութիւնը փրկեց երկիրը, ընդդէմ անոնց որոնք իրենց ընծայուած ազատութիւնը գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար չարաչար գործածեցին: Զրպարտութեամբ եւ հայհոյանքով գործող «փօլիթիքաճի»ները վարկաբեկուած են: Կը տեսնենք մարդիկ, որ կ'ուզեն այս ճամբէն քալել տակաւին: Միայն թէ յայտնապէս կ'երեւի որ մեր հայրենակիցները ուժ չպիտի տան անոնց:

Նոր աշխատանքներ բացուած են մեր առջեւ: Յառաջիկայ շրջանին, մեր գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ արդիւնաւորել եւ զարգացնել դեմոկրատ շարժումը: Նախ պիտի բարեփոխենք մեր սահմանադրութիւնը, ժողովրդապետական պահանջներու համաձայն: Մեր ներկայ սահմանադրութիւնը երկրին մեծ ծառայութիւններ մատոյց եւ անոր յառաջդիմութիւններուն պատճառ եղաւ. բայց իմ կարծիքով ալ լրացուցած է իր շրջանը եւ անհրաժեշտ են նոր տրամադրութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, համապատասխանելու համար ժողովրդապետական պահանջներուն:

Չեմ կրնար ենթադրութիւններ ընել, մեր ապագայ սահմանադրութեան մասին: Միայն թէ կ'ուզեմ թարգման հանդիսանալ իմ անձնական համոզումներուս: Անկախաբար երեսփոխանական ժողովէն, երկրորդ խորհրդարան մըն ալ պէտք է մեզի: Այս երկու խորհրդարանները միասնաբար պիտի հարթեն շատ մը խնդիրներ, ինչպէս նաեւ անջատապէս ալ պիտի զբաղին զանազան խնդիրներով: Հանրապետութեան նախագահին եւ զոյգ խորհրդարաններուն միջեւ հաստատուած յարաբերութիւնները եւ առհասարակ հանրապետութեան նախագահին պարտականութիւններն ու իրաւասութիւնները հիմնական քննութեան մը առարկայ պիտի ըլլան: Ոչ ոք այսօր կրնայ վճռել թէ այս խնդիրները ինչպէս պիտի կարգադրուին: Միայն թէ ամբողջ ուժովս պիտի աշխատիմ որ այս խնդիրները կարգադրուին համաձայն արեւմտեան զօրաւոր ժողովրդապետութեան մը հիմնական սկզբունքներուն:

Մեր ներկայ սահմանադրութիւնը պատերազմի մը պարագային, կրնայ արագօրէն ապահովել բոլոր արտակարգ միջոցները: Նոր սահմանադրութեան մէջ պէտք է մտնէ այս պարագան բայց մեր ներկայ հիմնական օրէնքը տկար մասեր ունի, այն ալ սա է: Երբ կուսակցութիւն մը ընտրութեանց հետեւանքով մեծամասնութիւն ապահովէ, կրնայ մէկ շաբթուան ընթացքին փոխել բոլոր օրէնքները, նոյնիսկ սահմանադրական օրէնքը: Ապագայ ծերակոյտը մասնաւորաբար պէտք է զբաղի այս գործով, այսինքն ապահովէ սահմանադրութեան կայունացումը եւ իւրաքանչիւր օրէնք պատշաճեցնէ սահմանադրութեան ոգիին: Կասկած չունիմ որ եթէ արեւմտեան չափանիշերով եւ սկզբունքներով նոր սահմանադրութիւն մը հաստատենք, մեր քաղաքական կեանքը պիտի ունենայ աւելի ապահով ապագայ մը:

ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Ուրիշ պարտականութիւն մըն ալ կը վիճակի ինծի, եւ յառաջիկայ չորս տարուան ընթացքին, անով պիտի զբաղիմ մասնաւորաբար: Մեր քաղաքական կեանքին մէջ կարեւոր հիւանդութիւն մը կայ, որ պէտք է դարմանուի հայրենակիցներու գործակցութիւնով: Բռնութեան քաղաքականութիւնը պատմական արմատներ ունի եւ տեսակ մը կանոն դարձած է պետական իշխանութենէ հեռու գտնուող կուսակցութիւններուն ձեռքը: Այս պատճառով է որ արդէն դարերէ ի վեր ժողովրդապետական վարչաձեւ չէ հաստատուած այս հողերուն վրայ: Ով որ իշխանութեան գլուխ չէ գտնուած, չէ կրցած համբերել եւ հանդուրժել, եւ բռնութեան դիմած է:

Մենք իբրեւ կառավարական կուսակցութիւն, ջանացինք մեզի վիճակուած պարտականութիւնը կատարել: Մենք չենք կրնար փոխել ընդդիմադիրներու բռնակալ միջոցները: Իրենք պէտք է ցոյց տան այդ կատարելագործումը. այս բռնական քաղաքականութիւնը այժմէն անդամալուծած է մեր քաղաքական կեանքը բազմաթիւ տեսակէտներով: Իբրեւ ծանրակշիռ երեւոյթ պէտք է մատնանշեմ թէ մեր գլխուն եկած աղէտներուն առթիւ իսկ չենք կրցած իրարու միացնել կուսակցութեանց վարիչները: Իբր օրինակ յիշեմ վերջին ողողումը, որ բնական աղէտ մըն էր, եւ սակայն չահագործումի առիթ եղաւ բռնի քաղաքականութեան ներկայացուցիչներուն համար:

Սիրելի հայրենակիցներ, ընտրողներուն կը

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏ ԺԱՆ ՍՈՎԱԺԷ

Մարտ 13ին մեռաւ ֆրանսացի ծանօթ արեւելագէտ՝ Ժան Սովաժէն, որ ուսուցչապետն էր Քօլէժ տը Ֆրանսի եւ Բարձրագոյն Ուսմանց Դըպրոցին։

Իբրեւ Դամասկոսի ֆրանսական կաճառին անդամ՝ 1926ին գնաց Սուրիա, որոշած ըլլալով մասնագէտ դառնալ Միջին Դարու իսլամական պատմութեան։

Իսլամական Միջին Դարուն մէջ ամէնէն աւելի Մէմլուք Սուլթաններուն դարաշրջանն էր որ իր ուշադրութիւնը գրաւեց։ Սովաժէ ինքնատիպ պրպտումներ կատարեց Մէմլուքներու օրէնքներուն եւ զինուորական կարգուսարքի մասին։ Կարգով հրատարակեց իր աշխատութիւնները սուրիական ճամբաներու մասին ինչպէս եւ գրքոյկը Մէմլուքներու կայսրութեան ձիանոցի եւ իջեւաններու մասին»։

Բացի Միջնադարեան Սուրիոյ մասին իր ուսումնասիրութիւններէն, Ժան Սովաժէ կ՚աշխատակցէր Թերթերու արեւելեան հնաբանութեան վերաբերեալ յօդուածներով։ Բացառիկ յստակութեամբ կուտայ իսլամական Արեւելքի պատմութեան յառաջաբանը։

Ժան Սովաժէն իբրեւ պատմագէտ՝ հնագիտութեան մէջ կը գտնէ անցեալը վերակազմելու միջոցը, եւ ոչ թէ շատերու նման կը նկատէ զայն իբրեւ իրմով վախճան մը։ Աշխարհագրութեան, ճարտարապետութեան, տնտեսական գիտութիւններու, բնագիրներու հոգին, քարքերու եւ տեսարաններու ուղղակի ծանօթութիւնը, ահա այս բոլորը կը միանան Սովաժի մէջ լուսաբանելու համար Իսլամ Միջին Դարուն ամէնէն չփոթ դարաշրջանը։ Արեւելքի մէջ մեծ է իր հեղինակութիւնը։

Իր հեղինակութիւններէն յիշենք «Ցուցակ Հալէպի իսլամ յիշատակարաններու», «Դամասկոսի Միջնաբերդը», «Հալէպի երկու Տիր սրբավայրերը», «Հալէպ», «Դամասկոսի պատմական յիշատակարանները» եւայլն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— Մարտ 5ին Շասի մէջ տեղի ունեցաւ մեր 12րդ մրցումը։ Հակառակորդը օժտուած է լաւ յառաջապահներով եւ մեզի համար եղանակին գրեթէ ամենադժուարին մրցումը եղաւ։ Շասի խումբը մեզմէ անմիջապէս վերջը կուգայ դասաւորման մէջ, մերտղաքըտարին ջախջախիչ յաղթանակը պարտութեան մատնելով 2—0։

Մարտ 12ին 13րդ մրցումը կատարեցինք Փոն տը Շէրիւի ֆրանսական խումբին դէմ, մեր «փուլ»ին ամենավերջինին դէմ։ Մեր տղաքը դաշտ իջնելէ առաջ փափուքը սկսած էր,— «Շատ սըրտանց խաղալու պէտք չունինք, ամէն կերպով կը յաղթենք։

Մեր տղոց այս թուլութիւնը եւ դատաւորին կողմնակալութիւնը պատճառ եղան որ տկար խումբը շահի մէկ նշանակէտ։ Մերոնք նշանակեցին կէտ մը որ դատաւորին կողմէ չընդունուեցաւ։ Դատաւորը «փենալթի»ն ալ մերժեց եւ խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 1— 0։

Մարտ 26ին հոծ բազմութեամբ տեղի ունեցաւ մեր 14րդ ախոյենական վերջին մրցումը մեր դաշտին վրայ, Վէսփիէրի խումբին դէմ որ եղանակին ամէնէն պարկեշտ խումբը եղած է եւ մեծ յարգանք ունի մեզի հանդէպ։

Մեր արագաշարժ յառաջապահները հազիւ խաղը սկսած էին, Քօռանեան Սերոբ նշանակեց Ա. կէտը։ Մեր տղաքը կրկին վստահ խաղարկութեամբ թեթեւ «փաս»երով կը մօտենային հակառակորդին։ Տոկուն վերջապահները վտանգաւոր վայրէջքները ետ կը մղէին։ Կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթանակով 1—0։

Երկրորդը կիսախաղը սկսաւ աւելի կրակոտ մեր յառաջապահներու բուռն յարձակողականով, ու կրկին Քօռանեան նշանակեց 2րդ կէտը։ Մեր կեդրոնի յառաջապահ Սիմոնեան Ժ. իր նուրբ խաղարկութեամբ, նշանակեց 3րդ կէտը։ Մերոնք այնուհետեւ ունեցան թոյլ խաղարկութիւն մը։ Հակառակորդը առիթէն օգտուելով նշանակեց Ա. կէտը, ու խաղը վերջացաւ մեր յաղթանակով, 3 — 1։

Ուրեմն այս տարուան եղանակին ունեցած ենք 12 յաղթանակ; մէկ հաւասար, մէկ պարտութիւն։ Զատիկէն վերջ պիտի ունենանք 7 Պառաժի մրցումներ եւս, մեր դասակարգը փոխելու համար։

★ Ժամանակէ մը ի վեր ճատէններու մրցումները կանգ առած էին, այն պատճառաւ որ Ligue Lyonnaiseը կազմակերպած էր Սէլէքսիօն խումբ մը ճամբելու համար Քորսիքա։ Առաջին խաղարկութիւնը տեղի ունեցաւ 70 կրտսերներու մէջ։ Մնացին 35 կրտսերներ։ Երկրորդին ընտրուեցան 16 թեկնածուներ։ Գ. խաղարկութեան վերջնապէս ընտրուեցան 13 հոգի որոնց մէջ է նաեւ մեր կրտսեր Վարդգէս Գարակէօզեանը, իբրեւ կեդրոնի յառաջապահ։ Օդանաւով մեկնեցան Մառինիանէն շաբաթ առաւօտ դէպի Քորսիքա։ Կը ցաւինք ըսելու որ խումբը պարտուած վերադարձաւ 1—2։

Մեր կրտսեր եղբ. Գարակէօզեանը լաւ ապագայ կը խոստանայ, եթէ քաջալերողներ գտնուին ընտանեկան պարագաներէն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչներէն։

★ Մարտի 26ի կիրակին մեր կրտերներն ալ կատարեցին իրենց վերջին մրցումը (14րդ), U.S. Vaulxի դէմ, տանելով ջախջախիչ յաղթանակ մը, 6—1։ Լաւ խաղարկութիւն ունեցան Գառակէօզեան, Զիւլէճեան, Ամճական, Հիւսեան։ Մեր կրտսերներն ալ իրաւունք պիտի ունենան կատարելու Պառաժի մրցումներ, քանի որ դասաւորման առաջինն են։

Ունեցած են այս եղանակին 14 մրցումներ, 12 յաղթական, մէկ պարտութիւն անիրաւօրէն, մէկ հաւասար։

ԼԻՑԵՍ

Գաղութէ գաղութ

ԳԱՌՆԻԿ ԽԱՆ ՏԱԼԿՃԵԱՆ, Պարսկաստանի Շահին պալատին նախկին դեղագործապետ մեռաւ Պոլսոյ մէջ Մարտ 15ին։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան ամէն ասպարէզի եւ դասակարգի պատկանող խուռն բազմութեան մը։

Հանգուցեալը ծնած էր Պոլիս, Ռումէլի Հիսար 1865ին։ Նախնական ուսումը առած է ծննդավայրին Ազգ. վարժարանը։ 1883ին կ՚աշակերտի դեղագործի մը եւ հակում զգալով իր մէջ, կը հետեւի դեղագործութեան։ 1890ին երբ կ՚աւարտէ դեղագործութիւնը, դեղարան մը կը բանայ Կէտիկ Փաշայի մէջ։ 1896ին Տօքթ. Թիրեաքեան հրաւէր ստանալով Պարսից Շահէն Տալկըճեանի կ՚առաջարկէ իր դեղարանը փոխադրել Պարսկաստան եւ գործակցիլ իրեն։ Թէհրան երթալով, կը տեսնէ որ բացի Շուերին անուն գերմանացի Հրեայի մը փերեզականման խանութէն, ուրիշ դեղարան չկար, Տալկըճեան Շահի անունով կը կազմակերպէ Պարսկաստանի առաջին դեղարանը։ 1901ին կ՚անցնի Եւրոպա եւ դեղերու մեծ մթերք մը կուտակէ։ Նոյն տարին քոլերայի համաճարակի իր հիմնած գործին յաջողութեան պատճառ կ՚ըլլայ, Շահէն կը ստանայ Խանութեան տիտղոսը, ինչպէս եւ «Տիր ու Խուրշիտ» պատուանշանը, վերջն ալ Մէարիֆի ոսկի շքանշան մը։

Իր առաջարկով Թէհրանի մէջ կը հիմնուի դեղագործական վարժարան մը 1920ին։

Տալկըճեան Թէհրանի մէջ 41 տարի դեղագործութիւն ընելէ եւ չորս Շահերու ծառայելէ վերջ, 1937ին կը վերադառնայ Պոլիս, իր աղջկան Տիկ. Արեւեանի մօտ եւ կը մեռնի 13 տարի վերջ։

վիճակի ջնջել այս կանոնները եւ բեղմնաւոր ժողովրդապետութիւն մը արմատացնել երկրին մէջ։ Գնահատութիւնը ձեզի կը թողում։

ԹՈՒՐՔԲԵՒՊՈՒԼԿԱՐ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրք թերթերը լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնեն Թուրքեւպուլկար յարաբերութեանց մասին, ըսելով թէ անոնք «այլեւս կորսնցուցած են բարի դրացնութեան հանգամանքը»։

Անգարայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այն համոզումը կը տիրէ թէ Թուրք կառավարութիւնը պէտք եղածէն աւելի համբերատար եւ ներողամիտ գտնուեցաւ, բարի դրացնութեան կապը անխախտ պահելու համար։

Շատերու կարծիքը այն էր թէ Պուլկարիա փափուկ պայմաններու տակ կ՚ապրի այսօր եւ շատ մը դժուարութիւններով շրջապատուած է ներքնապէս եւ արտաքնապէս, հետեւաբար պէտք է աւելի ներողամիտ ըլլալ։ Ներկայիս ստեղծուած կացութիւնը սակայն Թուրքեւպուլկար դիւանագիտական յարաբերութիւնները դէպի խզում կը տանի։ Այս է արդէն օտար դիւանագէտներու կարծիքը։

Մնաց որ Սօֆիայի բոլոր դիւանագիտական մարմինները,— եթէ չհաշուենք խորհրդային մարմինները,— արժէք եւ հանգամանք չունին Պուլկարիոյ մէջ։

Զախազանց նշանակալից էր նաեւ Թուրքիոյ տրուած պուլկարական վերջին ծանուցագիրը, որ անմիջապէս տարածուեցաւ պուլկար թերթերուն եւ ձայնասփիւռներուն կողմէ։ Սօֆիայի Թուրք դեսպանը մերժած է ընդունիլ այդպիսի ծանուցագիր մը, եւ պահանջած է որ ջնջուին անոր ծանր եւ անվայել բացատրութիւնները։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ։ ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ԶԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Է.

Այդտեղ էր Մանասը։ Նրանից գանգատներ չէին լսւում. նրա գործը լաւ էր այդ զարհուրելի բարձրութիւնների վրայ, ծառաստանների մութ խորշերում։

Ի՞նչ տարօրինակ հակադրութիւններ է սիրում երկիրը. մշակուած արտերում հեծեծանքներ են լսւում, թէեւ այդտեղից է գալիս հացը, մարդու երջանկութեան աղբիւրը, իսկ այնտեղ, ուր ոչինչ չէ տնկւում մարդու ձեռքով, ուր վայրի գազանները պատառում են, արիւն են լափում, այնտեղ մարդու գանգատը չէ լսւում։ Ինչո՞ւ է այդպէս…

Արեգակը բարձրանում էր, հարցը մնում էր հարց։ Գիւղացիների մեծ մասը հեռացել էր, սըրահում մնացել էին երեք հոգի, որոնք դեռ խօսում էին Աննա – խաթունի հետ։

Ցանկարծ դրանք էլ լռեցին։ Բացուեցին դըրսի մեծ դռները, Շահնազարը կատղած ներս ընկաւ, իր ետեւից քարշ տալով գզգզուած աղջկան, որ այնու ամենայնիւ, պինդ բռնած էր պահում նրա փէշերը։ Ցետոյ երեւաց պառաւ Փերին՝ երկու ձեռքով գրկած երեխային, վշտահար, արտասուք թափելով։ Աղմուկը սաստկացաւ, երբ դուռը նորից փակուեց։ Շահնազարը մռնչում էր, ոստոստում, բարկութիւնից պատռուել էր, ուռչում։

Առաջին վայրկեանում Գայիանէն չէր հաւատում իր աչքերին եւ դեռ հարցնում էր՝ նա՞ է արդեօք։

Ապա տեղից վեր թռաւ եւ ցած վազեց։

Ը.

Տեսարանը փոխուած էր, երբ նա հասաւ բակը։

Շահնազարը արդէն բոլորովին ազատ էր։ Մայրը տեսնելով նրա դրութիւնը, բարկացաւ, մի ակնթարթում խլեց Նազլուի ձեռքից նրա փէշերը եւ կոպիտ կերպով դէն հրեց այդ աղքատ աղջկան։ Դա առիթ էր, որ Շահնազարի կատաղութիւնը կրկնապատկուի։ Եւ նա բղաւում էր, լաց էր լինում, սոսկալի հայհոյանքներ էր թափում, մեծ մեծ քարեր էր փորձում վերցնել, որպէսզի ջարդէ մարդկանց։

Նրա կատաղութիւնը ամբողջովին Նազլուի դէմ էր։ Փերին զգացել էր նոր վտանգ եւ դուրս էր ամէնից ապահով անկիւն, թաքնուելով Աննա – խաթունի կողքին։ Գիւղացիները, որոնց միացաւ եւ Մելիքի ծառան, աշխատում էին խանգարել Շահնազարին, խլում էին նրա ձեռքից քարեր ու փայտերը։ Աննա – խաթունն էլ օգնում էր, բայց նրա բարկութիւնը, յորդորները, նոյնիսկ աղաչանքները չօգնեցին։ Ամէն մի դիմադրութիւն աւելի բորբոքում էր նրան։ Նազլուն քաշուել էր սրահի ծայրը, յենուել էր պատին, ձայն չէր հանում։ Նա պաշտպանւում էր իբրեւ մի յոգնած գայլ, որին արդէն շրջապատել են չարացած շները, պաշտպանւում էր իր կատաղի հայեացքներով, երբեմն նաեւ սպառնական դիրք բռնելով դէպի յարձակուողը։

Իսկ Գայիանէ՞ն։ Նա էլ փորձեց հանգստացնել իր եղբօրը։ Մի քանի անգամ գնաց դէպի նըրան, յայտնեց որ ինքը նրա կողմն է, կծու խօսքեր ասաց Նազլուին։

Նա չէր կեղծում։ Շահնազարը ամբողջ տան սիրելին էր, ինչ որ էլ լինէր, նա էր այդ տան տէրը, նրա ապագայ յոյսը, Մելիք Հիւսէյնը ուրիշ որդի չունէր, որ լաւ լինէր թէ Յովսէփից եւ թէ Շահնազարից։

Բայց կատաղութիւնը այնպէս էր կուրացրել չար տղային, որ նա նոյնիսկ իր քրոջը չճանաչեց, մինչեւ անգամ նրա դէմ դարձրեց եռոտանի կասկարան, որ ճանկել էր թոնրատանը եւ ուզում էր խփել Նազլուի գլխին։

Տեսնելով այդ բանը, ծառան բռնի խոտեց նրան, ուշադրութիւն չդարձնելով այն հարուածներին, որոնք սկսեցին թափուել իր գլխին, ու հեռացրեց տանից։ Պարիսպների ետեւից էլ գալիս էր Շահնազարի բղաւոցը։ Հենց որ բակում քիչ հանգստութիւն տիրեց, Աննա – խաթունը եւ Նազլուն դիմաւորեցին միմեանց կոշտ հարցերով.

— Ի՞նչ արիր, հարցրեց առաջինը։

— Ինչո՞ւ խլեցիր, ասաց միւսը։

— Դու իմ տանը… իմ երեխային…

— Հոյակապ տուն է, արժէ որ նրա մէջ լինի մի այդպիսի տանու առիւծ։

ԼԷՕ

ղարանի յառաջիկայ նիստին, որ պիտի գումարուի Յուլիսին: Սարի շրջանը պիտի ղրկէ երեք ներկայացուցիչներ :

Հիմնական անդամներու եւ ընկերակից անդամներու տարբերութիւնը այն է որ վերջինները չեն կրնար ներկայացուցիչներ ունենալ արտաքին նախարարներու յանձնաժողովին մէջ կամ դիտողներ ղրկել: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Ռ. Շուման, հաղորդելով տրուած որոշումը, յայտարարեց թէ միայն դերիշխան պետութիւն մը կրնայ ներկայացուցիչ ունենալ նախարարներու յանձնաժողովին մէջ: Որոշումը տրուած էր կէս ժամէն:

★ Տոքթ. Ատընաուըր, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, հետեւեալ երեք պայմանները կ'առաջարկէր վերջերս, մասնակցելու համար Եւրոպայի խորհուրդին.— 1. Պաշտօնապէս հրաւէր ուղղել.— 2. Առժամեայ նկատել Սարի մասին եղած կարգադրութիւնը, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը.— 3. Գերմանիան ալ ընդունիլ արտաքին նախարարներու խորհուրդին մէջ:

Այս պարագան նկատի առնելով, կը կարծուի թէ արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը պիտի մերժէ հրաւէրը :

Սարի շրջանը Ֆրանսայի կապուած ըլլալով, անոր հրաւէրը պիտի հաղորդուի Ֆրանսական կառավարութեան միջոցաւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ հետզհետէ կը նուազին: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, հաւանական է որ դադրին յառաջիկայ շաբթու: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, որպէսզի անմիջապէս բանակցութիւններ կատարուին գործատէրերուն եւ բանուորներուն միջեւ, աշխատավարձքի պայմանագիրներ կնքելու համար: Կառավարութիւնը ուղղակի կապ չունենալով հանդերձ, պիտի ջանայ իրաւարարի դեր կատարել, եթէ բանակցութիւնները անելի մը յանգին:— Խլրտումները կը շարունակուին նաւահանգիստներու մէջ, առաջնորդութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան :

ԶԲՕՍԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ քաջալերելու համար, ելմտական նախարարութիւնը հետեւեալ որոշումները տուաւ.— Ապրիլ 1էն սկսեալ, անոնք որ Ֆրանսա կուգան կամ Փրանքի շրջանը կը մտնեն, կրնան իրենց ուզածին չափ թղթադրամ Փրանք բերել, առանց սահմանափակման: (Մինչեւ հիմա կրնային բերել միայն 60.000 Փրանք): Ֆրանսայէն մեկնող ճամբորդները, որոնք արտօնուած էին միայն տասը հազար Փրանք տանելու, այսուհետեւ պիտի կրնան մարդ գլուխ 25000 Փրանք տանիլ: Այս կարգադրութիւնը կը վերագրուի Փրանքին բարելաւման, բաղդատելով ոսկիի եւ օտար դրամներու գիներուն հետ: Զոյլ ոսկին, որ 483.000 Փրանք կ'արժէր Դշ. օր, 478 հազարի իջաւ յաջորդ օրը: Տոլարը՝ 356, սթերլինը՝ 850, զուից. Փրանքը՝ 83 (սեւ շուկայ) եղն.:

ՉԵԽԱԿԱՆ կառավարութիւնը ամերիկեան թղթակից մը եւս արտաքսեց, որով Փրակայի մէջ կը մնան միայն «Ն. Ե. Թայմզ»ի, Ռէօյթըրի եւ Ֆրանսական գործակալութեան թղթակիցները :

ԻՍՐԱՅԷԼ յայտարարեց թէ պատրաստ է ուղղակի հաշտութիւն կնքելու Եգիպտոսի հետ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ Եշ. օր վճռեց թէ Հունգարիա, Պուլկարիա եւ Ռումանիա չեն յարգած մարդկային իրաւունքներու պայմանները, համաձայն հաշտութեան դաշնագիրներու տրամադրութեանց: Այս վճիռը տրուեցաւ 11 ձայնով ընդդէմ երեքի (Խ. Միութեան, Լեհաստան եւ Եուկոսլաւիա): Ինչպէս կը յիշուի, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները բողոքած էին, երեք երկիրներուն մէջ կատարուած բռնութեանց եւ դատական խեղկատակութեանց դէմ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ռումբ մը նետուեցաւ բրիտանական դեսպանատան դէմ, չորս անծանօթներու կողմէ որոնք հեռացան սրընթաց ինքնաշարժով մը:

ԳԻՆԻԻ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԵԱՆ առթիւ, կռիւ մը բռնուեցաւ նախկին վարչապետ Ֆելիքս Կուէն (ընկերվարական) եւ համայնավար երեսփոխան մը, Ազգ. Ժողովի նրբանցքին մէջ: Ժողովը մերժեց համայնավարներուն բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր Գերագոյն Ատեանին յանձնել Կուէնը, Ժիւլ Մոքը (ներքին նախարար) եւ Փինօն (պարենաւորման):

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Փարիզի մէջ, լեհ ճիւաղ մը, Փինքուս Շմիլնիքի, այն ամբաստանութեամբ թէ հինգ հարիւր կալանաւորներ մեռցուցած է Պիրքընաուի արգելարանին մէջ (Աուշվից): Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ հրէշը երկաթ մը ձեռքը ծոծրակէն զարնելով կը մեռցնէր անոնք որ չէին կրնար աշխատիլ եւ աւելորդ բեռ կը համարուէին :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ արգիլեց անջատ հաշտութիւն կնքել Իսրայէլի հետ: Այս որոշումը ուղղուած է Յորդանանի դէմ :

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէս

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ :

Attractions Orchestre ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ

Մուտքը 250 փրանք :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ապրիլ 1ին շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահին մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre:

Կը ներկայացուի ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Ղեկավարութեամբ ընկեր Զ. Ղարիպեանի

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Ադամեան Թատերախումբին:

Մուտքը 100 եւ 150 Փրանք:

Իջնել Փորթ տ'Իթալի :

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30:

SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա :

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Սալ Ժան տ'Արք: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուին ողբերգութիւն մը՝ ՄԱՀԸ

եւ ԵՐԿՈՒ ՁԱՒԵՇՏՆԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ եւ ՆՈՒԱԳ :

Մուտքը հրաւիրատոմսով :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
ԼԻՈՆ, ՎԱԼԱՆՍ, ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի 2 Ապրիլ Վալանսի պետական օփերային մէջ, ժամը 2.30ին, մասնակցութեամբ Լիոնի լաւագոյն ուժերու :

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ (Հարուստին աղջիկը)

Թատ. 8 արար, հեղ. Թրագօշ

Բ.— 8 Ապրիլ շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին,

Լիոնի Սալօն Հէլվէթիքի մէջ: (107 րիւ Տիւկէֆլէն)

Արեւելեան կեանքէ առնուած օփերէթ, բազմաթիւ երգերով ու պարերով:

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

(6 գործ. հեղ. Թրագօշ)

Գ.— 30 Ապրիլ, Կրընոպլի Sacré Coeurի սրահին մէջ, ժամը 3ին:

ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

(Օփերէթ 6 գործ.) Մուտք 100 փր.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Ազգ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 Փրանք, Պ. Պահատուրեանէ, ի նպաստ Աղքատախնամի սընտուկին :

ՎԱՀԱՆ ՔԵՇԻՇԵԱՆ

Ատամնաբոյժ, վկայուած Փարիզի բժշկական Համալսարանէն, ուրախութեամբ կը ծանուցանէ իր ատամնաբուժական դարմանատան բացումը, Իսի լէ Մուլինոյի մէջ :

84 Ave. Verdun, Issy les Moulineaux

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է): Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7):

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր եւ Զաւարեան կոմիտէները, Արամ, Արղութեան, Արծիւ, Ս. Մինասեան եւ Վարդան ենթակոմիտէները՝ իրենց լրիւ կազմով, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի Ե. սրահը :

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, ընկերուհի Զապէլ Պիլալեանի բնակարանը :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին թէյասեղանը այս կիրակի կէսօրէն վերջը՝ ժամը 2էն մինչեւ 6: Cours Gambetta, Brasserie Etoileի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները, սանուհիները եւ համակիրները :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը: Պ. Արշակ Զօպանեան կը խօսի Քուչակի եւ անոր տաղերուն մասին:

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի եւ շրջանի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Ծաղկազարդի առաւօտ Ս. Գ. Լ. Եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ ՀԱՅՐ ՇԱՀԷ ԱԲԵՂԱՅ ԱՃԷՄԵԱՆ (Պելժիայէն), եւ երեկոյին Դռնբացէքի արարողութեանց ալ պիտի նախագահէ: Կը հրաւիրենք մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ այս հոգեւոր հանդիսութեանց :

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսիլիոյ Հայ Գերիներու Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս Salon de Clubի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ դասընթացքը այս շաբաթ օր, ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սավանթ, 8 rue Danton, մէթրօ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ : Մուտքը ազատ է

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1950ի միջմասնաճիւղային մրցումները տեղի կ'ունենան Ալֆորվիլի մէջ (Փարիզ):

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը կը մեկնի Ապրիլ 7, ուրբաթ իրիկուն: Փափաքող անդամները ու հայրենակիցները կրնան ընկերանալ մարզիկներուն, 30 առ հարիւր զեղչով (շոգեկառք):

Արձանագրուելու համար դիմել Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes, երկուշաբթի եւ շաբաթ իրիկունները ժամը 20էն 22, եւ կամ եղբայրներ Վահրամ Պապիկեանի, 11 Place des Marseillaises ու Վարդգէս Մրճոյեանի, 6 rue de l'Ecole ամէն օր :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ

LE DOME ARARAT

Տէր եւ Տնօրէն՝ Ս. ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պանդոկի եւ այլ դիւրութիւններ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ եւ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով:

1 Avenue Thiers. Կայարանի դիմաց

Բաց է առտուան ժամը մինչեւ 2

Հեռաձայն 890–38

Փաստաբան – խորհրդական

ԳՐ. Մ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Ամէն տեսակ իրաւագիտական գործեր եւ գրութիւններ, մասնաւէտ փողոցի արկածներու եւ ամուսնալուծումի դատերու:

Ժամը 3էն 5 եւ ժամադրութեամբ

Հեռախօս Trudaine 18 - 58

46 rue Lamartine, Paris (9)

métro Cadet կամ N. D. de Lorette

ՓԱՓԿԱՃԱՇԱԿՆԵ՛Ր...

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

BOSPHORE ՄԱՐՔԱՅՈՎ

ՀԷԼՎԱՆ (ՀՐՈՒՇԱԿ) — ԼԱՔՈՒՄԸ — ԵՒ ԱՆՍՐԱՏ ԹԱՀԻՆԸ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 2 AVRIL 1950 Կիրակի 2 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6118–Նոր շրջան թիւ 1529

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Աւանդութիւններն ալ հետզհետէ կը մաշին: Բաղդատեցէք երէկն ու այսօրը ...

= Կը մոռնաք թէ ծովեր ու լեռներ մեզ կը բաժնեն այն հողէն եւ ջուրէն որ գոյն եւ բոյր կուտային այդ աւանդութեանց: Եւ յետոյ, կեանքը մշտնջենական շարժում է: Մանաւանդ այս ափերուն վրայ :

— Ամէն պարագայի մէջ, լայն անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ: Կապերը կը թուլնան հետզհետէ, սերունդէ սերունդ: Երէկ Ծաղկազարդն ու Զատիկն անգամ ներշնչումի աղբիւրներ էին:

= Երէկ ժողովուրդը բովանդակութիւն կը գտնէր այս տօներուն մէջ: Բառերն ու արարողութիւններն անգամ հայացուած էր: Այսօր պարզապէս ձեւակերպութիւններ են որ կը կատարուին, քրիստոնէաբար :

— Բայց չէ՞ որ Հայ. Եկեղեցին կը պահէ նոյն ոգին, ո՛ւր որ ալ գտնուի :

= Կը փորձէ պահել, բայց ուժաթափ վիճակ մը ունի: Չի կրնար նոյն դերը կատարել հարազատօրէն: Ամէնէն առաջ հաւատացեալները իրենք «լքեալ գոյք»ի մը վերածեր են ժամն ու բանկալը: Բարեպաշտներն անգամ արտաքին ձեւերը պահած են :

— Կղերն ալ յանցանք չունի՞ այս համատարած թուլութեան մէջ:

= Անշուշտ ունի: Մատի վրայ կը համրուին անոնք որ լիովին կ'ըմբռնեն իրենց կոչումը եւ պարտականութիւնը: Մեծ մասով դարձած են հասարակ պաշտօնեաներ, այս կամ այն արարողութիւնը կատարելու համար :

— Ի՞նչ կը սպասէք պատահաբար ընտրուած եւ ձեռնադրուած քահանաներէ, որոնց մտաւոր պաշարն ալ ողորմելի է, ընդհանրապէս: Շատեր կան որ կանոնաւոր հայերէն անգամ չեն գիտեր :

= Աւելի փայլուն վիճակ մը չեն ներկայացներ վարդապետներն ու եպիսկոպոսները: Մանաւանդ այս վերջինները, որոնք մեծ մասով դարձած են իշխանաւոր : Պաշտօնատար կամ գործակատար :

— Անոնք ենթակայ ըլլալով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան, ստիպուած են անոր հրահանգներուն հետեւիլ :

= Բնականաբար պիտի հետեւին: Բայց պիտի չմոռնան թէ իրենց առաջին պարտականութիւնն է դառնալ հարազատ արտայայտիչը Հայկական Արտասահմանի հոգերուն եւ տենչերուն, եւ ոչ թէ պարզ հրամանակատարներ: Ամէնքն ալ գիտեն թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կը գործէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը:

— Ինչ որ ալ ըլլայ, հայրենիքի ձայնն է որ կը ներկայացնեն, էջմիածնի միջոցաւ:

= Հայրենիքը անսպառ միջոցներ ունի, հնչեցնելու համար իր ձայնը, ի սփիւռս աշխարհի :

— Եղածին ալ փառք տանք: Մեր ձե՞ռքն է փոխել հաստատուած կարգուսարքը:

= Մեր ձեռքը չէ փոխել, բայց մեր իրաւունքն է տեսակէտներ յայտնել, պահանջներ դնել, շարունակ յիշեցնել զանազան պարտականութիւններ, որոնց կատարումէն կախում ունի տարագիր բազմութեանց փրկութիւնը:

— Նորէն քաղաքական – կուսակցական խնդիրներ կը յարուցանէք տօնական օրով: Ես կը կարծէի թէ ուրի՛շ բան կը թելադրեն Ծաղկազարդն ու Զատիկը :

= Տօնական օրերը, եւ մանաւանդ մեր Ծաղկազարդն ու Զատիկը ամէն բանէ առաջ կը թելադրեն բաց խօսիլ: Մէկդի դնել կանխակալ կարծիքները եւ պայծառ աչքերով դատել չարն ու բարին: Ինչո՞ւ կը դանդատիք թէ աւանդութիւններն ալ կը մաշին, թէ անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ, երբ Եկեղեցին կը գոհանայ կանոնական արարողութիւններով, իսկ հայրենիքը՝ կողմնակի կապերով ...

— Աստիճանաբար կը բարուոքի :

= Աստիճանաբար ալ կը մաշինք: Երեսուն տարի անցեր է արդէն, եւ դեռ կը սպասենք որ լրանայ փորձերու շրջանը: Կրնա՞ք ցուցնել ուեւէ ժողովուրդ, որ յուսախաբ եղած ըլլայ մեզի չափ:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Ի՜նչ գեղեցիկ բառեր ունի մեր հոյակապ մայրենիքը, եւ ո՛րքան պատկերալից:

Լոյս Ջուարթն ու Ծաղկազարդը, Հրաշափառն ու Նորաստեղծեալը, Արեւագալը, եւ Ճրագալոյցը միայն հաւատացեալներու հոգին չէ որ կը խռովեն, տօնական այս օրերուն:

Իբրեւ գարնան աւետաբեր, կեանքի վերանորոգիչ եւ լուսաղբիւր մեր հոգեկան աշխարհին, այս բառերը նոր աւիշ մը կը ներարկեն մանաւանդ գաղթաշխարհի թափառական Մնացորդացին :

Հեռաւոր հայրենիքին եւ յաւէտ կորսուած մեր ծննդավայրին Ծաղկազարդն ու Զատիկը կարօտով ու տխրութեամբ կը համակեն մեզ միշտ : Ո՜րքան պէտքը կը զգանք երբեմնի անոնց թարմացուցիչ եւ ծիծղուն զուարթութեան :

Երեսուն տարիէ ի վեր, մեր կարելին կը փորձենք, աւանդութիւնները օգնութեան կը կանչենք, Եկեղեցիէն մինչեւ մեր Խթման սեղանները: Մեր կարմիր հաւկիթներն իսկ մեզ կ'օրօրեն պատրանքներով :

Չենք մոռնար երախաներու նաշխուն հագուստներն անգամ եւ կ'երթանք ծեծել դուռն Արդարութեան ու Խաղաղութեան :

Դռնբացէքը պարզ ձեւակերպութիւն մը չէ մեզի համար: Հայը դարերով բախած է այդ դուռը, իբրեւ դուռը մարդկութեան խղճին եւ գերագոյն արդարութեան :

Ծաղիկներով կը զարդարենք տաճարներու խորաններէն մինչեւ մեր համեստ բնակարանները ու Ձիթենիի ճիւղը մեր ձեռքերուն մէջ՝ հաշտութեան ու խաղաղութեան աւետիսը կ'երգենք :

Ո՜հ, այդ ձիթենին... Բնութեան ծոցին մէջ մշտադալար, որքա՜ն է տրորուած ու դալկացած մարդկային չարագործ ձեռքերու մէջ:

Անճար մարդկութիւնը սակայն դարձեալ զայն կը կրէ իր կուրծքին վրայ, իբրեւ «Ծաղկազարդ», ծաղկազարդելով իր հոգին պահ մը գոնէ հաւատքով, յոյսով ու եղբայրական սիրով :

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կոստանտին Ստանիսլավսկի» ռուսական թատրոնը, այս տարի պիտի բեմադրէ «Երկրորդ ճակատի այն կողմը» թատերախաղը, ուր կը նկարագրուի անգլեւամերիկեան կեղծ գործունէութիւնը, երկրորդ ճակատ ստեղծելու համար: Թատրոնը պիտի ներկայացնէ նաեւ՝ Մդիվանիի « Ո՞վ է մեղաւոր » գործը, ղեկավարութեամբ Ֆիլիպովի: Օստրովսքիի «Ամէն օր Բարեկենդան չի լինի» թատերախաղն ալ կը մտնէ այս տարուան «ռեպերտուար»ի մէջ: (Խաղացանկ):

ՎՐԱՑԱԿԱՆ Ս. Ս. Ռ. վաստակաւոր « կինոռեժիսոր» Չիավուրելին, վերջերս Երեւան այցելելով, հանդիպում ունեցաւ Հայաստանի արուեստագէտներու եւ շարժանկարի աշխատաւորներու հետ: Երեւանի Արուեստի Աշխատողների տան մէջ կազմակերպուած հանդիպումի երեկոյին, խօսեցան շարք մը դերասաններ եւ արուեստագէտներ, գովաբանելով Չիավուրելիի արուեստը: Ցետոյ Չիավուրելին մեծ համակրանքով խօսեցաւ Հայաստանի արուեստագէտներու արտադրութեանց եւ «Սունդուկեան» թատրոնի մասին: Այս առթիւ ըսաւ.— « Սունդուկեան թատրոնը, իր բարձր արուեստով, խորհրդային լաւագոյն թատրոններու կարգին կը պատկանի »:

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ որ պիտի տեւէ Մարտի 26էն մինչեւ Ապրիլ 2, Հ. Ս. Ս. Ռ. լուսաւորութեան մինիստրութիւնը (կրթական նախարարութիւն) աշակերտներու համար կազմակերպած է հաւաքոյթներ, զրոյցներ եւ «էքսկուրսիա»ներ (պտոյտ) դէպի գիւղ, գործարան եւ հեռաւոր վայրեր: Արտաշատի շրջանէն 60 աշակերտ – ուհիներ պիտի այցելեն Գորի (Վրաստան): Ստալինի տուն – թանգարանը տեսնելու :

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ բուսաբանական Ինստիտուտը յաջող փորձերով ձեռք բերած է խաղողի զանազան տեսակներ: Նշանաւոր են լոլիկի (տոմաթէս) երկու տեսակները, որոնք յարմարցուած ըլլալով Հայաստանի կլիմայական պայմաններուն, կը դիմանան երաշտին եւ ցուրտին: Նորանոր տեսակներ են ստացուած դեղձի, խնձորի, տանձի, սերկեւիլի, սմբուկի եւ այլն: Նուշի նոր տեսակները չեն ազդուիր ցուրտէն: Ցորենի նոր տեսակները ոչ միայն աւելի շատ կ'արտադրեն, այլեւ կը դիմանան երաշտին եւ ցուրտին :

Սպանիա՞ն ալ պիտի մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ատլանտեանի դաշնակիցները զինուորական կայաններ պիտի խնդրեն Սպանիայէն, եթէ կարելի ըլլայ դադրեցնել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ընդդիմութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ, այս խնդիրը պիտի քննուի Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն կողմէ, որոնք ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, Մայիս 8ին: Ամերիկացիներուն կարծիքով, եթէ Անգլիա հաւանութիւն յայտնէ, Ֆրանսան ալ պիտի համակերպի : Ցետոյ առաջարկը պիտի ներկայացուի 12 զինակից պետութեանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ սպարապետներու վերջին ժողովին մէջ Փորթուկալ մասնաւորապէս պնդած է որ Սպանիան ալ մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին: Շատ մը սպարապետներ համաձայն են եղեր: Բարձրաստիճան ամերիկացի մը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը պիտի հարկադրուի երկար մտածել, որեւէ խռովութիւն յարուցանելէ առաջ, եթէ խարիսխներ ճարուին Սպանիոյ մէջ, ռմբաձիգ օդանաւերու համար, զօրացնելով Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ համապատասխան հաստատութիւնները: Նոյն աղբիւրին համաձայն, պայման չէ որ Սպանիան լրիւ մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին, այլ կարելի է մասնաւոր համաձայնութիւն մը կնքել օդանաւային կայաններու համար :

Այս առթիւ մասնագէտներ դիտել կուտան թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա հսկայական գումարներ կը ծախսեն իրենց նաւատորմիղներուն համար: Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը պահանջած է 830.000.000 սթերլինի բարձրացնել նաւատորմին վարկը :

★ Միջազգային մամուլը շնդալից տեղեկութիւններ հրատարակած ըլլալով, անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի հեղինակաւոր անձեր փութացին հերքել այն լուրը թէ Լա Հէյի ժողովին մէջ որոշուած է որ Գերմանիան եւ Սպանիան ալ հրաւիրուին մասնակցելու Ատլանտեանի դաշինքին: Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը Փարիզ վերադառնալէ անմիջապէս վերջ, փութաց հերքել Գերմանիոյ վերաբերեալ մասը :

ԹՈՒՐՔԵՒԻՏԱԼԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Մոսկուայէն հասած լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը պաշտօնապէս պիտի բողոքէ Իտալիոյ դէմ, որ անցեալ շաբթու դաշնագիր մը կնքած էր Թուրքիոյ հետ: Իրազեկներ հաւանական կը գտնեն որ նոյնիսկ Միջազգային Ատեանին դիմէ: « Իզվեստիա», կառավարական պաշտօնաթերթը, կը յայտարարէ թէ Իտալիա խախտած է հաշտութեան դաշնագիրը, քաղաքական համաձայնութիւն մը կնքելով Թուրքիոյ հետ: Այս առթիւ կ'ըսէ.

— « Երկու երկիրներուն վարիչ դասակարգերը իրենք զիրենք բոլորովին դրած են ամերիկեան աշխարհակալներու տրամադրութեան տակ: Ատլանտեանի դաշինքին միջերկրականեան ճիւղին անդամներուն կազմութիւնը ծրագրուած էր անցեալ տարի, շատ լայն աստիճանի մը վրայ, — Սպանիայէն մինչեւ Իսրայէլ: Սակայն, նկատի առնելով կարգ մը երկիրներու, օրինակ՝ Փաշական Սպանիոյ «փափուկ» դիրքը, եւ ուրիշ երկիրներու՝ մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի պետութեանց հետ եղած յարաբերութիւնները, որոնք « բարեկամական » չեն, Միջերկրականեան ճակատի մը ծրագրին իրականացումը յետաձգուեցաւ աւելի նպաստաւոր ժամանակներու »:

Ամերիկա քուէարկեց նոր վարկերը

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը Մարտ 31ին քուէարկեց 3.102.450.000 տոլարի տարեկան վարկը, Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան համար: Նոր տարեշրջանը կը սկսի 1950 Յուլիս մէկէն:

Մէկ շաբթուան բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ, օրինագիծը Ծերակոյտին ղրկուեցաւ 270 միլիոն տոլարի զեղչով:

Երեսփ. ժողովը միեւնոյն ատեն քուէարկեց Թրումընի ծրագրին Դ. կէտին վերաբերեալ վարկը (օգնութիւն յետամնաց երկիրներու): Կառավարութիւնը 45 միլիոն տոլար կը պահանջէր, բայց քուէարկուեցաւ միայն 25 միլիոն: Միեւնոյն ատեն 60ի դէմ 224 ձայնով մերժեց բանաձեւ մը, որ կ'առաջարկէր Անգլիան զրկել Մարշըլի ծրագրով նախատեսուած օգնութենէն, ցորչափ –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՐՈ՞Ւ ՀԱՄԱՐ Է ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Վերջերս լոյս տեսաւ Լեւոն Շանթի ամբողջական երկերու չորրորդ հատորը: Ստորեւ հատուած մը գրքին այն մասէն, ուր վաստակաւոր գրագէտը կը վերլուծէ գրական երկերու դերը:

«Այդ բոլորը աղէ՛կ մեր գրականութեան համար եւ մեր գրիչ շարժողներուն համար. բայց ի՞նչ պէտք ունի լայն հասարակութիւնը ձեր գրածին ու մրածին. ի՞նչ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն այդ գրութիւնները ժողովուրդի մը լայն խաւերուն համար:

Այսպէս կը դատէ որոշ մտայնութիւն մը: Եւ այդպէս մտածող մարդը, ինքը գիտակցի թէ ոչ, «ուսումնական» ըլլայ թէ «աշխատաւոր», դեռ միշտ կեցած է այն հին հասկացողութեան վրայ, թէ գիտութիւնն ու արուեստը որոշ խումբի մը համար են միայն, որոշ առանձնաշնորհեալներու: Այս կերպ մտածող մարդը դեռ չէ հաշտուած ներքնապէս նոր դարերու մեծ նորութեանը, թէ ամէն ինչի հիմքը ժողովուրդն է եւ ամէն ինչ ժողովուրդի համար: Թուցէ նոյնիսկ լեզուով ու տեսականօրէն ինքն ալ կրկնող մըն է այդ արդիական սկզբունքին, քանի որ սարսափելի ուժ ունի ժամանակի ոգին եւ մեզի ըսել կուտայ յաճախ բաներ, որոնք դեռ չեն դարձած մեր ներքին ըմբռնումը եւ մեր իսկական համոզումը:

Մանաւանդ որ ժողովուրդը, մեր ժամանակներու այդ «Նորին մեծութիւնը», դեռ իրականին մէջ շատ խեղճ եւ ստորին պայմաններու մէջ կը գտնուի թէ աշխատանքի, թէ ապրուստի, թէ կրթութեան եւ թէ վայելքի տեսակէտէն, որով եւ շատերուն համար «ժողովրդապետական սկզբունքները դեռ շօշափելի չեն հարկ եղած չափով: Հեղնանքի ու թերահաւատութեան ընդարձակ ասպարէզ կայ դեռ: Զարմանալու պատճառ չունինք, եթէ այդ տեսակի հոգիներուն մէջ բացարձակ կերպով կամ քիչ մը ծպտուած, բայց կը տիրէ միշտ հին ըէժիմի մտայնութիւնը, թէ «ժողովուրդը» կամ «լայն հասարակութիւնը» ուրիշ տեսակի արարած մըն է, բարձր մարդուն եւ անասունին մէջտեղը գտնուող միջին վիճակ մը, որուն համար անպէտ ու աւելորդ են մարդկային «վերին շերտերու» կամ «նեղ հասարակութեան» հնարած ու մտածած բաները:

Կայ եւ ուրիշ խումբ մը, «գրական» մարդիկը, որոնք ընդհանրապէս արհամարհանք մը կը ցուցադրեն ամէն բանի դէմ, որ իր վրայ «գրական» անունը կը կրէ, կ՚ուզէ լայն շերտերէն ըլլայ, կ՚ուզէ նեղ: Գրական մարդը, գրական երկը եւ գրական հարցերը հաւասարապէս արհամարհելի են ատոնց համար, իբրեւ անպէտ ու յիմարական բաներ, քանի որ ոսկի չեն ծնիր: Մարդկային է երեւոյթը, մեր չճանչցած ու չգիտցած բաները բնականաբար գնահատել չենք կրնար. մեր չգնահատած բաներն ալ աւելորդ կը համարենք ամէնուն համար. եւ մեր աւելորդ համարած բաներով երբ ուրիշները կը զբաղին ու կ՚ոգեւորուին՝ մեր արդահատանքը կը շարժեն կամ մեր բարկութիւնը: Մութին մէջ վախ կամ անախորժութիւն զգալը բնական է ամէնուն. եւ այդ զգացումը փարատելու համար, ինչպէս յայտնի է, կ՚ադմրկենք, կը մենախօսենք, քիչ մըն ալ յախորտալից ձեւեր կ՚առնենք: Եւ այդ յախորտանքն ու արուեստական բարձր խօսուածքը յաճախ զգալի են «գրական» մարդոց արհամարհանքին մէջ:

Աւելի բարեմիտները կ՚աւելցնեն, իբրեւ չքմեղանք, թէ «Ձեր գիտութիւնները ու գրութիւնները ժողովուրդը չի հասկնար, չի կրնար հասկնալ»: Ատոնց ալ պէտք է ըսուի ու ընդգծուի, որ գիտական ու գեղարուեստական երկերուն մէջ, ինչպէս եւ ընդհանրապէս ամէն տեսակի հարցերու ուսումնասիրութեան մէջ, ոչինչ չկայ խրթին ու անհասկնալի, մատի վրայ համրուող մարդոց միայն ըմբռնելի: Խրթինն եւ անհասկնալին անոնց նիւթին մէջը չէ, այլ արտայայտութեան ձեւին մէջը: Միեւնոյն բանը կարելի է ըսել գիտական բառբառով, որը հասկնալու համար կը պահանջուի նախնական որոշ պատրաստութիւն: Նոյն բանը կարելի է ըսել չոր ու պարզ փորմիւլներով ու մասնագիտական բառերով, որ հասկնալի է միայն բացառիկ ընտրեալներուն: Նոյն բանը կարելի է ըսել զանազան օտարամուտ բառերով, ակնարկներով, զալարումներով ու հազար տեսակ պաճուճանքով, որ անվարժ մարդը ճամբէն կը հանեն ու կը խրտնեցնեն: Եւ վերջապէս միեւնոյն բանը կարելի է արտայայտել պարզ ու առօրեայ մարդավարի լեզուով ու ձեւով: Խրթինն ու անհասկնալին ոճի հարց է, ոչ նիւթի:

Անշուշտ, ամէն ընթերցող միեւնոյն բովանդակութիւնը չէ, որ կը հանէ որեւէ գիտական կամ գեղարուեստական գրուածքէ մը, ինչքան ալ պարզ ու թեթեւ ըլլայ յօրինուածքը: Ամէն մարդ նոյն խորութեամբ ու նոյն լայնքով չէ, որ կ՚ընդգրկէ արծարծուած հարցերը, ներկայացուած տեղեկութիւնն ու իրականութիւնը. բայց ամէն մարդ ալ բան մը կ՚ըմբռնէ ու բան մը կը հանէ գրուածքին մէջէն: Եւ եթէ բուն առաջին հանածները խիստ համեստ ալ ըլլան, յաջորդ բուները աւելի հարուստ աւարով դուրս կուգան: Ամէն պարագային այդ ճիգերէն է, որ կը մարզուի միտքը ու կը խորանան զատողութիւնները: Աստուած անգամ վեց օրէն ստեղծեց աշխարհքը քաոսէն. եւ ամէն ըմբռնում աշխարհք մըն է, որ կը ծնի մեր հոգիի քաոսէն: Կամաց – կամաց պէտք է զատուին լոյսերը մութերէն, ցամաքը ջուրերէն, որ վերջապէս ստեղծագործութիւնը ձեւ առնէ:

Մեծ յանցանք է, երբ «լայն հասարակութեան» ներարկել կ՚ուզենք, թէ այս ու այն գիտութիւնը իրեն համար չէ, իրեն անպէտ է ու անհասկնալի, թէ գեղարուեստները «նեղ հասարակութեան» համար են եւ գրական երկերն ալ՝ գրագէտներու: Այս տեսակի քարոզները մեզ դէպի հին ըէժիմի դասակարգերը կը տանին, դէպի դասակարգային չինական պատերը: Մինչդեռ մարդկութիւնն ու յառաջդիմութիւնը արեան ու քրտինքի հեղեղներով քանդելու կը ոգնին այդ հընադարեան պատնէշները եւ կը ձգտին ամէնուն համար մատչելի դարձնել եւ գեղարուեստները, եւ գիտութիւնները, եւ անոնց տուած վայելքը, եւ անոնց տուած հոգեկան բարձրացումը: Եւ մենք բոլորս պարտական ենք ամէն հնարաւոր միջոցներով դրդելու, արթնցնելու, գործի դնելու ժողովուրդի եւ «նեղ» եւ «լայն» խաւերուն միտքը, վառելու ու բոցավառելու անխտիր ամէնուն հոգեկան ու քաղաքակրթական պահանջները, եւ ոչ թէ «անպէտութեան» ու «աւելորդութեան» սուտ քարոզներով օրօր կարդանք աշխատանքի բեռին տակ ճզմուած քնկոտ հոգիներուն: Մտքերու այդ սթափումէն, քաղաքակրթական պահանջներու այդ ծարաւէն կը ծնի նաեւ աշխատանքի բեռին թեթեւացումը, որովհետեւ արթնցնել յեղափոխել ըսել է:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աղքատներու հարստութիւնը

Ժամանակին, չեմ յիշեր որ երկրին մէջ, կային երկու աղքատ, չափազանց աղքատ մարդիկ, որ ոչի՛նչ, բայց ոչի՛նչ ունէին երկրի վրայ:

Ալիւր չունէին՝ որ դնէին տաշտին մէջ, եւ տաշտ չունէին որ ալիւրը մէջը դնէին:

Եթէ տեղ ունենային՝ մեծ գդակէ մը քիչ մը աւելի մեծ, պիտի կրնային անոր վրայ տնակ մը շինել: Եւ եթէ տուն ունենային՝ անոր մէջ դնելու համար տաշտ մը պիտի գտնէին …:

Եւ եթէ տաշտ ունենային, ով գիտէ թէ բարի հրեշտակ մը անոր մէջ քիչ մը ալիւր պիտի չդնէր:

Սակայն, ոչ տեղ, ոչ տուն, ոչ տաշտ եւ ոչ ալ հաց ունէին: Չափազանց աղքատ էին անոնք:

Բայց – անոնք չէին զգար այնքան կարիքը հացին՝ որքան տունի մը:

Կարգ մը գթասիրտ մարդիկ, երբեմն, հաց կուտային, նոյնիսկ քիչ մը խոզի ճարպ եւ առենը հեղ մըն ալ գաւաթ մը գինի:

Սակայն, անոնք կը նախընտրէին միշտ անօթի ըլլալ եւ ունենալ իրենց տունը, տուն մը ուր կարենային վառել քչիկ մը կրակ եւ նստիլ վառարանին քովիկն ու տաքնալ:

Աշխարհի վրայ, ամենալաւ բանը, ուտելիքէն ալ աւելի լաւ, չորս պատ ունենալն է. որովհետեւ, այսպէս, վայրի գազանի կը նմանիս:

Վերջապէս հասաւ Ծնունդը: Երկու խեղճերը, հիմա զգացին՝ որ միւս մարդերէն աւելի դժբախտ են:

Ծնունդը, ուրիշներու ցնծութեան տօնը: Իրենց համար թախծոտ ու մռայլ էր: Ուրիշներ, այդ իրիկունը վառած էին իրենց վառարանին մէջ աղուոր կրակ մը եւ հոն դրած իրենց կօշիկները՝ որպէսզի Ս. Բարսեղը անոնց մէջ իրենց նուէրները լեցնէ: Իսկ իրե՞նք, ոչ վառարան ունէին եւ ոչ ալ կրակ:

Ցուրտ գիշերին, թափառելով, անոնք իրենց տրտունջները կ՚ըսէին իրարու: Ու յանկարծ, հանդիպեցան կատուի մը որ կը մլաւէր:

Դժբախտ կատու մըն էր, դժբախտ որքան իրենք. ոսկոր ու կաշի միայն: Թել մըստեւ իսկ չկար վրան:

Եթէ ստեւ ունենար մորթին վրայ, անշուշտ իր մորթը այդպէս պիտի չըլլար: Եւ եթէ մորթը աւելի լաւ վիճակի մէջ ըլլար, ապահովաբար այդպէս ոսկորներուն պիտի չկպչէր, անտարակոյս, մուկ մը պիտի բռնէր ու այդքան նիհար պիտի չըլլար:

Բայց ստեւ չունէր, մորթը ոսկորներուն էր փակած եւ շատ անբախտ կատու մըն էր…:

Աղքատ մարդիկ բարեսիրտ կ՚ըլլան եւ իրարու կ՚օգնեն:

Երկու աղքատները, կատուն իրենց հետ առին եւ անոր տուին քչիկ մը այն իւղէն, զոր իրենց տուած էին ուրիշներ:

Կատուն ուտելէ վերջ, առաջ անցաւ ու զանոնք առաջնորդեց խեղճուկ ու թափուր խրճիթ մը:

Հոն կային երկու աթոռակներ եւ օճախ մը: Զանոնք նկատեցին լուսնային շառայլի մը յանկարծական շողիւնով, որ ընդհուպ մարեցաւ:

Սակայն, լուսնի շողին հետ կորսուեցաւ կատուն ալ:

Եւ այսպէս, անոնք նստան մութին մէջ, օճախին առջեւ, որ առանց կրակի աւելի մութ կը թուէր:

— Շատ ցուրտ կ՚ընէ, կ՚ըսէին անոնք: Եթէ քիչ մը փայտ ունենայինք, լաւ մը պիտի տաքնայինք կրակէն ու հէքեաթ ալ պիտի պատմէինք …

Բայց, օճախին մէջ կրակ չկար …

Այնքան աղքատ էին անոնք, այնքան խեղճ …:

Յանկարծ, վառարանին խորը, շողացին երկու բոսոր ածուխներ, կաս-կարմիր ոսկիի նման:

Ծերունին ուրախութեամբ ձեռքերը շփեց եւ սկսաւ զուարթօրէն ըսել պառաւին.

— Կը տեսնե՞ս, ի՞նչ տաք է…

— Այո, փառք Աստուծոյ, պատասխանեց պառաւը եւ ձեռքերը դէպի վառարանը երկարեց: Ապա՝

— Փչէ որ ածուխները բռնկին, ըսաւ ծերունիին:

— Ոչ, յարեց ծերունին: Այդպէս թող որ շուտ չհալին:

Այն ատեն, սկսան խօսիլ անցեալ տարիներու մասին, առանց մռմռքի, որովհետեւ երկու բոցավառ ածուխները ուրախացուցած էին զիրենք:

Աղքատները քիչով կը գոհանան, քիչով երջանիկ կ՚ըլլան: Եւ երկու ծերունիները, մեծ պարգեւ մը կը նկատէին Ծնունդի այդ քիչ մը կրակը եւ տաքը համար, ջերմ գոհունակութիւն կը յայտնէին Աստուծոյ:

Գիշերն ամբողջ, անդադար կը խօսակցէին ու կը տաքնային: Այլեւս վստահ էին Երկնային Մանուկին իրենց հանդէպ ունեցած սիրոյն վրայ, քանի որ երկու ածուխները կը վառէին, միշտ կը վառէին, առանց հատնելու, երկու ոսկի դրամներու նման:

Վերջապէս լուսցաւ եւ երկու աղքատները, որ այնքան տաքուկ գիշեր մը անցուցած էին, օճախի խորքին մէջ տեսան խեղճուկ կատուն՝ որ իրենց կը նայէր իր լուսափայլ երկու աչքերով: Եւ այն ատեն հասկցան: Հասկցան որ ամբողջ գիշերը այնքան լաւ տաքցած էին այս կատուի աչքերու շողիւնէն:

Եւ յանկարծ, կատուն խօսեցաւ ու ըսաւ անոնց:

— Աղքատներու հարստութիւնը՝ երեւակայութիւնն է….:

ԺԱՆ ՌԻՇՓԷՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Յ. ՄԵՀՐԱԲԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Երաժշտագէտ Յարութիւն Մեհրաբի երաժշտական գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Մարտ 5ին Լոս Անճէլըսի մէջ (Քալիֆորնիա):

Մեհրաբ ծնած է Թիֆլիզ: Իր ուսուցիչն եղած է յայտնի երաժշտագէտ Մակար Եկմալեան: Յաճախած է նաեւ Ռոստովի Կայսերական Երաժշտանոցը 1904ին եւ աւարտած 1907ին: Աշակերտած է Մոսկուայի երաժշտանոցին 1910 — 11: Ռոստովի Պետական երաժշտանոցին մէջ իբրեւ դասընկեր ունեցած է երաժշտագէտներ Ռոմանոս Մելիքեանը, Դաւիթ Սողոմոնեանը եւ Խորոզեանը: (Ռ. Մելիքեան եղած է հիմնադիրը Հայաստանի պետական երաժշտանոցին):

1908 — 1910ին Մեհրաբ եղած է երաժշտութեան ուսուցիչ Բագուի դպրոցին մէջ: Յետոյ շրջած 'է հիւսիսային Կովկասի կարգ մը քաղաքները, համերգներ կազմակերպելով:

1913ին ուսուցիչ՝ Եկատէրինոտարի վարժարանին: Նոյն ատեն կազմած է եկեղեցական եւ ազգ. երգչախումբեր եւ տուած բազմաթիւ համերգներ ամբողջ Գուպանի նահանգին մէջ:

1919ին Պոլիս երաժշտութեան ուսուցիչ է Կեդր. եւ Պէրպէրեան վարժարաններուն, Դպրոցասէր Տիկնանց եւ այլ հայ դպրոցներու մէջ: Պոլսոյ մէջ տուած համերգ մը մեծ յաջողութիւն գտած է:

1923ին կ՚երթայ Ամերիկա: Հոն ալ նոյն նպատակը կը հետապնդէ, սորվեցնել, սիրցնել եւ տարածել Հայ երգը, մանաւորապէս հայ նոր սերունդին մէջ: Յետոյ հայ երգը, ազգային երգչախումբերու շնորհիւ դարձնել ազդակ հայկ. մշակոյթի եւ միջոց հայութեան ծանօթացման: Նոր սերունդը երգով կապել հայ իրականութեան հետ, եւ հայ ցեղի արժանիքները ցոյց տալ օտարին հայ երգով: Մ. Նահանգներու մէջ հայ երաժշտութիւն սերմնացաններ են Սինի, Տիգրանեան, Սրուանձտեանց, Թումաճեան:

Մեհրապի շնորհիւ ամերիկեան ռատիօ-կայաններու վրայ, երկրին մէկ ծայրէն միւսը լսուեցաւ մոռցուած հայ երգը, որուն համար գնա–

հատանքի տաղեր նուիրեց օտար մամուլը ։

Ան կազմած է «Հայ Երաժշտական Միութիւն» մը․ Հիմնադիրն է «Հայ ազգ․ երգչախումբին» ։ Հայաշատ գաղութներու մէջ կազմակերպած է յաջող երգահանդէսներ, հայ եւ օտարունկնդիրներ հաղորդակից ըրած հայ երգերու մեղեդին ։ Մեհրաբի մարզած հայ երգչախումբերըառաջնութեան մրցանակը շահած են «Շիքակօ – Թրիպիւն»ի զուտ երաժշտական մրցումին, նաեւ Տիթրոյթի եւ Պոսթընի այլացեղ խմբակցութիւններու երգահանդէսներու մէջ ։

Նիւ Եորքի մէջ Նէշընըլ պրոտքէսթինկ (ձայնասփիւռ) ընկերակցութեան բացած մրցումին մասնակցած են զուտ ամերիկեան երգչախումբի մը հետ, տարբեր ազգերու 14 երգչախումբեր ։ Այդ մրցումին Մեհրաբի երգչախումբը շահած է առաջին մրցանակը ։ Ան փոխարինած է Ռեսթմինսթըր Քորըսին եւ մօտ երկու ամիս շաբաթը մէկ անգամ հեռարձակած է Հայ երգը՝ արժանանալով ընդհ․ գնահատութեան ։ Իր խումբով մասնակցած է նաեւ 1933ին Շիքակոյի ցուցահանդէսի Հայոց Օրուան, Շիքակոյի Միջազգային ցուցահանդէսի «Վենետիկեան գիշերին», ունկնդիր ունենալով աւելի քան 50 հազար հոգի ։ Նոյն թուականին եւ նոյն առթիւ մէկուկէս ժամ Ֆորտ ռէտիօ ժամին հեռարձակած է հայ երգը ։

Իր երգչախումբերը հրաւէրով երգած են եկեղեցիներու եւ թատրոններու մէջ ։

Ահաւասիկ քանի մը վկայութիւններ ամերիկեան մամուլէն ։

— « Մեհրաբի հայկ․ երգչախումբի երգիչներուն տարազները շողշողուն եւ հրապուրիչ էին», « Հայ երգչախումբի կարգ մը երգերը կրնան արժանապէս տեղ գրաւել ոեւէ ընտիր երգահանդէսի յայտագրին մէջ», (Նիւ Եորք Մորնինկ թէլէկրաֆ) ։

— « Մեհրաբ իր ունկնդիրներուն սիրտը գրաւեց իր կարող ղեկավարութեամբ եւ իր աքանչելի երգիչներով ։ Հայ երգչախումբը նոր եւ գնահատելի նպաստ մը բերաւ Ֆրէզնոյի երաժշտական կեանքին մէջ ։ Այս տեսակ հաւաքոյթներ միջոց կը դառնան ցրուելու ցեղային նախապաշարումներ» ։ (Ն․ Ե․ Մորնինկ թէլէկրամ) ։

Արա Տիրացեան կը պատմէ երաժշտագէտին նուիրուած գրութեան մը մէջ (Հայրենիք) ․—

— Երգահանդէսէն ետք չեխ կին մը ներկայանալով Մեհրաբի, կ՚ըսէ ․— «Պարոն ղեկավար, շատ սիրեցի հայերէն երգերն ու լեզուն, նոր կը հասկնամ արժէքը հայ լեզուին եւ հայ երաժշտութեան ։ Ցարդ լսեր էի միայն Հայոց կոտորածներու մասին» ։ Իսկ ռուսական վարժարանի տեսուչ մը Քալիֆ նահանգի Պուսելավա քաղաքին մէջ, երգահանդէսէն վերջ ըսած է ․— «Ցանցաւոր էք դուք Հայերդ, որ մեզի Ռուսներուն չէք ծանօթացներ ձեր այնքան արժէքաւոր երաժշտութիւնը ։

Մեհրաբ գրած է երաժշտական բազմաթիւ յօդուածներ, «Հայրենիք»ի, «Կոչնակ»ի եւ Պոլսահայ թերթերու մէջ ։ Հրատարակած է հետեւեալ երգերը ․— «Խնձորի ծառի տակին», «Գիւղամիջում», «Սարերի աղջիկ», «Զարոյի երգը», եւ «Գնչուհիի երգը» ։ Ունի նաեւ 25 անտիպ երգեր ու եղանակներ, որոնց մէջ է Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի»ն ։

ՊՈՒՏ՚Մ ՇԻՇԱՂ

« ԵԲՐԱՅԵՑԻՈՑ ՄԱՆԿՈՒՆՔ ․․․ »

Բեթանիացի Ղազարոսին տօնն է այսօր ։

Իր քոյրերուն, Մարիամ եւ Մարթայի խնդրանքով, Յիսուս գերեզմանէն կեանքի վերակոչեց զինքը ։

« Ղազարէ, արի՛ եկ արտաքս» ․․․ Եւ մեռելը առօք – փառօք դուրս եկաւ իր դամբանախորշէն ։

Եւ Հայաստանեայց Եկեղեցին կը տօնէ այդ դէպքը՝ մեծ հանդիսաւորութեամբ ։

Ի՜նչ գեղակերտ շարականներ հիւսած են այդ առթիւ ։ Ինչ երկար ընթերցուածներ՝ հայ ոսկեղէնիկ լեզուով՝ այդ համեստ գիւղացիին եւ իր քոյրիկներուն վրայ ։

Եկեղեցիներ, վանքեր հիմնած են այդ բարեմիտ Ղազարու անունով ։ Փարիզի պէս չքեղաշէն քաղաքումն իսկ, նշանաւոր փողոց մը մկրտուած է ի պատիւ անոր, rue St. Lazare ։

Երջանիկ Բեթանիացի ․․․ Հրէաստանի մէկ գիւղէն ելեր մինչեւ Եւրոպա եկեր եւ անմահացեր է ։

Այս շաբաթը կատարելապէս եբրայական է ։ Աշխարհի բոլոր քրիստոնեայ ազգերը, հրէական ազգային պատմութիւնը կը քարոզեն ։ Կ՚երգեն, կը պանծացնեն՝ իրենց եկեղեցիներուն մէջ ։

Իսրայէլի քաղաքներն ու գիւղերը կը փառաբանուին՝ Խաքիմացիներու երկրէն մինչեւ Ափրիկէի հարաւը ։

— « Եբրայեցւոց մանկունք օրհնէին ․․․ Ուրախ լեր, դուստր Սիովնի ․․․ Երուսաղէմ քաղաք Դաւթի ․․․ Այսօր գալով ի Բեթանիա ․․․ ի լեռնէ Ձիթենեաց ․․․ »

Մեր եւ միւս քրիստոնեայ ազգերու եկեղեցիներուն մէջ պիտի յիշատակուին նոյնպէս Կայիափան, Յուդա մատնիչը, Բարաբբա աւազակը, Պիղատոսը, Նիկոդիմոս, Յովսէփ Արիմաթացին, Մաղքոս, Էմմաւուս, Գողգոթա եւ Նազովրեցի անունները ։ Նոյնիսկ Սադուկեցիներն ու Փարիսեցիները ․․․

Պիտի ունկնդրենք, Երուսաղէմի, Գողգոթայի եւ Խաչելութեան վրայ հիւսուած գեղահիւս շարականներ եւ ողբեր ․․․

Իսրայէլացիները, իրենց մէկ հանճարեղ զաւակը, Նազովրեցի Յիսուսը խաչի դատապարտել տալով Հռովմայեցի Պիղատոսին, իրենց ազգային պատմութիւնը իբրեւ Ս․ Գիրք, իբրեւ կրօնք պարտադրած են բոլոր ազգերուն ։

Չէ՞ք նախանձիր ։ Չէի՞ք ուզեր Իսրայէլացի ծնած ըլլալ՝ հպարտանալու համար ․․․

Մինչդեռ Հայերս, դարերէ ի վեր, միլիոններով խաչեցեալներ տուինք ։ Մեր Գողգոթաները համրանք չունին եւ սակայն ոչ ոք մտքէն անցուց շարականի քառեակ մը յօրինել անոնց ի պատիւ ։

Պ․ Արշակ Չօպանեան, կէս դար է, տակաւներով մելան եւ թուքերով շունչ կը սպառէ ։ Նշանաւոր օտար պատմագիրներուն՝ Հայոց պատմութիւն շարադրել կուտայ՝ հայ ազգի մը գոյութիւնը ապացուցանելու եւ զայն ծանօթացնելու օտարներուն եւ Հայերուն ։

Իսրայէլացիները, մատը մատին չեն կպցուցած այդ նպատակով եւ սակայն ազգ եւ ազինք, դարերով մրցումի ելած են Հրէից պատմութիւնը ուսանելու, տարածելու եւ անոր գծած ուղիով ընթանալու համար ․․․

Ահաւոր պատերազմներ, հալածանքներ, եւ խարոյկներ սարքուած են, Աստուածաշունչի կամ Աւետարանի մէկ պարբերութիւնը սխալ մեկնող հերետիկոսներու դէմ ։

Երուսաղէմը Ս․ Քաղաք եւ Հրէաստանն ալ Ս․ Երկիր հռչակուած է ։

Այսօր մենք պարտաւոր ենք մկրտուիլ «Յորդանան»ի եւ «Յովհաննէս Մկրտիչ»ի անունով ։

Մեր ամուսնութիւնը պիտի կնքուին, Իսրայէլի նահապետներուն Աբրահամի, Իսահակի, Յովակիմ – Աննայի եւ այլոց անունով ։

Եւ մեր դամբարանն ալ պիտի կնքուի «Ի վերին Երուսաղէմ»ով, ուր մեզ պիտի դիմաւորեն Ենովքն ու Եղիան ․․․

— Ուրեմն իբրեւ հայկական ի՞նչ կը մնայ մեզի, այսօրուան տօնին, երբ ամէն երգ ու տաղ ի պատիւ Ղազարոսի, իր պարագաներուն կամ Քրիստոսակիր «յաւանակի» մասին է ․․․

— Իբրեւ հայկական ․․․ «Ծառզարդար» բառը միայն ․․․

Կ․ ՊԵՏՈՒՇ

ՅԵՏԱՄՆԱՑ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ օգնութեան համար 45 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջած էր ամերիկեան կառավարութիւնը ։ Արտաքին նախարարը ղեկուցում տալով Ծերակոյտին առջեւ, բացատրեց թէ ոեւէ կրճատում պիտի վնասէ Մ․ Նահանգներու ապահովութեան, խրախուսելով համայնավարական շարժումը Ասիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ ։

ՎԱՐԴԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԷՆ (ՀԱՖԸԶ)

Մենք Շեմսէտտին, մեր սերունդներով,
Մենք շէյխ Հաֆըզս, մեր աշխատներով —
Առանձին ցեղ ենք եւ օտարոտի
Ճնշուած յաւիտեան եւ բողոքով լի ։

Առանց յոգնելու մեր լուծն ենք քարշում,
Այրող արցունքներ աչերից թափում,
Բայց միշտ ուրախ ենք մաքուր մոմի պէս,
Վառւում ենք, հալւում, չքանում նոյնպէս,
Եւ լոյս ենք տալիս նոյնպէս ժպտալով,
Ինչպէս որ երագ մեղմիւ այրուելով ։

Արտեւանունքի սրով խողխողուած
Անցնում ենք այդպէս արեան մէջ սուզուած ։
Մենք լոկ ապրում ենք տանջանքների մէջ,
Մեղքերի ծովում ընկղմած անվերջ ։
Սակայն չենք զղջում մեր արարքներից
Քանի հեռու ենք շատ չար գործերից ։

Լոյսի որդիքն ենք եւ ոչ խաւարի
Ամբոխի համար անհասկնալի ։
Ամբոխը երբեք մարդ է ճանաչում —
Նախ սնապաշտին, բութ բարբարոսին,
Եւ մռայլ հոգով անձանց մոլեգին

Երկրորդը՝ անսիրտ կոշտ անառակին,
Անպէտ, անողոք չար եսասէրին,
Երրորդը՝ առտնի ցնորողներին,
Բայց մեզ պէս մարդկանց նա չի ըմբռնում,
Եւ մեր անունը, երբեք չի յիշում ։

Թարգմ․ ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ը․

— Դու ծաղրում է՞լ ես ․․․ ճանաչո՞ւմ ես ։

— Ճանապարհին գիտէի որ գնում եմ Մելիքի կնոջ մօտ ։

— Իսկ դու ի՞նչ ես ․․․ Դու քանի՞ գլուխ ունես, քաղցած գիժ, որ բռնում ես Մելիքի տղային ու ձեռք ես բարձրացնում նրա վրայ ։

— Իրաւունք չունէի, հա՞ ․․․

— Ոչ մի հարկատու իրաւունք չունի ։

Նազլուն լուռ գնաց դէպի Փերին եւ ասաց նրան ․

— Այստե՞ղ էինք մենք դատաստանի գալիս ։

Պառաւը չլսեց այդ խօսքերը ։ Մարթան նորից փակել էր իր աչքերը եւ նորից Փերին չէր հասկանում թէ որտեղ է ինքը ։

— Փակ աչքեր, շարունակեց Նազլուն, ո՞ր քունն է դա, միթէ՞ երկարը ․․․

Ու նորից դիմեց Մելիքի կնոջը ․

— Ես գնում էի, հեռանում էի քեզանից, բայց ո՞վ գիտէ, գուցէ, երկարն է երեխայի քունը, եւ չեմ հեռանայ, այնքան անողորմ եմ ։ Լսիր ։ Երկու տղայ ծեծում էին քո որդուն ։ Նա փախաւ, այդ քաջութիւնից — կարող ես փառք տալ Աստուծուն — շատ ունի ։ Փախչողի առաջ ամէն ինչ ճանապարհ է եւ այս անգամ քո որդու ճանապարհը աղբանոցն էր ։ Այդ ճանապարհին ․․․ ոչ, ճանապարհին չէր, այլ բաւականի հեռու, ընկած էր այս երեխան, որին Աստուած մի շապիկ է միայն տուել ։ Նա ծիծաղում էր ինքն իր համար, արեւ կար, զով կար, ջուրը գնում էր, ծառերը օրօրւում էին — ինչո՞ւ ուրախ չլինէր ։ Տղադ տեսաւ նրան եւ ի՞նչ արաւ․ ասա, եթէ նրան ճանաչում ես․․ Օ, դու լռո՞ւմ ես, ուրեմն լսիր ։ Յած գլորեց երեխային աղբանոցի գլխից ։ Հեշտ էր այդ բանը, ինչպէս հեշտ էր մատով ճանճ ջարդել ։ Երեխան ընկաւ քարի վրայ, գլուխը պատռեց ։

Նա վերին աստիճանի զգուշութեամբ վերցրեց Մարթայի գլխին դցած չորի կտորը․ երեւան եկան թուխ գանգուրները, որոնց մէջ դեռ չէր չորացել արիւնը ։

Աննա – խաթունը, որքան եւ զգուած էր, չկարողացաւ երկար նայել այդ ցաւալի տեսարանին, որ ներկայացնում էր փոքրիկ գլուխը ։ Իսկ Գայիանէն մօտ վազեց, կռացաւ երեխայի վրայ, իր մատները քսեց նրա ճակատին եւ մի քանի փաղաքշական խօսքեր ասաց ։ Անմխիթար Փերին, այնու ամենայնիւ, մրմնջում էր․

— Աչքերը չէ բաց անում ․․․ չէ ․․․

— Բայց դա բոլորը չէ, շարունակեց Նազլուն տիրող լռութեան մէջ ։— Որքան թեթեւութիւն կը լինէր թէ երկրի եւ թէ երկնքի համար, եթէ յանցաւորը, յանցանք գործելուց յետոյ, կարողանար գոնէ երկու հատ արտասուք կաթեցնել, զղջման արտասուք ։ Քո տղան չէ զղջում, գիտէ, որ լաւ բան է արել եւ շատ լաւ բան, նա չէ ծածկում, որ իրան ծեծողների վրէժը հանեց այս մանուկից ։ Սրա գլուխը ջարդուեց, որպէսզի քո տղայի սիրտը հովանա ․․․ Այժմ դատաստան արա ․․․

Խիստ, անգութ պահանջ էր ։ Նազլուն այդ րոպէին հպարտ էր, արհամարհող եւ մի առանձին բաւականութիւն ու հանգստութիւն էր գտնում մեղադրողի դերի մէջ ։ Այս բախտաւոր կնոջ եւ ամբողջ այս բախտաւոր տան ճակատին շպրտելով այդպիսի սոսկալի ոճրագործութեան մեղադրանքը, նա մի քանի քայլ ետ գնաց եւ լուռ դիտում էր թէ ինչ կը լինի հետեւանքը ։

Երբեք Մելիքի դուռը այսպիսի գանգատ չէր եկել ։ Նա ճիշդ էր, անհերքելի․ Աննա – խաթունը պատրաստ էր ասելու, թէ այս, ո՞վ է պնդում, որ դա վատ բան չէր, անգթութիւն չէր․ ի՞նչ մեղք ունէր խեղճ երեխան ․․․ Բայց նա չխօսեց ։

Նրա սիրտը սկզբից էր տակնուվրայ եղել․ նրա մէջ խօսում էր մի մօր ինքնասիրութիւնը, մանաւանդ իրականութեան այն կողմը, որ այսպիսի դժբախտ ժամանակներում դարձեալ Մելիքի չար ու անգութ զաւակն է իր հօր օջախի սիւնը ։ Հպատակը արդարութիւն է հայցում, լալով խնդրում է ուշադրութիւն, ողորմութիւն ։ Իսկ այստե՞ղ ։ Այնպիսի խօսքեր են լսւում, որոնց չէ կարող կուլ տալ նոյնիսկ այդ աղջկայ հաւասարակից մարդը ։ Դա յանդգնութիւն է, դա մի նոր ապացոյց է, որ նոյնիսկ մուրացկանները մոռացել են իշխանական տան պատիւը ։

Արդեօք այս աներեւութիւնը ուրիշից չէ՞ ներշնչուած ։ Մելիքի այրին մի վայրկեան կարծեց թէ Թուրքերն են այսքան կատղեցրել մուրացկաններին․ չէ՞ որ նրանք Մելիքի ընտանիքը նսեմացնելու համար միջոց չեն խնայում ․․․

ԼԷՕ

Թոյլ չի տար միացնել Իրլանտայի երկու անջատ մասերը։

★ Նիւ Եորքի մէջ բեռցուցին Իտալիոյ սահմանուած զինամթերքին առաջին բեռը։ Իտալական դեսպանը այս առթիւ յայտարարեց.— Զէնքերու առաքումը կ՚ապացուցանէ թէ Ատլանտեանի 12 զինակիցները վճռած են խափանել որ եւ է «խելագար նախայարձակում»։

Ֆրանսայի սահմանուած զինաբարձ շոգենաւը ճամբայ ելած է դէպի Պիզերթա (Թունուզ), ուր զգուշական միջոցներ ձեռք առնուած են, ինչպէս ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ։

★ Պելժիոյ խնամակալ իշխանը վաւերացուց Մ. Նահանգներուն հետ կնքուած զինական համաձայնութիւնը, քանի որ դահլիճը կազմուած չէ տակաւին։ (Վարչապետը Բշ. օր նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ աքսորական Թագաւորին հետ)։

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լէոն Պլումի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, կիրակի, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ։ Շաբաթ օր մարմինը փոխադրուեցաւ «Լը Փոփիւլէռ»ի խմբագրատունը, մասնաւոր սրահի մը մէջ։ Հազարաւոր այցելուներ իրար կը հրմշտկէին, իրենց վերջին յարգանքը յայտնելու համար։

Այսօր, կիրակի, ժամը 2.45ին, հսկայական թափոր մը պիտի կազմուի խմբագրատան փողոցէն (Լաֆայէթ), դագաղը փոխադրելու համար Քոնքորտի հրապարակը, ուր տեղի պիտի ունենայ յուղարկաւորութեան արարողութիւնը, ի ներկայութեան կառավարութեան անդամներուն եւ բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութեանց։ Յետոյ մարմինը պիտի փոխադրուի Մոնմարթրի գերեզմանատունը, ուր պիտի թաղուի առժամաբար։ Վերջնական թաղումը պիտի կատարուի իր բնակած գիւղին՝ Ժուլ-ան-Ժոզասի մէջ։

★ Աշխարհի բոլոր մասերէն ցաւակցութեան եւ համակրանքի արտայայտութիւններ կը հասնին, ողբալով ընկերվարութեան մեծ առաջնորդին կորուստը։ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը պարզապէս լուրը հաղորդած էր, առանց խորհրդածութեան. իսկ Փրակայի բոլշեւիկ մամուլը խստօրէն կը քննադատէ հանգուցեալը, գրելով թէ «իր անունը խորհրդանշան մը դարձած էր դաւաճանութեան՝ ընդդէմ Ֆրանսայի բանուորութեան»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նախարարը կը շարունակէ խորհրդակցիլ գործատէրերու եւ բանուորներու ներկայացուցիչներուն հետ, խաղաղութեամբ լուծելու համար աշխատավարձքի խնդիրը։ Այժմ 50000 կը հաշուեն բանթողներուն թիւը։ Վերջին լուրերու համաձայն, այսօր-վաղը կը վերջանայ նաեւ պետական թատրոններու եւ ընկերային ապահովութեան պաշտօնեաներուն գործադուլը։

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑ ՄԸ կատարուեցաւ «Ֆիկառօ» թերթին դէմ, որ երկու օրէ ի վեր կը հրատարակէ Հիթլէրի գաղտնի գործակալներէն Սքորցենիի յուշերը։ (Այս գործակալն էր որ օդանաւային յանդուգն թռիչք մը կատարելով բանտէն ազատեց Մուսոլինին)։ «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ ցոյցը կազմակերպած էին համայնավարները։ Ուրբաթ իրիկուան ժամը 6ին, 4—500 հոգինոց բազմութիւն մը խռնուած էր խմբագրատան առջեւ, թշնամական տրամադրութեամբ։ Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ միջամտել։ Ցուցարարները աւազ, խիճ եւ ուրիշ իրեր կը նետէին ոստիկաններուն վրայ, որոնցմէ երկու հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։ Պատուիրակութիւն մը ներկայանալով խմբագրութեան, պահանջեց դադրեցնել յուշերուն հրատարակութիւնը, բայց խմբագրապետը մերժեց։ Քրսան հոգի ձերբակալուեցան։ Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցն ալ գետին փռուեցաւ ուշաթափ։

ՏԱՍԸ ԲԱՐՁՐԱՍՏԻՃԱՆ ԿՂԵՐԱԿԱՆՆԵՐ դատի քաշուեցան Փրակայի մէջ, իբրեւ դաւաճան եւ լրտես Վատիկանի։

ՈՒԿՐԱՅՆԱՅԻ ազգայնական շարժման վարիչը, Ստեֆան Բանտերա, որ Միւնիխ կը գտնուի, իր թաքստոցը հրաւիրելով հինգ թղթակիցներ, յայտարարեց.— Արեւմտեան պետութիւնները պէտք է դադրեցնեն որեւէ օրինական յարաբերութիւն Ռուսիոյ հետ, եւ ընդհակառակն ուժ տան հակաբոլշեւիկ յեղափոխական շարժումին, տապալելու համար խորհրդային դիկտատուրան եւն.։

ԱՇԽԱՐՀԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ, Կէրի Տէյվիս, որ հրաժարած էր ամերիկեան հպատակութենէ, Նիւ Եորք հասաւ, բայց թոյլ չտուին ցամաք ելլել։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ միութիւնը վերահաստատուեցաւ, Յորդանանի թագաւորն ալ հաւանութիւն յայտնած ըլլալով անջատ հաշտութիւն չկնքել Իսրայէլի հետ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ապստամբները (համայնավար) բուռն յարձակումի մը ձեռնարկած են Քչինչինի դէմ։ Մեծ ջղագրգռութիւն կը տիրէ Սայկոնի մէջ։ Ֆրանսական կառավարութիւնը նոր միջոցներ ձեռք առաւ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
Երեկոյթ-պարահանդէսը՝

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ։

Attractions — Orchestre ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Ծոխ պիւֆէ

Մուտքը 250 ֆրանք։

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԼՐՏ ԳԱՐԱԿէՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30։ SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ՚Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա։

Ծոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին։
Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON։
Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

10 Ապրիլ, Զատկի Մեռելոցի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle de la Mutualité։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբին։

FOIRE INTERNATIONALE DE LYON

ՕԳՏԱԿԱՐ տեղեկութիւններ ինքնաշարժով գալիք ԳՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ։

Ամէն տարի բազմաթիւ առեւտրականներ եւ գործի մարդիկ Լիոն կուգան ինքնաշարժով, Տօնավաճառին առթիւ։

Լիոնի քաղաքապետութիւնը եւ Տօնավաճառի վարչութիւնը հետեւեալ միջոցները ձեռք առած են, ինքնաշարժերու շրջագայութեան եւ կայքերու (stationnement) համար։

1.— Նշանակներ.— Քաղաքին բոլոր մուտքերուն առջեւ զետեղուած են նշանակներ, որոնք ցոյց կուտան ուղղութիւնները։

2. Յատուկ ուղեցոյցներ.— Տօնավաճառին շուրջ, մէկ ուղղութեամբ (sens unique) ճամբաներու գործնական ցանց մը պիտի կազմակերպուի։ Անկէ զատ, Pont Vaysse, գետին աջ ափը, ինքնաշարժերը պիտի կարենան օգտագործել լայն Bas Portը որ զիրենք ուղղակի կառատուները կ՚առաջնորդէ։

3. Կառատուններ.— Ասոնցմէ երկուքը հաստատուած են ուղղակի Տօնավաճառին մէջ եւ կրնան ընդունիլ 1600 կառք։ Թուագրուած տեղերը յատկացուած են բաժանորդներուն։ Գ. կառատուն մը Halle de la Mécaniqueին հիւսիսը, վերապահուած է օրական այցելուներուն։

4. Կայք (stationnement) քաղաքին մէջ քաղաքապետութիւնը 15էն 24 ապրիլին, սովորական տեղերէն զատ տրամադրած է Place Bellecourի արեւմուտքը, առանց ժամանակի սահմանափակման։

5. **Camping**.— Շահեկան նորութիւն մըն է campingի կառքերուն համար (roulottes) գետնի մը յատկացումը։

Այս «վաչկատուները» կրնան տեղաւորուիլ Bld. L'Hippodromeի հիւսիսային կողմի մայթին վրայ, թենիսի գետնին եւ Pesageի մուտքին միջեւ, Տօնավաճառին մօտիկը, ճաշարաններու եւ սրճարաններու մօտիկ, ուր պիտի գտնեն ամէն դիւրութիւն։

Այսպէս ամէն տարի Լիոնի Տօնավաճառը կը ծաղկի, միշտ աւելի գործօն եւ բանուկ։

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Ռոմանի Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ ենթակոմիտէն ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան։

Հայ մամուլէն, հեղինակներէն, հրատարակիչներէն եւ գրասէրներէն կը խնդրուի ղրկել կարդացուած թերթ, հանդէս, գիրք։

Հասցէն.— S. Bilali, 36 rue Bistour Romans (Drôme)։

Արտասահմանի Դաշնակցական թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին. ընկերուհի Զապէլ Պիլալեանի բնակարանը։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը։ Պ. Արշակ Զօպանեան կը խօսի Քուչակի եւ անոր տաղերուն մասին։

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
(Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցի)

6. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի Ցիշ. Ընթրեաց եւ Ապաշխ., սկիզբ ժամերգ. 7.30ին, Ս. Պատ. ժամը 10ին, երեկ. Ոտնլուայ ժամը 16ին, գիշեր Խաւար. ժամը 19ին։

7. Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին։

8. Ապրիլ Շաբաթ Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկ. սկիզբ ժամերգ. ժամը 15.30ին Ս. Պատ. ժամը 17ին։

9. Ապրիլ Կիրակի Զատիկ, սկիզբ. ժամերգ. ժամը 7.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ պատուիրակ սրբազան հայրը։

10 Ապրիլ Երկուշաբթի Բ. օր Ս. Զատկի Յիշատակ մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ հաշուակալ մը, որ երկար ատեն աշխատած է առեւտրական գրասենեակներու մէջ։ Դիմել Պ. Վարդանեանի, 14 rue Manin, Paris (19)։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Որեւէ հաստատութեան, խանութի եւ կամ առուծախի գործի մէջ հայ երիտասարդ մը տրամադրելի է աշխատելու։ Դիմել M. C. P., 11 rue Joseph Maistre, Paris (18)։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme — (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 4 AVRIL 1950 Երեքշաբթի 4 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6119–Նոր շրջան թիւ 1530
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը զարմանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքիոյ ներքին պայքարներու, ընկերային եւ տնտեսական խմորումներու մասին:

Շատ մը վարագոյրներ դեռ նոր պիտի բացուին: Մանաւանդ որ, Ազգ. Ժողովը լուծուեցաւ եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին Մայիս 14ին:

Պայքարին գլուխն անցած է նոյն ինքն Իսմէթ Ինէօնիւ, ճառեր խօսելով: Իբրեւ նախագահը ոչ միայն Հանրապետութեան, այլեւ կուսակցութեան:

Հասկնալի է այս իրարանցումին պատճառը:

Իսմէթի վարած հոսանքը, միահեծան «Հալքը», լուրջ տագնապ մը կ՚անցընէ այն օրէն ի վեր որ ընդունուեցաւ տարբեր կուսակցութեանց գոյութիւնը:

Նոր կազմակերպութիւններէն Դեմոկրատը (Ճէլալ Պայար) արդէն լայն գետին շահած է, եւ ուղղակի ասպարէզ կը կարդայ Հալքի:

Ուրիշ մը, Թունդ ազգայնական «Միլլէթ»ը, որուն հոգեւոր հայրն է նախկին սպարապետը, Ֆէյզի Չաքմաք, նոյնպէս որոշ սրտնեղութիւն կը պատճառէ:

Միւս կողմէ, Իսմէթ ինք եւ իր անմիջական գործակիցները երկար ատենէ ի վեր կը փորձեն «բարեխառնել» Մ. Քէմալի հաստատած կարգուսարքը, այսինքն դէպի աջ դարձնել:

Օրինակ, արտօնուեցաւ կրօնական դասընթացքներու եւ դպրոցներու վերաբացումը: Լեզուի խնդրին մէջ ալ հետզհետէ կը չեշտուի նահանջը, մանաւորապէս օտար բառերու գործածութեան եւ կարգ մը նորաբանութեանց դէմ:

Դատելով իր ընտրական ճառերէն, Իսմէթ Ինէօնիւ այժմ ձեռնարկած է սահմանադրութիւնն ալ «բարեփոխելու»:

Այսպէս, երկու անգամ է որ կը պահանջէ ոչ միայն Ծերակոյտ մը հաստատել, այլեւ ջնջել Վեց Նետերու սկզբունքները (Մ. Քէմալի հաստատած հիմնական կէտերը,— Թուրքիան հանրապետական է, աշխարհական է եւն.):

«Հալք»ը տագնապ մը կ՚անցընէ նաեւ ներքին ճակատի վրայ, պարբերական պառակտումներով եւ հրաժարումներով:

Անցեալ շաբթու հրաժարեցան երկու կարեւոր անդամներ, Ալի Ֆուատ Ճէպէսոյ (երեսփոխան Գոնիայի) եւ Սինան Թէքէլիօղլու (Սէյհան), մեծ իրարանցում պատճառելով:

Առաջինը, զօր. Ալի Ֆուատ, համբաւ շահած էր մանաւորապէս «միլլի» պայքարին ատեն: Եղած է նաեւ հանրօգուտ շինութեանց եւ հաղորդակցութեանց նախարար, Ազգ. Ժողովին նախագահ եւայլն: Միւսն ալ կուսակցութեան գործօն դէմքերէն մէկն էր:

Վերջին լուրերու համաձայն, ուրիշ կարեւոր անդամներ ալ պիտի հրաժարին, դժուարին կացութեան մը մատնելով Հալքը:

Թուրքերը շատ լաւ սերտած են հոգեբանական պահերէն օգտուելու գաղտնիքը: Անմիջապէս ձեւ մը կը գտնեն, հանրային կարծիքին վրայ ազդելու համար:

Այս խլրտումներուն առթիւ ալ, Իսմէթ երբորդ ճառ մը խօսելով, ուշադրութիւն հրաւիրեց արտաքին վտանգին վրայ:

— «Գիտէք թէ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան միակ նշանաբանն է իր հողային ամբողջութեան եւ իրաւունքներուն անվթար պահպանումը: Մենք աչք չունինք օտարին հողին, ոչ ալ անիրաւ ցանկութիւններ՝ ուրիշ ազգի իրաւունքներուն դէմ: Միայն վճռած ենք ցվերջ պաշտպանել մեր իրաւունքները, ի հարկին մեր կեանքին գնով: Անհամար գրգռութիւններ, յարձակումներ կան մեզի դէմ եւ ամենածանր վտանգներ ցցուած են մեր հայրենիքին դիմաց... Մտքէ չհեռացնենք մեզի սպառնացող վտանգները»:

Անոնք որ կը ճանչնան Թուրքը, գիտեն թէ այս կարգի ազդարարութիւններ ի՛նչ տպաւորութիւն կը գործեն ամբոխին վրայ:

Ընդդիմադիր հոսանքներն ալ տարբեր տեսակէտ չունին այս մասին: Ամբողջ պայքարը կը ծնի ներքին մրցակցութեանց, փառասիրութեանց ընդհարումէն, իշխելու, տիրապետելու մարմաջէն:

Շ.

Լէոն Պլումի յուղարկաւորութիւնը

ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԹԱՓՈՐ ՄԸ ԱՆՁՐԵՒԻՆ ՏԱԿ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Լէոն Պլումի յուղարկաւորութիւնը, բացառիկ հանդիսաւորութեամբ:

Օդը ամպոտ էր, խարուսիկ արեւ մը կը յաջորդէր անձրեւը: Դեռ թափորը ճամբայ չելած, կարկուտ ալ տեղաց, «Լը Փոփիւլէռ»ի խմբագրատան առջեւ: Անձրեւը պարբերաբար կը վերսկսէր մինչեւ Քոնքորտի հրապարակը, ուր խօսուեցան դամբանականները:

Թափորը կազմուեցաւ «Լը Փոփիւլէռ»ի խմբագրատան առջեւ, որուն ճակատը վերէն վար ծածկուած էր սեւ եւ կարմիր դրօշներով: Երեք-չորս խոշոր կառքերու վրայ դիզուած էին անհամար ծաղկեպսակներ, որոնց մէջ լայն տեղ մը կը գրաւէին օտար ընկերվարական կուսակցութեանց ղրկածները: Յետոյ կուգար չքեղ մեռելակառք մը: Ռիւ Լաֆայէթը անանցանելի դարձած էր անհամար բազմութենէն: Բազմաթիւ ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան:

Թափորը ճամբայ ելաւ ժամը 3ին, Թափորին մէջ աչքի կը զարնէին հանքագործները, իրենց յատուկ տարազներով եւ լապտերներով: Ստուարաթիւ նուագախումբ մը կը հնչեցնէր մեռելական եղանակներ եւ «Էնթէրնասիոնալ»ը: Թափորին մէջ առանձին տեղ մը գրաւած էին օտար ընկերվարական պատուիրակութիւնները, գլուխն ըլլալով պելժիականը՝ նախագահութեամբ նախկին վարչապետ Սփաքի եւ յայտնի տեսաբան տը Պրուքէրի: Բրիտանական կառավարութեան եւ կուսակցութեան կողմէ ներկայ էր վառելանիւթի նախարարը, Ֆիլիփ Նօէլ Պէյքըր: Ներկայացուցիչ մը ղրկած էր նաեւ Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը:

Մեռելակառքին ետեւէն, առանձին շարքերով կը յառաջանային ընկերվարական կուսակցութեան Ցնօրէն Խորհուրդը, նախկին ընկերվարական նախարարները, երեսփոխանները եռագոյն ժապաւէններով, «Լը Փոփիւլէռ»ի խմբագրական եւ վարչական կազմը եւն.:

Թափորը յամրաբար յառաջանալով, ժամը 5-ին հասաւ Քոնքորտի հրապարակը, երբ երրորդ անգամ կը վերսկսէր տեղատարափը: Հազարաւորներ բոլորովին թրջած էին: Շատեր տանիքներու տակ, սրճարաններու մէջ ապաստանելէ վերջ, նորէն կը միանային թափորին:

Քոնքորտի հրապարակին վրայ ամպիոն մը յատկացուած էր կուսակցութեան եւ օտար պատուիրակութեանց ներկայացուցիչներուն: Ուրիշ ամպիոնի մը մէջ կը գտնուէին Ազգ. Ժողովին նախագահը՝ Պ. Էռիօ, վարչապետը, կառավարութեան անդամները, օտար դեսպանութեանց ներկայացուցիչները: Դագաղը յատկապէս դրուած մահարձանին վրայ տեղաւորուեցաւ Շոփէնի մահերգով: Անձրեւը անընդհատ կը տեղար, երբ կը խօսէին ընկերվարական կուսակցութեան նախկին եւ ներկայ ընդհ. քարտուղարները, Դ. Մայէր եւ Կի Մոլէ, պանծացնելով հանգուցեալ առաջնորդին արժանիքները: Մայէր, որ յուզումէն կը հեծկլտար, շեշտեց մանաւորապէս.

— «Մտաւորական, Լէոն Պլում կը ճանչնար մարդուն բոլոր նիւթական տառապանքները: Խորհող՝ կը գնահատէր կեանքի բոլոր ուրախութիւնները եւ բնութեան պարգեւած բոլոր ձիրքերը: Աշխարհական՝ կը յարգէր եւ կ՚ըմբռնէր դաւանանքի բոլոր տեսակները, առասպելներու բոլոր գեղեցկութիւնները: Հրեայ՝ կը մտածէր թէ քրիստոնէութիւնը քաղաքակրթութիւն մըն է զոր պէտք է պաշտպանել արդի բարբարոսութեան բոլոր ձեւերուն դէմ: Ընկերվարական՝ կը հաւատար թէ միայն Հանրապետութիւնը նպաստաւոր կլիմայ կը ստեղծէ բանուորական յաղթանակներուն համար» եւն.:

Յանուն Միջազգային ընկերվարութեան խօսեցաւ Պ. տը Պրուքէր: Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ՝ կրթական նախարարը, Պ. Իվոն Տէլպոս, շեշտելով.— «Լէոն Պլում իր սրտին մէջ կը միացնէր, ընկերվարական հաւատքին հետ, հայրենիքին եւ Հանրապետութեան սէրը»:

Խօրապէս յուզուած էր նաեւ Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ, որ հանգուցեալին արժանիքները փառաբանելէ վերջ, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է որ «ամբողջ ժողովրդապետութիւնը միանայ ազգին տեւական շահերուն շուրջը»: Եւ յայտարարեց.

— «Աշխարհի ներկայ անստուգութեան մէջ, Ֆրանսան պէտք է ջանայ ապահովել բանականութեան յաղթանակը, վերահաստատել վստահութիւնը ժողովուրդներու միջեւ, փութացնել խաղաղութեան կազմակերպումը ազատութեան միջոցաւ... Ջանանք նախ մենք մեր մէջ, Ֆրանսացիներու միջեւ, գտնել արդար եւ բանաւոր լուծումները, յետոյ ուրիշներուն առաջարկելու համար: Շատ մեծ է Ֆրանսայի հանճարը, իր անկախութիւնն ալ զօրաւոր է, մեզ ներշնչելու համար: Բայց, կը պաղատիմ ձեզի, ոչ փոքրիկին սպասենք՝ միանալու, ոչ ալ մահուան՝ մենք մեզ գնահատելու համար»:

Արարողութիւններէն վերջ Լէոն Պլումի մարմինը առժամապէս ամփոփուեցաւ Մոնմարթրի գերեզմանատան մէջ:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Լէոն Պլումի յուղարկաւորութեան առթիւ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն ալ գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը ղրկած էր: Միեւնոյն ատեն խումբ մը ընկերներ կը հետեւէին թափորին, մինչեւ Քոնքորտի հրապարակը, ուր օտար պատուիրակութեանց ամպիոնին մէջ տեղ մը սահմանուած էր իր ներկայացուցիչին՝ ընկեր Հր. Սամուէլի: Դաշնակցական պատուիրակութեան մէջ կը նշմարուէին ընկերներ Շ. Միսաքեան, Հր. Բալուեան, Ներսէս Տակառեան, Հ. Թոմասեան, Լորիս, Վարդգէս եւայլն: Թափորին կը հետեւէին ուրիշ Հայեր ալ, նաեւ (Ս. Խնդկարեան եւն.):

Գաղտնի ծրագիր Եւրոպայի պաշտպանութեան համար

Ատլանտեանի զինակիցներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարները համաձայնութիւն մը կնքեցին կիրակի օր, Լա Հէի մէջ, յետ երկար խորհրդակցութեանց: Հոլանտայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը այս առթիւ զեկուցում տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, յայտարարեց.

— «Իբրեւ եւրոպացի համոզուած եմ թէ այդ ծրագիրը երբ գործադրուի, անկասկած ապահովութիւն պիտի տայ արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն թէ կրնան հանգիստ ապրիլ առանց վախնալու օտար նուաճումէ»:

Ժողովէն բացակայ էր 12րդ անդամը, Իսլանտա, որ ոչ բանակ ունի, ոչ ալ պատերազմական նախարարութիւն: Ծրագիրը գաղտնի կը պահուի, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ գործադրութիւնը տարիներ պիտի տեւէ: Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ ուրիշ ծրագիրներ ալ մշակուած են եւ պիտի գործադրուին փոխն ի փոխը, եթէ յարձակում գործուի, պատրաստութեանց լրացումէն առաջ: Եւ կ՚աւելցնէ.

— «Վեց ամսուան կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, զինուորական յանձնախումբը մշակած է պաշտպանութեան ընդհանուր ծրագիր մը, ի նախատեսութիւն որեւէ յարձակման: Ծրագիրը կ՚ընդգրկէ ամբողջ Հիւս. Ատլանտեանի շրջանին պաշտպանութիւնը, անկախ՝ իւրաքանչիւր երկրի պաշտպանութենէն: Թէեւ կարեւոր յառաջդիմութիւն կատարուած է դէպի հաւաքական ապահովութիւն, բայց անհրաժեշտ է նոր ճիգ մը:

Ապագայ աշխատանքներուն մէջ մեծ տեղ մը կը գրաւեն զինակիցներուն տնտեսական եւ ելմտական հոգերը: Գլխաւոր խնդիրը հետեւեալն է.

— Ի՞նչպէս գործադրել Ատլանտեանի դաշինքը, առանց վնասելու Մարշըլի ծրագրին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է Եւրոպայի Խորհրդարան մը կազմել, իբրեւ միակ միջոցը նոր պատերազմէ մը, հետեւաբար Եւրոպայի բնաջնջումէն խուսափելու համար: Այս առթիւ շեշտեց.

— «Խորին անձկութեամբ կը դիտեմ ապագան: Զօրաւոր Եւրոպա մը անհրաժեշտ է աշխարհի խաղաղութեան համար: Իր ներկայ վիճակին մէջ, անզօր եւ անպաշտպան, Եւրոպան միշտ վտանգ մը պիտի կազմէ աշխարհի համար: Եւրոպայի խորհուրդը պէտք է դառնայ իրական խորհրդարան մը, տիրաբար վարելով գործերը: Գերմանիան պէտք է այդ խորհրդարանին հրաւիրուի անյապաղ: Պէտք է գիծ մը քաշել անցեալին վրայ: Յիսուն միլիոննոց ժողովուրդ մը պէտք է հաւասար բաժնեկից մը ըլլայ եւրոպական ընտանիքին մէջ. մանաւանդ որ կը գտնուի բուն իսկ Եւրոպայի սրտին վրայ: Եթէ Գերմանիան անհետանայ, Եւրոպան ալ պիտի անհետանայ: Գերմանիան տկար է այսօր եւ անզօր: Հետեւաբար խնդրեցի մարզպաններէն որպէսզի դիմումներ կատարեն իրենց կառավարութեանց, ապահովութեան հաստատուն երաշխիքներ տալու համար»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԵՒ ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, ՄԱԿի խնամակալութեան խորհուրդը վերջերս ժողով գումարեց Ժընեւի մէջ, ճշդելու համար Երուսաղէմի ապագայ կարգուսարքը (միջազգայնացում)։

Այս առթիւ Ժընեւ գացած էր նաեւ Ամերիկահայոց առաջնորդը, Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան, իբրեւ ներկայացուցիչը Երուսաղէմի պատրիարքարանի, ընկերակցութեամբ Սերովբէ վրդ. Մանուկեանի։ Փետրուար 10ի նիստին մէջ, Տիրան եպիսկ. հետեւեալ զեկուցումը ներկայացուց (անգլերէն).—

Ա.

Պարոն, նախագահ, նախ կ'ուզեմ իմ խոր երախտագիտութիւնս յայտնել այն նախապատուութեան համար, որով հրաւիրեցիք զիս Խորհուրդին ներկայացնելու Հայոց Պատրիարքարանի տեսակէտները Երուսաղէմի օրինավիճակին շուրջ։

Հայոց Պատրիարքարանը խմբակցութիւն մը չէ այնպիսի անձերու, որոնք՝ այսպէս կոչուած՝ հեռուէն միայն կը շահագրգռուին Երուսաղէմով։ Մենք Պաղեստինի մէջ ունինք հազար երեք հարիւր տարուան անցեալ մը, իսկ Երուսաղէմի մէջ ունինք հաստատութիւններ, որոնք կը ներկայացնեն անթիւ սերունդներու աշխատանքը, աղօթքն ու զոհաբերութիւնները։

Այս խորհուրդին անդամները գիտեն, թէ ինչ հաւոր հարուած կրեց մեր եկեղեցին համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին։ Մեր բոլոր վանքերը, մեր բոլոր դպրոցները, կրօնական մեր բոլոր հաստատութիւնները մեր հայրենիքին մէջ՝ հիմն ի վեր քանդուեցան, իսկ ինչ որ կը մնայ մեր ժողովուրդէն՝ ցրուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի։ Այս հարուածէն դեռ բոլորովին չենք վերադարձած մենք մեզ, եւ մեր եկեղեցին ու մեր ազգը իրենց ակնարկը կ'ուղղեն Երուսաղէմի մեր հաստատութիւններուն՝ այն յոյսով, որ անոնք պիտի օգնեն վերապրողներուն՝ վերագտնելու իրենք զիրենք այս սոսկալի հարուածէն ետք։

Մենք մեր յոյսը կը դնենք Երուսաղէմի մեր Պատրիարքարանին եւ կրօնական հաստատութիւններուն վրայ՝ ապահովելու համար մեր ժողովուրդին բարեկեցութիւնը, եւ այս պատճառով է, որ Երուսաղէմի ճակատագիրը խորապէս կը մտահոգէ մեզ։

Երուսաղէմի ճակատագիրը չի վերաբերիր միայն այս քաղաքին մէջ ապրող մեր համայնքին եւ հաստատութիւններուն, այլ ամբողջ աշխարհի մեր բոլոր եկեղեցիներուն։ Մենք յոյս ունինք, որ Երուսաղէմի մեր վանքերն ու կրօնական հաստատութիւնները առաջնակարգ կարեւորութիւն ունեցող ազդակ մը պիտի կազմեն մեր ժողովուրդի կրօնական կեանքին մէջ։ Ասոր համար մենք ջերմօրէն կը փափաքէինք Ժընեւ գալ՝ լսելու Խորհուրդին մէջ կատարուած վիճաբանութիւնները եւ հետեւելու հոն տեղի ունեցող խորհրդակցութեանց։

Ես առժամաբար ձգեցի մեր եկեղեցիներուն վարչութիւնը Միացեալ Նահանգներուն մէջ, ուր մեր գաղութը կը հաշուէ աւելի քան 150.000 հոգի, գալ հետեւելու համար այս վիճաբանութիւններուն։ Երուսաղէմի մեր Ժառանգաւորաց վարժարանի տեսուչը օդանաւով հոս ժամանեց՝ տեղեակ պահելու համար զիս Սուրբ Քաղաքի ներկայ կացութեան։

Սակայն ես կը վարանիմ ձեզի ներկայացնելու այն զեկուցումը, զոր պատրաստած էի այսօրուան համար։ Արդարեւ, իմ ընելիք յայտարարութիւններս ամբողջովին հիմնուած էին այն ենթադրութեան վրայ, թէ Խորհուրդը պիտի քննէր 1948 Մարտ 10ի օրինավիճակին նախագիծը, եւ իմ դիտողութիւններս մեծ մասամբ կը վերաբերէին այս օրինավիճակին։ Այժմ կը հաստատեմ, որ այս օրինավիճակը քննութեան առարկայ եղած չէ դեռ Խորհուրդին մէջ։ Չեմ ուզեր պարապ տեղը խօսիլ։ Պատրաստ եմ ներկայացնելու իմ զեկուցումս, բայց եթէ Խորհուրդը հետագային ուրիշ վաւերագիր մը առնէ իբրեւ հիմ, այն ատեն իմ ըսելիքս որեւէ կապ պիտի չունենայ խնդրին հետ։ Խորհուրդը պիտի հաճի՞ թոյլ տալ ինծի, որ, 1948ի օրինավիճակի նախագծին տեղ ուրիշ վաւերագիր մը իբրեւ հիմ ընդունելու պարագային, ես ուսումնասիրեմ այդ վաւերագիրը եւ ապա միայն նոր զեկուցում մը ներկայացնեմ ձեզի։ Եթէ այստեղ խօսելու այս պատեհութիւնը միակն է, որ պիտի ընծայուի ինծի, ես պիտի նախընտրէի սպասել, մինչեւ որ Խորհուրդը որոշէ, թէ ինչ վաւերագիր կ'ուզէ ընդունիլ իբրեւ հիմ վիճաբանութեան։ Ես կրնամ ուսումնասիրել այդ վաւերագիրը եւ ըստ այնմ ընել իմ զեկուցումս։ Բայց, ինչպէս ըսի, եթէ Խորհուրդը բարեհաճի թոյլ տալ ինծի, ուրիշ վաւերագիր մը ընդունելու պարագային, յայտարարութիւն մը ընել այդ վաւերագրի մասին, ես հիմակուընէ կրնամ ընել իմ պատրաստած յայտարարութիւնս»։

Այս մասին թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ ետք, նախագահը կը յայտարարէ, թէ Տիրան եպիսկ. կրնայ շարունակել իր զեկուցումը։

ՏԻՐԱՆ ԵՊԻՍԿ.— Այն ճառերը, որոնք խօսուեցան անցած երկուշաբթի օր Խորհուրդի երեք անդամներուն եւ մասնաւորաբար Պ. Ճամալիի կողմէ, մղեցին մեզ շնորհակալ ըլլալու Աստուծոյ այն աւագ կարեւորութեան համար, որ տրուած է Սուրբ Քաղաքին՝ աշխարհի երեք մեծ կրօնքներուն կողմէ։

Մենք յաւակնութիւնը չունինք կարծիքներ յայտնելու հոս՝ Երուսաղէմի քաղաքական բարդ հարցի մասին։ Չունինք նաեւ պատրաստութիւնը մօտենալու այս հարցի քաղաքական կողմին։ Թերեւս կրնանք ըսել միայն, թէ, մեր խոնարհ կարծիքով, իրական Սուրբ Քաղաք մը հաստատելու խնդիրը պէտք է ձգուի պատմութեան եւ դէպքերու տրամաբանական զարգացման, այսինքն նախախնամութեան, ինչպէս կը հետեւցնէր անցած օր Խորհուրդին ներկայացուած դիտողագիր մը։

Նախ եւ առաջ կ'ուզենք յայտարարել, թէ այն կարծիքը, զոր խոնարհաբար կը ներկայացնենք Խորհուրդին, հիմնուած է այն ենթադրութեան եւ համոզման վրայ, թէ Երուսաղէմի Սուրբ Քաղաքը պէտք է դրուի, յարմար ատենին, միջազգային վարչութեան մը տակ, ինչպէս կը թելադրէր Միացեալ Ազգերու Ընդհ. Ժողովին բանաձեւը, 1949 Դեկտ. 9ին։ Մենք կը հրաժարինք փաստեր յիշատակելէ ի նպաստ այս իմաստուն որոշման եւ կը գոհանանք քանի մը նկատողութիւններ ընելով Երուսաղէմի օրինավիճակին վերաբերեալ ծրագրին կարգ մը տրամադրութեանց մասին, այն չափով՝ ինչ չափով որ այդ տրամադրութիւնները կապ ունին Սուրբ Քաղաքի կրօնական հաստատութեանց եւ սրբավայրերուն հետ, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի ձեռք բերած իրաւունքներուն։

(Շար.)

Լէոն Պլումի կեանքն ու գործը

Լէոն Պլում ծնած է 1872 Ապրիլ 9ին։ Երկրորդն էր Ալզասցի մետաքսի գործարանատիրոջ մը հինգ զաւակներուն։ Հայրը Փարիզի մէջ նորաձեւութեան տուն մը հիմնեց, ներմուծելով Օփերայի գլխարկ մը որ ծանօթ էր Ֆրանսացիներուն իբրեւ «Պլում մը»։

Լէոն Պլում յաճախեց Ֆրանսայի երեք ամէնէն լաւ դպրոցները։ Ունենալով հօրենական հարստութիւն, ինքզինք կրցաւ նուիրել գրականութիւն։ Աշխատակցեցաւ պարբերաթերթերու, գրեց բանաստեղծութիւններ եւ թատերական քննադատութիւններ։ Այդ միջոցին էր որ սկսաւ գրել առաջինը իր տասներկու գիրքերէն։

Իր երիտասարդութեան գործերէն մէկն է «Ամուսնութեան մասին» ուր կը ջատագովէ սեռային ազատութիւնը եւ փորձառութիւնը, թէ կիներու եւ թէ այրերու համար։ Աւելի ուշ, երբ քաղաքականութեան մէջ ականաւոր դէմք մը դարձաւ այս գիրքը միշտ փնտռուեցաւ։

Լէոն Պլումի գիրքը Ֆրանսացի վիպագիր Սթանտալի մասին գլուխ գործոց մը կը համարուի։ Իր վերջին գործերէն մէկը «A l'Echelle humaine», գրեց Վիշիի բանտերուն մէջ, զոր գաղտնի հրատարակեց պատերազմի միջոցին Ֆրանսայի մէջ, եւ վերհրատարակեց Ամերիկայի մէջ։ Հատոր մըն է ուր կը տեսնուի իր հաւատքը ժողովրդավարութեան մասին, իբրեւ հակադրութիւն փաշականութեան եւ համայնավարութեան։

Ըստ իր ժամանակակիցներէն մէկուն վկայութեամբ, Քառթիէ Լաթէնի (ուսանողական թաղ) օրերուն, Լեոն Պլում երկայն, բարակ դէմք մը ունէր, վար ինկած պեխերով։ Ունէր անեզր ակնոց եւ կը դնէր լայնեզր սեւ գլխարկ մը, սեւ ժապաւէնէ փողկապ մը եւ սուր ծայրեր ունեցող կօշիկներ — որ յետոյ իր քաղաքական «վաճառանիշը» դարձաւ։

Ընկերվարութեան հակեցաւ շնորհիւ Լիւսիէն Հէռի, որ բարձրագոյն վարժապետանոցին մէջ գրադարանապետն էր, եւ զոր իր մտաւորական վարպետը կը կոչէր յաճախ։ Աւելի ուշ իբրեւ փոքր կուսակից մը Տրէյֆիւսի խնդրին մէջ, հանդիպեցաւ Ժան Ժօռէսի եւ անոր ազդեցութեան տակ ինկաւ։ Եթէ Ժօռէս ապրէր, Լէոն Պլում հաւանօրէն պիտի չձգէր գրականութիւնը, քաղաքականութեան սիրոյն։

Սակայն առաջին աշխարհամարտի նախօրեակին, Ֆրանսացի արքայական մը սպաննեց իր մենտորը։ Պլում դիչերը անոր դագաղին գլուխը անցուց եւ որոշեց ձեռք առնել ընկերվարութեան պայքարը։ Պատերազմին կարելի չէր, որով մինչեւ 1919 իբրեւ խմբագիր աշխատեցաւ։ Անկէ վերջ իր ծննդավայր Փարիզի մէջ ուզեց երեսփոխան ընտրուիլ եւ չահեցաւ, խաղաղասէր, յառաջդիմական եւ հակաբոլշեւիկ էր։

Հետզհետէ բարձրացաւ եւ 1924ին Ընկերվարական կուսակցութեան գլուխն անցաւ։ Խմբագրեց «Le Populaire»ը իրենց օրկանը, եւ դարձաւ Ֆրանսայի ազդեցիկ քաղաքական դէմքերէն մէկը, թէեւ մինչեւ 1936 մերժեց միանալ ուրիշ որեւէ կուսակցութեան հետ որ համաձայն չէր օրէնսդրութեան ընկերվարական ծրագրին։

«Տարօրինակ պատերազմին» (1939—40) Տալատիէի եւ անոր յաջորդ Փօլ Ռէյնոյի քաղաքականութիւնը պաշտպանեց, միացնելու Ֆրանսան Գերմանիոյ դէմ։ Սակայն նացիական բանակները գրաւեցին Փարիզը եւ երեք ամիս վերջ Վիշիի գործակալները ձերբակալեցին Պլումը՝ Թուլուզի մէջ։

Մինչեւ Ռիոմի դատավարութիւնը մէկ բանտէն միւսը նետուեցաւ եւ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ ալ մէկ կեդրոնացման արգելարանէն միւսը, Պուխընուալտ, Տախաու, սակայն սովորական բանտարկեալի մը պէս չէին վարուիր իրեն հետ։ Թոյլ տրուեցաւ որ ամուսնանայ։ Իր կինը որ Ֆրանսացի իրաւագէտի մը այրին էր, իրեն հետ մնաց իր բանտարկութեան ատեն։

Երբ Գերմանիան սկսաւ պարտուիլ, հեսթափոյի 150 հոգինոց մարմին մը եւ ընտրեալ պահակ զինուորներով Լէոն Պլումը ուրիշ 132 ծանօթ կալանաւորներով Իտալիոյ Տոլոմիթ լեռներէն դէպի հարաւ քշեցին թերեւս արգելափակելու համար Նացիներու միջնաբերդին մէջ։ Բրիտանական Ինթելիճընսէն սպայ մը խաբեց պահակներէն մէկը, եւ ամերիկացի մը դիւրացուց փրկութիւնը լեռնային պանդոկի մը մէջ։

Երբ Ֆրանսա վերադարձաւ, Պ. Պլում ձեռք առաւ իր պարտականութիւնները իբրեւ վարիչ Ընկերվարական կուսակցութեան եւ զգուշացաւ պաշտպանել զօր. տը Կոլի առժամեայ կառավարութիւնը։ Պայքար բացաւ Համայնավար կուսակցութեան դէմ եւ հաստատեց Ֆրանսական պատերազմի ոճրագործներու դատավարութիւնը։

Փէթէնի դատավարութեան ատեն, ողբերգական էր իր դիրքը։ Երկուքուկէս ժամ ոտքի կեցած էր եւ երկու անգամ փղձկեցաւ, երբ իր պատմութիւնը կը պատմէր, լացնելով ժողովուրդը իրեն հետ։ Արհամարհական դիրք բռնած էր Փէթէնի հանդէպ։

1945ին Մ. Նահանգները գնաց եւ բանակցութիւններ վարեց Ուաշինկթընի մէջ 650 միլիոն տոլարի վարկի մը համար, ի նպաստ Ֆրանսայի վերաշինութեան։ Նիւ Եորքի մէջ, պաշտօնական ընդունելութեան առթիւ, ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով իր փիլիսոփայութիւնը։

— «Ես շատ ծեր եմ, ըսաւ, տեսնելու համար երազներուս իրականացումը։ Շատ ծեր եմ տեսնելու ազգերու կատարեալ միութիւնը արդարութեան եւ խաղաղութեան մէջ։ Երբեք պիտի չտեսնեմ աշխարհի ազգերը իբրեւ քոյրեր, օջախին շուրջ նստած։

«Սակայն մարդուն աղնուութիւնն է նախատեսել, յուսալ, եւ աշխատիլ նպատակի մը համար, ուրկէ որեւէ շահ պիտի չունենայ, ոչ ալ պիտի տեսնէ անոր ամբողջացումը»։

Երեք տարի է, Պլում քաշուած կեանք մը կ'ապրէր Ժուի – ան – Ժօզասի գիւղին մէջ, որ Փարիզէն քսան մղոն հեռաւորութիւն ունի։ Իր ընկերները պարբերաբար կ'այցելէին, խորհուրդ հարցնելու համար կառավարական տագնապներու ատեն։ «Le Populaire» թերթին մէջ խմբագրականները կը գրէր պարբերաբար։ Իր կուսակցութեան օրկանին հանդէպ մինչեւ վերջն ալ պահեց իր շահագրգռութիւնը։ Վերջին անգամ երեւցաւ անցեալ չորեքշաբթի, խմբագրատան մէջ կատարուած հանդէսի մը առթիւ։

Երեք անգամ ամուսնացաւ, երկու անգամ այրի մնաց։ Մէկ զաւակ մը ունի, ճարտարագէտ Ռոպէր Պլում։

1948ին ուզեցին որ կառավարութիւնը կազմէ, սակայն մեծամասնութիւն չշահեցաւ։

Իր վերջին յօդուածը որ «Le Populaire»ի մէջ երեւցաւ — քննութիւն մըն էր բանուորին եւ գործատիրոջ պայքարի՝ գիներու եւ թօշակներու մասին։

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութիւնը իրմով կը կորսնցնէ առաջնորդ մը որ թէ ազդեցիկ էր եւ թէ վարժ՝ ներքին խնդիրները կարգադրելու։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, որ Լիոնէն Ամերիկա գացած էր, իր առաջին երգահանդէսը տուած է Փէնսիլվանիոյ մէջ, Փետրուար 19ին, եւ ձգած խոր տպաւորութիւն ունկնդիրներուն վրայ։ Երգած է Կոմիտասի «Առաւօտուն բարի լոյսը» եւ «Հայաստան»ը, Ալէմշահի «Իմ երգը», Ա. Մանուկեանի «Ձմեռն անցաւ»։ Իսկ եւրոպական երգերէն «Սուվընիր տը Տրաւիաթան»։ Հանդէսին երկրորդ մասին նուագած է ամերիկահայ ծանօթ ջութակահար Տիկին Սիրարփի Գոնտոյեան Միքայէլեան։

Գաղութէ գաղութ

ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԳԻՍ ԵՐԿԱՅՆԵԱՆ

Ինչպէս գրեցինք, Փետրուար 7ին Սէյնթ Լուիզի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռաւ նկարիչ Սարգիս Երկայնեան։

Ողբացեալ արուեստագէտը ունէր բարձրագոյն կրթութիւն։ Հայերէնի թարգմանած է ժագ տը Մորկանի «Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը»։ Ունէր նկարներու եւ գիրքերու ճոխ հաւաքածոյ։ Շատ գեղեցիկ կերպով նկարած էր Հայրենիքի տեսարանները։

Երկայնեան ծնած էր 1870ին Տրապիզոն։ Նըկարչական ուսումը կատարելագործած է Պոլսոյ գեղարուեստական վարժարանին մէջ։ 1892ին շըրջանաւարտ ըլլալով առած է առաջին մրցանակ։ 1894ին կուգայ Փարիզ եւ գործ կը գտնէ Փոլ Լորանսի եւ Պէնժամէն Քօնսթանի աշխատանոցը։ 1895 – 96ին կը մտնէ գեղարուեստի դպրոցը «Ժէոոմ Աթըլիէն»ն։

1901ի համաշխարհային արուեստահանդէսին իր նկարներու ցուցադրութեամբ շահած է երկրորդ մրցանակը։ 1906ին Սէյնթ Լուիզ քաղաքը գնած է իր մէկ նկարը որ մինչեւ այսօր ալ կը գտնուի Մատենադարանին մէջ։

1909ին վերադարձած է Տրապիզոն, ուր իրեն յանձնուած է տեղւոյն բարձրագոյն վարժարանի ուսուցչութիւնը։ 1914ին անցած է Թիֆլիզ, ըստանձնելով երկու բարձրագոյն դպրոցներու նըկարչութեան եւ գեղարուեստից պատմութեան ուսուցչութիւնը։

1919ին Հայաստանի հանրապետական կառավարութիւնը Թիֆլիզի հայ նկարիչներու միութենէն կը խնդրէ ցուցահանդէս բանալ Երեւանի մէջ։ Չորս հայ նկարիչներ, որոնցմէ մէկը Սարգիս Երկայնեան, 400 նկարներով կ'երթան Երեւան եւ ցուցահանդէս կը կազմակերպեն։ Իր այս այցելութեան առթիւ ան գնահատանքով կը խօսի թէ կառավարութեան եւ թէ Երեւանի ժողովուրդի մասին, որոնք քաջալերած էին հայ նկարիչները։ Կառավարութիւնը հարիւր հազար րուպլիի նկար գնած էր Հայաստանի ապագայ Թանգարանին համար։

1922ին կը վերադառնայ Սէյնթ Լուիզ ուր իրեն կը յանձնուի քաղաքապետարանի նկարներու նորոգութեան գործը։ Իր մահուան առթիւ քաղաքապետութիւնն ալ ցաւակցութիւն յայտնած է։

★ Իր փափաքին համաձայն, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ եղած են ի նպաստ Պէյրութի ճեմարանին, համագումար 346 տոլար։

30 ՀԱԶԱՐ ՀՐԵԱՆԵՐ Իրանէն գաղթած են Պաղեստին։ Ամէն օր երկու օդանաւեր կը փոխադրեն գաղթականները իրենց հայրենիքը։ Մեծ թիւով Իրանցիներ, մասնաւորապէս ճարտարապետներ կը փափաքին գաղթել արտասահման։ Շատեր եւս դիմած են Թէհրանի Արժանթինի դեսպանատան եւ խնդրած որ դիւրութիւններ տրուին Արժանթին մեկնելու համար։

ՁԱՅՆԵՐ ԴԱՇՏԷՆ

ԿԸ ՆՊԱՍՏԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՎՆԱՍԵՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հինգերորդ շաբաթն է որ գործադուլի մէջ ենք։ Որոշուեցաւ աշխատանքը վերսկսիլ Մարտ 29ին։ Ձեմ ուզեր քննել աշխատավարձքի խնդիրը։ «Մակ տոպրակը չի լեցուիր»։ Ես ալ բանուոր եմ ու հպարտ։ Ամէն պարագայի տակ, լուծի տակ չենք, ինչպէս արեւելեան Եւրոպայի մէջ։

Այս տողերը կը գրեմ, հարցնելու համար թէ նպատակայարմա՞ր է հայ բանուորները գործադուլի հրաւիրել, հայերէն թռուցիկներ փակցնելով պատերու, ծառերու վրայ կամ ցրուելով տունէ տուն։ Ահաւասիկ օրինակ մը Մարսէյլի մէջ մեքենագրուած եւ հոս ղրկուած.—

Կոչ հայ աշխատաւորութեան.— Հայ բանուորներ, Ֆրանսայի աշխատաւորութիւնը սերտօրէն միացած կը պայքարի 3000 Ֆրանք«ամէն ամիս» կարգախօսով ու կեանքի պայմաններու բարելաւման համար։ Ան կը պայքարի նաեւ նոր պատերազմ մը պատրաստողներու դէմ, պատերազմ, որու հետեւանքները եղերական կրնան ըլլալ ամբողջ մարդկութեան համար։ Ֆրանսացի ժողովուրդը իր յեղափոխական փառաւոր անցեալով որմէ մեր ժողովուրդը ներշնչուած է իր ընկերային եւ ազատագրական պայքարի ընթացքին, այսօր ամենադժնդակ պայմաններու մէջ կը կռուի հացի, ազատութեան, եւ խաղաղութեան համար։ Հա՛յ աշխատաւորութիւնը որ յաճախ տառապած եւ պայքարած է իր Ֆրանսացի եղբայրներու կողքին, այսօր աւելի քան երբեք պարտի առանց ընկրկելու անոր կողքին գտնուիլ մինչեւ յաղթանակ։

« Հայ աշխատաւորներ, մեր շահը կը պահանջէ մեզի բախտակից տեղացի բանուորներու հետ ըլլալ եւ միասնաբար պաշտպանել ընդհանուր շահը։ Հացի, ազատութեան եւ խաղաղութեան այս պայքարին մէջ որեւէ նահանջ պիտի նշանակէր գործաւորական ճակատի ճեղքուածք առաջ բերել որմէ առաջին հերթին տուժողները մենք Հայերս պիտի ըլլանք։ Հայ աշխատաւոր, պէտք չէ տեղի տալ գործատէրերու ճնշումներուն եւ սպառնալիքներուն։ Անոնց նշանաբանն է, «բաժնել աւելի լաւ հարուածելու համար։

«Մեր ժողովուրդը որ դարերէ ի վեր տառապած ու ճաշակած է անլուր զրկանքներ անգամ մը եւս ցոյց պիտի տայ թէ իր մէջ զոհողութեան ու պայքարի ոգին անմար կը մնայ։ Որեւէ սպառնալիք կամ խոստում չեն կրնար խաթարել իր բանուորի մաքուր եւ ազնիւ զգացումները։

« Հայ աշխատաւոր, պէտք չէ որ մենք գործադուլ բեկանողի տխուր դերը կատարենք որմէ օգտուողները միայն գործատէրերը եւ ժողովուրդի թշնամիները կրնան ըլլալ։

«Մեր Ֆրանսացի ընկերները մեզ կը դիտեն, պէտք չէ թոյլ տալ որ բանուորական շահերու դաւաճանի մուրը քսուի մեր ճակտին»։ — Աշխատանքի Համադաշնակցութեան Հայկական Յանձնախումբ։

Խորհրդածութիւնները ձեզի կը ձգեմ։

Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՔԱԺԱԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ինչպէս յայտարարուեցաւ, Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը Զատկի կիրակին ու երկուշաբթին, եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ պիտի մրցին մինչեւ ուժասպառութիւն, գաւառի խումբերուն հետ։

Այս առթիւ վարձուած է A. S. Amicaleի ընդարձակ մարզադաշտը ուր տեղի կ'ունենան հրաշակաւոր խումբերու մրցումները։

Ալֆորվիլի քաղաքապետը, որ Միութեան պատուակալ նախագահն է, իր ներկայութեամբ պիտի պատուէ այս հանդիպումները։

Կարճ ծանօթութիւն մը մրցակից խումբերուն մասին.— Լիոն – Տէսին արժանացաւ անցեալ տարի «Ե. Պապիկեան» բաժակին, յաղթելով Վիէնի եւ Մարսէյլի։

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը անժխտելի ձիրքեր ցոյց տուաւ այս առթիւ Մարսէյլ, ախոյեան Provenceի, առաջին դերը կը խաղայ իր պաշտօնական մըրցումներուն շարքին մէջ։

Ալֆորվիլի խումբն ալ տարուէ տարի կը բարձրանայ, համեստ խումբերուն մէջ դասուելէ վերջ, դարձած է Փարիզի շրջանին ուժեղ խումբերէն մին։

Մրցումները խիստ հետաքրքրական պիտի ըլլան։ Բայց վստահ ենք թէ ամէն մարզիկ պիտի ցուցադրէ իր ֆիզիքական ու բարոյական յատկութիւնները։

Ամէն Հայու պարտականութիւն է փութալ A. S. Amicaleի մարզադաշտը, քաջալերելու համար մեր մարզիկները։

Ք. Ուզունեան

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մարտ 25ին տեղի ունեցաւ Վալանսի Հայ Մարզականին երեկոյթը Bourse de Travailի կոկիկ սրահին մէջ։ Բեմը զարդարող պաստառին վրայ կը կարդացուէր «Առողջ միտք, առողջ մարմնի մէջ»։ Նախագահը Պ. Մուշեղ Ծիրանեան երեկոյթը բանալով ըսաւ—Վալանսի Հայ Մարզականը կը ձգտի միայն քաջառողջ եւ հայրենասէր Հայ պատրաստել, հեռու քաղաքական վէճերէ, ցոյց տալ օտարին թէ Հայն ալ չարքաշ եւ մարզասէր ժողովուրդ մըն է։ Ահա ապացոյցը, համեստաբար կարճ շրջանի մը մէջ Տրոմ Արտէշի խումբերէն փրոմօսիօն փուլերուն դէմ կը ճակատի մեր առաջին խումբը (ծափեր)։

Նուագախումբը հնչեցուց «Լուսին չկար» եւ « Ձայն մը հնչեց Էրզրումէն»ը։ Հանդէսին փայլը կրկնապատկուեցաւ, երբ Վիէնի Նոր Սերունդէն Պէպիրեան զանազան կտորներ նուագեց ջութակով։ Պ. Պետրոս Գույումճեան գրաւոր ճառով մը փառաբանեց Հայ Մարզականը որ Կեդր. Ֆրանսայի տասնեակ մը նահանգներու մարզադաշտերուն վրայ կը պանծացնէ հայ անունը։ Երգերէն եւ արտասանութիւններէ վերջ ծափերու մէջ բեմ եկաւ Ամերիկայէն եկած Վալանսցիներու սիրելի հայրիկը, 76 տարեկան, որ երիտասարդի մը, եռանդով, երգեց «Ջան կիւլիւմ ջան»ը։ Այս ջերմ մթնոլորտին մէջ եղան նուիրատուութիւններ, որոնցմէ գոյացաւ, 35000 Ֆրանք։ Յուզիչ էր նաեւ երբ ներկաներուն փափաքով բեմ հրաւիրուեցան

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ը.

Կարծես միեւնոյն միտքերն էր անում եւ Գայիանէն։ Նա նայեց Նազլուի դէմքին եւ գըրգռուած ձայնով արտասանեց.

— Բայց եւ այնպէս, դու իրաւունք չունէիր ծեծել մեր երեխային։

— Մայր ու աղջիկ միմեանց վկայ են պատասխանեց Նազլուն, նորից առաջ գալով։ Վերջացնենք։ Ինչ որ եղաւ, անցել է պրծել։ Այժմ մի բան ասացէք, եւ ես կը գնամ։ Տեսնում եմ որ տանու առիւծը մեծ յարգանքի մէջ է այստեղ, ամէն ինչ պաշտպում է նրան։ Նրան մեծացնում էք, որ Մելիք դառնայ, հա՞...

Դարձեալ նա կծեց, դարձեալ Մելիքի այրին կրակ ընկաւ։ Նա էլ գործադրեց նոյն հեգնական եղանակը եւ ասաց.

— Ասենք թէ այդպէս է, դու համաձայն չե՞ս.

— Դուք ինձանից համաձայնութիւն չէք հարցնի, բայց կը պահանջէք, որ աղօթք անեմ մեր իշխանի համար։ Դա իմ պարտքն է, կը խնդրեմ որ երկինքը հազարներով թափէ Մարթաներին մեր երկիրը։ Նրանք բախտաւոր չեն լինի, եւ հարկաւոր էլ չէ որ լինեն, միայն թէ Մելիքը միշտ հովացնէ իր սիրտը։

— Անամօթ... չշնչաց այրին խորին զզացումով։

Բայց նրան եւ միւս լսողներին շամփրեց աղջկայ սուր քրքիջը։

— Անամօթ, կրկնեց նա եւ, զսպելով իր սարսափելի ծիծաղը, գլուխը կախ արաւ ու շարունակեց.— դա շատ թոյլ խօսք է, դա իմ ամբողջ անունը չէ։ Ինձ վրայ չկայ միս, որ ամաչել, կարմրել իմանայ, համարիր որ ես դուրս եմ եկել գերեզմանից, ուր իմ ոսկորները սկսել էին փտել, դուրս եմ եկել, մեռած եմ, մարդկանց շարքից ջնջուած... Քեզի ի՞նչ օգուտ... Եկել եմ որ ասեմ... միթէ՞ իմ անամօթութիւնը կը մոռացընէ այս բանը ...։

Նա նորից ցոյց տուեց երեխային։

— Սուրբ Ղեւոնդիկ, համբերութիւն տուր, աղաղակեց Աննա – խաթունը, անօգնականի պէս նայելով իր շուրջը։ — Ի՞նչ անեմ։

Այդ հարցը նա տալիս էր ներկաներին։ Բայց ոչ ոք չգիտէր թէ ինչ պիտի անէ նա։ Գիւղացիներից մէկը հեռացել էր, մնացած երկուսը կանգնել էին հեռու եւ զարմացած նայում էին։

Զարմացած էր եւ Գայիանէն։ Ինչե՛ր է ասում այս աղջիկը։ Եւ ո՛վ է ասում թէ նա խենթ է։ Տես ինչպէս նորից նրա աչքերի մէջ ցոլաց վըրդովմունքի արտայայտութիւնը. տես, նա էլի մի քայլ առաւ դէպի առաջ եւ էլի բացաւ իր բերանը։

— Այդ հարցին ես պատասխան կուտամ, ասաց նա։

— Ի՞նչ անել։ Քեզնից չեն պահանջում որ սարեր վերցնես ու տեղափոխես։ Նայիր երեխային։ Մօր արգանդն է մեծացրել նրան, ցաւելով լոյս աշխարհ է բերել, տալով նրան կարմիր արիւն եւ որքան կարմիր։ Քո տղան հանեց այդ արիւնը, որ քեզ ցոյց տայ թէ վտիտ, հացի կարօտ, աղբերի վրայ թաւալուող մարմնի մէջ էլ վազում է արիւն։ Մի դատիր այժմեան տեսքով, այժմ արիւնը չորանում է, սեւացել է։ Եթէ քո որդուն ծեծողներն էլ քիչ արիւն հանէին նրա չաղ, թամպակի մէջ պահած, հարիւր ձեռքով գգուած մարմնից, այն ժամանակ դու չէիր կարող հաստատել թէ քո որդին աւելի կարմիր արիւն ունի։ Հաւատա ինձ, այդ երեխան զարմանալի կարմիր արեան տէր է. ինքս տեսայ, մի քիչ էլ եթէ մօյդ լինէր, այլեւս կարմիր չէր ասուի, այլ թուխ... Այժմ է՞լ չես իմանում թէ ինչ պէտք է անել ...

Նա լռեց, բայց նրա բարակ ու սուր շրթունքների վրայ նստած հեգնական ժպիտը շարունակում էր նոյն հարցը. միթէ՞ չես հասկանում ...

Աննա – խաթունի համբերութիւնը սպառուեց։ Այդքան էլ աներեսութիւն ...

— Ո՞վ ես, ի՞նչ ես ուզում, աղաղակեց նա։ Նազլուն շարունակ ժպտում էր։

— Եթէ այդ օձի լեզուն չպահես, ես այս րոպէին կ'ուղարկեմ քեզ... Թուրքերի մօտ... Անամօթ ...

Նա ինքն էլ զգաց թէ չափազանցութիւն էր այդ սպառնալիքը, որ արտասանուեց մի առանձին պարզութեամբ, առանձին խիստ չեշտով։ Դա ցոյց էր տալիս, որ նա հասել է յուսահատութեան ծայրին։

Լէօ

մեր գնդակի զոյգ հերոսները, Յ. Գազանճեան եւ Ֆիլիփ, որոնք յաջորդ օրն իսկ պիտի մեկնէին Պոլէն, կարեւոր մրցումի մը առթիւ։

★ Կիրակի, 26 Մարտ, մեր ժրաջան կրտսերները Պոմօն տը Վալանսի չէզոք դաշտին վրայ մրցեցան Լա Վալթի քատէններուն դէմ, ճակատագրական խաղ մը, Տրոմ Արտէշ, ախոյենութեան տիտղոսին «ֆինալ»ը։ Դժբախտաբար պարտուեցանք 2—0։ Երկրորդ տարին է որ կը կորսնցնենք, 1946ին շահած էինք։ Այժմ կը մնան փինալիստ 1949—1950ի համար։

Նոյն օրը մեր պատանիները ճակատեցան տեղւոյն F. C. V.ի դէմ, իրենց դաշտին վրայ։ Մերոնք շահեցան 1—0։ Վերջին մրցումը կը մնայ անուանի Շէյլառի դէմ։ Եթէ հոն ալ յաղթական ելլէ, իր ճամբան բաց է պառաժի մրցումներուն, պատիւ մը որ քիչերուն վիճակուած է։ Մեր տղաքը հակառակ Սէնթ Էթիէնի Côte Chaudeէն կրած պարտութեան, կացութիւնը փրկեցին Վալանսի մէջ։ — Թղթակից

Ֆրանսայի համայնավարներուն թիւը 700 000

ԹՈՐԷԶԻ ԿՈՉԸ Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի օր բացուեցաւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան 12րդ ընդհ. ժողովը, Ժընըվիլիէի մէջ։ Օրակարգին վրայ կան շատ կարեւոր խնդիրներ, ներքին թէ արտաքին։

Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, երկար զեկուցումով մը պարզեց միջազգային կացութիւնը, արթնութեան հրաւիրելով շարքերը։ Այս առթիւ առաջարկեց խաղաղութեան դաշինք մը կնքել Ֆրանսայի, Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան միջեւ։ Եւ յայտարարեց.

— «Խաղաղութիւնը մազի թելէ մը կախուած է։ Ծայր աստիճան ծանր է պատերազմի սպառնալիքը։ Խաղաղութեան պայքարը հետզհետէ կը զարգանայ Ֆրանսայի մէջ, բանուորներու յարաճուն մասնակցութեամբ, սակայն պարզ սկզբնաւորութիւն մըն է այս»։

Թորէզ իր կուսակցութեան կարգ մը «սխալներն» ալ մատնանշելով, ըսաւ.— «Ամենածանր սխալն է ստորագնահատել պատերազմի վտանգը, ինչպէս եւ ստորագնահատել բանուոր դասակարգին, խաղաղութեան ճակատին ուժերը»։ Միեւնոյն ատեն դատապարտեց անոնք որ կ՚ըսեն թէ պատերազմը անխուսափելի է կամ թէ պատերազմը պիտի օգնէ փութացնելու դրամատիրութեան վախճանը։

Կը կարծուի թէ Թորէզի խաղաղութեան կոչը թելադրուած է Մոսկուայէն։

★ Կուսակցութեան բարոյական տեղեկագիրը ներկայացուց Պ. Ֆլորիմոն Պոնթ, անդամներուն թիւը հաշուելով իբր 700.000, ինչ որ կը նշանակէ թէ քանի մը հարիւր հազար անդամներ պակսած են ազատագրութենէն ի վեր, երբ մէկ միլիոն վճարովի անդամ կը հաշուէին։ 1947ին կ՚ըսէին թէ 1 միլիոնն ալ անցած է։ Անդամներու նուազումը խոստովանելով հանդերձ, տեղեկաբերը հաւաստեց թէ «համայնավար կուսակցութիւնը տակաւին կը վայելէ ժողովուրդին մեծամասնութեան աջակցութիւնը»։ Պատասխանելով զանազան հարցումներու, բանախօսը յայտարարեց թէ Ֆրանսայի վերազինումը նախապատրաստութիւն մըն է Խ. Միութեան դէմ յարձակելու, «հետեւաբար, բանուորները պիտի մերժեն պարպել զինաբարձ նաւերը եւ փոխադրել պարպուած զէնքերը»։ Երբ հարցուցին թէ համաձա՞յն է որ բռնութեան դիմեն այս պայքարին մէջ, «այո» պատասխանեց։

Յաջորդով՝ ուրիշ մանրամասնութիւններ, այս արտակարգ համագումարի մասին։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ մեծ մտահոգութենէ մը ազատեցաւ, երբ Յորդանանի Թագաւորը հաւանեցաւ այն բանաձեւին որ կը տրամադրէ արտաքսել ուեւէ անդամ, եթէ անջատ հաշտութիւն կնքէ Իսրայէլի հետ։ Այս հաւանութեան փոխարէն, Ապտուլլահ Թագաւորը կը յուսայ իր երկրին կցել արաբական Պաղեստինը։ — Ուրիշ բանաձեւ մը կը տրամադրէ խստացնել Իսրայէլի տնտեսական պաշարումը։

Նոր Սերունդի Օրը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի 12 խումբերու։

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan։

Պիտի խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

10 Ապրիլ, Զատկի Մեռելոցի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle de la Mutualité։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլէն Տիկին Լուսին Սարգիսեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բժիշկ Ռուբիկ Տէր Դաւթեանի, Կապոյտ Խաչի տեղւոյն վարչութեան եւ բոլոր անոնց որոնք հիւանդութեան միջոցին հետաքրքրուեցան իրմով։

ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԶԱՏԿԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, քաֆէ տը լ՚էթուալի վերնայարկը, 1 Cours Gambetta, մուտքը Place Raspailէն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պար։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է)։ Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7)։

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ

Հեղինակ Մ. Իշխան, Պէյրութ։ Երիտասարդ բանաստեղծին 4րդ հատորը։

Գին 250 ֆրանք, դաւառի համար 300, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ 19 հոգի եւս ձերբակալուեցան, յանուն պետական ապահովութեան։ Արդէն 80ի հասած է ամբաստանեալներուն թիւը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընդհ. սպայակոյտը կը ծանուցանէ թէ պուլկար զինուորներ սահմանապահ պահականոցին վրայ յարձակած են ձեռնառումբերով։ Երկու յարձակում կատարուած է հինգ օրուան մէջ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐՈՒ ԴԱԴԱՐՈՒՄԸ կը շարունակուի։ Ազգային թատրոնները պիտի վերաբացուին այսօր, երեքշաբթի, համաձայն վերջին լուրերու։ Ընկերային ապահովութեան պաշտօնեաները վերսկսան աշխատանքը, երեք շաբթուան գործադուլէ մը վերջ։ Մետաղագործական հաստատութեանց եւ շինութեանց բանուորներն ալ հետզհետէ կը վերսկսին աշխատանքը։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ ՄԸ կնքուեցաւ Խ. Միութեան եւ Չինաստանի համայնավար կառավարութեան միջեւ, քարիւղի համաձայնութենէն վերջ։— Ազգայնական աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ 5000 կարմիր զինուորներ սպաննուեցան, երբ կը փորձէին ցամաք ելլել Հայնան։ Երկու հազար հոգի ալ գերի բռնուած են։

« ՖԻԿԱՐՕ» թերթին դէմ կատարուած ցոյցին առթիւ, երկու համայնավարներ դատի քաշուեցան, ոստիկաններուն վրայ յարձակած ըլլալով։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ «հայրենասէրներ» պատռեցին «Նացի – Ֆիկառօ»ն, հարիւրաւոր օրինակներով։ Թերթը կը շարունակէ հրատարակել Հիթլէրի գործակալին՝ Սքորցինիի յուշերը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, Գրադարանի սրահը (78 rue Rabelais)։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան Ակումբը։

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցի)

6. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի Յիշ. Ընթրեաց եւ Ապաշխ., սկիզբ ժամերգ. 7.30ին, Ս. Պատ. ժամը 10ին, երեկ. Ոտնլուայ ժամը 16ին, գիշեր Խաւար. ժամը 19ին։

7. Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին։

8. Ապրիլ Շաբաթ Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկ. սկիզբ ժամերգ. ժամը 15.30ին Ս. Պատ. ժամը 17ին։

9. Ապրիլ Կիրակի Զատիկ, սկիզբ. ժամերգ. ժամը 7.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ պատուիրակ սրբազան հայրը։

10 Ապրիլ Երկուշաբթի Բ. օր Ս. Զատկի Յիշատակ մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու։

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի

Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, mé tro Champs Elysées, Կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր։

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ։ Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5)։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

ՀԱԼԱՆՍ, ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Թատ. 8 արար, հեղ. Թրագօշ

Բ.— 8 Ապրիլ շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Լիոնի Սալոն Հէլվէթիքի մէջ։ (107 բիւ Տիւկէքլէն)

Արեւելեան կեանքէ առնուած օփերէթ, բազմաթիւ երգերով ու պարերով։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

(6 գործ. հեղ. Թրագօշ)

Գ.— 30 Ապրիլ, Կրընոպլի Sacré Coeurի սրահին մէջ, ժամը 3ին։

ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

(Օփերէթ 6 գործ.) Մուտք 100 ֆր.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ 1925ին Ֆրանսայի մէջ վախճանած Պոլսեցի Ներսէս Գալփաքճեանի եղբայրը՝ Խաչիկ Գալփաքճեան։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։ Ամերիկայի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Որեւէ հաստատութեան, խանութի եւ կամ առուծախի գործի մէջ հայ երիտասարդ մը տրամադրելի է աշխատելու։ Դիմել M. C. P., 11 rue Joseph Maistre, Paris (18)։

Կը գնուին

Ամէն տեսակ ապրանքներ Soldés, նորաձեւութենէ ինկած, նոյնիսկ պակասութիւններով (défauts)։ Դիմել թերթիս վարչութեան ֆրանսերէն ՆԱՄԱԿՈՎ ՄԸ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 5 AVRIL 1950 Չորեքշաբթի 5 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6120—Նոր Շրջան Թիւ 1531

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻ՛ՒՆ, ԽԱՂԱՂՈՒԹԻ՛ՒՆ

Ամենօրեայ կեանքին մէջ մանր դէպքեր կան որոնք աւելի կ'արժեն, քան պերճախօս ճառ մը:

1. Անգլիոյ մէջ հոգեւոր հովիւ մը ծոմ պահել սկսեր է եւ կը հրաւիրէ հաւատացեալները որ իրեն հետեւին, ի սէր խաղաղութեան :

Այս այն երէցն է որ կառավարութեան պայմանաժամ տուած էր մինչեւ Մարտ 26, որպէսզի ազգային յանձնախումբ մը կազմէ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն հետ բանակցելու եւ հիւլէական պատերազմը խափանելու համար:

Եթէ հայերէն գիտնար, անշուշտ մեր անմահական «Տէր Ողորմեա»ն ալ սորված կ'ըլլար, աւելի ազդու հանգամանք մը տալով իր ծոմապահութեան :

2. Շաբաթ օր, իր բնակած պանդոկին 12րդ յարկէն վար նետուելով անձնասպան եղաւ Հարվըրտի համալսարանին դասախօսներէն մէկը, Օթթօ Մաթիսըն, 48 տարեկան:

Համոզուած ընկերվարական՝ ձախակողմեան հակումներով եւ հեղինակութիւն՝ ամերիկեան գրականութեան մէջ, անձնասպանը հետեւեալ երկտողը ձգած էր սեղանին վրայ.

— « Ամիսներէ ի վեր ընկճուած եմ աշխարհի վիճակէն: Քրիստոնեայ եմ եւ ընկերվարական: Հաստատապէս կը հաւատամ միջազգային խաղաղութեան »:

Ինքն ալ անդամ էր այն յանձնախումբին, որ անցեալ տարի խաղաղութեան համագումար մը սարքեց Նիւ Եորքի մէջ: Միեւնոյն մտահոգութեամբ, շարք մը դասախօսութիւններ սարքեց Քէնթըպըրիի «կարմիր աւագերէց»ին համար: Նախագահական ընտրութեանց առթիւ ալ, ջերմապէս պաշտպանեց Հէնրի Ուոլըսի ընտրութիւնը :

Եւ անհաւասիկ յուսահատ՝ վար կը նետուի պանդոկի մը 12րդ յարկէն, իր ջարդուփշուր մարմինը տրամադրելով խաղաղութեան :

Մանրավէպ մըն ալ ազատութեան ճակատէն:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան երբեմնի մնայուն խորհրդականը, Լորտ Վէնսիթարթ, անցեալ չորեքշաբթի օր բուռն ճառ մը խօսեցաւ Լորտերու ժողովին մէջ, համայնավարութեան դէմ:

Թունդ պահպանողական եւ ախոյեան բրիտանական աշխարհակալութեան, լորտը այս առթիւ բացէ ի բաց ամբաստանեց քանի մը կղերականներ, մասնաւորապէս «կարմիր աւագերէցը»:

Մէկը «չարլաթան», ուրիշ մը «մարդասպան» որակելէ եւ կարգ մը փաստեր յիշելէ վերջ, նախկին խորհրդականը զարմանք յայտնեց որ ձեռնհաս իշխանութիւնը չի խափաներ այս կղերականներուն եւ ուրիշ բազմաթիւ յայտնի գործակալներու, կասկածելի պաշտօնատարներու վընասակար գործունէութիւնը :

Ուրիշներ ալ ճայնակցեցան : Բայց — թ'ու բարձրաստիճան կղերականներ, թ'ու դատական նախարարը պատասխանեցին թէ «ըստ օրինի բան մը չեն կրնար ընել»:

Եպիսկոպոս մը յայտարարեց առանց վերապահութեան .

— « Չենք կրնար պաշտօնանկ ընել քահանայ մը, այն պատճառով որ համայնավար է: Ամէն պարագայի մէջ դժուար է պաշտօնանկ ընել, ցորչափ համայնավար մը կ'արտօնուի անդամ ըլլալ խորհրդարանին :

Ըսել կ'ուզէին թէ սահմանադրական ազատութիւնը թոյլ չի տար պատիժներ տնօրինել :

Նոյն օրը Լոնտոնի համայնավար օրաթերթը, « Տէյլի Ուըրքըր», յօդուածով մը կ'առաջարկէր Պըքինկէմի արքայական պալատին մէկ թեւը վերածել «դորգի գործարանի մը, ուր թագաւորը, թագուհին, իշխանուհիները, 1400 դուքսերը, դքսուհիները, կոմսերը, կոմսուհիները եւ միւս ազնուականները գորգ հիւսեն, օրը ութ ժամ աշխատելով, տոլար ճարելու համար»:

— « Եթէ արտադրութիւնը շաբաթական տասը հազար գորգի բարձրանայ, Անգլիա կրնայ գանոնք ծախել Մ. Նահանգներուն, քառապատիկ աւելի տոլար գանձելով քան պիտի ստանայ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեամբ »:

Այս հեգնութիւնը անոր համար որ, մայր-թագուհին (82 տարեկան) գորգ մը հիւսած էր երկու տարիէն եւ ծախու հանած՝ Ամերիկայի մէջ:

Անշուշտ գաղափարի այս ազատութիւնը շատ կը մնայ միւսէն ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՄԱՐԶԱԿԱՆ »ՆԵՐԸ

Ոչ միայն համակրելի, այլեւ անհրաժեշտ, փրկարար շարժում մը ահա մեր երիտասարդութեան ազգային, ֆիզիքական եւ բարոյական առաքինութիւններու զարգացման համար:

Հայ ժողովուրդը նոյնչ, շատ հինէն սիրած է զայն: Ոչ միայն մեր հելլէնոսական եւ թագաւորական շրջաններու, այլեւ մօտիկ անցեալի պատմութիւնը կրնայ հաստատել թէ մարզանքը իր բազմազան ձեւերուն տակ մշակուած է մեր ժողովուրդին կողմէ: Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետի լարախաղացներու, ըմբըշներու եւ ծանրութիւն վերցնողներու փորձերը այսօր սովորական ձեւեր են մարզական աշխարհի մէջ :

Եթէ նոյնիսկ կատարելագործուած գնդակախաղը (ֆութպոլ) միայն իբրեւ մարզանք առնենք, պիտի տեսնէք որ հոն եւս ետ չենք մնացած շատ մը փոքր ազգերէ :

Ամէն օր Փարիզէն կամ գաւառէն «Յառաջ»ի թղթակիցները կը հաղորդեն մրցումներ, ուր ընդհանրապէս յաղթող են մեր տղաքը, օտար խումբերու վրայ:

Ահա եւ միջմասնաճիւղային մրցումները Զատկի երկու տօնական օրերուն, Մարսէյլի, Լիոն-Տեսինի եւ Ալֆորվիլի խումբերուն, «Ն. Պապիկեան» բաժակի տիրացման առթիւ: Ի՛նչ ոգեւորութեամբ եւ եռանդով աշխատանքի են լծուած մեր երիտասարդները շաբաթներէ ի վեր, որպէսզի կարենան պատշաճ հիւրասիրութեամբ մը յարգել մարզիկները, Փարիզի նման քաղաքի մը մէջ:

«Ամէն բան կարգին » է ըսելու համար արիւն քրտինք թափած է Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը, դաշտէն մինչեւ խումբին պատրաստութիւնը, հիւրերու ընդունելութենէն մինչեւ ի պատիւ անոնց տրուելիք խնջոյքը :

Եւ եթէ մատիտ ու թուղթը ձեռք առնելով հաշիւի նստինք, պիտի տեսնենք որ բարոյական պատասխանատուութենէն եւ մարմնական յոգնութենէն զատ, կայ նաեւ նիւթական բեռը որ իրենց երիտասարդ ուսերուն վրայ ծանր կը կշռէ անշուշտ :

Կրնա՞նք թեթեւցնել այդ բեռը,

Անշուշտ: Ո՞ր օրուան համար են մեր մարզասէրի համբաւը, մեր երիտասարդութեան շռայլուած խոստումները, կամ Հայուն տալու առաքինութիւնը:

Խուռն բազմութեամբ լեցնելով Ալֆորվիլի մարզադաշտը կիրակի եւ երկուշաբթի, լաւագոյնս կատարած կ'ըլլանք մեր պարտքը: Միեւնոյն ատեն առողջ զբօսանք մը վայելած :

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ « տրեստ »ը այս տարի շինարարութեան համար սահմանած է 40 միլիոն րուբլի: Գործարաններէ զատ, մայրաքաղաքին եւ արուարձաններու մէջ պիտի շինուին 200 բնակարաններ ընտանիքներու համար:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ մինիստրութիւնը (նախարարութիւն) մեծ քանակութեամբ մեքենաներ եւ պարարտանիւթեր տրամադրած է կոլխոզներուն , նախապատուութիւն տալով լեռնային շրջաններուն: Այգեգործական եւ պտղաբուծական շրջաններուն պիտի տրուին նոր տրակտորներ, (մեքենաշարժ արօր), անասնապահութեան համար սերզատներ, խուզող եւ կթող մեքենաներ եւայլն:

ՃԱՀԻՃՆԵՐ ԿԸ ՉՈՐՑՆԵՆ.— Վեդիի, Արտաշատի, Էջմիածնի, Հոկտեմբերեան շրջաններուն մէջ, կոլխոզները Մարտ 1—15 չորցուցած են 2000 հեկտար ճահիճներ, որոնք պիտի օգտագործուին այս տարի: Միայն Արտաշատի շրջանէն Իւվայի կոլխոզը չորցուցած է 500 հեկտար ճահիճ: Այստեղ պիտի ցանուին բամպակ եւ հացահատիկ : Անցած տարի այդ շրջաններու կոլխոզները չորցուցած են աւելի քան քսան հազար հեկտար ճահիճներ, դարձնելով մշակելի :

ԵՐԵՒԱՆԻ «դազգահաշինական» գործարանը զգալի նուաճումներ կատարած է մետաղներու նորաձեւ մշակման մէջ: Գործարանին մէջ պատրաստուած «դազգահ»ները , որոնք կ'ուղարկուին Խ. Միութեան բոլոր ռեսպուբլիկաներուն (հանրապետութիւն), իրենց որակով գերազանց են եւ անմրցելի :

Առաջին զինաբարձ նաւը պարպուեցաւ առանց միջադէպի

Առաջին զինաբարձ նաւը, «Տիքսմիւտ» (Ֆըրանսական) որ Ամերիկայէն ճամբայ ելած էր անցեալ շաբթու, Պիզերթա (Թունուզ) հասաւ երկուշաբթի օր եւ պարպուեցաւ նաւազներու միջոցաւ առանց միջադէպի : Նաւը կը պարունակէր 48 սաւառնակներ: Ամերիկեան հիւպատոսը նաւ մտնելով, ներկայ եղաւ պարպումի գործողութեանց:

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ երկրորդ նաւն ալ բեռցուած է եւ մեծ ու փոքր թնդանօթներ են. պիտի բերէ քանի մը օրէն:

Փարիզի համայնավար օրկանը, « Իւմանիթէ», կը գրէ թէ «զինուորական ահագին ուժեր ցուցադրուած էին եւ թէ «խաղաղութեան կուսակիցները» որոշեցին բողոքի ցոյցեր կատարել:

Մ. Նահանգներու Աշխատանքի Դաշնակցութեան նախագահը, Կրին, ջերմապէս շնորհաւորեց Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ նաւահանգիստներու այն բանուորները, որոնք մերժած են հետեւիլ համայնավարներու հրահանգին, պարպելու համար զինաբարձ նաւերը: Այս առթիւ իր կազմակերպութեան աջակցութիւնը կը խոստանայ, որպէսզի այդ բանուորները շահին ազրուստի պայքարը եւ ընդդիմանան համայնավարական տիրապետութեան: Պ. Կրին կ'ըսէ թէ համայնավարները տեսնելով որ Եւրոպայի բանուորները չեն հրապուրուիր իրենց քաղաքական նպատակներէն, կը ջանան այդ նպատակներուն խառնել արհեստակցական արդար պահանջներ: Եւ կ'աւելցնէ .— «Մենք կը հաւատանք թէ Մարշըլի ծրագրին շնորհիւ ձեռք բերուած վերելքը կ'արդարացնէ այդ տնտեսական պահանջները: Մենք եւ անոնք միեւնոյն նպատակները կը հետապնդենք .— պաշտպանութիւն մարդկային իրաւունքներու, յառաջդիմութիւն դէպի տիեզերական բարօրութիւն եւ խաղաղութեան պահպանումը »:

★ Ամերիկացի թղթակից մը պրպտումներ կատարելով Ֆրանսայի եօթը գլխաւոր նաւահանգիստներուն մէջ, կը գրէ թէ Շէրպուրի բանուորները կրկին եւ կրկին որոշած են պարպել զինաբարձ նաւերը: Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները վերջերս այցելած են այդ եօթը նաւահանգիստները — Լը Հավր, Շէրպուր, Պրէսթ, Ռուան, Սէն Նազէր, Լորիան եւ Պոռտօ, հեռացնելու համար այն վարիչները որոնք չեն ընդունիր թէ Ատլանտեանի դաշինքով ղրկուելիք զէնքերը սահմանուած են նոր պատերազմ մը պատրաստելու Խ. Միութեան դէմ: Կարգ մը սէնտիքաներ պատուիրած են ի հարկին բռնութեան դիմել աշխատող բանուորներուն եւ նաւազներուն դէմ: Խլրտումները անպակաս են Մարսէյլի եւ Նիսի մէջ:

★ Ապրիլ 4ին լրացաւ Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութեան առաջին տարին: Շատ երկար տեւեցին բանակցութիւնները, բայց ի վերջոյ կարելի եղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ, մասնակցութեամբ 12 պետութեանց :

★ Զօր. Մարշըլ, Մ. Նահանգներու նախորդ արտաքին նախարարը, որուն անունով կը կոչուի Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան ծրագիրը, ճառ մը խօսելով անոր գործադրութեան երկրորդ տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց .

— « Տանրակշիռ պայքարի մը բռնուած ենք անողոք հակառակորդի մը հետ որ նուազ մահացու նպատակներ չունի քան անոնք զորս տեսանք: Այս պայքարը շահիլը նոյնքան կենսական է աշխարհի խաղաղութեան եւ բարօրութեան համար որքան որեւէ զինուորական ճակատամարտի յաջողութիւնը: Պէտք է խուսափինք այնպիսի առաջարկներէ որ կը ձգտին պարզապէս նպաստամատոյց գործի մը վերածել այս ծրագիրը »:

Մարշըլ կ'ուզէ որ ծրագրին գործադրութիւնը վերջանայ որոշուած պայմանաժամուն (1952 Յունիս 30):

Գերմանական քննուկը

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, ճառ մը խօսելով Միւնիխի մէջ, ուժգնօրէն բողոքեց Անգլիոյ արտաքին նախարարին՝ Պեւինի դէմ, որ ըսած էր թէ «ազգային-ընկերվարութիւնը (նացիականութիւն) չէ փոխած գերմանական նկարագիրը, այլ աւելի բացորոշ դարձուցած է զայն»:

Տոքթ. Ատընաուըր յայտարարեց .— «Չեմ կարծեր թէ կարելի է նոր Եւրոպա մը կառուցանել այս ձեւով»: Յետոյ քննադատեց դաշնակիցներու քաղաքականութիւնը: Նախ՝ պահանջեց կրճատել գրաւման ծախքերը, որպէսզի արեւմտեան Գերմանիան կարենայ կատարել իր պարտաւորութիւնները տարագիրներուն, պատերազմի զոհերուն եւ կարօտեալներուն հանդէպ: Յետոյ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է աւելցնել պողպատի արտադրութիւնը: Դիտել տուաւ թէ Ֆրանսա ու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԵՒ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

«ՄԱԿ»Ի ԽՆԱՄԱԿԱԼ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏԻՆ

Բ.

Կ'ուզենք յայտարարել նոյնպէս, թէ կը միանանք Երուսաղէմի յոյն պատրիարքին յայտնած տեսակէտներուն, որոնք ներկայացուեցան Նորին Ամենապատուութիւն Երմանոս արք.ին կողմէ եւ որոնք կը պատշաճին օրինավիճակի ծրագրին տրամադրութիւններուն :

Անկէ զատ՝ թերեւս պիտի ներուի մեզի քանի մը խօսք ընելու Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքի դիրքին մասին Սուրբ Քաղաքին մէջ :

Հայաստանեայց Եկեղեցին Մերձաւոր Արեւելքի ամէնէն հինաւուրց եկեղեցիներէն մէկն է: Առ նուազն եօթներորդ դարէն սկսեալ, բազմաթիւ բարգաւաճ վանքեր եւ կրօնական հաստատութիւններ ունեցած է ան Սուրբ Երկրին մէջ: Եօթերորդ դարէն մինչեւ մեր օրերը, Հայոց Պատրիարքարանը Սուրբ քաղաքին մէջ պահած է միշտ աւագ կարեւորութիւն ներկայացնող կրօնական հաստատութիւններ: Յոյն եւ լատին պատրիարքարաններուն հետ, հաւասար չափով, բաժնած է սրբավայրերու հետ կապուած իրաւունքներն ու պատասխանատուութիւնները: 1720ին, Յոյները, Լատինները եւ Հայերը մասնակցեցան Սուրբ Յարութեան տաճարի նորոգութեան, իւրաքանչիւրը մէկ երրորդով: 1757ին եւ, աւելի ուշ, 1852ին, նախկին եւ արդի գոյավիճակը հաստատող հրովարտակներուն եւ վաւերագրերուն մէջ, Հայերը Յոյներուն եւ Լատիններուն հետ հաւասար դիրք մը կը գրաւէին սրբավայրերուն մէջ եղած իրաւունքներուն մասին:

Հայոց Պատրիարքարանը յոյն եւ լատին Պատրիարքարաններուն հետ իրաւատէր է Ս. Յարութեան տաճարին, Յիսուսի ծննդեան մսուրին եւ Համբարձման եկեղեցիին, ինչպէս նաեւ Ս. Աստուածածին եկեղեցիին՝ Յոյներուն հետ: Հայերը տէրն են Հին Քաղաքի եւ Սիոն լերան հարաւարեւմտեան հատուածի մեծ մասին, ուր անոնք ունին եկեղեցիներ, դպրոցներ, մատենադարաններ, տպարան մը, ինչպէս եւ ուրիշ հաստատութիւններ, շուրջ 150.000 քռ. մեթր տարածութեամբ :

Հրեաներէն եւ Արաբներէն ետք, Հայերը կը կազմեն ցեղային ամէնէն ծաւալուն տարրը Պաղեստինի, մասնաւորաբար Սուրբ Քաղաքին մէջ :

Բրիտանական հոգատարութիւնը վերջ գտնելէն առաջ, շուրջ 12.000 Հայեր կը հաշուէին Պաղեստինի մէջ: Ասոնցմէ մօտ 6000ը հաստատուած էին Երուսաղէմ, մասամբ Հին Քաղաքին, մասամբ Նոր Քաղաքի քրիստոնեայ թաղամասերուն մէջ: Այս վեց հազար Հայերէն շուրջ երեք հազարը կը մնան դեռ Հին Քաղաքին մէջ, մեծ մասը խռնուած՝ Սիոն լերան Հայոց վանքին մէջ : Մնացեալ երեք հազարը ապաստանած են այժմ հարեւան երկիրները :

Գալով Սուրբ Քաղաքի օրինավիճակին, մենք կ'ուզենք այն կարծիքը յայտնել, թէ Երուսաղէմի անբաժանելիութիւնը պէտք է ըլլայ տիրական սկզբունքը: Կարեւոր թիւով քրիստոնեաներու գոյութիւնը Երուսաղէմի մէջ՝ Սուրբ Քաղաքին հրէական եւ արաբական հատուածներու բաժանումը կը դարձնէ բոլորովին անարդար: Երուսաղէմի քրիստոնեայ տարրերը առ նուազն այնքան իրաւունքներ ունին այս քաղաքին վրայ, որքան միւս երկու կրօնքներուն հետեւորդները :

Մեր կարծիքով՝ պէտք չէ անտեսել նաեւ այն իրողութիւնը, որ Սուրբ Քաղաքի միջազգայնացման որոշումը չի հիմնուիր այնպիսի նկատումներու վրայ, որոնք կը վերաբերին քաղաքին բնակչութեան զանազան հատուածներու ցեղային նկարագրին: Ժողովին բանաձեւած նկատումը, զոր աչքի առջեւ ունին բոլոր անոնք, որ ուժ տուին միջազգայնացման որոշման, հետեւեալն է. — Աշխարհի միաստուածեան երեք մեծ դաւանանքները ոգեկան եւ կրօնական նոյն շահերը ունին Երուսաղէմի Սուրբ Քաղաքին մէջ: Այս շահերը կը վերաբերին ոչ միայն Երուսաղէմի այս կամ այն մասերուն, որոնք ծանօթ են «սրբավայրեր» անունով, այլ նաեւ ամբողջ քաղաքին ընդհանրապէս: Վասնզի աշխարհի հաւատացեալներուն համար Երուսաղէմը սուրբ է իր ամբողջութեանը եւ ոչ թէ իր անջատ մասերուն մէջ:

Հետեւաբար, Սուրբ Քաղաքը կը պատկանի ամբողջ աշխարհի քրիստոնեաներուն՝ իբրեւ քրիստոնէութեան օրօրանը, ինչպէս նաեւ համայն աշխարհի Իսլամներուն եւ Հրեաներուն՝ այն չափով, ինչ չափով որ նուիրական է ան Իսլամութեան եւ Հրէութեան համար: Քաղաքին այս տիեզերական բնոյթն է, որ կը կազմէ իրական արժէքը Ժողովին այն որոշման, որ կը ձգտի միջազգայնացնել Երուսաղէմը, առանց հաշուելու արտաքին պայմանները :

Երեք մեծ կրօնքներուն պատկանող տարրերը, որոնց համար նուիրական է Երուսաղէմը, իրենց իրաւունքները կը կիրարկեն ոչ թէ քաղաքային բնակչութեան միջոցաւ, այլ կրօնական զանազան կազմակերպութեանց, որոնք կը հսկեն, որ սրբավայրերը ծառայեն իրենց նպատակին եւ որոնք կը գործեն իբրեւ ներկայացուցիչները ամբողջ աշխարհի իրենց եկեղեցիներուն :

Այս կազմակերպութիւնները հոգ կը տանին, որ սրբավայրերը իրենց դերը կատարեն երեք կրօնքներուն պատկանող հաւատացեալներու կրօնական կեանքին մէջ: Այս կազմակերպութիւնները, հետեւաբար, միայն քաղաքացիներէ բաղկացած խմբակցութիւններ չեն, այլ ներկայացուցիչները ամբողջ աշխարհի եկեղեցիներուն եւ այն հաստատութեանց, որոնք պատմական արժէք մը ունին: Այս տեսակէտով՝ Երուսաղէմի մէջ գոյութիւն ունեցող պայմանները բացարձակապէս առանձնայատուկ են իրենց բնոյթով :

Հայոց Պատրիարքարանի կարծիքով՝ Խնամակալ Խորհուրդի ընդունելիք նոր օրինավիճակին մէջ յարմար է նախատեսել ներկայացուչական երկու ժողովներու կազմութիւնը: Անհրաժեշտ է, որ այս երկու ժողովները համաձայն ըլլան Սուրբ Քաղաքին վերաբերեալ որեւէ օրէնսդրութիւն ընդունելու համար: Այս ժողովներէն մէկը կարելի է կոչել «Ստորին Պալատ», միւսը՝ «Վերին Պալատ»: Առաջինը կրնայ ընտրուիլ ժողովրդական քուէարկութեամբ, համեմատական ներկայացուցչութեան հիման վրայ: Երկրորդը (Վերին Պալատ) պէտք է բաղկանայ կրօնական զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներէն, գոյութիւն ունեցող իրաւունքներու եւ զանազան կազմակերպութեանց շահերու հիման վրայ: Վերին Պալատը պիտի կազմուի Սուրբ Քաղաքի երեք կրօնքներու ներկայացուցիչներէն, հաւասար թիւով :

Ստորին Պալատի կազմին առնչութեամբ կ'ուզենք Խնամակալ Խորհուրդի ուշադրութիւնը հրաւիրել սա իրողութեան վրայ, թէ Երուսաղէմի մէջ բնակչութեան կրօնական տարբերութիւնը շատ աւելի շեշտուած է, քան ցեղային տարբերութիւնը: Կրօնքի արեւելեան ըմբռնումը, իբրեւ դերիշխող ազդակ, իր դերը կը կատարէ Երուսաղէմի ազգաբնակչութեան մտքին մէջ: Այս պատճառաւ՝ Ստորին Պալատը պէտք է բաղկացած ըլլայ հաւասար չափով Քրիստոնեաներէ, Իսլամներէ եւ Հրեաներէ, Սուրբ Քաղաքին մէջ հաստատուած եւ հոն բնակող :

(Շար.)

Լէոն Պլում

ԽՄԲ.— Ուշացած՝ կամքէ անկախ պատճառներով :

Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւնը Պլումի մահով կը կորսնցնէ իր անվիճելի հոգեկան առաջնորդը, իսկ միջազգային բանուորութիւնը իր ամէնէն ազդեցիկ եւ բանիմաց մարտնչողներէն մէկը :

Շատ մեծ եղաւ դերը Լէոն Պլումի վերջին կէս դարու ընթացքին: Առանց ետ երթալու մինչեւ Տրէյֆիւսի դատը, առանց ստորագնահատելու այն ազդեցութիւնը զոր ի գործ դրաւ 1920 — 1930ին, իբրեւ առաջնորդ հանրապետական ընդդիմադիր հոսանքին, կարելի է ըսել թէ Ժողովրդական Ճակատի (1936 — 1939), Վիշիի եւ յետպատերազմեան շրջաններուն մէջ է որ իր հեղինակութիւնը ամէնէն աւելի արգասաւոր եւ ազդու եղաւ :

Իբրեւ վարչապետը 1935ի ընտրութիւններէն ծնած կառավարութեան, Լէոն Պլում խաղաղութեամբ լուծեց այն ծանր պայքարները որոնք ծագած էին աշխատաւորներուն եւ գործատէրերուն միջեւ: Շատ կարեւոր ընկերային օրէնքներ քուէարկուեցան դրեթէ միաձայն.— հաւաքական պայմանագիրներ, շաբաթական քառասունեւութ ժամուան աշխատանքը, վճարովի արձակուրդը եւայլն: Ասոնք բոլորը իրենց դրոշմը դրին աշխատանքի ամբողջ օրէնսդրութեան վրայ, աւելի արդարութիւն հաստատելով աշխատաւորին եւ գործատիրոջ միջեւ:

Իբրեւ հայրենասէր եւ խաղաղասէր, նախզգալով հիթլերականութեան սպառնալիքը մեր ապահովութեան դէմ, ան չվարանեցաւ պահանջելու բանուոր դասակարգէն, յաւելուածական ճիգ մը, աւելի ամրապնդելու համար ազգային պաշտպանութիւնը :

Պարտութիւնը, գրաւման արհաւիրքը որեւէ կերպով չայլայլեցին իր ժողովրդավար պայծառատեսութիւնը: Ան մերժեց Փեթէնի խնդրած լիազօրութիւնը ...

Ռիոմի ատեանին առջեւ դատուած ատեն, մեծ յանդգնութեամբ պաշտպանեց, իր կառավարութեան քաղաքականութիւնը... եւ Հանրապետութիւնը զոր կ'ուզէին տապալել եւ որ սակայն այս փորձանքը անցուց աւելի մեծցած, շնորհիւ իրեն:

Աքսորական՝ Գերմանիա, Լէոն Պլում Ֆրանսա վերադարձաւ ազատագրութենէն վերջ: Աքսորի միջոցին գրեց քաղաքական հոյակապ գործը «A l'Echelle Humaine», ուր չի վարանիր, վերստին անդրադառնալ ընկերվարութեան, աւելի խոր եւ աւելի պահանջկոտ մարդասիրութիւն մը ի յայտ բերելով :

Հաւատարիմ՝ Ժօռէսի մտածման, ուզեց որ այդ հաւատարմութիւնը «տաուին կառչած» յարում մը չըլլայ, այլ փարում գաղափարի որ կ'ապրի»: Իր երէցներուն հետքերուն հետեւիլ, աւանդութիւն մը չէ իրեն մօտ, այլ երկարաձգումը անոնց գործունէութեան: «Մոխիր մը պահպանել չէ, այլ արծարծել բոցը»: Ուժգնօրէն կը հաստատէր անքակտելի միութիւնը ընկերվարութեան եւ ժողովրդապետութեան միջեւ: «Առանց ընկերվարութեան, ժողովրդապետութիւնը անկատար է, իսկ առանց ժողովրդապետութեան ընկերվարութիւնը անկարող»: Իր խէալը չէ մարդը միայն տնտեսական շահագործումէն ազատագրել, այլ մանաւանդ, ապահովել իր անձնական կոչումին ամբողջութիւնը »:

Տառապանքը եւ պատերազմին չարիքները աւելի զօրացուցին իր խաղաղասիրութիւնը, որ իրեն համար անբաժանելի է ազատութենէն, որովհետեւ, «ամէն դիկտատուրա ոչ միայն ինքնին վտանգ մըն է, պատերազմի ազդակ մը, այլեւ ստուգութիւն մը աւելի կամ նուազ յետաձգուած պատերազմի մը»:

Այս պահուս, երբ դարձեալ ընդհարումներու սպառնալիքներ կը նշմարուէին Միջազգային հորիզոնին վրայ, երբ անհատական ազատութիւնները կը ծաղրուին համատիրական պետութեանց եւ կուսակցութեանց կողմէ, երբ ընկերային արդար պահանջները կ'արծարծուին քաղաքական նպատակներով, ընկերվարական մեծ առաջնորդին կորուստը դառնութեամբ պիտի զգան բոլոր անոնք որ ընկերային աւելի յառաջդիմութիւն կ'ուզեն արդարութեան մէջ, ազատութիւն՝ կարգ կանոնի մէջ, խաղաղութիւն՝ հաւաքական ապահովութեան մէջ :

ODETTE ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Հայնրիխ Ման

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ (Յառաջ).— Գերման նշանաւոր գրող Հայնրիխ Ման (Heinrich Mann) — եղբայրը աւելի հանրածանօթ Թոմաս Մանի — մեռաւ Լոն Անճէլըսի մէջ, Մարտ 12ին՝ շնչահեղձութեամբ:

Ցանդուգն եւ մեծ գրագէտ մըն էր Հայնրիխ Ման, որ գիտցաւ իր իտէալներուն համար պայքարիլ եւ տառապիլ եւ ձեռք առնել պանդխտութեան ցուպը Նացիներուն գալէն ետք (1933), նոր հայրենիք մը փնտռելով, զոր գտաւ Միացեալ Նահանգներու մէջ:

Հայնրիխ Ման ազատութեան եւ մարդկութեան քարոզիչ էր, դատախազը՝ խեղճերուն, անկեալներուն եւ ընկերային կարգ ու սարքի ճնշեալներուն :

Իր լաւագոյն եւ յատկանշական գործերէն «Խեղճերը» (Die Armen) հայերէնի թարգմանուած է Պետրոս Ֆրունճեանի կողմէ եւ հրատարակուած «Յառաջ»ի մէջ, իբրեւ թերթօն :

Հայնրիխ Մանի գրական նկարագիրը բնորոշելու համար, կարելի է զայն բաղդատել Վոլթէրի կամ աւելի ճիշդ բնապաշտ Էմիլ Զոլայի հետ: Նոյն ներշնչումը եւ նոյն կրքոտ, աններող պայքարը ընդդէմ մեծ եւ փոքր բռնատէրերու եւ ճնշողներու :

Ահա այս է պատճառը որ ձախակողմեան կուսակցութիւնները իրենցը կը համարեն զայն: Իբրեւ զաւակը Լիւպէքցի պատրիկեան ընտանիքի մը, իր պայքարը ազնուական խորք եւ ընդհանրական հանգամանք ունէր սակայն, եւ կարելի չէ երբեք զինքը կուսակցական սահմանեալ շրջանակի մը մէջ սեղմել: Ինչ որ ալ ըլլայ, մինչ իր եղբայրը՝ Թոմաս Ման՝ անցեալ տարի Կէօթէի ծննդեան երկուհարիւրամեակին առթիւ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կ'արժանանար բացառիկ պատիւներու եւ կը ստանար Կէօթէի գրական մրցանակը — Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կառավարութիւնը կը հրաւիրէր զինքը Պերլինի «Գերմանական Արուեստներու Ակադեմիայի» նախագահի աթոռին վրայ, հրաւէր՝ զոր Հայնրիխ Ման ընդունած էր եւ այս տարուան գարնան պիտի վերադառնար Գերմանիա: Գալու իր պատրաստակամութիւնը հիմնաւորած էր այն առաջադրութեամբ թէ, իր պաշտօնին շնորհիւ պիտի կրնար ծառայել Գերմանիոյ միասնականութեան :

Հայնրիխ Մանի բազմաթիւ գրուածքներէն աշխարհածանօթ դարձած է «Պրոֆէսէօր Ունրաթ»ը, որ « «Կապոյտ Հրեշտակը» անունին տակ շարժանկարի վերածուած է, գլխաւոր դերակատարութեամբ Մարլէն Տիթրիխի:

Մեծ եղաւ Հայնրիխ Ման իբրեւ մարդ եւ իբրեւ գրող ոչ թէ անոր համար որ զգաց եւ գրեց ճնշուածներու ցաւերը, այլեւ անոր համար որ անողոք պայքարող մը եղաւ՝ անոնց բարձման համար :

ՏՔԹ. ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Պէյրութի մէջ մեռած է Պ. Զաքարիա Պզտիկեան, որ տարիներով վարած է Լիբանանի ազգ. առաջնորդարանի դիւանապետութիւնը: Բնիկ Ատանացի, ողբացեալը հանրային գործունէութեան նուիրուած էր աւելի քան յիսուն տարիէ ի վեր: Ամէնէն տագնապալի պահերուն ալ, միշտ եղած է իր ժողովուրդին հետ, անոր բարօրութեան նուիրուելով անձնուիրաբար, իբրեւ Դաշնակցական կամ պարզ քաղաքացի: Բարերար դեր կատարած է 1909ի Կիլիկիոյ ջարդին, ինչպէս եւ յետագայ գրաւման ատեն:

Գնահատելով իր ծառայութիւնները, Լիբանանի ազգ. իշխանութիւնը որոշած էր ազգային թաղում կատարել, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 14ին, Պէյրութի Ս. Նշան եկեղեցին: Դամբանականը խօսեցաւ Կաթող. փոխանորդ Խադ արք.: Գերեզմանատան մէջ ալ դամբանականներ խօսեցան Պ. Բ. Եղիայեան, յանուն Ատանայի Հայր. Միութեան եւ ընկեր Ղազար Զարըք, որ մասնաւորապէս շեշտեց հանգուցեալին անձնուէր գործունէութիւնը Կիլիկիոյ մէջ:

★ Սէյնթ Լուիզի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի անդամներէն ընկեր Թովմաս Սիսոեան: Ծնած էր 1887ին Քղիի Խլմէգ գիւղը:

ՍԻԱՄԱՆԹՕՅԻ եւ ՉԱՐԵՆՑԻ կարգ մը քերթուածները արաբերէնով եւ նուագի ընկերակցութեամբ տրուած են վերջերս Դամասկոսի ձայնասփիւռէն: Քերթուածներու թարգմանութիւնը կատարած է ֆրանսական լիսէի արաբերէնի ուսուցիչներէն Պ. Բարսեղ Զաթոյեան, որ հայ հին թէ նոր բանաստեղծներէ կարեւոր էջեր արաբերէնի թարգմանած եւ ամփոփած է ստուար հատորի մը մէջ (անտիպ): Զաթոյեան իր թարգմանութիւններէն կարգ մը նմոյշներ տրամադրած է նաեւ արաբական թերթերու եւ հանդէսներու, որոնք գնահատանքով կ'արտայայտուին՝ հայ բանաստեղծութեան թէ անոնց թարգմանիչին մասին:

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 40ԱՄԵԱԿԸ տօնուած է Ֆիլատէլֆիոյ մէջ մեծ շուքով: Գործիչ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ խօսած է գեղեցիկ ճառ մը: ՀՕՄի շարքերուն մէջ մտած են 20 նոր անդամներ:

3000 ՏՈԼԱՐ հանգանակուած է Նիւ Եորքի մէջ, ի նպաստ Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան Հայաստան Ֆէմփին բարեզարդութեան:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը քննելով Նոր Սերունդի կրթական հարցը, միաձայնութեամբ որոշեց.

1. Հրաւիրել քղեցի ծնողները որ իրենց զաւակները ղրկեն մայրենի լեզուի դասընթացքներուն, հայերէն սորվելու համար: Միութեան մասնաճիւղը կը ստանձնէ ծախքը:

2. Հայր. Միութեան Ամերիկայի Կեդր. վարչութիւնը կը ստանձնէ տասը տարեկանէն վեր երկու սեռերու ծախքերը, բարձրագոյն կրթութեան համար (գոլէժ): Թեկնածուները թող դիմեն Մարսէյլի վարչութեան:

★ Մարսէյլի մէջ Քղեցիներու Օրը կը տօնուի Ապրիլ 16ին:— (Կնիք վարչութեան)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՌՈՄԱՆ.— Մարտ 25ի երեկոն, կաթոլիկներու Մէուլէն փողոցի սրահին մէջ տեղի ունեցան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ կազմակերպուած ներկայացումները: Վալանսէն ալ հիւրեր եկած էին: Առաջին անգամ ներկայացուեցաւ «Երանոս աղբար» զաւեշտը: Հակառակ լեզուի դժուարութեան, մեր տղաքները եւ աղջիկները լաւ կատարեցին իրենց դերերը, բացի երկուքէն: Վալանսէն արի մը շատ յաջողութեամբ արտասանեց «Հայուն անէծքը»: Վիճակախաղէն գոյացաւ 4075 ֆրանք, իսկ զարդանիշներէն՝ 2072.50:

Միջնարարէն վերջ ներկայացուեցաւ ուրիշ զաւեշտ մը «Սպիտակ տափատ»ը: Այս ներկայացումներու ընթացքին աչքի կը զարնէր պատանի Մանուէլ Թաշճեանի խաղարկութիւնը: Յուսատու ծիլ մըն է նաեւ Նոր Սերունդի խմբապետը, ընկեր Մարտիրոս Գառլանեան: Երկրորդ ներկայացումին դերակատարները գրեթէ բոլորն ալ յաջող էին:

Մեր տղաքը եւ աղջիկները յոգնիլ չեն գիտեր: Այժմ ալ կը պատրաստեն «Էլ մի աղօթիր»ը՝ (Ա. Հարոնեան), զոր թատերախաղի վերածած է ընկեր Ազգին:

★ Մարտ 24ին, Տիկին Խուպիկեանի բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ, Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ ենթակոմիտէի դասախօսական խառն ժողովը: Ընկեր Ազգին մանրամասնօրէն նկարագրեց Ատրպատականի հերոսամարտը: Բոլորն ալ շատ գոհ մնալով, խնդրեցին աւելի յաճախ սարքել դասախօսական ժողովներ:

Խաչուհիներն ալ գործի վրայ են: Իրենց դպրոցի աշակերտներու թիւր հետզհետէ կը բարձրանայ, եւ անդամուհիներէն մէկուն կողմէ տրամադրուած սենեակները նեղ կուգան: Մաղթենք որ մեր տղոց ակումբ մը ճարելու ճիգերը յաջողութեամբ պսակուին: Մեր Խաչուհիները, Կապոյտ Խաչի աշխատանքներու զուգընթաց, պասքէթ-պօլի խումբ մը կազմած են, եւ երկրորդ մըն ալ պիտի կազմեն: Կ'իմանամ թէ ոնդախաղի տրդաքր կապուած են Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ թէ Պ. Վ. Պապիկեանր 10.000 ֆրանքի գումար մը խոստացած է իրենց, ցանկալի է որ ուրիշ բարեկեցիկ Հայեր ալ օգնեն: Ռոմանի մարզական շրջանակներուն մէջ առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն հետեւեալ հայորդիները.— Հեծելանիւի արշաւ՝ Ժանօ Շէհէրլեան, կռփամարտ՝ Ասլանեան եղբայրներ, ծանրութիւն վերցնելու ախոյեան՝ Գրիգոր Շէհէրլեան, յողորդ՝ Յարութիւն Շէյթանեան, եւ մարզանքի վարիչ Յարութիւն Մաղաքեան (այժմ պաշտօնով տեղափոխուած):

Անգործութիւն կայ, սակայն անգործ Հայեր հազուագիւտ են:

Հոս ալ անպակաս են բանուորական խլրտումները: Հակառակ տնտեսական տագնապին, գաղութին վիճակը յուսադրիչ է: Պիլալի

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԻԿ ԻՋԻ ՎՐԱՅ. ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՉԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը իրենց սեփական ուժերով եւ աշխատանքով, շաբաթ իրիկուն, 25 Մարտ, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ ներկայացուցին «Ամերիկահայ փեսացու»: Որոշ թըմբութենէ մը վերջ, կարծես թէ մեր գաղութը այսպիսի ներկայացումի մը կարօտը կը քաշէր: Դերակատարները՝ Կ. Զարդարեան, Մ. Բարխեան, Ս. Անկըտեան, Զատիկեան, Կապ. Խաչի սանուհիներէն Օրիորդներ Անժէլ Ուզունեան եւ Սաթենիկ Կարապետեան, ամէնքն ալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը, ջերմապէս գնահատուելով:

Այս միեւնոյն ներկայացման առթիւ տրուած զեկուցումէն իմացայ որ մեր տղաքը — Զատկի առթիւ, կը մասնակցին Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ կազմակերպուած «Ե. Պապիկեան» բաժակի մրցումներուն: Ուրախութեամբ իմացայ նաեւ որ կարգ մը նուէրներ եղած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին sérieի բարձրացման առթիւ, այսպէս Պ. Ս. Փափազեան նուիրած է նոր գնդակ մը եւ վեց շապիկ, Հ. Մ. Ը. Մ.ական երկու եղբայրներ՝ Ս. Անկտեան եւ Յովսէփ Թէճիրեան՝ հազարական ֆրանք, Պ. Պաղտ. Գալիքեան 500 ֆրանք եւ Պ. Կարապետ Անտոնեան ամէն մրցումին 2 քիլօ կիտրոն:

Տէրմ. 1950

ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆ ՇՐՋԻԿՆԵՐ ՊԻՏԻ ԳԱՆ

Անցեալ տարի ձեռնհաս իշխանութիւնը երկու միլիոն հինգ հարիւր հազար օտար շրջիկներ կը նախատեսէր Ֆրանսայի համար: Այս տարի կը կարծեն թէ երեք միլիոնը պիտի անցնի: Իսկ նիւթական շահը շատ աւելի պիտի ըլլայ, որովհետեւ օտարականները մեծ քանակութեամբ դրամ պիտի կրնան բերել: Օրինակ, ամերիկացի ուսանող մը անցեալ տարուան 400 տոլարի դէմ 650 տոլար պիտի ունենայ այս տարի: Կը սպասուի որ 30 հազար ուսանողներ գան Եւրոպա: Շուէտի կառավարութիւնը 750 քուրօն պիտի թոյլատրէ փոխանակ 500ի: Անգլիացի շրջիկները 50 սթերլին պիտի կրնան ունենալ, Իտալացիները 60 հազար լիր:

Արտասահմանի մէջ լայն քարոզութիւններ կատարեցին «դրօսաշրջիկի 24 մարմինները», տարփողելով Ֆրանսայի հրապոյրները: Այս առթիւ 350 թոն թուղթ սպառեցին, գրքոյկներ, ազդեր եւայլն ցրուելով: 1946ին 200 թոն թուղթ սպառած էր, 1947ին 250, 1948ին 300 թոն: Միմիայն 1950ի առաջին եռամսեակին 100 թոն:

Իտալիան այս տարի աւելի նպաստաւորուած է շրջագայութեան տեսակէտով, շնորհիւ Սրբազան Տարուան: Ֆրանսան ալ օգտուեցաւ, քանի որ «Հռոմի բոլոր ճամբաները կ'անցնին Քօթ տ'Ազիւրէն»: Յետոյ, Ֆրանսան ալ ունի պատմական սրբավայրեր,— Լուրտ եւ Լիզիէօ եւն.:

Կը վախցուի որ Պելժիացիները բաւականանան Ֆրանսայէն ուղղակի Իտալիա երթալով: Ֆրանսա այցելուներուն մէջ Պելժիացիները, Հոլանտացիները եւն. պիտի գրաւեն առաջին տեղը, յետոյ պիտի գան Անգլիացիները, ինչպէս անցեալ տարի, բայց աւելի մեծ թիւով, վերջը Զուիցերիացիները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ը.

Բայց որքան մեծ եղաւ նրա զարմանքը, երբ Նազլուն կատարեալ անտարբերութեամբ լսեց այդ սպառնալիքը, մինչեւ անգամ չթողեց իր ժպիտը, որ այժմ աւելի թունալից էր եւ արտայայտում էր լիովին դիւական հեգնութիւն: Նա պատասխանեց նոյն սոսկալի սառնութեամբ.

— Ես նրանց մօտ եղել եմ... Սա ամօթ է, բայց մի ամօթ, որ մեր ամբողջ երկրի վրայ է ընկած: Դեւերը, ոլոնց ամէնքը — կեղծաւորներ — մարդ, թուրք են անուանում, սարսափելի են նրանց համար, որոնք չեն սպասում նրանց... ձեզ համար... ինչո՞ւ ես ուղարկում թուրքերի մօտ, ուղարկելը աւելորդ նեղութիւն է: Այս հաստ պատերից դուրս ամէն ինչ նրանց ձեռքումն է: Այնտեղ, ուր վերջանում են ձեր դռները, սկսւում է մեր՝ անամօթներիս աշխարհը, մի բաց ու արձակ տեղ, ուր մի շիւղ անգամ չկայ, որ մենք վերցնենք ու կոխենք մեր տէրերի աչքը: Իսկ այստեղ հաստ պատեր, աշտարակներ, ահագին փականքներ... Այստեղ դուք մտածում էք, հսկում էք օր ու գիշեր, վախում էք, իսկ դրսում...մենք այրւում ենք, գիտենք որ մի կտոր քար, մի երկաթ չի վիրկենայ մեզ պաշտպանելու... գիտենք որ մեզանից բարձր, երկինք կայ, որին մեր ձայները չեն էլ հասնում:

Բարկացած ժամանակ այրին մի կատարեալ տղամարդ էր: Նրա աչքերը բորբոքուեցին, ճակատի վրայ կուտուեցին սպառնալից կնճիռներ:

— Դուրս, աներես բոզ... գոռաց նա եւ մեկնեց իր ձեռքերը, կարծես ուզում էր ճանկերով պատռել նրա դէմքը:

Րոպէն վճռական էր: Գայիանէն մի ցնցում զգաց եւ առաջ վազեց: Մի աներեւակայելի կարճ միջոցում նրա մէջ հարց ծագեց թէ ում օգնել:

Նա մօտեցաւ իր մօրը, նրան էր ուզում բռնել, օգնում էր սարսափելի աղջկան: Բայց այդ միջոցին մի ուրիշը բռնեց նրան ու ետ քաշեց:

Կոյս Հեղինէն էր դա, որ մի ակնթարթում կանգնեց Մելիքի կնոջ եւ նրա ախոյեանի մէջտեղ:

Պառաւ վանականի վրայ չէր մնացել սովորական հեզութիւնը:

Նրա դէմքը թխպած էր, իսկ կիտած յօնքերը, միմեանց սեղմած կնճռոտ շրթունքները ցոյց էին տալիս որ նա, ինչպէս ասում են, հանել էր իր փշերը: Աննա-խաթունը ետ գնաց, բայց կատաղի յուզմունքը նրան չէր թողնում, կցկտուր մրմունջներ էր հանում:

— Օ՛, երեսը... Տէր Աստուած... այդպիսի երես...

Ապա Հեղինէն նայեց Նազլուին: Սա տհաճութեամբ շուռ տուեց իր դէմքը եւ սկսեց դանդաղ քայլերով հեռանալ: Բայց Հեղինէն էլ քալեց նրա հետ:

— Որբի համար դատաստան չկայ... այս աշխարհը կը քանդուի, բացականչեց Նազլուն:

Յետոյ, դառնալով դէպի Հեղինէն, նայեց նրան, կարծես ուզում էր ճանաչել, եւ աւելացրեց.

— Սա էր... այն առաւօտը, երբ ես սրտաճաք, պատռտուած փախչում էի, Աստուծու խաչը երեւաց աչքիս. ի՜նչպէս լաւ էր նայում նա, կանչում էր ինձ... Վազեցի վանքը. սա էր որ ինձ դուրս արաւ եւ ասաց որ կորչեմ այդ տեղերից, որովհետեւ կարող եմ նրանց վնասել... այսինքն բոլոր բախտաւորներին... պինդ պահուեցէք, բախտաւորներ չքսուէք դժբախտներին...

Հեղինէն հասաւ նրան, մի քանի անգամ բռունցքով խօթեց նրա գլուխը ետեւից: Իսկ նա ետ էլ չնայեց, այլ արագացրեց քայլերը եւ շտապով հեռացաւ: Դռները նրա ետեւից փակեց ինքը, Հեղինէն:

— Ես զարմանում եմ քո խելքի վրայ, ասաց նա, վերադառնալով Աննա-խաթունի մօտ:

Ցանդիմանութիւնը անխնայ պիտի լինէր: Բայց նա յանկարծ կտրեց իր խօսքը եւ, մօտենալով Գայիանէն, որ դեռ պշլած նայում էր դռներին, կարծես դեռ տեսնում էր աղջկան, քաշեց նրա թեւը եւ հրամայեց գնալ տուն: Այս անգամ էլ չմոռացուեցին սովորական յանդիմանութիւնները թէ նա խառնւում է ամէն գործի մէջ, մոռանում է որ ինքը աղջիկ է, մի ժամանակաւոր աւանդ այս տանր մէջ: Յետոյ կոյսը գնաց Փերիի մօտ, նրան էլ յանդիմանեց, հասկացրեց որ աշխարհը չէր քանդուի, եթէ երեխայի գլուխը քիչ էլ աւելի պատռուէր:

Լէօ

Մ. Նահանգները հարիւր հազար հոգի աւելի պիտի ղրկեն քան անցեալ տարի (1949ին 210 հազար էին): Վերջապէս կան Քանատան, Սկանտինաւեան երկիրները, Իտալիան, Սպանիան եւ Փորթուկալը:

Մ. Նահանգներու մէջ Ֆրանսայի համար օդանաւի եւ շոգենաւի բոլոր տրամադրելի տեղերը բռնուած են:

ni պողպատի ճարտարագործութիւն մը որ չատ վեր է իր պէտքերէն:

Եւրոպական խորհուրդի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ չի գիտեր թէ արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը ի՛նչպէս պիտի վճռէ մասնակցութիւնը: Այս առթիւ յայտարարեց թէ «Սարը գերմանական հող է» (բուռն ծափեր):

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանը, Պ. Քլոյ, Ուոշինկթըն կանչուած ըլլալով, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ երեսփ. ժողովի վարկերու յանձնախումբին առջեւ.

— «Խ. Միութիւնը բոլորովին մէկդի դրած չէ Պերլինը ամբողջութեամբ գրաւելու գաղափարը: Իմ տպաւորութիւնս այն է թէ իրական տագնապ մը պիտի պայթի Եւրոպայի գլխուն»:

Մարզպանը 30 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջած է, ամերիկեան շրջանին վարչութեան համար: Այս առթիւ ուրիշ ծանրակշիռ պարագայ մըն ալ բացատրեց.

— «Ստորադասութեան զգացումը կամ յարձակումի մը վախը չէ որ Ռուսերը կը մղէ ճնշում բանեցնել Արեւմուտքի վրայ, ստուարաթիւ բանակներ, օդատորմիղներ եւ ընդծովեայ նաւաբաժիններ կազմել, մաքրագործումներ կատարել եւ դատավարութիւններ սարքել, բռնի աշխատանքի ծրագիրներ գործադրել եւ ահագին քարոզութիւններ կատարել Գերմանիոյ մէջ: Անոնք այդ ճնշումը կը բանեցնեն որովհետեւ կը զգան իրենց ուժը եւ կը յուսան յաջողիլ: Իրենց նշանակէտներն են Գերմանիան եւ Ծայր. Արեւելքը, բայց Գերմանիան է գլխաւոր նպատակակէտը: Այդ ձեւով կը յուսան խորտակել արեւմտեան ժողովրդապետութեան յոյսը: Պայքարը անմիջական է եւ բուռն: Կը գտնուինք պատմութեան ամէնէն տագնապալի մէկ շրջանին մէջ»:

★ Ամերիկացիները օդանաւային ռազմափորձեր կը կատարեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, 250 օդանաւերով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովի Բ. նիստին մէջ, բուռն քննադատութիւններ եղան: Կեդր. Կոմիտէի անդամներէն Օսկիւստ Լըքէօռ դիտել տուաւ թէ անդամները ծուլացած են եւ սովորամոլութեամբ կը գործեն: Պահանջեց «գործնական արդիւնքներ» ցոյց տալ եւ ոչ թէ պարզապէս յաղթանակի բաղձանքներ:

— «Խաղաղութեան համար մղուած պայքարը ամբողջ կուսակցութեան կողմէ տակաւին չի համարուիր վճռական խնդիր մը, այլ պարզապէս գործը քանի մը ընկերներու որոնց վստահուած է պատասխանատուութիւնը: Անհրաժեշտ է խաղաղութեան պայքարին մէջ քաշել միլիոնաւոր պարզ մարդիկ որոնք կ'ատեն պատերազմը: Համայնավարները, բոլոր համայնավարները պէտք է այս շարժումին յառաջապահները դառնան»:

Պուշ-տիւ-Ռոնի ընդհ. քարտուղարն ալ դժգոհութիւն յայտնեց իր շրջանին թուլութեան մասին: Ըսաւ թէ Մարսէյլի հիմնարկներու բջիջները, որոնք 425 էին 1948ին, իջած են 379ի: «Եթէ այսպէս շարունակենք, պիտի դառնանք սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւն մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ կեդր. նամակատունէն 45 միլիոն ֆրանք թղթուցին յանդուգն գողեր, գետնայարկի մը ձեղունը ծակելով եւ ամրափակ մթերանոցները իջնելով: Թերթերը կը գրեն թէ մոռցեր էին ուրիշ հարիւր միլիոնի գումար մը: — Նոյն օրը երեք զինեալ աւազակներ հինգմիլիոն յափշտակեցին Հուիլի մէջ (արուարձան Փարիզի), դրամատան մը երկու հաւաքիչներէն:

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ իրարու կը յաջորդեն քանի մը օրէ ի վեր: Կիրակի օր (Ծաղկազարդ) չորս հոգի մեռան, 21 հոգի վիրաւորուեցան միայն Մարսէյլի շրջանին մէջ: Ուշադրութիւն, Տիկիններ եւ պարոններ:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ ամերիկացի ոստիկաններու կողմէ հետապնդուելով սպաննուեցաւ Պուլկար մը, Նիքոլա Պորիսով, այլ անուամբ Պեննօ Պլում, որ տարագիրներ (D. P.) խաբելով կը յանձնէր ռուսական իշխանութեանց, փոխան զանազան շնորհներու:

ՍՈՖԻԱՅԻ 26 «լրտեսներէն» երկուքը դատապարտուեցան ցկեանս բանտարկութեան, միւսներն ալ 15 տարիէն մինչեւ 8—10 տարի տաժանակիր աշխատանքի: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ «գոհունակութիւն յայտնեցին տրուած վճիռներուն համար եւ վերաքննութեան պիտի չդիմեն»:

Նոր Սեբաստիոյ Օրը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սեբաստիոյ 12 խումբերու:

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan:

Պիտի խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳԵՐ

Մարզական ցոյց Սէն Լուի Նոր Սեբաստիոյ մարզիկներուն կողմէ:

Միջ-մասնաճիւղային մրցում, երգի եւ արտասանութեան:

Դատական մարմին բաղկացած շրջանիս լաւագոյն գեղարուեստագէտներէ:

Եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Սէն Լուի Ն. Սեբաստիոյ նուագախումբին:

Ուշադրութիւն, նոյն գիշերը տեղի պիտի ունենայ զատկական հաւկթախաղի մրցում:

Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ-ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԶԱՏԿԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, քաֆէ տը լ'էթուալի վերնայարկը, 1 Cours Gambetta, մուտքը Place Raspailէն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պար:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին կողմէ այս Երկուշաբթի Մեռելոցի օրը, կէսօրէն ետք ժամը 3ին Կարտան, Աւետիս Փանոսեանի տան մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին Կարտան-Պիւէռի եւ Մէյրոյի հայ հասարակութիւնը անխտիր, միասին վայելելու համար այս աւանդական տօնը:

Մուտքը ազատ է:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՖՈՆՏ.— Թրիփոլիէն (Լիբանան) Պ. Գրիգոր Զպուքճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Ուս. Ֆոնտին:

Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԲԱԺԱԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Զատկին կիրակին ու երկուշաբթին, A. S. Amicaleի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ, «Ե. Պապիկեան» բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան 1949ի բաժակին): ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Provence, promotion honneur): ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Lyonnais, 1ère division): ԱԼՖՈՐ-ՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին (Finaliste championnat de Paris):

Առաջին մրցումները, երկու օրն ալ, կը սկսին ժամը 2ին:

Հաղորդակցութիւն.— Charenton - Ecolesէն, 181 autobus, իջնել Rouget de l'Isle ճիշդ դաշտին դիմաց:

Ծանօթ.— Մարզադաշտը ունի հազար անձի համար գոց tribunes:

★ Ի պատիւ հիւրերուն, երեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի ժամը 9էն սկսեալ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, (Salle Voltaire, rue Voltaire): Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն, autobus 103, իջնել rue Voltaire:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Գրադարանի սրահը (78 rue Rabelais):

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ա. Ահարոնեան Ակումբը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ «Սիամանթօ» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Լսարանի հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ժամը 8·30ին, Café Régent: Կը խօսի երիտասարդ ճարտարագէտ Լեւոն Ռ. Տէր Մինասեան: Նիւթը՝ «Ի՞նչ է Թէօքրասի»ն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ժողովէն վերջ դասախօսութիւն:

Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը Հայ Ուս. Տան մէջ, Զատկի տօներուն պատճառով տեղի պիտի ունենայ ոչ թէ Ապրիլ 8ի, այլ Ապրիլ 14ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին: Նիւթ՝ Նահապետ Քուչակ-մեծ աշուղին վերագրուած տաղաշարքը: Մուտքը ազատ է:

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

(Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցի)

6. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի Յիշ. Ընթրեաց եւ Ապաշխ., սկիզբ ժամերգ. 7·30ին, Ս. Պատ. ժամը 10ին, երեկ. Ոտնլուայ ժամը 16ին, գիշեր Խաւար. ժամը 19ին:

7. Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ՎԱԼԱՆՍ, ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Թատ. 8 արար, հեղ. Թրագօշ

Բ.— 8 Ապրիլ շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Լիոնի Սալօն Հէլվէթիքի մէջ: (107 բիւ Տիւկէքլէն)

Արեւելեան կեանքէ առնուած օփերէթ, բազմաթիւ երգերով ու պարերով:

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

(6 գործ. հեղ. Թրագօշ)

Գ.— 30 Ապրիլ, Կրընոպլի Sacré Coeurի սրահին մէջ, ժամը 3ին:

ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

(Օփերէթ 6 գործ.) Մուտք 100 ֆր.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ 1925ին Ֆրանսայի մէջ վախճանած Պոլսեցի Ներսէս Գալփաքճեանի եղբայրը՝ Խաչիկ Գալփաքճեան: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի: Ամերիկայի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Որեւէ հաստատութեան, խանութի եւ կամ առուծախի գործի մէջ հայ երիտասարդ մը տրամադրելի է աշխատելու: Դիմել M. C. P., 11 rue Joseph Maistre, Paris (18):

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ հաշուակալ մը, որ երկար ատեն աշխատած է առեւտրական գրասենեակներու մէջ: Դիմել Պ. Վարդանեանի, 14 rue Manin, Paris (19):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 6 AVRIL 1950 Հինգշաբթի 6 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6121–Նոր շրջան թիւ 1532
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՏԱՆԻՆ ԵՒ ԱՆՊԷՏԸ

Անցեալ շաբթու պարզեցինք շարք մը թերութիւններ եւ ունակութիւններ՝ մեր լրագրական ճակատին վրայ :

Ըսինք թէ ինչպէս երէկ, Պոլսոյ մէջ, այսօր ալ, արտասահմանի ազատ ափերուն վրայ, չափազանց լայն տեղ կը տրուի քաղաքական ժխորին: Շնդալից աւէ-կոչէներու, խառն ի խուռն տեսութեանց եւ թարգմանութեանց:

Միեւնոյնատեն սիւնակներ կը զոհուին, նկարագրելու համար զարմանազան դայթակղութիւններ, որոնք յատուկ են Եւրոպայի պողոտաներուն:

Ինչո՞ւ հայ ընթերցողին հրամցնել թխածոյ պատմութիւններ, սնամէջ նիւթեր, որոնք պարզապէս ախտաւոր ճաշակներ գոհացնելու կը ծառայեն:

Անոնք որ այդպիսի նիւթեր կը փնտռեն, հազիւ թէ կը բարեհաճին ակնարկ մը նետել հայ թերթին վրայ :

Ամենօրեայ մամուլին դերն է ոչ միայն հանրային կարծիքը վարել, կացութիւն մը պարզել, հետեւիլ ընկերային, քաղաքական եւ մտաւոր շարժումներուն, այլեւ նպաստել ընդհանուր զարգացման: Մանաւանդ յետամնաց գաղութներու մէջ, որոնք զրկուած են մեծ ոստաններու առաւելութիւններէն :

Անհրաժեշտ է զանազանել, մաղել պիտանին ու անպէտը: Հիմնականն ու զանցառելին :

Այս դիտողութիւնները արձանագրած ատեն, երբեք չենք անտեսեր հայկական մամուլին դժուարութիւնները, որոնք հետզհետէ աւելի ծանր կը կշռեն :

Բացառիկ զոհողութիւն մը կրած պիտի ըլլան մամուլի աշխատաւորները, եթէ քիչ մը աւելի ամփոփուին:

Ուրեմն քիչ մը ուշադրութիւն, որպէսզի թերթը չդառնայ «շտեմարան պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց »:

Նաեւ աշխատանք, որպէս զի թերթը կարելի եղածին չափ տեղական հոտ ունենայ : Դառնայ կենդանի պատկերը իր միջավայրին, անհրաժեշտ գիտելիքներով, ուսումնասիրութիւններով:

Ուրիշ պարագայ մը եւս:

Անհրաժեշտ է տոկուն, հասուն պայքար, հանրային կարծիք վարելու համար:

Զի բաւեր կարծիքներ բանաձեւել, վճիռներ արձակել, յիմար – իմաստուն խորհրդածութիւններով:

Հարկ է սերտել, ապացուցանել, համոզել, հիմնուելով իրական, վաւերական փաստերու վրայ :

Եթէ Դաշնակցութեան հակառակորդները կը կաղան, կը սայթաքին այս գետնին վրայ, պատճառը այն է որ կը գոհանան իրենց լսածով, տեսածով կամ գիտցածով :

Անոնք ընդհանրապէս խոյս կուտան ուսումնասիրութիւնէ, ի յառաջագունէ որոշած ըլլալով իրենց ըսելիքը : Եւ եթէ փորձուին թերթ մը, գիրք մը թղթատել, ցորենը չէ որ կը փնտռեն, այլ որոմը :

Դաշնակցութիւնը ամբողջ քաղաքական դրականութիւն մը մշակած է, տարիներու ընթացքին: Եւ դեռ կը շարունակէ մշակել:

Պատմական, գիտական, տեսական եւ գործնական գիտելիքներու անսպառ մատենադարան մը կը կազմեն Դաշնակցութեան հրատարակութիւնները,— թերթ, հանդէս, գիրք :

Դուք հոն պիտի գտնէք բազմակողմանի պաչար՝ հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի, քաղաքական դատի եւ մշակոյթի, ազատագրական շարժման եւ ընկերվարութեան մասին: Տեսակ մը ժողովրդական համալսարան :

Եթէ Դաշնակցութեան հակառակորդները կարենային այս վաստակին կէսն արտադրել, մթնոլորտը ինքնին պիտի պայծառանար: Եւ շատ մը ամուլ վէճեր պիտի դադրէին, մեքենաբար :

Յաճախ պայքարի պակասն է որ իրար խառնել կուտայ պիտանին եւ անպէտը :

Պայման չէ որ բոլորն ալ հմուտ հեղինակներ եւ հասուն տեսաբաններ ըլլան :

Բայց, տարրական պարկեշտութիւնը կը պահանջէ բարեխղճօրէն սերտել որեւէ անցուդարձ : Գրպտել, ուսումնասիրել, փոխանակ աչքերը գոց թխելու :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՇ ՄՆԱՑԱԾ « ՇՆՈՐՀԸ »

Կ'իմանամ թէ շատ մը սիրտեր թունդ ելած են, կարդալով Անգարայի Ազգ. ժողովին որոշումը՝ փախստականներու վերադարձի մասին :

Ուրեմն պիտի երթան Վոսփորի «դեղածծաղ ափերը» վայելել չորս ամիս, իբրեւ զբօսաշրջիկ :

Անգարայի ժողովը բան մը չըսեր ներքին գաւառներու մասին: Անշուշտ այն «փափկանկատութեամբ» որ այցելուները չյուզուին, ի տես համատարած ամայութեան :

Ինչո՞ւ խանգարել անոնց «քէյֆ»ը...

Այո, տեղն են Կարինն ու Վանը, Խարբերդն ու Տիգրանակերտը, Վանայ լիճը ու Եփրատը: Ձեր երեւակայութիւնը կրնայ սաւառնիլ մինչեւ Վարագայ լերան կատարը, մէկ նայուածքով չափել Այգեստանին զմրուխտ կանանչը կամ Ս. Կարապետի բարձունքէն հոտոտել Մշոյ դաշտին հազար ու հազար գունագեղ, հոտաւէտ ծաղիկները:

Սեբաստիոյ նորաքանդ տաճարն ալ յանկարծ պիտի ցցուի ձեր աչքերուն առջեւ: Եւ ձեր հոգին պիտի խռովի, ձեր աչքերը պիտի թրջին, երազելով այն դաշտերը որոնք ,է՛ր երբեմն ,ձեր եղբայրներուն, ձեր ամուսիններուն ու հայրերուն քըրտինքն են ծծեր:

Աւելի խորասուզուելով, ձեր յոգնաբեկ ձեռքերը պիտի երկարին, հողը պեղելու եւ ոսկորներ փնտռելու համար: Եւ անոնք ձեզի պիտի պատմեն, տակաւին չմոռցուած եւ երբեք չմոռցուելիք բարբարոսութիւններ...

Մօտ է Ապրիլեան աննախընթաց զարհուրանքին 35րդ տարեդարձը: Ուրուականներ պիտի դառնան մեր մեծ Նահատակները ու բոլորխ քունը պիտի խանգարեն եթէ զգան իրենց անմահ հոգիներով, հրճուանքի մասնիկ մը՝ ձեր սիրտերու թաքուն մէկ անկիւնը :

«Բարեխնամ» կառավարութեան այս բարձր «շնորհները» , որոնք սերտ կապ ունին անոր ներքին նախարարութեան հաշիւներուն հետ, բարեբախտաբար ոչինչ կը խօսին , գոնէ մեր խոնարհ, աշխատաւոր բազմութեանց սրտին:

Անոնք տրամադրութիւն չունին իրենց արիւն քրտինքով հաւաքած քանի մը արծաթով գոցելու «Վարլըք»ին պակաս թողածը: ՍՕՍԻ

ՄԱՀ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՍԹՕՆ ՊԼԷՔՈՒԷԼԻ

Ամերիկեան թղթաբերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Մարտ 15ին՝ մեռած է Օր. Ալիս Սթօն Պլէքուէլ : Հանգուցեալ գրագիտուհին 92 տարեկան էր եւ աւելի քան 50 տարի պայքարած՝ կիներու դատին համար: Համբաւ շահած էր նաեւ իբրեւ քաջ հրապարակագիր, սրտանց նուիրուած՝ բոլոր հալածականներուն: Իննսունական թուականներու ջարդերէն վերջ, դարձաւ հաւատարիմ բարեկամը հայ ժողովուրդին, իր համակրանքը պահելով մինչեւ մահ :Միեւնոյն ատեն ըլլալով բանաստեղծ ,1896ին անգլերէնի թարգմանեց բազմաթիւ հայերէն բանաստեղծութիւններ, Armenian Poems անունով (Պ. Դուրեան, Միք. Նալբանտեան, Նարպէյ, Մ. Պէշիկթաշլեան, Ռ. Պատկանեան, Ղեւոնդ Ալիշան , Թ. Թէրզեան, Դոդոխեան եւն.): 1916ի հատորին մէջ ուրիշ թարգմանութիւններ ալ աւելցուց (Սիամանթօ, Վարուժան, Ա. Զոպանեան, Յովհ. Թումանեան, Զ. Ասատուր, Խրիմեան Հայրիկ, Մ. Փորթուգալեան եւն.): Ունի բազմաթիւ հայանպաստ գրութիւններ Armenia, New Armenia թերթերուն եւ ուրիշ ամերիկեան հրատարակութեանց մէջ:

★ Օր. Պլէքուէլի մահուան առթիւ ցաւակցական հեռագիրներ ուղղած են Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. կոմիտէն, «Հայրենիք»ներու խմբագրութիւնը, Հայ Երիտ. Դաշնակցութիւնը եւ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ կանոնագիրը վերջնապէս քուէարկուեցաւ ՄԱԿի Խնամակալութեան Խորհուրդին կողմէ, Ապրիլ 4ին, Ժընեւի մէջ: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ձեռնպահ մնացին: Խ. Միութեան պատուիրակը ներկայ չէր, իբրեւ բողոք ազգայնական Չինաստանի մասնակցութեան դէմ: Յորդանանի պատուիրակը ներկայ չեղաւ վերջին նիստին, իսկ Իսրայէլի ներկայացուցիչը խօսք առաւ քուէարկութենէն վերջ, կրկնելով թէ իր երկիրը վճռապէս կը մերժէ միջազգայնացումը:Կանոնագրին համաձայն , Երուսաղէմի կառավարիչ մը պիտի նշանակուի երեք տարուան համար: Միջազգայնացուած շրջանը կը պարունակէ բուն Երուսաղէմը: 100 քառ. մղոն շրջապատով: Քաղաքը չէզոք պիտի ըլլայ եւ անբռնաբարելի, պիտի չունենայ զինեալ ուժեր , բացի Ապահովութեան Խորհուրդին սահմանածէն: Կառավարիչը պիտի հսկէ բոլոր կրօնական վարչութեանց եւ մարդասիրական հաստատութեանց վրայ, իր տրամադրութեան տակ ունենալով ոստիկանական ուժ մը :

Նոր ծրագիրներ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ կատարուած նոր խորհրդակցութեանց, որոնց նպատակն է աւելի զօրացնել, ընդլայնել Հիւս. Ատլանտեանի զինակցութիւնը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , այս խնդիրը մանաւորապէս պիտի քննուի Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներու յառաջիկայ ժողովին մէջ, որ պիտի գումարուի Մայիս 8ին, Լոնտոն: Այս ժողովէն անմիջապէս վերջը նիստ պիտի գումարէ Ատլանտեանի զինակիցներուն խորհուրդը, դարձեալ Մայիսին եւ Լոնտոնի մէջ:

Երեք արտաքին նախարարները համոզուած են թէ Եւրոպայի յաջող միաւորումը կրնայ գլուխ հանուիլ միայն աւելի ընդլայնելով Ատլանտեանի զինակցութեան կազմակերպումը , ներդաշնակելով զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական գործունէութիւնը :

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ Մայիս 8ի ժողովը կը նկատեն ամէնէն կարեւոր խորհրդակցութիւններէն մէկը: Այս պատճառով ալ, մանրակրկիտ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Երեք երկիրներէն բարձրաստիճան պաշտօնատարներ մօտերս Լոնտոն պիտի երթան, վերջնապէս մշակելու համար ժողովին օրակարգը: Ապրիլ 16ին հինգ զինակիցներ ժողով պիտի գումարեն Պրիւսէլի մէջ, իբրեւ նախապատրաստութիւն երեք արտաքին նախարարներու խորհրդակցութեան :

Բոլոր ժողովներուն մէջ ալ, զինակիցները պիտի քննեն Գերմանիոյ մասնակցութեան խնդիրը , ինչ որ անշուշտ կապ ունի այդ երկրին վերազինման հետ: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ուշ - կանուխ օրակարգի վրայ պիտի գայ վերազինման խնդիրը, բայց հաւանական չէ որ անմիջական միջոցներ ձեռք առնուին:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակները հակառակ են Գերմանիոյ վերազինման, բայց երկու մայրաքաղաքներուն, ինչպէս եւ Ուաշինկթընի մէջ, շատ մը ազդեցիկ խորհրդականներ կը կարծեն թէ ժամանակի խնդիր է Գերմանիոյ գործօն մասնակցութիւնը՝ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան մէջ :

★ Անգլիոյ Լորտերու ժողովին մէջ վիճաբանութիւններ կատարուեցան Գերմանիոյ վերազինման մասին: Ինչպէս կը յիշուի, Չըրչիլ համաձայն է Գերմանիան վերազինելու, իսկ Պեւին՝ հակառակ: Լորտերն ալ երկու մասի բաժնուած են: Մեծ մասը վտանգաւոր կը գտնէ Գերմանիոյ վերազինումը, նկատի առնելով անցեալ փորձերը :

★ Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը , Le Monde, յօդուածով մը կ'առաջարկէ «Ատլանտեան Կոմինֆորմ մը» կազմել, մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներուն, որպէսզի պատրաստ ըլլան պատերազմելու, եթէ անդամներէն մէկը յարձակում կրէ: Թերթին կարծիքով, Ատլանտեանի ներկայ դաշինքը պարզ խմբակցութիւն մըն է, որ բաւարար չափով չերաշխաւորեր թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են օգնութեան հասնելու Եւրոպայի: Որքան ալ բարի տրամադրութիւններ ունենան Մ. Նահանգները, խորհրդարանը կրնայ արգիլել պատերազմի յայտարարութիւնը, եթէ Եւրոպա յարձակում կրէ: «Ատլանտեանի Կոմինֆորմ»ով կամ ուրիշ յարմար անունով մը , Մ. Նահանգները «Եւրոպայի կապուած պիտի ըլլան շօշափելի կապերով, միսի եւ արիւնի կապերով , այնպէս որ մարմնին մէկ մասին վրայ կատարուած յարձակում մը պիտի ըլլայ յարձակում ամբողջին վրայ »:

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մէկ շաբթէն Շէրպուր կը սպասուի ամերիկեան առաջին զինաբարձ շոգենաւը: Շէրպուր այն միակ նաւահանգիստն է ուր համայնավարները չեն յաջողած համոզել բանուորները, որպէսզի չպարպեն զինաբարձ նաւերը: Ուժ հոգի ձերբակալուեցան Պիզերթայի մէջ (Թունուզ), բողոքի ցոյց մը կատարած ըլլալով առաջին զինաբարձ նաւու պարպումին առթիւ:

★ Ատլանտեանի դաշինքին տարելիցին առթիւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ նոր վարկեր պիտի պահանջէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՄՍՈՆ ԽԱՆ

(ՍՏԵՓԱՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ)

Մեր ազատագրական շարժումի պատմութեան մէջ բազմաթիւ տիպարներ կան, որոնց մասին կամ քիչ բան է գրուած կամ խօսուած։

Այդպիսիներէն մէկն է Սամսոն Խանը, որ իր բազմապիսի ձիրքերով, վարչական կարողութեամբ եւ այլ արժանիքներով, Ատրպատականի Պարսիկներու կողմէ ալ «Խան» տիտղոսը ստացած է։

Սամսոն Խանը, բուն անունով Ստեփան Թադէոսեան, ծնած է 1870 Յունուար 15ին, պատմական Գողթն գաւառի Վերին Ագուլիս գիւղին մէջ։

Գիւղին տարրական դպրոցին մէջ, Քրիստափոր Միքայէլեանին եւ Ակնունիին աշակերտ ըլլալով, իր մանուկ հոգին սնած ու դաստիարակուած է երկու մեծանուն յեղափոխականներու շունչով։

Աւարտած է նաեւ Թիֆլիզի արհեստագիտական դպրոցը, նախընտրելով զինագործութիւնը։

Շատ չանցած կը ստանձնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թիֆլիզի զինապահեստի պահպանութեան պարտականութիւնը, որ այդ օրերուն շատ քիչ մարդոց կը վստահուէր եւ որուն համար կը պահանջուէր քաջութիւն եւ պատասխանատուութեան խոր գիտակցութիւն։

Սամսոնը դեռ շատ երիտասարդ տարիքէն կը վայելէր Քրիստափորի վստահութիւնն ու քաջալերանքը։

Թիֆլիզէն Բագու եւ ապա Արամայիսի ու Մածուն Խէչոյի հետ կ'երթայ Թաւրիզ։

Հոն՝ Դաշնակցութեան զինագործարանի մէջ իր բոլորանուէր ջանքերով ոչ միայն ուշադրութեան կ'արժանանայ, այլեւ անխտիր սիրելի կը դառնայ իր բոլոր գործակիցներուն։

Այդ զինագործարանին մէջ պատրաստուած զէնքերը կը ղրկուէին Սալմաստ, անկէ ալ արեւմտեան Հայաստան փոխադրուելու համար։

Սամսոն իր բազմավաստակ գործունէութեան մէջ ամէնէն աւելի կը նախընտրէր Թաւրիզի զինագործարանի կեանքը։ Պաշտամունքով կը պատմէր Կարոյի եւ իր գործակիցներու, ինչպէս եւ երկու աննման յեղափոխական Հայուհիներու՝ Մարոյի եւ Սաթենիկ Մատինեանի մասին։

Սամսոն մինչեւ վերջ ալ մտերիմ մնաց իր գործակիցներ Գալուստ Ալոյեանի եւ Ղալասարցի Սարգիս Սարուխանեանի հետ։

Երեքը միասին, կը ներկայացնէին յեղափոխական վտանգաւոր անցեալի մը, դաւադրական գործունէութեան անդիր եւ փառապանծ պատմութիւն մը։

Մեծ եղած է իր դերը Խանասորի արշաւանքի ատեն, զինական պատրաստութեանց գործին մէջ։

Արշաւանքէն վերջ, Սամսոնը արդէն հեղինակութիւն էր, կուսակցական եւ ազգային շրջանակներու մէջ։

Կարճահասակ բայց հաստլիկ մարմնով, կլորակ ու ծաղկաւէր դէմքով, կրակոտ աչքերով եւ խիստ ազդեցիկ նայուածքով՝ Սամսոնը պատկառանք կ'ազդէր բոլորին։

Թաթարներ, Քիւրտեր եւ Թուրքերը կը սարսափէին իր անունէն եւ իրենց երեւակայութեան մէջ՝ Սամսոնը կը պատկերացնէին իբրեւ աշխարհի ամէնէն յաղթանդամ, ուժեղ, գեղեցկադէմ եւ աննման անձը։

Սալմաստէն Վան, Մուշ ու Սասուն տեղափոխուած զէնքերը Սամսոնի ձեռքով եւ անոր հնարագէտ մտքին շնորհիւ, անվտանգ տեղ կը հասնէին։

Դարձեալ Սալմաստէն Արեւմտեան Հայաստան անցնող բոլոր ֆէտայիները, հայդուկներ, խմբապետներ, ուսուցիչներ եւ քարոզիչները Սամսոնի միջոցով ճամբու կը դրուէին։

Ատրպատականէն անցնող ու դարձող ամէն հայ յեղափոխական, յուշերու շարքը ունէր Սամսոնէն։

Բարձրագոյն կրթութենէ զուրկ էր Սամսոնը, բայց ան իր բնատուր ձիրքերով, յամառ աշխատանքով, յարատեւութեամբ դարձած էր համայնագէտ։ Կրնար վիճաբանիլ մասնագէտներու հետ մանկավարժութեան, երաժշտութեան, նկարչութեան, գրականութեան եւ ուրիշ նիւթերու մասին եւ կրնար ինքզինքը պարտադրել։

Սամսոնը ուղղամիտ, ձեռնհաս եւ արդար դատաւորի համբաւ շահած էր հայ-ասորական, հայ-պարսկական շրջանակներու մէջ, անձնական եւ հանրային խնդիրները կարգադրելու համար։

Սահմանամերձ շրջանի քիւրտ աշիրէթներու սարսափն էր Սամսոնը եւ հոն՝ ուր իր երկու զինուորները գտնուէին, այդ գիւղը ազատ կը մնար քրտական յարձակումներէն եւ կողոպուտներէն։

Յաճախ պատահած է որ երկու հարիւրէ աւելի զինուած տղամարդ ունեցող Թաթար, պարսիկ կամ ասորական գիւղ մը, յիսնեակ մը Քիւրտերու կողմէ յարձակում կրելով կողոպտուի։

Շատ անգամ տեսած եմ, կողոպտուած գիւղերու բնակիչները Սամսոնի դրան առաջ հաւաքուելով, անոր հովանաւորութիւնն ու պաշտպանութիւնը կը խնդրէին։

Սալմաստի մէջ, ան շինել տուած է քանի մը ներկայանալի դպրոցական շէնքեր, թատերասրահներ։ Կազմակերպած է գրադարան ակումբներ եւայլն։ Միշտ ձիով կը պտտէր եւ երկու զինուած Դաշնակցական ձիաւորներ կ'ուղեկցէին իրեն։

Եկող-գացող բոլոր ռուս եւ Թուրք հիւպատոսները, պարսիկ նահանգապետներ եւ «Սարփարաստ»ները հաշուի կ'առնէին զինքը։

Պարսկաստանի Սահմանադրական կռիւներու մէջ ալ Սամսոնը մեծ դեր կատարած է։ Այդ օրերուն, երբ Թաւրիզ կը գտնուէր ողբացեալ Նիկոլ-Դումանը, որ կը վարէր սահմանադրական կռիւներուն մասնակցող հայ կամաւորներու խումբը, Սամսոնը Սալմաստի մէջ զբաղած էր կամաւորներու նոր խումբերով, որոնք եկած էին Ոզմէն, Շատախէն եւ Վանէն, Նիկոլ-Դումանին միանալու։

1915 Ապրիլին Տիլմանի մեծ ճակատամարտի ատեն Անդրանիկի հետն էր եւ իբրեւ ականատես ու մասնակցող ճշգրտօրէն գրի առած է ճակատամարտին մանրամասնութիւնները։

Սամսոն մեր ազգային աւանդութեանց եւ տոհմիկ բարքերու քաջարի պաշտպանն էր եւ գիտէր նաեւ պարտադրել իր սովորութիւնները։

1915 եւ 1918ի Վանի երկու նահանջներու ատեն, ամէն միջոց ի գործ դրաւ այդ գաղթականներու տեղաւորման եւ պարենաւորման համար։

Առաջին անգամ զինքը տեսայ իր բնակավայր Ղալասար գիւղին մէջ, երբ՝ դպրոցը աւարտելէ վերջ, արձակուրդս Սալմաստի մէջ անցնելու գացի։

Պարտէզի մէջ, շրջապատուած քանի մը զինուորներով, հրացանները մաքրել տալով զբաղած էր։ Առաջին իսկ նայուածքով հպատակեցուց զիս։ Սալմաստի բոլոր հայ դպրոցներու ուսուցիչները վերահաստատուած էին իրենց պաշտօններուն մէջ։ Միայն հեռաւոր եւ քառասուն հայ ընտանիք բնակիչ ունեցող Ղըլջայ գիւղը զուրկ էր մնացեր ուսուցչէ։ Հօրեղբօրս հետ խորհրդակցելով որոշած էին զիս Ղըլջայի համար ուսուցիչ կարգել։

Կարճ հարց ու փորձէ մը ետք, ներս տարաւ մեզ իր սենեակը եւ առջեւս դրաւ «Մանլիխէր» հրացան մը, ապա ախոռէն դուրս քաշել տուաւ Անդրանիկի «Նունուշ» անուն ճերմակ ձին որ հոն ձգուած էր, երբ հերոսը վերջին անգամ Կովկաս կը մեկնէր։

Թամբել տուաւ նաեւ ուրիշ երեք ձիեր, պատուիրեց որ՝ զինուիմ եւ երկու զինուորներու հետ, իր առաջնորդութեամբ մեկնեցանք Ղըլջայ։

— Հոս ուսուցիչ կը նշանակեմ քեզ, ըսաւ եւ իր խորաթափանց աչքերով, անմիջապէս հասկըցաւ բոլոր մտածումներս։

Երկու օր վերջ, ներկայ եղայ 67 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներու մէկ ժողովին եւ պարզուեցաւ որ Սամսոն կը վարէր նաեւ շրջանային տեսչի դժուարին պարտականութիւնը, ձեռնհասօրէն։ Մանկավարժ եւ բարձր մասնագիտութեամբ օժտուած բազմաթիւ ուսուցիչներ անտրտունջ կ'ենթարկուէին իր բոլոր հրահանգներուն եւ բաւական ատեն Սալմաստի հայ դպրոցները նախանձելի վիճակ մը ունեցան։

Խստապահանջ էր, անկողմնակալ դպրոցական գործերու մէջ եւ գիտէր արժանիքներ քաջալերել, հմուտ էր ղեկավար պատրաստելու գործին մէջ։

1918ի գարնան, իբրեւ Սալմաստի Հայոց «Զինուորական Մարմնի» Նախագահ, ան ձեռնհասօրէն վարեց իր բարդ ու պատասխանատու պաշտօնը։

Ատրպատականի մեր նահանջի ատեն 75000է աւելի գաղթականութեան ինքնապաշտպանութեան եւ պարենաւորման բեռը իր ուսերուն, հասաւ Համատան, գնաց նաեւ Ղազուին եւ ի վերջոյ վերադարձաւ Թաւրիզ։

Գաղթի ճանապարհին, զրկուեցաւ իր այնքան սիրելի կնոջմէն՝ Համասփիւռէն եւ այդ կորուստը շատ ծանր ազդեց իրեն։

Բոլոր հայ գործիչներու պէս, ան ալ զուրկ էր նիւթական ապահովութենէ։ Երկրորդ անգամ ամուսնացած էր, բայց կ'ապրէր Համասի յիշատակներով։

1945 Մարտ 1ին մեռաւ Թաւրիզի մէջ եւ թաղուեցաւ պատշաճ յուղարկաւորութեամբ։

Դամբանականներ խօսած էին ծերունազարդ Ն. Մելիք-Թանգեան արք., ընկեր Հայկակ Կոսոյեան եւ ուրիշներ։

Սամսոնները իրենց մահէն վերջն ալ կ'ապրին զանգուածներու յիշողութեան մէջ, օրինակ եւ առաջնորդ հանդիսանալով նորերուն։

ԱԶԳԻՆ

Արիադնէի թելը

ԽՄԲ.— Հատուած մը« ողբացեալ դաստիարակին՝ Յովհ. Հինդլեանի մէկ ճառէն, Նոր Դպրոցի (Պոլիս) տարեդարձին առթիւ.—

Առասպել մը կը պատմէ թէ, շատ հին ատենները, Մինովս Թագաւորը Կրէտէի մէջ լաբիւրինթոս մը շինել տուած էր, որուն ճարտարապետն էր հռչակաւոր Դետալոսը։ Ձեր մէջէն չգիտցողներուն ըսեմ թէ լաբիւրինթոսը շէնք մըն է՝ ուրկէ ներս մտնողը կը մոլորի եւ ի զուր կը դառնայ ու կը դառնայ ճամբան գտնելու համար։

Նոյն առասպելին համեմատ, այդ լաբիւրինթոսին մէջ կ'ապրէր Մինոտաւրոս անունով ցուլ կէս մարդ ճիւաղ մը, որ, ամէն տարի, վրէժխնդիր անողորմ Թագաւորին հրամանով, մեղապարտ եօթը երիտասարդ մանչ եւ եօթը երիտասարդ աղջիկ կը փարատէր։ Թեսէոս անունով երիտասարդ մը յաջողեցաւ, բուռն կռիւէ մը վերջ, սպաննել ճիւաղը, շնորհիւ Աիադնէ կոչուած իր բարեկամուհիին, որ, մէկ ծայրը լաբիւրինթոսին կապուած թելի մը միջոցաւ, կարելի ըրաւ Թեսէոսին լաբիւրինթոսէն դուրս ելնելը։

Ասիկա առասպելական պատմութիւն է, բայց գիտէք թէ, առասպելները, հէքեաթները՝ եթէ իրականութիւնը չեն, ճշմարտութիւն են, եւ այս առասպելն ալ մեծ ճշմարտութիւն մը կը ցոլացնէ, ի մէջ այլոց։

Արդարեւ, երբ մեծնաք եւ, ուզէք չուզէք, կեանքին հոսանքին մէջ նետուիք, պիտի տեսնէք որ աշխարհը լաբիւրինթոս մըն է, մանաւանդ այն դարուն մէջ ուր կ'ապրիք։

Ու երբ լաբիւրինթոս կ'ըսեմ, չեմ ակնարկեր՝ ամէն տեսակ պռռչտուքներ արձակելով սուրացող ինքնաշարժերուն, որոնց մէջէն ճամբայ բանալու համար՝ մահը աչք առնելու է. ոչ, կեանքիդ սպառնացող այդ խոշորաչուի հրէշներուն չէ որ կ'ակնարկեմ, այլ աւելի մեծ վտանգներու, որոնց մէջէն անվնաս դուրս ելնելու համար՝ իրօք Արիադնէի թելին պէտք ունի մարդ, փորձառուն ալ, անփորձն ալ, ու, աւելորդ է ըսել, մանաւանդ անփորձը։

Այո, սիրելի տղաք, երբ հրաժեշտ տալով դպրոցի պարզ կեանքին, մտնէք գործի աշխարհը ուր կը տիրեն եսապաշտութիւնը, շահամոլութիւնը, խարդախութիւնը, նախանձը, դուք որ այլասիրութեան, ուղղամտութեան, բարութեան դասերովը սնաք, մէկէն ի մէկ օտար աշխարհի մը մէջ պիտի գտնէք ձեզ, շուարած՝ ուղեկորոյս ճամբորդի մը նման։ Այս շփոթութիւնը պիտի տեւէ առաւել կամ նուազ երկար ատեն, ձեր խառնուածքին համեմատ։ Յետոյ, սա երկու բաներէն մէկը պիտի պատահի, կամ պիտի պարտուիք միջավայրին, դրամը, նիւթը ձեր կուռքը պիտի ընէք՝ անոր մատուցանելով ամէն ողջակէզ, եւ կամ ինչ որ շատ հազուադէպ է տակաւին, վնասը աչք առնելով՝ պիտի ոգորիք նիւթին դէմ երբ ան ձեզի ստորնացնելու բնոյթը ունի։

Ասիկա՝ տնտեսական կեանքին համար, մասնաւորապէս։

Նոյնը պէտք է իմանալ բարոյական կեանքին համար։ Դպրոցականի ձեր յարաբերական անբծութիւնը թշնամիներով շրջապատուած պիտի գտնէ ինքզինքը։ Դպրոցին ձեզի սորվեցուցած առողջապահական եւ բարոյական քիչ մը խիստ սկզբունքները դէմ առ դէմ պիտի գտնուին շուկայի յատուկ հրապուրիչ եւ հեշտ սկզբունքներուն հետ։ Բաւիղ մը, լաբիւրինթոս մը, հոս ալ։

Ի՞նչ ընել. ո՞րն է ուղիղ ճամբան, դպրոցի՞նը թէ շուկայինը։ Ի՞նչպէս գտնել ուղիղ ճամբան, ի՞նչպէս դուրս ելնել բաւիղէն։ Ու եթէ դպրոցին ցոյց տուած ճամբան է ուղիղը, ի՞նչպէս կարենալ ապրիլ աշխարհի մը մէջ որուն ցոյց տուած ճամբան ճիշդ հակառակն է դպրոցին ցոյց տուածին։

Արդ, պէտք է գիտնաք, սիրելի տղաք, թէ բացարձակը գոյութիւն չունի կեանքին մէջ. ոչ մէկ բանի համար կարելի է ըսել թէ բացարձակապէս ճիշդ կամ արդար է, եւ կամ, ընդհակառակն, բացարձակապէս սխալ, անարդար, անիրաւ է։ Յարաբերականութեան օրէնքը կը տիրէ ամէն բանի մէջ. ամէն մէկ պարագայ պէտք է զատ զատ քննել եւ ըստ այնմ վճիռ արձակել, եւ ոչ թէ ընդհանուր, բացարձակ օրէնքի մը, տեսակ մը Պրոկուստական մահիճի համաձայն, ճիշդ ինչպէս որ ձեզմէ իւրաքանչիւրը իր ուրոյն խառնուածքը եւ ունակութիւնները ունի, եւ դաստիարակը բացարձակապէս նոյնը չի պահանջեր ձեզմէ իւրաքանչիւրէն. ինչպէս որ չափու վրայ հագուստն է լաւագոյն հագուստը, նոյնպէս չափու վրայ դպրոցն է լաւագոյն դպրոցը։ Կը կրկնեմ, յարաբերականութեան օրէնքը կը տիրէ ամէն բանի մէջ, եւ իմաստուն պատշաճումը միջավայրին՝ պայմանն է կեանքին։

... Ուրիշ բարեմասնութիւն մը զոր պարտիք մշակել ձեր ներսը՝ լաբիւրինթոսին մէջ չմոլորելու համար, կը կայանայ ճանչնալուն մէջ բոլոր

անոնք որոնց հետ պիտի ապրիք: Հանրային եւ անհատական չատ մը դժբախտութեանց աղբիւրը եթէ փնտռել ուզենք, անհասկացողութեան, դիմացինը չճանչնալուն մէջ պիտի գտնենք: Պէտք է գիտնալ թէ ապրիլը արհեստ մըն է, եւ ռազմագիտութեան չափ նուրբ արհեստ մը:

Սորվիլ պէտք է այդ արհեստը, սորվիլ փորձառուներէն եւ սորվիլ՝ իր անձնական փորձառութիւններովը, զորս կարելի եղածին չափ քիչ զոհողութիւններով կարելի է ստանալ՝ ողջմտութեան շնորհիւ: Հայ համայնքին վերջին երեսուն-երեսունեւհինգ տարուան պատմութիւնը ցոյց կու տայ, տեսնել գիտցողին եւ ուզողին, այս ճշմարտութեան անտեսման դառնադառն հետեւանքները: Պատրաստուեցէք ըլլալու իրատես եւ հեռատես, իմաստուն, երկրին օրէնքները յարգող, յառաջդիմասէր բարի քաղաքացիներ:

Պատուաւորութիւնը, վարկը, բարի համբաւը ուրիշ մէկ թանկագին ազդակն է երջանիկ կեանքին: Ունի՞ք այդ ազդակը, մի վախնաք բախտէն կամ ձեր թշնամիներէն, որովհետեւ, աւաղ, միշտ պիտի ունենաք թշնամիներ, մեքենայութիւններէն եւ հարուածներէն: Բաւական է որ ճշմարտապէս պատուաւոր ըլլաք, եւ բարի համբաւը զոր կը վայելենք՝ կրանտեայ անսասան պատուանդանի վրայ հաստատուած ըլլայ:

Իսկ այս ամէնուն վերեւ, դուք չատ աղէկ գիտէք, կը սաւառնի սէրը: Սէրը կը հարթէ ամէն խորտուբորտութիւն, կը լքէ ամէն ցցուածք, կ՚անուչցնէ ամէն դառնութիւն: Սիրեցէք՝ փոխանակ ատելու: Բայց սիրեցէք՝ առանց տխմարութեան, առանց ոչխարական հեզութեան, միշտ զգոյչ՝ չարին դաւերէն:

Սիրեցէք Կանտին նման: Համոզուած է որ այս կերպ վարուիլը աւելի խելացութիւն է քան վրէժխնդրական ոգի սնուցանելը:

Հ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի Յունուար 29ի ընդհ. ժողովը զբաղուեցաւ նոր վարչութեան ընտրութեամբ:

Ներկաներու միաձայն հաւանութեամբ կազմուեցաւ նորընտիր վարչութիւնը հետեւեալ անդամներով.— Ստեփան Պօղոսեան, Զօհրապ Մուրատեան, Արմենակ Ներսէսեան, Արմենակ Կնեազեան, Շաւարշ Տէր Պարսամեան:

Կը խնդրուի թղթակցութիւնները ուղղել հետեւեալ հասցէին.— Mr. Z. Mouradian, 127 Ave. Jean Jaurès, Maison Alfort, Seine:

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանը հանրագրութիւն մը ստացաւ, որ կը պահանջէ հեռացնել ազգ. պաշտպանութեան (Շինուէլ) եւ պատերազմական (Սթրէչի) նախարարները, այն ամբաստանութեամբ թէ պոլշեւիկեան հակումներ ունին եւ կարելի չէ գաղտնիքներ վստահիլ անոնց: Հանրագրութենէն հազարաւոր օրինակներ բաժնուած են երկրին մէջ: Ամերիկեան գործակալութիւն մըն էր որ երեւան հանեց այս խնդիրը:

ԷԼԼԷՆ ԲԻԺԱՆԴ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ուստըրի (Մ. Նահանգներ) ամերիկեան թերթը ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի եւ ՀՕՄի ատենապետուհիներ Մարի Անտոնեանի եւ Նուարդ Հայթայեանի նկարը դնելով իր թերթին մէջ, կը գրէ.

Հանրային գործիչ եւ գրագիտուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ հրաւիրուած է Ամերիկա Հայ Օգն. Միութեան կողմէ անոր 40ամեայ տօնակատարութեանց մասնակցելու: Պիտի այցելէ Ամերիկայի 82 մասնաճիւղերուն: Ընկերուհի Էլլէն՝ թերթին թղթակցին յայտարարած է թէ «Ամերիկան ամէնէն գեղեցիկ երկիրն է: Հոգ չէ թէ ինչ ազգի պատկանիս կամ ինչ լեզու խօսիս, այն տպաւորութիւնը կը կրես թէ Ամերիկա կը պատկանի քեզի: Արդարեւ միացեալ Ամերիկա մըն է: Ամերիկացիները բոլորն ալ կարողութիւն ունին եւ ամէնուն համար գործ կայ: Ամերիկացի ժողովուրդը կը ձգտի որոշ նպատակակէտի մը: Փարիզի մէջ կը կարծէի թէ նորաձեւութեան կեդրոնը կը գտնուէի, սակայն երբ հոս չուրջս կը դիտեմ, կը տեսնեմ որ բոլոր կիներն ալ վայելուչ են եւ լաւ հագուած: Գալով արուեստի եւ գրականութեան, դժուար է գերազանցել Ֆրանսան, սակայն Ամերիկան ալ կը յառաջդիմէ այս տեսակէտով»:

Թղթակիցը կ՚ըսէ թէ Էլլէն Բիւզանդ իր առաջին յօդուածը գրած է թերթերու մէջ իր 17 տարեկանին, իսկ ներկայիս կ՚աշխատակցի Փարիզի «Յառաջ»ի եւ Ամերիկայի «Հայրենիք»ին: «Հոգեկան մեծ գոհացում կը զգամ Հայ Օգն. Միութեան գործին: Այնքան ատեն որ հնարաւոր ըլլայ պիտի աշխատիմ այս գործին, որովհետեւ հայ ժողովուրդին բարօրութեան եւ ապահովութեան համար է աշխատանքը»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. վարչութեան կազմակերպած գրական երեկոյթը՝ բազմավաստակ Լ. Շանթի 80ամեակի առթիւ, տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին: Հանդէսին բացումէն վերջ՝ ընկեր Յ. Ղազարեանի կողմէ, ընկերուհի Յարութիւնեան արտասանեց «Հին Աստուածներէն» կտոր մը:

Բանախօսներէն առաջինը փրոֆ. Խայիկեան ներկայացուց Շանթը իբրեւ մանկավարժ եւ հոգեբան: Անոր թատերգութենէն «Հին Աստուածները» վերլուծեց եւ ըսաւ թէ միշտ երկուութիւն մը կը նշմարուի Շանթի երկերուն մէջ — հոգեկանը, որ աստուածային է, եւ բնազդականը, որ անասնական է: Վերլուծեց «Հին Աստուածներու» տիպարներէն Կոյր Վանականը եւ Ծերմակաւորը: Այս առթիւ յիշեց Գրիգոր Նարեկացին որ նմանապէս նկարագրած է երկուութիւնը մարդուն մէջ: Ընկեր Ս. Սարգիսեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Օտար հորիզոններու տակ»:

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Կ. Փօլատեան, որ նախ տուաւ կենսագրականը, յետոյ գրական վերլուծումը վաստակաւոր գրագէտի երկերուն:

Շանթ սկսած է իր գրականութիւնը բանաստեղծութիւններ, ապա վէպեր, ամէնէնվերջ թատերգութիւններ գրելով: Անոր «Հին Աստուածները» մեծ ոգեւորութիւն եւ նորութիւն յառաջ կը բերեն: Շանթ կը պատկանի մեր գրական այն սերունդին, ինչպէս Նալպանդեան, որ հայկական զարթօնքը կերտեցին: Հայ մտաւորականութիւնը մարտիրոսուեցաւ 1915ի Եղեռնին: Շանթ, վերապրողներէն, շարունակեց գրականութիւնը, ան իսկական գեղարուեստագէտ մըն է: Անոր թատերական - գեղարուեստական երկերէն յիշեց «Օշին Պայլ», «Ինկած բերդի իշխանուհին», «Կայսրը»: Շանթը մեր այն բացառիկ մտաւորականներէն է որ կ՚աշխատին փրկել նոր սերունդը եւ պատրաստել զանոնք իբրեւ լաւ Հայեր: Ան կը հասցնէ մտաւորական սերունդ մը Պէյրութի Ճեմարանով:

Մանուկ Պօյաճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբի մարզիկները երկար դադարէ մը վերջ, «պառաժ»ի մրցումը կատարելու համար տեղափոխուեցան Թրէվու, այս կիրակի 26 Մարտ: Օդը սքանչելի էր, գարնանային արեւը տաքուկ:

Թրէվուի հետաքրքիր եւ մարզասէր ժողովուրդը եկած էր մարզադաշտ տեսնելու համար մեր տղաքը, իբրեւ համակրելի եւ ուժեղ խումբի մը մարզիկներ: Լուսանկարիչները մէկէ աւելի անգամներ լուսանկարեցին մեր խումբը, այնպէս որ ամէնքս ալ հպարտ էինք եւ նոյնքան ուրախ, որովհետեւ օտարներն ալ սկսած են գնահատել մեր տղոց կանոնաւոր խաղը եւ կարգապահ ազնիւ ոգին:

Երկու խումբերը երբ դաշտը մտան, յայտնի էր որ վախ մը ունէին վերջնական արդիւնքի մասին, եթէ ոչ անստուգութիւն մը: Վերջապէս, որոշ ինքնավստահութեամբ մը խաղը սկսաւ, նախ կրակոտ եւ ապա բուռն յարձակողականներով: Գնդակը, մէկ բերդէն միւսը կը գլորէր, չոր ու ցամաք:

Տեղացի բազմութեան անկողմնակալ եւ համեստ ոգին, հետզհետէ մերիններուն ուժ եւ վստահութիւն ներշնչեց կարծես, այնպէս որ, չատ չանցած արձանագրեցին առաջին նշանակէտը արժանանալով բուռն ծափերու: Քանի մը վայրկեան վերջ, տեղացիներն ալ նոյն պատիւին արժանացան, այնպէս որ, այսպէս հաւասար արդիւնքով, երկար ժամանակ տարուբերուեցան: Կատարեալ ճակատամարտ մըն էր, մինչեւ որ, հակառակորդը, կիսախաղին վերջաւորութեան մէկ - երկու վայրկեան մնացած՝ նշանակեց երկրորդ կէտը:

Երկրորդ կիսախաղին, մեր տղաքը սկսան աւելի խոհեմ խաղարկութիւն մը կատարել եւ արդիւնքը եղաւ հրաչալի, որովհետեւ ետեւէ ետեւ երկու արձանագրուած կէտերը, եկան բարձրացնելու մեր մարզիկներու կորովը եւ անսահման ուրախութիւն պատճառել ընկերացող հայրենակիցներուն: Դժբախտաբար, վերջին պահուն, դատաւորի մէկ սխալէն օգտուելով, տեղական խումբը նշանակեց կէտ մը եւս, եւ այսպէս մրցումը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով 3—3:

★ Նոյնպէս այս կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կրտսերները գեղեցիկ յաղթանակ մը տարին Փէլէի հաստատութեան համապատասխան խումբին դէմ 4—3:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ը.

Փերին այժմ նստած էր հողի վրայ եւ լաց չէր լինում, որովհետեւ Մարթան մի - մի բաց էր անում իր աչքերը: Ոչինչ, կ՚անցնի, պէտք է լուանալ արիւնը, դեղ դնել վէրքի վրայ:

Թող այժմ Փերին գնայ խոհանոց, մի կտոր բան տայ երեխային, մնացածը կը կարգադրէ ինքը, կոյսը:

Թէ Փերին եւ թէ Գայիանէն կատարեցին նրա պատուէրները: Եւ միայն այդ ժամանակ նա շարունակեց իր կիսատ թողած խօսքը:

— Այո, չատ եմ զարմանում. օձիքդ դրել ես մի լիրբ մուրացկանի ձեռքում, խօսում, վիճում ես, կարծես նրա ընկերն ես: Ճանաչո՞ւմ ես՝ ով է նա: Անօրէնները պղծել էր Նրան եւ այդ օրից նա դէն է գցել ամօթը ...

Այրին զայրոյթից խօսել չկարողացաւ: Նա միայն տխուր կերպով չարժեց գլուխը, կարծես ասում էր կոյսին. «Հեչտ է ասելը»:

Բայց ի՞նչ դժուարութիւն կար, հօ տեսա՞ւ Աննա - խաթունը թէ ինչպէս չուտ վերջացաւ ամէն բան: Ժամանակները այնպէս չեն որ դեռ ամէն մէկին ականջ դնես, խօսք հասկցնես: Գլուխ պահելու ժամանակներ են, ով խեղճ է, հեչտ մոլորւող, նրա գլուխը կ՚ուտեն ագռաւներն անդամ:

— Ձեմ ուզում որ անէծք լինի, վերջապէս ասաց այրին: Իմ տունը կը քանդեն այդ ագռաւների կռնչոցները:

Հեղինէն խօսք չունէր դրա դէմ: Կղերը նախապաշարումունքների հզօր պաշտպանն էր, նա ինքն էլ հաւատում էր եւ վաւերացնում էր իր դրքերի խօսքով: Իսկ Աւետարանոցի միանձնուհին կատարեալ ֆանատիկոսութեան էր հասցրել իր հաւատը նախապաշարմունքների վերաբերմամբ: Ուստի նա հաստատեց Մելիքի կնոջ ենթադրութիւնները: Այո, անէծքը զօրացնող է: Գրքերը լիքն են անէծքի գործած աւերմունքների նկարագրութիւններով: Անէծքի սկիզբը Աստուած դրեց, երբ Ադամ ու Եւան մեղանչեցին: Եւ հենց այդ է պատճառը, որ եկեղեցու պաշտօնեան աշխարհի հզօր իշխաններին տապալում, ոչնչացնում է իր անէծքով: Դա մի զէնք է, որից սարսափում են երկինքն ու երկիրը:

Եւ կոյսը երկար բացատրում էր այդ բանը, ցոյց էր տալիս թէ ինչպէս Աննա - խաթունը կարող է ազատ պահել իր տունը ամբոխի անէծքներէն:

Իրիկնադէմին Մելիքի դռներից դուրս եկաւ Փերին: Այժմ նա յուսահատ չէր, լիուլի վարձատրութիւն էր ստացել եւ Մարթան էլ լաւ էր: Երեխային առաջին անգամից դժուար էր ճանաչել, նրան հագցրել էին նոր չորեր: Տատի գրկում հանգիստ պառկած, նա չուտ չուտ բաց էր անում իր անկենդան աչքերը, տխուր ու թոյլ կերպով ժպտում էր եւ բռնելով իր նոր չապիկը, ցոյց էր տալիս տատին:

— Հա, հա, քոնն է, մատաղդ լինեմ, քոնն է, տեսնո՞ւմ ես ինչ լաւն է, ամէն անգամ կրկնում էր տատը եւ աւելացնում.

— Հիմա մենք յաճախ կը գանք Մելիքի տունը, ամէն օր կը գանք, եթէ կամենաք:

Երեխան աւելի ուրախանում էր, իսկ մի - մի այնքան սաստկանում էր նրա հիացմունքը, որ մոռանում էր իր թուլութիւնը, թեւը մօտեցնում էր բերանին եւ համբուրում էր նոր չորը: Փերին կանգ էր առնում, որ լաւ համբուրէ նրա ճակատը եւ արտասուքն աչքերին՝ արտասանում էր.

— Խելօք երեխայ ... խելքիդ մատաղ ...

Ու շարունակում էր քալել դէպի իր տնակը:

Այս անգամ սովորականից չատ երկարեց Փերիի եւ Նաղլուի երեկոն աստղերի տակ: Բայց անհամեմատ չատերկար էր այն երեկոն, որ անցկացրեց Գայիանէն: Քունը չէր մօտենում նրա՝ աչքերին, որովհետեւ դրանց առջեւ բացւում էր նոր աշխարհ — իրական աշխարհը, որ ապրում էր, չունչ էր քաչում Մելիքի փառաւոր ամրոցի չուրջը...

Թ.

Օգոստոսի կէսին սարերում արդէն աշուն է: Գալիս են ցուրտ գիշերներ եւ ցած են քշում խաշնարած ժողովուրդը, որ նոր էր բարձրացել դաշտերի վրայ, որպէսզի չզրկէ իր հօտերը այնտեղի փափուկ կանաչներից, հրաչալ ջրերից:

Գիշեր էր, հարաւի մութ գիշերներից մէկը:

ԼԷՕ

ՋԵՐՄԱԳԻՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ հայ երեք կրօնապետներու, եւ մասնակցութեամբ փարիզահայ բոլոր կազմակերպութիւններու եւ հիմնարկութիւններու, Ապրիլեան Եղեռնը որոշուեցաւ տօնել, Փարիզի մէջ, համազգային գետնի վրայ միայն :

Ուստի կը յանձնարարուի, որպէսզի, Եւրոպայի թեմին մէջ ամէնուրեք, նոյն ձեւով տօնուի Ապրիլ 24ի սգատօնը :

Նոյն օրը հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի բոլոր եկեղեցիներու մէջ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ :

Այս տարի, Փարիզի մէջ, պիտի տօնուի Ապրիլ 23ի կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին Salle Gaveauի մէջ :

Յանձնաժողովի նախագահ՝
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.
Կաթող. պատուիրակ Հայոց

խորհրդարանէն, երկրորդ տարեշրջանին զինուորական ծախքերուն համար : Անցեալ յունուարին նախագահ Թրումըն 1·147·500·000 տոլար կը հաշուէր նոր նախահաշիւը, որուն մեծագոյն մասը պիտի յատկացուի արեւմտեան Եւրոպայի ութ պետութեանց վերազինման :

28 երեսփոխաններու բանաձեւը համայնավարութեան դէմ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 28 երեսփոխաններ, որոնց երեքը նախկին նախարարներ են, « ջախջախիչ ամբաստանագիր մը» կազմած են Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան դէմ, եւ կը պահանջեն խիստ միջոցներ ձեռք առնել, սանձելու համար անոնց յայտնի թէ գաղտնի գործունէութիւնը : Բանաձեւը յանձնուած է Ազգ. Ժողովի ներքին գործերու յանձնախումբին, որպէսզի քննէ եւ իբրեւ օրինագիծ յղէ խորհրդարանին :

Այդ բանաձեւին համաձայն, Ազգ. Ժողովը պիտի պահանջէ կառավարութենէն .—

Առանց տկարութեան գործադրել բոլոր օրինական միջոցները, գործօն պաշտպանութիւն մը ապահովելու համար «աշխարհաքաղաքացիական համայնավարութեան այն յայտնի կամ քօղարկեալ ձեռնարկներուն դէմ որոնք կը հակասեն Ֆըրանսայի շահերուն» :

Ձեռք առնել բոլոր միջոցները, լուսաբանելու համար, «համայնավարներու դերը՝ պատերազմի թէ խաղաղութեան մէջ, անոնց գործակցութիւնը՝ թշնամիին հետ» եւն. : Այս առաջադրութեամբ կատարել բոլոր անհրաժեշտ հրատարակութիւնները :

Խստօրէն գործադրել պատժական օրէնքը՝ յանուն ներքին եւ արտաքին ապահովութեան :

Օրը օրին կազմել կատարեալ ցանկը «բոլոր այն քօղարկեալ կազմակերպութեանց եւ հրատարակութեանց որոնք իրականին մէջ կը ղեկավարուին կամ կը ներշնչուին համայնավարներու կողմէ » :

Մասնաւորապէս միջոցներ ձեռք առնել, խափանելու համար «համայնավարական լրտեսութիւնը կամ թափանցումը գիտական հետազօտութեանց զանազան կեդրոններուն մէջ» եւն. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) .— Սթերլին 980 (845), տոլար 349·60 (357), զուից. ֆրանք 81·40 (82·50), նափոլէոն 3350, զուից. ոսկի 3250, սթերլին 3920, տոլար (20) 15·720, ձոյլ ոսկի 473·000 ֆրանք :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ վեց ֆրանք պիտի գեղչուի Ապրիլ 16էն սկսեալ : Հացը ապահովուած է մինչեւ նոր հունձք, առանց ներածման :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ազատագրութեան Ե. տարեդարձին առթիւ, Ապրիլ 4ին դղրդագին ցոյցեր կատարուեցան Փեշթայի մէջ, ի փառս կարմիր բանակին եւ Սթալինի : Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ գաղտնի ժողով մը սարքուած է Հունգարիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ներդաշնակելու համար արբանեակ (բոլշեւիկ) պետութեանց զինուորական պատրաստութիւնները, առաջնորդութեամբ Մոսկուայի :

ՊԵԼՃԻՈՅ վարչապետը, Տըվէզ, հրաժարեցաւ, չկարենալով կազմել նոր դահլիճը : Խնամակալը ուրիշ մը պիտի հրաւիրէ : Լէոփոլտ Գ. կը մերժէ հրաժարիլ գահէն, Պելժիա վերադառնալէ վերջ :

ՊՈԼՍՈՅ Թէքնիք համալսարանին ուսանողներէն Մէհմէտ Թաշքէսէն, 22 տարեկան, կրկին կարգը փոխած չըլլալով, արտաքսուած էր հաստատութենէն : Այս առթիւ ոխ կապելով ուսողութեան դասախօսին՝ Ֆէյեազ Կիւրսանի դէմ, կ'երթայ համալսարան, եւ ատրճանակի հինգ հարուածներով կը սպաննէ զայն :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժաք Հայրապետեան ապրիլ 8ին պիտի մրցի Ալժէի մէջ, Ֆրանսայի ախոյեան A. Yvelի դէմ : Յաղթականը պիտի չահի Ֆրանսայի ախոյեանի տիտղոսը :

Նոր Սերունդի Օրը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի 12 խումբերու :

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan :

Պիտի խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳԵՐ

Մարզական ցոյց Սէն Լուի Նոր Սերունդի մարզիկներուն կողմէ :

Միջ – մասնաճիւղային մրցում, երգի եւ արտասանութեան :

Դատական մարմին բաղկացած շրջանիս լաւագոյն գեղարուեստագէտներէ :

Եւրոպական պարեր, ղեկավարութեամբ Սէն Լուի Ն. Սերունդի նուագախումբին :

Ուշադրութիւն, նոյն գիշերը տեղի պիտի ունենայ զատկական հաւկթախաղի մրցում :

Մուտքը ազատ է :

ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
ԶԱՏԿԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, քաֆէ տը լ'էթուալի վերնայարկը, 1 Cours Gambetta, մուտքը Place Raspailէն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պար :

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Հ. Ազգ. Եկ. Միութեան կողմէ, կիրակի 16 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ : Հրաւիրուած են գաղութին բոլոր կազմակերպութիւնները :

Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. բաժակի բացառիկ մրցումներ

Զատկին կիրակին ու երկուշաբթին, A. S. Amicaleի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ, «Ե. Պապիկեան»բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ ԼԻՈՆ–ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան 1949ի բաժակին) : ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Provence, promotion honneur) : ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Lyonnais, 1ère division) : ԱԼՖՈՐ – ՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին (Finaliste championnat de Paris) :

Առաջին մրցումները, երկու օրն ալ, կը սկըսին ժամը 2ին :

Հաղորդակցութիւն .— Charenton - Ecolesէն, 181 autobus, իջնել Rouget de l'Isle ճիշդ դաշտին դիմաց :

Ծանօթ .— Մարզադաշտը ունի հազար անձի համար դոց tribunes :

★ Ի պատիւ հիւրերուն, երեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի ժամը 9էն սկսեալ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, (Salle Voltaire, rue Voltaire) : Հաղորդակցութիւն .— Charenton Ecolesէն, autobus 103, իջնել rue Voltaire :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Գրադարանի սրահը (78 rue Rabelais) :

ՎԱԼԱՆՍ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Ա. Ահարոնեան Ակումբը :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Լսարանի հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ճամը 8·30ին, Café Régent : Կը խօսի երիտասարդ ճարտարագէտ Լեւոն Ռ. Տէր Մինասեան : Նիւթը՝ «Ի՞նչ է Թէօքրասի»ն :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Ժողովէն վերջ դասախօսութիւն :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրով :

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
(Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցի)

6. Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի Ցիշ. Ընթրեաց եւ Ապաշխ., սկիզբ ժամերգ. 7·30ին, Ս. Պատ. ժամը 10ին, երեկ. Ոտնլուայ ժամը 16ին, գիշեր Խաւար . ժամը 19ին :

7. Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը որոշեց կատարել քառաձայն պատարագ 1950 տարւոյն հետեւեալ օրերուն.

9 Ապրիլ ԶԱՏԿԻՆ .— 18 Մայիս ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ տօնին .— 17 Սեպտեմբեր ԽԱՉՎԵՐԱՑԻՆ .— 8 Հոկտեմբեր եկեղեցւոյ օծման եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ յիշատակին : 22 Հոկտեմբեր ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Կրընոպլի Կապոյտ Խաչը Պ. Յովհ. Գլճեանէն շնորհակալութեամբ ստացած է 2500 ֆրանք Տիկ. Տիգրանուհի Գլճեանի (ծնեալ Պօյաճեան) դառնաղէտ մահուան առթիւ : Նոյնպէս Ազգ. Եկեղեց. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 2500 ֆրանք, Պ. Յ. Գլճեանէ, նոյն տխուր առթիւ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDaraesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 7 AVRIL 1950 Ուրբաթ 7 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6122–Նոր շրջան թիւ 1533

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ՄԻԱՆԱՆ, ԿԸ ՓՐԿԵՆ

Քաղաքական դաստիարակութեան համար կենդանի լսարաններ, եթէ ոչ դասընթացքներ են արեւմտեան Եւրոպայի կուսակցական համագումարները։ Մանաւանդ երբ մանրամասնօրէն կը ներկայացնեն ամբողջ անցուդարձը, հասուն կամ թերխաս ճառերով, աղի - լեղի վիճաբանութիւններով, մերժուած կամ քուէարկուած բանաձեւերով :

Դուք անոնց մէջ պիտի գտնէք թանկագին վկայութիւններ՝ այս կամ այն կուսակցութեան առաջադրութեանց մասին։ Եւ հում նիւթեր՝ արժանի ուշադրութեան եւ վերլուծման :

Այդ համագումարներուն մէջ մշակուած բանաձեւերն են որ գաղափարական խլրտումներ կը յարուցանեն իրական ժողովրդապետութեանց մէջ, շնորհիւ սահմանադրական ազատութեանց :

Ամէնէն տկար կուսակցութիւնն ալ այդ պարբերական համագումարներէն կը ստանայ իր ներշնչումը եւ գործունէութեան ուղեգիծը, դեր մը կատարելու համար հանրային կեանքի մէջ :

Թունդ յեղափոխական գաղափարներն ալ իրենց վերջնական ձեւակերպումը կը գտնեն այդ համագումարներուն մէջ, գործի վերածուելու համար բռնօրէն կամ աստիճանաբար :

Ահաւասիկ այդպիսի համագումար մը,— Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան 12րդ ընդհ. ժողովը, որ բացուեցաւ կիրակի օր եւ կը վերջանայ այսօր, հինգշաբթի :

Կը բաւէ կարդալ միայն իրենց մամուլին հրատարակած նկարագրութիւնները, իմանալու համար կուսակցութեան հիմնական ձգտումները :

Ամէնէն անճարակ ճառախօսը, բանուորը կամ գիւղացին գիտեն թէ ո՛ւր պիտի երթան, երբ կը քուէարկեն այս կամ այն բանաձեւը :

Բոլորն ալ դասընթացք մը բոլորած են, համագումարէն շատ առաջ, շնորհիւ գրաւոր եւ բանաւոր քարոզութեանց։ Իսկ ժողովի ընթացքին կը լրացնեն իրենց գիտելիքները, ուշադրութեամբ հետեւելով ճառերուն եւ հակաճառութեանց :

Ներկայ ընդհ. ժողովի օրակարգին մէջ, լայն տեղ կը գրաւեն տնտեսական եւ քաղաքական խնդիրները,— Մարշըլի ծրագիր, Ատլանտեանի դաշինք, վերազինում Եւրոպայի։ Մէկ խօսքով՝ պատերազմ եւ խաղաղութիւն :

Ինչպէս կ'երեւայ, կուսակցութիւնը պիտի բազմապատկէ, պիտի սաստկացնէ նախապէս ծրագրուած խլրտումները, խափանելու համար այն բոլոր ձեռնարկները որ կը ձգտին զօրացնել արեւմտեան Եւրոպան, ի նախատեսութիւն ապագայ վտանգներու :

Ազդանշանը շատոնց տրուած է,— խաղաղութեան միակ ճշմարիտ ախոյեանը Խ. Միութիւնն է, իր արբանեակներով։ Ուրեմն միացեալ ճակատ ամէն երկրի մէջ, որպէսզի «պատերազմի հրձիգները» չհամարձակին յարձակիլ։

Ա՛յս առաջադրութեամբ է որ թէ՛ հանրագրութիւններ կը ստորագրուին, թէ խլրտումներ կը սարքուին, եւ թէ գործնական ձեռնարկներ կը կատարուին Եւրոպայի նաւահանգիստներուն մէջ, (որպէսզի զինաբարձ նաւերը չպարպուին)։

Շարժումին գլուխը անցած են նաեւ շատ մը գիտնականներ, աջակողմեան թէ ձախակողմեան։ Մասնագէտներ, որոնք այժմէն կը պարզեն հիւլէական պատերազմին սարսափները :

Անգլիացի եւ ամերիկացի հիւլէագէտներէ վերջ, ահաւասիկ Ֆրանսայի մեծագոյն հեղինակութիւնը, Ժոլիօ - Քիւրին է որ ահակոչը կը հնչեցնէ համայնավար ընդհ. ժողովին բեմէն .

— « Իրապէս ահռելի վտանգ մը կայ մեր առջեւ եւ պարտաւոր ենք միանալ, անմիջապէս փարատելու համար զայն։ Կ'ակնարկեմ հիւլէական եւ գերհիւլէական, ջրածին կոչուած ռումբին։ Տասնեակ միլիոններով մեռեալներ, նիւթական ահագին կործանումներ պիտի պատճառէ այդ պատերազմը··· Ջրածին ռումբը, հազար անգամ աւելի զօրաւոր, կրնայ կործանել մարդկութեան կարեւոր մէկ մասը, ինչպէս բսաւ Այնշթայն։ Բայց այդ զէնքը յաղթանակ պիտի չպարգեւէ առաջին գործածողին»։

Եթէ միայն գիտնականները միանային, անշուշտ պիտի փրկուէր մարդկութիւնը, այդ ահռելի մղձաւանջէն :

Ժոլիօ - Քիւրի կը հարթէ՞ ճամբան :

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՊԵՏՀՐԱՏԸ (Պետական Հրատարակչական) այս տարի պիտի հրատարակէ 65 անուն գեղարուեստական գրականութիւն։ Ծանկին մէջ կը մտնեն.— 1. Սովետական գրականութիւն, (հայ, ռուս եւ այլ ազգի), 2. Դասական գրականութիւն, (հայ դասական գործերէն), 3. Թարգմանական գրականութիւն։ Վերջին բաժնին մաս կը կազմեն ռուսական, վրացական, ադրբէջանական, նախայեղափոխական շրջանի գրողներու գործերը, իսկ եւրոպական հեղինակներէն՝ Ֆրանսական, գերմանական, սպանիական (Սերվանդէսի «Դոն Կիխոտ»ը), իտալական, լեհական եւայլն։

ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Վլատիմիր Մայակովսկիի մահուան քսանամեակը պիտի տօնուի Հայաստանի մէջ։ Նախապատրաստական աշխատանքներ կը կատարուին, հրատարակելու համար հատընտիր ժողովածու մը իր գործերէն։ «Մայակովսկիի կեանքը եւ գործը» նիւթի շուրջ պիտի կարդացուին դասախօսութիւններ :

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ մը կազմակերպուած է Երեւանի մէջ։ Այս նոր հաստատութեան մէջ կը գտնուին Հայկ. բեմի վաստակաւոր նախկարապետներէն Պետրոս Ադամեանի եւ Սիրանոյշի բեմին վրայ գործածած իրերն ու հագուստները, ինչպէս եւ Աբէլեանի, Գրիգոր Աւետեանի, Արուս Ոսկանեանի եւ ուրիշներու հագուստներն ու զանազան իրերը։ Թանգարանը աւելի պիտի ընդարձակուի, զանազան բաժիններով, որոնց մեծ մասը պիտի ստանայ եղբայրական «ռեսպուբլիկաներից»։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ ԵՆ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչական ընտրութիւնները, որոնց մասին ազդ մը կ'երեւայ այսօր, Գ. էջին մէջ :

Նոր ցոյց մը «Ֆիկառօ»յի դէմ

120 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ, 70 ՎԻՐԱՒՈՐ

Անցեալ ուրբաթ օրուան ցոյցէն վերջ, համայնավար կուսակցութիւնը նոր կոչ մը ուղղած էր իր հետեւորդներուն, որպէսզի երկրորդ ցոյց մը սարքեն «Ֆիկառօ» օրաթերթին դէմ, դատապարտելու համար հիթլէրի գործակալներէն Սքորցենիի յուշերուն հրատարակութիւնը։

Ցոյցը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի ժամը 18ին, ինչպէս յայտարարուած էր։

Այս անգամ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմէին ցուցարարները, 1500—2000 հոգի։ Եւ աւելի բուռն տեսարաններ պարզուեցան, ռազմադաշտի վերածելով Շան զ'Էլիզէի պողոտան եւ կողմնակի փողոցները։ Ոստիկաններուն թիւն ալ ուշագրաւ էր, 800 — 1000 :

Ցոյցը տեւեց երկու ժամ, արիւնալի հետեւանքներով։ Տեղական թերթերը 70 կը հաշուեն վիրաւորներուն թիւը, ցուցարար թէ ոստիկան։ Քսան վիրաւոր ոստիկաններէն երեքը եւ քանի մը ցուցարարներ հիւանդանոց փոխադրուեցան։ Մեծ մասը վիրաւորուած էր քարի, ապակիի, երկաթի, աթոռի եւն. կտորներէ որոնք աջ ու ձախ կը նետուէին ցուցարարներուն կողմէ։ Այս անգամ բոլորն ալ սաղաւարտներ դրած էին, զգուշութեան համար։

Ցուցարարները ի զուր կը փորձէին խմբագրատուն մտնել։ Ոստիկանական ուժեր ամուր շղթայ մը կազմած էին շէնքին բոլորտիքը։ Ուրիշներ ալ տեղաւորուած էին խմբագրատան պատշգամներուն վրայ :

Ընդհարումներուն պահուն, ցուցարարները ոստիկաններուն վրայ կը նետէին ամէն տեսակ առարկաներ,— սալայատակներէն փրցուած քարեր, սրճարաններու առջեւ շարուած աթոռներ, շիշեր, ամաններ, երկաթի կտորներ։ Ոստիկանութիւնը անշուշտ ինքնապաշտպանութեան կը դիմէր զանազան միջոցներով :

Սրճարաններու առջեւ նստած յաճախորդներ ալ վիրաւորուեցան, երբ զանազան առարկաներ կը նետուէին աջ ու ձախ։ Ինչպէս յաճախորդները, նոյնպէս շատ մը ցուցարարներ սրճարանները կ'ապաստանէին խուճապահար :

Ցուցարարները «Քարմանեօլ», «Էնթէրնասիոնալ» եւ ուրիշ երգեր կ'երգէին, միեւնոյն ատեն անարգական կանչեր արձակելով,— «Նացի - Ֆիկառօ», «S. S. Ֆիկառօ, «Ֆաշիստ Ֆիկառօ» եւն.։

Ծակատամարտը տարածուեցաւ մինչեւ Էթուալի հրապարակը, ուր ցիրուցան ցուցարարները վերակազմուեցան, նոր գրոհ մը տալու համար : Ոստիկանութիւնը այլեւս չէր կրնար զանազանել ցուցարարն ու անցորդը։ Պելժիացի թղթակից մը գետին իյնալով խոշտանգուեցաւ, երբ իր տոմսը կը ցուցնէր։ Ամերիկեան գործակալութեան մը թղթակիցն ալ վիրաւորուեցաւ։ Երեք ամերիկացի զինուորներ խոհեմութիւն սեպեցին հեռանալ։ Շան զ'Էլիզէի եւ շրջակայ փողոցներու շէնքերուն դռնապանները մեծ մասով փակած էին դուռները, որպէսզի անցորդները ներս չխուժեն :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կալանաւորներուն թիւն է 120, մէջն ըլլալով համայնավար երեսփոխանուհի մը, Տիկին Քլոտ Վայեան Քուտիւրիէ :

Բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ ժամը 20·30ին։ «Ֆիկառօ», որ կը շարունակէ հրատարակել գերման գործակալին յուշերը, «իբրեւ նիւթեր պատմութեան համար», կը հարցնէ թէ համայնավար «Ce Soir»ը չէ՞ր որ տպեց Ռոզէնպէրկի յուշերը։ Յետոյ կը յիշէ Ժաք Տիւքլոյի յայտարարութիւնը համայնավար համագումարին մէջ, ուր «պոյքոթ» կը թելադրէր :

Ամերիկա կ'ուզէ ոտքի հանել Արեւմտեան Գերմանիան

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն Դչ. օր ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ միջազգային կացութեան մասին, յատկապէս ծանրանալով արեւմտեան Եւրոպայի վրայ :

Իր բացատրութիւններէն կը հետեւի թէ Մ. Նահանգները անհրաժեշտ կը գտնեն Գերմանիոյ գործնական մուտքը արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր կազմակերպութեանց մէջ։ Այս առաջադրութեամբ, Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ պիտի ջանայ համոզել Ֆրանսան եւ Անգլիան որ մէկդի դնեն իրենց կարգ մը առարկութիւնները, նկատի առնելով Գերմանիոյ սպառնացող յարաճուն վտանգը։ Պ. Էչիսըն անհրաժեշտ կը գտնէ նաեւ որ Դաշնակիցները շուտ շարժին, վասն զի ժամանակը իրենց չսպասեր :

Իր յայտարարութեանց ընթացքին, արտաքին նախարարը ուշադրութիւն հրաւիրեց Գերմանիոյ թունդ ազգայնական հոսանքներու գործունէութեան վրայ, զոր կ'օգտագործեն համայնավարները։ Գործադրկութեան տագնապն ալ ուրիշ վտանգ մը կը ներկայացնէ :

Արեւելեան Եւրոպայի մասին խօսած ատեն, Պ. Էչիսըն հաստատեց թէ պիտի կրճատեն իրենց դեսպանական պաշտօնէութիւնը, քանի որ հետզհետէ կը դժուարանայ անոնց գործունէութիւնը։ Յառաջիկայ Յունիսէն սկսեալ, 50 առ հարիւր պիտի կրճատեն Փեշթայի, Պուքրէշի դեսպանական պաշտօնեաները, իսկ Վարշաւայի եւ Փրակայի մէջ ալ՝ նուազագոյն համեմատութեան պիտի իջեցնեն :

Ծայր. Արեւելքի կացութիւնն ալ մտահոգութիւն կը պատճառէ Մ. Նահանգներուն։ Պ. Էչիսըն յայտարարեց թէ «համբերութիւն եւ հաստատակամութիւն» կը պահանջէ այս խնդիրներուն լուծումը։ Մ. Նահանգները միջոցներ կը խորհին, ուտելիք հասցնելու համար Չինաստանի սովահարներուն որոնց թիւը 50 միլիոն կը հաշուեն :

★ Անգլեւամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Լոնտոնի ժողովը, որ պիտի գումարուի Մայիս 15ին, եւ ոչ թէ 8ին, ծրագիր մը պիտի մշակէ, միայնուն գործադիր մարմին մը կազմելու համար Ատլանտեանի զինակիցներէն, քաղաքական եւ տնտեսական գործերու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ հաւաքական ապահովութեան դաշնագիր մը պիտի կնքուի այս շաբթու, արաբական եօթը պետութեանց միջեւ, յարեւնման Ատլանտեանի դաշինքին։ Ծրագրուած դաշնագիրը կը բաղկանայ 12 յօդուածներէ։ Զինակիցներն են Եգիպտոս, Յորդանան, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Սէուտի Արաբիա, եւ Եէմէն։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը 500 օդանաւ ստացած է Խ. Միութենէն, համաձայն վերջին լուրերու։— Ազգայնական կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, գանգատելով թէ ռուսական սուզանաւեր կը գործեն Դեղին ծովուն մէջ, ինչպէս եւ խորհրդային մասնագէտներ եւ օդաչուներ՝ կարմիր բանակին մէջ։

ՏԱՍԸ ԿԱԹՈԼԻԿ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐ, որոնց երկուքը վանահայրեր են, ցկեանս բանտարկութենէն մինչեւ 25, 20, 15, 10 եւ երկու տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան Փրակայի մէջ։ Դատապարտեալներէն երեքը յայտարարեցին թէ կ'ընդունին սահմանուած պատիժները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐ. ԱԼԻՍ ՍԹՕՆ ՊԼԷՔՈՒԷԼ

Պոսթընի մօտ՝ Քէմպրիճի իր բնակարանին մէջ, Մարտ 15ի Զորեքշաբթի գիշերը մեռաւ անուանի Ամերիկուհին՝ Օր. Ալիս Սթօն Պլէքուէլ իր 92 տարեկան հասակին մէջ: Ամերիկեան մամուլը տուաւ անոր մահուան լուրը. թերթերու մէջ երեւցան նաեւ յօդուածներ ու խմբագրականներ նուիրուած անոր կեանքին ու գործունէութեան: Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն, «Հայրենիք»ներու խմբագրութիւնը, Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնները հանգուցեալի պարագաներուն տուին հեռագիրներ՝ յայտնելով խոր վշտակցութիւն իրենց կրած կորուստի առթիւ:

Օր. Պլէքուէլ եթէ կը ներկայանայ մեզի՝ Հայերուս, իբրեւ մեծ բարեկամուհի մը, Հայկ. Դատի համոզուած եւ անխոնջ պաշտպան մը, Ամերիկացիին համար ան եռանդուն լրագրող մը եւ հրապարակագիր մըն էր, արժէքաւոր գրքերու հեղինակ մը, մանաւանդ մոլեռանդ ախոյեանը կանանց իրաւունքներու: Ամերիկայէն դուրս ալ ան ճանչցուած էր իբրեւ պաշտպանը ճնշուածներու եւ հալածուածներու դատերուն: Մեռնողը, ուրեմն, սովորական Ամերիկուհի մը չէր, այլ միջազգային դէմք մը: Հայասէր մը չէր միայն, այլ մարդասէր մը:

Օր. Պլէքուէլ զաւակն էր ընտանիքի մը, ուր իր մայրը եղած է գոլէճ յաճախած եւ վերջացուցած առաջին կինը եւ իր սեռի հաւասարութեան պաշտպանը. հայրը՝ գերութեան ջնջումին նուիրուած գործիչ մը. մօրաքոյրերէն մին՝ առաջին կին քարոզիչը. երկրորդ քոյրը՝ առաջին կին բժիշկը: Այսքան ամուր կռուանի վրայ կանգնած եւ այսպիսի մթնոլորտի մէջ սնած ու մեծցած Ալիս Պլէքուէլը չէր կրնար չըլլալ այն, որ եղած է հետագային:

Լման 34 տարի Ալիս Սթօն Պլէքուէլ եղած է խմբագիրներէն մէկը «Ուումընս Ժըրնըլ»ի, որ միշտ պաշտպանած է կանանց հաւասարութեան սկզբունքը. եղած է խմբագրապետը նաեւ «Ուումըն Սիթիզըն»ի: Գրած է գրքեր ու ճառեր՝ յաճախ առանց իր անունը հրապարակելու: 20 տարի, անընդմիջաբար, եղած է նախագահը Ամերիկեան Կանանց Քուէարկութեան Իրաւունքի Ընկերակցութեան: 1908էն ի վեր եղած է անդամ Պոսթընի Համալսարանի խնամակալ մարմնի. իսկ դեռ քանի մը տարի առաջ այս հիմնարկութենէն ստացաւ «Մարդասիրութեանց Տոքթոր»ը տիտղոսը:

Գործի ու նուիրումի կին մը եղած է Օր. Պլէքուէլ: Ամենէն աւելի հարազատ եղած են իր հոգիին ճնշուածներն ու տառապեալները բոլոր ազգերու: Իր պայքարի ընթացքին միշտ արի էր, ինչպէս եղած էր իր հայրը: Հարաւի ու Հիւսիսի բախումի փոթորկոտ օրերուն, հայրը մահը աչք առնելով ազատած է գերուհի մը: Հարաւցիները չափազանց զայրացած, խոստացած են 10.000 տոլար տալ «ոճրագործ» Պլէքուէլի գլուխը բերողին: Ալիս ստացած էր պատուաստը այսպիսի հօր մը արիւթեան:

Բայց մեզ համար մանաւորապէս Ալիս Սթօն Պլէքուէլ այն առասպելական դիցուհին էր, որ իր երիտասարդութեան օրերէն ստանձնած էր Հայ Դատի պաշտպանութիւնը: 1895ի հայկական կոտորածները փոթորկած են անոր ազնուական հոգին: Իսկ 1915 թուի մեր անանուն ողբերգութիւնը ան հռչակած է աննախընթաց ոճիր մը, որուն նմանը հազիւ թէ արձանագրած ըլլայ ազգերու պատմութիւնը:

Մեծ Ամերիկուհի մըն էր Օր. Պլէքուէլ, բայց նաեւ ՀԱՅ ՄԸ՝ իր գործով, խորունկ ապրումներով, տենչերով ու հեռանկարներով: Ո՛վ հայ ժողովուրդը կը ճանչնայ, ըսած է ան, չի կրնար բարեկամ չըլլալ անոր: Եւ ան ճանչցած է մեր ժողովուրդը իր սեւովն ու ճերմակովը եւ մնացած է անդաւաճան բարեկամ մը մեզի: Ան ալ նման Անգլիացի Պայրընին, մեր առաքինութիւնները համարած է մեր հոգու բնական ծիլն ու ծաղիկը, իսկ մեր թերութիւնները՝ արդիւնք մեր ապրած դժբախտ պայմաններուն:

Սիրելով հայ ժողովուրդն ու Հայկ. Դատը, ան յաճախ վազած է մեր այն ժողովներուն, որոնք նուիրուած էին Հայութեան Դատին: Եղած է անդամ յանձնախումբերու, որոնց նպատակը եղած էր օգնութիւն հասցնել Երկրի մեր կռուողներուն: Հայութիւնը ամերիկեան ժողովուրդին ճանչցնելու լաւագոյն միջոցներէն մէկն ալ համարելով հայ բանաստեղծներու թարգմանութիւնը, երկու անգամ՝ 1896ին եւ 1916ին, անգլերէնի թարգմանած է ան կտորներ Դուրեանէն, Նալբանտեանէն, Ալիշանէն, Թէրզեանէն, Խրիմեանէն, մինչեւ մեր նորագոյնները՝ Սիամանթօ, Վարուժան, Թումանեան եւ ուրիշներ: Ան չափազանց խանդավառուած է, երբ 1918 թուին ստեղծուած է Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ տեսած է անոր ներկայացուցիչները այստեղ՝ գլխաւորութեամբ անոր անդրանիկ վարչապետին: Ան նաեւ խորապէս յուզուած է, երբ տեսած է մեր գաղութի ցաւալի պառակտումը վերջին տարիներուն:

Ցանձին Օր. Պլէքուէլի, մենք կը կորսնցնենք մեր ամէնէն հին, հաւատարիմ, անկաշառ եւ մեծանուն բարեկամներէն մէկը: Ինչ որ ըրաւ ան մեզ համար, պիտի չմոռցուի երբեք եւ պիտի յիշուի սիրով ու երախտագիտութեամբ: Ան մէկն էր անոնցմէ, որոնք չկան այսօր, չկան նաեւ այն մեծութիւնները, որոնք շատ կանուխէն ապահովեցին անոր բարեկամութիւնը, զոր մենք միշտ զգացինք թէ մեր ծանր մտահոգութեանց ու տառապանքներու օրերուն եւ թէ մեր ուրախութեան ժամերուն:

Մեծ Ամերիկան իսկ քիչ անգամ կուտայ մարդկութեան Ալիս Սթօն Պլէքուէլներ: Զենք կրնար խորապէս չողբալ այս թանկագին կորուստը:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Փարիզի Հայոց Կրօն. Ընկ. վարչական քնտրութիւնները

Փարիզի Հայոց Կրօն. Ընկերակցութեան վարչական ժողովին դադարեալ անդամներուն տեղ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին մօտերս: Այս առթիւ կուզամ պարզել կարգ մը հարցեր, որոնք իմ կարծիքով անյետաձգելի ստիպողականութիւն կը ներկայացնեն:

Ա.

Կրօնական Ընկերակցութեան ներքին կանոնագրութեան մէջ, անդամներու կրօնական պարտականութիւններու եւ հոգեւորականութեան մասին՝ գրեթէ՝ բնաւ չի խօսուիր: Սոյն կանոնագրութեան նախնական առաջին օրինակը, տեղական օրէնքներու համակերպելու պատրուակին տակ, խմբագրուած է մէկ գիշերուան մէջ եւ յաջորդ օրն իսկ Préfecture յանձնուած, այն ժամանակաշրջանին երբ հոգելոյս Պալաքեան եպիսկ. կը ձգտէր Փարիզի մէջ իր անձնական հեղինակութիւնն հաստատել նախ եկեղեցիի շուրջ, եւ յետոյ տարածել զայն գաղութին վրայ, եթէ կարելի ըլլար:

Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութիւն մը կազմելու գաղափարն ունեցողները եւ անոր խմբագրութեան աշխատակցողները իրենց նպատակին հասան: Պալաքեան եպիսկ. մեկնեցաւ Փարիզէն: Յետագային սոյն կանոնագրութեան վրայ կատարուած բոլոր բարեփոխութիւնները, երկրորդական հարցերու շուրջ դարձան: Կանոնագրութեան հիմնական ոգին, որուն՝ եկեղեցւոյ աւանդական մատակարարութիւնն ապահովելու պատրուակին տակ, աշխարհական տարրին ձեռք կեդրոնացնել բոլոր կարելի իշխանութիւնները, եւ տալ հոգեւորականութեան պարզ պաշտօնէութեան դեր մը, բնաւ չփոխուեցաւ:

Միակ լուրջ փորձը զայն հիմնովին բարեփոխելու, տեղի ունեցաւ 1940ի գարնան: Խմբագրըուեցաւ՝ երեք հոգիէ բաղկացած, մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ, նոր կանոնագրութիւն մը, ուր հոգեւորական իշխանութեան կը տրուէր իր առաքելութիւնը կարենալ կատարելու բոլոր կարելիութիւնները, կը սահմանափակուէին աշխարհական տարրին իրաւասութիւնները, կը ճշտուէին անոր պարտականութիւնները եւ կը ճշդուէին երկու իշխանութիւններու, կրօնական եւ աշխարհական, յարաբերութիւնները:

Այս կանոնագրութենէն բազմագրուեցաւ 25 օրինակ եւ թուագրուեցաւ: 20 օրինակ՝ Վարչական ժողովի 20 անդամներու համար, մէկ օրինակ դիւանատան՝ իբր փաստաթուղթ, եւ չորս օրինակ ալ, հայկ. եկեղեցական կեանքի մէջ որոշ դեր կատարած եւ փորձառութիւն ունեցող ականաւոր անձնաւորութիւններու համար: Վարչութեան անդամներէն եւ այդ երեւելիներէն նամակով խնդրուեցաւ որ մինչեւ 1 Սեպտեմբեր 1940 իրենց կարծիքն ու դիտողութիւնները հաղորդեն դիւանատան: Դժբախտաբար թուականէն առաջ Փարիզը գրաւուեցաւ: Ծրագրուած կարգ մը ուրիշ նախաձեռնութիւններու եւ բարեկարգութիւններու կարգին, առժամեայ մոռացութեան տրուեցաւ նաեւ այս հարցը: Ազատագրութեան խանդավառ օրերուն պաշտօնավարող վարչութիւնը ուրիշ զբաղումներ ունէր անշուշտ, չանդրադարձաւ իր նախորդներու աշխատանքներուն վրայ եւ ամէն բան մոռցուեցաւ:

Բայց ի՞նչ էր այն իրականութիւնը, պատճառը որուն հիման վրայ 1940ի վարչութիւնը շեշտեց որ Կանոնագրութիւնը հիմնական փոփոխութեան պէտք ունի: Այդ պատճառը՝ Տիրան վրդ.ի (այժմ եպիսկոպոս եւ առաջնորդ Հիւսիսային Ամերիկայի Հայոց) փորձն էր: Այդպէս Տիրան վրդ. որ յանձնարարուած էր Թորգոմ պատրիարքի կողմէ իբրեւ Ս. Յակոբայ երիտասարդ եւ կարողագոյն վարդապետներէն մին, չյաջողեցաւ Փարիզի մէջ եւ մեկնեցաւ Լոնտոն 1939ի վերջերը: Տիրան վարդապետի Փարիզի մէջ անյաջողութիւնը կարգ մը պատճառներ ունէր, որոնց գլխաւորն էր աշխարհական (Վարչութիւն եւ Դիւանատուն) օրկաններու եւ կրօնական իշխանութեան յարաբերութեանց անորոշ վիճակը: Տիրան վրդ. երիտասարդ էր եւ Արեւելքէն կուգար, ուր Առաջնորդը կամ փոխանորդը՝ ոչ միայն բարոյական հեղինակութիւն, այլեւ որոշ իշխանութիւն ունի դեռ, եւ կ՚իյնար Փարիզ: Հոս կար Ընկերակցութեան ներքին կանոնագրութիւնը, որուն ոգին, բնականաբար, կը հակասէր իր ընբռնումներուն:

Թէեւ իր ժամանումի առջի օրերուն իսկ, Վարչութիւնը վարդապետին իրաւասութիւնները գրաւորապէս սահմանեց եւ որոշ լիազօրութիւններ տուաւ, սակայն առօրեայ կեանքի ընթացքին, պզտիկ բախումները անպակաս եղան: Եւ երբ 1939ի Սեպտեմբերին, վարդապետը մինակ մնաց, վարչական օժանդակ տարրերու բացակայութեան պատճառով, տեղի ունեցաւ անխուսափելին: Տիրան վրդ. որոշեց մեկնիլ Փարիզէն, ընդունելով Լոնտոնի՝ գաղութին առաջարկը:

1940ի սկիզբները ուրեմն, Վարչութիւնը կը գտնուէր մեծ պարապի մը առջեւ: (Կացութիւնը մինչեւ այսօր ալ չէ փոխուած, թէեւ յաջորդող եւ ներկայ վարչութիւնները չեն անդրադառնար): Վռամշապուհ արք. վախճանած էր, Տիրան վրդ. մեկնած էր, Փարիզ եւ շրջակայքի հոգեւոր հովուութիւնը կը մնար մեր քահանայ հայրերուն, որոնք՝ առանց յետին կամ չար մտքի՝ խիստ անբաւարար էին եւ են այսօր ալ:

Պէտք էր՝ այս պակասը՝ ժամ առաջ լրացնել, որովհետեւ՝ 1940ին՝ անյետաձգելի առաքելութիւններու ասպարէզ բացուած էր պատերազմական վիճակի բերումով: Հայ երիտասարդութիւնը զօրաշարժի ենթարկուած էր: Վարչութիւնը պարտականութիւն կը զգար մոռացութեան չմատնել զանոնք, այլ հոգեկան սփոփանք մատակարարել, քանի որ տեղական իշխանութիւններն ալ դիւրութիւն կ՚ընծայեն այդ մասին:

1940ի սկիզբները վարչական ժողովի մը ընթացքին տեղի ունեցաւ նոր առաջնորդի մը ընտրութիւնը: Թեկնածու էին Դրամբեան եւ Սիւրմէեան եպիսկոպոսները: Առաջին քուէարկութեան երկուքն ալ հաւասար թուով ձայն ստացան: Մէկ հոգի ձեռնպահ մնացած էր, այն առարկութեամբ՝ թէ բարձրաստիճան կրօնաւորի ընտրութիւնը անշուշտ որոշ առաւելութիւններ ունէր, բայց ներկայիս (1940ի սկիզբները), մենք աւելի պահանջ ունէինք երիտասարդ, պատրաստուած վարդապետներու, որով կ՚առաջարկէր Անթիլիասէն եւ Ս. Յակոբէն մէկ մէկ երիտասարդ վարդապետներ ընկերացնել, գոնէ, առաջնորդին:

Միջին լուծում մը գտնուեցաւ,— Առաջնորդին ժամանումէն անմիջապէս վերջ, իրեն հետ խորհրդակցաբար, նուազագոյն երկու երիտասարդ վարդապետ հրաւիրել Փարիզ:

Երկրորդ քուէարկութեան մեծամասնութեամբ Սիւրմէեան արքեպիսկ. ընտրուեցաւ Փարիզի Առաջնորդ: Արտաւազդ արք. Կիլիկեան աթոռին կը պատկանէր եւ հոն կը պաշտօնավարէր, իսկ Փարիզ Մայր Աթոռի թեմ էր: Հարկ էր գրել Էջմիածին եւ արտօնութիւն խնդրել: Մինչ այս եւ ութպէսգի չկրկնուի Տիրան վրդ.ի ցաւալի նախընթացը, վարչութիւնը ինքնաբերաբար ընդ առաջ գնաց եւ ձեռնարկեց ներքին կանոնագրութեան հիմնական փոփոխութեան:

Այս առթիւ բարոյական պարտք կը համարեմ, հրապարակաւ, յարգանքի եւ արդարութեան տուրք տալ ատենի վարչութեան ատենապետ հանգուցեալ Պօղոս Նուպարեանին, որուն կորուստը անփոխարինելի եղաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին համար: Թէեւ քաղքենի եւ պահպանողական դասին կը պատկանէր, հաւատքով եւ սիրով կապուած էր Հայկ. Եկեղեցիին, չափազանց ողջամիտ եւ դէպքերը իրենց իրական տարողութեամբ դատելու կարող միտք մը ունէր:

Պատմական, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, այս հակիրճ տեղեկութիւններէն ետք, ակնարկ մը նետենք կրօնական ընկերակցութեան ներկայ կացութեան վրայ:

Կ. ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

ԱԼՊԱՆԻՈՑ ներքին կացութեան մասին ծանրակշիռ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Հռոմի ալպանական կոմիտէն, հիմնուելով փախստականներու տեղեկութեանց վրայ: Այսպէս, կ՚ըսեն թէ Թրոցքիական – ազգայնական շարժում ծագած է, թէ երեք նախարարներ ամբաստանուած են, թէ Մարտ վեցին ներքին նախարարը՝ Մէհմէտ Շէհու ատրճանակը քաշելով սպաննած է ճարտարագործութեան նախարարը՝ Ապետին Շէհու եւն.: Մոսկուայէն ռազմագէտներ ղրկուած են, «սովետական Ճիպրալթարի մը» վերածելու համար Ադրիականի Սասենօ կղզին:

ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՄԸ, «Մոցարթ», Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը ապաստանեցաւ Տրէզտէնէն (ռուսական շրջան): Խումբը կը բաղկանայ 22 աղջիկներէ, առանց հաշուելու ղեկավարը:

ԹԱՏՐՈՆ

«Զարշըլը Արթին Աղա»

« Ադամեան Թատերախումբ»ը անցեալ շաբաթ օր Պիւթօրի «Փաթրօնաժ»ի սրահին մէջ ներկայացուց «Զարշըլը Արթին Աղա»ն, ի նպաստ Հ. Մ. Միութեան գնդախաղի խումբին զգեստաւորման :

Թատերախումբը քանի մը տարուան կեանք ունի արդէն, ու շնորհիւ Պոլսահայ Տրամաթիքի նախկին դերասաններէն Պ. Շահան Սարեանի փորձ ղեկավարութեան, հետզհետէ ձեւ ու մարմին կը ստանայ, իր պատուաբեր տեղը կը գրաւէ փարիզահայ կեանքին մէջ: Այս անգամ դերուսոյցը քաղաքէն բացակայ ըլլալով, ներկայացման նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր ժողովրդական դերասան Զարեհ Ղարիպեանը, որ միեւնոյն ատեն մարզիչն է գնդախաղի խումբին:

Ներկայացման կը մասնակցէին նոր եւ միջին սերունդէն ուժեր, որոնց մէջ տաղանդի ծիլեր չէն պակսիր: Զարեհ Ղարիպեան ընտրած էր իրեն յարմար տիպարը՝ Արթին աղան, զոր տարաւ ժուժկալ խաղարկութեամբ մը: Շուկայիկ մարդուն բարբառը սահուն էր իր բերնին մէջ, շարժուձեւերը լաւ կշռուած ու պոռթկումները ինքնաբուխ:

Պերճ Կարապետեանը լաւ խմոր մըն է, ինչպէս մատնանշած էի նախապատերազմեան օրերուն, նոյն այս սիւնակներէն: Ուրախ եմ որ մեծ յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ: Խիստ վայլած էր իրեն Տօքթ. Շաւարշի դերը:

Փաստաբան Լեւոնի դերը վիճակած էր Վահագն Տէր Խաչատուրեանի, որ գայն մարմնացուց ջերմապէս գնահատելի դերակատարութեամբ մը: Կարպիս Օսմանճեան ստանձնած էր Ագրիպասի դերը, որ պատշաճ էր իր խառնուածքին եւ մարմնական կազմին: Թատերասէր այս տղան ոչ միայն իր աշխատանոցը տրամադրած է փորձերուն, այլ եւ օգտակար կը հանդիսանայ խումբին, դիմայարդարութեամբ :

Նոր Սերունդէն Արթօ Գույումճեան նոյնպէս լաւ խմոր մըն է: Այս անգամ իրեն յանձնուած էր Եւփիմէի եղբօր դերը, որ համապատասխան էր իր նկարագրին : Գնահատութեան արժանացան նաեւ Օր. Զեփիւռ Գահվէճեան եւ Օր. Սրբուհի Աւետիսեան (վերջինս Ցունաստանէն), առաջինը՝ Ռօզի, իսկ երկրորդը Տիկին Եւփիմէի դերերով : Երկուքն ալ ապագայ կը խոստանան :

Այս տողերը գրողն ալ ստանձնած էր երկու դերեր.— խմբագիր Տիրան եւ վաճառական Ն. Պէյազեան: Միւս դերակատարները նպաստեցին խաղարկութեան: Ներկայացումը ընդհանրապէս անցաւ յաջող :

« Ադամեան Թատերախումբ»ը, հետզհետէ զօրացած եւ թարմացած նոր ուժերով, աւելի համարձակ ծրագիրներ ունի յառաջիկայ շրջանին համար եւ կը հաւատայ թէ գեղարուեստասէր հասարակութեան քաջալերանքը պիտի նպաստէ անոնց իրագործման :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԸ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ

Թուլօնի «Ռէփիւպլիք» թերթէն կ'իմանանք թէ Վառ նահանգի Ակադեմիայի անդամ ընտրուած է Պ. Սայապալեան: Ընդունելութեան ճառի նիւթն եղած է «Գաւառի Ակադեմիաները» :

Պ. Սայապալեան բանաստեղծ եւ գրագէտ է միանգամայն: Ահաւասիկ հատուած մը իր ճառէն.

— « Գիտէք թէ հոգեկան ինչ վառարաններ կը ներկայացնեն գաւառի Ակադեմիաները, ինչ աւանդութիւններ կը պահեն երկիւղածօրէն, ինչ պատուարներ կը դնեն յաւակնոտ արդիականութեան դէմ, որ իրական քաղաքակրթութեան »մը խեղկատակութիւնն է: Ծանօթ է ձեզի այն խղճամիտ եւ մանրակրկիտ բաժինը զոր կը բերեն անոնք — աւելի քան հարիւր տարիէ ի վեր, ազգային ժառանգութիւնը հարստացնելու, գրականութեամբ եւ գեղարուեստով, առանց աղմկելու հրապարակը :

« ... Մարդիկ կրնան հաստատել մեր դարու նիւթապաշտական ոգին, սակայն պիտի չկրնան ջնջել բանաստեղծին վճռական ազդեցութիւնը մտքի եւ դէպքերու յեղաշրջման վրայ: Հոն ուր քաղաքականութիւնը եւ իմաստասիրութիւնը կը յուսահատին, ահա հոն է որ կ'երեւայ արուեստագէտը »:

★ Պ. Սայապալեան ծնած է Գոնիա, 1904ին: Ուսումը առած է Իզմիրի Ֆրանսական վարժարանին մէջ: Իր գրական գործունէութիւնը սկսած է 1925ին Մարսիլիոյ մէջ, եւ անկէ ի վեր կ'աշխատակցի բազմաթիւ թերթերու եւ պարբերաթերթերու: 1930էն ի վեր անդամ է Վօքլիւզի նահանգին Ակադեմիին, ինչպէս եւ գրագէտներու ընկերութեան՝ 1928էն ի վեր:

Գրած է «Սէր»եր (Amours) վէպը եւ «Մոխիրի վաճառականը» (Le marchand de cendre) բանաստեղծութիւնը :

Պ. Տավէն որ ներկայացուցած է Պ. Սայապալեանը, ըսած է թէ անոր բանաստեղծութեան եւ արձակին մէջ կը տիրէ զգայականութիւն մը, որ կարելի է բացատրել իր ծննդավայրով, Արեւելքի այն կէտին մէջ ուր ըստ բառին լատին ծագման կը նշանակէ թէ «արեւը կը բարձրանայ հորիզոնին վրայ»:

Ընդունելութեան ներկայ եղած են բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ :

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ս. Ժերոմի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբի անդամներէն Յովհաննէս եւ Ներսէս Կոփոյեաններու Ամերիկա մեկնումին առթիւ, իրենց ի պատիւ տրուած խընջոյքին՝ հետեւեալ նուէրները եղած են.— Ընկ. Գ. Կոփոյեան հազար ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, 500ական ֆրանք՝ Թաղին դպրոցին եւ Նոր Սերունդի խումբին, Ս. Աւտոեան 500 ֆր. Ց. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին: Իսկ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին՝ Յ. Դաւիթեան, Կ. Ճանիկեան, Յ. Պետրոսեան, Կ. Պետրոսեան, Մ. Աւտօեան, Ն. Մազմանեան, Յ. Էսկիճեան 500ական ֆրանք, Խ. Ուլուսեան 300, Ս. Մավեան, Ս. Յարութիւնեան եւ Սիմոնեան 200ական ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կրօնական Ընկերակցութեան ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ 16 Ապրիլ 1950, կիրակի օր ժամը ճիշդ 15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ժողովի օրակարգն է.—

1.— Ընտրութիւն ընդհանուր ժողովի նախագահի, ատենադպիրի եւ երեք քուէախոյզներու : (Scrutateur):

2.— Ընթերցում եւ վաւերացում նախորդ ընդհ. ժողովի ատենագրութեան :

3.— Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն 1948 եւ 1949 տարեշրջաններու:

4.— Ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի երեք անդամներու, ընդհանուր ժողովի ներկայ անդամներու կողմէ :

5.— Ընտրութիւն քուէախոյզ յանձնախումբի:

6.— Ընտրութիւն վարչութեան 12 անդամներու, պաշտօնէ դադրածներուն տեղ :

Ընկերակցութեան ընտրող եւ ընտրելի անդամներու ընդհանուր անուանացանկը, փակցուած պիտի գտնէք Փարիզի, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի եւ Շավիլի եկեղեցիներու մէջ իրենց անդամական թիւերով :

Բոլոր անդամներուն պիտի ղրկուի քուէաթուղթ հարկ եղած բացատրութիւններով :

Յատկապէս կը խնդրուի բոլոր անդամներէն, որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ սոյն ընդհանուր ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը :

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԷՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ ...

Սեբաստիոյ մայր եկեղեցւոյ քանդումէն վերջ, փլատակները աճուրդի հանուած էին 5000 ոսկի գին դնելով... Եղած դիմումներուն վրայ, կուսակալը հետեւեալ պատասխանը տուած է.

— Խնդրոյ առարկայ եկեղեցին 1925 թուականին լքեալ գոյք նկատուած եւ քաղաքապետութեան փոխանցուած է: Այդ միջոցին կարելի չէ եղած եկեղեցիին սեփականատիրութիւնը հաստատող փաստաթուղթ մը ներկայացնել եւ շէնքը լքեալ գոյք նկատուած է: Ներկայիս փլատակներուն վաճառումը յետաձգելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել եկեղեցւոյ շէնքին սեփականատիրութեան վերաբերեալ որեւէ պաշտօնական վկայագիր կամ փաստաթուղթ: Այդ պարագային անմիջապէս ընթացք կուտանք նման օրինաւոր դիմումի մը եւ անոր շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ առաջքը առնել փլատակներու վաճառումին »:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԵՌՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, (Ե. հատոր). — ԸՆԿԵՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ : (Ազգութիւնը հիմք մարդկային ընկերութեան.— Անհաւասարութիւնը կեանքի մէջ.— Մտաւորականութիւն եւ կուսակցութիւն. — Անկախութիւնը պահանջ ազգային գոյութեան .— Սեռ եւ նիւթ բանահիւսութեան.— Բանահիւսական ճարտարապետութիւն: 466 մեծադիր էջ, ընտիր թուղթով եւ խնամեալ տպագրութեամբ: Պէյրութ: Գին եօթը սուրիական ոսկի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Թ.

Լեռնային Վարանդան ոչ մի տեղ այդ ժամանակ այնքան ահարկու չէ, ինչպէս Տումի գիւղի շրջականերում :

Քիրսի շղթան ոչ մի տեղ չբաժանուելով իր կուսական անծայր անտառներից, այստեղ կտրատւում է, ներկայացնում վայրենի պատի տեսարան, աջ ու ձախ, դէպի ամէն կողմ, գցում է ոտներ, ճիւղեր, բազուկներ, թիկունքներ ու լանջեր, կուտակելով այդ բոլորը ահռելի ձորերի մի աներեւակայելի խառնուրդի մէջ այնպէս, ինչպէս սիրելի է եղել իր սանձարձակ քմահաճութեան :

Ցերեկն անգամ, երբ պարզ երկնքի մէջտեղը մեխուած արեգակը ողողում է ամէն ինչ լոյսի եւ ջերմութեան մէջ, այս կողմերում բռնացած է անլոյս թագաւորութիւնը: Նա թանձր ստուերներ է խիտ անտառների մէջ, կիսամթութիւն է անթիւ ծուռ ու մուռ խորշերում, կատարեալ խաւար է նեղ, անողորմ կերպով սեղմուած կիրճերում : Եւ երբ անցնում է լուսատուն, բոլոր բաց եւ ծածկուած անկիւններից յաղթական հոսանքով դուրս է սողում մութի թագաւորութիւնը, արագ կազմւում է, խտանում, տարածւում է ու կլանում բոլոր լեռնային տիտանները, կախ է ընկնում երկնքից եւ սովորականից առաջ վառում է նրա անհամար ճրագները ...

Այսպէս է լեռնային քաօսի գիշերը ...

Արեւմուտքը դեռ բոլորովին չէր ընկղմուել համատարած խաւարի մէջ: Այնտեղ դեռ կար վերջալոյսի աղօտ, մահամերձ շառաւիղ, որ հազիւ նշմարելի ցոլքեր էր տարածում երկնքի ծայրում եւ նրա մի կտորը պահպանում խաւարի կլանող անդունդներից: Այդ մարող լոյսերու մէջ ցցուել էր դիզափայտի վիթխարի մարմինը:

Դա Քիրսի արբանեակը չէ, տիրապէս անջատուել է, նստել լեռնաստանի մէջ եւ ոչ մի հակայ այս կողմերում չէ հասնում նրաբարձրութեան: Իր փառահեղ առանձնութիւնը նա միայն ամպերով չէ զգւում, որոնց այնքան սիրում է փաթթել իր ժայռոտ կատարներին, նա որոշւում է եւ իր արտաքինով: Ատում է անտառը, դրա փոխարէն նա շռայլութեան հասնող առատութեամբ զարդարում է իր մարմինը կանաչ, ծայրայեղ կանանչ խոտերով եւ ամէն գոյներ ցոլացնող ծաղիկներով: Դիզափայտ — դա երկրից մինչեւ երկինք բարձրացած մի անհուն ծաղկանոց է ...

Նրա արեւելեան լանջերից բաւական հեռու, այնտեղ, ուր չքանում է ծաղիկների ծածկոցը եւ անտառներր նորից խլում են հողը ու աստիճանաբար ցած են գնում, դէպի Տումիի գետակը, մի թէք ու ընդարձակ դաշտավայրի վրայ, երեւում էին կրակներ :

Բոցերի մի մեծ խումբ էին դրանք, ցրուած զանազան կողմերում եւ հեռուից սիրուն տեսարան էին ներկայացնում: Մինչդեռ մէկը յանկարծ բռնկւում էր, բարձրանում, միւսը նուազում էր, ցած ընկնում, երբեմն նոյնիսկ անհետանում: Եւ այսպէս փոփոխաբար: Կրակը անդադար լափում էր չոր նիւթերը եւ անդադար նոր ու նոր պաշարներ էր պահանջում իր գալարուն լեզուների համար:

Հովուական այդ խարոյկների շուրջը գիշեր էր անցկացնում Թափառական Քրտերի ոչ այնքան խոշոր մի հատուած :

Երեք գիշեր էր, որ նա այսպիսի հրավառութիւն էր սարքում երկնքի տակ: Նա վերջացրել էր իր գործը սարերում եւ այժմ դանդաղ կերպով ցած էր գնում դէպի իր ձմեռանոցը :

Խարոյկների մօտ երեւում էին թաղիքէ բազմաթիւ վրաններ, որոնց տակ ամբողջ թափառական համայնքը ընկղմուած էր խոր քնի մէջ: Դրսում այդ վրանների պահապաններն էին մի քանի շներ, որոնք, երեւս առնելով համատարած անդորրութիւնից, մեծ վստահութեամբ որոնում էին ոսկորներ, իրենց տէրերի թողած պատառները :

Այդպէս չէր վրաններից քիչ հեռու, ձորի լանջերի վրայ : Այնտեղ պահապան էին ահագին գամփռները, որոնք պատառներիետեւներից չէին ընկած, այլ անկաշառ պահապանի աչալրջութեամբ՝ գրաւել էին այն բոլոր անցքերը, որոնք շրջապատող մութ աշխարհից այստեղ կարող էին բերել թշնամիներին: Իսկ այդտեղ խմբուած էր համայնքի ամբողջ հարստութիւնը — ոչխարի ու տաւարի հօտերը, ձիերի մեծ երամակ: Սրանք վաղուց վերջացրել էին արածելը եւ այժմ հանգստանում էին, կարծես խորին ուշադրութեամբ ականջ էին դնում թէ ինչեր է խօսում մութ գիշերը :

ԼԷՕ

45 ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆՆԵՐ պիտի բացուին այս գարնան, զանազան երկիրներու մէջ, արեւմտեան Եւրոպայէն մինչեւ Ցունաստան, Թուրքիա, Աւստրալիա եւն. :

ՆՈՐ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ծագեցաւ Ինդոնեզիոյ մէջ (Նախկին հոլանտական Հնդկաստան)։ Ապստամբները գրաւեցին Մաքասար քաղաքը։ Երրորդ ապստամբութիւնն է այս, երեք ամսուան ընթացքին։ Ձերբակալուեցաւ անպաշտօն նախարար մը, Փոնթիանաքի Սուլթանը, իբրեւ մեղսակից առաջին ապստամբութեան հրամանատարին՝ Թրքածին Վեսթերլինկի :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ընդհ. ժողովի Դ. օրուան նիստին մէջ, Ժոլիօ – Քիւռի, Ֆրանսայի հիւլէական հաստատութեան վարիչը, յայտարարեց թէ «յառաջդիմական գիտնականները, համայնավար գիտնականները իրենց գիտութենէն փշուր մը պիտի չտան, պատերազմ մղելու համար Խ. Միութեան դէմ»։ Միեւնոյն ատեն հաւաստեց թէ «խորհրդային գիտնականները չեն վախնար Ջրածին ռումբի «շանթաժ»էն, վասնզի Մ. Նահանգները ապահովաբար աւելի յառաջ անցած չեն այս գետնին վրայ»։

ՊԵԼՃԻՈՅ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ նախկին վարչապետ Վան Զելանտի, որ պիտի ջանայ կաթոլիկներու կառավարութիւն մը հաստատել։ Եթէ յաջողի, խորհրդարանը նիստ պիտի հրաւիրուի, խնամակալութեան վերջ տալու եւ Թագաւորը վերահաստատելու համար։ Այս վերջինը որոշած է գահէն հրաժարիլ միայն խորհրդարանին որոշումով։ Կը վախցուի որ ծանր խռովութիւններ ծագին երկրին մէջ :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ «աղետալի» ձախողանքներ կրած է 1950ի հողագործական ծրագիրը, մասնաւորապէս Սոֆիայի, Սթալինի (Վառնա), Վիտինի եւ ուրիշ բազմաթիւ շրջաններու մէջ։ Փլովտիվի (Ֆիլիպէ) մէջ շրջանային կոմիտէն բացէ ի բաց ընդդիմացած է հողագործութեան արդիացման, համաձայն կառավարական տեղեկագրին եւն. :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորը, Թիթօ, ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Եւրոպայի ապագայ նախայարձակ պետութիւնը պիտի ըլլայ ուր որ տկար կէտ մը գտնէ. հետեւաբար անհրաժեշտ է զօրաւոր ըլլալ, յանկարծակիի չգալու համար»:

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Salle des Fêtesի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

10 Ապրիլ, Զատկի Մեռելոցի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle de la Mutualité։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբին :

Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի բաժակի բացառիկ մրցումներ

Զատկին կիրակին ու երկուշաբթին, A. S. Amicaleի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ, «Ե. Պապիկեան»բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ ԼԻՈՆ–ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան 1949ի բաժակին)։ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Provence, promotion honneur)։ ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Lyonnais, 1ère division)։ ԱԼՖՈՐ – ՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին (Finaliste championnat de Paris)։

Առաջին մրցումները, երկու օրն ալ, կը սկըսին ժամը 2ին։

Հաղորդակցութիւն.— Charenton - Ecolesէն, 181 autobus, իջնել Rouget de l'Isle ճիշդ դաշտին դիմաց։

Տանօթ.— Մարզադաշտը ունի հազար անձի համար գոց tribunes :

★ Ի պատիւ հիւրերուն, երեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի ժամը 9էն սկսեալ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, (Salle Voltaire, rue Voltaire)։ Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն, autobus 103, իջնել rue Voltaire։

Նոր Սերունդի Օրը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի 12 խումբերու :

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan :

Պիտի խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Լ. ԳԵՂՈՒՆԻԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — 1945ի եղբայրասպանութեան զոհերէն Լեւոն Գեղունիի աճիւնի փոխադրութիւնը եւ դամբարանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը երեքին, Կարտանի գերեզմանատունը։ Այս առթիւ կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները, Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի շրջանի մասնաճիւղերը եւ Նոր Սերունդի ընկեր-ընկերուհիները, ինչպէս եւ ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգող բարեկամները :

ԽՆՋՈՅՔ – ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
ԶԱՏԿԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, քաֆէ տը լ'էթուալի վերնայարկը, 1 Cours Gambetta, մուտքը Place Raspailէն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պար :

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Հ. Ազգ. Եկ. Միութեան կողմէ, կիրակի 16 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ։ Հրաւիրուած են գաղութին բոլոր կազմակերպութիւնները :

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
(Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցի)

7. Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին։

8. Ապրիլ Շաբաթ Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկ. սկիզբ ժամերգ. ժամը 15·30ին Ս. Պատ. ժամը 17ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Ցունաստանէն Ամերիկա մեկնած է)։ Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7)։

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ շրջանի մարմինները ժողովի կը հրաւիրուին երեքշաբթի, 12 Ապրիլ ժամը 8·30ին, Sociétés Savantes։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, ակումբին սրահը, 78 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Լսարանի հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ ժամը 8·30ին, Café Régent։ Կը խօսի երիտասարդ ճարտարագէտ Լեւոն Ռ. Տէր Մինասեան։ Նիւթը՝ «Ի՞նչ է Թէօքրասի»ն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Ժողովէն վերջ դասախօսութիւն :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղը «Նոր Սերունդի Օր»ը կը տօնէ Մայիս վեցին, շաբաթ երեկոյեան։ Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Imprimerie DER ACOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 8 AVRIL 1950 Շաբաթ 8 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ -- 26e Année No.6123–Նոր շրջան թիւ 1534 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՆԳԱՄԵԱԿ ՄԸ

Այսօր, 8 Ապրիլ, կը լրանայ Յառաջի վերհրատարակման հնգամեակը :

Դժբախտաբար այս անգամ եւս չկրցանք ընդարձակել, գոնէ միջին չափի մը վերածել թերթին ծաւալը, հակառակ մեր բուռն բաղձանքին :

Թուղթի եւ տպագրութեան ծախքերը, բանուորական հատուցումները եւ տուրքերը այնպիսի համեմատութեան մը հասած են որ, տեղական թերթերն անգամ դժուար կը դիմանան :

Օրաթերթերը իրար կը հրմշտկէին ազատագրութենէն ի վեր, երբ թուղթն անգամ սեւ շուկայով կը ճարուէր :

Պայմանները հետզհետէ ծանրացան : Կարգ մը թերթեր ինքնին դադրեցան : Ուրիշներ միացան, զոյգ անուններու տակ, ծախքերը կրճատելու եւ նիւթական աղբիւրները բազմապատկելու համար :

Գիներու յաւելում տեղի ունեցաւ քանի մը անգամ : Հատավաճառը 3 ֆրանքէն բարձրացաւ 8ի, եւ նորէն դիմում կատարուած է կառավարութեան, 10ի բարձրացնելու համար (կարգ մը քաղաքներու մէջ բարձրացուցած են արդէն) :

Լեռ ու ձոր կը բաժնեն ֆրանսերէն եւ հայերէն թերթի մը հրատարակութեան պայմանները, ինչպէս կը բաժնեն երկու ժողովուրդները :

Տեղական օրաթերթին ամէնէն խեղճն ալ հարիւր հազարներով կը հաշուէ սպառումը : Եւ ունի նիւթական աղբիւրներ, արհեստագիտական յարմարութիւններ որոնք երազ են մեզի համար :

Յաճախ պետութիւնը օգնութեան կը հասնի այս կամ այն թերթին : Կամ բաժնետիրական ընկերութիւններ կը կազմուին, մեծագումար վարկեր սահմանելով : Եւ կամ հանգանակութիւններ կը կատարուին պարբերաբար :

Ո՛րքան լեզապատառ կոչեր արձակուեցան վերջին տարիներու ընթացքին, միլիոններ հաւաքելու համար,— «Օգնութեան հասէք, որպէսզի չփակուի ձեր սիրած թերթը» եւն. :

Ի՞նչ ունի հայերէն թերթ մը, այս առաւելութեանց դիմաց.— Քանի մը հազար բաժանորդ եւ հատավաճառ : Յետոյ սահմանափակ ծանուցումներ, որոնց մէջ շատ խեղճ տեղ մը կը գրաւեն բուն առեւտրական, հասութաբեր ազդերը :

Եթէ «Յառաջ»ը, հակառակ իր վայելած ժողովրդականութեան եւ լայն սպառման, չի կրնար աւելի բան մը ընել, պատճառներէն մէկն ալ այն է որ չունի սեփական տպարան : Ոչ իսկ տող մը տառ :

Իր ամբողջ դրամագլուխը կը կազմեն յարատեւ, հաւատաւոր աշխատանքը եւ անխորտակելի վարկը : Իր Դաշնակցական դաւանանքը եւ պայծառ ուղեգիծը, որոնց դէմ սարքուած դարչելի, թրքաբարոյ խուժանավարութիւնը պարզապէս ծիծաղ կը շարժէ, իբրեւ ախտանիշ անզօր կատաղութեան :

Ինչպէս ուրիշ տարեդարձներու առեն, այս հնգամեակին առթիւ ալ կը խուսափինք շողշողուն խոստումներէ :

Ինչպէս 1925էն ի վեր, այսուհետեւ ալ կենդանի գործն է որ պիտի խօսի :

Առ այժմ ի վիճակի չենք ցանկալին փորձելու : Բայց պիտի չընկրկինք որեւէ դժուարութեան առջեւ, կարելին կատարելու համար :

Պիտի մնանք անսասան՝ պատնէշին վրայ, կատարելու համար այն պարտականութիւնը որ կ՚իյնայ մեր ուսերուն վրայ :

Այս «փոքր ածու»ն ալ պիտի մշակենք այնպէս, ինչպէս միւսը, տարիներու ընթացքին : Միշտ ջանադիր՝ բան մը աւելի տալու, մինչեւ որ կարենանք աւելի լայն բանալ մեր թեւերը :

«Յառաջ»ը արդէն ունի շրջանաւարտներու սերունդ մը, ընկերներ բարեկամներ, որոնք միշտ պատրաստ են իրենց լաւագոյնը տրամադրելու :

Քիչ անդին պիտի կարդաք աւետաբեր լուր մը.— «Յուսաբեր»ի Տան հիմնարկէքը՝ Գահիրէի մէջ :

Քսանըութ տարուան տաժանելի երկունքէն վերջն է որ մեր պաշտօնակիցը կ՚ունենայ իր Տունը, յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

Այսպէ՛ս կը գործէ մեր կազմակերպութիւնը : Բոլոր գաղութներուն մէջ : Ամէն ճակատի վրայ :

Նոյն ոգին կրնայ հրաշքներ գործել նաեւ այս ափերուն վրայ, ուր ծրագիրներ մշակուած են արդէն :

ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ ՏԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

Աննախընթաց արարողութիւն մը հովանաւորութեամբ առաջնորդ Մամբրէ արք.ի եւ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան

Մարտ 26ին տեղի ունեցաւ «Յուսաբեր»ի Տան հանդիսաւոր հիմնարկէքը, Գահիրէի մէջ, հովանաւորութեամբ Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեանի եւ ի ներկայութեան բազմաթիւ օտար հիւրերու եւ խուռն բազմութեան մը : Առաջնորդին կ՚ընկերանային հինգ քահանաներ :

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին գերապայծառ Յակոբ արք. Նէսիմեան, Հ. Պօղոս Փապուճեան, Հ. Գրիգոր Կերկերեան, Հ. Միքայէլ Մեղրիպեան, Վերպատ. Համբարձում Համբարձումեան, «Յուսաբեր» Մշակութային ընկ. նախագահը՝ Պ. Աւետիս Զագըճեան, էզպէքիէ թաղին երեսփոխանը, Գահիրէի ոստիկանութեան Ա. շրջանակի հրամանատարը, Տիկին Ռուբինա Օհանջանեան, ընկեր Դրօ, Գահիրէի Քաղաք. ժողովին ատենապետը՝ Տոքթ. Խ. Սողիկեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կ. Խաչի, Երիտ. Միութեան եւ ուրիշ բազմաթիւ միութեանց ներկայացուցիչները (նաեւ Աղեքսանդրիայէն), օտար թերթերու թղթակիցները եւն. :

Յաջորդաբար պիտի հրատարակենք այս աննախընթաց հանդիսութեան մանրամասնութիւնները : Այսօր կը գոհանանք «Յուսաբեր»ի Մարտ 29ի թիւէն արտատպելով բուն հիմնարկէքի սրտառուչ արարողութեան առաջին մասը.—

Յայտագրի առաջին մասը փակուեցաւ հիմնարկէքի հանդիսաւոր արարողութեամբ :

Բեմ բարձրացաւ ընկեր Բ. Նաւասարդեան եւ սեղանի վրայ դասաւորեց այն իրերը, որոնք պիտի դրուէին հիմնաքարին մէջ : Ապա հրաւիրեց «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան նախագահ Պ. Աւետիս Զագըճեանը, որ իր ձեռքով հետեւեալները զետեղէ սեղանին վրայ գտնուող տուփին մէջ :

1.— Ն. Վ. Ֆարուք Ա. Թագաւորի օրով Եգիպտոսի մէջ գործածուած արծաթ դրամներու շարքը :

2.— Ցանկը Եգիպտոսի կառավարութեան այն անձնակազմին, որ հիմնարկէքի օրով կը գտնուէր իշխանութեան գլուխ :

3.— Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանը :

4.— Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութեան անդամներու եւ փոխ– անդամներու անձնակազմը :

5.— Յուսաբեր Թերթի խմբագրական, վարչական եւ գրաշարական կազմերու, ինչպէս նաեւ ցրուիչներու եւ սպասաւորներու անուններու ցանկը :

6.— Բնագիրները Գեր. Տ. Մամբրէ արք. Սիրունեանի, Պ. Աւետիս Զագըճեանի եւ Վ. Նաւասարդեանի ճառերուն եւ անոնց արաբերէն թարգմանութիւններուն :

Իւրաքանչիւր իրի մասին եղած յայտարարութիւնը հանդիսականները ողջունեցին երկար ու ջերմ ծափերով :

Ապա, խորհրդաւոր լռութեան մէջ, յուզումով ու դողդոջուն ձեռքով, իր արցունքները հազիւ զսպելով, ընկեր Բ. Նաւասարդեան յայտարարեց.

— Ահա հոս է, այս փոքր թղթածրարին մէջ, ափ մը մեր յաւէտ պաշտելի Հայրենիքի՝ Հայաստանի հողէն, որպէսզի մեր այս սրբութիւն սրբոցը տեսանելի ըլլայ բոլորիդ, ես զայն դանդաղօրէն կը լեցնեմ այս թափանցիկ գաւաթին մէջ...

Ու, հողը լեցնելով, ընկեր Բ. Նաւասարդեան գաւաթը բարձրացուց այնքան, որ տեսանելի ըլլայ բոլորին...

Յուզումը փոխանցուեցաւ ամբողջ սրահին... Բնազդաբար ոտքի ելաւ ժողովուրդը, շատերու աչքերէն կը հոսէր արցունքը, կը լսուէին անհուն կարօտի խուլ ու սրտամորմոք ձայներ...

Պ. Աւետիս Զագըճեան երկիւղածութեամբ ու դուրգուրանքով գաւաթը առնելով՝ դանդաղօրէն ու զգուշութեամբ հողը լեցուց յատուկ տուփի մը մէջ :

Այս տուփերը — կապարէ, կրկնակ պատերով եւ շինուած այնպէս, որ կարողանան անվթար վիճակի մէջ իրենց պարունակած իրերը պահել դարերու համար — պատրաստուած էին ընկ. Սուքիաս Ջիմայեանի կողմէ :

Թուրքիան միշտ մտահոգ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԱԼ ԴԱՇՆԱԳԻՐ ՄԸ Կ՚ՈՒԶԷՆ

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Նէճմէտտին Սատակ Եւրոպայի Խորհուրդին մասնակցելէ վերջ Փարիզ հանդիպելով, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է «Ֆիկառօ»յի .

— Ոչ մէկ փոփոխութիւն Խ. Միութեան եւ մեր յարաբերութեանց միջեւ, 1946էն ի վեր : Դժբախտաբար միայն մէկ կողմէն յօժարութիւնը եւ բարի դրացնութեան կամքը բաւական չեն : Ահա թէ ինչու Թուրքիա, որ ամէն բանէ վեր կը դասէ իր անկախութեան եւ ազատութեան ոգին, այնքան զոհողութիւններ կ՚ընէ, մեծ բանակ մը պահելու համար : Ահա թէ ինչու անբաւական է այն բաժինը որ երկու տարիէ ի վեր կը տրուի Թուրքիոյ, համաձայն Մարշըլի ծրագրին : Թուրքիա այս տարուան ելեւմուտքին 43 առ հարիւրը յատկացուցած է ազգային պաշտպանութեան, եւ այդպէս կ՚ընէ տասը տարիէ ի վեր :

« Գալով Ատլանտեանի դաշինքին, որ այնքան օգտակար է եւ անհրաժեշտ՝ Եւրոպայի ապահովութեան եւ պաշտպանութեան համար, կը մնայ անկատար, վասն զի դուրս կը ձգէ ցամաքային Եւրոպայի ամէնէն խոցելի մասը : Ինչպէս գիտէք, Ատլանտեանի ցանցին մէջ հաստատուած են պաշտպանութեան հինգ շրջաններ, որոնց մէկն է արեւմտեան Միջերկրականը : Առանց զինուորական մը ըլլալու, կը հարցնեմ թէ ի՞նչպէս կարելի է պաշտպանել այդ գօտին, առանց պաշտպանելու արեւելեան Միջերկրականը : Կը կարծեմ թէ անհրաժեշտ է լրացնել պակասը, եթէ իրապէս եւ լրջօրէն պիտի պաշտպանուի արեւմտեան Միջերկրականը» :

Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած դաշնագրի մասին ալ խօսելով, Նէճմէտտին Սատակ ըսած է թէ բարեկամութեան դաշինք մը անդին չանցնիր : «Դաշնագիրը ուրիշ նպատակ չունի եթէ ոչ բարեկամութիւն եւ խաղաղ գործակցութիւն Միջերկրականեան երկու պետութեանց միջեւ, ինչ որ մեծապէս պիտի ծառայէ առողջացնելու մթնոլորտ Եւրոպայի այդ մասին մէջ» :

Ի վերջոյ Թուրք նախարարը «Թանկագին» համարելով Ամերիկայի զինուորական օգնութիւնը, յայտարարած է.— «Վստահ ենք թէ այդ օգնութիւնը պիտի շարունակուի տակաւին, եւ թրքական բանակը, որ միակ երաշխիքն է մեր անկախութեան, պիտի արդիանայ» :

★ Իսմէթ Ինէօնիւ ճառ մը խօսելով Մալաթիոյ մէջ, իր թեկնածութիւնը դրաւ իբրեւ երեսփոխան : Այս առթիւ յայտարարեց.— «Մեզ զբաղեցնող մեծագոյն խնդիրը արտաքին ապահովութիւնն է : Անցեալ շրջանին այս էր, յառաջիկայ շրջանին ալ այս պիտի ըլլայ» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԸ պատրաստութիւններ կը տեսնեն Հայաստանի խորհրդայնացման 30–ամեակին առթիւ : Համալսարանի բոլոր ամպիոնները պիտի ունենան սեսիաներ (նստաշրջան), պատրաստելու համար 30 տարուան նուաճումներուն վերաբերեալ աշխատութիւններ : Հայոց լեզուի ամպիոնը պիտի հրատարակէ «Սովետահայ ազգային լեզուն» աշխատութիւնը, «Հայոց լեզուի դասագիրք» ԲՈՒՀերի համար, «Հայոց լեզուի մեթոդիկան» եւ ուրիշ գրքեր : Պատմութեան ամպիոնը, «Սովետ. Հայաստանը 30 տարում» : Գիտական ժողովածուներ պիտի հրատարակեն գիւղատնտեսական, կենդանաբանական (զօօվետ), գեղարուեստի, բազմարուեստի (պոլիտեխնիկ) եւ մնացած Ինստիտուտները : Հանրային գրադարանը կը պատրաստէ Սովետահայ գրականութեան, բիբլիոգրաֆիան (մատենագրութիւն) :

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ երկերու ակադեմական հրատարակութեան երկրորդ հատորն ալ հրատարակուեցաւ : Կը պարունակէ բանաստեղծին պատմուածքները եւ ուրիշ գործեր : Մնացեալ երկու հատորները լոյս կը տեսնեն 1950ի ընթացքին :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ (սեզոն) բացուեցաւ Ապրիլ մէկին, Երեւանի Դինամօ ընկերութեան մարզադաշտին մէջ, ուր հաւաքուած էին «Դինամօ», «Սպարտակ», «Կարմիր Դրօշ»ի, աշխատանքի եւ ուսանողական խումբերը : Ֆիզ. կուլտ. (Մարմնակրթական) գերագոյն խորհրդի Նախագահ՝ Մկրտիչեանը ողջունելով ամառնային եղանակի բացումը, ըսաւ.— «Ձեր Ռեսպուբլիկայում ֆիզ. կուլտուրան (մարմնամարզ) դարձել է ժողովրդի սեփականութիւնը : Պարտիան (կուսակցութիւն) եւ կառավարութիւնը, ջանք չեն խնայում զարգացնել այն : Ռեսպուբլիկայի սահմաններում գործում են 364 խմբակներ, 31.000 մարզիկներով :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԷՆ վտարուեցաւ Ռէօյթըրի թղթակիցը : Այժմ միայն երկու «արեւմտեան» թղթակիցներ կը գտնուին Լեհաստանի մայրաքաղաքին մէջ :

«ՏԱՃԿԱՑԵԱԼ ՀԱՅՔ»

Մարտ 15ին, «Յառաջ» արտատպած էր «Յուսաբեր»ի մէկ խմբագրականը, «Պատմութեան Դասը», ուր կ'ապացուցանէր թէ յեղափոխութիւնը պատճառ մը չէր կոտորածներուն, այլ «արդիւնք» մըն էր, նոյնիսկ՝ ուշացած:

Ու իբրեւ փաստ կը յիշէր Սրուանձտեանց եպիսկոպոսի «Թորոս Աղբար»ը, որ գրուած է ութսուն տարի առաջ:

«Յուսաբեր» «Թորոս Աղբար»էն մէջբերումներ ըրած էր, ուր Սրուանձտեանց կը խօսի դեռ հարիւր տարի առաջ «Տաճկացեալ» Հայերու մասին, զոր իրեն պատմած են եղեր Ակնայ ու Արաբկիրի շրջաններուն մէջ:

Ակն ու Արաբկիր հանդիպելէ ետք, կ'երեւի լուսահոգի եպիսկոպոսը հնարաւորութիւն չէ ունեցած այցելել նաեւ մեր քաղաքը՝ Տիվրիկ, քանի որ մեր գաւառին տաճկցածներու մասին չի խօսիր: Անոնց թիւը աւելի շատ էր մեր շրջաններուն մէջ:

Պատանութեանս օրերուն հանդիպած եմ շուրջ տասնեակ մը նման գիւղեր, ուր մեր երէցները կը պատմէին նոյն բաները: Նոյնիսկ տաճկցածներէն երբեմն ծերեր կը խոստովանէին թէ բոլորն ալ Հայեր են եղած ու չտոկալով Թրքական հալածանքներուն, Մահմետականութիւն են ընդունած:

Միայն մեր գաւառին մէջ Թրքացած գիւղերու թիւը քանի մը տասնեակներու կը հասնի: Սակայն ես հոս պիտի արձանագրեմ տասնեակ մը անոնց անձամբ ծանօթ եմ, պտտած՝ առաջին Աշխարհամարտի զինադադարէն վերջ: Այդ գիւղերը կը գտնուին մէկէն մինչեւ 4—5 ժամ հեռաւորութեան վրայ:

Փակագծերու մէջ՝ Թուրքերէն անուններ.— Գոմշուվանք (Քոմուշվէնք): Փոքնձոր — Փուռին-Ձոր (Փուրուն սուր): Ջինէֆէր, որուն մօտերը տակաւին հայկական հին բերդերու հետքերը կային եւ, որ Սինեքերիմին աղաւաղումն է: Խարակապան (Ղարակէպէն): Հանորուայ, Հինօրեայի աւաղաւում: Կովտուն, քրտախօս: Քումսուր, Գոմ — սարի աղաւաղում, քրտախօս: Նորշէն (Նորշուն) եւ, Ձնըսկի:

Այս վերջինը կը բաղկանար երեք թաղամասերէ որուն ամէնէն բազմամարդը կը կոչուէր Քիլիսէ Մահլէսի: Եկեղեցիին փլատակներն ալ գոյութիւն ունէին տակաւին:

1920'ն Ձնըսկիի մէջ մնացած եմ վեց ամիս: Իրենց նուրբ ու հայկական դիմագիծերով, սովորութիւններով, նիստ ու կացով ու նաեւ ուրիշ կարգ մը բաներով բնաւ տարբերութիւն չունէին մեզմէ: Իրենք զիրենք աւելի մեզի մօտ կը սեպէին քան թէ Սիւննի, ցցուն ատոսկրներով ու մանր աչքերով քաղաքաբնակ Թուրքերուն:

Արդ, Սեբաստիոյ տարածուն նահանգին հաբիւրաւոր Ալեւեան (մահմետական աղանդ մը) գիւղերուն բնակիչները բոլորն ալ նախկին Հայեր չե՞ն եղած, որոնք տաճկցած են դարերու ընթացքին:

Մեր քննական պատմութիւնը կ'ըսէ թէ, Վասպուրականի Սենեքերիմ Արծրունի իշխանը ԺԱ. դարու առաջին քառորդին (1091) դիմած է Բիւզանդիոնի կայսրին եւ, Վասպուրականը փոխանակած Սեբաստիոյ նահանգին հետ, խոյս տալով Սելճուկ արիւնարբու պետին՝ Տուղրիլի ու իր հետեւորդներուն հալածանքէն: Եւ, իր չորս հարիւր հազար հպատակներով եկած՝ հաստատուած է այս նահանգը:

Անշուշտ, Սենեքերիմ Արծրունիին յիշած հպատակները — 400.000 — Պարսիկներէ, Քիւրտերէ եւ Յոյներէ չէին բաղկացած, այլ՝ Հայերէ:

Հաւանաբար, Արծրունի իշխանէն առաջ ալ Փոքր Հայքի այդ տարածքին վրայ կային հայ բազմութիւններ, սակայն մենք զանոնք նկատի չենք առներ, այլ միայն՝ նորեկները, որոնք հաստատուեցան Եփրատէն դէպի Արեւմուտք, Ալիսի բոլորտիքը, ու, նաեւ մինչեւ Արաբկիրի, Ակնայ, Տիվրիկի ու նահանգին կարգ մը ուրիշ գաւառները:

Ու նաեւ, հաշուենք թէ՝ պատմութեան մեզի բերած այս թիւը չափազանցուած է ու կիսենք զայն:

Արդ, առնուազն ութ դար ետք, այս պատկառելի թիւէն, բազմութիւնէն ի՞նչ կը գտնենք Սեբաստիոյ ընդարձակ նահանգին մէջ:

Հազիւ երկու հարիւր հազարի հասնող հայ բնակչութիւն մը:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ, աւելի քան ութ դար ետքն ալ մեր համրանքը նոյնը մնացած է (մեր ընդունած կէսին) առանց աւելնալու: Փոխանակ աճելու, աւելնալու մնացած է նոյն համրանքը:

Երկու հարիւր հազարի համար ընդունելով նուազագոյն աճում մը գէթ ամէն մէկ դարու ընթացքին, հաշիւը մեզի գլխու պտոյտ կուտայ...:

Նոյնիսկ, եթէ ընդունինք թէ Արծրունի իշխանին հետեւորդները միայն հարիւր հազար Հայեր էին, ու իրենցմէ զատ ուրիշ մէկ հատիկ Հայ չկար այդ շրջանին մէջ, ու հիմա բռնենք վերի նուազագոյն աճումը, հաշիւը նորէն մեր միտքը կը պայթեցնէ: Թող ընթերցողը ինք գտնէ թիւը, բաղդատելով ամբողջ Օսմանեան կայսրութեան մեր ժողովուրդին թիւին հետ, երբ մեր Յեղափոխական Զարթօնքն սկսաւ տասնըիններորդ դարու եօթանասունական կամ ութսունական թուականներուն:

Այժմ, մենք ալ մեր կարգին կը հարցնենք նենգամիտներուն, թէ՝ ի՞նչ կ'ըսէ մեզի այս «պատմութեան դասը»:

Սեբաստիոյ նահանգին բովանդակ տարածքին վրայ «Տաճկացեալ Հայոց» գիւղերուն թիւը — առանց հաշուելու անդարձ օտար երկիրներ մեկնողներն ու ջարդուածները դարերու ընթացքին — հարիւրաւորներու կը հասնի, որոնք Մահմետականութեան Ալիական աղանդին փարած են 95 առ հարիւր:

Ալիական աղանդն ալ, կը կարծենք, որ ապացոյցներէն մէկն է անոնց հայկական ծագումը փաստող, երբ նկատի ունենանք դարերով իրենց հարեւանութիւնը Պարսիկներուն... ու իրենց նախընտրութիւնն ալ անոնց դաւանանքին:

Թուրքերը կ'ըսէին Ալիականներուն.— Դուք ուղղափառ (սիւննի) Մահմետական ըլլալու համար պէտք է նախ Հայ ըլլաք, յետոյ միայն ուղղափառ կրօնը կրնայ ձեզ ընդունիլ:

Փոխանակ ըսելու նորէն Հայ պէտք է ըլլաք, անոնց ծագումը ծածկելու համար այդ բառին — «նորէն» — տեղ կը գործածէին «նախ», Ալիականներու հետ կրօնի շուրջ վիճաբանած ատեն:

Մենք հաստատապէս համոզուած ենք թէ՝ անոնք բոլորը նախահայրեր են եղած եւ իրենց թիւը հարիւր հազարներու կը հասնի այսօր: Ամէնէն մեծ թիւը Սեբաստիոյ նահանգին մէջ, յետոյ Խարբերդ՝ ու ցրուած նաեւ մեր պատմական հայրենիքին ամէն կողմերը, ըլլան անոնք Թրքախօս կամ քրտախօս:

Այս մէկ հատիկ ջախջախիչ փաստը բաւական է արդէն Հայ Յեղափոխութեան իրաւունքը արդարացնելու ու զարշահոտ բերանները փակելու համար:

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Փարիզի Հայոց Կրօն. Ընկ. վարչական ընտրութիւնները

(Բ. եւ վերջին մաս)

Փարիզի Հայոց Կրօն. Ընկերակցութեան անդամներու թիւը հինգ հազարի մօտ է արդէն: Կանոնագրութեան շատ մը տրամադրութիւնները, ներկայ կացութեան բնաւ չեն համապատասխաներ: Օրինակ, այսօր ոչ ոք կրնայ հաստատել թէ Ընկերակցութեան բոլոր անդամներն ալ մկրտուած են: Կամ չկան անդամներ որոնք՝ տարիներէ ի վեր քաղաքային ամուսնութեամբ կ'ապրին, առանց Ս. պսակի մասին մտածելու: Եւ կամ ուրիշ անդամներ, որոնք հակառակ տարիներէ ի վեր Ընկերակցութեան ղեկավար շրջանակին մէջ կարեւոր դիրքեր գրաւած ըլլալնուն, իրենց կրօնական ամենատարրական պարտականութիւններն իսկ չեն կատարեր:

1943ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիի Հոգաբարձութիւնը գաղափարն ունեցած էր, նոյն տարուան օրացոյցին իբր յաւելուած հրատարակել՝ պաշտօնավարող վարչական ժողովի եւ Հոգաբարձութեանց անդամներուն անուններն ու մականունները: Հրատարակած էր նաեւ՝ նոյն գրքոյկին մէջ՝ նախորդ տարուան ընթացքին եկեղեցւոյ մէջ իրենց ննջեցեալներուն համար հոգեհանգիստ կատարել տուող հայ հաւատացեալներու անունները:

Այդ առաջին ցանկերու վրայ նշանակուած անուններէն, վարչութեան եւ հոգաբարձութիւններու անդամներէն, ոչ մէկին անունը կար, հոգեհանգիստ խնդրողներու ցանկին վրայ: Հետաքրքրուեցէք, եթէ կը փափաքիք, Ս. Զատկի կամ յաջորդ Ծնունդի տօնական օրերուն առթիւ եւ պիտի չտեսնէք բնաւ որ վարչութեան կամ հոգաբարձութեան ոեւէ մէկ անդամը խոստովանի եւ Ս. Հաղորդութեան մասնակից ըլլայ: Կանոնագրի ներկայ տրամադրութիւններով կարելի չէ արգիլել որ անհաւատ՝ նոյնիսկ հակակրօն՝ Հայ մը Կրօնական Ընկերակցութեան անդամակցի եւ կամ Վարչական ժողովի մաս կազմէ: Տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Հայ. Եկեղեցին պարզ ազգային հաստատութիւն մըն է: Կը մոռցուի պարզապէս թէ ան եկեղեցական հանգամանք մըն ալ ունի, թէ անոր ազգային եւ եկեղեցական հանգամանքները անբաժանելի են, թէ կարելի չէ մին անտեսել եւ զոհել՝ միւսին թէ այդ երկու հանգամանքներու ներդաշնակութեան մէջն է Հայաստանեայց եկեղեցիին առաւելութիւնը: Ատենն է ուրեմն, որ ուրիշ հիմնական փոփոխութիւններու կարգին բարեփոխուի նաեւ ներքին կանոնագրի տրամադրութիւնը եւ՝ կրօնասիրութեան բացարձակապէս խուսափելով ռամիկին՝ պահանջուի որ Կրօնական Ընկերակցութեան անդամակցիլ փափաքողները յանձն առնեն տարրական եւ նուազագոյն՝ իրենց կրօնական պարտականութիւնները կատարել: Օրինակ, գոնէ մկրտուած ըլլան, եթէ ամուսնացած են եկեղեցական պսակը տարիներով չյետաձգեն, եթէ զաւակներ ունին՝ գոնէ մկրտեն, եթէ Վարչութեան կամ Հոգաբարձութեան անդամակցիլ կը փափաքին գոնէ երկու-երեք տարին՝ անգամ մը խոստովանին եւ Ս. Հաղորդութեան մասնակից ըլլան, վերջապէս իրենց հանգուցեալները բոլորովին չմոռնան:

Կ'ուզեմ քանի մը աչք մը նետենք նաեւ ընտրական դրութեան վրայ:

Ինչպէս ըսինք, Ընկերակցութեան անդամներուն թիւը հինգ հազարի մօտ է արդէն: Բայց ոչ ոք կրնայ հաստատել որ արձանագրուած բոլոր անձերն ալ այսօր Փարիզ եւ շրջակայքը ողջ են, թէ չկան անդամներ որոնք կամ մեռած, կամ արտասահման եւ կամ հայրենիք մեկնած եւ հաստատուած են:

Ընկերակցութեան վերջին, 9-1-49ի ընդհանուր ժողովին բերած ընտրողական յանձնարարումը, Փարիզ եւ շրջակայքի անդամներու ներկայութիւնը հաստատելու նպատակով, Վարչական ժողովը դիմած էր հասցէներուն, որոնց անդամներ բաշխել: Հակառակ այդ ուղղութեամբ թափուած լուրջ ջանքերուն, հազիւ կարելի եղաւ մօտ 1800 անդամատոմս բաշխել: Շուրջ 3000 հոգիի ներկայութիւնը ուրեմն մնաց անորոշութեան մէջ: Անշուշտ պէտք չէ ըլլալ կասկածոտ եւ ժխտել՝ մնացեալ այս շուրջ երեք հազարին, բոլորին ալ ներկայութիւնը: Հոն կան՝ անկասկած՝ մեծ թիւով անտարբերներ, որոնք փափաքելով կամ ինքնաբերաբար չեն անդամակցած: Եւ այս անտարբերներու եւ բացականերու մեծ զանգուածն է որ հատուածական կուսակցութեանց լայն ասպարէզ պիտի բանայ եւ ընտրութիւններու ճակատագիրը պիտի վճռէ:

Այս հատուածը որ կրնայ առաւելագոյն թուով քուէթուղթեր հաւաքել անտարբերներու ձեռքէն կամ բացականերու հասցէներէն, ապահոված է յաղթանակը իր ցանկին ընտրութեան: Ներկայ ներքին կանոնագրութիւնը կը թոյլատրէ որ փափաքող անդամները, ընդհ. ժողովի նախագահին ուղղուած նամակներով, գործածեն իրենց ընտրելու իրաւունքը: Ընտրութիւններէն յաղթական դուրս գալու մեծ գաղտնիքը կը կայանայ ուրեմն, առաւելագոյն թուով անտարբերներու եւ բացականերու քուէթուղթերը հաւաքելու մէջ: Այս դրութեան գործադրութիւնը կրնայ նաեւ տեղի տալ կարգ մը անհաճոյ դէպքերու:

Ենթադրեցէք, օրինակ, որ Վարչական Ժողովի դադարեալ անդամները իրենց գործունէութեան համար ընդհանուր ժողովին կողմէ անվստահութեան քուէ ստանան: Եթէ նոյն անձերը կը գտնուին այն ցանկին վրայ որ յաջողած է առաւելագոյն քուէներ հաւաքել, վերընտրուած են արդէն, հակառակ Ընդհ. ժողովի տուած բացասական քուէին:

Ահա թէ ինչո՞ւ վարչութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կազմուած է անձնական տեսակէտներէ զուրկ, ներշնչուելու ատակ եւ կամ անտարբեր անձերէ: Ասոնք աւելի շատ գործիք են հատուածական կազմակերպութիւններու ձեռքին մէջ: Նոյնիսկ երբեմն՝ վճռական վայրկեաններուն՝ կը հանդուրժեն որ վարչութիւնը շուքի մէջ քշուի, իր պատասխանատուութիւնը ձգելով անպատասխանատու անձերու ձեռքը: Այս տեսակէտէն խիստ յատկանշական է հետեւեալ փաստը: 1945ին հայրապետական ընտրութեան համար, Փարիզի եկեղեցին երկու պատգամաւորներ կ'ընտրէ: Հակառակ այս իրողութեան, վեց հոգինոց պատգամաւորութիւն մը կը մեկնի: Հետեւա՞նք, կարգ մը հայրապետական թղթակցութիւններ, անհաճոյ եւ անել կացութիւն եւայլն, եւայլն:

Արդար ըլլալու համար, ըսենք որ անտարբերներ միշտ գոյութիւն ունեցած են, երբ Ընկերակցութեան ընդհանուր թիւը 2—300 հոգիէ կը բաղկանար: Բայց այն ատեն աննշան փոքրամասնութիւն մը կը կազմէին անոնք: Այսօր ջախջախիչ մեծամասնութիւնն է: Եւ եկեղեցին ինչ շահած է բարոյապէս կամ նիւթապէս, անտարբերներու այս մեծ զանգուածին ընկերակցութեան անդամակցելէն: 1948ին կատարուած հոգեհանգիստներու թիւը 200ի շուրջն է, 5000ի մօտ անդամներու վրայ: 1939 կամ 1940ին ալ նոյն թիւերու շուրջն էր 2—300 անդամներու վրայ: Միւս կողմէ Կրօնական Ընկերակցութիւնը արշաւանի վերածուած է: Եկեղեցիի շուրջ աւելի շատ հատուածական պայքար կայ քան կրօնական կամ ցեղապահպանման նախանձախնդրութիւն: Ատենն է ուրեմն որ ինչպէս անդամագրութեան, նոյնպէս նաեւ ընտրութեան դրութիւնը հիմնովին բարեփոխուի, եւ որդեգրուի ուղղակի եւ անձամբ քուէարկելու սկզբունքը միայն:

Խաբկանքը չունիմ կարծելու որ այս քննադա-

ԶՕՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ՝ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՄԲ

Carrefour շաբաթաթերթը ուսումնասիրութիւն մը հրատարակելով գիտական նորութեանց մասին, կը նախատեսէ թէ յառաջիկային բժիշկ մը հետեւեալ դեղագիրը կրնայ տալ հիւանդի մը.

— «Տիկին, առտուն, ծոմ, երեք հատ Chevauchée des Walkiries: Իրիկունը պառկելէ առաջ Պէթհովընի ֆօնչէրթօ աճ ռէ մաժէօռ մը: Կը յուսամ որ բաւական է: Եթէ օգտակար չըլլայ, ուրիշ բան կը փորձենք»:

Ամերիկայի, Սիլվըր Սփրինկ քաղաքին մէջ աշխատանոց մը հաստատուած է որ կ'ուսումնասիրէ այս միջոցը զուտ գիտական հիմերու վրայ: Ցայտագիրը կը պարունակէ զանազան փորձերու ցանկ մը, տեսնելու համար թէ ինչ ձեւով հիւանդ կազմ մը կրնայ ազդուիլ զանազան երաժշտական կտորներէ: Այս ալ նորութիւն մը չէ: Հինէն ի վեր Ափրիկէի մէջ «Թամ–Թամ»ները կը փրկենհիւանդ սեւամորթները, եւ դիւահարները:

Դաւիթ Սաւուղ կը հանդարտեցնէր իր տաւիղով: Ինչպէս Որփէոս կը հրապուրէր դժոխքին տէրերը՝ իր քնարով:

Շատ մը փորձեր կատարուած են Զուիցերիոյ մէջ ուր Տօքթ. Ռեսաու հիւանդները գործողութեան առեն թմրեցնելու համար երգեհոն կը գործածէր:

Վերջիշեալ ուսումնասիրութեամբ, Տօքթ. Շոֆեռ կ'առաջարկէ հիւանդանոցներու մէջ հաստատել երաժշտական դեղարան մը: Այսպէս ջղագարներու համար.— Chevauchée des Walkiriesն, ջղային յոգնութիւններու համար՝ Տփորաքի Prélude de Carnavalը: Վտանգաւոր յոգնութիւններու համար՝ Սմեթանայի Մոլտաւը, հոգեկան տառապանքներու համար՝ Տփորաքի ԹաւՑուբթակի ֆոնչերթօն: Պախի յաւագոյն դարմանն է համարուի գինովութեան համար, իսկ Շոփէնի «վալս»երը անքնութեան դէմ: Կատաղի խենթերուն վրայ լաւ ազդեցութիւն կը գործէ Վակնէր իր «Թանհաուզըր»ով, իսկ Maîtres - Chanteursը շատ լաւ կը թուի ախտաւոր նախանձի պարագային:

Կը մնայ լաւ ուսումնասիրել անձերը, գտնելու համար յարմարագոյն երաժշտական դարմանը: Ամէն մարդ ունի հիմնական կշռոյթ մը, որուն համաձայն կը գտնուի իր տեսակին յարմար երաժշտութիւն մը:

Շատեր կը հաստատեն թէ մօտ ապագայի մը յիարդի տեսութիւն մը նաւ ու մը պիտի դարմանուի երաժշտական ալիքներով:

Աւելէ մերձ մայ այն երաժշտական քննադատին որ կը համարձակի դիտողութիւն մը գրել: Իրեն դէմ պիտի ունենայ ոչ միայն երաժիշտը, այլ եւ ամբողջ բժշկական ակադեմիան:

Ք.

ութիւններու բաներ մը պիտի փոխեն: Բայց հրապարակաւ ըսէ՞ք էր որ մատնանշուէին: Ինչպէս մատնանշել պէտք է, յաջորդ յօդուածով մը, հայ հոգեւորականներու դերը Փարիզի մէջ, եւ ցեղասպանութեան նենգական հարցի մասին Հայաստանեայց Եկեղեցիի առաքելութիւնն ու կարելիութիւնները Սփիւռքի մէջ:

Կ. ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԻԼԱՆ, (Յառաջ).— Ապրիլ մէկի գիշերը, ժամը 21.30ին, «Լա Պագիլլիքա» թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպած սգահանդէսը, նուիրուած՝ Գ. Մ. Ալէմշահի յիշատակին: Գաղութը ներկայ էր գրեթէ ամբողջութեամբ:

Սգահանդէսը բացուեցաւ Հ. Սահակ վրդ. Կոգեանի դամբանականով, զոր կարդաց Ցարութիւն Ալեքսանեան, կշռուած հանդարտութեամբ: Յաջորդաբար խօսք առին Արամայիս Սրապեան (հայերէն), եւ Մանուկ Խանպէկեան (իտալերէն), որոնք յուզուած բառերով դրուատեցին տարաբախտ երաժշտին անձն ու գործը, անոր բերած տուրքը հայկ. երաժշտութեան, որ հարազատ արտայայտութիւնն է մեր ցեղային նկարագրին, զգացումին եւ ըմբռնումին: Զաւէն Մնտիկեան յուզումով արտասանեց Յովհաննէս Թումանեանի «Թմկաբերդի առումէն» պատշաճ հատուած մը: Էմանուէլ Փափազեան երգեց Գ. Մ. Ալէմշահի «Իղձը», «Սիրելիս»ը ու «Իմ երգը», իսկ Օր. Աստղիկ Առաքելեան, որ Միլան հասած էր Փարիզէն՝ երգեց մեղմէ առ յաւէտ բաժնուած երաժշտին«Իմ եար»ը,«Ես սիրեցի»ն, «Աշուղներգը», «Բուխարիկ»ն ու «Նազեր»ը: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Միլանի գաղութը իր ներկայութեամբ յարգեց յիշատակը արուեստագէտի մը, որ իր կենդանութեան այնքան համակրանք արթնցուցած էր իր շուրջ, եւ իր մահէն վերջ այնքան կսկիծ եւ ցաւ:

Արամայիս Սրապեան

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԵՎՐԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սեվրանի մասնաճիւղին հանդէսը տեղի ունեցաւ Մարտ 26ի կիրակի կէսօրէ վերջ, Livry Garganի Hôtel de Franceի սրահին մէջ, ինչպէս միշտ այս անգամ եւս մեծ բազմութեամբ մը: Ներկայ էր քաղաքապետը իր ընտանիքով:

Վարագոյրը երբ բացուեցաւ Կ. Խաչի սան եւ սանուհիները համախմբուած էին բեմին վրայ, Տիկին Վ. Յովհաննէսեան, մասնաճիւղին ատենապետուհին, բացումը կատարելով, պարզեց թէ հինգ տարուան ընթացքին ինչ կարեւոր արդիւնքներ ստացած են, նոր սերունդին փրկութեան համար: «Թերեւս անտեղեակ անձեր, օտարացածներ, ոչինչ նկատեն այս մեծ զոհողութիւնով ձեռք բերուած արդիւնքը, բայց գիտակից տարրը կրնայ գնահատել»: Մաղթեց որ Կ. Խաչը ապրի մինչեւ այն օրը ուր պիտի կարենայ մեր յաջորդները յանձնել մայրենի հողին:

Այնուհետեւ սան եւ սանուհիները ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչուհիին՝ Տիկին Զիլինկիրեանի նախ երգեցին Ֆրանսական քայլերգը, յետոյ մէկէ աւելի հայկական խմբերգներ: Բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու: Ներկայացուեցաւ «Զարշըր Արթին աղա»ն նորահաս սերունդին կողմէ: Գլխաւոր դերակատարն էր Պ. Հ. Քէօսէեան: Նոյնպէս շատ յաջող էին Օր. Ա. Պօյաճեան (Մօնթրէօյէն), Օր. Ա. Խոյեան: Պ. Պ. Ե. Զափեան, Յ. եւ Պ. Քէօսէեան, Ա. եւ Շ. Կատաեան, Ե. Եսայեան, Մ. եւ Կ. Մանուկեան, Ե. Խոյեան, Ա. Անտոնեան բոլորն ալ համարձակ եւ վարժ առոգանութեամբ յաջողութիւն ցոյց տուին իրենց դերին մէջ: Ապա սկսան հայկական տարազներով ռուսական պարերը, ղեկավարութեամբ Տիկին Է. Մանուկեանի: Վերոյիշեալներէն զատ պարերուն կը մասնակցէին նաեւ հետեւեալները՝ Օր.ներ Ա. Հէքիմեան, Ա. Պետրոսեան, Մ. Եմէնիճեան, Ե. եւ Ա. Պապիկեան, Լ. Աչգեան, Ա. Արրճեան: Միջանկեալ երգեց եւ պարեց Պ. Շ. Կատաեան, «Վեց հարիւր տարուան տառապանքէն վերջ»ի ներկայացումէն Ասլանովի դերը: Հանդէսէն վերջ, եւրոպական պարերը տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ սպառելով ճոխ պիւֆէն:

Սեվրանի Կ. Խաչը անգամ մը եւս վարձատրուեցաւ բարոյապէս թէ նիւթապէս:

Ներկայ մը

Գաղութէ գաղութ

Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ծննդեան 1000ամեակը տօնուած է Պէյրութի մէջ, նախագահութեամբ Գարեգին կաթողիկոսի եւ նախաձեռնութեամբ Թէքէեան Մշակ. Միութեան: Խօսած են Հ. Ուզունեան, Բ. Եղիայեան եւ Վահէ Վահեան, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Կաթողիկոսը յորդորած է,— «Սիրելի ժողովուրդ, աղօթեցէք, աղօթել սորվեցէք Նարեկացիէն»:

Գրիգոր Նարեկացի ծնած է 951ին, Ռշտունեաց գաւառի Նարեկ գիւղին մէջ: Նարեկացի կոչուած է գիւղին համանուն վանքին աշակերտած, անոր միաբան եղած ու հոն վախճանած ըլլալուն համար: Հայրը՝ Խոսրով եպիսկ. Անձեւացի, հովիւն ու առաջնորդը Անձեւեաց գաւառին, իր ժամանակինյայտնի գիտնական էր: Մօրը կողմէն որբ ըլլալով, յանձնուած է Նարեկայ վանքին ու դաստիարակուած է Անանիա Նարեկացիի հսկողութեան տակ, որ «փիլիսոփայ մեծ» հռչակուած է:

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ Մարտ 5ին երգահանդէս մը տուած է Ֆրեզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա), հովանաւորութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Օ. Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Ֆրէզնոյի կոմիտէին, Ս. Երրորդութիւն Մայր եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ Եկեղեց. Տիկ. Միութեան, Համավասպուրականի, Հիւսէյնիկի, Կարնոյ, Փէրչէնձի եւ Քղիի հայրենակցականներուն: Խուռներամ բազմութիւն մը լեցուցած է սրահը լսելու Տարօն Աշխարհի ժողովրդական երգերը, որոնց դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Տօրիս Գազեան: Տիկին Գեւոնեան երգած է աւելի քան տասնեակ մը երգեր, ջերմ ծափերու մէջ: Երգահանդէսին մասնակցած է Տիթրոյթէն Թաւջութակահար Վահէ Գողիկեան հայկական կտորներով:

ՔՈՒՊԱՑԻ 3500 Հայերէն միայն 25 ընտանիք մնացած են Հավանայի մէջ, միւսները Ամերիկա գաղթած են, ինչպէս կը գրէ այցելու մը, «Հայրենիք»ի մէջ: Նոր սերունդը մաքուր հայերէն կը խօսի: Հոն Հայերուն բնակարանները եւ նիւթական վիճակը նախանձելի չեն: «Ամերիկահայերը մեծ բարիք պիտի ընեն, եթէ Քուպայի իրենց ազգականները կամ հայրենակիցները Ամերիկա փոխադրեն»:

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

Նոյնպէս ուշադիր, նոյնպէս զգոյշ էին եւ հովիւները՝ թէ քնածները եւ թէ նրանք, որոնք հերթով արթուն պիտի մնային: Իւրաքանչիւր խշրտոց, իւրաքանչիւր կասկածելի ձայն, որ խորին լռութեան մէջ բարձրանում էր որեւէ խորհրդաւոր քայլի գլորած փոքրիկ քարից, հարկադրում էր նրանց գլուխ բարձրացնել, նայել եւ ականջ սրել:

Այդպիսի ձայներով ու շշուկներով էր հովիւը ճանաչում իր անհաշտ եւ աներես թշնամիներին: Գիտէր նա որ թափառականների ետեւից անխուսափելի, որպէս ճակատագիր, գնում է երկնային պատիժը: Այդ պատիժը գայլերն են, որոնք անքուն եւ անխոնջ, հետապնդում են ամէն մի ափ հողը, որպէսզի ձեռքից չփախցնեն յարմար ժամը, երբ կարելի կը լինի կամ յանդուգն յարձակում գործել կամ թէ գողի պէս յափշտակել որսը: Եւ ամէն անգամ, երբ գիշերը իր անհասկանալի շրշիւններով փորձում էր պահապանների արթնութիւնը, թէ չորքոտանի պահապանները եւ թէ նրանց տէրերը գլխէին որ շրջակայ բարձրութիւնների գլխից այժմ նայում են բազմաթիւ աչքեր, որոնք վառ ճրագների են նման:

Բայց այս գիշեր չորքոտանի գիշատիչները չէին վազվզում այն բարձրութիւնների վրայ, որոնք հիւսիս – արեւելեան կողմից նայում էին Դիզափայտի լանջերին: Գայլերը չքացել էին, հրեւի մի բան գիտէին:

Եւ իրաւ, միայն նրանց աչքերն էին կարող որոշել, որ այդտեղ ինչ որ մարդիկ էին գտնւում, շարժւում էին պապանձուած, կատուի անձայն քայլերով:

Ամէնից բարձր տեղում, մի ժայռոտ խութի վրայ, երկու մարդ պառկած էին եւ դիտում էին աստղերը: Դրանք էին միայն, որ խօսում էին, բայց այդ խօսակցութիւնը աւելի բարձր չէր, քան օդի ամենահեղ հոսանքը, որ երբեմն խաղացնում էր խոտի թերթերը: Երեւի այդ էր պատճառը որ նրանք շատ մօտիկ էին պառկած, համարեա միմեանց կպած:

Նրանց խօսքը աստղերի ճանապարհի մասին էր:

Զափում, որոշում էր այն տարածութիւնը, ուրկէ անցնում էին գիշերուայ պսպղուն աչքերը: Եւ երբ երկուսի կարծիքները համաձայնւում էին միմեանց հետ, խօսքը ընդհատւում էր, իւրաքանչիւրը նայում էր երկնքին:

Աստղերը այս գիշեր դանդաղաշարժ էին երեւում: Մանաւանդ ծանր էր մի խմբի ընթացքը արեւելքից դէպի երկնքի մէջտեղը, ուր ընկած էր յարդգողի ճանապարհը:

Պառկածներից մէկը կորցրեց իր համբերութիւնը եւ նստեց: Ցածրում ամէն ինչ հանդստացել էր, կարծես գետակն անգամ քնաթաթախ ձայն էր հանում: Խարոյկները մարելու վրայ էին. այլեւս ոտքի կանգնած մարդ չէր մնացել, որ փայտ մատակարարէր, վրանները հազիւ էին նշմարւում նրանց թոյլ լոյսերի շրջանում: Մեռելութիւնը համատարած էր:

— Ժամանակ է, տէրտէր, ասաց նստածը:

Նա, որ պիտի տէրտէր լինէր, լուռ վերկացաւ եւ մի խօսք փնթփնթաց:

— Շուտով այնտեղ կրակ չի մնայ եւ մենք չենք իմանայ դէպի ուր գնանք:

Պատասխանը համոզիչ էր: Տէրտէրը ոտքի կանգնեց իր ընկերի հետ միասին:

— Սկսիր այս կողմից, ասաց վերջինս. սկըսիր Թագաւորի գերեզմանի մօտից:

Տումի գիւղից բարձր, սարի գլխին, գտնըւում էր մի հնադարեան գերեզման,— միապաղաղ եւ խոշոր մի քար, որի վրայ գիր ու յիշատակութիւն չկար: Բայց ժողովուրդը չէր մոռացել թէ ինչ է դա. նա գիտէր որ քարի տակ թաղուածը մի թագաւոր է, որի անունն է Գագիկ: Այդ գերեզմանի մօտից պիտի սկսէր քահանան:

Սակայն նա չէր շտապում: Ձեռքը կոխեց ծոցի մէջ, գտաւ փոքրիկ տուփը, դուրս հանեց, նորից հրեց տեղը: Յետոյ չոքեց մի ծնկան վրայ եւ սկսեց իր տրեխների վրայ պնդացնել թարմ ճիւղերից ոլորած կապը, որի օգնութեամբ Լեռնցին հեշտ կարողանում էր ցած դնալ չոր զառիվայրերով առանց սահելու եւ ընկնելու:

— Շուտ, տէրտէր, օր բացուեց, ասաց քահանայի ընկերը մի ձայնով, որ վկայում էր թէ նա իսկ որ շատ էր շտապում:

Լէօ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ Կ'ՈՐՈՇԵՆ ԽՍՏԱՑՆԵԼ ՊԱՅՔԱՐԸ

Հինգշաբթի օր վերջացաւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան 12րդ ընդհ. ժողովը, տեւելով հինգ օր: Փակման ճառը խօսեցաւ ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, թելադրելով սաստկացնել պայքարը, «ժողովրդավար միութեան կառավարութիւն մը» հաստատելու, պատերազմի պատրաստութիւնները խափանելու, ընկերային պահանջները գոհացնելու համար եւն.:

Մարսէլ Քաշէն ալ խօսք առնելով, ցաւ յայտնեց որ կուսակցական թերթերը բաւարար սպառում չունին: «Մեր բոլոր օրաթերթերը համագումար մէկուկէս միլիոն կը տպուին: Ասոր դիմաց, հակահամայնավար թերթերու սպառումը կը հասնի տասը միլիոնի: Այսպէս, մեր ամենօրեայ մամուլը կը ներկայացնէ ընթերցողներու 16առ հարիւրը, իսկ մարշալեան մամուլը՝ 84 առ հարիւր: Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել անթելի ութ միլիոն մեքենաներէ եղած քարոզութիւնները»:

Համագումարին առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր Ֆրանսացիները եւ Ֆրանսուհիները — համայնավար, ընկերվարական, կաթոլիկ, հանրապետական, երիտասարդ եւ ծեր, բանուոր եւ գիւղացի եւն. միացեալ ճակատ կազմել խաղաղութեան համար: Կը պատուիրէ ամէն գործի, քաղաքի, թաղի, գիւղի մէջ հաստատել խաղաղութեան եւ ազատութեան կոմիտէներ: Կը յանձնարարէ հանրագրութիւններ հաւաքել, բացարձակապէս արգիլելու համար հիւլէական զէնքը, օրէնքէ դուրս հռչակելով այն կառավարութիւնը որ առաջին անգամ պիտի գործածէ այդ զէնքը: Պետութեան վարիչներն ալ «անարժան» կոչելով, յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ անոնք դէպի անդունդ կ'առաջնորդեն Ֆրանսան » եւն.: Կուսակցութեան անդամները պիտի սաստկացնեն պայքարը, «զէնքերու փոխադրութեան եւ շինութեան դէմ »:

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ մինչ նախորդ համագումարին մէջ 800 պատգամաւորները միայն Մարշըլի ծրագրին դէմ կը խօսէին, այս անգամ ընդհանուր պայքար մը կը սարքեն թէ այդ ծրագրին եւ թէ Ատլանտեանի դաշինքին դէմ:

Այս համագումարին եւ զանազան դէպքերու առթիւ, շատ մը թերթեր անհրաժեշտ կը գտնեն որ կառավարութիւնը աղդու միջոցներ ձեռք առնէ: Կիսապաշտօնական «Լը Մոնտ»ը դիտել կուտայ թէ համայնավարները «ծանր վտանգ մը կը ներկայացնեն ժողովրդապետութեան համար», իրենց ներկայ ընթացքով: Թերթը չի պահանջեր օրէնքէ դուրս հռչակել կուսակցութիւնը, բայց անհրաժեշտ կը գտնէ որ համայնավարները դուրս ձրգուին կառավարական պաշտօններէ: Ուրիշ թերթեր աւելի խիստ միջոցներ կ'առաջարկեն:

★ Համագումարին առթիւ, հաստատուեցաւ թէ կուսակցութիւնը քանի մը հարիւր հազար անդամներ կորսնցուցած է ազատագրութենէն ի վեր, երբ մէկ միլիոն կը հաշուէին ընդհ. թիւը:— Պատգամաւորներուն միջին տարիքն էր 31ուկէս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման հաւանութիւն յայտնեցին արաբական վեց պետութիւններ, կարգ մը վերապահումներով, ինչպէս յայտարարեց Արաբական Դաշնակցութիւնը: Այդ վեց երկիրներն են:— Եգիպտոս, Իրաք, Սէուտի Արաբիա, Սուրիա, Լիբանան եւ Եէմէն: Եօթներորդը, Յորդանան, չմասնակցեցաւ վիճաբանութեանց, վասնզի հակառակ է միջազգայնացման: Վեց պետութիւններ հաւանութիւն կը յայտնեն հետեւեալ պայմաններով.— 1. Հաւասարակշռել Երուսաղէմի բնակչութիւնը, այսինքն վերահաստատել այն կացութիւնը որ կը տիրէր 1947ին, Անգլիացիներուն քաշուելէն առաջ.— 2. Երաշխիքներ արաբ տարագիրներուն համար.— 3. Միջազգային շրջանէն արաբ բնակիչները պիտի կրնան մտնել Իսրայէլի նաւահանգիստները եւ ուրիշ հանրային հաստատութեանց մէջ:— Իսրայէլ միշտ հակառակ է միջազգայնացման:

ԷՅՖԷԼԻ ԱՇՏԱՐԱԿԻՆ Գ. յարկէն վար նետուելով անձնասպան եղաւ 65 տարեկան կին մը, Մառի Կայանթիէ, որ հնութեանց առեւտուրով կը զբաղէր: Վերջին անգամ նոյն աշտարակէն վար նետուած էր 27 տարեկ. ամերիկացի ուսանող մը

Նոր Սերունդի Օրը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի 12 խումբերու:

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Clubի շքեղ սրահներուն մէջ, 51 rue Grignan:

Պիտի խօսին ընկերներ Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Լ. ԳԵՂՈՒՆԻԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — 1945ի եղբայրասպանութեան զոհերէն Լեւոն Գեղունիի աճիւնի փոխադրութիւնը եւ դամբարանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը երեքին, Կարտանի գերեզմանատունը: Այս առթիւ կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները, Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի շրջանի մասնաճիւղերը եւ Նոր Սերունդի ընկեր-ընկերուհիները, ինչպէս եւ ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգող բարեկամները:

ԽՆՋՈՅՔ - ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԶԱՏԿԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11, քաֆէ տը լ'էթուալի վերնայարկը, 1 Cours Gambetta, մուտքը Place Raspailէն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պար:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին կողմէ այս Երկուշաբթի Մեռելոցի օրը, կէսօրէն ետք ժամը 3ին Կարտան, Աւետիս Փանոսեանի տան մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին Կարտան - Պիւէօի եւ Մէյրոյի հայ հասարակութիւնը անխտիր, միասին վայելելու համար այս աւանդական տօնը:

Մուտքը ազատ է:

FOIRE DE LYON
15 — 24 ԱՊՐԻԼ 1950
ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ահա շատ կարեւոր լուր մը Լիոնի տօնավաճառին գնորդներուն համար: Երկաթուղիներու վարչութիւնը (S. N. C. F.) հարիւրին 20 զեղչ մը պիտի կատարէ, ֆրանսական բոլոր կայարաններէն մեկնողներուն համար:

Այս զեղչէն պիտի կրնան օգտուիլ բոլոր գործարանատէրերը, առեւտրականները, արհեստաւորները, իւրաքանչիւր հաստատութենէ երկու հոգի: Դիմել մեկնումի կայարանները, անցեալ տարուան patentով կամ որեւէ պաշտօնաթուղթով: (Նախապէս տեղեկանալ կայարաններէն): Տոմսերը ի զօրու են ուրբաթ 14 Ապրիլէն մինչեւ երեքշաբթի 25 Ապրիլ, ճամբան կանգ առնելու իրաւունքով:

Իր կարգին Air France եւս 20 առ հարիւր զեղչ մը պիտի կատարէ թէ Ֆրանսայի եւ թէ գաղթավայրերու իր գիծերուն վրայ:

Հրատարակուած է Տօնավաճառին Catalogueը: Գինը՝ 200 ֆրանք, contre remboursement 350:

Ամէն կարգի մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Foire Internationale de Lyon, Rue Menestrier, Lyon:

Կ. Խաչի 40ամեակը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՅԻՍ 20ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ:

(1949 Հոկտեմբեր):

ՄՕՏ 200 ՀՈԳԻ ՋՈՀ ԳԱՑԻՆ միեւնոյն օրը: Ռիօ տը Եանէյրոյի մէջ (Պրազիլիա) կամուրջ մը փլաւ եւ կառախումբը գետն ինկաւ ճամբորդներով: Մեռեալներուն թիւը կը հաշուեն աւելի քան հարիւր: Փորթուկալի մէջ շոգենաւ մը ջրամոյն կորաւ 60 ճամբորդներով: Սպանիոյ մէջ 19 հոգի մեռան, 100 հոգի վիրաւորուեցան, կառախումբ մը գիծէն դուրս ելած ըլլալով, Մատրիտի մօտ:

ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին անվճար (1949 Ապրիլ 1950 Ապրիլ) բաժանորդագրութիւնները:

Թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն փակել բոլոր պարտքերը:

Հաւանական յաւելումէ մը կրնաք օգտուիլ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ 1950ի բաժնեգինները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ շրջանի Հ. Ց. Դ. մարմինները ժողովի կը հրաւիրուին երեքշաբթի, 11 Ապրիլ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ այս երկուշաբթիի հաւաքոյթը Զատկի առթիւ յետաձգուած է յաջորդ երկուշաբթիին:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԼԱ ՍԻՈՑԱՅԻ ՄԷՋ

10 Ապրիլ, Զատկի Մեռելոցի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle de la Mutualité: Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբին:

Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. բաժակի բացառիկ մրցումներ

Զատկին կիրակին ու երկուշաբթին, A. S. Amicaleի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ, «Ե. Պապիկեան»բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան 1949ի բաժակին): ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Provence, promotion honneur): ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Lyonnais, 1ère division): ԱԼՖՈՐ - ՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին (Finaliste championnat de Paris):

Առաջին մրցումները, երկու օրն ալ, կը սկըսին ժամը 2ին:

Հաղորդակցութիւն.— Charenton - Ecolesէն, 181 autobus, իջնել Rouget de l'Isle ճիշդ դաշտին դիմաց:

Մանօթ.— Մարզադաշտը ունի հազար անձի համար զոց tribunes:

★ Ի պատիւ հիւրերուն, երեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի ժամը 9էն սկսեալ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, (Salle Voltaire, rue Voltaire): Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն, autobus 103, իջնել rue Voltaire:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ԼԱԼԱՆՍ, ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Թատ. 8 արար, հեղ. Թրագօշ

Բ.— 8 Ապրիլ շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Լիոնի Սալոն Հէլվէթիքի մէջ: (107 բիւ Տիւկէքլէն)

Արեւելեան կեանքէ առնուած օփերէթ, բազմաթիւ երգերով ու պարերով:

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

(6 գործ. հեղ. Թրագօշ)

Գ.— 30 Ապրիլ, Կրընոպլի Sacré Coeurի սրահին մէջ, ժամը 3ին:

ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

(Օփերէթ 6 գործ.) Մուտք 100 ֆր.

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 9 AVRIL 1950 Կիրակի 9 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6124–Նոր շրջնա թիւ 1535

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԶԱՏԻԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐՕՏՈՎ

Ամէնէն սկեպտիկն ալ սարսուռ մը կը զգայ բնազդաբար, ոգեկոչելով զանազան աւանդութիւններ եւ յիշատակներ :

Կարօտներ են որ կ'արթննան, կ'ասղնտեն իր հոգին : Իր աչքին առջեւ կը պարզուին հեռաւոր ու մօտաւոր պատկերներ : Կ'երեւակայէ դէմքեր ու դէպքեր : Երանութեան եւ տխրութեան պահեր : Եւ հառաչանք մը կ'արձակէ :

Կը թուի թէ դեռ երէկ էր որ կիրակնօրեայ հագուստ հագած, կարմիր հաւկիթ կը խաղար իր գիւղին, թաղին, քաղաքին մէջ : Կամ «Ոչինչ է պիտոյ» կը կարդար, տարեկիցներու նախանձը շարժելով :

Իսկ եթէ չափահաս էր, այն օրերուն, անշուշտ այլապէս յուզիչ, անմոռանալի տպաւորութիւններ յարութիւն կ'առնեն : Ու քայլերը կ'ուղղէ դէպի եկեղեցի կամ հողմբլուր :

Այսպէս են ժողովուրդի զաւակները, ամէն երկրի մէջ : Տարբերութիւնը ձեւական է, ոչ թէ հիմնական :

Գերազանցապէս քաղաքակիրթ, արդիական համարուած երկիրներու մէջ անգամ, կը տիրապետէ ժողովրդային իմաստութիւն մը որ համամարդկային է :

Հետեւա՞ծ էք, օրինակ, այս երկրին ժողովրդական աւանդութեանց : Զրոյցներուն, գիւղական երգերուն եւ պարերուն :

Տարազները, գոյները, եղանակները եւ շարժումներն են որ կը տարբերին : Ինչպէս հիւսիսային կամ հարաւային Եւրոպայի մէջ :

Հիմնականը, ոգին, կը բխի նոյն տիեզերական լուսաղբիւրէն : Դարերու իմաստութենէն : Առանց ազգի, ցեղի եւ դաւանանքի խտրութեան :

Անշուշտ այս է գլխաւոր պատճառը որ, ամէն երկրի մէջ ալ, բուն ժողովուրդը, մանաւանդ գիւղացին աւելի առողջ կը դատէ : Աւելի պայծառ եւ տոկուն աշխարհահայեացք ունի քան քաղքցին :

Վկայ՝ մեր գիւղացին, այնքան չարքաշ եւ իմաստուն : Զանգուած մը որ ժայռեր կը գլորէ իր հաւատքով եւ կամքով :

Այլապէս, ո՞վ պիտի մնար արօրին եւ լծկանին գլուխը, ամուր կառչած՝ հողին եւ ջուրին : Վարուցանին եւ ջրտուքին :

Այդ նոյն «հասարակ ժողովուրդ»ն է որ, իր քրտնաթոր, ստեղծագործ աշխատանքին հետ, գոյն կուտայ դարաւոր աւանդութեանց :

Ատոր համար ալ, աւելի խոր կը զգայ երբեմնի Զատիկներու կարօտը :

Պիտի կրնայինք ըսել թէ քրիստոնէականէն աւելի, հայկական ոգին է որ կը խօսի այդ հրակէզ կարօտին մէջ : Հայրենիքի ոգին : Ցարութեան, վերածնունդի, կենսուրախ յարատեւութեան եւ աշխատանքի ոգին :

Զատիկը տօնելու ինքնատիպ ձեւերն ալ չե՞ն հաստատեր այս ճշմարտութիւնը : Նոյնիսկ այս փարթամ պոլոտաներուն վրայ :

Նոյն ոգին չե՞ն խտացներ Ծաղկազարդն ու Վիճակը : Վարդավառն ու Նաւասարդը :

Այդ ոգին միշտ ալ կայծեր, թռիչքներ արձակած է, դարերու ընթացքին : Տիրապետելով կրօնական արարողութեանց վրայ : Սաւառնելով խորաններէն, գմբէթներէն ալ անդին :

Ահա թէ ինչո՛ւ Զատիկը պիտի մնայ միշտ յիշատակը ոչ թէ քրիստոնէական աւանդութեան մը, այլ խորհրդանշանը այս ժողովուրդի դարաւոր իղձերուն : Անոր վերածնութեան հաւատքին : Անոր դարնանաշունչ լաւատեսութեան :

Հին օրերու, հայրենի յիշատակներու կարօտը տառապիլ՝ չի նշանակեր անցեալին կառչիլ տառապէս : Զի նշանակեր լճանալ, ծուլանալ, երանաւէտ ինքնագոհութեամբ :

Ե՞րբ աւելի խորապէս տառապած էինք նոր Զատիկներու կարօտով : Վերածնութեան, ազատութեան, ամբողջական Հայրենիքի կարօտով :

Կ'ուզէինք որ, ինչպէս գարունը՝ իր շողերով եւ ծաղիկներով, Զատիկն ալ իր ուրախաձայն կանչերով պայծառացնէ, թարմացնէ տարագիր բազմութեանց հոգիները :

Ամէն Զատիկ լաւագոյն օրերու կարօտն է որ կը յիշեցնէ մեզի :

Եւ այդ կարօտն է որ կ'ապրեցնէ :

Շ·

Զատի՛կ, ո՛հ Զատի՛կ

Զատի՛կ, հրաշափառ յարութիւն ու ցնծութիւն վերածնունդի : Դափնեպսակ յարատեւութեան ու կենդանարար յուսոյ :

Զատի՛կ կանա՛չ – կարմիր : Վսեմ խորհուրդ մարդկային : Եղբայրական սիրոյ խորան եւ զարթօնք անմահութեան հաւատքին :

Քու անցած ճամբաներուն վրայ մահուան զոհերը կանաչ հագան եւ իրենց ծաղիկ վերարկուները փռեցին ովսաննաներով· ծառ ու ծաղիկ բուրվառեցին չորս ծագերէն, մարդոց ու կենդանեաց ախորժալուր գոհունակութեանց հետ :

Զատի՛կ, մշուշապատ դարերու կախարդ այցելու, տօներու վսեմագոյն, օրհնեալ ըլլայ քու գալուստը : Անխորտակելի է ուժդ, ո՛վ գարնանային հրաշագործ զօրութիւն :

Առանց քեզի ո՞վ պիտի արթնցնէր անտառները իրենց խոր նինջէն : Դեղնած ու գերեզմանացած տերեւներու բարդերը ո՞վ պիտի փոխակերպէր մարգարտազարդ կապերտներու :

Դժնետեսիլ եւ յուսահատ ծառերէն կեանքը կը զեղու առատօրէն : Մարդերն ու ծմակները, ձորերն ու ծործորները կը խզեն վերջապէս մահասարսուռ լռութիւնը եւ աշխատաւորներու հետ ներդաշնակ ապրիլը կ'երգեն դաշնալուր :

Քու շնորհդ հաւասարութիւն միայն կը ճաշնայ : Մամուռէն մինչեւ պճնազեղ վարդին հոգի ու թոյր պարգեւողը դուն ես : Աննշան զեռունէն մինչեւ արծիւը քենէ կը ստանան իրենց թռիչքին ուժը :

Ո՞վ վանեց մշուշն ու մառախուղը եւ պարզեց լազուարթը երկնի :

Զառամած փոսերէն յանկարծ ակերը կը ժայթքեն դարձեալ անապակ կենսաջուրը :

Ո՛հ, օրհնեա՛լ Զատիկ, ոչ մէկ արարած կրցած է քեզ այնչափ աստուածացնել որչափ մարդը, որովհետեւ՝

Դուն բոլոր շնորհներուդ լաւագոյնը — անփոխարինելի իմաստութիւնը — մարդուն պարգեւեցիր :

Իջի՛ր դարձեալ ու տեւակա՛ն, մարդոց հոգիներուն մէջ, գարնան արեւիդ շողերով՝ ու դարմանէ անոնց ատելութեան վէրքերը· ինչպէս քու փուշերդ կանաչ պսակով զարդարուեցան :

Հալեցուր կասկածի սառը մարդոց սրտերուն, որպէսզի սէրը հօն ծաղկի ինչպէս անթառամը ապառաժներուն վրայ :

Մեր գողգոթան հերկուած արտերու վերածեցինք : Դուն արգասաւորէ ակօսները, որպէսզի մենք կրկին պատրաստենք անորոմ բաղարջը, նորոգուած մեր նուիրական քուրաներուն մէջ : Ուրիշները պարտաւոր չեն գիտնալու, բայց դուն՝ ով անսկիզբ եւ անվախճան խորհուրդ Ցարութեան, գիտես որ մենք անբաժան ենք քենէ :

Ինչո՞ւ ուրեմն դարձեալ մեր աղջիկները կանաչ – կարմիր չհագնին : Ինչո՞ւ մեր տղաքը ձի չխաղցնեն, մեր կալերը հաւկթամարտով ու պարերով չթնդան :

Ինչո՞ւ մեր երէցները հին գինիով չարբենան, մեր սեղանները հիւր չընդունին :

Ինչո՞ւ զրոյցի չերթանք մեր չիրմաստաններ : Ինչո՞ւ մեր տաճարները հրեշտակներու օթեւան չըլլան· ինչո՞ւ զանգերը լռեն :

Ինչո՞ւ վարդազարդ եւ ծիրանաներկ խոյեր մատաղ չընենք ու մեր սրբավայրերը այրիանան :

Մինչեւ ե՞րբ գազանները նոյնիսկ պիտի ստուկան մեր լքուած այգիներու, ամայի արտ ու պարտէզներու, փլատակ տուներու, ամբարտակներու խռովիչ տեսքէն ...

Մենք կը հաւատանք՝ քեզի, կանաչ կարմիր հայկական Զատիկ, ո՛հ Զատիկ... :

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորը, Թիթօ, պատասխանելով «Թայմզ»ի հարցումներուն, յայտարարեց .— «Պատերազմի որեւէ անմիջական վտանգ չեմ տեսներ, եթէ երկու կողմերն ալ ուզեն խուսափիլ : Ժողովուրդները գիտեն թէ ինչ կ'արժէ նոր պատերազմ մը : Պաղ պատերազմը չի կրնար մէկ երկու տարիէն աւելի տեւել : Զեմ կարծեր որ պաղ պատերազմը տաք պատերազմի յանգի, վասն զի խաղաղութիւնը աւելի ածան է» :

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐՆԵՐ ԱՆՕԹԻ կը մեռնին Նիւ Եորքի մէջ, կը գրեն Մոսկուայի «Փրավտա»յին երկու թղթակիցները : «Ծնողուհիներ հագած կիներ, մօրուք ձգած այրեր կը մուրան, պատառ մը հաց գնելու համար» եւն· :

Պաղ պատերազմը կը սաստկանա՞յ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ նոր կասկածներ կը տիրեն դիւանագիտական շրջանակներու մէջ, Խ· Միութեան մտադրութեանց մասին : Նոյն ինքն Ֆրանսայի արտաքին նախարարը անհրաժեշտ կը գտնէ դիւանագիտական միացեալ գործողութիւն մը : Այս առթիւ նշանակալից կը գտնեն Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան վերջին համագումարին որոշումները՝ զէնքերու շինութիւնը եւ ամերիկեան զինամթերքի պարպումը խափանելու մասին : Կ'ենթադրուի թէ Խ· Միութիւնը պիտի սաստկացնէ պաղ պատերազմը : Թերեւս այս առթիւ գերիշխանութիւն շնորհուի արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան :

Փարիզի մէջ մեծ տպաւորութիւն գործեց Մ· Նահանգներու հանրապետական վարիչին՝ Ֆոսթըր Տըլլէսի անուանումը իբրեւ խորհրդական արտաքին նախարար Էչիսընի : Այս անուանումէն կը հետեւցնեն թէ Մ· Նահանգները գործադրել սկսած են «ամբողջական դիւանագիտութիւնը» շարժման մէջ դնելով երկրին երկու մեծ կուսակցութիւնները : Ֆոսթըր սկիզբէն ի վեր համաձայն է որ աւելի վճռական քաղաքականութիւն մը վարեն Խ· Միութեան հանդէպ :

★ «Եւրոպական խնդիրներու միջազգային յանձնախումբը», որուն անդամ են բազմաթիւ ականաւոր դէմքեր, նախկին նախարարներ եւ դիւանագէտներ, նոր տեղեկագիր մը հրատարակեց Գերմանիոյ ռուսական շրջանի կացութեան մասին : Այդ տեղեկագրին համաձայն, Խ· Միութիւնը յաջողած է բջիջներ կազմել Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանին մէջ, ճնշում բանեցնելու համար ամբողջ երկրին վրայ : Միեւնոյն ատեն, Պերլինի եւ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կազմակերպած է 120 հազար հոգինոց գերմանական ուժ մը, (60·000 զինուոր, 50—60·000 ոստիկան) : Իսկ Ռուսերը իրենք ունին 340·000 զինուոր, որոնց առնուազն 2/3ը մեքենաշարժ զօրամասեր են :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, 144·000 հոգի կը մարզուին 44 ոստիկանական վարժարաններու մէջ : Հակառակ բոլոր հերքումներուն, շատ հաւանական է որ կարմիրները արշաւ մը կատարեն Պերլինի արեւմտեան շրջանին վրայ, Հոգեգալուստէն առաջ կամ վերջը :

Արեւմտեան դաշնակիցներն ալ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, ի նախատեսութիւն այս վտանգին : Ոստիկանական ուժեր կը ղրկուին Պերլին, օդանաւերով : Պիտի փոխադրուին նաեւ զինուորներ : Այժմ Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ կան տասը հազար ամերիկացի, Ֆրանսացի եւ անգլիացի զինուորներ, ինչպէս եւ 11·000 ոստիկաններ :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտը Ապրիլ 6ին օրինագիծ մը քուէարկեց, որով մէկ տարի եւս կ'երկարաձգուի տարագիրներու ներգաղթի ծրագիրը եւ կ'արտօնուի 359·000ի բարձրացնել ընդհ· թիւը : Ներկայ օրէնքով արտօնուած թիւն է 205 հազար, իսկ պայմանաժամը կը լրանայ Յունիսին : Օրինագիծը այժմ կը քննուի երեսփ· Ժողովին կողմէ : Ծերակոյտին քուէարկած օրէնքով, աշխարհի զանազան մասերէն 359 հազար տարագիր–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀՐԱԶԴԱՆԻ ԱՓԻՆ, այս տարի պիտի կառուցուի հանր· պարտէզ մը, որ պիտի գրաւէ 50 հեկտար տարածութիւն : Այգին պիտի սկսի մանկական երկաթուղիէն եւ գետափով պիտի տարածուի մինչեւ նորակառոյց կամուրջը : Այդ առկախ կամուրջը Արաբկիր աւանը պիտի միացնէ Բերիայի աւանին : Պարտէզը պիտի գրաւէ նաեւ ողողուն տարածութիւն Դալմայի այգիներէն : Կեդրոնը, հրապարակին վրայ պիտի շինուին ամառային թատրոնի, կինօ – թատրոնի շէնքեր, գրադարան – ընթերցարան, եւ տաղաւարներ զովացուցիչ եւն· վաճառելու համար : Այգին պիտի ունենայ շարք մը ծառուղիներ, փոքրիկ հրապարակներ, ծաղկանոցներ, աւազաններ, շատրուաններ եւ ուրիշ բարեկարգ միջոցներ : Մանուկներու համար պիտի շինուին խաղարաններ եւ հանգստեան վայրեր : Ծիծեռնակաբերդի ամայի հողերը շուտով պիտի դառնան բուրաստաններ : Պարտէզին կառուցման աշխատանքները սկսած են արդէն : Ստացուած են համապատասխան շինանիւթ, ինչպէս եւ 300 հազար տունկեր եւ թուփեր :

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ վերջերս հրատարակեց Սթալինի երկերի բիբլիոգրաֆիան (մատենագրութիւն) : Առաջնորդին գրութիւնները առաջին անգամ հայերէնի թարգմանուած են 1904ին : Իր բոլոր աշխատութիւնները հայերէնի թարգմանուած եւ հրատարակուած են քանի մը անգամ : Օրինակ, «Լենինիզմի հարցերը» գրքին հայերէն թարգմանութիւնը հրատարակուած է տասն անգամ :

«Յուսաբեր»ի շէնքին հիմնարկէքը

ԽՄԲ.— Մարտ 26ին տեղի ունեցաւ Գահիրէի մեր պաշտօնակցին՝ «*Յուսաբեր*»ի սեփական շէնքին կառուցումը, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ: Մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակենք յաջորդաբար: Այս առթիւ հատուած մը՝ «*Յուսաբեր*»ի խմբագրականէն (25 Մարտ).—

Խոր ու անբացատրելի յուզումով մը կը գրենք այս քանի մը տողերը:

Արցունքը առատօրէն կը հոսի մեր աչքերէն՝ արդէնք ըլլալով մեզի մեր գրիչը շարժելու ...

Ո՛րքան տառապեցանք, ո՛րքան զրկանք ու դառնութիւններ տեսանք՝ օր մը մեզ մեր սեփական շէնքին, մեր սեփական տանը մէջ գտնելու համար ...

Եւ ինչ բերկրանքով, հոգեկան ինչ մեծ վայելքով մենք բոլորս չարաչարօրէն կ'աշխատէինք եւ քաղցրօրէն մեզ վիճակուած զրկանքները կը կրէինք ...

Տառապանքը ոչ թէ մեր կորովը կը հարուածէր, այլ զայն կը կրկնապատկէր. զրկանքը ոչ թէ մեզ կը վանէր մեր աշխատանքէն, այլ զայն մեզ աւելի սիրելի, աւելի ընտանի կը դարձնէր ...

Հոգիով դէպի մեր աւեր ու ամայի Հայրենիքը կը սլանայինք, կը միախառնուէինք մեր անթիւ մարտիրոսներուն, անոնցմէ հաւատք ու կորով կ'առնէինք՝ նաեւ մենք մեր աշխատանքին մէջ անոնց նուիրումի համեստ հետքերը տեսնելով եւ ալ աւելի խանդավառօրէն մեր գործին փարելով..

Գէթ քանի մը տողերու մէջ ի՛նչպէս չվերյիշել անգամ մը եւս հին «Յուսաբեր»ը, այսօր, երբ իր սեփական տան — չքեղ ու հոյակապ — հիմերը կը դրուին:

Պաշտօնապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեանն անցաւ «Յուսաբեր»ը 1922ին:

Խոռոչ մըն էր մեր խմբագրատունը՝ մութ, խոնաւ, անզարդ ու անհրապոյր, ծեփերը թափթփած հնաբոյր պատերով եւ ապակիներէն քանի մը հատը կոտրուած դուռերով ...

Հոս, այս խոռոչին մէջ էին տեղաւորուած, զիրար հրմշտկելով, մեր խմբագրատունը, վարչութիւնը, գրաշարանոցը, տպարանը, իսկ աւելի ուշ ... նաեւ գրատունը:

Ելեկտրական լոյսերու մէջ ծփացող այս հսկայ ու մեծափարթամ քաղաքին մէջ ելեկտրական լոյս չունէր մեր խոռոչը ...

Ճնայողաբար մոմ կը վառէինք եւ մոմի լոյսի տակ կ'աշխատէինք ...

Զուրկ էինք նաեւ արեւէ, քաղաքի մը մէջ, ուր գրեթէ տարին բոլոր արեւը իր լոյսն ու ջերմութիւնը այնքան առատաբար կը թափէ բոլորին վրայ...

Այս երկնառաք պարգեւէն շող մը իսկ մինչեւ մեր խոռոչը երբեք չէր հասներ ...

Հեռախօս չունէինք, երբ լայնօրէն ընդարձակ տարածութիւններու վրայ փռուած վիթխարի քաղաք մըն էր Գահիրէն ...

Ձեռքով կը դարձնէին այն մեքենան, որուն վրայ կը տպուէր թերթը: Իր լեզուն միայն մեր անզուգական գրաշարապետը կը հասկնար, յաւէտ անմոռանալի Ագապլարը. եթէ կողերէն ջուրով լի դոյլեր չկախէինք, մեքենան կը կենար...

Մեր հիւրերուն համար միայն աթոռ մը ունէինք մենք, այս էր մեր ամբողջ կահ-կարասին ...

Հազուադէպօրէն մեզ ծանուցում կուտային, փոխարժէքը երբեմնապէս պարէնով վճարելով (քանի մը թիթեղ ձէթ, զոյգ մը կօշիկ, քանի մը շիշ քոնեակ եւայլն): Մենք կ'առնէինք այս ամէնը, ետքէն ծախելու եւ դրամի վերածելու համար:

Նոյն ձեւով իրենց բաժնեգինները կը վճարէին մեր արհեստաւոր բաժանորդներէն ոմանք, իրենց արհեստին կապուած գործ մը կը կատարէին մեզ համար՝ բաժնեգինի փոխարէն հաշուեկցում կատարելով մեզի հետ ...

Այս ամբողջը կը դառնար թերթի մը շուրջ, որ հազիւ թաչկինակի ծաւալ ունէր եւ լոյս կը տեսնէր շաբաթը երեք անգամ ...

Տարիներու ընթացքին այս պատկերը հիմէն փոխուեցաւ:

Սկզբնական բարեփոխութիւնը կատարուեցաւ միայն ծաւալի նկատմամբ, թերթը թէեւ մնաց եռօրեայ, սակայն սկսաւ լոյս տեսնել աւելի մեծ ծաւալով:

Ապա նոյն ծաւալը պահելով՝ եռօրեան դարձաւ ամենօրեայ թերթ:

Ատեն մը վերջ նորէն ընդարձակուեցաւ ծաւալը եւ էջերուն սիւնակներու թիւը 6էն բարձրացաւ 7ի:

Ապա կատարուեցաւ վերջին բարեփոխութիւնը եւ էջերուն սիւնակներու թիւը 7էն բարձրացաւ 8ի:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի սեղմումներուն տակ՝ մեր թերթը որոշ նահանջ կատարեց:

Այժմ մենք ճիգ կ'ընենք մեր նախապատերազմեան վիճակին դառնալու:

Մեր յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ «Յուսաբեր»ի էջերուն սիւնակները 7էն բարձրացնել 8ի, որով վերահաստատած կ'ըլլանք մեր նախապատերազմեան վիճակը:

Այս վերջինը կը կատարուի արդէն մեր նոր շէնքին մէջ...

Ամբօրէն իր սեփական Տանը մէջ հաստատուելով՝ իբրեւ անդրանիկ աւետիս իր ընթերցողներուն՝ «Յուսաբեր» կը սկսի լոյս տեսնել ութ սիւնակներէ բաղկացած մեծածաւալ էջերով ...

ՀԱՅ ԳՐՉԱԳՐՈՂՆԵՐԸ

ԴԻՒՑԱԶՆԵՐ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ

Թէ գրչութեան արուեստը ի՛նչ մեծ օգուտ բերած է մեր մատենագրութեան՝ ամէնուն յայտնի է: Անոր կը պարտինք հազարաւոր ձեռագիրներու օրինակութիւնը եւ այդ օրինակութեամբ հայ մատենագրութեան փոխանցումը սերունդէ սերունդ, դարէ դար: Որքան գեղեցիկ եւ վեհ ինքնին՝ այնքան ալ տաժանելի եղած է սակայն գրչութեան արուեստը մանաւանդ մեր ազգին քաղաքական դժխեմ պայմաններուն մէջ: Անկեղծ ու խոր կրօնասիրութիւն, ազգասիրութիւն, ընթերցասիրութիւն եւ պապենական աւանդները պահելու եւ զանոնք յաջորդ սերունդներու փոխանցելու նուիրական պարտականութիւնն է, որ մղում եւ քաջութիւն տուած է մեր ընդօրինակողներուն՝ ստանձնել այդ տաժանելի արուեստը:

Հակառակ յաճախ կրկնուած յանկերգի մը, Հայը եղած է, մանաւանդ Սահակ-Մեսրոպեան շրջանէն ասդին, շատ աւելի ընթերցասէր՝ քան մեր ուէէ դրացին: Փաստ՝ մեր անհամեմատելի գրչագրութիւնը եւ Ձեռագրերու հսկայ թիւը: Այսօր տակաւին մօտ 25.000 հայերէն ձեռագիր ունինք: «Այսքան արհաւիրքներ տեսնող Հայաստան, եթէ կրցաւ, այսօր իսկ, իր ձեռքին եւ աչքին տակ ունենալ այսքան հայերէն ձեռագրեր, ասիկա, առանց այլեւայլի, պէտք է վերագրել Հայուն խանդակաթ սիրոյն դէպի իր սրբազան աւանդները եւ իր ապրելու անխախտ հաւատքին» (Սիւրմէեան, *Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Հալէպի*, Երուսաղէմ 1935, *էջ* է):

«Ցեղային հպարտութեան մը արտայայտութիւնը ըլլալէ աւելի, անհերքելի ճշմարտութիւն մըն է որ Հայաստանի դրացի քրիստոնեայ ազգերէն — յոյն, ասորի, աղուան եւ վրացի —, ոչ ոք Հայուն չափ սիրած է գրչութեան, ծաղկումի եւ մանրանկարչութեան ազնիւ արուեստը, եւ այս՝ նոյնիսկ քաղաքական ամէնէն արհաւտալի շրջաններուն, երբ Հայրենիքը, ընդարձակ տարածութիւններու վրայ, կը կոխկրտուէր, բարբարոսօրէն, դրացի ազգերու ոտքերուն տակ, անտանելի տառապանքներու տակ հեծել տալով դժբախտ Հայը» (անդ՝ *էջ* Զ):

Մովսէս Կաղանկատուացի *կը պատմէ որ է-Ը դարուն միայն Մաքենոցաց վանքին մէջ* 600–800 *վարդապետներ չարունակ ձեռագիրներ օրինակելու, չարադրելու եւ մանրանկարելու զբաղած էին* (Սարգիսեան, *Ցուցակ*, Վենետիկ 1914, *էջ* Ժ): *Երեւոյթը նոյն էր միւս բոլոր հայ վանքերու մէջ ալ: Ճնդիրն այն է որ ասոնց գրած ձեռագիրները «սահմանուած չէին — ինչպէս սովորութիւն էր ուրիշ ազգերու քով — միայն վանօրէից եւ կամ արքունի գրատուններու մէջ փակուած մնալու, այլ փռուած էին թաղաւորաց եւ թագուհիներու ապարանքէն սկսեալ՝ ամէն դասակարգի ընտանեաց մէջ...* եւ կ'ընթեռնուին ի լուր եւ ի մխիթարութիւն համօրէն գերդաստանին, *մանաւանդ կենաց դառն եւ դժուարին պարագաներու մէջ: Իբրեւ մի մի պաշտելի սրբութիւններ համարուած էին ամէնէն եւ սփոփիչ ընկերներ: Հայ ընտանիքի կամ օջախի պահպանութիւնն ու բախտաւորութիւնը անոնց հետ կապուած էր ընդհանրապէս»* (Սարգիսեան, *Ցուցակ անդ*):

Ըսինք թէ տաժանելի եղած է մեր քով գրչութեան արուեստը: Իրաւամբ կրնանք մեր ընդօրինակողները հայ մշակոյթի դիւցազները կոչել: Թէ ինչ զոհողութեան ենթարկուած եւ ինչպիսի նեղ պայմաններու մէջ յաճախ ստիպուած էին գրել հայերէն ձեռագիրները՝ իրենք, գրչագիրները կը պատմեն:

Քանի մը նմոյշներ անոնց արտայայտութիւններէն, զանազան դարերէ, պիտի տան գաղափար մը այդ մասին: Աչքի զարնելու չափ միակերպ է անոնց տրտունջը, բայց բնաւ երբեք չի կրնար կեղծ կամ չափազանցեալ համարուիլ: Նեղութիւնը, հալածանքը եւ տառապանքը անպակաս ըլլալով անոնց ամէնուն՝ հարկաւ թէ ցաւի հառաչանքն ալ նոյն եւ միակերպ պիտի ըլլար բոլորին քով:

1223*ին ձեռագիր օրինակող մը կը գրէ.* «... *Աղաչեմ չլինել մեղադիր թիւրութեանն*, զի զգլովն ճրագով գրեցի» (Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան, *Հաւաքումն Յիշատակարանաց*. *ամ* 1223):

Նոյն տարիէն Երզնկայի մէջ գրող մը կ'ըսէ.— « *Ես Մանուսախոս յամենայնի տկար գոլով եւ անվարժ գծողութեան տառիս... զի ծեր եմ եւ ծանրացեալ եւ ի լուսոյ պակասեալ*, ձեռս դողդոջեալ, դեղս խառնակ է (*– զի բացագոյն է թանաքն –*), *եւ տեղիս անխնամ, վասնզի* յամենայնէ չքաւոր, ի յարկէ, ի ծածկութից, աւտար եւ թափառական» (*անդ, ամ* 1223):

Ուրիշ մը Ամասիոյ մէջ կ'ընդօրինակէ «ի բռնակալութեան իսմայէլական ազգին, ի չար եւ ի դառն ժամանակի» (անդ՝ ամ 1230): *Կարնոյ ձեռագրի մը լուսանցքին վրայ գրած է ձեռք մը.* «*Աւա՜ղ աւա՜ղ, եւ հազար աւա՜ղ դառնութեան ժամանակիս*» (անդ՝ նոյն տարի):

1236*ին Թաթարներու զօրապետ Ջարմաղան՝ Անին կը գրաւէ: Այդ առթիւ ձեռագրի մը յիշատակագիրը կ'ողբայ.— «Գրեցաւ սայ ի դառն եւ ի նեղ ժամանակի, յորում ամի առաւ մայրաքաղաքն Անի, արեան զաւին, կորուստն անթիւ հոգւոց: Ո՞ր բերան կամ լեզու կարէ պատմել զանողորմիցն ողորմնն ի յանաւրէն Թաթարէն»* (անդ՝ *ամ* 1236):

ԺԳ. դարուն, երբ Կիլիկեան Հայաստանը բամբիշներ *ու* օծեալ արքաներ *ունէր՝ Յովհ. եպիսկոպոս Արքայեղբայր* մատերու երկուքով *ձեռք կը բերէ գիրք մը.*

« ... Որ եւ զտառս այս բստացեալ.— Բամբիշն մեծ Ֆիմի կոչեալ.— Հեթմոյ քաջի նա դուստր լեալ.— Որ էր արքայ Հայոց աւծեալ.— Անցաւո՞ր զայս ծանուցեալ.— Անանց թագին այն բաղձացեալ..— Եղկեղիս սովաւ թաղծեալ.— Երկամբ մատամբս զսա ստացեալ» (*Սարգիսեան*, *Ցուց.* *էջ* 163):

Երբ 1292*ին Հռոմկլան կ'իյնար Եգիպտացւոց ձեռքը, հայ կաթողիկոսն ու ժողովուրդը կը գերուէին, Ստեփ. Գոյներիցանց, ծուարած անկիւնմը, ձեռագիր կ'օրինակէր. «ի նեղ եւ յանձուկ ժամանակի, զոր ոչ կարեմ ճառել... յամենայն կողմանց ծանր նեղութիւն զգուէ զմեզ...* Այսպիսի աղէտք վտանգից ոչ կարացին խափանել զսէր աստուածատուր ճահանայիցն... առ ի ստանալ զսուրբ գիրս զայս» (*Ակինեան*, *անդ՝ ամ* 1292):

Հանգիստ տեղ չգտնուելուն ձեռագիր մը կը գրուի՝ «...մասն ինչ ի Սիս եւ մասն ինչ ի Ծոխաթ, որ է վանք Ասորաց ազգին... եւ մասն ինչ ի սուրբ ուխտն Ջորոյ կոչեցեալ վանք» (*անդ՝ ամ* 1311): *Նոյն դարէն ստանդական Հայու մը աւաչըն է. «..հեռաբնակ ի հայրենի գաւառաց եւ ի սննդակցաց՝ ոչ գիտելով թէ պատահելոց եմ խմոյըն:* Զոր եւ բազում տառապանաւք եւ մուրացիկ լինելով ետու գրել գիրքս զայս» (*Անդ՝* 1313):

1422*ին Խլաթի մէջ, Կարապետ գրիչ. «ի ժամանակս նեղ եւ անձուկ, որ կանք* փախուցեալ ի յամուրս եւ ի ծերպս վիմաց ի յահէ անօրինաց, *բազում աշխատութեամբ եւ տառապանօք...»* (*Սարգիսեան, անդ՝ էջ* 114):

Մեկնութեան կարօտ չեն հետեւեալները. « .. Աչքս խացկեցաւ ի գրիչն... մին աչքս կուցաւէր նա խփեցի ու մին աչովն գրեցի խիստ աշխատանաւք» (*ամ* 1439):

Տարօնի Բաչու գիւղացի Աւետիս գրիչ՝ նեղութեանց մէջ կ'ոգեւորուի Հայաստանի ապագայ վերականգնումի հեռապատկերով. «Անմեղադիր լերուք խոշորութեան եւ սխալանաց, զի խիստ նեղութիւն կեանք յանօրինաց եւ հարկապահանջողաց. յուսամք յԱստուած, զի որ էհարն՝ դարձեալ բժշկեսցէ զՀայաստանս ահաւոր իշխանութեամբ քան զառաջինն...» (*Ամ* 1576):

Ապատանից վանքը, Կիրակոս կրօնաւորն է գրողը. «... Գիշերն մինչ ի լոյս կայ հոսեցինք *եւ ցերեկն գրեցի դողդողեալ ձեռամբ եւ անմտաբար քնով եւ դանդաղութեամբ»* (*Ամ* 1580):

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹԱԳԱԴՐՈՒՄ

Հոգիս արթնացաւ հարաւի բոյրից,
Ինձ դուրս է կանչում զեփիւռը նրա,
Ձիւնն էլ արեւի ջահէլ համբոյրից
Ուրախ լալիս է դաշտերի վրայ:

Ելնեմ, ծաղկումն է ձնծաղիկների,
Ձիւնից ինձ նայող աչերն համբուրեմ,
Գնամ ետեւից ծիծեռնակների,
Նրանց հետ ետ գամ գարունը բերեմ,
Բարձրանամ կապոյտ գահը լեռների,
Արեւն իբրեւ թագ իմ գլխին առնեմ,
Հագնեմ ծիրանին արշալոյսների,
Գարնան թագաւոր ինձ թագադրեմ,
Եւ հրովարտակ արձակեմ մի խիստ,

Որ աղբիւրները յաւերժ կարկաչեն,
Որ ծաղկեն լեռներն իմ արեւախիտ,
Որ ծով դաշտերը յաւերժ կանաչեն,
Որ գարունները գան ու չգնան,
Որ յաւերժանան զմրուխտ դրախտով,
Որ բեկուի իմ դէմ խորհուրդը մահուան,
Որ մարդը ցնծայ յաւերժի բախտով:

Եւ ես երջանիկ կը լինեմ այնժամ,
Եւ գուցէ այնժամ ես մահը սիրեմ,
Երբ անմահ լինեմ, երբ յաւերժանամ,
Երբ գարունները ողջ թագաւորեմ ...:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

Հայրենի Զատիկը

Ժամկոչ աղբօր մուրճի հարուածներէն՝ այդ առաւօտ, մեր գիւղին եկեղեցւոյ զանգակը ոտքի ելած էր:

Ընդոստ կ'արթննամ :

Փողոցին մէջ երթեւեկող մարդոց շրթներուն վրայ, օրուան յանկերգը.

— Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց :

Կը նայիմ: Դուրսը, մելանիս գոյնին պէս կապոյտ երկինք մը կայ: Փողոցները լեցուեր են ծանօթ թէ անծանօթ ստուերներով: Ամէնքն ալ եկեղեցի կ'երթան: Ուրախ են եւ խնդուն :

Քիչ մը անդին, հողը, որ ամիսներով պլլուէր պառկեր էր, այդ օր, կը խորհիս, նախշուն գորգի մը պատրանքը կուտար աչքիդ: Հեռուն, մացառները, շուրջպար բռնող աղջիկներու պէս, մարդ կ'ըսէ՝ ճերմակ վարդեր զարկեր են իրենց ըմբոստ կուրծքերուն: Իսկ աւելի հեռուն, կը տեսնուի արեւը, որ շողարձակ մազերու խուրձը ուսին՝ Մասիսի հասակն ի վեր կը բարձրանայ :

Զատիկ է: Երկինք ու գետին, ծառ ու ծաղիկ ցնծութեան մէջ:

Արեւը, հետզհետէ, երբ եկաւ ու կախուեցաւ մեր գիւղին բերդին վրայ, փողոցները պարպուեցան: Բացի օտար մուրացիկներէն, ոչ ոք կը դեգերէր դռներուն առջեւ: Գիւղացին, իրեններով միասին, Զատկուան սեղաններուն շուրջ հաւաքուած՝ ընտանեան առատ բարիքները կը վայելէ :

Այս աւանդական ճաշէն անմիջապէս վերջ՝ դուրս կ'ելլեմ: Փողոցը, բոլորն ալ իրենց կիրակնօրեայ հագուստները հագած կը պտտին: Այրերուն ամենայայտ զարդը, իրենց բուրդէ գօտին է: Պարանոցներէն կախած մետաքսէ վզնոցները, որ տարին հազիւ քանի մը անգամ կը գործածէին, հպարտութեամբ թոյլ կուտային, որ արեւին ճաճանչներէն փայփային :

Կիները, երիտասարդ թէ տարէց, բոլորովին տարբեր էին: Անոնք իրենց յատուկ տարազները ունէին: Կը սիրէին փաթթուիլ, ինչպէս կը փաթթէին պուպրիկները: Չէին տեսնուեր անոնց ճակատն ու թուշերը եւ, ոչ ալ մերկութիւնը ոտքերուն: Հակառակ այս սովորութիւններուն, շատ վայելուչ էին: Եւ անոնց աչքերէն օրհնութեան շող մը կը կաթէր:

Ձեռքերս, գրպանիս կարմիր հաւկիթներուս պաշտպան բռնած, ուրախութեամբ կը խառնուիմ յորձանքին, որ զիս կը տանի Բէս Մուրատենց տանիքը: Հոս, երիտասարդ աղջիկներու պար մը կը դառնայ, երգ մը շրթներուն:

Գարնան առաջին տօներն են: Երակներս կ'ուռին: Արեւին խարազաններէն ազատելու համար, կ'իջնեմ տանիքէն ու կ'երթամ ժամուն բակը :

Բակը, որ խոշոր արտի մը տարածութիւնն ունէր, լեցուեր էր աղջիկներով եւ հարսներով: Քիչ մը ամէն կողմ, պատանի եւ մանուկներու խումբե՛ր, որոնք, իրենց [illegible] տուած՝ անցնող Զատիկներու գովքը կ'ընէին :

Յանկարծ շարժում մը: Ու այս մարդկային ծովը, ինքն իր հետ, ինքն իր մէջ կ'ալեկոծի.: Հարսներ ու աղջիկներ ձեռք ձեռքի կը պարեն:

Պարին առաջնորդը, մեղի դրացի Աննա մայրիկն է: Կ'երգէ ու կը դառնայ :

Խնձոր մը տամ առ տըղայ,
Առ գրպանըդ դիր տըղայ ...

Երգը կը կրկնուի: Աննա մայրիկ կը շարունակէ .

Երբ մեր դռնէն գաս անցնիս,
Մի ամչնար, կեր տըղայ ...

Պարի ատեն, հարս եւ հարսնցուներ իրենց գլուխը վեր բռնած՝ հպարտութեամբ մը կը դառնան: Ամէն մէկու դէմքին վրայ անոյշ ժպիտ մը կը խաղայ: Մայրեր եւ կեսուրներ, իրենց պահակի դերքերուն մէջ՝ ակնապիշ կը հսկեն: Ի տես այս բացառիկ տեսարանին, կիսապատերուն ստուերէն, դեղին չարաճճի պատանիներն համբոյր կը ղրկեն աղջիկներուն: Սրտեր կան որ կը ծաղկին : Սրտեր կան որ կը մխան: Անշէջ հնոց մը կարծես: Որ կը վառի ու կը ճարճատի :

Քանի ժամանակը կ'անցնի, այնքան աւելի պարուհիները կը շատնան: Խումբերը կը բազմապատկուին: Ու բակը, կ'ըլլայ ծով մը փրփրուն :

Այս խումբերուն մէջ, ամէնէն շատ Աննա մայրիկին խումբն է որ համակած է հանդիսականները: Անոր ձայնն է, որ սրնակի մը ձայնին պէս կը բարձրանայ ու, կը փշրուի բազմութեան մէջ :

Երթանք դաշտ մեր գեղին,
Ծաղիկ քաղենք դեփ' դեղին ...

Այս երգը կայծ մը դրաւ երիտասարդ աղջիկներու սրտին մէջ: Կը ցատկեն ու կը դառնան : Կը դառնան ու կը ձայնակցին Աննա մայրիկի ,

Ու այդ ծաղկէն փունջ առ փունջ
Նուէր ղրկենք մեր եարին ...

Օրուան տօնախմբութիւնը տեւեց մինչեւ իրիկուն: Բազմութիւնը ցրուեցաւ: Ու ժամուն բակը, ինքն իր մէջ ամփոփուած՝ ոտքերու հարուածներէն դեռ կը դողայ ու կը տքայ :

Այդ գիշեր, ուշ ատեն, երբ անգամ մըն ալ գլուխս դուրս հանեցի սենեակիս պատուհանէն՝ տեսայ, որ մեր պարուհիները դարձեալ հաւաքուեր են այնտեղ: Արեւին տեղ, այս անգամ, լուսինն է որ կը լուսաւորէ հրապարակը: Մտիկ կ'ընեմ: Աննա մայրիկի ձայնն է որ կ'արձագանգէ ուշերին մէջէն .

Կ'երթա՞ս, Աստուած հետդ ըլլի,
Սիրտդ ուրախ չէն ըլլի,
Ինչ բան ալ յաւ բան տեսնես,
Թող քու աչքըդ տունդ ըլլի ...

Հիմա, որ տարիներ են անցեր այն երանելի օրերէն, ինծի կը թուի թէ՝ պանդխտութեան գացող գիւղացիին համար էր, որ Աննա մայրիկ, այդ հանդիսաւոր պահուն, ժամուն բակէն կը յիշեցնէր այս օրհնուած պատգամը :

ՇԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՊՈԼՍ 'Մ ...

ԶԱՏԻ՞Կ Է ԱՅՍ ...

Միջուկը չորցեր՝ կեղեւն է մնացեր :

Այդ կեղեւն ալ ձեւափոխուած :

Մեր Զատի՞կը ... Օ՜ Զատիկ էր: Գլխագիր գրուելիք հայկական «ԶԱՏԻԿ» :

Այսօր, ինչի՞ս Զատիկն է:

Ո՞ւր են մեր զանգերուն սրբազան ձայները : Ո՞ւր, մեր երգեցիկ տղոց, արեւածագին հայ թաղերու մէջ երգած «Զարթի՛ք»ը: Օ՜, Օ՜, մեր սիրտըն ու հոգին հրճուանքով կը լեցուէին:

Հարսի թուշերու պէս կարմիրհաւկիթները, իրարու վրայ դիզուած՝ մեզի կը նայէին ժպտունցնծուն :

Բլիթն ու զաթան, ափսէին մէջ,, կը սպասէին պատարագիչին՝ «երթայք խաղաղութեամբ»ին՝ սեղանին վրայ փռուելու համար :

Մեր տղու հոգիները՝ աւելի բարձր երջանկութիւն չէին կրնար երեւակայել:

Տարէցներն իսկ մանկացած կ'ըլլային մեր Զատիկներուն ...

Հիմակուան տղո՞ցը: Սինեմայի երջանկութիւն: Ժապաւէնի հրճուանք:

« Կրօնքը մորֆին է, մորֆին», ուրեմն, հնձենք «մանգաղ»ով, ճզմենք «մուրճ»ով:

Ի՞նչ դնենք տեղը «մորֆին» Զատիկին ...

Հէ՜յ քաղաքացիներ, մերին Զատիկը ոչ մէկուն կը նմանէր: Ժողովուրդի Զատիկ էր ան: Պրոլետարական Զատիկ: Անդասակարգ Զատիկ ...

« Հարուստ»ն ու «աղքատ»ը ձեռասեղմումով ժպտադէմ «Քրիստոս յարեաւ» կը փոխանակէին իրարու հետ :

Այսօր, հոս, այս շքեղանքի ովկիանին մէջ, բարձր երաժշտութեան այս ոստանին մէջ, մեր ականջները ծարաւի են ժամուն զանգի ձայնին: Ի՜նչ բարձր երաժշտութիւն էր ան ...

Ոչ Մոցարտ եւ ոչ ալ Պէթհովէն կրնան տալ այդ զանգերուն ձայնը: Մեր Հայու ականջները հիպնոսացնող զանգերուն ձայնը :

«Զատիկ է», կ'ըսեն: Եւ մենք այս մեծ թոհուբոհին մէջ, մեր Զատիկը կը փնտռենք ...

Մեր Զատիկը, ո՜վ աշխրքի մարդեր : Մեր Զատի՛կը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ .

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Թղթակից մը կը գրէ թէ տաղանդաւոր դաշնակահարուհի Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան մեծ յաջողութիւն գտած է Լոնտոնի մէջ, Մարտ 23ին: Մասնաւոր գնահատանքի արժանացած են իր «Programmes bien temperés»ները որոնք դաշնակի նուիրուած շարք մը յայտագիրներ են, զանազան երանգներով: Օր. Ղազարոսեան հրաւիրուած է Ibbs et Tillettի կողմէ վեց նուագահանդէսներու շարք մը տալու Լոնտոն, Wigmore Hallի մէջ 1951 Փետրուար 12—24 :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

— Համբերիր, օրհնած, վերջապէս խօսեց քահանան: Ինձ միշտ սովորեցրել են չշտապել եւ ասել են որ դա յաջողութեան մեծ կէսն է :

— Խօսքի ժամանակ չէ, տնաշէն, մենք ուշանում ենք:

Քահանան՝ փոխանակ պատասխանելու՝ նորից հանեց փոքրիկ տուփը :

— Օրհնեալ լինի իմ ծուխը, ասաց նա: Փոքր է, տուն – տեղ չունի, մկրտութիւն ու պսակ չէ կատարւում, բայց մեղքեր քաւել գիտէ: Իմ ծխի մէջ դու առաջինն ես, Մանաս, քեզանից էլ կը սկսեմ:

Եւ նա մի խիստ ձայնով աւելացրեց .

— Վերցրու փափախդ :

Մանասը իսկոյն վերցրեց :

— Ասա՝ մեղայ Աստուծու:

— Մեղայ Աստուծու : — Բաւական է:

Նա երկու մատով տուփից հանեց հաղորդութիւնը եւ դնելով Մանասի բերանում, ասաց.

— Աստուած ընդունելի անէ: Քո մեղքերը այնքան ծանր են, որ հազիւ այս գիշեր քաւես :

Նա սլացաւ դէպի ցած, չիմանալով թէ իր կատարած խորհուրդը ինչ տպաւորութիւն թողեց իր ընկերի վրայ :

Իսկ այդ տպաւորութիւնը զարմանալի էր, մինչեւ այժմ անծանօթ :

Մանասը իր կեանքում մի առանձին եկեղեցասիրութիւն չէր ցոյց տուել: Նա մէկն էր այն գիւղացիներից, որոնք եկեղեցու մօտով անցնելիս եւ ժամերգութիւն լսելիս միայն խաչ են հանում երեսներին եւ դրանով վերջացրած են համարում իրենց պարտաւորութիւնները: Եկեղեցու պաշտօնեաների վերաբերմամբ նա, իբրեւ ժողովուրդի մարդ, սաստիկ նախապաշարուած էր: Նա գիտէր որ եկեղեցին սրբութիւն է, որ իւրաքանչիւր հայ քրիստոնեայ երեք անգամ լինում է այնտեղ ծնած ժամանակը, պսակուելիս եւ մեռնելուց յետոյ, բայց կատարելապէս հաւատում էր որ քահանայի կամ վարդապետի պատահելը դժբախտութեան նշան է, որ դեւերը եւ սատանաները ամէնից շատ սիրում են նրանց կերպարանքը ընդունել :

Այժմ ի՞նչպէս էր որ նրա խորհրդակիցը, նրա կողքին պառկածը մի քահանայ էր, ի՞նչպէս էր որ նա ինքն էր շտապեցնում այդ քահանային:

Պատճառը պարզ էր, այդ քահանան էլ նրա ընկերն էր :

Նա վաղուց թողել էր խունկն ու բուրվառը, եւ նրա ծուխը ծմակներում բոյն դրած աւազակներն էին: Դեռ ցերեկ էր, երբ յայտնեց որ գիշերը, որոշ ժամին, ինքը պիտի հաղորդէ բոլոր ընկերանց: Մանասը տուեց իր կատարեալ համաձայնութիւնը: Եւ այժմ, երբ նա ինքը եղաւ տէրտէրի ծխի մէջ առաջինը, որից պէտք էր սկսել, հասկանալի դարձաւ թէ ինչ բան է եղել Եկեղեցու Խորհուրդը :

Բնութեան այս ահաւոր բարձրութեան գլխին, կէս գիշերային ժամին, ընկեր քահանայի մատները մի թեթեւ յուզմունք, սրբազան մի երկիւղ գցեցին նրա մէջ: Կարծես սիրտը դողաց. Թւում էր թէ աստղերը այժմ այնքան հեռու չեն եւ ամէն մի թուփ, ամէն մի խոտ հարցեր է տալիս: Մեղք :

Պարզամիտ լեռնցու մէջ այս խօսքը այժմ մի անսովոր խիստ արձագանգ տուեց: Արդեօք Մանասը մեղաւո՞ր է: Այս էին, կարծես, հարցնում ամէնքը:

Մեղաւո՞ր : Գիտէր նա, որ եթէ այդ ժամին Սիւլէյման – Բէկը կանգնած լինէր կողքին, առանց տատանուելու իսկոյն կ'ասէր, այո, մեղաւոր է, աւազակ է: Նա գիտէր որ ինքը մեղաւոր է, զազան տիրողի հասկացողութիւնների առաջ: Եւ միայն ինքը չէր հպատակւում տիրող անօրինութեան: Դա արդէն հասկանալի էր երկու կողմին՝ թէ բռնակալներին եւ թէ նրանց անլեզու զոհերին: Բայց ի՞նչ են ասում իր եկեղեցին, իր Աստուածը, չէ՞ որ նրանք այժմ տեսնում են, գիտեն ամէն ինչ: Իսկ ի՞նչ կ'ասէ նրանց պաշտող ժողովուրդը, երբ վաղը վերջացած կը լինի գործը: Արդեօք հեշտ կը լինի՞ Մանասի հետ, թէ կ'անիծէ նրան էլ, նրա գործն էլ:

Բայց ի՞նչ գործ էր դա:

Թափառականների այն համայնքը, որ իջեւանել էր ցածրում, այժմ քնած գազանների մի վոհմակ էր: Արեան ծարաւը երբեք չէր յագենում նրա մէջ:

ԼԷՕ

ՁԱՏԿԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Դշ. օր :

ներ պիտի կրնան Մ. Նահանգները մտնել մինչեւ 1951 Յունիս 30: Ասոնց 295 հազարը տեղափոխուածներ (D. P.) պիտի ըլլան, որոնք ենթակայ են IROին: Օրէնքը կ'արտօնէ ընդունիլ նաեւ 18 հազար Լեհեր, որոնք լեհական բանակին հետ կռուեցան պատերազմի ընթացքին եւ այժմ Անգլիա կը գտնուին, տասը հազար յոյն փախստականներ, 4000 սպիտակ Ռուսեր որոնք Փիլիպպեան կղզիները փախած են Չինաստանէն, 2000 նոր փախստականներ Չեխոսլովաքիայէն, 5000 Սլովէններ եւ Իտալացիներ, քսան հազար որբեր եւ հինգ հազար որդեգիրներ որոնք IROի խնամակալութեան տակ են մինչեւ հիմա:

ԲԱՄՊԱԿԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ մը հաստատուեցաւ Խ. Միութեան մէջ, զարկ տալու համար արտադրութեան: Նախարարն է՝ Օսման Եուսուփով, Ուզբեկիստանի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը: Հրամանագիրը միեւնոյն ատեն բամպակագործութեան նախարարութիւններ կը հաստատէ այն գլխաւոր հանրապետութեանց մէջ ուր կը մշակուի այս բոյսը — Ուզբեկիստան, Տաճկաստան, Թիւրքմէնիստան, Ազրբէջան, Քըրկըզիստան, Խազախստան եւ Ուկրայնա: Վրաստանի եւ Հայաստանի վարչապետութեանց կից ալ պիտի հաստատուին տեսչութիւններ, բամպակի մշակութեան զարկ տալու համար: Այս կարգադրութիւնները կ'ապացուցանեն թէ Խ. Միութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ բամպակի արտադրութեան, որ 7.4 միլիոն կենդինար էր 1913ին եւ 27 միլիոնի բարձրացած էր Բ. աշխարհամարտի նախօրեակին: 1946–1950ի հնգամեակի ծրագիրը կը նախատեսէ 31 միլիոն կենդինար: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ինքնաբաւ դառնալ այս ճիւղին մէջ:

ՁԱՏԿԻ ՏՕՆԵՐՈՒՆ առթիւ հարիւր հազար Անգլիացիներ եկած են Ֆրանսա, (35.000ը Փարիզ): Պանդոկներուն մէջ տեղ չէ մնացած: Միւս կողմէ աւելի քան կէս միլիոն Փարիզցիներ գաւառ մեկնած են :

ՊԵԼԺԻՈՅ նոր վարչապետը, Վան Զէլանտ, կազմեց նոր դահլիճը, որ ամբողջովին կը բաղկանայ Քրիստոնեաներէ: Եթէ վստահութեան քուէ ստանայ — հաւանաբար երեքշաբթի օր — բացառիկ նիստի պիտի հրաւիրէ խորհրդարանը, խնամակալութեան վերջ տալու եւ Լէոփոլտ Գ.ը վերահաստատելու համար: Այս վերջինն ալ խորհրդարանին որոշման կը սպասէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ օտար դեսպանները բացառիկ նիստ մը գումարեցին, ռուբլիի սակին բարձրացման առթիւ, որ մեծապէս կը խանգարէ իրենց հաշիւները: Նոր Զելանտա որոշեց փակել իր դեսպանատունը, նկատի առնելով ծախքերու յաւելումը :

12.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ կը շարունակեն գործադուլը Սէն Նազէրի նաւահանգստին մէջ, մէկ ամիսէ ի վեր: Ծանր ընդհարումներ կը պատահին ամէն օր: Ապահովութեան տեսչութիւնը օգնական ուժ ղրկեց, մանաւանդ որ զինաբարձ նաւեր կը սպասուին Ամերիկայէն:

25 ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ Թերթերու հրատարակիչներուն յանձնարարուեցաւ հրապարակէն քաշել նախընթաց թիւերը, իսկ նորերը «բարեփոխել» այսուհետեւ, այլապէս պիտի պատժուին: Միեւնոյն ատեն արգիլուեցաւ 13 պարբերական հրատարակութեանց վաճառումը՝ անչափահասներու, իրենց լպիրշ բովանդակութեան համար :

ԻՍՐԱՅԷԼ ծանր զէնքեր ուզած էր Մ. Նահանգներէն, երեք ամիս առաջ: Ամերիկա մերժեց, առարկելով թէ տրամադրելի մթերքը անհրաժեշտ է Եւրոպայի վերազինման համար: Անգլիան ալ մերժած է իրեն եղած խնդրանքը, պատճառաբանելով թէ Իսրայէլ բաւականաչափ զէնք ունի, ներքին ապահովութեան համար եւ թէ հաւանական չէ որ թշնամութիւնները վերսկսին Պաղեստինի մէջ:

60 ՄԻԼԻՈՆ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ կը գտնուին ամբողջ աշխարհի մէջ.— 600.000 միջազգային կազմակերպութեան գաղթակայաններուն, 900.000 Միջին Արեւելքի, 700.000 Յունաստանի, 800000 Գերմանիոյ, 11 միլիոն՝ Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի, 15 միլիոն Կեդր. Եւրոպայի, անհամար բազմութիւն մըն ալ՝ Չինաստանի եւ Ինդոնեզիոյ մէջ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է ողբացեալ Լեւոն Գեղունիի դամբարանին բացման հանդէսը, Կարտանի մէջ :

ՋՈՒԹԱԿԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազըրոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne :

Լեւոն Ղեւոնդեան

Մարսէյլի «Լիսէ Միւզիքալ»էն Ա. մրցանակաւոր ջութակահարը կու տայ իր տարեկան նուագահանդէսը: Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. ԱՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆ :

Յայտագրին մաս կը կազմեն ՄՈՑԱՐԴ (Sonate en ut majeur), ՎԻՎԱԼՏԻ (Concerto en ré majeur), ՏԸ ՊԷՐԻՕ (9e Concerto en la mineur) : Իսկ հայկական շատ կարեւոր բաժինը կը բաղկանայ 20ի մօտ կտորներէ, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ, Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ եւայլն լաւագոյն էջերէն :

Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. բաժակի բացառիկ մրցումներ

Զատկին կիրակին ու երկուշաբթին, A. S. Amicaleի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ, «Ե. Պապիկեան»բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ ԼԻՈՆ–ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան 1949ի բաժակին): ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Provence, promotion honneur): ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Lyonnais, 1ère division): ԱԼՖՈՐ–ՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին (Finaliste championnat de Paris):

Առաջին մրցումները, երկու օրն ալ, կը սկսին ժամը 2ին:

Հաղորդակցութիւն.— Charenton - Ecolesէն, 181 autobus, իջնել Rouget de l'Isle ճիշդ դաշտին դիմաց:

Ծանօթ.— Մարզադաշտը ունի հազար անձի համար զոց tribunes :

★ Ի պատիւ հիւրերուն, երեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի ժամը 9էն սկսեալ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, (Salle Voltaire, rue Voltaire): Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն, autobus 103, իջնել rue Voltaire:

ՄԱՅԻՍ 17ԻՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ
Տէր եւ Տիկ. ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ
ՔՈՐՐԱՏՕՆ եւ ՎԱՐՁՈՒ ԱՄՈՒՍԻՆԸ
Salle d'Iénaի մէջ :
Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու :

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի

Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, métro Champs Elysées, Կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ : Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5):

ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի ղրկուին անվճար (1949 Ապրիլ 1950 Ապրիլ) բաժանորդագրութիւնները:

Թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն փակել բոլոր պարտքերը:

Հաւանական յաւելումէ մը կրնաք օգտուիլ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ 1950ի բաժնեգինները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ

Իրենց վճարումներուն դիւրութեան համար կրնան ամէն չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ տեսնել Ընկ. ԱՐԱՄ ՊԵՏԻԿԵԱՆԸ, Ահարոնեան Ակումբին մէջ (26 rue des Convalescents):

ԱՊՐԻԼԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻՆ բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ շրջանի Հ. Յ. Դ. մարմինները ժողովի կը հրաւիրուին երեքշաբթի, 11 Ապրիլ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantes:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան վարժարանի հոգաբարձութեան, Զատկի առթիւ կազմակերպած հանդէսը, կիրակի 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, 2 rue de la Défense: Մուտք 100 ֆր.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ, գրեց՝ Կոմս (Վ. Փափազեան): Բ. հատոր, ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ: Դիմել՝ Մ. Գավէզեանի, 37 rue de Trévise, Փարիզ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercrdei 12 AVRIL 1950 Չորեքշաբթի 12 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6125–Նոր շրջանի թիւ 1536
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԽՏՈՐՈՇ ՕՐԵՐ

Կը թուի թէ «պաղ» պատերազմը իր ամէնէն տաք շրջանը պիտի բոլորէ այս ամառ, երբ անընդհատ պիտի թափին զինաբարձ նաւերը՝ Ամերիկայէն Եւրոպա :

Տակաւին մէկ բեռ պարպուեցաւ Պիզերթայի մէջ (Թունուզ), ի հաշիւ Ֆրանսայի։ Եւ երկրորդ մը կը սպասուի այսօր, Իտալիոյ համար :

Ինչպէս այս երկու երկիրներուն, միւս դաշնակից պետութեանց համայնավար կազմակերպութիւններն ալ մասնաւոր ծրագիրներ մշակած են, խափանելու համար զինաբարձ նաւերու պարպումը, զէնքերու փոխադրութիւնը եւ ուրիշ պատրաստութիւններ։

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան վերջին ընդհ. ժողովը բացէ ի բաց յայտարարեց այս վճիռը, որ արդէն հաղորդուած է համապատասխան կազմակերպութեանց։ (Բանաձեւը միեւնոյն ատեն կ'արգիլէ զէնքերու շինութիւնը)։

Բոլոր բանաձեւերը ներշնչուած էին Մորիս Թորէզի ճառէն (176 էջ), որ կ'եզրակացնէր թէ խաղաղութեան պահպանումը մազի թելէ մը կախուած է :

Բացատրութեան կը կարօտի՞ հետեւեալ յայտարարութիւնը .

— « Մերժելով սարքել, փոխադրել կամ շինել ռմբի զէնքեր որոնք միաժամանակ ե՛ւ ստրկութիւն ե՛ւ մահ պիտի բերեն մեզի, աշխատաւորները եւ աշխատաւորուհիները հաւատարիմ կը մնան բանուոր դասակարգին աւանդութեանց եւ մեր ժողովուրդին փառապանծ պայքարներուն՝ յանուն ազատութեան եւ ազգային անկախութեան պաշտպանութեան »:

Նոյն մարտակոչը՝ բոլոր այն երկիրներուն մէջ որ ստորագրած են Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը :

Միեւնոյն ատեն միլիոնաւոր ստորագրութիւններ կը հաւաքեն, պտտելով քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ, թաղէ թաղ, տունէ տուն, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Այս հանրագրութեանց մասին բանաձեւ մը քուէարկած էր Խաղաղութեան Համաշխարհային վեհաժողովին մնայուն կոմիտէն, որ գումարուեցաւ Սթոքհոլմի մէջ։

Յայտարարութիւնը կը պահանջէ .—

1. Բացարձակապէս արգիլել հիւլէական զէնքը, «նախայարձակման եւ բնակչութեանց զանգուածային բնաջնջումի զէնքը » :

2. Միջազգային խիստ հսկողութիւն մը հաստատել, ապահովելու համար այս արգելքին գործադրութիւնը :

3. Իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, օրէնքէ դուրս հռչակել այն կառավարութիւնը որ առաջին անգամ պիտի գործածէ ահուսարսափի այս զէնքը։

Այս համաշխարհային պայքարին մէջ վճռական դեր մը ստանձնած են, նաեւ, գիտնականները։

Դժբախտաբար, այս ճակատին վրայ եւս իրար խառնուած են խաղաղութեան դատը եւ քաղաքական խաղերը :

Այսպէս, «յառաջդիմական» համարուած գիտունները այնպիսի դիրք մը բռնած են որ, դուռ կը բանայ նոր պառակտումներու :

Եթէ աշխարհի բոլոր գիտունները միացեալ ճակատ կազմէին անկեղծօրէն, մէկդի դնելով իրենց քաղաքական եւ ընկերային դաւանանքը, լաւագոյն հարուած մը իջած պիտի ըլլար պատերազմի հրձիգներու գլխուն։

Մինչդեռ, ահաւասիկ Ֆրանսայի Հիւլէական Ուժի վերատեսուչը, Ժոլիօ - Քիւրին է որ կը յայտարարէ համայնավար ընդհ. ժողովին մէջ .

— « ... Յառաջդիմական գիտնականները, համայնավար գիտնականները երբեք փշուր մը բան պիտի չտան իրենց գիտութենէն, պատերազմելու համար Խ. Միութեան դէմ»։

Ինքնին կը ծագի հետեւեալ հարցը.— իսկ եթէ պատերազմը սարքուի արեւմտեան ժողովրդապետութեանց եւ Մ. Նահանգներուն դէ՞մ ...

Ո՞վ է այն արդար դատաւորը որ պիտի վճռէր թէ պատերազմ պատրաստողները, նախայարձակները կարմիր գիծէն անդին կը գտնուին, իսկ անդին՝ միայն խաղաղութեան հրեշտակները կը բնակին, «փառք ի բարձունս» երգելով ...

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ շինարարութիւնը այս տարի կ'ընթանայ բացառիկ թափով։ Մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացման 30րդ տարեդարձը պիտի աւարտի շարք մը շէնքերու եւ փողոցներու կառուցումը, փոխելով Երեւանի տեսքը :

Լենինի հրապարակը իր վերջնական ձեւն ստանալու համար, պիտի լրացնեն Միկոյեան պողոտային վերակառուցումը։ Այդ ճամբուն վրայ բաւական շէնքեր պիտի քանդուին, եւ անոնց տեղ պիտի կառուցուին նորեր, բազմայարկ եւ աւելի շքեղ։ Կուլտուրայի Տան (Մշակոյթի Տուն) գըլխաւոր ճակատը, որ կը նայի Լենինի հրապարակին վրայ, վերջնապէս պիտի վերաշինուի : Պիտի աւարտին Սթալինի պողոտայի երկարաձգման աշխատանքները, որպէսզի մինչեւ նոյեմբեր պողոտան միանայ Յաղթանակի Յուշարձանին։ Արարատ Տրեստը պիտի կառուցանէ քանի մը շէնքեր։ Զանազան նախարարութիւններ եւ գործարաններ եւս պիտի կառուցանեն կարգ մը շէնքեր : Շինարարութեան ծրագիրը պիտի լրանայ անհատական բնակարաններու կառուցումով, որուն համար յատկացուած են մեծագումար վարկեր եւ շինանիւթ :

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ պատրաստելու համար, այս տարի պիտի կազմակերպուին քանի մը կարճատեւ դասընթացքներ։ Դպրոցական գրադարաններու համար, Երեւանի մէջ բացուելիք վեցամսեայ դասընթացքին պիտի հետեւին 60 հոգի։ Առողջապահական նախարարութիւնը պիտի պատրաստէ քսան աշխատաւորներ։ Դասընթացքներուն հետեւողները պէտք է սորվին նաեւ Մեծ Առաջնորդ Սթալինի կենսագրութիւնը :

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ պիտի շինուին Լենինականի, Ղափանի եւ Էջմիածնի մէջ։ Կիրովականի համար՝ բաղնիք, իսկ Ջերմուկի, Դիլիջանի եւ Ծաղկաձորի համար՝ պարտէզներ եւ հրապարակներ։ 500 հազար ծառեր պիտի տնկուին։ Հարիւր հազար քառ. մեթր ճանապարհ եւ հրապարակ պիտի սալարկուին կպրաձիւթով (ասֆալտ)։

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օրուան գեղեցիկ եւ տաք օդէն վերջ, կիրակի առտու անձրեւը եւ ցուրտ հով մը ամպոտեցին Փարիզի Զատիկը։ Երկուշաբթի օր խաբուսիկ արեւն ալ անհետացած էր։ Բայց եւ այնպէս մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէր մայրաքաղաքին մէջ, ուր 150.000 զբօսաշրջիկներ թափած էին։ Միեւնոյն ատեն 500.000 Փարիզցիներ դուրս մեկնած էին։

Կիրակի առտու տարօրինակ դէպք մը պատահեցաւ մայր եկեղեցւոյ մէջ (Նօթր Տամ)։ Փարիզի արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Ֆելթէն «Հաւատամք»ը կ'արտասանէր խորին լռութեան մէջ, երբ 21 — 22 տարեկան երիտասարդ մը, Միշէլ Մուռ, որ դոմինիկեան վանականի ճերմակ փիլոն մը ճարած էր վարձու, բեմ բարձրանալով սկսաւ քարոզել բարձրաձայն.

— « Կ'ամբաստանեմ կաթոլիկ եկեղեցին որ աշխարհը կ'ապականէ իր մեռելական բարոյականով, որ մեր մտածումները կը դարձնէ դէպի սնամէջ երկինք մը։ Եկեղեցին Արեւմուտքի կեղն է»։

Իրարանցումը սկսած էր արդէն։ Եկեղեցւոյ մեծ երգէոնները ամէնէն բարձր եղանակները կը հնչեցնէին, նորելուկ վանականին ձայնը խեղդելու համար։ Հաւատացեալները դէպի բեմ խուժեցին, բայց կեղծ վանականը յաջողեցաւ պրծիլ երեք մեղսակիցներու շնորհիւ։ Ի վերջոյ ժամկոչները եւ ոստիկանները չորսը միասին ձերբակալեցին դրան առջեւ :

Հարցաքննուելով, Միշէլ Մուռ յայտարարեց թէ կաթոլիկ եղած էր 18 տարեկանին, եւ մեծ ջերմեռանդութեամբ ուսումնասիրած կրօնը, դոմինիկեան վանքի մը մէջ։ Յետոյ դարձի գալով, հաւատքը կորսնցուց եւ սկսաւ անհամար դիրքեր լափել։ Անցեալ շաբթու, անկողնին մէջ տեսիլք մը ունենալով, որոշած էր իր նոր կրօնը քարոզել մայր եկեղեցւոյ բեմէն եւ ընկերներն ալ քաջալերած էին ...

★ Հռոմի մէջ Զատիկը տօնեցին աւանդական հանդիսաւորութեամբ : Թերթերը կը գրեն թէ 50 հազար հաւատացեալներ խռնուած էին Ս. Պետրոսի եկեղեցին, իսկ 150,000 ալ կը սպասէին դուրսը։ Պապը լատիներէն քարոզ մը խօսելով ,

Խ. Աստղագէտ Վ. Համբարձումեան Փարիզի մէջ

« ԳԻՏՈՒՆՆԵՐԸ ՊԱՐՏԱՒՈՐ ԵՆ ԱՄԷՆ ՄԻՋՈՑ ՁԵՌՔ ԱՌՆԵԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԽԱՓԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ »

Քաղաքացի Վիկտոր Համբարձումեան, Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահը, որ համաշխարհային համբաւ կը վայելէ իբրեւ աստեղագէտ եւ որ Սթալինեան մրցանակ ստացաւ վերջերս, Փարիզ եկած է քանի մը խորհրդային գիտնականներու հետ : Այս առթիւ «Իւմանիթէ»ի մէկ աշխատակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է գիտնականին հետ, որ «երիտասարդ, կարճ եւ գիրուկ, վառ նայուածքով, երբեք չի յիշեցներ ամպերուն մէջ կորսուած դասական աստղագէտին պատկերը »։

Համբարձումեան հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է, ի պատասխան իրեն ուղղուած հարցումներու .

— « Գիտունները շատ բան կրնան ընել խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար։ Կարգ մը երկիրներու մէջ գիտութիւնը կ'օգտագործուի պատերազմը պատրաստելու։ Բազմաթիւ գիտուններ կը հարկադրուին միջոցներ պատրաստել մարդկային կեանքեր ոչնչացնելու։ Գիտուններուն համար պատուոյ պարտականութիւն է իրենց բոլոր ուժերը ի գործ դնել պատերազմը խափանելու համար : Խ. Միութեան տասնըվեց հանրապետութեանց գիտունները գործնապէս կը մասնակցին խաղաղութեան համար մղուած պայքարին։ Անոնք յաճախ դասախօսութիւններ կը կատարեն, խաղաղութիւնը պաշտպանելու անհրաժեշտութեան մասին։ Գիտուններուն համար պարտաւորութիւն մըն է ի սփիւռս աշխարհի հերքել այն քարոզութիւնը թէ պատերազմը անխուսափելի է»։

Համբարձումեանի հետ Փարիզ եկած են ուրիշ երեք գիտնականներ, Կուլիկով, Զվերեւ եւ Սթենպէրկ, մասնակցելու համար աստեղագիտական ատեանի մը։ Ինք եւ իր աշխատակիցը՝ Մարգարեան, Սթալինեան մրցանակի արժանացած էին, նոր աստեղախումբ մը երեւան հանած ըլլալով, ինչպէս հաղորդած ենք ժամանակին։ Հայ գիտնականը վերջերս անդամ ընտրուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդին։ «Իւմանիթէ»ի թղթակիցը այս առթիւ ալ հարցումներ ուղղած ըլլալով, Համբարձումեան պատասխանեց .

— « Մեր երեսփոխանի պարտականութիւնն է քննել Գերագոյն Խորհուրդին յանձնուած օրէնքները։ Անկէ զատ, ընտրողները մեզի կը ներկայացնեն աւելի կամ նուազ կարեւոր խնդիրներ, օրինակ դպրոցի մը շինութիւնը եւն.։ Երեսփոխանը պարտաւոր է այս խնդիրները լուծել կամ օրէնսդրական ճամբով, կամ դիմելով իրաւասու նախարարութեանց եւ վարչութեանց։ Մենք յաճախ ժողովներ կը գումարենք հանդիպելով ընտրողներուն հետ որոնք իրենց կարծիքները կը յայտնեն եւ հարցումներ կ'ուղղեն, կը վիճաբանին մեզի հետ։ Յաճախ կ'ըսեն ինծի.— «Էականը այն է որ լաւ կատարէք ձեր խորհրդային գիտնականի աշխատանքը։ Մեր երկրին մէջ երեսփոխան են բանուորներ, կոլխոզնիկներ, դասախօսներ, արուեստագէտներ, պաշտօնատարներ, կիներ, երիտասարդներ։ Հայաստանի մէջ իբրեւ երեսփոխան ունինք ծեր բանուոր մը որ յիսուն տարուան փորձառութիւն ունի, ինչպէս եւ երիտասարդ ուսանողուհի մը որ «ընկերվարական աշխատանքի հե -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

յորդորեց «հարստութեան կամաւոր վերաբաշխում» կատարել, առանց սակայն բացատրելու թէ ինչպէս կ'ըմբռնէ այդ վերաբաշխումը։ Այս առթիւ, ըսաւ թէ բազմաթիւ ոճիրներ, ջարդեր եւ պատերազմներ տեղի ունեցան «վասնզի մարդը հեռացաւ Փրկչին գծած շաւղէն »։

ԶԱՏԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Զատկին՝ Կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը տեղի ունեցան Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի, Լիոն-Տէսինի եւ Ալֆորվիլի բացառիկ մրցումները, քաղաքապետարանի A. S. Amicaleի դաշտին մէջ։ Երկու օրերն ալ խուռն բազմութիւն մը լեցուած էր, ուր կը նշմարուէին տեղացի ականաւոր անձեր եւս : Ներկայ էր նաեւ պատուոյ նախագահը, Ալֆորվիլի քաղաքապետը՝ Mr. Bleuse, իր հետեւորդներով :

Կիրակի օրուան մրցումները հետեւեալ արդիւնքը տուին, — Առաջին մրցում՝ ՎԻԷՆ 2 կէտ, ՄԱՐՍԷՅԼ 3ով յաղթական։

Երկրորդ մրցում, ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ 0, ԱԼՖՈՐՎԻԼ մէկ նշանակէտով յաղթական :

Երկուշաբթի.— ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ 3ով յաղթող, ՎԻԷՆ 1։

Ախոյենական վերջին մրցումը տեղի ունեցաւ ուրեմն երկու նախկին յաղթականներու միջեւ.— ՄԱՐՍԷՅԼ 2, ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ 2÷2 «քորնըր»ով պարտութեան մատնեց Մարսէյլի խումբը եւ տիրացաւ «Ե. Պապիկեան» բաժակին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏՈՒՆԸ

(Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՃԱՌԸ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԻ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ. — Ստորեւ՝ այն ճառը զոր Մարտ 26ին խօսեցաւ ընկեր Վ. Նաւասարդեան «Յուսաբեր»ի Տան հիմնարկէքին առթիւ (Գահիրէ, 26 Մարտ).

Ցարգելի Պ. նախագահ, գերաշնորհ, գերյարգելի եւ արժանապատիւ հայրեր ու սիրելի հայրենակիցներ,

Մենք անծնող աշխարհ չեկանք ու անժառանգ պիտի չմեռնենք :

Զաւակներն ենք մի հնագոյն հայրենիքի, որ անհամար դարեր մաքառեց արիաբար, տառապեց անհունօրէն եւ՝ ճակատը անբիծ՝ մաքառելով ու տառապելով՝ ապրում է մինչեւ այսօր ու պիտի ապրի յաւերժաբար :

Զաւակներն ենք մի շնորհաշատ ժողովրդի, որ անյիշատակ օրերից ի վեր, տքնաջան մեղուի նման, ազգերի քաղաքակրթական ծաղիկներից հիւթ է ամբարում, սակայն ոչ թէ նոյնութեամբ վայելելու, այլ նաեւ իր սեփականը աւելացնելու, ապա՝ այդ բոլորի վրայ իր ցեղային դրոշմը դնելով՝ հանճարելու մի նոր ու աւելի բարձր արժէք՝ հայկական «մեղր»ը՝ մեր ուրոյն եւ ինքնատիպ մշակոյթը :

Մենք աշխարհ եկանք մեր այս ծնողքին ծառայելու համար:

Աշխարհ եկանք մեր հողի վրայ ապրելու եւ մեր քրտինքով մեր հողը արգասաւորելու համար:

Մեր ժողովուրդի հետ ապրելու, նրա լացն ու ծիծաղը բաժանելու ու մեր յաւիտենական հանգիստը մեր հողի մէջ գտնելու համար :

Սակայն աշխարհի չար ուժերը քարուքանդ արին մեր տունը ու հողմացրիւ արին մեր ժողովուրդը:

Նրանք չատ գտան, որ հին ու լուսատենչ այս ազգը խաղաղօրէն ապրի իր հողի վրայ եւ իր բուրիչ հանճարով մասնակից դառնայ մարդկութեան քաղաքակրթական ճիգին :

Երախտապարտ ենք այս ազատ երկրին, որի հիւրընկալ հողի վրայ մեր Տունն ենք չինում :

Սակայն այս Տունը պիտի չինուէր այնտեղ, Նեմրութի ու Սիփանի, զոյգ Մասիսների հովանու տակ, այն հողերի վրայ, որ մեր հայրերը մեզ ժառանգութիւն ձգեցին :

Սիրելի հայրենակիցներ, մենք հայմաթլոսներ չենք, մենք տարագիրներ ենք:

Մենք ուրացած չենք մեր հայրենիքը, խորապէս մեր հողը սիրելով ու խորապէս տառապելով՝ մենք բռնութեան տակ քշուած ենք մեր Տնից :

Այս ազատ ու հիւրընկալ երկրները — Իրան, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Յորդանան, Եթովպիա, Յունաստան, Ֆրանսա, Ամերիկա, Արժանթին, Եգիպտոս եւայլն — առժամեայ օթեւաններ են մեզ համար՝ մի օր վերստին մեր հայրենիքը դառնալու համար:

Այս տունը մենք այսօր չինում ենք պատմական Նեղոսի ափերին, սակայն չինում ենք դարձեալ մեր մեծ ծնողքին՝ յաւիտենական Հայաստանի համար:

Տուն չէ այս, այլ աղօթավայր, մի տաճար, ուր մենք պիտի խմբուենք ամէն օր՝ մեր ժողովրդի ու մեր հայրենիքի փառքը երգելու համար:

Այստեղից ամէն օր մեր աղօթքի ձայնը պիտի արձագանգի գաղութից գաղութ, մինչեւ հեռաւոր հայրենիք ...

Ամէն օր մեր զանգերը պիտի ղօղանջեն ընդդէմ բռնութեան եւ ի փառս ազատութեան :

Ամէն օր անկախութեան երգը պիտի լսուի մեր այս տաճարից :

Մեր զաւակները այս Տանը մէջ հոգեպէս ու քաղաքականապէս պիտի կրթուեն ու դաստիարակուեն՝ մի օր իբրեւ ազատ մարդիկ իրենց հայրենի Տունը դառնալու, հայրենիքին ծառայելու եւ իրենց յաւիտենական հանգիստը հայրենի հողին մէջ գտնելու համար:

Շուրջ կէս դար առաջ մի այսպիսի տուն հեռաւոր Ժընեւի մէջ չինեց կախարդը Հայ Ազատագրական Շարժման՝ անզուգական Քրիստափորը : Եւ որպէսզի յաւէտ պաշտելի Հայաստանի պատկերը միշտ կենդանի լինի այն տան բնակիչների համար, ուր առժամեայ ապաստան գտան «Դրօշակ»ն ու Դաշնակցութիւնը, Մեծ Վարպետը, հողից, տան բակում, իր իսկ ձեռքով, երկու լեռնագագաթներ չինեց, որոնք խորհրդաւորում էին զոյգ Մասիսները :

Քրիստափորի ժամանակ մենք դեռ եռագոյն չունէինք. չունէինք այն դրօշը — խորհրդապատկերը «Դրօշակ»ի — որ կազմում է անթառամ փառքը մեր նորագոյն պատմութեան :

Այս հանդիսաւոր առիթով թող ներուի մեզ մի փոքրիկ յուշ՝ մօտաւոր անցեալից :

Եգիպտոսի այսօրուան մեր Վեհափառի՝ Ֆարուք Ա.ի մեծանուն հայրը՝ Ն. Վ. Ֆուատ Ա. Թագաւորը, 1918 Օգոստոս 16ին ունկնդրութիւն շնորհելով Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակին՝ հանգուցեալ Աղեքսանդր Խատիսեանի, որ փոխառութեան գործով եկած էր այս երկիրը, համակրանքով նկատում է նրան.

— « Ես այսպէս կը հասկնամ ձեր ազգային դրօշի՝ եռագոյնի գոյները. կարմիր արիւնի գնով դուք ձեռք էք բերած անկախութիւնը, եւ որպէսզի Վանի կապոյտ երկինքը լոյս սփռի քաղաքակրթուած եւ ազատ Հայաստանի վրայ, հարկաւոր է նարնջագոյն առարկայ, այսինքն՝ ոսկի – դրամ» (Ալ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ — « Հայաստանի Հանրապետութեան Ծագումն ու Զարգացումը», 1940, Աթէնք):

Այո, գետերով արիւն թափեցինք, որպէսզի ազատ ու անկախ ապրենք, որպէսզի մեր մշտահոս «ոսկու»՝ մեր ստեղծարար աշխատանքի ու հանճարի ուժով կարողանանք Վանայ կապոյտ երկնքի լոյսը սփռել մեր տառապած ու խաղաղատենչ աշխարհի վրայ :

Սիրելի հայրենակիցնե՛ր,

Վաղը, երբ մեր եօթը յարկանոց տունը ամբողջանայ, մեր արիւնով ու երազներով սրբացած յաւէտ պաշտելի Եռագոյնի լոյսերը թողէք մշտապէս ողողեն մեր այս աղօթատան մաքուր ճակատը, եւ զոյգ Մասիսների կատարները թողէք խորհրդաւորապէս բարձրանան մեր Տան բակում՝ Հայրենիքի՝ Նրա ազատութեան եւ անկախութեան երազը միշտ վառ պահելու համար մեր զաւակների հոգում, մինչեւ այն նուիրական օրը, երբ այս նոյն շէնքից կը ղօղանջեն զանգերը հայրենակարօտ հայութեան աւետելու համար, թէ հասած է, վերջապէս, օրը մեծ ու նուիրական հայրենադարձի:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութեան նորընտիր գերագոյն խորհուրդը

Le Mondeի աշխատակից Անտուէ Փիէռ, որ քաջածանօթ է ռուսական գործերու, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Խ. Միութեան Գերագոյն խորհուրդի վերջին ընտրութեանց առթիւ.—

Մարտ 12ի ընտրութիւններով, 678 պատգամաւորներ կը կազմեն Գերագոյն Խորհուրդը, իսկ 638 հոգի՝ Ազգութեանց Խորհուրդը: Ուրեմն համագումար 1316 անդամ :

1946ին Գերագոյն Խորհուրդը կը բաղկանար 1339 պատգամաւորներէ, 682 Միութեան Խորհուրդի, 657 Ազգութեանց Խորհուրդի անդամ էին: Այսօր 23 պատգամաւոր պակաս է, ինչո՞ւ: Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», որեւէ բացատրութիւն չտուաւ այս անսպասելի երեւոյթի մասին:

Խ. Միութեան ժողովուրդին ընդհ. թիւը այսօր չատ աւելի է քան չորս տարի առաջ: Անկասկած 12 – 15 միլիոն ժողովուրդ աւելցած է: 1946ի ընտրութեանց առթիւ արձանագրուածներու թիւն էր 101·717·686, իսկ 1950ին 111·116·373, այսինքն 9·398·687 աւելի: Ընտրական օրէնքը որ չէ փոխուած եւ Գերագոյն Խորհուրդին համար 300·000 բնակիչի մէկ պատգամաւոր կը տրամադրէ, փոխանակ չորս պատգամաւոր պակաս ունենալու Գերագոյն Խորհուրդը քառասունի չափ աւելի պէտք էր ունենար: Ինչո՞ւ պատգամաւորներուն թիւը կը պակսի, երբ ժողովուրդը կ'աւելնայ: Հանելուկ մը որուն համար Մոսկուայի կառավարութիւնը որեւէ բացատրութիւն չի տար, իսկ խորհրդային քաղաքացիները չեն հետաքրքրուիր եւ կը խոնարհին «աշխարհի ամէնէն կատարեալ ժողովրդապետութեան առջեւ»: (Միջանկեալ ըսենք որ Եուկոսլաւիոյ մէջ, ուր նոյնպէս գլխաւոր խորհրդարանը կ'ընտրուի համաձայն ժողովուրդի թիւին, — մէկ պատգամաւոր 40 հազար բնակիչի — Մարտ 26ին ընտրուած երեսփոխաններուն թիւը չատ աւելի է քան նախկին խորհրդարանին մէջ):

Ի՞նչ միջավայրի կը պատկանին Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի եւ Ազգութեանց Խորհուրդին 1316 պատգամաւորները:

Մոսկուայի մէջ սովորութիւն է ըսել թէ ժողովուրդի ներկայացուցիչները բանուորներ, գիւղացիներ կամ մտաւորականներ են: Ուրեմն ընտրուածները սովետական ընկերութեան այս երեք շական տարրերուն հաւատարիմ պատկերը պիտի ներկայացնէին, բոլորովին ճիշդ չէ: Անտարակոյս բոլոր պատգամաւորները (մէջն ըլլալով մտաւորականները) ծագումով բանուոր կամ գիւղացի են, բայց աննշան փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն անոնք որ իսկապէս գործատան մէջ բանուոր եւ կամ արտերուն մէջ աշխատող գիւղացի են : Իրականին մէջ, խորհրդարանը, որ պաշտօնական լեզուով կը բաղկանայ «Սովետական Միութեան լաւագոյն որդիներէն եւ աղջիկներէն», մասնաւորաբար կը բաղկանայ համայնավար կուսակցութեան անդամներու եւ դաշնակցային հանրապետութեանց կառավարութիւններու պաշտօնատարներէն: Ընտրուածներու անուանական ցանկէն կը տեսնուի որ մեծ մասը կը պատկանի Ստալինեան կարգուսարքին ստուարաթիւ պաշտօնէութեան : Դիւանակալութեան (bureaucratie) գլուխը կը գտնուին, բնականաբար, Քաղաք. Բիւրոյին եւ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին անդամները: Ցետոյ կուգան, բոլոր հանրապետութեանց մէջ, կուսակցութեան շրջանային եւ տեղական մասնաճիւղերուն բազմաթիւ քարտուղարները, այսինքն Մալենքովի մարդիկը: Անոնք տեսակ մը «ի պաշտօնէ երեսփոխաններ» են (դեպուտատ!): Գայթակղութիւն պիտի ծագէր, եթէ այս տեղական իշխանաւորները Գերագոյն Խորհուրդին, չըլլըկուէին: Կուսակցութեան մեծ գործիչներէն վերջ, կուգան զանազան հանրապետութեանց Գերագոյն Խորհուրդներու նախագահները եւ փոխ – Նախագահները, յետոյ կեդր. կառավարութեան, եւ դաշնակցային հանրապետութեանց նախարարնե–[րը]: Այս դասակարգին մէջ, մասնաւոր տեղ մը [պէտ]ք է յատկացնել ներքին գործերու եւ Պետու[թե]ան ապահովութեան նախարարներուն : Ցեղա[սպան]ութեան այս պահապան հրեշտակները, Բե[րի]այի մտերիմ գործակիցները, նմանապէս երեսփոխան են ի պաշտօնէ : Քաղաքական բարձր ոստիկանութիւնը եւս լայնօրէն ներկայացուցած է Կրեմլի մէջ, ինչ որ անշուշտ բնական է ոստիկանական Պետութեան մը համար :

« Բանուորներ »ու դասին մէջ կ'երեւան մասնաւորապէս ձեռնարկներու եւ թրըսթներու տնօրէնները,— ճարտարագէտներ, երկաթուղիներու պետերը, արտադրութեան «նորարարները», այսինքն հնգամեայ ծրագրին ամէնէն եռանդուն գործադրիչները, առանց հաշուելու արհեստակցական միութեանց պաշտօնեաներու կարեւորութիւնը : Ուրիշ խօսքով, Գերագոյն Խորհուրդին մէջ բանուոր զանգուածներու ներկայացուցիչները անոնք են որ պաշտօնապէս նշանակուած են առաւելագոյն արտադրութիւնը ձեռք բերելու բանուորներէն: Միեւնոյնը գիւղացի զանգուածներու համար, որոնց ներկայացուցիչները գլխաւորաբար հաւաքական տնտեսավարութեան մասնագէտներն են, կոլխոզներու եւ սովխոզներու նախագահները, մեքենա – տրակտորային (մեքենաներու եւ մեքենաշարժ արօրի) կայաններու տնօրէնները: Մատի վրայ կը համրուին պարզ գիւղացիները եւ գեղջկուհիները որոնք մրցանիշ կոտրած են հացահատիկի, արմտիքի եւ արջառի արտադրութեան մէջ:

Ուրիշ երկու ընկերային դասակարգեր ալ կը փայլին իրենց բազմութեամբ,— մտաւորականները եւ զինուորականները : Մտաւորական դասին երեսփոխաններն են ծանօթ գրագէտներ եւ արուեստագէտներ, Ստալինի մրցանակաւորները, որոնք առատօրէն պարգեւատրուած են Ստալինեան մրցանակներով, լաւ կատարած ըլլալով կուսակցութեան նշանախօսքերը, գիտական զանազան ակադեմիաներու նախագահները եւ փոխ – նախագահները, համալսարաններու վերատեսուչները: Ասոնք չատ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն քան երկրորդական կրթութեան դասախօսները եւ գիւղական ուսուցիչները :

Գալով զինուորական դասի երեսփոխաններուն, նախընտրաբար նշանակուած են Խ. Միութեան մարշալներ, բանակին զօրավարներ, զինուորական շրջաններու հրամանատարներ, Սոկոլովսկին, Կոնիեւը, Վասիլեւսկին, Տիմոշենկօն, Երեմենկօն, Բաղրամեանը, Ժուկովը, Մալենովսկին եւայլն: Աննշան թիւ մը կը կազմեն ստորադաս սպաները եւ պարզ զինուորները, բայց քանի մը պատերազմի հերոսներէ, մանաւանդ օդանաւորդներէ :

Այսպէս է 1950ի Գերագոյն Խորհուրդի ընկերային կազմը: Սովետական ընկերութեան խմբակցութեանց համեմատութիւնը միեւնոյն եղած է ինչ որ 1946ին: Համայնավար կուսակցութիւնը որ կը նշանակէ իր թեկնածուները ամէն ընտրական շրջանի մէջ, ոչ մէկ բան բախտին կը ձգէ, եւ անշուշտ դիպուածով չէ որ միեւնոյն թիւով կիներ ընտրեց, ինչպէս չորս տարի առաջ: Գերագոյն Խորհուրդին մէջ կան 277 կին երեսփոխաններ, ինչպէս 1946ին:

Այս 1316 պատգամաւորները մեծ անելիք մը պիտի չունենան, ինչպէս նախորդները: 1946ի Գերագոյն Խորհուրդը հինգ նիստ գումարեց, փոխանակ Սահմանադրութեամբ նախատեսուած ութ նիստերուն: Նկատի ունենալով որ իւրաքանչիւր նիստ (գլխաւորաբար նուիրուած տարեկ. եւմտացոյցի քուէարկութեան) տեւած է միջին հաշուով հինգ օր, ուրեմն խորհրդային երեսփոխանները ոչ իսկ մէկ ամիս աշխատած են չորս տարուան մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԲՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ արքայական կաճառին անդամ ընտրուած է Տօքթ. Վաչէ Գալպեան, զաւակը Պաղեստինի ծանօթ բժ. Վահան Գալպեանի: Տօքթ. Վաչէ 1949ին յաջողութեամբ ստացած էր արեւադարձային հիւանդութեանց մագիստրոսի տիտղոսը: Էտինպուրկի համալսարանին մէջ կը հետեւի ընդհ. ներքին հիւանդութեանց մասնագիտութեան, այս քննութեան մէջ յաջող հանդիսացողը կրնայ անդամ ըլլալ անգլ. բժշկական կաճառին: Մեծ հաստատութիւններ Անգլիոյ մէջ իրեն պաշտօն առաջարկած են :

Գաղութէ՛ գաղութ

ՀԱԼԷՊԻ ՄԱՅՐԱՆՈՑԻ (Վերժին Կիւլպէնկեան) հիմնարկութեան 15րդ ամեակը տօնուեցաւ վերջերս: Ըստ սովորութեան Սրբազանը եւ երեք քահանաներ կատարած են ութ նորածիններու մկրտութիւնը: Նորածիններէն հինգը աղջիկ ըլլալով անուանուած են Վերժին, իսկ երեք մանչերը Պատրիկ: 1949ին Մայրանոցը ընդունած է 594 ծննդաբեր մայրեր, որոնք ծնունդ տուած են 603 երախաներու, 307 մանչ, 296 աղջիկ: Մայրանոց այցելած են անցեալ տարի Գարեգին կաթողիկոսը եւ Հալէպի առողջապահական տեսուչը, որ գնահատած է մաքրութիւնը, կարգն ու սարքը, գիտական կազմածը, հիւանդներուն հանդէպ ցոյց տրուած հոգածութիւնը:

Մայրանոցին անկողիններուն թիւն է 30: Մինչեւ հիմա ընդունուած են 376 լուսաւորչականներ, 49 հայ բողոքականներ, 48 հայ կաթոլիկները, 47 Յոյներ, 24 Ասորիներ, 13 Մարոնիներ, 7 Քաղդէացիներ, 29 մահմետականներ, 6 Լատիններ: 1949ին ընդհ. մուտք եղած է 34·245 ս. ոսկի, ելք 31·841:

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳՑԻՆԵՐՈՒ Հայր. Միութիւնը, որ գնահատելի գործունէութիւն մը ունի, կազմուած է հինգ տարի առաջ Ֆրէզնոյի մէջ: Ներգաղթին տրամադրած է մօտ երեք հազար տոլար, նպաստելով 80է աւելի իրենց հայրենակիցներուն հայրենիք վերադարձին: Կարեւոր գումարներ ղրկած է Լիբանան, Սուրիա, Յունաստան, Ֆրանսա եւ Խարբերդ: Երկու տարիէ ի վեր սատանձնած է Պէյրութի եւ Հալէպի մէջ 120 Չարսանճագցի ուսանողներու կրթութեան ծախքերը: Մեծ մասը նախակրթարան կը յաճախեն, կան նաեւ 8 ուսանողներ Հալէպ եւ երեք հոգի ալ Պէյրութ, որոնք բարձրագոյն ուսումի կը հետեւին: Բոլորին համար տարեկան կը ծախսէ 1000 – 1200 տոլար: Ասոնցմէ զատ Միութիւնը կ'օգնէ կարօտեալներու, ծերերու, հիւանդներու:

ԻՐԱՔԻ ազգ. ընդհ. ժողովի նիստը տեղի ունեցած է մարտ 2ին, ի ներկայութեան 27 երեսփոխաններու, որոնց երեքը կղերական: Առաջարկուած է որ Նորընտիր Քաղաք. ժողովը, յանձնախումբերու միջոցով, մանրամասն տեղեկագիր ծրագիր մը պատրաստէ, Իրաքահայ դպրոցներու ու Պաղտատի եկեղեցիներու շէնքերու կառուցման եւ դպրոցի մակարդակի բարձրացման համար, 5 կամ 10 տարուան ընթացքին իրականացնելու: Այս ծրագիրը մանրազնին քննութեան պիտի են թարկուի Ազգ. ընդհ. ժողովի Օգոստոսի նիստին մէջ:

ՀԱԼԷՊԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն Լեւոն Հիմիտեան Լոնտոն հրաւիրուած է, մասնակցելու համար «1950ի Աշխարհի գեղեցկագոյն մարմինը»ի ընտրութեան համաշխարհային մրցումին, որ տեղի պիտի ունենայ Լոնտոնի Սքալա Թատրոնին մէջ, Յունիս 24ին: Հրաւէրին մէջ կ'ըսեն թէ «մեր կարելիութեան սահմաններէն դուրս ըլլալով վճարել ձեր երթեւեկի բոլոր ծախքերը, պիտի ապահովենք միայն երեք օրուան համար (Յունիս 23, 24, 25ի համար ձեր պանդոկը եւ սնունդը):

Մրցորդներուն հասակը նկատի առնելով մրցումը բաժնուած պիտի ըլլայ չորս դասակարգի, եւ իւրաքանչիւր դասակարգի երեք առաջին հանդիսացողները պիտի մասնակցին վերջնական դասաւորումին: Մրցումին գլխաւոր հիմը կը կազմեն մարմնի համաչափութիւնը, ջիղերներու ներդաշնակութիւնը, կեցուածքը, անձնական կարողութիւնը, եւ իբրեւ միջոց պիտի գործածուին ծանրութիւն վերցնել եւ ճարպիկ խաղեր: Իւրաքանչիւր խաղացող պէտք է երկու առաւելութիւն ունենայ, ֆիզիքական եւ ճկունութեան տարողութիւնը: Դատական կազմը պիտի բաղկանայ միջազգային ականաւոր անձնաւորութիւններէ: Արժէքաւոր նուէրներ պիտի բաժնուին: Իւրաքանչիւր մրցակից պիտի ստանայ քանդակուած ստարկայ մը:

ԱՔԼՈՐԸ ԵՒ ՈՒՂՏԱՊԱՆԸ

Ժամանակին, այսինքն վերջին աշխարհամարտէն առաջ, մեր քաղաքին մէջ բոլորին ծանօթ նշանաւոր աքլոր մը կար — մարդ աքլոր մը —: Սրճարաններուն անկիւնը, փողոցներու մէջ, առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր իր միօրինակ «կուկուլիկու...» կը ճայնէր:

Ան ալ — Աքլորը — նոյն ճամբաներէն անցած էր ինչ որ մեր այս օրերու ուղտապանը: Առենին եղեր է Դաշնակցական՝ «որոշ նպատակի մը համար...»: Իրեն կ'ըսեն եղեր որ «յառաջադէմ տղայ ես» ու ինքը, իր կարճ խելքովը մտածեր է որ, եթէ յենարան մը ունենայ, այսինքն Դաշնակցական դառնայ՝ կրնան զինքը «բարձր դպրոց» ղրկել եւ... ու մեր տղան կը դառնայ Դաշնակցական: Բայց, Դաշնակցութիւնը կամ Դաշնակցականները իր ոչ գլխուն եւ ոչ ալ սրտին մէջ «յառաջադէմ»ը չեն տեսներ եւ, այս անգամ մեր բարեկամը կը դառնայ «հառաջդիմական» «հ»ով...

Առենին, նոյն այս թերթին մէջ, պէտք եղած դասը տուինք այս աքլոր աղբօր, ըսելով կարճ,— «Աքլորը իր փողոցովն է հպարտ, եւ փողոցը իր աքլորովը...»: Անկից վերջ լռեց, լռեց ու մինչեւ այսօր «ուրիշ ճակատներու վրայ կանչեց, բայց իր դասը լաւ սերտած աշակերտի պէս ալ մեր քովէն չանցաւ...

Այժմ ուղտապան մըն է որ մէջտեղ ինկած է:

Առենին այս մարդուկն ալ՝ Դաշնակցական էր եւ ինչ Դաշնակցական... Բայց ունէր նոյն յատկանիշները ինչ որ մեր աքլոր եղբայրը,— Կուսակցութեան մը պատկանիլ «որոշ նպատակի» մը կամ որոշ հետամտութեան համար: Մեր ուղտապանն ալ Դաշնակցութեան մէջ չգտաւ իր փնտռածը՝ կամ հետապնդածը, եւ Դաշնակցականներն ալ տեսնելով որ այս մարդուկը բացի «ուղտերու պատմութենէն ուրիշ բան չունէր իր գլխուն մէջ, ճամբու դրին ու յանձնարարեցին ուրիշ դուռ զարնել...

«Ինդի դէմի» դուռը, որ միշտ բաց է բոլորին՝ բայց յատկապէս Դաշնակցութիւնէն վռնտուածներուն համար՝ լայնօրէն բացաւ իր դռները եւ թեւերը, մեր ուղտապանը գրկելու եւ զայն «օգտագործել» ու համար: Եւ ահա, այն օրէն ասդին ամէն առթիւ — Ապրիլ 11-24, Մայիս 28, Փետրուար 18ը, Խաճասոր եւայլն — փախուկը իր ծուռ ու երկար վիզը կ'երկարէ, խռպոտ կաչաղակի ձայնը կը ձգէ հոս ու հոն բան մը ըսած ըլլալու համար – անշուշտ ծիծաղելի դառնալով:

«Հառաջդիմական...» է հիմա մեր «բարեկամը» եւ եթէ գոհէկութեան մրցանակ մը հաստատուի, անշուշտ պիտի դառնայ առաջին կարգի «լաուրիատ»:

Իբրեւ «Նախկին բարեկամ», ուրիշ մաղթանք չունիմ եթէ ոչ աղօթել որ օր մը բոլոր «հառաջդիմական»ներու անուանի Աստուծոյն — Հայր Սթալինի կարմիր շուքը եւ կամ կարմիր արեւը իրենց վրայ ծագի, բայց, յատկապէս իր վրայ...

ՊԱՊԼԷ

ԵԲՐԱՅԱԿԱՆ ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆ ՄԸ

Տիկին Հէմտա Պէն Եհուտա, 77 տարեկան Հրէուհին որ իր ամուսնոյն սկսած եբրայական բառարանին վրայ կ'աշխատի, կ'ըսէ թէ երեք տարի եւս պէտք է որ իր ամբողջական բառարանը աւարտի:

Իր ամուսինը սկսած էր 70 տարի առաջ, վերակենդանացնել մեռեալ լեզուի մը բառամթերքը: Իւրաքանչիւրը 600 էջէ բաղկացած 12 հատորներ արդէն հրատարակուած են, կը մնայ երեք հատորներ:

Եբրայերէնի մէջ 24 գիր կայ, վերջին գիրը, taff կը համապատասխանէ անգլերէն T գիրին:

Տիկին Պէն Եհուտա կը խօսի եբրայեցերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, ռուսերէն, արաբերէն, բայց ոչ եդայերէն: Լեզու մը որ միեւնոյն գիրերը ունի ինչպէս եբրայերէնը, սակայն տարբեր է ծագումը: Կ'ըսէ թէ իր ամուսինը մեծ դժուարութիւն ունեցաւ խմբագրելու բառարանը լեզուի մը որ մեռած է հռոմէական կայսրութեան առեն: Մինչեւ այսօր ալ յստակ առաջնորդ չկայ արտասանութեան եւ գործածութեան Աստուածաշնչական առենի եբրայերէն լեզուին համար: Եբրայերէնը ներկայիս Իսրայէլի մէջ գործածուած լեզուն է:

Օրինակի համար, հին Եբրայերէնի մէջ զինուոր բառը գոյութիւն չունէր, ամէնէն մօտ բառը «իշ – ցաւահ» բանակի մարդն է: Պէն Եհուտա գտաւ «հայալ» բառը զոր «հայիլ» բառէն առաւ եւ «հայալէթ» իգական բառը շինեց, որ զինուորուհի կը նշանակէ:

Անգլիացի մը որ մեծ նպաստ մը խոստացած է, հարցուցեր է թէ sport բառին եբրայերէնը ի՞նչ է, Պէն Եհուտայի բառարանին մէջ: Երբ պատասխաներ է թէ չի գիտեր եւ տակաւին չինուած չէ S գիրին հասած չըլլալով, անգլիացին որ մոլեռանդ մարզասէր մը եղած է, չուզեց նպաստ յատկացնել, քանի որ «սփորթ»ին եբրայերէնը չկար:

Բառարանին ամէն մէկ բառին իմաստը տըրուած է անգլերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն եւ նոյնիսկ արաբերէն, եթէ բառին արմատը այդ լեզուով է: Տրուած են նաեւ հոլովումները եւ բառին պատմութիւնը եւ մեկնութիւնը դարերու ընթացքին:

Եբրայերէն «աւ» բառը որ հայր կը նշանակէ, երեք էջ կը լեցնէ, տալով բոլոր բացատրութիւնները, ինչպէս ծնողք, տէր, ուսուցիչ, առաջնորդ եւայլն:

Պէն Եհուտա մեռաւ երբ N գիրին neffesh բառին վրայ կ'աշխատէր, որ կը նշանակէ «հոգի»: Ան 42 տարի աշխատած է բառարանին վրայ:

Թղթակից մը հարցուց թէ քանի՞ բառ կայ եբրայական բառարանին մէջ:

— Ամէն անգամ որ սկսած եմ համրել, քունս տարած է, պատասխանեց տիկինը:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բ.

Երբեք նա չէր իմացել թէ ինչ է խնայելը, ինչ էր ուրիշի կեանքը, սեփականութիւնը:

Իսկ այն ժամանակից, երբ այս լեռների վրայ տարածուեց Օսմանեան օրէնքը, ցեղապետ Հասանը դարձաւ զարհուրելի անուն. չէր կարելի ասել թէ քրիստոնեայ, վայրի անունը այնքան սարսափ էր ազդում, որքան Հասանը, թէեւ դա մարդու անուն էր: Նրան չոյում փայփայում էին Թուրքերը, հեռու չէր այն ժամանակը, երբ, ինչպէս ասում էր այդ չէյխը, ամբողջ դաւառը հպատակուած կը լինի իրան եւ հարկ կը տայ ոչ միայն Թագաւորին, այլեւ իրան: Նա յաճախ գնում էր Աւետարանոց եւ վերադառնում էր աւելի կատաղած, աւելի անգութ դարձած:

Գաղտնիք չէր որ Սիւլէյման Բէկը նրան չարժում էր, բորբոքում: Բայց ի՞նչ էին ուզում այդ երկու գազանները, չէ՞ որ Հայերը հլու հպատակ էին, տալիս էին ինչ որ ունէին:

Այդ հարցը շատ լաւ պարզում էր Տէր – Սողոմոնը՝ Մանասի ընկեր քահանան: Նա փախստական էր Ջանգեզուրի Խնձորեսք գիւղից: Նրա պատմութիւնները Մանասը լսում էր յափշտակուած:

Իրերի դրութիւնը միեւնոյնն էր բոլոր կողմերում:

Քրտերի ահագին բազմութիւն ապրում էր եւ Սիւնեաց աշխարհում:

Դաւիթ – Բէկի մահից յետոյ Թուրքերը, տիրելով երկրին, արձակեցին Քրտերի սանձը: Ի՞նչ միտք ունէր այս անգթութիւնը:

Պէտք էր քանդել, ոչնչացնել ամէն ինչ, պէտք էր արիւն եւ արտասուք տարածել ամէն տեղ, որպէսզի հասկացուի թէ Փատիշահի ուժը զարհուրելի է, անխախտելի:

Եւ ի՞նչ: Չորս տարի է անցել Դաւիթ – Բէկի մահից եւ ամբողջ Սիւնիքը մահացել է սարսափից: Երկիւղը — դա ստրուկներին անասնացնելու ամենալաւ միջոցն է:

Եւ միայն անասնացած ստրուկներն էին կարող չորս տարուայ մէջ մոռանալ Դաւիթ – Բէկին, մոռանալ նրա գործը:

Բայց այդ դեռ ոչինչ: Անասնութիւնը այն աստիճանի հասաւ, որ երբ Դաւիթ – Բէկի հերոսներից մէկը, Մխիթար սպարապետը, հաւաքեց երկրի ցրուած ուժերը ու սկսեց հալածել թշնամիներին՝ նորից պարզելով ազատութեան դրօշակը, ինքը ժողովուրդը, այդ սարսափահար ստրուկը, բռնեց այդ մարդուն, կտրեց նրա յանդուգն գլուխը եւ տարաւ Թաւրիզի փաշայի մօտ:

Տէր – Սողոմոնը ներկայ էր ստրուկների այդ եղեռնագործութեան: Ոչ աղաչանքները, ոչ խրատները, ոչ եկեղեցականի անէծքները, ոչ նոյն իսկ խաչն ու աւետարանը — ոչինչ չկարողացաւ ազդել փճացած արեան վրայ, որ վազում էր այդ մարդկանց երակներում:

Մարդիկ, որոնք ցած ու ստոր կերպով թափել էին այդ առիւծի արիւնը, երբ նա քնած էր, պատրաստ էին թափել եւ իրենց քահանայի արիւնը: Տէր – Սողոմոնը փախաւ եւ տարիներ անցկացրեց աստանդական, չկամենալով վերադառնալ իր անարժան հօտի մօտ:

Սիւնեաց աշխարհը կորած էր. այնպիսի մի ժողովուրդ ինքն էր փորել իր գերեզմանը:

Մնում էր միայն Ղարաբաղը, եւ ահա այդտեղ էլ գործ էին դնում նոյն միջոցը:

Իր թափառումների ժամանակ տէր – Սողոմոնն իմացել էր որ Վարանդայի լեռներում բոյն են դրել մի բուռն դժեր եւ եկել էր նրանց մօտ, հովւում էր այդ փոքրիկ ծուխը:

Բայց միայն այդ հանգամանքը չէր, որ թելադրել էր մի բուռն դժերին սկսել այս գիշերային գործը: Նոյն այդ Հասանն էր, որ մի տարի առաջ յարձակուել էր հայ գիւղերի վրայ եւ տարել էր մեծ աւար:

Մենք տեսանք թէ ինչպէս Մանասը ընկաւ նրա ետեւից, ետ խլեց աւարը, բայց Սիւլէյման – Բէկը անցաւ Ջիլանցիների կողմը եւ օգնեց, որ նրանք կրկին խլեն աւարը ու տանեն:

Կռուի մէջ կոտորուել էին բաւական մարդիկ. հարիւրաւոր ընտանիքներ աղքատացել էին, ինքը, Մանասը, փախստական էր դարձել, իսկ Սիւլէյման – Բէկը այն օրուանից աւելի բարձրացել էր եւ դարձել երկրի հոգեկան հրեշտակը:

Այրուած սիրտը վրէժ էր պահանջում:

ԼԷՕ

րոս» հռչակուած էր, երբ կ'աշխատէր կոլխոզի մը մէջ»:

«Թռչող սկաւառակներու» մասին ալ խօսելով, հայ գիտնականը այդ պատմութիւնները վերագրեց պատերազմի հրձիգներու ցնորամտութեան :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՕԹԸ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ Արաբական Դաշնակցութեան Քաղաքական Յանձնախումբը վեց ժամուան նիստէ մը վերջ միաձայնութեամբ վաւերացուց ընդարձակ ծրագիր մը որով զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական դաշնակցութիւն կը հաստատուի ոեւէ նախայարձակ պետութեան դէմ: Մասնաւոր յօդուածի մը համաձայն, Արաբական Դաշնակցութեան ոեւէ անդամ որ չի վաւերացներ այս դաշինքը՝ պիտի ենթարկուի քաղաքական եւ տնտեսական պատիժներու :

Միեւնոյն ատեն, Արաբական Դաշնակցութիւնը որոշած է խստացնել իր տնտեսական պաշարումը Իսրայէլի դէմ, արգիլելով պաշար հայթայթել հոն գացող նաւերուն, սեւ ցանկը անցնել Իսրայէլի համար բանող նաւերը, չվաւերացնել Իսրայէլի անցագիրները եւն.:

Եօթը զինակից պետութիւններն են.— Եգիպտոս, Իրաք, Սէուտի Արաբիա, Սուրիա, Լիբանան, Եէմէն եւ Յորդանան: Հաւաքական ապահովութեան այս ծրագիրը առաջին անգամ առաջարկեց Եգիպտոս, անցեալ հոկտեմբերին, կանխելու համար Սուրիոյ եւ Իրաքի ձուլումը: Ծրագիրը հաւանեցաւ Արաբական Դաշնակցութեան ներկայ համագումարին մէջ, հետեւողութեամբ Ատլանտեանի դաշինքին :

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոս պնդած է որ միացեալ հրամանատարութիւն մը հաստատուի, պատերազմի պարագային: Ծրագրուած դաշնագիրը կը տրամադրէ նաեւ հիմնել Արաբական Կեդր. Դրամատուն մը, ինչպէս եւ վիճակագրական գրասենեակ մը՝ հանքային հարստութիւնները շահագործելու, հաղորդակցութեանց եւ հողագործութեան զարկ տալու համար եւն.:

Արաբական Դաշնակցութիւնը որոշած է նաեւ որ զինակից պետութիւնները ուժ տան Հիւս. Ափրիկէի Փրանսական եւ սպանիական գաղթավայրերու անկախութեան :

★ Սուրիոյ, Իրաքի եւ Լիբանանի վարչապետները, որոնք Գահիրէ գացած էին Արաբական Դաշնակցութեան համագումարին առթիւ, յայտարարեցին թէ «բացարձակապէս ձախողած է» Ազգաժողովին հաշտարար յանձնախումբը եւ թէ անօգուտ է բանակցիլ Իսրայէլի հետ, կատարուած իրողութեան մը վրայ :

★ Նոր հեռագրի մը համաձայն, Արաբական Դաշնակցութիւնը քննած է նաեւ «համայն Պաղեստինի կառավարութեան խնդիրը», բողոքելով Ապտուլլահ թագաւորին քաղաքականութեան դէմ որ կը ձգտի Յորդանանի կցել Պաղեստինի արաբական մասերը: Այս կառավարութեան գլուխը կը գտնուի Երուսաղէմի նախորդ միւֆթին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ առաջին բեռը Նափոլի կը սպասուի այսօր, չորեքշաբթի: Կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է, նկատելով որ համայնավարները որոշած են խափանել շոգենաւին պարպումը: Վարչապետը Զատկի առթիւ ճառ մը խօսելով, պատուիրեց բանուորներուն դժուարութիւններ չյարուցանել, քանի որ «ամերիկեան զէնքերը լաւագոյն երաշխիքն են խաղաղութեան համար »:

ՖԷՎԶԻ ՉԱՔՄԱՔ, Թուրքիոյ նախկին սպարապետը, մեռաւ երկուշաբթի օր, 74 տարեկան հասակին մէջ: Մահէն քանի մը ժամ առաջ թեկնածու նշանակուած էր երեսփ. ընտրութեանց առթիւ, «Միլլէթ» կուսակցութեան կողմէ (ընդդիմադիր): Հանգուցեալը մեծ դեր կատարած էր Տարտանէլի պաշտպանութեան համար, Ա. աշխարհամարտին, յետոյ՝ քէմալական յեղափոխութեան ատեն: Յունական պատերազմէն վերջ մառեշալի աստիճան ստացաւ — առաջինը՝ Թուրքիոյ պատմութեան մէջ: Սպարապետ էր 1924էն 1944, յետոյ քաշուելով դարձաւ ընդդիմադիր: Մ. Քէմալ, Ֆէվզի Չաքմաք եւ Իսմէթ Ինէօնիւ կը համարուին Նոր Թուրքիոյ երեք հիմնադիրները:

ԹՐԻԸՍԹԷԻ ԽՆԴԻՐԸ բարեկամաբար կարգադրելու առաջարկ մը ներկայացուց Իտալիոյ արտաքին նախարարը, կոմս Սֆորցա, յանձն առնելով կարգ մը հողային զիջումներ ի նպաստ Եուկոսլաւիոյ: Պելկրատի պաշտօնաթերթը վճռապէս մերժեց այս առաջարկը, բայց Սֆորցա նոր յայտարարութեամբ մը կրկնեց իր առաջարկը, դիտել տալով թէ սխալ հասկցած են իր միտքը: (Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները համաձայն են Իտալիոյ վերադարձնելու Թրիէսթէն):

ՊԵԼԺԻԿԱՅ ընկերվարական կուսակցութիւնը բացառիկ ժողով մը գումարեց, թագաւորական տագնապին առթիւ: Նախկին վարչապետը, Պ. Սփաք, որ մինչեւ հիմա համբերութեամբ կը հետեւէր այս հարցին, բուռն ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ «անողոք եւ անընդհատ պայքար մը պիտի մղեն» Լէոփոլտ Գ.ի վերադարձին դէմ :

Ապրիլ 11-24ը Տէսինի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Կրթ. Մարմնոյ, եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Մուտքը ազատ է :

★

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Հ. Ազգ. Եկ. Միութեան կողմէ, կիրակի 16 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ: Հրաւիրուած են գաղութին բոլոր կազմակերպութիւնները :

Այրի Տիկին Արմենուհի Գալփաքճեան (տիկինը), Այրի Տիկին Սաթենիկ Գալփաքճեան (մայրը), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Գալփաքճեան եւ զաւակը (եղբայրը), Տէր եւ Տիկին Կարօ Գասպարեան եւ զաւակները (քրոջ ամուսինը), Այրի Տիկին Աղաւնի Աղամեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կարօ Մարկարոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Դայլըզճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Հրանտ Պարսամեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Աւետիս Գույումճեան (Պոլիս), կը ծանուցանեն մահը՝

Պ. ԽԱԶԻԿ ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆԻ

որ մահկանացուն կնքեց Անիէռի դարմանատան մէջ, 45 տարեկան, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի, առտուան ժամը 9ին Անիէռի Ste. Anne եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Անիէռի Quatre Routesի գերեզմանատունը:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Gare St. Lazareէն իջնել Asnieres:

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պիլմոն — Շավանոզէն (Փոն տը Շէրիւի) Պ. Արտաշէս Մուրատեան իր քեռայրին՝ Պ. ԱՐՍԷՆ ՔԷԼՓԷԹԻՆՃԵԱՆԻ (Կարնեցի) կսկծալի մահուան առթիւ կը նուիրէ 1500 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, 1500 ֆրանք Կապոյտ Խաչին, եւ 2000 ֆրանք ալ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

★ Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 2000 ֆր. Տիկին Վարդանեանէ, նաեւ հազար ֆրանք Տիկին Ա. Գազազեանէ իր ամուսնոյն մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ : Շնորհակալութիւն նոյնպէս այն բոլոր ընկերուհիներուն որոնք իրենց նուէրներով ճոխացուցին իր վերջին պարահանդէսին չքասեղանը (պիւֆէ):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Հրանդ Պօյաճեան իր պարագաներով շնորհակալութիւն կը յայտնեն Կրընոպլի գաղութին եւ բոլոր անոնց որոնք մասնակցեցան իր եղբօր ՓԱՅԼԱԿ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան եւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին այս տխուր առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ Օհան Պաղտատլեանի (խորհրդական Պոլսոյ Բ. Դրան), Գարեգին Պաղտատլեանի (տպարանատէր, Պոլիս) եւ Արամ Պաղտատլեանի (ընդհ. հիւպատոս Նափոլի):

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պաննէօ Քաշանի պարգեւաբաշխութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը: (Տոմսակները կամ ճերմակ են, կամ դեղին, վարդագոյն եւ կապոյտ երիզներ ունին).— Ճերմակ տոմսեր.— 62, 60, 66, 45, 65, 81, 29, 72, 44, 42, 36, 71, 75, 59, 67, դեղին երիզով.— 84, 26, 61, 69, 2, 85, 24, 8, 98, 50, 53, 65, 80, 90, 63, 18, 92, 58, 56, 60, 88, կապոյտ երիզով.— 50, 7, 34, 21, 6, 19, վարդագոյն երիզով.— 19:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, անցեալ ժողովին տեղը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Ահարոնեան խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթը «Երուանդ Սրմաքէշխանլեանի կեանքը ու գործը»:

Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը Հայ Ուս. Տան մէջ, շաբաթ օրը, ժամը 5ին: Նիւթ՝ Նահապետ Քուչակ-մեծ աշուղին վերագրուած տաղաշարքը: Մուտքը ազատ է:

Կ. Խաչի 40ամեակը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՅԻՍ 20ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու :

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի
Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, métro Champs Elysées, կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ: Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5):

Համերգ Մարսէյլի մէջ

ՀԱՅ ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐՈՒ (մեծ մասով առաջին անգամ երգուած Մարսիլիոյ մէջ):

«Հայ Քնար» երկսեռ երգչախումբի կողմէ
Ղեկավարութեամբ Տիկ. ՄԱՌԻ ԱՇԸԳԵԱՆ-ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ: Կիրակի 16 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 8.30ին Սալ Մազընօ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տարի. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինն 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 13 AVRIL 1950 Հինգշաբթի 13 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6126–Նոր շրջան թիւ 1537

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔՆ ԱԼ ԱՆՀԱՆԳԻՍՏ

Գաղ պատերազմին ախտաւոր հետեւանքները հետզհետէ զգալի կը դառնան ինչպէս Եւրոպայի, նոյնպէս Ասիոյ մէջ :

Նոյն խլրտումները՝ Արեւմուտքէն Արեւելք : Անվստահութեան, կասկածամտութեան, փոխադարձ չկամութեան նոյն ձգտումները: Նոյնիսկ բախտակից եւ դրացի երկիրներու միջեւ :

Ջերմանէ մինչեւ Ծայր. Արեւելք, ուր քաղաքացիական պատերազմները սովորական դէպքերու կարգը անցած են այլեւս:

Դժբախտաբար պղտոր ջուրեր կը հոսին նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ, որ ամէն բանէ առաջ խաղաղութեան կը կարօտի, զօրանալու, բարգաւաճելու համար :

Ծանօթ էք վերջին անցուդարձին.— մաքսային եւ տնտեսական յարաբերութեանց խզում՝ երկու հարեւան երկիրներու, Սուրիոյ եւ Լիբանանի միջեւ :

Սերտօրէն իրարու կապուած՝ ոչ միայն բնութեամբ, աշխարհագրութեամբ, այլեւ տնտեսութեամբ, երկու երկիրները նախասահմանուած են իրար լրացնելու: Մէկը միւսով պիտի ծաղկի : Մէկուն դժբախտութիւնը չի կրնար բարիք պարգեւել միւսին:

Քաղաքական տեսակէտէն ալ, ամբողջութիւն մը կը կազմեն երկու երկիրները, ունենալով հանդերձ իրենց անկախ եւ ինքնուրոյն կեանքը :

Եւ սակայն, աՀաւասիկ խզումի յանգած է երկարատեւ անհամաձայնութիւն մը, որ կը կրկնուէր պարբերաբար :

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ խրիլ, ըմբռնելու համար այս նոր տագնապին ծանրակշիռ հետեւանքները :

Կը բաւէ ըսել թէ երկուքն ալ անելի մը մատնուած են, թէեւ պարագաները նպաստաւոր կը թուին Սուրիոյ համար, որ կը վայելէ շատ մը առաւելութիւններ, իբրեւ բարեբեր, ցորենաշատ երկիր: (Լիբանանը գերազանցապէս առեւտրական երկիր է եւ իր պարենաւորումը կ'ապահովէ ներածումներով):

Բարեբախտաբար երկու պետութեանց վարիչներն ալ կ'ըմբռնեն թէ երկար չի կրնար տեւել այս անբնական վիճակը :

Դեռ վերջերս տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ երկու վարչապետներուն միջեւ, Պէյրութի մէջ: Թէեւ խզումը աւելի սաստկացաւ, այդ հանդիպումէն վերջ, բայց լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել շնորհիւ Արաբական Դաշնակցութեան, որուն ժողովը կը զուգադիպէր այս տագնապին :

Մաքսային համաձայնութիւնը խզուեցաւ Մարտ 13ին, հետզհետէ սաստկանալով եւ սահմաններու փակման յանգելով 25ին:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ծանր մտահոգութեան մատնուած են Լիբանանի առեւտրականները եւ սնանկութիւններէ կը վախցուի : Միեւնոյն ատեն բուռն ցոյցեր կատարուած են Թրիփոլիի մէջ, որուն լեռնաբնակ ժողովուրդը միշտ պատրաստ է խլրտումներ յարուցանելու :

Լաւատեսներու կարծիքով, քանի որ կարելի եղաւ քաղաքական եւ զինուորական համաձայնութիւն մը կնքել արաբական եօթը պետութեանց միջեւ, ինչո՞ւ դժուար պիտի ըլլայ հաշտեցնել երկու դրացի երկիրներ:

Գաղտնիք չէ որ օտար ուժեր կը փորձեն այս առիթն ալ օգտագործել, իրենց մանածը ներկելու համար :

Արդարեւ, փորձութեան ասպարէզներ են ոչ միայն Սուրիա – Լիբանանը, այլեւ Միջին Արեւելքի միւս երկիրները, իբրեւ հետեւանք իրենց թաքուն հարստութեանց եւ միջազգային սուր մրցակցութեանց :

Տակաւին երէկ հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Սուրիոյ ազգ. տնտեսութեան նախարարը, Մաարուֆ էլ Տավալապի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է Գահիրէի մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ.— «Կը նախընտրեմ որ արաբական երկիրները խորհրդային դառնան քան թէ զոհ երթան Սիոնականութեան »:

Այս յախուռն արտայայտութիւնն ալ, որ զայրացուցած է Արաբները, կ'ապացուցանէ թէ ինչե՜ր կ'որոճան խորհրդաւոր ուժեր:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Որքա՛ն դժուար է պատասխանել ամէն պահանջի, արդար կամ ոչ :

Ահա եւ մէկը .

— Ինչո՞ւ մեր հանդէսին մասին բան մը չգրուեցաւ»: Մեր ներկայացումը, որուն համար այնքան աշխատած էինք, չէ՞ր արժեր երկու տող յիշատակութիւն մը»:

Հանդէսներու կազմակերպիչները այնքան ալ գանգատելու իրաւունք չունին : Փառք Տիրոջ, Ցառաջի Գ. էջը «իրեն նեղ կ'ըլլայ եւ անոնց սեղ»: Գաղութին ամէնէն համեստ համրանքը երբ ձեռնարկ մը կատարէ, իր արձագանգը կը գտնէ մեր թերթին մէջ:

Նոյնը կարելի չէ ըսել անշուշտ երաժշտական կամ թատերական ներկայացումներու համար : Որքա՛ն փշոտ խնդիր է, երկու տող գրել զուտ գեղարուեստական հանդէսի մը մասին: Անպատճառ վիրաւորուող մը կ'ըլլայ, մանաւանդ որ հեղինակութիւններ կը պակսին վճռական «այո»ի մը կամ «ոչ»ի մը համար :

Քանի մը շաբաթ առաջ, Պ. Գ. Վահան «Բախտին անիւը» ներկայացուց Փոթինիէռի մէջ: Խնամուած խաղ մը թէ հեղինակին, թէ բեմադրողին եւ թէ դերասաններուն համար: Անշուշտ արձագանգի մը կը սպասէին, մեր թերթին մէջ: Չէ՞ որ այնքան զոհողութիւն յանձն առած էին, մասամբ լեցուած այդ փոքրիկ սրահին համար:

Ոչ մոռացումն է պատճառը այս թերացումին, ոչ ալ անտարբերութիւնը:

Որ եւ է գեղարուեստական ձեռնարկի նկարագրութեան առթիւ, խմբագրութիւնը կը պահանջէ երկու բան: Առաջին,— «քննադատ»ը իր նիւթին տէրն ըլլայ: Երկրորդ՝ օր առաջ ղրկուի ձեռագիրը: Կարելի չէ շաբաթներ սպասել, մանաւանդ երբ ներկայացումը կը տրուի Փարիզի մէջ:

Այս բացատրութենէն վերջ, կարելի է գնահատութեամբ արձանագրել «Բախտին Անիւ »ի ներկայացումը, մանաւանդ դերակատարները, որոնց միշտ քանի մը չոր ծափ եւ երկու անուշ խօսք կը մնայ ի վերջոյ :

Հեղինակ կամ դերասան, երգիչ կամ նուագածու որքա՜ն չարքաշ եւ տոկուն պէտք է ըլլան, շարունակելու համար իրենց ապերախտ գործը, որ որեւէ մտքի աշխատաւորի դասական բաժինն է մեր մէջ :

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ հանգստեան տուներն ու սանատորիաները (ապաքինարան) կը պատրաստուին այս տարուան ընդունելութեանց: Լենինականի մէջ հաստատուած է մանկական սանատորիա, ուր պիտի կազդուրուին տկար դպրոցականները: Սանատորիան կը բացուի դպրոցական ամառնային արձակուրդներու նախօրեակին, Մայիս 20ին:

ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ԳԻՒՂԵՐ ԵՒ ԿՈԼԽՈԶՆԵՐ կ'օգտուին ելեկտրական լոյսէ: Շատ մը գիւղերու մէջ, մեքենաներն ու արհեստանոցները կը բանին ելեկտրական ուժով: Գիւղատնտեսական աշխատանքներու մեծ մասը կը կատարուի ելեկտրական ուժով: Դիլիջանի, Իջեւանի, Ստեփանաւանի եւն. կոլխոզներու, թռչնաբուծական ֆերմաները (ագարակները) կը գործածեն ելեկտրական ինդուբատորներ (թխսարան), ճուտեր ստանալու համար:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ մինիստրութիւնը (նախարարութիւն), բոլոր շրջաններուն մէջ բացած է կարճատեւ դասընթացքներ, ուր պիտի պատրաստուին անասնապահներ, մեղուաբոյծներ, բրիգադիրներ (խմբավար), տեսակաւորողներ եւ ուրիշ մասնագէտներ: Դասընթացքներու աշխատանքները վարելու համար, Երեւանի գիւղատնտեսական Ինստիտուտէն քանի մը դասախօսներ եւ մասնագէտներ ղրկուած են շրջանները:Շարժման մէջ դրուած են (մոբիլիզացուել!) շրջաններու բոլոր մասնագէտները :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Իսլամները եւ քրիստոնեաները, ինչպէս եւ վաչկատուն ցեղերը ապրիլ 11ին ընտրեցին երեսփ. ժողովը, այսպէս նուիրագործելով արաբական Պաղեստինի կցումը:

Ռուս-ամերիկեան միջադէպ մը

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ԿԸ ԶԱՐՆԵՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇՐՋՈՒՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ շաբաթ օր փոխադարձաբար կրակ բացած են խորհրդային օդանաւ մը եւ ամերիկեան շրջուն օդանաւ մը, Լատվիայի վերեւ :Այս ընդհարման առթիւ, Վիշինսկի բուռն բողոքագիր մը ուղղեց, ամբաստանելով թէ ամերիկեան օդանաւը բռնաբարած է Խ. Միութեան սահմանագլուխը եւ կռիւ յարուցած: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը անձամբ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին յանձնած է բողոքագիրը, որ կ'ըսէ թէ ամերիկեան օդանաւը դէպի արեւմուտք վերադառնալով, անհետացաւ Պալթիկ ծովուն վրայ :

Բողոքագիրը հետեւեալ ձեւով կը պատմէ դէպքը.—

« Համաձայն ստուգուած տեղեկութեանց, այս տարուան ապրիլ 8ին, ժամը 17.39ին, ամերիկեան քառանիւ զինուորական օդանաւ մը երեւցաւ Լիփայայի (Լիպաւ) հարաւակողմը: Օդանաւը Խ. Միութեան հողը մտաւ մինչեւ 21 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ: Նկատելով որ ամերիկեան օդանաւը կը շարունակէր դէպի խորհրդային երկիրը թափանցել, մօտակայ օդակայանէ մը սովետական օդանաւեր անջատուելով պահանջեցին որ իրենց հետեւի եւ օդակայանը իջնէ: Ամերիկեան օդանաւը ոչ միայն չհամակերպեցաւ, այլեւ կրակ բացաւ խորհրդային օդանաւերուն վրայ: Այս դէպքին հետեւանքով խորհրդային օդանաւ մը հարկադրուեցաւ պատասխանել, եւ ամերիկեան օդանաւը դէպի ծով դառնալով անհետացաւ: Խորհրդային կառավարութիւնը իր վճռական բողոքը կը յայտնէ Մ. Նահանգներուն, խորհրդային սահմանագլուխի այս բռնաբարման դէմ, որ միեւնոյն ատեն կը կազմէ անլուր բռնաբարում միջազգային օրէնքի տարրական կանոններուն» :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, Ամերիկացիները օդանաւ մը կը փնտռեն, Պալթիկ ծովու շրջանին մէջ, ճիշդ այն օրէն ի վեր որ կը պատահի ընդհարումը, համաձայն Մոսկուայի զեկոյցին: Կորսուած օդանաւը, «Փրայվէթիր», Վիսպատրնէն ճամբայ ելած էր դէպի Քոփենհակ: Ամերիկացիները կ'ըսեն թէ սպառազինուած չէր, եւ թէ միայն օդաչուն ատրճանակ մը ունէր: Ամէն պարագայի մէջ, կառավարութիւնը անմիջապէս հրամայեց մանրակրկիտ քննութիւն կատարել, բուն իրողութիւնը երեւան հանելու համար :

Այս առթիւ իրաւագիտական խնդիր մըն ալ կը յուզուի: Ռուսերը Լատվիան գրաւեցին 1940ին, Խ. Միութեան կցելով, բայց Մ. Նահանգները երբեք չեն ընդունած այս կցումը :

Մ. Նահանգներու օդանաւային սպարապետը, զօր. Վանտընպէրկ, հերքեց թէ որեւէ ամերիկեան օդանաւ կրակ բացած է Խ. Միութեան հողին վրայ: Ամերիկեան օդանաւը ունէր տասը ուղեւորներ, բոլորն ալ անզէն, ինչպէս կը վկայեն իրազեկներ :

Իտալիա հասան առաջին զէնքերը

Ամերիկեան առաջին զինաբարձ նաւը Նափոլի հասաւ երեքշաբթի օր եւ պարպուեցաւ անարգել: Երկու հազար ոստիկաններ եւ զինուորներ կը հսկէին բարեկարգութեան: Շոգենաւին ժամանումը գաղտնի կը պահուէր, ի դերեւ հանելու համար համայնավարներու խափանարար ձեռնարկները: Նաւը, «Էքսիլոնիա», նաւահանգիստ մտաւ առտուան ժամը 5.30ին, բոլորովին գաղտնի: Համայնավար թերթերը երկու շաբաթէ ի վեր կը թելադրէին խափանել զինամթերքին պարպումը : Զէնքերը ցամաք հանուեցան, արագօրէն տեղաւորուեցան կառախումբերու մէջ եւ անմիջապէս փոխադրուեցան քաղաքէն դէպի ներս, միջնաբերդ մը: Գործողութիւնը տեւեց երեքուկէս ժամ: Կառախումբին անցած ճամբաներուն վրայ եւս ոստիկաններ եւ զինուորներ դիրք բռնած էին:

Կառավարութիւնը Նափոլին ընտրած էր անոր համար որ համայնավարները շատ զօրաւոր չեն այդ քաղաքին, ինչպէս հարաւային Իտալիոյ միւս նաւահանգիստներուն մէջ :

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն բացառիկ նիստ մը գումարեց չորեքշաբթի օր, նկատելով որ նաւահանգիստներու բանուորները մեծ մասով համաձայն չեն խափանելու զինամթերքի պարպումը եւ փոխադրութիւնը: Այս առթիւ վարչապետը եւ ներքին նախարարը նորէն ազդարարեցին թէ որեւէ խափանարար գործողութիւն կը վնասէ ազգային պաշտպանութեան եւ պիտի համարուի դաւաճանութիւն: Օրէնքը մինչեւ ութ տարի խցարգելութիւն եւ ուրիշ պատիժներ կը տրամադրէ այդ կարգի արարքներու համար:

Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քար –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՇԻՆՈՒԻ «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏՈՒՆԸ

ԵՕԹԸ ՅԱՐԿ, ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԺՈՂՈՎԱՍՐԱՀ, ԵՒՆ. ԽՄԲ.— «Յուսաբեր»ի Տան հիմնարկէքին առթիւ, ընկեր Օննիկ Մանառեան հետեւեալ ճառը խօսեցաւ յանուն համանուն Մշակութային Ընկերակցութեան, պարզելով շինութեան ծրագիրը, ծախքերը եւ ուրիշ կարեւոր մանրամասնութիւններ.—

« Յուսաբեր »ը արժանավայել խմբագրատունով եւ տպարանով մը եւ Եգիպտոսի հայ հասարակութիւնը, ի մասնաւորի անոր ազատատենչ հատուածը, մշակութային տունով մը օժտելու գաղափարը ծագեցաւ մեր ընկերներու եւ բարեկամներու մէջ 1944ին :

Այս գործը նախաձեռնողները սկիզբը կը կարծէին իրագործել զայն 5—6000 ոսկինոց համեստ գումարի մը սահմաններուն մէջ, բայց գործի մանրամասն քննութիւնը եւ ուսումնասիրութիւնը համոզեց նախաձեռնողները, որ այս գործը իր նպատակին հասցնելու համար՝ պէտք է կամ մեծ միջոցներով ձեռնարկուէր անոր եւ կամ բոլորովին լքուէր, որովհետեւ ժողովուրդի տուն մը, որպէսզի յաճախելի դառնայ Գահիրէի բոլոր թաղերու ժողովուրդին կողմէ, պէտք է որ կառուցուի քաղաքի կեդրոնական մասին մէջ եւ նուազագոյնը 7—800 քառակուսի մեթր տարածութիւն ունենայ : Իսկ այդպիսի հող մը նոյնիսկ 1944-45 թուականներուն կ'արժէր 10-15 ոսկի մեթրը, ինչ որ կը կարօտէր առնուազն 10-12.000 ոսկիի : Տպարանի, խմբագրատան եւ ժողովուրդի տան շինութիւնն ալ չէր կրնար արժել նուազ քան 15—20.000 ոսկի :

Այս գործին ձեռնարկողները, քաջալերուած ստեղծուած ոգեւորութենէն մեր ընկերներու եւ մասնաւորաբար համակիրներու մէջ, մէկ կողմէ սկսան նուիրահաւաքման, որ գրեթէ միշտ ինքնակամ եղաւ նուիրատուներու կողմէ, իսկ միւս կողմէ յարմար հողի մը փնտռտուքին, որ դիւրին աշխատանք մը չէր, որովհետեւ առաջարկուած հողերը կամ անյարմար էին իրենց տարածութեամբ, կամ թաղային դիրքով եւ կամ շատ թանկ էին : Վերջապէս 1945ին այս փողոցին մէջ, մի քիչ աւելի անդին, գտանք հող մը, որ ներկայ հողին հազիւ կէս տարածութիւնն էր, որ եւ գնեցինք 8500 ոսկիի, բայց շուտով յայտնուեցաւ, որ այդ հողին կէսը փողոցի ընդարձակման պիտի յատկացուէր քաղաքապետութեան կողմէ, որով մնացորդը, մօտ 320 մեթր, անբաւական էր մեր նպատակները իրականացնելու համար : Այդ միջոցին ընկերակցութիւնը բարեբախտութիւնը ունեցաւ այս հողը գտնելու, որ չորս բազմանդամ եւ տարբեր ընտանիքներու կը պատկանէր, որով սեփականատէրներու թիւը կը հասնէր 30է աւելիի : Այս կնճռոտ դրութեան պատճառաւ Ընկերակցութիւնը կարողացաւ համեմատաբար աժան գնով տէր դառնալ այս հողին, որ իր ամբողջութեանը մէջ 1310 քառ. մեթր, արժեց 12.500 ոսկի, 260 մեթրը մօտաւորապէս երկու փողոցներու լայնացման պիտի յատկացուի եւ որու փոխարժէքը պիտի ստացուի քաղաքապետութենէն :

Այս շէնքի սեփականատիրութիւնն ալ օրինականացնելու համար, Ընկերակցութիւնը մտածեց իր կազմակերպութիւնը դնել օրինաւոր գետնի վրայ : 1945 Մարտին, նոտարական պաշտօնական պայմանագրութեամբ մը 18 հիմնադիրները կազմեցին այս ընկերակցութիւնը, նպատակ ունենալով այս մշակութային օճախը կառուցանել եւ հայկ. մշակոյթը տարածել Մօտաւոր Արեւելքի հայութեան մէջ, միաժամանակ հաղորդակից ընել Մօտաւոր Արեւելքի հայութիւնը եգիպտական եւ արաբական մշակոյթին :

... Այս շէնքը պիտի բաղկանայ գետնայարկէ մը, որ պիտի պարունակէ «Յուսաբեր»ի տպարանը, խմբագրատունը, վարձու հինգ խանութներ եւ 250 մեթրնոց կառաժ մը, ընդամէնը հազար մեթր տարածութեամբ :

Առաջին յարկը, նոյն տարածութեան վրայ, ամբողջովին պիտի յատկացուի Մշակութային Տան, որ պիտի ունենայ, բացի գրադարանէ, խաղերու, ընդունելութեան եւ այլ պէտքերու յատկացուած սրահներ, 720 հոգի պարունակող թատերասրահ մը իր բեմով եւ բոլոր յարմարութիւններով, որ միաժամանակ կրնայ ծառայել նաեւ երեկոյթներու, պարահանդէսներու, թէյասեղաններու, ճաշասեղաններու եւայլն :

Երկրորդ յարկը, կէսէն աւելի, մօտ 550 մեթր, պիտի յատկացուի «դալար տանիք»ին, որ մաս պիտի կազմէ Մշակութային տան : Իսկ մնացեալ 450 մեթրը պիտի յատկացուի «Նաւասարդ» սրահին, որ պիտի ըլլայ անկախ բոլորովին Մշակութային Տունէն : « Նաւասարդ »ն ալ պիտի ունենայ 200 հոգի պարունակող փոքր սրահ մը, մօտ հարիւր քառ. մեթր տարածութեամբ, եւ Կարմիր Խաչի ու « Համազգային »ի եւ այլ հաստատութիւններու յատկացուած սենեակներ :

Երրորդ, չորրորդ, հինգերորդ եւ վեցերորդ չորս յարկերը, առանձին մուտքով եւ վերելակով մը 12 վարձու յարկաբաժիններ պիտի պարունակեն :

Խանութներու, յարկաբաժիններու եւ կարաժի հասոյթները, մեր հաւանական պարտքի շիջումէն վերջ, պիտի յատկացուի Ընկերակցութեան մշակութային նպատակներուն :

Ինչպէս ըսինք, հողը արժած է մեզի 12.500 ոսկի, բայց այժմ կ'արժէ, առանց հաշուելու 260 մեթր սեփականազրկուած մասը, մնացորդ 1050 մեթրը միայն՝ որուն վրայ կը կառուցանենք այս շէնքը, 30.000 ոսկի : Իսկ շինութիւնը պիտի արժէ մօտ 40.000 ոսկի ամենախնայողական միջոցներով : Այս գումարին 5500 ոսկին յատկացուած է հիմքերու շինութեան, 500 ոսկին յատակագծերու պատրաստութեան եւ մնացեալ 34.000 ոսկին շէնքի եօթը յարկերու կառուցման :

Այս գումարէն մենք ունինք մօտ 10.000 ոսկին՝ որպէս ստացուած կամ ստացուելիք նուիրատուութիւններ, բայց հաստատ համոզուած ենք, որ Եգիպտոսի հայ ժողովուրդին եւ Մերձաւոր Արեւելքի «Յուսաբեր»ի բարեկամներուն լիառատ օժանդակութեամբ, ինչպէս մինչեւ այժմ, յառաջիկայ տարի այս օրերուն պիտի կատարենք աւելի փառահեղ հանդիսութիւն մը՝ մեր աւարտած շէնքի բացման առթիւ, մեր սեփական սրահներուն մէջ :

Ապացուցանելու համար թէ մեր ժողովուրդը ինչ ջերմ վերաբերմունք ցոյց տուած է դէպի այս մեծ ձեռնարկը, պէտք կը զգամ յայտարարելու որ ցարդ 21.000 ոսկիի նուիրատուութիւններ եղած են, այս գումարին 3700 ոսկին՝ Եգիպտոսի եւ արտասահմանի եօթը ընկերակցութիւններու եւ հաստատութիւններու կողմէ, իսկ մնացորդ 1730 ոսկին՝ 272 նուիրատու ազգայիններէ : Նուիրատուներու ցանկութեամբ առայժմ մենք ցանկը չենք յայտարարեր, բայց յաւիտենական դաղտնիք պիտի չմնան մեր նուիրատուներու անունները, [illegible] նոնք հասարակութեան սեփականութիւնը պիտի դառնան եւ այն ժամանակ ամէն ոք պիտի տեսնէ, թէ մեր յորդառատ աղբիւրը հայ ժողովուրդի սիրտն է միայն :

Կիրակոս ամուն

Հայրենիքին մեծութիւնը սիրող որբերէն մէկն ալ ան էր : Երկու տասնեակ տարիներու Մարսէյլի իւղի գործարանին ծանր աշխատանքէն յոգնած ու զզուած՝ «պիտի երթամ» , կ'ըսէր, ու գնաց :

Երթալէն տարիներ առաջ, օր մը երբ հայրենակցական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ ամէն ոք իր հայրենի յիշատակներու փունջէն տերեւ մը կը փրցնէր, ան ալ իր փունջէն այս մէկը պոկեց.—

Մեր մէկ մեծ արտին քով պտղատու ծառերով լեցուն ու գեղեցիկ պարտէզ մը ունէինք, պարտէզին քով ալ գործերով լեցուն պզտիկ ճահիճ մը :

Գարնան ցանքէն մինչեւ աշուն, Կիրակոս ամուս հոն էր, մեր պարտէզին ու արտին մօտ : Բահը ուսին կամ բրիչը ձեռքը միշտ գործ մը կատարելու պատրաստ : Կիրակոս ամուս կը սիրէր աշխատանքն ու արդար վաստակը :

Գարնան գեղեցիկ օր մը, երբ հրավառ արեւին շողերէն հողը կը մխար, ան նորէն մէջքը ծռած՝ կ'աշխատէր : Պահ մը կեցաւ քրտինքը սրբելու : Քայլ մը մօտենալով հարցուցի : «Ամու, յոգնա՞ծ ես» : Առանց պատասխանելու ինծի նայեցաւ, ես ալ իրեն : Երբ յիշեցուցի թէ կէս օր է, այս անգամ աչքերուս մէջ նայելով հարցուց .— Շուքդ չափեցի՞ր : Այո, ըսի, թիզ ու կէս է : Ամուս խնդալով ոտքէս մինչեւ գլուխս չափեց ու ըսաւ .— «Քու ալ հասակդ դեռ թիզ ու կէս է» : Եւ նորէն խնդալով ձեռքին մանգաղը մէկ կողմ դրաւ : — « Գնա հացին ծրարը առ ու եկուր», ըսաւ : Ես վազելով գացի արտին ճիշդ մէջտեղը, տանձենիէն կախուած հացին ծրարը առնելով վերադարձայ : Այդ միջոցին ան ալ իր նոր քաղած թարմ խոտի խուրձերէն երկու հատ մէկ թեւին տակ առաւ եւ ճամբայ ելանք : Ըսաւ թէ կ'երթանք մեր պարտեզին ծառերուն շուքին տակ անուշ քունով մը հանգստանալու :

Երբ հասանք պարտէզին ծայրը, ան պահ մը աչքով մաղեց պտղատու ծառերուն ճիւղերը, որոնք պտուղներու ծանրութեան տակ ծռած՝ կ'օրօրուէին : Անոնց կարգին հատիկ հատիկ արծաթագոյն թութը կարծես կը խնդար : Գող ճնճղուկները թռչտելով կը ճռուողէին : Այդ պահուն գոհունակութեան ժպիտը կը ցոլար աշխատասէր ու բարի մշակին երեսէն :

Հասանք ծիրանի մը ծառին տակ : Ան իր խուրձերը գետին դրաւ, ես ալ հացին ծրարը : Ամուս ու ես նստանք դէմ դիմաց եւ բացինք մեր ճաշին ծրարը : Ունէինք մեր Գոմերու արտին ցորենով, մօրս ձեռքով պատրաստուած, մաղ մաղ նրանին վրայ եփած համով փիլաւը : Աննա մօրուքիս ձեռքով եփած մասի նման բարակ ու հասակիս նման երկար թոնրի հացը : Ունէինք կուժ մը պաղորակ թան ու թարմ սոխ : Ան երկու մատներով պեխերը կարգի դրաւ ու խաչակնքեց : Յետոյ քանի մը կանանչ սոխ առնելով դրաւ բարակ հացին մէջ ու փաթթելով մոմի նման ձախ ձեռքովը բռնեց, աջ ձեռքովն ալ վերցուց դգալը : Մեծ պնակի մը մէջ պզտիկ բլրակի մը նման փիլաւը առինք մեր առջեւ : Ան ինչպէս կ'աշխատէր արագ, այնպէս ալ կ'ուտէր : Շատ չանցած մօտեցաւ ինծի, դգալը իմ դգալիս քսելով :

Երբ կերանք կշտացանք, ան ծխախոտին տուփը ձեռքը առած՝ «փառք քեզ, Աստուած, փառք քեզ» ըսելով ծխիկ մը փաթթեց ու վառեց : Յետոյ կանանչ խոտին խուրձը իբրեւ բարձ գլխուն տակ դնելով երկնցաւ :

Երբ դեռ կէս բաց ու գոց աչքերով չուրջը կը դիտէր, պզտիկ թռչուն մը եկաւ անոր գլխուն վերեւ եւ ուշադրութիւնը գրաւեց : Պզտիկ թռչունը իր պզտիկ կտուցով յարդի բարակ շիւղեր բերելով ծիրանի ծառին ճիւղերէն մէկուն վրայ իր բոյնը կը շինէր : Ան թռչունին նայելով սկսաւ մտածել : Այդ պահուն գզուելի գորտերուն կրկռոցը եկաւ իր մտածումին թելը կտրելու : Խեղճը նեղուած ելաւ նստաւ եւ քովէն երկու քար վերցնելով, նետեց ճահիճին մէջ, գորտերուն ձայնը խեղդելու համար :

Աներեւ գորտերը պահ մը լռելէ վերջ, նորէն սկսան աղմկել իրենց միօրինակ կրկռոցով :

Ան մինչեւ այդ օրը երբեք չէր անդրադարձած թէ մեր գեղեցիկ պարտէզին ու ոսկեգոյն հասկերով արտին մօտ, ինչ պէտք կար գորտերով լեցուած այդ ճահիճին : Այդ օրը պզտիկ թռչունը զաւակներու ու թոռներու տէր մեծ Կիրակոս ամուին սրտին մէջ գեղեցիկ միտք մը արթնցուց :

— Է, ես ալ շիւղի պէտք ունիմ, հասած զաւակներուս ու թոռներուս նոր բոյն շինելու համար :

Շատ չանցած մենք տունով տեղով գործի սկսանք առատ քրտինք թափելով : Մէկ երկու շաբաթ վերջ երկար խրամի մը մէջէն ճահիճին ջուրը գորտերով միասին կը հոսէր, վերջնապէս ցամքելու համար :

Այդ տարին իսկ մեր Կլորակ արտէն բաւական հող կրելով պարպուած ջուրին տեղը հողով լեցուցինք, կալ ու կամէն ետք, աշնան վերջի օրերուն, ճահիճին տեղը հողը յարդարուած, ակօսները շտկուած էին արդէն, երբ ձիւնը եկաւ ծածկեց : Տխուր այդ ձմեռն ալ իր վերջին օրերը կը համրէր :

Կիրակոս ամուս նորէն բահն ու բրիչը առնելով դաշտ վազեց : Երբ նորէն գարնան արեւին շողէն ու անձրեւին ցօղէն լեռ ու դաշտ կանչցան, անոր նոր տնկած չորս կարգ չինարներու նման ուղիղ բարտիներուն շարքն ալ ծաղկեցաւ, տասնեակ մը տարիներ վերջ նոր շինուելիք տուներու գերաններ դառնալու համար :

Ափսոս, շատ շատերու նման անոր ալ իղձերը խեղդուեցան այդ տարուան գարնան արեան մէջ : Երբ գիւղէ գիւղ յարաբերութիւնները խզուեցան, ան Քիւրտի տարազով ծպտուած միակ մարդն էր որ պարտականութիւն ստանձնեց մէկ գիւղէն միւսը տխուր լուրեր տանիլ բերելու, մինչեւ որ, օր մըն ալ ինկաւ իր սիրած արտին բարակ ճամբուն վրայ, բարեկամ ու ծանօթ Քիւրտի մը մահաբեր գնդակով :

Շատ տարիներ են եկեր անցեր — թերեւս դեռ դարեր ալ դան անցնին — անկարելի է որ ապրողները մոռնան մեռնողներուն յիշատակը :

Ուր որ ալ գտնուինք, Ամերիկա, Եւրոպա, Ասիա, Երեւան, կամ կոլխոզի դաշտերը, մենք չենք մոռնար մեր բարեւները ղրկել «Կիրակոս ամուներուն» :

ԱՐԱ ՏԷՐ - ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՄԻՋԻՆ ԵՒ ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԿՐՆԱ՞Յ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԻԼ

Մ. Նահանգներու ցամաքային բանակին սպարապետը, զօր. Քոլինս, որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարած էր Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Յունաստանէն մինչեւ Թուրքիա եւ Պարսկաստան, յայտարարեց թէ այդ երկիրներուն պաշտպանողական միջոցները աւելի լաւ են այժմ քան 1947ին, երբ Նախագահ Թրումըն գործի ձեռնարկեց, զինելու համար Յունաստանը եւ Թուրքիան : Այս առթիւ բացատրեց թէ Յունաստանէն Թուրքիա - Պարսկաստան շրջանը աշխարհի ռազմագիտական ամենամեծ գօտիներէն մէկն է, որ կը միացնէ Եւրոպան, Ասիան եւ Ափրիկէն : Միեւնոյն ատեն շեշտեց թէ Միջին Արեւելքի երկիրներէն ոչ մէկը կրնայ առանձին եւ անսահման ժամանակով դիմանալ մեծ պետութեան մը յարձակման :

— « Թուրքիան առանձին կրնայ ահագին դժ-

Ցաւի տուներ

«Հիւանդ էի եւ այցի եկաք», ինչպէս կ'ըսէ տեղ մը, մեր Աւետարանը ։

Քայլերս կ'ուղղեմ նորէն դէպի ցաւի մեծ տուներէն մին, տեսնելու մէկը, ինչպէս ուրիշներ իրենց հարազատները ։

Բայց դեռ գոց է դուռը, ամրափակ, պէտք է սպասել, այդ սպասումը որ վայրկեանները ժամերու կը վերածէ ...

Անհամբեր է բազմութիւնը եւ վերջապէս ներս կը խուժէ, դուռը հազիւ բացուած։

Ու շարք, շարք մեր ճամբուն վրայ կը կարդանք վերտառութիւններ՝ հիւանդութեանց տեսակներուն։

Կը մտնենք յարկաբաժին մը, ուր այրեր եւ կիներ տեղաւորուած են առանձին, անտեղեակ՝ իրարու ցաւէն։

Այդ պահուն դիմացդ են արդէն, ճամբուդ վրայ կրօնաւորուհիներ, գթութեան քոյրեր, երիտասարդ կամ տարիքն առած, որոնք իրենց սեւ տարազին տակ կը կրեն սիրտ մը սպիտակ, կարեկից միշտ հիւանդին, որբին ու խեղճին, խաչ մը իրենց կուրծքէն կախ, անոր յարած, փարած, անվախ ։

Այցելութեան ժամն է արդէն եւ ներս չմտած, բոլորին ալ աչքը դրան սրահին է գամուած, սպասելով ամէն մէկը իր հիւրերուն ...

Իրենք ալ հիւր չե՞ն արդեօք հոն, ցաւի տան մէջ, վարձած մէկ մէկ անկողիններ, քով քովի կամ դէմ դիմաց, թէեւ օտար եւ անծանօթ եւ այլազան ցեղով, ծէսով ...

Հոն են ամէն տարիքէ հիւանդներ, պառաւը, տարէցն ու երիտասարդը, ամէն մէկը իր ցաւին հետ։ Ոմանք դեռ նոր եկած, պառկած, իսկ ուրիշներ կարծես տուն-տեղ եղած, հիւցած ... ոմանք ժպտուն, կ'ըսես բան մըն ալ չունին, բայց որդը իրենց ներսն է բոյն դրած։ Կան ալ որ հիւծած, մաշած, իրենց օրերը կը համրեն, աչքերը հողին..

Իրենց չուրջ հիւանդապահուհիներ կ'երթեւեկեն, կը ծառայեն ու կը խնամեն գիշերը խառնած ցերեկին, ապրելով անոնց ցաւերուն ու հառաչանքներուն հետ, ականատես անոնց տառապանքներուն ու տագնապներուն, ականջալուր անոնց ճիչերուն ու կանչերուն ։ Որքան կորովի

սիրտ ու դիմացկուն հոգիներ են անոնք, յուզումն ու արցունքը մէկդի չպրտած, ինչպէս վիրաբոյժ մը որ իր նշդրակը մխած մարմնին հէք հիւանդին կը մնայ քաջ ու համարձակ, գրեթէ անտարբեր ենթակային ցաւերուն։

Ցաւի տխուր պանդոկներէն ուր որ մտանք մեզ ազգակից Հայեր գտանք ցիրուցան, մէկ, մէկ ցաւի տէր։

Ոմանք բնաւ մէկը չունին, եկող, գացող ու հարցնող, իրենց լեզուով բան հասկցող ...

Օտարը ո՞րքան կրնայ հոգալ ու հասկնալ օտարի մը հոգերն ու ցաւը։ Հայը միայն Հայուն կրնայ՝ գտնել ճար մը, դարման մը ։

Կապոյտ Խաչ ըլլան թէ Կարմիր կամ ճերմակ, անոնց ազնիւ քոյրերուն ճիտին պարտքն է փնտռել ու հարցնել հիւանդներու տունն ու հասցէն, երթալ տեսնել զանոնք ատեն ատեն ...

Եթէ կան որ նիւթապէս ալ կարօտ չեն, բայց միշտ երկու խօսքի կարօտ կ'ըլլան, մանաւանդ տօնական օրերուն, երբ տունէ տեղէ դուրս կ'ըլլան...

« Հիւանդ էի, այցի եկաք», ի՞նչ կայ աւելի վսեմ ու մարդկային քան հոգեկան սփոփանքը ։

ՄԷՆ - ՄԷ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Կ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ ԱԼ ԿԸ ՑԻՇՈՒԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց համայնավար կեդր. Կոմիտէին անդամները, Հելիոպոլիսի մէջ ։ Այս առթիւ Եգիպտոսի ներքին նախարարութեան հրատարակած մանրամասն զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Կալանաւորներէն Ասատ Հալիմ Եգիպտոսի ամէնէն վտանգաւոր համայնավարպետերէն մէկնէ։ Հիլէլ Շվարց, ճերմակ Ռուս, համայնավար շարժման գլխաւոր կազմակերպիչներէն է Եգիպտոսի մէջ։ Երկու տարի առաջ պիտի ձերբակալուէր, բայց յաջողեցաւ իր հետքը կորսնցնել։ Ան խալամութիւնը ընդունած եւ ստացած էր Հիլալ Մոհամէտ էլ Մահտի անունը։ Նախ յայտնեց, թէ Իսմայիլիա կը բնակէր, բայց վերջէն խոստովանեցաւ, թէ Հելիոպոլիս ապաստանած էր Մօրիս Փաք անունով ։ Շվարցի բնակարանէն գրաւուած թուղթերուն մէջ կը գտնուի հաշուեցուցակ մը, որուն մէջ նշանակուած են Եգիպտոսի համայնավար շարժման ելմտացոյցը, ելքերն ու մուտքերը 1950ի առաջին երկու ամիսներուն, ինչպէս նաեւ անդամավճարներուն եւ նուիրատուութեանց ցանկերը։ Հաշուեցուցակներուն մէջ արձանագրուած են անունները այն անձերուն, որոնք զանազան գումարներ ստացած են ։ Նշանակուած անունները կեղծ են սակայն։ Շվարցի բնակարանէն գրաւուած իրերուն մէջ կայ նաեւ 200 ոսկիի պատրաստ գումար մը ։

Ձեռք անցուած են նոյնպէս զանազան տեղեկագիրներ՝ Եգիպտոսի եւ արաբ երկիրներու մէջ համայնավար շարժման զարգացման եւ այն յարաբերութեանց մասին, որոնք գոյութիւն ունին այդ շարժման փարիզներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ։ Այդ տեղեկագիրներէն երեւան կուգայ, որ համայնավար շարժման հետ կապ ունեցող Հայերը իրենց զիրենք կը ներկայացնեն Խ. Միութեան ներդաշնակներ, ինչ որ կ'արդարացնէ իրենց ունեցած յանախակի յարաբերութիւնները այս երկրի Խորհրդային դեսպանատան հետ ։

Ձեռք անցուած փաստաթուղթերէն կը հասկցուի, որ համայնավար շարժման նպատակն էր հաստատել «պրոլետարական դիկտատուրա» ։ Փաստաթուղթերուն կցուած էր նաեւ Գահիրէի քարտէսը, ուր ցոյց տրուած էին մայրաքաղաքին մէջ գործող զանազան բջիջները։ Գրաւուած են նոյնպէս Ասատ Հալիմի տան մէջ գումարուած ժողովներուն ատենագրութիւնները, Գահիրէի բանտին յատակագիծը, երեսփոխաններու, ծերակուտականներու եւ այլ անձերու ուղղուած 120 նամակներ եւն.։

Բազմաթիւ խուզարկութիւններ կատարուեցան կասկածելի անձերու բնակարաններուն մէջ եւ ձեռք անցուեցան դրամեքենաներ, տպագրական մեքենաներ եւ համայնավարական բովանդակութեամբ հրատարակութիւններ ։

Ասատ Հալիմի ձերբակալութենէն ետք, ոստիկանութիւնը հսկողութիւն կատարեց իր տան չուրջ։ Հետզհետէ ձերբակալուեցան Լամէի Եուսէֆ Տամիան եւ եղբայրը՝ Շաֆիք Եուսէֆ Տամիան, Յակոբ Պաթմանեան (հաշուակալ) եւ Տիգրան Փիրաղեան (լրագրող)։ Վերջին երկուքը յայտարարեցին, թէ յարկաբաժին փնտռելու եկած էին հոն։ Ձերբակալուածներուն մէջ կան նաեւ Տիկին Ժանէթ Ժողէֆ Իսրայէլ, կինը՝ համայնավար Մարսէլ Մարիոյ Իսրայէլի, Ալեքսանդր Հոլչթայն, Ալֆրէտ Անթուն Պահրի, Տիկին Յակոբ Պաթմանեան եւ քոյրը՝ օրիորդ Բրուտեան։ Ամբաստանեալներէն ոմանց տան մէջ գտնուեցան զէնքեր եւ թմրեցուցիչներ ։

Ամբաստանեալները ներկայիս բանտ դրուած են, սպասելով որ գրաւուած փաստաթուղթերը ուսումնասիրուին, ինչ որ բազմաթիւ շաբաթներու կը կարօտի ։

Քաղաքական ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարած է նաեւ գաւառներու մէջ ։

ԹՈՒՐՔ ԽՄԲԱԳԻՐ ՄԸ ԳՈՎԷ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

Ինչպէս գրած էինք, Պոլսոյ «Թէքնիք» համալսարանին ուսանողներէն Թուրք մը ոխ կապելով սպաննած էր դասախօսը, Ֆէյեազ։

Այս առթիւ Թուրք խմբագիր մը, Ֆահրի Չէլալ պարզելով ուսանողներու եւ ուսուցիչներու միջեւ ծագած վէճերը, կը փառաւորէ ողբացեալ ուսուցիչ Պետրոս Ատրունին. եւ դրուագ մը կը պատմէ «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ.

— « Ժամանակին մաթեմաթիկի նշանաւոր ուսուցիչ մը ունէինք, Պետրոս Էֆէնտին, որ մասնաւոր սկզբունք մը ունէր։ Քննութիւններէն առաջ անպատճառ աշակերտը դասի կը հանէր եւ նօթ կը դնէր։ Եթէ գէշ նօթ ստացած ըլլար, քննութեան մէջ ստացած լաւ նօթը արժէք չունէր։ Ես բան մը չէի հասկնար մաթեմաթիկէ, եւ քանիցս փախայ Պետրոս Էֆէնտիին ձեռքէն։ Բայց ան մտքէն չէր հանած զիս, եւ վերջին անգամ ըսաւ ընկերներուս.— Ձեր ընկերոջ ըսէք, յաջորդ դասին անպատճառ պիտի հարցափորձեմ զինքը։

Փախուստի ճամբայ չունէի այլեւս։ Ապտուած լուսաւորէ հոգին, Պետրոս Էֆէնտի միւս դասին

ուարութիւններ պատճառել նոյնիսկ հիմա։ Ֆաւեւուածական օգնութիւն ստանալով, կրնայ աքանչելի գործեր կատարել։ Թուրքերը որոնք տոկուն զինուորներ են, կրնան աւելի լաւ կռուիլ եթէ յարձակում կրեն այժմ, քան երեք տարի առաջ։ Բայց տակաւին շատ գործ կայ ընելիք »։

Պարսկաստանի մասին ալ խօսելով, կրկնեց թէ Միջին Արեւելքի երկիրներէն ոչ մէկը կրնայ առանձին դիմանալ, բայց աւելցուց.— «Պարսկաստանի լեռները ահարկու խոչընդոտներ կը ներկայացնեն»։ Ինք անհրաժեշտ կը գտնէ ընդլայնել Պարսկաստանի վերազինման համեստ ծրագիրը։ Զօրավարը Յունաստանի մասին եւս լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ, եւ եզրակացուց թէ սխալ պիտի ըլլայ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութիւնները քաշել Միջին Արեւելքի երկիրներէն ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԵՐԹՕՆԸ (53)

ՄՈՒԹՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Թ.

Ահա ինչու այն գիշեր սարի գլխից Զիլանցիների վրաններին գայլեր չէին նայում, այլ զինուած մարդիկ։

Ամբողջ երեք օր Մանասը պատրաստել էր իր մարդկանց։ Ամէն բանի մէջ գործադրում էր Տէր Սողոմոնի ծրագիրը։ Նա էր մտցրել այսքան կարգ, զգուշութիւն։ Նա էր նախատեսել ամէն մի դէպք, որ կարող էր խանգարել գիշերային յարձակումը։

Եւ ահա այժմ, երբ ժամը հասել էր եւ նա գընաց միւս տղաներին էլ հաղորդելու, այս լուռ ու խորհրդաւոր ժամին, Մանասը զգաց այն, ինչ որ մինչեւ այժմ անծանօթ էր նրա սրտին։

Նա վախ կամ զղջում չէր զգում, նա անձնուրացութիւն էր, որ գնում էր զոհուելու եւ միայն այն էր ուզում հասկանալ թէ ի՞նչպէս կ'ընդունի այդ զոհը վերեւում, աստղերի աշխարհում, եւ ներքեւում, վրդովուած մարդկութեան մէջ ։

Յանկարծ նա ցնցուեց։ Կարծես մի ահագին հարուած էր այն ձայնը, որ մթութեան մէջ կորած մի հեռաւոր անկիւնից հասաւ նրա ականջին։

Դա մի առանձնական, զազանային ձայն էր, սկզբում խուլ եւ թանձր, սուր ու բարակ ելեւէջներ արաւ եւ տարածուեց հեռու, հեռու, ծըմակների վրայ։ Գիշերային բնութիւնը իր լուռ թեամբ հնազանդութիւն էր յայտնում այդ աղերսախառն ու միեւնոյն ժամանակ սպառնալից, կատաղի հրաւէրին ։

Ոռնում էր գայլը։

Նա, կարծես հասկացնում էր, որ եթէ Մանասը ուշանայ, ինքը կը գնայ դէպի ձորը, ուր այնքան մսացուներ կան, կը փորձէ պատռել իրան հանդիպողներին եւ, եթէ չյաջողուի էլ գազանային որսը, մեծ աղմուկ կը դցէ շների եւ հովիւների մէջ ։

Մանասը հասկացաւ որ այդպէս է ։

Եւ թողնելով բոլոր մտքերը խուլթի գլխին, շտապով երեսին խաչ հանեց ու կորաւ խաւարի մէջ ...

Իսկ երկնքի աստղերը, որոնց յայտնի չէն երկրի հոգսերն ու վշտերը, դանդաղ ու չափաւոր ընթացքով առաջ էին գնում։

Ո՞ւր էր վերջանում նրանց ճանապարհը ։ Այդ գիտէր միայն մի բան, որ սկսեց երկրի վրայ ։

Բնութեան մէջ տեղի էր ունենում մի մեծ փոփոխութիւն ։

Կարծես մի ինչ որ նոր դրութիւն էր գալիս, հասնում էր չշտապելով, որպէս թէ սպասելով իր հերթին ։

Ո՞րտեղից էր այն հրաշալի զովութիւնը, որ իջաւ սարերի վրայ եւ սկսեց մրսեցնել։ Կարծես ինչ որ անյայտ դռներ լայն բացուեցին եւ այնտեղից դուրս եկաւ մի կենդանարար շունչ, որ ընկաւ օդի մէջ, հաղորդեց նրան թարմութիւն եւ թեթեւութիւն ։

Գիշերուայ կապանքները թուլանում էին. խաւարասէր թռչունները, ծանր թափահարելով իրանց թեւերը, շտապ պտոյտներ էին գործում, երեւի վերջացրած էին համարում գիշերային ճանապարհորդութիւնը եւ այժմ մօտենում էին իրենց բոյներին ։

Համատարած թուխ գոյնը նօսրանում էր ։ Լուսաբացի կարապետները թռչում էին միմեանց ետեւից. ինքը, լոյսը, շատ հեռու չէր ...

Յամր, բայց հաստատ քայլերով, չշտապելով, բայց եւ ոչ ետ մնալով, սարի լանջն ի վար գնում էին մարդիկ։

Ամէնքին ղեկավարում էր վերին աստիճանի լարուած ուշադրութիւնը։ Քայլը չափուած էր, բոլորովին անձայն։ Նոյնիսկ թփերի մէջ քնած վախկոտ կենդանիները չիմացան, որ իրենց մօտով անցնում են մարդիկ եւ դրանցից ամէն մէկը ձեռքին բռնած ունի մի հրացան ։

Ամէն ինչ օգնում էր իշխողներին, ամէն ինչ ծածկում էր այդ շարժողութիւնը, խաբում էր, քօղարկում ։

Ետեւում մնացին մեծ ու փոքրիկ ձորերը, փոսերը, թումբերը ։

Մնում էր մի զառիվեր եւս, եւ այնուհետեւ ծուխ ու մուռ քարափն էր, որ պայտաձեւ կիսաշրջան էր տալիս, սեղմելով դետակի ձորը ։

Այդտեղից շատ մօտ էին վրանները, որոնց առաջ հազիւ պլպլում էին խարոյկները։ Կարծես նրանց էլ կաշկանդել էր քնի թմրութիւնը, որ այնքան սաստկանում է լուսաբացից առաջ ։

ԼԷՕ

անմիջապէս զիս փնտռեց դրատախտակին առջեւ հանեց, եւ հաւասարութեան խնդիր մը հարցուց : Ես ի՛նչ կը հասկնայի հաւասարութենէն, խնդիրը տախտակին վրայ դրեցի, եւ սրբեցի անմիջապէս : Այս յանդգնութեանս առջեւ, խստաբիր ուսուցիչըս ինծի մօտեցաւ զայրոյթով, բայց ես ըսի իրեն անկեղծօրէն,— Խելքս չի հասնիր այս խնդիրնե - րուն : Տարի մըն է ջանացի փախչիլ ձեր ձեռքէն : Այս տարի ընթացաւարտ պիտի ըլլամ, եթէ նօթ մը տաք ինծի, պիտի ըլլամ վարժարանէն, իսկ եթէ չտաք, կառապան պիտի ըլլամ :

Յարգելի ուսուցիչս ոչ միայն թիւ տուաւ, այլ քննութեան պահուն զիս փրկեց քննիչին ձեռքէն, ինք ըսաւ եւ ես գրեցի, եւ Պետրոս էֆէնտիի շնորհիւ կառապան մը չեղայ :

Որքան լաւ պիտի ըլլար եթէ ուսուցիչները չահէին այսպէս իրենց աշակերտներուն երախտագիտութիւնը » :

տուղարը, Թոյլիաթթի «ազատասպան եւ ռազ - մաշունչ» համարելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը, կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որ - պէսզի պաշտպանեն «խաղաղութիւնը, ժողովր - դապետութիւնը եւ աշխատանքի իրաւունքը » :

★ Ուրիշ զինաբարձ նաւ մը, «Իմփորթըր», Շէրպուռ կը սպասուէր երէկ, չորեքշաբթի : Պարպումը պիտի սկսի այս առտու : Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, որեւէ վնասարարութիւն արգիլելու համար : Այս նաւահանգստին բանուորները սկիզբէն ի վեր որոշած են պարպել զինաբարձ նաւերը, հակառակ համայնավար կուսակցութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան բոլոր կոչերուն : Երկու կազմակերպութիւններն ալ կը գործեն յանուն «խաղաղութեան կուսա - կիցներուն » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1500 – 3000 ԲԱՆԹՈՂՆԵՐ ՍԷՆ Նազէռէն ճամբայ ելան դէպի Նանթ, հեծելանիւներով, իրենց պահանջները ներկայացնելու համար նահանգապետին, յանուն 12000 մետաղագործական բան - ուորներու, որոնք գործադուլ յայտարարած են 36 օրէ ի վեր : Նահանգապետը լսեց տասը հոգինոց պատուիրակութիւն մը, որ մասնաւորապէս ամսական 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւ մը կը պահանջէր, 1949 Դեկտեմբերէն սկսեալ : Այս դիմումէն առաջ, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ազդարարած էր թէ «Լիպէռթէ» (նախկին գերմանական «Եւրոպա») նաւը պիտի չնորոգուի, մինչեւ որ գոհացում չտրուի : Հեծելանուորդները երկու ժամ յառաջանալէ վերջ, գիւղ մը իջան, ուտելու համար իրենց կիններուն պատրաստած համեստ ճաշը : Շատերը ուժասպառ եղած էին, ցից բլուրներէ մագլցած ըլլալով : Նանթի մօտ դիմաւոր - ուեցան 500 բանթողներու կողմէ :

« ՖԻԿԱՌՕ» ԴԱՏ ԲԱՑԱՒ երկու համայնա - վար օրաթերթերուն, «Իւմանիթէ»ի եւ «Սը Սուառ»ի դէմ, որոնք ամէն օր գրգռիչ կոչեր կ'ուղղեն, հրաւիրելով ցոյցեր կատարել խմբագրատան առեւ, թերթը պատռել ևն., իբրեւ բողոք հիթլէրական գործակալ Սքորցենիի յուշերուն հրա - տարակութեան դէմ : Ցուցարարները կը շարունակեն ցրուիչներէ եւ կրպակներէ բռնի գրաւել « Ֆիկառօ »ն եւ պատռել կամ կրակի տալ:— Թերթին դէմ կատարուած երկրորդ ցոյցին առթիւ կարգ մը ցուցարարներ դատուեցան առջի օր, ոստիկաններուն վրայ յարձակած ըլլալով : Մէկ հոգի դատապարտուեցաւ երեք շաբաթ, երկու հոգի ալ 15 օրուան բանտարկութեան, յետաձգումով :

ՈՍԿԻՆ ԵՒ ՏՈԼԱՐԸ նորէն ինկան : Սեւ շուկաները մինչեւ 355 ֆրանքի կը ծախէին առջի օր, ինչպէս կը գրէ ամերիկեան թերթը : 1948 Դեկտեմբերին մինչեւ 545 ֆրանքի բարձրացած էր, մինչ պաշտօնական գինն էր 318 : Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակները գոհ են այս անկումէն, եւ քսան միլիոն տոլարի յաւելուածական շահ մը կը սպասեն այս տարի : Զուիցերիական եւ պելժիական ֆրանքներն ալ տկար են : Առաջինը 82·50ի կը ծախուէր, մինչդեռ 133 կ'արժէր 1948ին : Սթերլինը՝ 845 (օրինականը՝ 980) : Ձոյլ ոսկին՝ 471·000 ֆրանք :

ԴԱՏԻ ՔԱՇՈՒԵՑԱՆ 40 բժիշկներ եւ դեղա - գործներ, ամբաստանուած ըլլալով թէ խարդա - խութիւններ կատարած են ընկերային ապահո - վութեան առողջապահական սպասարկութեանց մէջ :

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ պատգամբները անձնատուր եղան ապրիլ 11ին :

Երաժշտութեան դասեր

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ դաշնակի, սօլֆէժի եւն. դասերուն հետեւիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2—4, Studio Edition Calibri, 19 rue Caumartin, կամ հեռաձայնել նոյն ժամերուն Opéra 54.48 կամ դիմել գրաւոր կերպով նոյն հասցէին :

Ապրիլ 11-24ը Տէսինի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէ - սինի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Կրթ. Մարմնոյ, եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Հ. Ազգ. Եկ. Միութեան կողմէ, կիրակի 16 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ : Հրաւիրուած են գաղութին բոլոր կազմակերպութիւնները :

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Ապրիլ 22ին, շաբաթ օրը երեկոյեան ժամը 9ին, St. Bernardի սրահին մէջ : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութիւննե - րուն :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ

Պիտի ներկայացուի անմահն Աւետիս Ահարոնեանի «ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ»ը, թատերգութեան վերածուած ընկեր Ազգինի կողմէ : Պիտի ըլլան նաեւ աւուր պատշաճի արտասանութիւններ : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԱՅՑ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակ - ները, Մարիա եւ Սիրան, կը ծանուցանեն որ իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ տեղի կ'ունենայ այց հանգուցեալի գերեզմանին, այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3·30ին :

Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 2·29ին, իջնել Անկէնի կայարանը, այնտեղէն առնել օթօքար ժամը 3·5ին եւ իջնել Կրուլէի գերեզմանատան մօտ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալի բարեկամները եւ ընկերները :

ՋՈՒԹԱԿԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne :

Լեւոն Ղեւոնդեան

Մարսէյլի «Լիսէ Միւզիքալ»էն Ա. մրցանակաւոր

Կուտայ իր տարեկան նուագահանդէսը : Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. Անէթ Ժիւլիէն :

Յայտագրին մաս կը կազմեն ՄՈՑԱՐԴ (Sonate en ut majeur), ՎԻՎԱԼՏԻ (Concerto en ré majeur), ՏԸ ՊԷՐԻՕ (9e Concerto en la mineur) : Իսկ հայ - կական շատ կարեւոր բաժինը կը բաղկանայ 20է աւելի կտորներէ, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ, Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ եւայլն լաւագոյն էջերէն :

Համերգ Մազընյի մէջ

ՀԱՅ ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐՈՒ (մեծ մասով առաջին անգամ երգուած Մարսիլիոյ մէջ) :

«Հայ Քնար» երկսեռ երգչախումբի կողմէ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. ՄԱՌԻ ԱՇԸԳԵԱՆ - ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ : Կիրակի 16 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 8·30ին Սալ Մազընօ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան վարժարանի հոգաբարձութեան, Զատկի առթիւ կազմակերպած հանդէսը, կիրակի 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, 2 rue de la Défense : Մուտք 100 ֆր.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պէյրութէն Տիկին Գրաբեր Լուսարարեան (ծնեալ Խաչօնեան) կը փնտռէ իր եղբայրը, Տրապիզոնցի Պախալ Մկրտիչի որդին, Բարունակ, որ Փարիզ կը գտնուէր 18—20 տարի առաջ, ինչպէս տեղեկացուցած են Պ. Պ. Յովսէփ Մանտալեան եւ Յարութիւն Անանիկեան : Տեղե - կացնել «Յառաջ»ի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Անիէռ - Պուա Քոլոմպի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է զանազան պնակներ, Ծիլէրճեան եղ - բայրներէ :

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչին, Պրէվանի հիւանդները յատկացուելու համար, իր ողբացեալ զաւկին՝ Բարսեղ Տատուրեանի յիշատակին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Ահարոնեան խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ : Նիւթը «Երուանդ Սրմաքէշխանլեանի կեանքը ու գործը» :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմի - տէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայու - թիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան են - թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, անցեալ ժողովին տեղը :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Խուպիկեաններու բնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան » կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, դպրոցին սրահը 78 rue Rabelais : Նիւթ՝ «Վիթամիններն ու իրենց կատարած դերը» : Դասախօս՝ ընկեր Ք. ԽՐԻՄԵԱՆ : Կը հրաւիրուին սանուհիները, իրենց ընկերները եւ բոլոր համակիրները :

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 9ին : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամանակին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբը : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մինաս Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Cachan : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը Հայ Ուս. Տան մէջ, շաբաթ օրը, ժամը 5ին : Նիւթ՝ Նահապետ Քուչակ-մեծ աշուղին վերագրուած տաղաշարքը : Մուտքը ազատ է :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 14 AVRIL 1950 Ուրբաթ 14 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6127–Նոր շրջան թիւ 1538

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԲԱՆԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

Ո եւ է կազմակերպութիւն կը ծաղկի, կը ծաւալի, տեւական դեր կը կատարէ, երբ կապուած է հանրօգուտ, կենդանի գործի մը: Այլապէս դատապարտուած է թառամելու, որքան ալ բարձր հնչեցնէ իր թմբուկը :

Այսպէս նաեւ մեր Հայր. Միութիւնները :

Համրանք չունէին անոնք, պատերազմէն առաջ: Միայն Մարսէյլի մէջ 65 Միութիւն կը հաշուէին, երբեմնի չէն օրերուն: Ոչ միայն նահանգներ եւ քաղաքներ, այլ եւ միեւնոյն նահանգին գիւղերը, քաղաքին թաղերը ունէին իրենց Հայրենակցականը կամ Վերաշինացը: Նոյնիսկ Երիտ. Միութիւններ :

Ի՞նչ մնացած է այսօր, Մարսէյլէն Փարիզ : Ամբողջ գաղութին մէջ :

Կը բաւէ աչք մը նետել օրուան թերթերուն վրայ, գտնելու համար պատասխանը :

Անոնք որ ողջնցած էին Ներգաղթի առթիւ, 1946 — 47ին, անոնք ալ կա՛մ լուծուած եւ կամ իրենց պատեանին մէջ քաշուած են, սպասելով նոր աւետիսի մը :

Հասարակութիւնը պարբերաբար կը կարդայ ժողովի ազդեր, հայրենակցական հանդէսներու նկարագրութիւններ, առանց որոշ գաղափար մը կազմելու կատարուած աշխատանքին վրայ :

Անդամները իրենք ալ շատ բան չեն գիտեր կամ չեն ուզած գիտնալ, որպէսզի կարենան լուսաբանել ձեզ :

Երկու մխիթարական պարագաներ յայտնուեցան վերջերս: Մէկը՝ անցեալ տարի, միւսը՝ դեռ անցեալ շաբթու: Երկուքն ալ Մարսէյլէն :

Առաջինը՝ Վասպուրականի Հայր. Միութեան մէկ յօդուածն էր, որ կը բացատրէր թէ ինչ աշխատանքներ կը կատարեն, նոր սերունդին փրկութեան համար: Այս առթիւ շահեկան տեսութիւններ ալ կը պարզէր :

Երկրորդը՝ Քղիի Հայր. Միութեան կոչը, շատ կարճ, բայց պերճախօս :

Միութիւնը քննելով նոր սերունդի փրկութեան խնդիրը, որոշած է, միաձայնութեամբ.

Հրաւիրել Քղեցի ծնողները որ իրենց զաւակները ղրկեն մայրենի լեզուի դասընթացքներուն, հայերէն սորվելու համար: Միութիւնը կը ստանձնէ ծախսերը :

Միութեան Ամերիկայի Կեդր. վարչութիւնն ալ կը ստանձնէ երկու սաներու ծախքը, բարձրագոյն կրթութեան համար :

Այս մէկ հատիկ առաջադրութիւնը կրնար արդարացնել ո՛եւէ Հայր. Միութեան գոյութիւնը :

Ամէն Միութիւն չի կրնար սաներ ողեգրել բարձրագոյն կրթութեան համար :

Բայց, որո՞ւ կարողութենէն վեր է՝ հայերէնի դասեր առնել տալ իրենց զաւակներուն, հոգալով ծախքերը :

Թուաբանական հաշիւ մը, այս առթիւ :

Թերեւս 4—5000 մանչեր եւ աղջիկներ հայերէն կը սորվին մեր գաղութին մէջ, զանազան միջոցներով :

Այս թիւը առ նուազն պիտի կրկնապատկուէր, եթէ հին ու նոր Միութիւններ հետեւէին Քղեցիներու օրինակին :

Եւ ի՞նչ պատճառ ունին չհետեւելու :

Չէ՞ որ բոլորն ալ կը ձգտին վառ պահել հայրենի աւանդութիւնները, ազգային ոգին եւ հայրենասիրութիւնը :

Այդ պարտականութիւնը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ սերունդ հասցնել: Ամրապնդել կապը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Բոլորս ալ կը տառապինք նոյն հոգէն,— կարելին փորձել, փրկելու համար նոր սերունդը :

Ահա գործնական միջոց մը,— Թող իւրաքանչիւր Հայր. Միութիւն ստանձնէ իր հայրենակից զաւակներուն հայեցի կրթութեան ծախքը: Թող պարտադրէ որ իւրաքանչիւր անդամ հայերէնի դասընթացքի մը ղրկէ իր զաւակները :

Եթէ այս տարրական պարտականութենէն ալ կը խուսափին, կը նշանակէ թէ զաւակներէն առաջ հայրերը թաղած են հայրենի յիշատակները :

Ի վերջոյ, այս կամ այն ծննդավայրին կերակուրներու տեսակները եւ խաղերը չեն որ հարազատ ժառանգորդներ պիտի հասցնեն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

—

ՓՈԽԱՆ ...

Մեր ազգային կեանքը հետզհետէ աւելի լաւ կը կազմակերպուի գաղութներու մէջ: Այդպէս ալ պէտք է ըլլայ, եթէ չենք ուզեր բանաւոր հօտի տեղ անցնիլ :

Անշուշտ որքան լաւ կազմակերպուինք այնքան շատ կը դիմանանք, եւ որքան շատ դիմանանք, այնքան մեծ շահ մը կ'ապահովենք մեր հայրենիքին համար: Բաժան – բաժան, հակամարտ, հանրային կեանքի թէ մշակոյթի մէջ թոյլ, անկազմակերպ բազմութիւններէ ի՞նչ կրնայ ակնկալել հայրենիքը :

Ոչինչ: Ոչ իսկ գաղափարական կապ մը, ի-մաստ բերելու համար հայրենիքը եւ ցիրուցան բազմութիւնները:

Ուրեմն ամէն մէկ քայլ որ մեզ կը մօտեցնէ մեր երբեմնի ազգային կեանքին, ուրախութիւն միայն կրնայ պատճառել մեզի:

Վերջերս հետզհետէ ընդհանրանալու վրայ է « փոխան »ներու շարքը,— նուէրներ ի նպաստ ազգային զանազան հաստատութեանց : Մինչեւ այսօր ալ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին, Գալֆայեանին կամ Գարակէօզեան որբանոցներուն եղած փոխան ծաղկեպսակի յատկացումները կարեւոր բացեր կը գոցեն :

Հոս ալ ունինք ամենօրեայ աջակցութեան կարօտ հաստատութիւններ : Չեմ գիտեր մէկը մտածե՞ց Հանգստեան Տան պատսպարեալներուն քանի մը քիլօ չէօրէկ կամ կարմիր հաւկիթ նուիրել Զատկի առթիւ:

Եթէ միայն «փոխան ծաղկի» ձեւը ընդունինք, հարիւր հազարներ պիտի մտնեն տարուան ընթացքին մեր բարենպատակ Միութիւններու սնտուկը: Եւ օգտուողները պիտի ըլլան հիւանդ կամ անտէր կարօտեալներ:

Եթէ նոյն իսկ ասոնց անհրաժեշտութիւնը ժխտենք, լումաներով հաւաքուած գումարներ, ինչե՛ր չեն կրնար դլուխ հանել կրթական դետնի վրայ: Եկեղեցի, դպրոց, հիւանդանոց, ապաքինարան միշտ ալ ժողովուրդին տասնոցներով են շինուած ու պահուած : ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

—

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ մարտ 27–29ի նստաշրջանին մէջ (սեսիա) գիտնականներ քննեցին Նիկոլա Մառի կատարած աշխատանքները: Ներկայ էին ուսանողներ, ուսուցիչներ, գիտնականներ, բանասէրներ: Խօսեցան պրոֆէսէօրներ Գրիգորեան եւ Աղայեան, «Նիկոլա Մառի գիտական ստեղծագործութեան ուղին» եւ «Ն. Մառի պայքարը ընդդէմ կապիտալիզմի» նիւթերու մասին: Պրոֆ. Աբոյեան խօսելով Ն. Մառի լեզուաբանութեան մասին ըսաւ.— «Սովետական հանճարեղ գիտնական Ն. Մառը խորհրդային լեզուաբանութիւնը կանգնեցուց դիալեկտիկական մատերիալիզմի կանգուն պատուարին վրայ, ուժեղ հարուած տալով արեւմտա – եւրոպական կեղծ լեզուաբաններուն»: Խօսեցաւ նաեւ Գ. Սեւակ լեզուի նոր ուսմունքի լեզուաբանական ուղիի մասին : Ըսաւ թէ «լեզուի ծագման հարցերը եւրոպացի գիտնականներ չեն կրցած լուսաբանել եւ միայն Ն. Մառն էր որ հաստատեց թէ՝ լեզուն աստուածային շնորհ չէ, այլ ծնունդ առած է տնտեսական պայքարէ: Հայաստանի գիտութեանց ակադեմիային լեզուաբանական բաժինը (սեկցիա) պիտի հրատարակէ վերոյիշեալ զեկուցումները :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐՈՒ վերջին դասախօսութեան առթիւ, գէոլոկիական (երկրաբանական) գիտութիւններու թեկնածու՝ Մկրտիչեան յայտարարեց.— «Կուսակցութեան եւ կառավարութեան կողմից ցուցաբերուող հոգատար վերաբերմունքը, հնարաւորութիւն է տալիս գիտական աշխատողներին, նորանոր նուաճումներ ձեռք բերել : Մեր լեռնաշխարհը որ հարուստ է զանազան մետաղներով, ուսումնասիրւում է գիտականօրէն: Երիտասարդ երգահան Ալ. Յարութիւնեան կտորներ նուագեց իր ստեղծագործութիւններէն: Յետոյ տեղի ունեցան երգեր եւ արտասանութիւններ, երիտասարդ աշուղագէտներու կողմէ :

ԲԵՐԻԱՅԻ ԱՒԱՆԻ մետաքսի « Շահումեան » գործարանը ստացած է շարք մը նոր մեքենաներ,

Այս ու ուրիշ [illegible]

—

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ԻՏԱԼԻԱՆ, ԻՐ ԱՌՆԵԼԻՔՆԵՐԸ ՊԱՀԱՆՋԵԼՈՎ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարին օգնականը, Լաւրենտիա, Դշ. օր խիստ ծանուցագիր մը յանձնեց իտալական դեսպանին, մեղադրելով թէ վեց ամիսէ ի վեր որեւէ գումար չէ վճարած ի հաշիւ հատուցումներու, թէ խարդախութիւններ կատարած է, եւայլն:

Ծանուցագիրը կ'ըսէ.— «Համաձայն հաշտութեան դաշնագրին որ գործադրուիլ սկսաւ 1947 Սեպտեմբեր 15ին, ինչպէս եւ 1948 Դեկտեմբեր 11ին կնքուած պայմանագրութեան, Իտալիա պարտաւոր է համագումար հարիւր միլիոն ամերիկեան տոլար վճարել Խ. Միութեան: Հաշտութեան դաշնագրին եւ վերոյիշեալ համաձայնութեան տրամադրութեամբ, հատուցումները պիտի վճարուին յանձնումներ կատարելով ընթացիկ արտադրութիւններէն եւ Խ. Միութեան փոխանցելով Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ իտալական ստացուածքներուն սեփականութիւնը : Թէ հաշտութեան դաշնագիրը եւ թէ Իտալիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնը կը տրամադրեն ընթացիկ արտադրութիւններէն յանձնումները սկսիլ 1949 Սեպտեմբեր 15էն:

« Խորհրդային կառավարութիւնը, 1949 Սեպտեմբեր 22ի ծանուցագրով արդէն իսկ իտալական կառավարութեան յիշեցուցած էր իր պարտաւորութեանց կատարման անհրաժեշտութիւնը: Աւելի քան վեց ամիս անցած է, եւ իտալական կառավարութիւնը տակաւին չէ սկսած կատարել յանձնումները, ինչ որ ժխտական ազդեցութիւն մը կ'ունենայ սովետ-իտալական տնտեսական յարաբերութեանց վրայ: Իտալական կառավարութիւնը 1950 յունուար 14ի յուշագրով կ'առարկէ թէ տակաւին չեն վերջացած Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ իտալական ստացուածքներուն գնահատման վերաբերեալ բանակցութիւնները: Այս պարագան չի կրնար արդարացնել Իտալիոյ թերացումը »:

Ծանուցագիրը այս առթիւ խարդախութիւններ, ծուռ հաշիւներ եւ ուրիշ մեղքեր կը վերագրէ իտալական կառավարութեան, վերոյիշեալ ստացուածքներու գնահատման մասին, եւ կը պահանջէ անյապաղ վճարել հատուցումները, դրամական թէ նիւթական :

Իտալական կառավարութիւնը անմիջապէս պատասխանեց այս ծանուցագրին, դիտել տալով թէ 100 միլ. տոլարի հատուցումը վճարուած է արդէն, քանի որ Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ իտալական ստացուածքներուն արժէքը հարիւր միլիոնը կ'անցնի:

Ռուսամերիկեան միջադէպը

—

Քննութիւնները կը շարունակուին, ճշդելու համար ամերիկեան « Փրայվէթիր » օդանաւին անհետացման դաղտնիքը :

Խ. Միութեան բողոքագրէն վերջ, զոր հաղորդած էինք երէկ, Մ. Նահանգները համբերութեամբ կը սպասեն քննութեանց արդիւնքին, իրենց կարդին բողոքելու համար Մոսկուայի մեղադրանքներուն դէմ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բազմաթիւ ամերիկեան օդանաւեր յաջողած են կորսուած օդանաւին բեկորները գտնել Պալթիկ ծովուն մէջ: Առաջին անգամ գտնուած է լաստ մը, կիսովին ջրամոյն: Դանիական նաւ մը քարիւղի հետքեր նշմարած է քանի մը քիլոմեթր տարածութեան վրայ, ինչպէս եւ դեղին առարկաներ, բայց ոչ մէկ արկածեալ (տասը ուղեւորներ կային կորսուած օդանաւին մէջ):

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ինչպէս 24 դազգահներ, 3 ներկող մեքենաներ, դրոշմող մեքենայ եւ ուրիշ սարքեր: Գործարանն այս տարի 300 հազար մեթր մետաքս աւելի պիտի արտադրէ, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ: Այս տարի պիտի արտադրէ նաեւ մետաքսեայ կերպասներու քանի մը նոր տեսակներ :

ՊՈԼՍՈՅ Թղթաբերէն (10 ապրիլ) կը տեղեկանանք թէ Անգարայի Ազգ. Ժողովին յառաջիկայ ընտրութեան առթիւ, թեկնածու ներկայացուած են հետեւեալ Հայերը.— Իրաւագէտ Կարպիս Էրսան, Անտոն Վահրամ եւ Մ. Թաթարեան (Հալքըի կողմէ), Տոքթ. Արմենակ Լոթիկեան (Միլլէթ), Իրաւագէտ Ստեփան Պարոնեան (Դեմոկրատ): Վերջնական ցանկը պիտի որոշուի Անգարայի մէջ:

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Նազըմ Հիքմէթ, որ 12 տարիէ ի վեր բանտարկուած էր Պրուսայի մէջ, իբրեւ համայնավար, հիւանդացած ըլլալով Պոլիս փոխադրուած է եւ կը դարմանուի: Դիմումներ կատարուած են, որպէսզի ներում շնորհուի :

ԵՓՐԱՏԸ յորդած ըլլալով, բազմաթիւ կամուրջներ քանդուած են Ուրֆայի շրջանին մէջ : Ինը հոգի խեղդուած են :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԾԻ ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Գ.

ԽՄԲ.— Տիրան եպիսկ. ի զեկուցման Ա. եւ Բ. մասերը տես, *Յառաջ* 4 եւ 5 Ապրիլ.—

Ստորադաս Պալատի կազմը չի կրնար որեւէ ձեւով անիրաւութիւն համարուիլ քաղաքին բը – նակչութիւնը կազմող տարրերէն ոեւէ մէկուն համար, որովհետեւ օրինավիճակին ազատական տրամադրութիւնները եւ միջազգային վարչու – թեան բաւարար չափով դեմոկրատացումը տեղա– կան լայն ինքնավարութիւն մը պիտի ապահովեն Սուրբ Քաղաքի բնակչութեան բաղկացուցիչ կա – րեւոր տարրերուն համար: Ճիշդ է, որ քաղաքին երեք կրօնքներուն պատկանող հաւատացեալները հաւասար չեն իրենց թիւով, բայց կրօնական երեք համայնքներուն հաւասարութեան նկատումը ան – հրաժեշտ կը դարձնէ այսպիսի տրամադրութիւն մը, իսկ քաղաքին երեք տարբեր հատուածներուն տեղական ինքնավարութիւնը կրնայ արդարու – թիւն ապահովել բոլորին համար:

Առհասարակ ընդունուած է, որ սրբավայրե – րու հարցը մեծ կարեւորութիւն մը կը ներկայա – ցընէ օրինավիճակի նախագծին մէջ: Միջազգային վարչութեան ծրագրին գլխաւոր նպատակն է սրբ– բավայրերուն պաշտպանութիւնը: Այս բացատրու– թիւնը — « սրբավայրերու պաշտպանութիւն »— արժանի է աւելի լայն մեկնաբանութեան: Ան – շուշտ այս բացատրութիւնը երբեք այն իմաստը չունի, որ եթէ սրբավայրերը ամբողջովին դրուին հակառակորդ պետութիւններէն մէկուն կամ միւ– սին հակակշիռին տակ, այս պետութիւնները պի– տի քանդեն սրբավայրերը կամ զանոնք պիտի սըր– բապղծեն: Մեր միտքէն այս տեսակ բան մը չանց– նիր բնաւ: Պատմութիւնը ցոյց կուտայ, թէ քրիս– տոնէութեան հաստատումէն մինչեւ հիմա, եկող գացող բոլոր վարչաձեւերը (նախ Արաբներուն, ապա եգիպտացի Մեմլուքներուն եւ ի վերջոյ օս– մանցի Թուրքերուն) — խօսելով միայն Պաղես – տինի ոչ քրիստոնեայ կառավարութեանց մասին, —անեղծ ու անվթար պահած են սրբավայրերը եւ կրօնական շէնքերը, բացի Էլ Հաքիմի շրջանէն:

Ոչ – քրիստոնեայ այս կառավարութիւնները խոր յարգանք ունեցած են միշտ ուրիշ դաւանան– քի պատկանող հաւատացեալներու կրօնական զգացումներուն հանդէպ, եւ Երուսաղէմի քրիս – տոնեայ հաստատութիւնները երախտապարտ են Սուրբ Քաղաքը կառավարող այս ոչ – քրիստոն – եայ տարրերուն՝ այն հոգածու վերաբերումին համար, զոր անոնք ցոյց տուած են Երուսաղէմի քրիստոնեայ հաստատութեանց հանդէպ:

Ասկէ զատ՝ ստուար թիւով ուխտաւորներու այցը Երուսաղէմի սրբավայրերուն, հասոյթի ան– հրաժեշտ աղբիւր մը հանդիսացած է միշտ իրա– րու յաջորդող կառավարութիւններուն համար: Նոյնը պիտի ըլլայ պարագան նաեւ ասկէ ետք:

Կը կարծենք ուրեմն, որ « սրբավայրերու պաշտպանութիւն » բանաձեւը պէտք է մեկնաբան– ուի աւելի լայն իմաստով, քան ընդունուած է առ– հասարակ: Ան պէտք է նշանակէ պաշտպանու – թիւնը այն հաստատութիւններուն, որոնք ստեղ – ծուած են սրբավայրերուն շնորհիւ: Պէտք է պաշտպանուին Պատրիարքարաններու, վանքերու, կրօնական կազմակերպութեանց, երեք դաւա– նանքներու եւ իրենց կրթական ու այլ հաստա – տութեանց իրաւունքները եւ միաժամանակ գոր– ծելու ազատութիւն ու դիւրութիւններ տրուին անոնց: Պէտք է նաեւ հաւասար չափով քաջալեր– ուին այս հաստատութիւնները՝ թոյլ տալով ա – նոնց շարունակել իրենց գործունէութիւնը: Սուրբ Քաղաքի կրօնական հաստատութիւններէն ոմանք չեն կրնար գործել ինչպէս որ պէտք է, առանց այն հասոյթներուն, զորս կը ստանան քաղաքին մէջ իրենց ունեցած անշարժ կալուածներէն: Պահպա– նելու համար արդարութիւնը եւ գոյութիւն ունե– ցող իրաւունքները, կը կարծենք, թէ այս հաստա– տութիւնները պէտք չէ դրուին աննպաստ դիրքի մը մէջ՝ ուրիշ հաստատութիւններու կարգին, ո– րոնք իրենց հասոյթը կը ստանան Երուսաղէմէն դուրս գտնուող աղբիւրներէ:

Հետեւաբար, մենք թոյլ կուտանք մեզի ա– ռաջարկելու, որ նոր օրինավիճակին մէջ յստակ կերպով ներկայացուի աներկդիմի եւ լրջօրէն ու– սումնասիրուած քաղաքականութիւն մը՝ տուր – քերու վերաբերմամբ: Այս քաղաքականութիւնը հարկ է պատշաճեցնել այն մասնաւոր պայմանն– րուն, որոնք գոյութիւն ունին Երուսաղէմի մէջ:

Կը խնդրենք Խնամակալ Խորհուրդէն նկատի ունենալ, որ, Պաղեստինի բրիտ. հոգատարու – թեան շրջանին, տուրքի միատեսակ օրէնք մը մի– այն կը կիրարկուէր ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ քաղաքական ու տնտեսական միաւոր, որուն մէջ Երուսաղէմը չէր կրնար բացառութիւն կազմել: Բայց քանի որ Սուրբ Քաղաքի վարչական ամ – բողջ կառուցուածքը պէտք է ասկէ ետք հիմնուի նոր ըմբռնումի մը վրայ, եւ այն գաղափարը, թէ Երուսաղէմը կերպով մը կեդրոնն է տիեզերական երեք կրօնքներուն, միջազգային վարչութեան քաղաքական բոլոր հիմնակէտերը պէտք է քըն – նուին այս հիմնական քաղաքականութեան շրջա – գծին մէջ:

1929ին, Պաղեստինի կառավարութեան գըլ – խաւոր քարտուղար Պ. Հ. Ք. Լուք կը գրէր գաղտ– նի յիշատակագրի մը ներածական բաժնին մէջ.

— « Ոչ մէկ խնդիր այնքան մտահոգութիւն չէ պատճառած Պաղեստինի խլամ պետերուն, որ– քան այն դժուարութիւններն ու վէճերը, որոնք կը ծագին իբրեւ հետեւանք սա իրողութեան, որ Երուսաղէմի եւ Բեթլեհէմի քրիստոնէական սրբ– բավայրերը միակ համայնքի մը սեփականութիւ– նը չեն, այլ բաժնուած են բազմաթիւ համայնք– ներու միջեւ: Այս մասին բրիտ. հոգատար պե – տութեան փորձառութիւնը շատ տարբեր չէ օս – մանեան պետութեան ունեցած փորձառութենէն»:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անապատը պետութիւն կը դառնայ

Անգլ. թերթի մը թղթակիցը նկարագրելով Իտալիոյ ափրիկեան գաղթավայրերուն կացու – թիւնը, Տրիպոլիս ու Սիրենայիքը (Պէնկազի) կը պատմէ թէ ինչպէս ազգ մը պիտի ծնի երկու ան– ծայրածիր անապատներէ:

Ինքնաշարժով մղոններ կտրած ատեն, արաբ մըն է որ կը բացատրէ իրեն.

— Տրիպոլսոյ մէջ օտար առեւտուրը բրիտա– նական հաստատութեան մը ձեռքն է: Քաղաքին մէջ միայն մէկ դրամատուն արտօնուած է,— Այն ալ բրիտանական մը: Անգլիական ապրանքները առատ են խանութներու մէջ:

Ապրուստը շատ սուղ է, 300 ոսկիէն վար հարս մը չես կրնար առնել, հագուստներով եւ հարսանեկան ծախքերով միասին մէկ հարսը 500 սթերլինէն պակաս չէ: Համբերեցէք քիչ մըն ալ, եւ մենք ալ անկախութիւն պիտի ունենանք: Անձ – նապէս կը սիրեմ Անգլիացիները, սակայն քիչ մը շատ տուրք կը դնեն եւ երկրին համար ոչինչ կ'ը– նեն: Իտալացիները աւելի շատ բան ըրին: Անոնց օրով ուտելիքը աժան էր, ամէն մարդ գործ ու– նէր: Լաւ կառավարիչներ չէին, եւ չեմ ուզեր տեսնել անոնց վերադարձը»:

Թղթակիցը Տրիպոլսոյ հանրային կարծիքը կ'ամփոփէ այսպէս.— Իտալացիները անգութ էին իրենց հանդէպ եւ իբրեւ ստորադաս ժողովուրդի կը վարուէին իրենց հետ: Անգլիացիները աւելի լաւ վերաբերում ունին, սակայն տնտեսապէս կը շահագործեն: Շուտով անկախութիւնը պիտի գայ եւ ամէն բան պիտի լուծուի:

Բրիտանացիները մեծ բան մը չեն կրցած ընել գրաւման շրջանին, բացի պատերազմին վնասնե– րը դարմանելէ:

Հանրային ձեռնարկները այն թափով յառաջ չգացին որքան պատերազմէն առաջ: Շատ մը բաներ գանց առնուեցան: Այս է պատճառը որ հանրային կարծիքը անկախութիւն կ'ուզէ, կար – ծելով թէ ամէն բան լաւ պիտի ըլլայ:

Սիրենայիքի եւ Տրիպոլսոյ միջեւ պարապ, անտէր հողամաս մը կայ, մօտ 400 մղոն տարա – ծութեամբ:

Այս պարապին մէկ կողմը կը գտնուի Սիրե – նայիք, որ ծայրը ծայրին չի բերեր: Եգիպտական ոսկին կը գործածեն իբրեւ դրամ: Երկիրը չունի մարզուած քաղաքագէտներ, դիւանագէտներ, ար– հեստագէտներ, բժիշկներ իրաւաբաններ կամ տն– տեսագէտներ, ինչպէս եւ չունի դրամ:

Պարապին միւս կողմը կը գտնուի Տրիպոլիս: Ան ալ ծայրը ծայրին չի բերեր, թէեւ եթէ դի – տականօրէն մշակուի, ձիթապտուղի լաւ հունձք կրնայ ունենալ քանի մը տարուան մէջ: Անոր դրամը տեսակ մը դրաման լիրա է, յղացուած Բրիտանացիներու կողմէ:

Քաղաքական տեսակէտով քաոս մը կը ներ – կայացնէ: Տասնեակ մը Տրիպոլսեցիներ կան ո – րոնք համալսարանական աստիճաններ ունին: Իսկ միւս կողմէ ալ 40 հազար Իտալացիներու զօրաւոր փոքրամանութիւն մը հաստատուած է:

Դէպի հարաւ, ովասիսներու խմբակ մը կայ որ Ֆէզան կը կոչուի:

Ֆէզան — Օսմ. կայսրութեան երբեմնի աք – սորավայրը — կը գտնուի Ֆրանսացիներու տիրա– պետութեան տակ: Դրամը Թունուզեան ֆրանքն է: Այս երկիրը ծայրը ծայրին կը բերէ: Սակայն չունի տարրեր արդիական ինքնավար պե – տութեան մը համար:

Այս երեք երկրամասերը, որոնք դրամի եւ ա– նապատի պատուարներով բաժնուած են, հիմա իբրեւ մէկ ազգ կը միանան, մէկ հասարակաց դրամ պիտի հանեն եւ պիտի կազմեն մէկ ընդհա– նուր կառավարութիւն:

Մինչեւ գալ տարի իտալացի փոքրամասնու – թեան հարցը պիտի լուծեն, ՄԱԿի հրահանգով: Եւ իբրեւ անկախ պետութիւն իրենց առաջին քայ– լերը պիտի առնեն:

Այս առթիւ անպակաս են սրճարանի խօսակ – ցութիւնները, վիճաբանութիւնները, դաւադրու – թիւնները, դիրքի համար մրցակցութիւնները, դասախօսութիւնները, ծրագիրները եւ յոյսերը:

Երեք միկուսացեալ մասերէ կազմուած դաշ– նակցութիւն մը պիտի ըլլայ նոր պետութիւնը, Սիրենայիքի էմիր էլ Սէնուսին պիտի ըլլայ վե – հապետը: Մրցակից չունի:

Մարզուած կառավարիչներ չկան, որով հարկ պիտի ըլլայ օտար խորհրդականներ հրաւիրել: Բժիշկները եւ զանազան արհեստագէտներ ալ դուրսէն պիտի բերեն: Միւս կողմէ, դրամ չու – նին, ուրեմն ստիպուած են օտար դրամագլուխ ճարել, երկրին հարստութիւնները օգտագործելու համար:

Միլլահայի մէջ, Տրիպոլիսէն քիչ անդին, Ա– մերիկացիները օդային կանոնաւոր խարիսխ մը ունին: Բրիտանիան զինուորական հաստատու – թիւններ ունի Թօպրուքի եւ Սիրենայիքի մէջ: Այս բոլոր հաստատութիւնները պիտի պահուին: Այսպէս, օտար զօրք պիտի գտնուի Լիբիական հողին վրայ:

Լիբիան բաւարար անկախութիւն պիտի չու – նենայ, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ մտնելու համար:

Թղթակիցը կ'եզրակացնէ թէ իր քաղաքական կազմակերպութիւնը մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի, մանաւանդ որ տնտեսական կեանքն ալ վարպետ ղեկավարութեան կը կարօտի:

Թ. Ա. Թ.

Զատկի բացառիկ մրցումները

Ալֆորվիլի մեր գաղութը մէկ տարիէ ի վեր անձկութեամբ կը սպասէր այս մրցումներուն, եւ առանց փոքր – մեծ հրաւէրներ սպասելու, կիրակի օր փութացած էր մարզադաշտ, գնահա – տելով ինչպէս միշտ՝ իր եռանդուն եւ արժանի վարչութեան ձեռնարկը:

Ծաղիկներ կային ուր, բազմաթիւ հայրենա – կիցներ, պատսպարուած? եւ տեղացիներ եկած էին քաջալերելու:

Ա. Տ. Ալֆորվիլի այս գեղեցիկ զբօսավայրը մեզ կը յիշեցնէ Նաւասարդեան խաղերը: Արդարեւ կը պատուական? ... տակաւ մարզիչներով կը ... որ դաշտերը ծածկած էր մեր պարկերուն, թէեւ տարբեր քանակով եւ նախնական ձեւով: Սար – տարերը ... պաշտօնական ... դաշտը տեղ կը գրաւէին, տարբեր դաշտ մը, — պարտէզ ... արժանաւոր մը գլուխը:

Փարիզը մեզ յաճախադէպ է ... Զատ– կի տօնին եւ կիրակի օրն ալ մրցողները օծուե – ցան վարդագոյն? ... :

Պաշտօնական բացումէն առաջ, ասպարէզը գրաւած էին Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Ս. Ը. Մ.ի կրտ– սեր խումբը եւ Իսսի (Լաւան) Հ. Մ. Մ.ի նորա – կազմ խումբը, որոնք մէկ ժամ կանոնաւոր խա – ղարկութեամբ արժանացան հանդիսատեսներու խանդավառ ու քաջալերական արտայայտու – թեանց: Ալֆորվիլը այս դպրոցական տղոց խում– բը սկիզբէն իսկ տիրապետող խաղին եւ յաղթեց Հ. Ս. Ս.ի տարեկից դեռ անվարժ խումբին, 9 — 0ով:

Սպասուած ժամը կը մօտենար: Բարձրախօսը ազգային երգերով կ'օրօրէր սպասողներու համբե– րութիւնը: Կերչապէս ահա դաշտ կը ներկայա – նան Ա. ախոյեանները.— Վիէնի կորիձները, ի– րենց համազգեստին կուրծքը զարդարած ազգային եռագոյն ժապաւէնով: Եւ Մարսէյլի քաջերը, Չլա– պինդ, ամրակազմ:

Երկու խումբերն ալ առաջին տպաւորութեամբ իսկ ցուցադրեցին իրենց կարգապահութեան ո – գին:

Ժողովրդական անվերջ կեցցէներու եւ ծափե– րու մէջ՝ Պ. Վ. Պապիկեան, կուտայ խաղալու ազդանշանը: Բուռն է պայքարը երկու խումբե – րուն: Վիէնը արագաշարժ եւ ճկուն, անսպառ եռանդ: Մարսէյլը սակայն պատնէշաւոր խաղար– կութիւն մը ունի որ անգերազանցելի մնաց մին – չեւ վերջ: Վարպետ ռազմավարութիւն մը: Իրենք չեն որ գնդակին ետեւէն կը վազեն, այլ կը վարեն զայն ընդհանուր հասկցողութեամբ մը, բարդա – պահէն մինչեւ սահմանապահները:

Այս եւ ուրիշ առաւելութիւններու շնորհիւ է որ կէս ժամուան մէջ կը շահին առաջին կէտը:

Կարճ դադարէն վերջ՝ Վիէնը սկսաւ «հզօրա– գոյնս մարտնչիլ» ու թէեւ օդը պահ մը աննպաստ էր իրենց համար, դարձեալ պատուաւորապէս վերջացուցին խաղը երկու նշանակէտով, Մարսէյ– լը երեքին դէմ:

Կարգը Լիոն – Տէսին եւ Ալֆորվիլին էր: Եր–

կու ընտիր խումբերն ալ յայտնապէս առաջին րոպէէն իսկ դաշտ խոյացան, վաղուան մրցանիշը չկորսնցնելու մտադրութեամբ ։

Այս երկու խումբերը իրարու արժանի կազմ ու խաղարկութիւն ունէին. եւ յայտնի էր որ դիւրին յաղթանակ մը պիտի չըլլար արդիւնքը։ Ալֆորվիլի խումբէն մարզիկ մը վիրաւորուելով պահ մը կը բացակայի, բայց խաղը կը շարունակուի հաւասար ուժգնութեամբ։ Քսան վայրկեանէն Ալֆորվիլը կը նշանակէ մէկ կէտ, բուռն եւ վճռական մարտնչումով մը։

Կարճ դադար։ Խաղը կը վերսկսի, Լիոն – Տէսինը կը փորձէ տիրապետել դաշտին, Ալֆորվիլը կը պատասխանէ եւ բերդապահը քանիցս կը վիժեցնէ հակառակորդին հարուածները ։

Պահ մը բեմի ժողովուրդը երկու խումբերու ելեկտրականութեամբ կը համակուի, բուռն արտայայտութիւններ կը լսուին բարձրագոչ, թեր ու դէմ պաշտպանողականներու սովորական երեւոյթ մը, կարծես իրենք ըլլային խաղացողները, կամ իրենց վճիռը արժէք մը ներկայացնէր խաղի ելքին վրայ։ Արդիւնքը կ'ըլլայ վէճ մը « Լիոն – Տէսինը իրաւունք ունի»։ = «Ոչ, այլ Ալֆորվիլը»։ Վէճը կը յանգի տեղ վերջաւորութեան մը, բարեբախտաբար բոլորովին սահմանափակ եւ «կաթիլ մը մեղր»ի պատմութիւնը կը սմքի, շնորհիւ գիտակցութեան եւ ազգային պատուախնդրութեան ։

Խաղացողները առանց ազդուելու կը շարունակեն իրենց պնդակի գեղեցիկ հարուածները։ Ո՞վ պիտի ըլլայ լաղուան ընդդիմադիրը, Մարսէյլցիներէն բաժակը խլողը ։

Երկու խումբերն ալ ջղայնութիւն ցոյց կու տան եւ խաղը իր լրումին կը հասնի։ Լիոն – Տէսին՝ ի զուր կը դիմադրէ իր կարշնեղ հակայարձակումներով։ Ալֆորվիլը վճռած է պահել իր սուղ յաղթանակը։ Օրը կը տարաժամի երկինքէն բիլ մշուշը կ'իջնէ հորիզոնին վրայ եւ Լիոն–Տէսին կը պարտուի 0 Ալֆորվիլի 1ի դէմ։

Իրիկուն է, չորս ախոյեան խումբերը իրար կը գտնեն իրենց առաջնորդներով, կազմակերպիչ խնամակալներով, իրաւարար – դատաւորներով, ժողովուրդին ջերմ գուրգուրանքին տակ։

Դաշտը կ'ամայանայ, յաջորդ օրը, Զատկի երկուշաբթի, դարձեալ թնդալու պայմանով։ Մարզիկները կը հիւրասիրուին եւ կ'երթան վայելելու իրիկուան խնջոյքն ու պատուոյ պարահանդէսը, սովորական խրախճանքով, երգ ու պարով փոխադարձ շնորհակալիքով իբրեւ արդար վարձատրութիւն երկուստեք կատարուած զոհողութեանց։ Մանաւանդ որ զրկուած էին Զատկի ընտանեկան – աւանդական տօնակատարութիւններէն։

(Մնացեալը յաջորդով) ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ոստիկանութիւնը եօթը համայնավարներ եւս ձերբակալեց Գահիրէի մէջ։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 26 հոգի ձերբակալուած են երեք օրուան ընթացքին ։

Հանգանակիչ Տիկինը.— Պարոն, հանգանակութիւն կ'ընենք, կ'ուզէ՞ք մասնակցիլ։

Հարուստ պարոնը.— Հինգ ֆրանք անգամ չունիմ ։

Տիկինը.— Առէք ուրեմն, պարոն, մենք աղքատներու համար կը հանգանակենք ....։

Պզտիկ լուրեր

ԸՆԿԵՐ ԱՐԱՄ ՍԱՀԱԿԵԱՆ, որ Պէյրութէն Մ. Նահանգները գացած է իբրեւ գործիչ, այժմ անցած է Քալիֆորնիոյ շրջանը։ Արդէն իսկ ունեցած է կարգ մը ընկերական եւ համակրական հաւաքոյթներ ։Իր առաջին գործը եղած է կազմել երիտասարդ – երիտասարդուհիներէ նոր կոմիտէ մը «Քրիստափոր Միքայէլեան» անունով։ Քալիֆորնիոյ շրջանի չորս կոմիտէներու միացեալ ժողովին՝ ընկերը պարզած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ, ուր 6000 առոյգ եւ կենսունակ երիտասարդութիւն մը կը սնանի կուսակցութեան առողջ գաղափարներով։ Մեր շարքերը կը ստուարանան երիտասարդ ուժերով, կը ստանան հայեցի դաստիարակութիւն մը, տոգորուած՝ հայրենասիրութեան գաղափարներով։ Ա. Սահակեան (Լութեր) հեղինակն է «Մահուան պէս զօրաւոր» վէպին, որ սպառած ըլլալով, այժմ իբրեւ թերթօն կը հրատարակուի «Հայրենիք»ի մէջ։ Թարգմանուած է նաեւ արաբերէնի ։

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ «Քուչեչ Դաւթեան» ազգային դպրոցի 61 չքաւոր աշակերտ – աշակերտուհիներու հագուստ եւ կօշիկ տուած է հանրային սպասարկութեան կայս. հիմնարկը (Սագմանը Շահնշահի), Նովրուզի առթիւ։

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ «ԱՐՄԵՆՈՒՀԻՆ» «Փարթգահ» անունով կը ներկայացուի ատենէ մը ի վեր Թէհրանի պարսիկ բեմին վրայ։ Բեմավար դերասանն է Հրանտ Ստեփանեան։ Պարսիկ դերասանները ի յայտ բերած են գովելի նախանձախնդրութիւն, ինչպէս կը գրէ «Ալիք»։ Բարձրախօսով յայտարարած է Շիրվանզադէի, թարգմանիչ Անդրանիկ Յովհաննէսեանի եւ դերակատարներու մասին։ Պ. Յովհաննէսեան ունի ուրիշ կարգ մը թարգմանութիւններ, որոնց մէջ յայտնի են «Աւերակների վրայ», «Զոր ոգին», «Արմենուհին» եւն։ Այս երեք թարգմանութիւններն արդէն ներկայացուած են «Գիլան» թատրոնին մէջ, ուր Պարսիկները մեծ խանդավառութիւն ցոյց տուած են եւ արդէն ծանօթ են Շիրվանզադէի թատերախաղերուն։ Մեծ յաջողութիւն գտած է «Աւերակների վրայ»ն որ երեք անգամ ներկայացուած է ։

ԴՈԿՏ. ՅՈՎՀ. ՀԱԽՆԱԶԱՐԵԱՆ Թէհրանի համալսարանի ուսուցչապետը եւ Հայոց «Դաւթեան» ազգային դպրոցի տեսուչը, ընտրուած է անդամ կրթական նախարարութեան բարձրագոյն խորհուրդի դրական եւ գիտական յանձնախումբին։

ԵՐԵՒԱՆԻ դահուկախաղի (ski) ախոյեան հայ մարզիկ Մանաւազ վիրաւորուած է ոտքէն։ 21 տարեկան է եւ 11 տարիէ ի վեր կը զբաղի դահուկախաղով։ Գերմանացիները «անվախ երիտասարդը» կոչած են զինք։ Իր առաջին դահուկը ինք պատրաստած է քանի մը փայտի եւ թիթեղի կտորներէ, գիւղացիներու հետ մագլցելով լեռներէ եւ մասնակցելով մրցումներուն։ Յետոյ կը մտնէ զինուորական ծառայութեան մէջ։ Երբ Ծահը Լաչկարաքիի մէջ կը հանդիպի Մանաւազին, դահուկախաղի մասնագէտ Քաթիար կը խնդրէ որ Մանաւազին եւ իր ընկերոջ դահուկ մը տրուի ։ Արքան անմիջապէս կը կարգադրէ եւ երկուքին ալ կը տրուի երկու զոյգ դահուկ, երկու զոյգ երկարաճիտ մասնաւոր կօշիկներ ։

ՊԱՐԻ ՀԱՆՃԱՐԵՂ ՎԱՐՊԵՏԸ ՄԵՌԱՒ

Շաբաթ օր Լոնտոնի մէջ մեռաւ պարախաղի (պալէ) հանճարեղ վարպետը, Վասլաւ Նիժինսկի, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ։

Հանգուցեալը 60 տարեկան էր եւ աշխարհահռչակ արուեստագէտ մը մինչեւ 1919, երբ վարակուեցաւ մտային հիւանդութենէ մը որ անդարմանելի մնաց մինչեւ իր մահը։ Անզուգական էր իբրեւ պարող։ Տարօրինապէս ճկուն, հրաշալի ոստումներ կը կատարէր որեւէ խաղի մէջ, ափ ի բերան ձգելով հանդիսականները։ Իր շնորհները մասնաւորապէս աչքի կը զարնէին «Շէհէրազատ»ի մէջ, ուր կիսամերկ ստրուկի դերը կատարելով, կատաղի սիրահարութենէ մը կը բռնուէր ի տես Արեւելքի ցանկասէր իշխանուհիին։ Ամբողջ աշխարհի մէջ մասնագէտներ կը վկայէին թէ «Նիժինսկի այն մարդն է որուն կը նախանձին սատուածները»։

Նիժինսկի ծնած էր Քիեւ 1890ին։ Իր հայրն ու մայրը պարողներ էին եւ պարել սորվեցնել սկսան երեք տարեկանին։ Տասը տարեկան էր երբ մտաւ Պարի Կայս. վարժարանը, ցարական Ռուսաստանի մէջ։ Տասնըինը տարեկանին կը պարէր անմահ Փաւլովայի հետ։ Հռչակաւոր արուեստագէտ Դիակելեւի խնամակալութեան տակ դարձաւ փայլուն աստղ մը ռուսական պարախաղի։ Դիակելեւ, որ բացարձակ հնազանդութիւն կը պահանջէր իր պարողներէն, ուժգնօրէն ընդդիմացաւ, երբ Նիժինսկի կ'ուզէր կնութեան առնել հունգարացի ծնողանի դերասանուհին, Ռոմոլա Փուլսկի ։

Արդէն միջազգային համբաւի տիրացած, առաջին աշխարհամարտին սկիզբը Նիժինսկի ձերբակալուեցաւ Փեշթայի մէջ; իբրեւ լրտես, երբ ոստիկանութիւնը իր պարի գծագրութիւնները շփոթեց քաղաքական ծածկագիրներու հետ։ Արգելարան մը փոխադրեցին 1916ին, եւ Նիւ Եորքէն մեծահարուստ սեղանաւոր մը յաջողեցաւ փրկել, Նիւ Եորք փոխադրելով ։

Իր խելագարութենէն ի վեր (1919։, կինը ամէն օր դիմեց աշխարհահռչակ յիմարաբոյժներու, փաքիրներու, գուշակներու, բայց անօգուտ ։ Նոյնիսկ ուխտի տարաւ Լուրտի պատմական վանքը։ Թեթեւ բարւոքում մը ունեցաւ Զուիցերիոյ մէջ, 1938ին, Ինսուլինի ներարկումով։ Յետոյ անցաւ Իտալիա 1940), Մ. Նահանգները մեկնելու համար, բայց չկրցաւ պատերազմի պատճառով։ Հունգարական ապաքինարան մը կը գտնուէր երբ Նացիները հրամայեցին սպաննել անբուժելի հիւանդները։ Հրաշքով փրկուեցաւ հիւանդապահուհիի մը միջոցաւ։ Ռուսերը Փեշթա մտնելէ վերջ արտօնեցին որ Վիէննա փոխադրուի, դարմանուելու համար։ Ամերիկեան հրամանատարը դղեակ մը դրաւ իր տրամադրութեան տակ։ Ի վերջոյ Անգլիա փոխադրուեցաւ։ Կինը, Ռոմոլա, դասախօսութիւններ կուտար եւ յօդուածներ կը գրէր, դրամ ճարելու համար։ Բարեկամներ եւ հիացողներ ալ կ'օգնէին։ Նիժինսկի երբեմն բարւոքման նշաններ ցուցնելով, կը պարէր, երբ սիրական եղանակ մը լսէր։ Տարիներ առաջ գնչուհի մը գուշակած էր թէ եղերական վախճան մը պիտի ունենայ ։

Սերժ Լիֆար, Փարիզի Օփերային պարախումբի վարիչը (ռուս) «պարախաղի հանճարը» կը կոչէ հանգուցեալը, «վարպետ մը որուն տեղը ոչ ոք պիտի կրնայ բռնել »։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ– (54)

ՄՇԻՒՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

Թ.

Գետի փրփրած ալիքները կլանեցին մի քանի քարեր, որոնք վերեւից ընկան։ Մարդիկ հասել էին նաշանակուած տեղը, այժմ աւելորդ էր զգուշութիւնը ։

Բայց չանցած՝ պսպղացին կայծակները, հարիւրաւոր թնդիւններ լսուեցին։ Ծուխը չերեւաց, մութը դեռ թանձր էր ձորի մէջ ։

Հարիւրաւոր արձագանգներ, դէս ու դէն վազեցին մեռած ծմակներում, տարածեցին դղրդոց, սկսեցին ճօճռոտել նրանց խուլ ծոցերը, կարծես կտրատում էին դարաւոր քուները, հսկայ ճիւղերը ։

Միաժամանակ շները ահռելի աղմուկ բարձրացրին, որի հետ շուտով խառնուեց կոտորուող մարդկանց վայնասունը։

Լեռնային վեհափառ լռութեան անկիւնը մի ակնթարթում դժոխքի փոխուեց։ Կարծես պատռուեց գետի ձորը եւ անհամար դեւեր ծածկեցին շրջակաները ։

Հրացանաձգութիւնը գնալով սաստկանում էր։ Մարդ ու անասուն խառնուել էին, արիւնահեղութիւնը անգութ էր, անխնայ...

Եւ երբ արեգակը երեւաց Տողի հսկայատիպ սարի գլխին, ծառերի երկարաձիգ շուքերը, աջ ու ձախ շերտեր գցեցին մարդկային վրէժի զարհուրելի պատկերի վրայ ։

Դաշտավայրը, ուր այդ գիշեր մարդիկ էին ապրում, այժմ ներկայացնում էր մահ եւ ոչընչութիւն ։

Վրաններից մնացել էին մոխրի կոյտեր, դրանց մօտ, դրանցից հեռու, խոտերի մէջ, ծառերի տակ, փռուած էին դիակներ եւ անշարժ քարացած աչքերով նայում էին ծիծաղկոտ, գեղեցիկ երկնքին, նայում էին զարմացած, ապշած ։

Դարձեալ փափուկ ու սիրուն էր վաղորդեան աշխարհը։ Մահը անցել էր, եւ այստեղի մշտական բնակիչները դարձեալ շարժւում էին։

Ոչ ոք չէր հասկանում թէ ինչ պատահեց եւ ինչու, ոչ ոք չը գիտեր թէ արդեօք ազատուեցի՞ն մարդիկ գիշերային կոտորածից։

Կեանքը տարաւ իր հուժկու հոսանքը դիակների վրայով, մօտիկ մի ծառի վրայ մի ինչ որ ժիր թռչուն տաքացած անդադար երգում էր իր առաւօտեան մեղեդին ...

Բայց հրանօթը դեռ չէր լռել։ Նա այժմ թընդում էր բարձրերում, հիւսիսային լեռների լանջերում ։

Այդտեղ դեռ շարունակւում էր կռիւը ։

Մանասը իր մարդկանցով ետ էր քաշւում, այժմ նրա դիմաց կանգնած էին Թուրք զինուորները։ Դրանք Տումի գիւղում ապրողներն էին։

Հրացանների ձայնը այնտեղ չէր հասել. բայց շուտով մի Քիւրտ վազեց գիւղը եւ սարսափելի բաներ պատմեց հարիւրապետին ։

Թուրքերը օգնութեան վազեցին, բայց այլեւս ուշ էր։ Ամէն ինչ վերջացնելով, Մանասը նահանջում էր։ Նա թոյլ չտուեց որ Թուրքերը մի քայլ մօտենան, որեւէ յաջողութիւն ձեռք բերեն ։

Տոկուն եւ անխռով, ինչպէս շրջապատի ժայռերը, յարձակուողները քայլ առ քայլ ետ էին քաշւում, դիմելով միշտ դէպի բարձր եւ բարձր ...

Հրացանների աղմկալից պայքարը հեռանում էր դանդաղ կերպով ։

Նա թուլացաւ, նա ուշ վերջացաւ ։

Արեգակը շատ էր բարձրացել, այրում էր, երբ օդի մէջ չքացաւ վառօդի ծխի վերջին քուլան ։

Նորից ամէն ինչ մատնուեց լռութեան։ Հայերը անցան սարի միւս կողմը։ Ուրախ էին նըրանք, բարձր ձայնով խօսում էին, ծիծաղում, համբուրում էին միմեանց ։

Այդ ժամանակ նրանք չգիտէին թէ ինչ են թողել ճանապարհին։

Բարձր ու լերկ զառիվայրի վրայ, երկու վըտիտ թփերի մէջ, ընկած էր մի տղամարդ։ Նրա մի ոտը ջարդուած էր եւ արիւնը լճակ էր կազմել մանր խճերի մէջ ։

Ներքեւում, քարերի վրայ, երեւում էին արիւնոտ հետքեր, վիրաւորը երկար տեղ էր քարշ ընկել, բայց այստեղ նրա ուժը սպառուել էր ։

Ի զուր նա երեսի վրայ ընկած փորսող էր տալիս, ի զուր նրա մատները ճանկռտում էին հողն ու քարերը, առաջ գնալ նա այլեւս չկարողացաւ, կարծես սարեր էին դարսել նրա մէջքի վրայ եւ նա ուշաթափուած՝ ընկաւ ու անշարժացաւ ։

ԼԷՕ

Ամերիկեան ութ օդանաւեր քննութիւններ կը կատարեն գիշեր ցերեկ, նոր հետքեր գտնելու համար:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ այս դէպքն ալ կը նկատեն պաղ պատերազմի անակնկալներէն մէկը, առանց մեծ կարեւորութիւն տալու:

★ Շուէտի կառավարութիւնը դանդատեցաւ ամերիկեան դեսպանին թէ ամերիկեան օդանաւերը թռիչքներ կը կատարեն իր հողին վրայ, առանց արտօնութեան: Դեսպանը շնորհակալութիւն յայտնելով շուէտական իշխանութեանց ընծայած օգնութեան համար, խոստացաւ անհրաժեշտ հրահանգները տալ, որպէսզի օրինազանցութիւններ չգործուին:

★ Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը մասնաւորապէս զայրացած են անոր համար որ խորհրդային լիճ մը կը նկատեն Պալթիկ ծովը, ուր խիստ գաղտնի աշխատանքներ կը կատարեն պատերազմին դադարումէն ի վեր: Ամերիկեան օդանաւն ալ ճիշդ այդ «անտեսանելի» սահմանին վրայ երեւցած եւ զարնուած էր, ինչպէս կ'ըսէ Մոսկուայի բողոքագիրը:

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ֆէվզի Չաքմաքի յուղարկաւորութեան առթիւ, արինալի ցոյցեր տեղի ունեցան Պոլսոյ մէջ: Հազարաւոր ուսանողներ —հազարեակ մը Անգարայէն — ցոյց մը սարքեցին անթելի կեդրոնին առջեւ, պահանջելով դադրեցնել երաժշտական բաժինը: Յետոյ գոցել տուին սինէմաները եւ գիշերային զբօսավայրերը: Ոստիկան մը եւ ուսանող մը սպաննուեցան խռովութեանց ընթացքին:

Չորեքշաբթի օր, երբ նախորդ սպարապետին յուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր, ամբոխը մզկիթէն ներս խուժեց, դագաղը յափշտակեց եւ էյուպի գերեզմանատունը փոխադրեց ուսամբարձ: Ուրիշներ ալ խմամը առին իրենց ուսերուն վրայ: Զօրավարներ, ծովակալներ եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ ապշահար կը դիտէին այս տեսարանը: «Ֆէվզի Չաքմաք ժողովուրդէն ծնաւ եւ ժողովուրդին կը պատկանի, ժողովուրդը պիտի թաղէ զայն», կ'ըսէր ամբոխը, որ կատղած էր եւ կր գանգատէր թէ պաշտօնական շրջանակները պատշաճ յարգանքը չեն ընծայեր:

Կառավարութիւնը որոշած էր հանգուցեալ սպարապետը գերեզմանատուն փոխադրել թնդանօթի կառքով մը:

Թուրքիոյ ընդդիմադիր թերթերը այս առթիւ կր գրեն թէ Ֆէվզի Չաքմաքն էր որ Մ. Քէմալին թելադրեց Անգարա փոխադրել մայրաքաղաքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ աւելի ընդարձակելով, քաղաքական եւ տնտեսական յանձնախումբեր կազմելու ծրագիր մը պիտի առաջարկէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման: Փարիզի մէջ կը վախնան որ Եւրոպայի վերազինման պահանջները վնասեն արեւմտեան երկիրներու տնտեսութեան: Այս խնդիրը պիտի քննուի Մայիս 8ին, Փարիզի մէջ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն կողմէ: Յետոյ Ատլանտեանի խորհուրդը ժողով պիտի գումարէ Լոնտոնի մէջ, Մայիս 15 — 17:

ԱՌԱՋԻՆ ԶԻՆԱԲԱՐՁ ՆԱՒԸ, «Իմփերաթոր», Շէրպուռ հասաւ, 620 թոն ծանրութեամբ թնդանօթներ եւ ինքնաշարժ զէնքեր փոխադրելով: Պարպումը սկսաւ հինգշաբթի առտու ժամը 6ին: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բողոքի ցոյց մը սարքած էր, բայց տեղական իշխանութիւնը արգիլեց: Քարափի բանուորներուն վարիչը, որ բաժնուած է Աշխատանքի Դաշնակցութենէն, ըսած էր թէ քաղաքին 65.000 բնակիչներէն հազիւ 300 հոգի պիտի ուզէին մասնակցիլ այդ ցոյցին: Տեղական թերթերը կր գրեն թէ համայնավար կուսակցութիւնը եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը յուսահատած ըլլալով Շէրպուռի բանուորներէն, միւս նաւահանգիստներուն վրայ կեդրոնացուցած են իրենց ուշադրութիւնը: Շէրպուռի բանուորներուն պետը յայտարարեց այս առթիւ.— «Պիտի նախընտրէինք ուրիշ ապրանքներ պարպել, բայց զէնքերուն ալ պէտք պիտի ունենանք օր մը: Նորմանտական առած մը կ'ըսէ.— «Աւելի լաւ է մսագործ ըլլալ քան թէ հորթ»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ոստիկանութիւնը 102 հոգի եւս ձերբակալեց, յանուն երկրին ապահովութեան: Հետապնդումները կը շարունակուին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ Շաքաթական դասախօսութիւնները գործիչներու պատրաստութեան համար՝ այս շաբաթ ժամը 4ին, Sociétés Savantesի մէջ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

Ապրիլ 11-24ը Տէսինի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Կրթ. Մարմնոյ, եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Գեղարուեստական բաժին:
Մուտքը ազատ է:

★

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Հ. Ազգ. Եկ. Միութեան կողմէ, կիրակի 16 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ: Հրաւիրուած են գաղութին բոլոր կազմակերպութիւնները:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Ապրիլ 22ին, շաբաթ օրը երեկոյեան ժամը 9ին, St. Bernardի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութիւններուն:

Կը Նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ

Պիտի ներկայացուի անմահն Աւետիս Ահարոնեանի «ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ»ը, թատերգութեան վերածուած ընկեր Ազգինի կողմէ: Պիտի ըլլան նաեւ աւուր պատշաճի արտասանութիւններ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ, հայրապետական հրահանգով ճշդուած յառաջիկայ Կիրակի օր, կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ, Ապրիլ 11–24ի հայ նահատակներու յիշատակին: Կը պատարագէ Տ. ՇԱՀԷ ԱԲ. ԱՃԷՄԵԱՆ, որ նաեւ կը նախագահէ Սգատօնին եւ կը խօսի: Խօսք կ'առնեն նաեւ Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու պետերը: Կը հրաւիրուին մասնակցիլ հայ ազգային մարմինները եւ միութիւնները:

Վարչութիւն Մայր Եկեղեցիի

Համերգ Մարսէյլի մէջ

ՀԱՅ ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐՈՒ (մեծ մասով առաջին անգամ երգուած Մարսիլիոյ մէջ):

«Հայ Քնար» երկսեռ երգչախումբի կողմէ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. ՄԱՌԻ ԱՇԸԳԵԱՆ – ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ: Կիրակի 16 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 8.30ին Սալ Մազընօ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ.ի մինիմները, քատէները, պահեստի Ա. եւ Բ. խումբերը եւ Առաջինը պիտի մրցին Bourg la Reine Union Sportive համապատասխան խումբերու դէմ:

Հասցէ.— Terrain rue Charpentier B. R. առնել օթօպիւս թիւ 187 Port ed'Orléansէն, իջնել La Roumerse: Սկզբնաւորութիւն ժամը 13ին: Ջերմօրէն կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն աւելի մօտէն հետաքրքրուիլ մեր այս երիտասարդական շարժումով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ն. ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի ազգային բարերար ողբացեալ Ներսէս Օհանեանի մահուան 14րդ տարելիցին առթիւ: Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պագալեան եւ Աչճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ՅԱԿՈԲ ՊԱԳԱԼԵԱՆԻ (Տիգրանակերտցի) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ Օհան Պաղտատլեանի (խորհրդական Պոլսոյ Բ. Դրան), Գարեգին Պաղտատլեանի (տպարանատէր, Պոլիս) եւ Արամ Պաղտատլեանի (ընդհ. հիւպատոսնաբոլիի):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Խուպիկեաններու բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Վիթամինները ու իրենց կատարած դերը»: Դասախօս՝ ընկեր Ք. ԽՐԻՄԵԱՆ: Կը հրաւիրուին սանուհիները, իրենց ընկերները եւ բոլոր համակիրները:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 9ին: Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամանակին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մինաս Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Cachan: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի դասախօսական խառն ժողովը (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի հետ միասին) այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը: Բոլոր ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Դասախօսութենէն ետք մտքերու փոխանակութիւն: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3—8 Սէնթ Էնըմօնի ներքնասրահներուն մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պօղոս Իշխանեան (Արմաւիրցի) կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Աշոտ եւ Եղիշ Ատեան (ծնած Արմաւիր, Խանլարի շրջան): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան գրել Յառաջի վարչութեան:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու:

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի

Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, métro Champs Elysées, կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ: Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Entrepreneur այր կամ կին մը, կնոջ հագուստի քօնֆէքսիոնի համար: Նաեւ նոյն տան համար թէ աշխատանոցին մէջ աշխատող եւ թէ իր բնակարանին համար գործ առնող գործաւորուհիներ: Դիմել Papazian et Cie., 8 rue Mulhouse, Paris (2), մէթրօ Սանթիէ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 15 AVRIL 1950 Շաբաթ 15 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6128–Նոր շրջան թիւ 1539
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆԾՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Երբ կը պահանջէք որ Հայր. Միութեանց անդամները Հայերէն սորվեցնեն իրենց զաւակներուն, հաւաքաբար ստանձնելով ծախքը, ինչո՞ւ նոյն պարտականութիւնը չէք յիշեցներ քաղաքական կուսակցութեանց անդամներուն :

= Միշտ ալ յիշեցուցած ենք, սկսելով Դաշնակցութենէն : Հակասութիւն չէ՞ ազգապահպանման խրատներ տալ, գրաւոր թէ բերանացի, ուրիշին զաւակներուն համար, իսկ վերի արտի ցորեն համարել իրենները :

— Եւ սակայն շատեր կան որ կը խուսափին այս պարտականութենէն : Երբ ղեկավարներն ալ այսպէս կը վարուին, ինչո՞ւ կը մեղադրէք համեստ բանուորն ու արհեստաւորը :

= Մենք խտիր չենք դներ մէկուն եւ միւսին միջեւ : Մեր ամբողջ մտահոգութիւնը այն է որ կարելին փորձուի, տունէն մինչեւ ծաղկոցը, փրկելու համար նոր սերունդը : Եւ ամէնէն առաջ ծնողները իրենք պէտք է շարժին : Նոյնիսկ իրենց շահուն համար :

— Քաղաքական կուսակցութեանց անդամները կրնային աւելի զարկ տալ այս շարժումին, բարի օրինակ հանդիսանալով :

= Անշո՛ւշտ : Մանաւանդ որ կոչուած են վառ պահելու ազգային ոգին, օտարութեան մէջ : Ի՞նչ կ'արժեն իրենց աւանդած գիտելիքները, եթէ զաւակը պիտի չհասկնայ հօրը լեզուն : Երբ ոչ հայերէն կարդալ կը սորվի, ոչ ալ գրել : Երբ ոչ ազգ. պատմութիւն գիտէ, ոչ ալ աշխարհագրութիւն :

— Տակաւին կան Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերը եւ ուրիշ բազմազան Միութիւններ : Եթէ բոլորը միացեալ ճակատ կազմէին յանուն նոր սերունդին փրկութեան, որքա՜ն փայլուն հեռանկար մը պիտի պարզուէր :

= Հինները խօսք մը ունէին.— Կրթութիւնը օրօրոցէն կը սկսի : Եթէ միայն կազմակերպուած Միութեանց անդամներէն եւ անդամուհիներէն իւրաքանչիւրը արժանապատուութեան խնդիր դարձնէր հայերէնի ուսուցումը, ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլայինք :

— Որքան կրցած եմ հետեւիլ, ամէնէն աւելի անոնք են որ մոռացութեան տուած են այս պարտականութիւնը : Եւ ըսել որ մեծ մասով բարեկեցիկներ են : Շատեր կան որ պատրաստ են մինչեւ անգամ չինարէն սորվեցնելու իրենց զաւակներուն, կամ պարի ուսուցիչ վարձելու ...

= Դժբախտաբար շատ խոր է վէրքը : Նախապաշարումներ կան որոնք հետզհետէ կոշկոռ կապած են : Կազմակերպուած Միութեան մը անդամ ըլլան թէ պարզ անհատ, շատեր կան որ հարեւանցի կը նային կարգ մը հիմնական հոգերու վրայ : Կը կարծեն թէ միշտ ժամանակ պիտի ունենան սորվելու կամ սորվեցնելու :

— Կարելի չէ՞ կլոր սեղանի մը շուրջը հաւաքել աջն ու ձախը, զինուորեալն ու չէզոքը, հաւաքական աշխատանք մը ծրագրելու համար :

= Միշտ ալ կարելի է, եթէ մէկդի դրուին կանխակալ կարծիքները : Այդ բոլորը ժամանակի կը կարօտին : Աւելի գործնական պիտի ըլլար փորձել տարրականը, անմիջականը : Թող իւրաքանչիւր Միութիւն որոշ պարտականութիւններ ստանձնէ, հոգ չէ թէ իր անդամներուն համար : Այսպէս պարզէն սկսելով, հետզհետէ կը կազմուի ցանցը, նոր սերունդին փրկութեան գօտին :

— Մամուլին պարտքն է միշտ յորդոր կարդալ այս ուղղութեամբ : Կենդանի խօսքն ալ մեծ դեր կրնայ կատարել :

= Ինչպէս նաեւ կենդանի գործը : Ինչո՞ւ ամէն բան մամուլէն, այս կամ այն կազմակերպութենէն կը սպասէք : Պարտականութիւններ չունի՞ նաեւ չէզոք համարուած հասարակութիւնը : Ահա դետին մը բոլորովին չէզոք, ուր ամէն մարդ կրնայ իր տեղը գրաւել եւ դեր մը կատարել, փրկելու համար «ազգին զաւակները», սկսելով իր ժառանգորդներէն :

— Չէզոքները միշտ պատրաստ ենք աջակցելու որեւէ հանրօգուտ ձեռնարկի :

= Թող քիչ մըն ալ վարժուին նախաձեռնութիւն, պատասխանատուութիւն ստանձնելու, փոխանակ միշտ քովնտի քալելու, ծափահարելու կամ անկիւն մը քաշուելու :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆ

« Որբերու հայր » կը կոչէին, եւ այդ սփոփանքով ալ մեռաւ :

Սրտառուչ դիպուածով մը, այս անգամ իր հոգեհանգիստը (վաղը) կը զուգադիպի Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին : Այն դժոխային օրերուն ուր հարիւր հազարաւոր անչափահաս որբուկներ հայր եւ մայր կը փնտռէին, արեան ճապաղիքներու մէջ...

Թէեւ ծանօթ՝ Պոլսէն, վերջին արտագաղթին էր որ մտերմացանք, Սոֆիայի մէջ (1922 – 24) : Յետոյ Փարիզ :

Այդ մտերմութեան շնորհիւ էր որ կրցայ ճանչնալ բուն մարդը :

Պահպանողական կը համարուէր : Բայց ո՛չ՝ քարացած տեսակէն :

Խոհեմ, ողջամիտ ազգասէրն էր, բառին ազնուագոյն իմաստով :

Ունէր ինքնուրոյն գիծեր, որոնք երեւան կը հանէին իր հարազատ խառնուածքը :

Դեռ Պոլիս էինք, երբ «Ճակատամարտ»ի խմբագրատունը եկաւ, յանկարծ, քիչ մը «զրոյց անելու համար »:

Օրուան հոգերէն վերջ, սկսաւ միջադէպ մը պատմել, խորապէս յուզուած.

— Ազգ. Հիւանդանոց գացեր էի : Որբերու բաժինը քննած ատեն, տեսայ որ տնօրէնը, Գրիգոր Մարգարեան խստօրէն պատժեր է աշակերտ մը : Պատճա՞ռը,— տղան թուրք բեռնակրին էշը յափշտակելով, հեծեր է եւ սկսեր է քշել դէպի դաշտ, անծանօթ ուղղութեամբ : Խեղճ մարդը տնօրէնին դիմեր է հեծկլտալով, եւ մեր Մարգարեան էֆէնտին, ալ, իբրեւ վարժապետ, զօրս դու պատուիրեցեր լուացեր, ճաշէ զրկեր է տղան ...

— Իրաւունք ունէի՞ք միջամտելու :

= Ինչո՞ւ չէ : Չկրցայ համբերել եւ պոռացի — Մարգարեան էֆէնտի, այս բոլորն ալ վարժապետ, վարդապետ, փիլիսոփայ, գրագէ՞տ պիտի ըլլան : Տունը նստած պատուելինե՞ր պիտի ըլլան : Այս տեսակներն ալ պէտք են, հոգ չէ թէ քիչ մը անկարգ ըլլան :

Յետոյ ամփոփուելով,— Ականջիդ ըսեմ, դուրսէն չիմանան.— «Մաքրողական»ն ալ պէտք է երբեմն ...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք ,

= Ինծմէ՞ ալ կը պահես, «մաքրողական»չէ՞ր սա դիմացի շէնքին առջեւ եղածը : «Անկարգ» Դաշնակներուն գործը չէ՞ր...

Կ'ակնարկէր Ջարդարար Ճիվանշիրի ահաբեկումին, որ տեղի ունեցած էր խմբագրատունէն քիչ անդին, Բերա Փալասի առջեւ :

ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

Կաթող. պատուիրակութեան դիւանէն հաղորդուած զեկոյցի մը համաձայն, Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը Ապրիլ 2 թուակիր պաշտօնագրով մը կը տեղեկացնէ թէ մինչեւ Մայիս Փարիզ կ'ըլլայ, մասամբ բուժուելու եւ մասամբ Ա. Աթոռի գործերով զբաղելու համար :

Կաթողիկոսը ամիս մը մնալով Փարիզ, քանի մը օրուան համար պիտի երթայ Լոնտոն :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հազար մոլեռանդ աղանդաւորներ պատժական ատեանին վրայ յարձակելով, խափանեցին իրենց առաջնորդին Քէմալ Փիլաւօղլուի դատավարութիւնը : Կ'ըսուի թէ ամբաստանեալը 50.000 հետեւորդներ ունի :

30.000 ՀՐԵԱՆԵՐ Իսրայէլ պիտի փոխադրուին Մարոքէն :— Ժիւլ Մոք, Ֆրանսայի նախորդ ներքին նախարարը, Թէլ – Ավիվ հասաւ ուր պիտի մնայ 15 օր : Կ'ըսուի թէ պիտի փորձէ Արհեստակցական Միութեանց համաշխարհային Դաշնակցութենէն (համայնավար) բաժնել հրէական մասնաճիւղը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ազգ. շարժման վարիչներէն Պուրկիպա Փարիզ եկաւ, կառավարութեան հետ բանակցելու համար՝ անկախութեան մասին : Այս առթիւ ըսեր է «Լը Մոնտ»ի.— «Մինչ արաբական աշխարհին 2/3ը վերստացած է իր անկախութիւնը, միայն Ֆրանսան է որ կը յամառի պահել իր թեւարկութիւնը » :

Մոսկուա կը խոստովանի

ԻՍԿ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԴԵՌ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՕԴԱՆԱՒԸ

Մէկ շաբաթէ ի վեր Ամերիկացիները արտակարգ միջոցներ ձեռք առած են, գտնելու համար Պալթիկ ծովուն մէջ կորսուած օդանաւը, «Փրայվէթիր» : Խուզարկութեանց արդիւնքէն վերջը պիտի պատասխանեն Խ. Միութեան բողոքագրին, որ ծանր տպաւորութիւն գործած է :

Այս անգամ ալ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա»ն է որ ուղղակի կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները եւ ապարէզ կը կարդայ, Նիքոլա Կորտիյեւ ստորագրութեամբ : Միեւնոյն ատեն կը հաստատէ թէ իսկապէս իրենք զարկած են ամերիկեան օդանաւը :

Ակնարկելով այն առարկութեան թէ Մ. Նահանգները չեն ճանչցած Լատվիայի կցումը Խ. Միութեան կողմէ , յօդուածագիրը կը գրէ :

— « Ամերիկացի արկածախնդիրները հիթլէրականներու ճամբուն կը հետեւին , իւրացնելէ վերջ հիթլէրական դիւանագիտութեան փաշական գաղափարականութիւնը : Ամերիկացի արկածախնդիրները կատղած են : Մ. Նահանգներու «ամբողջական դիւանագիտութիւնը» կը բանի : Համաշխարհային գերակայութեան տենչին մէջ, այդ քաղաքականութիւնը նոր արկածախնդրութեանց մէջ կը նետուի, առանց կանգ առնելու որ եւ է միջոցի եւ մեթոտի առջեւ, իր նպատակին հասնելու համար : Եւ սակայն կրնան վստահ ըլլալ թէ՝ այս անգամ եւս պիտի ձախողի այդ արկածախնդրական քաղաքականութիւնը :

« Ամերիկեան զինուորական իշխանութիւնները լուռ կը մնան սա իրողութեան վրայ թէ կը րուսեալ օդանաւը բռնաբարած էր օրէնքը, իբրեւ թէ վարժութեան փորձ մը կատարելով խորհրդային երկրին վերեւ : Ամերիկացի լրտեսները իրենց այս կոպիտ ընթացքին արժանի պատասխանը ընտացան խորհրդային սահմանապահ օդանաւերուն կողմէ : Այդ լիրբերը արդար դաս մը ստացան եւ հարկադրուեցան իրենց տեղը վերադառնալ » :

★ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը Եչ. օր մասնաւոր հրամանագրով մը Կարմիր Դրօշի շքանշանը նուիրեց չորս խորհրդային օդաչուներու, որոնք «բացառիկ յաջողութեամբ կատարած էին իրենց յանձնուած պաշտօնը» :

Կը կարծուի թէ ասոնք այն օդաչուներն են որ զարկին ամերիկեան օդանաւը, Լիպաւի վերեւ :

★ Վերջին լուրերու համաձայն, Ամերիկացիները այսօր – վաղը պիտի պատասխանեն Խ. Միութեան ծանուցագրին, նոյն ուժգնութեամբ : Մոսկուայի յայտարարութենէն ի վեր, խոհեմ լռութիւն մը կը տիրէ Ուաշինկթընի մէջ : Այն ստիճան որ, նախագահ Թրումըն մերժեց որեւէ կարծիք յայտնել լրագրական ասուլիսին մէջ, սպասելով քննութեանց արդիւնքին :

Ամերիկեան զէնքերու պարպումը Շէրպուրի մէջ

Հինգշաբթի օր Շէրպուրի մէջ պարպուեցաւ ամերիկեան առաջին զինաբարձ շոգենաւը, «Իմփորթըր», առանց որեւէ միջադէպի : Ցամաք հանուեցան քառասուն խոշոր թնդանօթներ եւ 12 ռմբաձիգներ : Որեւէ ցոյց տեղի չունեցաւ, հակառակ շարաթներ առաջ հրատարակուած կոչերու : Շէրպուրի բանուորները սկիզբէն ի վեր հակառակ են համայնավարներուն, թերեւս անոր համար որ առաջին անգամ ազատուեցան Դաշնակիցներուն կողմէ, 1944ին :

Պարպումի գործողութեանց ներկայ էին Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ Պ. Փլեվէն, ծովային նախարարը՝ Պ. Լոռան, ամերիկեան հիւպատոսը եւ ուրիշ երեւելիներ : Երբ նաւէն կը հանէին 15րդ հրանօթը, Պ. Փլեվէն ամերիկեան հիւպատոսին ուղղելով խօսքը, յայտարարեց.

— Այս զէնքերուն ժամանումը կ'ապացուցանէ թէ Ատլանտեանի միւս ափերուն վրայ կ'ըմբռնեն ազատ ժողովուրդներու համերաշխութիւնը : Յանուն Ֆրանսայի եւ իր բանակին, շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ամերիկացի բանուորներուն , անոնց որ դարբնեցին այս թնդանօթները, նաւաստիներուն որ հոս բերին զանոնք, Մ. Նահանգներու ժողովուրդին որ վճարեց անոնց գինը եւ կառավարութեան :

Գործողութեանց աւարտումէն վերջ, Պ. Փլեվէն ջերմապէս շնորհաւորեց բանուորները, խօսքըն ուղղելով Սենտիքայի քարտուղարին .

— Դուք ապացուցիք ձեր հայրենասիրութիւնը եւ պայծառատեսութիւնը : Շնորհակալ եմ որ կ'աշխատիք մեր երկրին ապահովութեան եւ խաղաղութեան համար : Ըսէք ձեր ընկերներուն թէ այսօր իսկ 50.000 ֆրանք կը յանձնեմ ձեր համերաշխութեան սնտուկին եւ կը յուսամ ուրիշ գումարներ ալ տրամադրել :

Մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ ալ խօսելով, Նախարարը յայտարարեց.

— Կը հիանամ ձեռք առնուած միջոցներուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ԳՈՅԺԸ

Ճարի Գալէի պարտութիւնէն ետք, Խանասորի դաշտին մէջ ծանր տառապանքներու ենթարկուած Սմկօն, սաստիկ ցուրտին ու բուքին եւ անօթութեան նոր զոհեր տալով հասաւ Մակու, ուր՝ նոր գործակիցներու օժանդակութեամբ կազմակերպեց սահմանամերձ շրջաններու քիւրտ աշիրէթները։

Անտարբեր չէր նաեւ Մակուի Սարտարը, որ իր տրամադրութեան տակ գտնուած զինական ուժերը զօրացնելու ձեռնարկած էր, Սմկոյի հետ Սալմաստի վրայ յարձակելու նպատակով։

Ցաղթական ասորական ուժերը Աղա Պետրոսի, Մալիք Խօշապայի եւ ուրիշ ղեկավարներու հետ Սալմաստ իջան։ Հայ – ասորական բոլոր գիւղերը ցնծութեան մէջ էին երեք օր շարունակ։

Մարտ 13ին տեղի ունեցաւ հայ եւ ասորի ղեկավարներու խառն ժողովը, նախագահութեամբ Օր. Սիւրմա խանումի (Մարշեմոնի քրոջ)։ Ներկայ էին նաեւ Ուրմիայէն Աղա Պետրոսին միացած ռուս սպաները։

Ժողովական Հայերէն եւ Ասորիներէն մաս մը կը պնդէր, անմիջապէս յարձակիլ Տիլիմանի վրայ, զինաթափել հոն որջացած Թաթար եւ Թուրք ուժերը. բայց ի վերջոյ, որոշուեցաւ վերջնագրով մը փորձել հաշտութիւն գոյացնել եւ բանալ տալ Տիլիմանի պարսպադռները։

Մեր վերջնագիրը Տիլիմանցիներուն յանձնուելէն վեց ժամ վերջ, խռովարարները տեղի տալով Տիլիմանի բնիկ, պարսիկ զանգուածներու պահանջին, դուրս ելան քաղաքէն եւ պահուըտեցան մօտակայ լեռներու եւ Թուրք գիւղերու մէջ։

Տիլիմանը խաղաղեցաւ, բայց վտանգը չանհետացաւ։ Թաւրիզէն վրդովիչ լուրեր կը հասնէին։ Կը խօսուէր Մուսուլի շրջանէն յառաջացող Թրքական կանոնաւոր բանակի մը մասին։ Խոյի մէջ ալ խմորումներ կը նշմարուէին։

Կովկաս գաղթելու տրամադրութիւնը պատճառ եղաւ որ մեր ղեկավարութիւնը նպաստաւոր միջոցներ ձեռք առնէ, Խոյէն անվտանգ Ջուլֆա հասնելու համար։

Բոլշեւիկեան զինուորներու վրէժխնդրութենէն ճողոպրած ռուս սպաները սկսան իրենց պահանջները չափազանցել եւ սպառնալ մեզի։

Մեր հարեւանները ամէն մը խաղաղ կ'երեւային, որուն պատճառներէն կարեւորագոյնը «Վանի ժամանակաւոր հայ կառավարութեան» գոյութիւնը կը համարուէր։

«Վանը միշտ կանգուն պիտի մնայ», կը պնդէին շատերը։

Թշնամին տեղեակ էր հայ – ասորական բեկորներու ներքին բոլոր խնդիրներուն եւ խոցելի կողմերուն եւ առիթէն օգտուելով, Տիլիմանի մէջ կազմակերպեց նոր եւ դաւադրական խումբեր, որոնք շատ չանցած, գործի պիտի ձեռնարկէին։

Մարտ 24ին, Կոթուրի ձորէն, Վանի կառավարութեան արեւելեան սահմանէն, Սալմաստ հասան, նոյն շրջանի սահմանապահներէն երեք տասնեակ հայ զինուորներ, որոնք յայտնեցին թէ՝ Վանի կառավարութիւնը գոյութիւն չունի եւ նոր գաղթ մը տեղի ունեցած է։

Գոյժը սարսափելի էր։

Սահմանապահները, փոխանակ պատկան զօրամասին միանալու կամ նոր կարգադրութեան սպասելու, լքած էին իրենց դիրքերը եւ եկած էին գուժելու անհաւատալին, որ իրականութիւն դարձաւ դժբախտաբար։

Նոյն օրը Սարայի եւ Աղբակի ուղղութեամբ սուրհանդակներ ղրկուեցան եւ դեռ անոնք չվերադարձած, մենք ճշգրիտ լուրեր ստացանք տեղական Թուրքերէն։

Վանի անկումին պատճառաւ հրճուող մեր թշնամիները շատ չանցած խոր մտահոգութեան մատնուեցան, տեղեկացած ըլլալով, որ՝ Վանէն գաղթող զանգուածներէն 20.000 հոգի Պարսկաստան կուգան, Խոյի գիծով Կովկաս անցնելու համար։

Խոյէն լուր չունէինք։ Վտանգը նորէն մօտեցած էր մեր դռներուն։

Նոյն երեկոյ, (Մարտ 27 – 1918) Սալմաստ հասան Վանէն նահանջողներէն երկու Ղարաբաղցի ձիաւորներ, Ջալալ եւ Իսրայէլ։

Փոքրիկ թղթի մը վրայ, մատիտով եւ հապճեպ գրուած տոմսակ մըն էր։— «Կոթուրի ձորին մէջ պաշարուած ենք թշնամիներէն։ Կռիւ է, օգնութիւն կ'սպասենք»։

Անմահ Կոստի Համբարձումեանն էր գրողը։ Տոմսը անմիջապէս ղրկուեցաւ Սամսոնին։ Մեր միակ հեռախօսական գիծը նորէն կտրուած էր։

Ձիաւորներ ղրկեցինք հայ գիւղերը եւ զինեալ ձիաւորներ պահանջեցինք։

Առաջին յիսնեակը հասաւ Մահլամէն։ Ձիրօն եկաւ, ուրախ – զուարթ եւ աշխատանքի լծուեցաւ։ Հետզհետէ հասան նաեւ Վաղարշակ Տէր – Վանեանի (Վանեցի), Ձիրոյի եւ Ցօնոյի խումբերը եւ երկու հարիւրակները որոնք կազմ ու պատրաստ, հրամանի կը սպասէին։ Բոլոր թոնիրները միաժամանակ ծխացին, հաց թխելու համար։

Մսագործները գործի անցան։ Խումբ մը տիկիններ տունէ տուն եւ թաղէ թաղ ինկած, հագուստ, կօշիկ, գուլպայ կը հաւաքէին։ Բժշկաառողջապահական խումբերը նոյնպէս կը պատրաստուէին։ Իրենց ձին, զէնքն ու դրամը խնայողներն ալ առատաձեռն եւ անձնուէր դարձած էին։

Հայկական նկարագրի մէկ գիծն էր որ երեւան կուգար.— ծայրայեղ վտանգի պահուն՝ համերաշխիլ եւ մոռացութեան տալ ներքին վէճերը։

Եւ հրամանը տրուեցաւ։

Լուսաբացին, մեր ձիաւորները անցան թշնամիի թիկունքը եւ շարժեցան դէպի Եղդիքան (Սմկոյի սեփական մէկ գիւղը)։

Կռիւը կորսնցուցած էր իր սաստկութիւնը եւ շատ չանցած պարզուեցաւ որ Կոթուրի ձորը պաշարողը Սմկօն է իր վերակազմած աշիրէթներու եւ Մակուի խանի ուժերու հետ։

Եղդիքանէն դէպի Զորաբերանը տանող ճամբուն վրայ դիրք բռնող թշնամին փախած էր արդէն, երբ՝ երեւացին քանի մը Վանեցի զինուորները, որոնց կը հետեւէր գաղթականութեան հոսանքը։

Վանի վերջին գաղթն էր, որ տեղի կ'ունենար։

«Լեւոն Շաղօեանը միրաւոր է», յայտնեցին առաջին եկուորները։ Երկրորդ գոյժը նոյնքան սարսափազդեցիկ էր։

ԱԶԳԻՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԽՆԴԻՐԸ
ԵՒ ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

«ՄԱԿ»Ի ԽՆԱՄԱԿԱԼ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏԻՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Սրբավայրերու խնդրին բարդ հանգամանքը նկատի ունենալով, պիտի ուզէինք թելադրել, որ դատաստանական մասնաւոր կազմակերպութիւն մը ստեղծուի, զբաղելու համար սրբավայրերուն մէջ գոյութիւն ունեցող իրաւունքներու շուրջ ծագած վէճերով։ Այս առթիւ՝ մենք հակամէտ ենք կարծելու, թէ պէտք է հրաժարիլ մօտաւոր անցեալին մէջ մեր հետեւած գործելակերպէն։ Մենք այն կարծիքին ենք, թէ այս ձեւով աւելի դիւրաւ կարելի պիտի ըլլայ ապահովել Երուսաղէմի կրօնական տարբեր հաստատութեանց իրաւունքներու համակարգումը եւ անոնց խաղաղ յարաբերութիւնները։

Ուստի՝ խոնարհաբար պիտի առաջարկէինք, որ պատշաճ թիւով դատաւորներէ բաղկացած կազմակերպութիւն մը ստեղծուի՝ կազմելու համար միջազգային ատեան մը կամ Միացեալ Ազգերու Ընդհ. Ժողովին եւ կամ Միացեալ Ազգերու մէկ այլ ձեռնհաս մարմնին կողմէ, որոշ շրջանի մը համար։ Այս ատեանը անկախ պիտի ըլլայ Երուսաղէմի քաղաքային դատական իշխանութենէն։ Այս դատաւորները պաղեստինցի Հրեաներ կամ Արաբներ պիտի չըլլան, ոչ ալ անդամ՝ այն երեք եկեղեցիներէն մէկուն, որոնք սեփականատիրութեան իրաւունքներ ունին սրբավայրերուն վրայ։

Այս ձեւով այլեւս անհրաժեշտ չի դառնար քննիչ յանձնախումբ մը կազմել եւ անոր տալ խորհրդականի պաշտօն քաղաքի կառավարիչին մօտ՝ այն պարագային, երբ տարակարծութիւններ ծագին, ինչպէս նախատեսուած է օրինավիճակի նախագծին մէջ։ Այս ձեւով նաեւ կառավարիչը ազատ պիտի կացուցուի այն ծանր բեռէն, որուն պիտի ենթարկուէր, եթէ ստիպուած ըլլար զբաղիլ այն վէճերով, զորս քննելու ոչ ժամանակ, ոչ ալ ձեռնհասութիւնը պիտի ունենար։ Մենք կը կարծենք, թէ սրբավայրերու մէջ գոյութիւն ունեցող իրաւունքներու վերաբերեալ հարցերով զբաղելու համար ընտրուած դատաւորները աւելի արդարութեամբ պիտի կրնան կարգադրել ծագելիք հաւանական վէճերը։ Միջազգային ատեանին իրաւասութիւնը հիմնուած պիտի ըլլայ այն օրինական վաւերագրերուն վրայ, որոնք կը հաստատեն սրբավայրերուն մէջ զանազան համայնքներու ունեցած իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները։

Ինչ կը վերաբերի օրինավիճակի նոր ծրագիրը յատկանշող դպրոցական եւ կրթական քաղաքականութեան, Խորհուրդէն կը խնդրենք թոյլ տալ մեզի ըսելու, թէ Երուսաղէմ ամէն տեսակէտով այլացեղ բնակչութիւն ունեցող քաղաք մըն է եւ թէ լաւ պիտի ըլլայ, որ այս վիճակը շարունակուի այսպէս։ Մեր կարծիքով՝ քաղաքին վարչութիւնը պէտք չէ ձգտի հետեւելու այնպիսի քաղաքականութեան մը, որուն նպատակը ըլլայ միատարր բնակչութիւն մը հաստատել Երուսաղէմի մէջ։ Հետեւաբար, պէտք չէ խտրութիւն դրուի արաբ եւ հրեայ համայնքներու դպրոցներուն եւ ուրիշ ազգութեանց պատկանող համայնքներու դպրոցներուն միջեւ։ Երուսաղէմի բնակչութեան բոլոր տարրերը — ազգային եւ կրօնական —, ըլլան անոնք արաբ, հրեայ, յոյն, ամերիկացի, բրիտանացի, հայ, եւն., պէտք է ունենան իրենց համայնքային վարժարանները, հաւասար իրաւունքներով եւ պարտականութիւններով։ Բոլորն ալ պէտք է նոյն օրէնքներուն ենթակայ ըլլան եւ ստանան տնտեսական նոյն օժանդակութիւնը, ինչ որ ալ ըլլայ իրենց գործածել ուզած լեզուն եւ մշակութային աւանդութիւնները։ Որովհետեւ, թէեւ, արաբ եւ հրեայ համայնքներէն զատ, միւս համայնքները փոքրամասնութիւններ կը կազմեն իրենց համրանքով, սակայն պէտք չէ փոքրամասնութիւն նկատել զանոնք քաղաքական իմաստով։

Երուսաղէմի ցեղային ու կրօնական բոլոր տարրերը, անհատապէս եւ հաւաքապէս, պէտք է վայելեն քաղաքացիական հաւասար իրաւունքներ, թէ կրթական եւ թէ այլ մարզերու մէջ։ Այսպէս՝ Երուսաղէմ, Սուրբ Քաղաքը, ամբողջ աշխարհի համար պէտք է օրինակ հանդիսանայ այն իմաստով, թէ ինչպէս ազգային եւ կրօնական զանազան տարրեր կրնան խաղաղութեամբ ապրիլ իրարու հետ, առանց որ անոնցմէ մէկը իշխէ միւսին վրայ, կամ մեծամասնութիւնը հետամուտ ըլլայ իր մէջ ձուլելու փոքրամասնութիւնը։

Իբրեւ եզրակացութիւն Երուսաղէմի օրինավիճակի մասին իմ ըրած այս քանի մը դիտողութիւններուս, Խորհուրդէն կը խնդրեմ արտօնել գիս կոչ մը ուղղելու բոլոր շահակիցներուն, որպէսզի գերագոյն ճիգ մը ընեն լուծում մը գտնելու համար Երուսաղէմի հարցին։ Քաղաքը հիմա բաժնուած է երկու մասի, եւ այս երկու հատուածներուն բնակիչները կ'ապրին անհանդուրժելի պայմաններու մէջ։ Շատերը զրկուած են իրենց ընտանեկան բոյներէն եւ թշուառ վիճակ ունին։ Հիւանդութիւնը եւ մահը աւերներ կը գործեն։ Բնակչութեան կեանքը մտահոգիչ կերպով կազմալուծուած է ամէն մարզի մէջ։ Կրնամ վստահեցնել ձեզ, թէ Երուսաղէմի բոլոր մարդոց եւ կիներուն հոգիին մէջ կը տիրեն դառնութեան զգացումներ։ Այս պայմանները ծանօթ են բոլոր շահագրգռուողներուն։ Երուսաղէմի հարցին քննութիւնը աւելի քան ստիպողական է։

Մենք պիտի շարունակենք աղօթել քաղաքի եւ ընդհանուր խաղաղութեան համար։

ՏԻՐԱՅՐ ԵՊԻՍԿ. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ

Չացկի բացառիկ մրցումները

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 10 Ապրիլ.— Շատերը այն կարծիքէն էին թէ այսօր բազմութիւնը նուազ պիտի ըլլայ, բայց ճիշդ հակառակը պատահեցաւ։ Վերնատունը (tribune) ինչպէս մարզադաշտը կը յորդէր բազմութեամբ, ժամանակէն առաջ։

Իսկ լէ Մուլինոյի մարզադաշտը այցելողներէն ստուար բազմութիւն մը կը խօսէր հոս, հոն տեղի ունեցած խաղերու մասին, աւելցնելով թէ երեսուն հազարնոց փարիզահայութիւնը կրնայ նմանօրինակ քան մարզադաշտեր լեցնել եթէ ուզէ, եւ աւելորդ է «խաչաձեւումներու» մաղձ ժայթքել։

Մրցումներու ժամկէտը կը մօտենայ, եւ ժողովուրդը յանկարծ կը սկսի ծափահարել։ Քաղաքապետը, ընկեր Bleuze եկած է, շրջապատուած իր բազմաթիւ հետեւորդներով։ Ժողովրդական դէմք մըն է ան պարզ ինչպէս ճառագայթ մը, համեստ ինչպէս աշխատաւոր մը։ Հօր մը պէս գուրգուրանք ու սէր կը յայտնէ իրեն դիմաւորողներուն։ Իրեն համար դասակարգի եւ ցեղերու խտրութիւն չկայ։ Ալֆորվիլը իր այլազան բնակչութեամբ՝ կը սիրէ կը յարգէ զինք, բայց մենք Հայերս աւելի շատ, որովհետեւ մենք կարօտը կը քաշենք իրաւ մարդուն։

Քաղաքապետը բեմի կեդրոնը իր տեղը կ'առաջնորդուի։ Հրապարակ կուգան այս անգամ Լիոն – Տէսինի եւ Վիէնի խումբերը, կարճ բայց գերազանցապէս տպաւորիչ տողանցքէ մը վերջ, խաղը կը սկսի։ Ժողովուրդին համակրական կանչերը չեմ գիտեր ինչո՞ւ Վիէնցիներուն ուղղուած են, ինչպէս երէկ նոյնպէս այսօր։ Արդեօք «պարտեալ յաղթական»ի դարաւոր բանաձե՞ւն է հոգեբանական պատճառ, բայց մօտս նստող անծանօթներ ուրիշ բան կ'ըսեն.— թէ՝ «պատճառը ազգային եռագոյնի խորհրդանիշն է, իրենց կուրծքի զարդանիշը»։

Լիոն – Տէսինի ներկայացուցիչները իրական մարզիկներ են, սնապարծութեամբ չեն արբենար, եւ զգաստ խաղարկութեամբ արդէն կը շահին մէկ կէտ, տասր վայրկեանէն, Վիէնցիներր սակայն յուսահատիլ չեն գիտեր եւ իրենց կայտառ եւ յարաշարժ խաղարկութիւնը կը շարունակեն,— «Ալէ Վիէն», «ալէ ալէ» միայն կը լսուի ամէն կողմէ։ Դադարէն վերջ լրանալէ առաջ Լիոն – Տէսինցի –

ներու մէկ ս՚ալէն օգտուելով, կը չահին 1 կէտ միայն, Լիոն - Տէսինցիներու Դէմ դէմ :

Տագնապալի պահը կը մօտենայ եւ ահա ոտքնդոստ ծափերու եւ կեցցէներու տարափի մը տակ դաշտ կուգան վերջին ախոյեանները : Մարսէյլի եւ Ալֆորվիլի խումբերը, իրարու արժանի, եւ վաղածանօթ ... : Զոյգ խումբերով տողանցք մը կը կատարեն, եւ կուգան կանգնիլ պատուոյ նախագահութեան բեմին առջեւ :

Քաղաքապետը դաշտ կ'իջնէ յատկապէս ողջագուրելու բոլոր մարզիկներուն հետ : Ցետոյ կարճ արարողութեամբ՝ Ալֆորվիլի խումբին կողմէ ճաշակաւոր նուրբ բաժակ մը կը նուիրուի հետեւեալ վերտառութեամբ.— «Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին կողմէ նուէր իր պատուոյ նախագահ պարոն Bleuzeի, Chevalier de la Légion d'Honneur, քաղաքապետ Ալֆորվիլի» :

Քաղաքապետը շնորհակալութիւն յայտնելով, կը յառաջանայ դաշտի կեդրոնը եւ մեկնումի հարուածը կուտայ գնդակին : Իրաւարարներ փութկոտ գործունէութեան մէջ են ծանրակշիռ բաժէրին գիտակցութեամբ : Լուսանկարիչներ ինչպէս երէկ այսօր եւս պատեհութիւնէն կ'օգտուին :

Խաղը կը սկսի : Մարսէյլցիները ժողովուրդի համակրական կանչերուն առարկայ կ'ըլլան, մանաւանդ դաշտէն մեկնող նախկին խումբերու տղաքը, հանդիսատեսի դիրք բռնած, «ալէ, Մարսէյլ» որոտընդոստ կանչերով կը խափանեն Ալֆորվիլի ներկայ ժողովուրդին սրտատրոփ քաջալերանքը՝ իրենց զաւակներուն ուղղուած :

Քառորդ ժամէն Մարսէյլ կը նշանակէ առաջին կէտը :

Երկու կողմէն գնդակը կը սուրայ, Ալֆորվիլի խումբը հրաշալի տոկունութեամբ՝ յոգնութիւն չի գիտեր եւ հակառակ օրերու իր հիւրամեծար աշխատանքին՝ անսայթաք յառաջ կը տանի և կ'արձանագրէ չատ յաջող կէտ մը իր կողմէ, դադարէ վերջ նմանապէս երկրորդ մը : Ալֆորվիլցիները 2, Մարսէյլ մէկ, զոր քիչ վերջ կը բարձրացնեն երկուքի :

Քանի մը վայրկեան դադար, վերջին գուպարը սկսելու համար : Ժամանակը կ'անցնի, սակայն երկու կողմի ախոյեաններ անթեքելի կը մնան իրենց մրցակցութեան մէջ : Ի վերջոյ Ալֆորվիլցիները իրենց երկու կողմնակի (քորները) անկխնամուտ հաչուելով յաղթական կը հռչակուին ու խաղերը կը վերջանան Մարսէյլ 2, Ալֆորվիլ 2+2 : Ալսպէս Ալֆորվիլ բաժակին կը տիրանայ արդար վարձատրութեամբ :

Այս չորս սքանչելի խումբերը եթէ իրարմէ նոր փորձառութիւն սորվեցան հաւանաբար, մենք ականատեսներս եւս չատ մը դասեր քաղեցինք անոնց տոկունութենէն եւ կարգապահութենէն : Երկու օրուան խաղարկութեանց ատեն անոնք բոլորն ալ առհասարակ ցոյց տուին հիանալի քաջութիւն, եղան պատահական վիրաւորներ որոնք քանի մը վայրկեան դադարէ վերջ դաշտ վերադարձան : Ոչ մէկ վէճ ունեցան եւ մարզիկի բարձր ոգին կը սաւառնէր իրենց հետ : Ցուցիչ էր վերջին «մնաք բարով»ը, երբ նախագահը շնորհաւորեց յանուն ժողովուրդին :

Բոլորս մեկնեցանք ուշ ատեն կիսախաւար դաշտէն, նոր օրերու կարօտով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

★ Երկուշաբթի իրիկուն, ուշ ատեն, Լիոնի եւ Մարսէյլի մարզիկները բաց ճաշարան չգտնելով, հաւաքուեցան Պ. Փիլիպոսեանի սրճարանը, ուր յանպատրաստից ճաշ մը սարքուեցաւ, շնորհիւ դրացի հայ [illegible] ասպնջականութեան, ինչպէս եւ մսավաճառ Սարգիս Մութաֆեանի որ առատ միս տուաւ : Կը նախագահէր եղբ. Վ. Պապիկեան, սեղանապետն էր Լիոնի մարզիկներէն եղբ. Վարդգէս : Այս առթիւ խօսք առին մարզիկները եղբ. Պապիկեան, ինչպէս եւ Պ. Պ. Բարթող Փափազեան, Ոսկեան Գալայճեան : Արտասանեց Պ. Զ. Մուրատեան, երգեցին Պ. Պօղ. Դաւթեան, Հաճի Կար. Պետրոսեան : Խնջոյքը տեւեց մինչեւ ժամը 12 : Հայ դրացիները կարմիր հաւկիթ եւս նուիրած ըլլալով, հաւկթախաղեր ալ տեղի ունեցան :

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՇԱԲԱԹԸ

Հայ Նախկին Ռազմիկներուն Ընկերակցութիւնը, սեղմելու համար Ֆրանքօ - Հայկական համերաշխութեան կապերը, կազմակերպած է.—

1. Ապրիլ 26, Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20ին մեծ ընթրիք մը, հայ, ֆրանսացի եւ օտար ականաւոր հիւրերով, հովանաւորութեամբ Նախկին Ռազմիկներու նախարար Պ. Ժօքիոյի, որ անձամբ պիտի նախագահէ :

Այն Հայերը որ կ'ուզեն մասնակցիլ սեղանին, այժմէն պէտք է արձանագրուին : Ճաշագինն է 1500 (հազար հինգ հարիւր) ֆրանք մարդ գլուխ :

2. Տարին մէկ օր յատկացուած է մեզի, արծարծելու համար Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բոցը, Յաղթական Կամարին տակ :

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, զուգակցութիւն մը ստեղծելու համար Հայկական Մեռելոցի եւ Անծանօթ Զինուորի խորհուրդին միջեւ, այս տարի նշանակած է Ապրիլ 29ի Շաբաթ օրը :

Թափօրը պիտի կազմուի Avenue des Champs Elysées, métro Georges Vի վրայ ու զինուորական նուագախումբով պիտի առաջնորդուի դէպի Etoile, Անծանօթ Զինուորին դամբանը :

Թափօրին կրնան ու պէտք է մասնակցին բոլոր Հայերը բացի կիներէն եւ մանուկներէն, որոնք կրնան հետեւիլ Թափօրին քովերէն :

Գ.— Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով եւ բարձր Թոյլտուութիւնովը Էնվալիտի զինուորական կրօնական վարչութեան, Հայ Նախկին Ռազմիկները հայածէս պատարագ մը կատարել պիտի տան Էնվալիտի Սէն Լուի եկեղեցիին մէջ, 30 Ապրիլ Կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 11.45ին : Այս բացառիկ պատարագին Հայերը պէտք է ներկայ ըլլան խուռներամ, ժամը ճիշդ 11.45ին :

Այս երկու հանդիսաւոր արարողութեանց պիտի մասնակցին բազմաթիւ օտար պատուիրակութիւններ իրենց դրօշներով :

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համար դիմել կամ հեռախօսել Պ. Սուրէն Ճերմակեանի, 35 rue de la Boétie : Tél. Ely. 35.48 :

Նախագահ Ռ. Միութեան
ԳԱՌՆԻԿ ՄՈՄՃԵԱՆ

— Ջուրը տեսնէ ձուկ կ'ըլլայ, ծակը տեսնէ մուկ կ'ըլլայ :

— Պտղաշատ ծառին քար նետող չատ կ'ըլլայ :

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Շաբաթ, 8 Ապրիլ, Ring Valentinoisն կազմակերպած էր կռփամարտի մեծ մրցում մը Vichy - Valence : Այս մրցումին, ամաթէօրներու շարքին, կը մասնակցէին երեք Հայորդիներ Նոր Սերունդէն, Նաճարեան եւ Կարոյեան՝ Վալանսէն եւ Մուշլեան Ս. Էթիէնէն :

Մրցումը տեղի ունեցաւ Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահին մէջ, հազարաւոր հանդիսատեսներով : 4րդ շրջանին (րաունտ) Մուշլեան յաղթական հռչակուեցաւ, հակառակորդը երրորդին լքած ըլլալով կռուաբեմը :

5րդ շրջանին խաղին (combat) Կարոյեանն էր յաղթողը որուն վիճէցի հակառակորդը երկրորդ շրջանին արիւնլուայ դէմքով հեռացաւ բեմէն :

6րդ խաղին Նաճարեան, որ յոգնած վիճակի մէջ բեմ եկաւ, նոր վերադարձած ըլլալով Մոնաքոյէն, պատուաւոր պարտութիւն մը կրեց մէկ կէտով, երբ գրեթէ հաւասար կը նկատուէր :

Մեր տղաքը հազիւ մանր մունր նուէրներով քաջալերուեցան, մինչդեռ իրենց Ֆրանսացի հակառակորդները լիարուռն պարգեւներ կը ստանային :

Թղթակից

ԻՆԴՈՆԵԶԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ապստամբապետ Աղիզ ոչ թէ անձնատուր եղած է, այլ կը շարունակէ դրաւած պահել Մաքասարը : Կառավարութիւնը վերջնագիր տուած է եւ օդանաւ մը պիտի ղրկէ երրորդ անգամ, որպէսզի անձնատուր ըլլայ : Եթէ մերժէ, բանակը յարձակման պիտի ձեռնարկէ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվը Լի, Փարիզ պիտի գայ Ապրիլ 22ին : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Մոսկուա եւս պիտի հանդիպի, եւք մը գտնելու եւ մթնոլորտը թեթեւցնելու համար : Եգիպտոսի պատուիրակը, Մահմուտ պէյ Ֆաւզի, որ Ապահովութեան Խորհուրդին հերթական նախագահն է, Դշ. օր թախանձագին կոչ մը ուղղեց մեծ պետութեանց, որպէսզի համաձայնին խաղաղութեան գործնական ծրագրի մը վրայ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Սայիտ փաչայի (Ջերքէզ) : Երեսփ. ընտրութեանց մասնակցած են 340.000 քուէարկուները 70 առ հարիւր համեմատութեամբ : Քսան երեսփոխաններ ընտրուած են արեւմտեան Յորդանանի (Պաղեստինի արաբական մասը), [illegible] Յորդանանի համար : Երուսաղէմի եւ ամբողջ Պաղեստինի մէջ առաջին ընտրութիւնն է որ կը կատարուի այս 1908էն ի վեր, երբ կազմուեցաւ Օսմ. խորհրդարանը :

ՆԱՅԻՐԻ

Նոր ստացանք Հալէպի երիտասարդ ամսագրին վերջին թիւը, 1949 Սեպտեմբեր - Դեկտեմբեր, ճոխ բովանդակութեամբ :

Ցաւօտարարութենէ մը կ'իմանանք թէ յապաղումը հետեւանք է վիրաբուժական գործողութեան մը որուն ենթարկուած էր խմբագիրը՝ ընկեր Ա. Ծառուկեան, ամէն աշխատանք դադրեցնելով ամիսներ շարունակ :

Նայիրի այժմ փոխադրուած է Պէյրութ, ուր պիտի կատարուի հրատարակութիւնը : Նոր հասցէն.— A. Dzaroukian, B. P. 587, Beyrouth (Liban) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Թ.

Անցան րոպէներ : Վիրաւորը բաց արաւ աչքերը, նորից սոսրսափելի ջանքեր գործ դրեց, խուլ հառաչանքներով ազմկեց շրջակայքը :

Նա միայն կարողացաւ շուռ գալ մէջքի վրայ եւ նորից ուշաթափուեց : Մօտիկ տեղով անցնող նապաստակը տեսաւ նրան եւ սարսափահար փախաւ դէպի ցած :

Ներքեւից պատահական մի քամի եկաւ, շարժեց թփերի տերեւները, քսուեց նրա դէմքին ու թռաւ, անյայտացաւ : Նրա զովութիւնը բացեց արնաքամ մարդու աչքերը :

Մթնած խելքը չկարողացաւ մի բանի հասնել, ամէն ինչ — սար, ձոր, երկինք, արեգակ խառն էին, շարժւում էին, փախչում էին դէպի ինչ որ կողմ : Բերանը հնոց էր դարձել, այրւում էր, լեզուն չէր շարժւում, իսկ աչքերի կոպերը ծանր էին, անշարժ, որպէս փայտի տախտակներ :

Վերջին անգամ նա մի թոյլ շարժում գործեց, բերանը բաց արաւ : Վերջին անգամ մի ցաւալի, օրհասական աղաղակ դուրս թռաւ նրանից եւ արեգակը սկսեց խաչել նրա բաց դէմքը...

Երկու ժամ անցած՝ մի խոր ձորի մէջ, որ բաւական հեռու էր մեր նկարագրած տեղից, երեւացին երկու հետեւակ մարդիկ :

Դուրս գալով ծառերի միջից, նրանք իջան այն փոքրիկ կածանի վրայ, որ գալիս էր վերեւից, կտրում ձորը, անցնում բլուրների լանջերով, նրա կողքին, մօշի թփերի տակ, հոսում էր փոքրիկ աղբիւրը : Երկուսն էլ մօտեցան, երկուսն էլ խմեցին : Ապա միմեանց բարի ճանապարհ մաղթելով, բաժանուեցին :

Մէկը գնաց դէպի հարաւ : Նա լուր էր տանում Մելիք - Աւանի Տող բերդը : Իսկ միւսը բռնեց նրան հակառակ ուղղութիւն եւ սկսեց արագ քայլել դէպի սարերը :

Ժ.

Համարեայ միաժամանակ երկու հակառակ կողմերից Աւետարանոց մտան երկու սուրհանդակներ :

Մէկը աղբիւրի մօտ մեր տեսած հետեւակ գիւղացին էր :

Այժմ նա հանել էր չուխան, փափախը դրել էր թեւի տակ, նշանակում էր որ նա թեթեւնալու պէտք էր զգում, որպէսզի շուտ չյոգնէ : Լեռնեցու հաստատ քայլերով նա անցաւ գիւղի արեւելեան ծայրից, իր ձեռքի փայտով պաշտպանուելով շներից, որոնք մի ակնթարթում նկատել էին անծանօթ մարդուն ու ընկել էին նրա ետեւից :

Նրան տեսան շատերը, բայց նա ցոյց տուեց որ իր ճանապարհորդութիւնը այս գիւղում չպիտի վերջանայ : Մի րոպէում հասաւ հիւսիսային լանջիվայրին, կանգ չառաւ գիւղի վերջում եւ շարունակեց իր ճանապարհը դէպի հիւսիս. կարելի էր կարծել որ նա գնում է մի ուրիշ գիւղ եւ շտապում է ժամանակին տեղ հասնել :

Բայց երբ բաւական հեռացել էր գիւղից, դուրս եկաւ ճանապարհի վերի մասը եւ, թեքուելով դէպի ձախ, գնաց դէպի լեռնային բարձրաւանդակի գլուխը :

Այդտեղ նա նորից երեսը դարձրեց դէպի Աւետարանոցի կողմը եւ սկսեց այս անգամ հանդարտ եւ զգոյշ քալել, շուտ շուտ նայելով իր չորս կողմը, կարծես աշխատելով որ ոչ ոք չնկատէ իրեն :

Բարձրաւանդակը երկար շղթայի ձգւում էր դէպի հարաւ եւ վերջանում էր գիւղի մէջ բարձր ու լերկ ժայռերով, որոնց գլխին շինուած էր Մելիքի տունը :

Գիւղացին, ուրեմն, գնում էր այդ տունը :

Միւս սուրհանդակը այդքան զգուշութիւնների կարիք չունէր :

Նրա տանջուած ձին կանգ առաւ նոր շինուած մի մեծ տան առաջ, որ բարձրացած էր գիւղական խրճիթների մէջ, ժայռի արեւելեան ստորոտի մօտ, երեսը դարձած դէպի Մելիքի տունը :

Առաջին խօսքը, որ նա լսեց բակը մտնելիս, այն էր թէ Բէկը առաւօտեան նամազից յետոյ գնացել էր որսի :

Սակայն նա զուր չէր այնքան շտապել :

Աւետարանոցում մի ժամ առաջ յայտնի դարձաւ, որ պատահել է ինչ որ սարսափելի բան : Սուրհանդակը, իբրեւ հարազատ թուրք, չէր կարողացել անխօս մնալ ճանապարհին, իր կատաղութիւնը չէր ծածկել ամէն անգամ, երբ հանդիպել էր կեավուրին եւ սուրբ պարտ էր համարել սպառնալիք կարդալ ամէնքին :

Էջօ

վրայ եւ կը վստահեցնեմ որ եթէ ուէ մէկը փորձէ խառնակութիւն յարուցանել Շէրպուրի մէջ, իր ականները պիտի փշրուին: Այս 52 թնդանօթները որոնք ամենավերջին դրութեամբ են, իրենց գունդերուն հասած պիտի ըլլան մէկ չաբաթէն: Այս զէնքերը կը յանձնուին ազատ երկրի մը որ, ինչպէս Ամերիկան, որեւէ յարձակողական դիտում չունի: Ազատ ժողովուրդները, սերտօրէն միացած, ուրիշ նպատակ չունին եթէ ոչ ամրապնդել իրենց ապահովութիւնը եւ խաղաղութիւնը:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները թռուցիկներ ցրուած էին, բողոքի ցոյց մը կատարելու համար, սակայն ձախողեցան:

★ Առջի օր «Սը Սուար» (համայնավար) գրած էր թէ իւրաքանչիւրը 12 թոն ծանրութեամբ երկու V2 ռումբեր հասած են փարիզեան գործարանի մը եւ Սահարա պիտի ղրկուին, փորձուելու համար: Այս առթիւ հրահանգուած էր գործադուլներ սարքել վեց գործարաններու մէջ: Թերթը միեւնոյն ատեն կ'ըսէր թէ երկու զէնքերը կը գտնուին Քորպէյլիէռ փողոցը (13րդ թաղամաս), մասնաւոր գործարանի մը մէջ:

Նշանակուած ժամուն ցուցարարներ հաւաքուած էին, «անկցի պատերազմը» աղաղակներով: Հարիւրաւոր ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան: Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, եղածը ոչ թէ երկու V2 ռումբ էր, այլ երկու սնտուկ ռազմանիւթ, որ Ծայր. Արեւելք պիտի փոխադրուէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ օրաթերթերը, «Իւմանիթէ» եւ «Սը Սուար» մեծագումար հանգանակութիւն մը բացած են ի նպաստ իրենց: Միեւնոյն ատեն կը թելադրեն անխնայ պայքար մղել հակառակորդ լրագիրներուն դէմ: Տեղեկատու նախարարութեան մէկ զեկուցման համաձայն, երկու թերթերուն սպառումը հետզհետէ պակսած է ազատագրութենէն ի վեր: Այսպէս, 1945ին «Իւմանիթէ»ն օրական 600.000 հատ կը ծախուէր, իսկ այս տարի Փետրուարին սպառումը իջած էր 243.190 օրինակի: «Սր Սուար»ի սպառումը, որ մինչեւ 545000ի բարձրացած էր 1946ին, այս տարի Փետրուարին իջած էր 218.962 օրինակի:

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ձերբակալուեցան Հռոմի մէջ, երբ ցոյց մը կը կատարէին ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, բողոքելու համար զէնքերու փոխադրութեան դէմ: Հարիւրաւոր թռուցիկներ բաժնուած էին այս առթիւ:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութեան վարչական խորհուրդի անդամներէն ականաւոր դէմք մը, գնդ. Ռէմի, որ վճռական դեր կատարած է դիմադրական պայքարին մէջ, հրաժարեցաւ առջի օր: Գնդապետը յօդուած մը հրատարակելով Carrefour շաբաթաթերթին մէջ (11 Ապրիլ), կ'ըսէր թէ «վաւերական փաստերու, նոյնիսկ թշնամիներու վկայութեան համաձայն, Ֆրանսա 1940 Յունիսին պէտք ունէր թէ Փէթէնի եւ թէ տը Կոլի»: Այս առթիւ կը պատմէր թէ զօր. տը Կոլ ալ ըսած է.— «Մի մոռնաք որ Ֆրանսա երկու չուանի պէտք ունէր: 1940 Յունիսին նոյնքան պէտք ունէր Փեթէնի որքան տը Կոլի պարանին, վահանի մը ինչպէս սուրի մը»: Ռէմի կ'առաջարկէր ազատ արձակել 94 տարեկան ծերունին: Զօր. տը Կոլ անմիջապէս ժխտեց իր գործակցին յայտարարութիւնը: Գնդապետը իր հրաժարականին մէջ կ'ըսէ թէ Փէթէն, որ զինքն ալ դատապարտած էր, «ամէն բան րրաւ յոռեգոյն կացութենէ մը փրկելու համար Ֆրանսայի ժողովուրդը»:

ՓՐԱԿԱՅԻ ամերիկեան տեղեկատու դիւանին երկու չեխ պաշտօնեաները, Օր. Տոկմար Քաչետովսքա, 23 տարեկան, եւ Պ. Լուտոմիր Էլոնէր 28 տարեկան, դատապարտուեցան 15 եւ 18 տարի բանտարկութեան, իբրեւ լրտեսներ: (Թարգմանի պաշտօն կը կատարէին):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի սկաուտական վերին մարմինը ու բոլոր սկաուտները յարգանքով եւ երախտագիտութեամբ կը խոնարհին իրենց միութեան հիմնադիր, վաստակաւոր ուսուցիչ եւ մեծ դաստիարակ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԻՆԴԼԵԱՆԻ թարմ շիրիմին առջեւ եւ այս առթիւ իրենց խորին վշտակցութիւնները կը յայտնեն հանգուցեալին ընտանիքին եւ պարագաներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախարբերդցիականի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Իւղաբեր Թոքմաճեանի մահուան առթիւ, հայրենակից Եզեկել Սարիպօղոսեանի ընտանիքին:

Համազգային Սգատօնը Փարիզի մէջ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11-24Ի

Նախաձեռնութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ. ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ:

23 Ապրիլ ժամը 2.30ին, Salle Gaveau, 45-47, rue de la Boétie, (métro Miromesnil):

Մուտքը ազատ է:

★

Ապրիլ 11-24ը Տէսինի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Կրթ. Մարմնոյ, եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է:

★

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Հ. Ազգ. Եկ. Միութեան կողմէ, կիրակի 16 Ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ: Հրաւիրուած են գաղութին բոլոր կազմակերպութիւնները:

★

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլ — Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ, հայրապետական հրահանգով ճշդուած յառաջիկայ Կիրակի օր, կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ, Ապրիլ 11-24ի հայ նահատակներու յիշատակին: Կը պատարագէ Տ. ՇԱՀԷ ԱՐ. ԱՃԷՄԵԱՆ, որ նաեւ կը նախագահէ Սգատօնին եւ կը խօսի: Խօսք կ'առնեն նաեւ Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու պետերը: Կը հրաւիրուին մասնակցիլ հայ ազգային մարմինները եւ միութիւնները:

Վարչութիւն Մայր Եկեղեցիի

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը կը մասնակցի, ամբողջ կազմով, այս հանդիսաւոր պատարագին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ.ի մինիմները, քատէները, պահեստի Ա. եւ Բ. խումբերը եւ Առաջինը պիտի մրցին Bourg la Reine Union Sportive համապատասխան խումբերու դէմ:

Հասցէ.— Terrain rue Charpentier B. R. առնել օթօպիւս թիւ 187 Port ed'Orléansէն, իջնել La Roumerse: Սկզբնաւորութիւն ժամը 13ին: Ջերմօրէն կը խնդրուի մեր հայրենակիցներէն աւելի մօտէն հետաքրքրուիլ մեր այս երիտասարդական շարժումով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ն. ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի ազգային բարերար ողբացեալ Ներսէս Օհանեանի մահուան 14րդ տարելիցին առթիւ: Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պագալեան եւ Աչճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ՅԱԿՈԲ ՊԱԳԱԼԵԱՆԻ (Տիգրանակերտցի) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան վարժարանի հոգաբարձութեան, Զատկի առթիւ կազմակերպած հանդէսը, կիրակի 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, 2 rue de la Défense: Մուտք 100 փր.

Պ. ՊՕՂՈՍ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
ՍՕՖԻԿ ԱԼԵՔԵԱՆ
Ապրիլ 2, 1950 Նշանուած Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄՕՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի» ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 9ին: Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամանակին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբը: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի դասախօսական խառն ժողովը (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի հետ միասին) այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, մանկապարտէզի սրահը: Բոլոր ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Դասախօսութիւնէն ետք մտքերու փոխանակութիւն: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

ՓԱՐԻԶԻ Ուս. Միութեան Գ. դասախօսութիւնը՝ 18 Ապրիլ ժամը 21ին Մարի Նուպար Ուսանողական Տան մէջ: Կը խօսի Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, նիւթ ունենալով՝ «Նահապետ Ռուսինեան»:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ Լսարանին հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Րէժանի վերնայարկը: Զեկոյց Պ. Գորեանի՝ «Կրթական գործը Խ. Հայաստանի մէջ»:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Խուպիկեաններու բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3—8 Սէնթ Էնըմօնի ներքնասրահներուն մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

Կ. Խաչի 40ամեակը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՅԻՍ 20ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 16 AVRIL 1950 Կիրակի 16 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6129—Նոր շրջան թիւ 1540
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՆՃԱՐԱՓԱՅԼ» ՀԱՐԹԻՉՆԵՐ

Վերջապէս կարելի եղաւ ուղղակի կապ մը հաստատել Երեւանի հետ, օրը օրին հետեւելով անթելին :

Անոնք որ կը կարդան «Յառաջ»ի այդ բաժինը, «Երեւանն է խօսում», գոնէ մօտաւորապէս կը ծանօթանան մեր հայրենիքի անցուդարձին :

Եթէ կարելի ըլլար թերթերն ալ ստանալ ուղղակի, բաժնեգրութեամբ կամ փոխանակութեամբ, անշուշտ աւելի լայնօրէն պիտի օգտուէինք : Ինչպէս պատերազմէն առաջ :

Այդ պահանջը չի կրնար գոհացնել «Կուլտուրական կապ»ի ամսագիրը, «Սովետական Հայաստան», քարոզչական օրկան մը որ արտասահման կը հասնի 3-4 ամիսէն : Ոչ ալ «էջմիածին»ը, իր սահմանափակ բովանդակութեամբ (Փարիզ կը հասնի 5-6 ամիսէն) :

Ամէն պարագայի մէջ, կարելին կը փորձենք, թերթ եւ գիրք ճարելու համար ... Մոսկուայի ճամբով, Միջին Արեւելքէն կամ օտար գործակալութեանց միջոցաւ : Միշտ սպասելով լաւագոյն օրերու :

Այսպէս ուրեմն, գլխաւոր եւ անմիջական աղբիւրը կը մնայ «Երեւանն է խօսում»ը, բազմազան լուրերով,— մշակոյթ, շինարարութիւն, կուսակցական - պետական ձեռնարկներ եւայլն :

Ուրբաթ օրուան զեկուցումը կը հաղորդէր պետական համալսարանին մէջ կատարուած գիտական ատեանս մը՝ Նիկոլա Մառի լեզուաբանական տեսութեանց մասին :

Խօսեր են երեք «մասնագէտներ», ի ներկայութեան ուսանողներու, ուսուցիչներու, բանասէրներու : Բոլորն ալ մէկ առաջադրութեամբ, — ապացուցանել թէ Նիկոլա Մառն ալ «հանճարեղ» գիտնական մըն է, որ «սովետական լեզուաբանութիւնը կանգնեցուց դիալեկտիկական մատերիալիզմի կանգուն պատուարին վրայ, ուժեղ հարուած տալով արեւմտա - եւրոպական կեղծ լեզուաբաններուն » :

Անշուշտ ընթերցողները կը յիշեն թէ այս արշաւանքը — Ն. Մառի տեսութիւնը — ուղղուած էր երկու ականաւոր մասնագէտներու, Հրաչեայ Աճառեանի եւ պրոֆ. Ղափանցեանի դէմ :

Անցեալ տարի, Երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիան հանդիսաւոր նիստ մը գումարեց, վաւերացնելու համար Կեդր. Կոմիտէին մէկ բանաձեւը, որ վերէն վար կը հարթէր, կը դատապարտէր երկու վաստակաւոր գիտնականներուն եւ անոնց հետեւորդներուն լեզուագիտական տեսութիւնները :

Ի՛նչ քսութիւններ, ի՛նչ վերագրումներ այս առթիւ : Մինչեւ անգամ գաղափարական - քաղաքական մեղքեր գտան ամբաստանեալներուն հետեւած ուղղութեան մէջ :

«Սեւացրէք»ը անխնայ կը շարունակուի այդ օրէն ի վեր (1949 Յունիս), գրաւոր թէ բանաւոր, բոլորովին վարկաբեկելու համար ամբաստանեալները :

Ինչպէս ուրիշ պայքարներու առեն, այս առթիւ խօսուած ճառերը եւ հրատարակուած գրութիւնները իրարու կը նմանին : Մէկը միւսին ընդլայնումը, կրկնութիւնը կամ լրացումն է :

Ահաւասիկ մէկը, «Հանուն Մարքս - Լենինյան լեզվաբանության», Ս. Ղազարեանի ստորագրութեամբ : (Սովետական Գրականություն եվ Արվեստ, 1949 Օգոստոս, էջ 108—118) :

Թուլթակաբար գործադրելով տրուած հրահանգը, այս նոր դատախազը փաստեր կ'որսայ — կ'օրինակէ — սարէն - ձորէն, ապացուցանելու համար թէ «պրոֆ. Աճառեանի թէ մեթոդը, թէ տեսական դրոյթները հակագիտական են» :

— « Նա ելնում է նախալեզուի տեսությունից, որը դրուած է ռասայական տեսության հիմքում եւ բուրժուազիայի ձեռքին իդէոլոգիական այն - պիսի մի զէնք է, որով նա պայքարում է իմպերիալիստական թալանչիական քաղաքականությունը արդարացնելու, արեւելեան ժողովուրդների կուլտուրաները ինքնուրոյնութիւնից զրկելու եւ փոքր ժողովուրդների ազատագրութեան ու զարգացման գործում սովետական իշխանութեան խաղացած դերը ժխտելու» :

Հասկցողները թող բարեհաճին բացատրել չհասկցողներուն, սպասելով այլապէս «հանճարեղ» յայտնութեանց :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀՈԳԱՏՈՒ ՁԵՌՔԵՐՈՒ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ...

« Ս. Փրկիչ » անունով հանդէս մը կը հրատարակուի Պոլսոյ մէջ :

Բովանդակութեան մեծ մասը, յօդուածներով եւ նկարներով, կը ներկայացնէ գթութեան այդ պատմական յարկին ներքին կեանքը, տնտեսական վիճակը, գիտական յառաջդիմութիւնները եւն. :

Հոն կը տեսնէք նաեւ նուէրներու երկար ցանկեր եւ մանաւանդ նոր աշխատանքներ, այս կամ այն պակասը լրացնելու համար : Կիւլպէնկեան, Յակոբեան եւ Ունճեան յարկաբաժիններուն վրայ աւելցեր է նաեւ նոր մը, Ներսէսեան բաժինը, իսկ բարերար մը յանձն առած է ընդարձակ պարապ մաս մը վերածել Թոքախտաւորներու «Սանա»յի մը : Այս վերջինին նկարին քովիկը կար ուրիշ ամայի բաժին մը որուն տակ գրուած էր թէ «բարերարի մը հոգածու ձեռքին կը սպասէ» :

Վայրկեան մը երեւակայեցէք թէ դուք էք այդ բարերարը եւ կրնաք քանի մը միլիոն ֆրանք, փոխանակ ձեր կնոջ մատանիներուն կամ ապարանջանին յատկացնելու , ղրկել Ազգ. Հիւանդանոցին :

Պիտի չուզէի՞ք որ այդ պարապ եւ տրամադրելի սրահը սահմանուէր մանուկներու, բոլոր յարմարութիւններով : Ջուարթ ու ծիծղուն, սպիտակ ու ծաղկազարդ, նոյնիսկ զբօսանքի յատուկ սրահով կամ պարտէզով, ինչպէս ունին աշխարհի բոլոր քաղաքակրթեալ ազգերը իրենց մանուկներուն համար :

Շատեր կան որ կը խորհին եկեղեցիներ շինել իրենց կորսնցուցած սիրելիներուն յիշատակին , Եւրոպայի պողոտաներուն վրայ : Այնպիսի քաղաքներու մէջ ուր հազիւ 8 — 10 ընտանիք Զատկին եւ Ծնունդին պիտի յիշեն զայն : Աւելի հիմնական եւ կենդանի գործ մը չէ՞ երջանկացնել հիւանդ ու զրկուած մանուկը, զայն դնելով լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Գերագանցօրէն հայրենասիրական չէ՞ վայելուչ դպրոցներ շինել հազարաւոր առողջ, կայտառ մանուկներու համար, որոնք տարիներով կը խամրին խեղճուկրակ տաղաւարներու, մութ եւ խոնաւ մթերանոցներու, նոյնիսկ ախոռներու մէջ, Յունաստանէն մինչեւ Սուրիա - Լիբանան եւ աւելի հեռուները :

Ազգ. Հիւանդանոցէն ներս ու անկէ դուրս , անոր բարերարներուն անունները, սկսելով Յարութիւն Ամիրայէն, երախտագիտութեամբ կը լեցնեն մեր սիրտը :

Իսկ մանուկ հոգիներէ բխած ուրախ ճիչը արեւի պայծառ ճառագայթ մըն է, որ կը թափանցէ ամէնէն տխուր սիրտերէն ներս :

ՍՕՍԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ԶԱՏԻԿԸ

Կաթող. պատուիրակը հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն .—

ԵՐԵՒԱՆ, 9 Ապրիլ.— Սիրոյ ողջոյնիւ շնորհաւորում ենք Փրկչի Սուրբ Յարութեան Տօնը : Աղօթենք որ յարուցեալ Փրկիչը իր խաղաղութիւնը պարգեւէ աշխարհին՝ որ գիտութեան, գեղարուեստի եւ կուլտուրայի հիմքն է եւ մարդկային կեանքի երջանկութեան աղբիւրը : Սիրով եւ օրհնութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ Զ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ «Միասնիկեան» կեդր. գրադարանին մէջ բացուած է ռուս բանաստեղծ Վլադիմիր Մայակովսկիի նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր, ի շարս ռուս եւ այլազգի հրատարակութեանց, ցուցադրուած են՝ բանաստեղծին հայերէնի թարգմանուած գործերը : Մասնաւոր բաժին մը յատկացուած է քննադատութեանց եւ գրախօսականներուն :

ԳՐՔԻ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ, քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ բացուած են շարք մը գրախանութներ եւ կրպակներ : Կը շինուին 15 ակումբներ, որոնց նախագիծերը պատրաստած են լաւագոյն ճարտարապետները : Միեւնոյն ատեն կը շինուին 72 գրադարաններ : «Հ. Ս. Ս. Ռ. մինիստրների սովետին կից կուլտուր - լուսաւորական կոմիտէն, կազմակերպելու է 550 գրադարանաւորներու եւ ակումբաւորներու դասընթացքներ» : Գրախանութներ պիտի բացուին Արտաշատի, Աշտարակի, Ստեփանաւանի, Բայազիտի եւ այլ շրջաններու գիւղերուն մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԳՐՔԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԳԵՐՈՒ ցուցահանդէսին կը մասնակցին 16 ռեսպուբլիկաները : Հ. Ս. Ս. Ռ. բաժնին մէջ ցուցադրուած են Սայաթնովայի, Աշուղ Շերամի, եւ ուրիշ աշուղներու գործերը , երիտասարդ երգահաններէն՝ Աշոտ Սաթեանի գործերը : Գրքերու բաժնին մէջ ցուցադրուած են հարիւր տեսակ գրքեր, սկսած հայ դասականներէն (կլասիկ), մինչեւ վերջին երիտասարդ գրողը : Էնգէլսի, Լենինի, Ստալինի երկերու հայերէն թարգմանութիւնները ; Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակութիւնները, եւ ուրիշ գործեր : Ցուցահանդէսի հայկական բաժինը վարելու համար, Երեւանէն Մոսկուա մեկնած է մասնաւոր բրիգադա մը (խմբակ) :

Արաբական եօթը երկիրներու զինակցութիւնը կը ստորագրուի

Արաբական եօթը պետութեանց ներկայացուցիչները ապրիլ 14ին նշանագրեցին «պաշտպանութեան եւ տնտեսական գործակցութեան դաշնագիր մը», որով պիտի կազմեն զինուորական եւ տնտեսական միացեալ ճակատ մը :

Այս դաշնագիրը մշակած եւ միաձայնութեամբ վաւերացուցած էր Արաբական Դաշնակցութիւնը , որուն անդամ են Եգիպտոս, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Սէուտի Արաբիա, Եէմէն եւ Յորդանան : Դաշնագիրը այժմ պիտի ղրկուի եօթը պետութեանց խորհրդարաններուն, վերջնական վաւերացման համար : Արաբական Խորհուրդը որոշած է որ այս գործողութիւնը կատարուի մինչեւ Մայիս 4, երբ դաշնագիրը գործադրելի կը դառնայ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , արաբական վեց պետութիւնները այս առթիւ ալ ազդարարած են Յորդանանի թէ՝ միացեալ ճակատը պիտի քանդուի, եթէ Յորդանան չեղի մեծամասնութեան ուղեղծէն՝ Պաղեստինի մասին :

Այդ յայտարարութիւնը հետեւանք է երկու բանաձեւերու, որոնց առաջինը կը տրամադրէ Արաբական Դաշնակցութենէն վտարել ոեւէ անդամ որ անջատ բանակցութիւն կը կատարէ Իսրայէլի հետ : Երկրորդ բանաձեւին տրամադրութեամբ, Պաղեստինի արաբական մասին կցումը արաբական ոեւէ պետութեան կողմէ պիտի համարուի բռնաբարում դաշինքի, հետեւաբար արժանի պատժի : Յորդանան քուէարկեց առաջին բանաձեւ, սակայն ձեռնպահ մնաց երկրորդին հանդէպ, պէս որ, դուռը բաց կը մնայ ապագայ դժուարութեանց առջեւ : Յորդանան դեռ նոր կատարեց ընտրութիւններ, մասնակցութեամբ Պաղեստինի Արաբներուն, կազմելով միացեալ հրդարան մը : Նոր դահլիճն ալ կէս առ կէս մուած է Պաղեստինի ներկայացուցիչներէն, որ կը նշանակէ թէ արաբական Պաղեստինը ար կցուած է Յորդանանի :

Ամերիկեան ծրագիրներ Ասիոյ ապահովութեան համար

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան շրջուն դեսպանը, Պ. Ֆիլիփ Ճէսըփ, ճառ մը խօսելով, պարզեց կառավարութեան ասիական քաղաքականութեան հիմնական կէտերը .—

1. Մ. Նահանգները կ'ընդունին թէ ամէն ժողովուրդ իրաւունք ունի անկախութեան եւ ազատ է ընտրելու իր նախընտրած վարչաձեւը :

2. Մ. Նահանգները ըլլալով կուսակից ժողովրդապետութեան, կը քաջալերեն այդ շարժումը ուր որ կարելի է : «Այդպէս վարուեցանք Ճափոնի եւ Գերմանիոյ մէջ եւ կը կարծենք թէ Ճափոնի ժողովուրդը բաւական յառաջդիմած է , ստանձնելու համար իր գործերուն ղեկավարութիւնը , կարգ մը վերապահումներով» :

3. Մ. Նահանգները համաձայն են զինուորական օգնութիւն ընծայելու այն ժողովուրդներուն որոնք վճռած են պաշտպանել իրենց անկախութիւնը :

4. Ամերիկեան կառավարութիւնը պատրաստ է տնտեսական օգնութիւն ընծայելու, վարկերով եւ արհեստագիտական աջակցութեամբ :

5. Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն լուսաբանութիւններ հաղորդել իրենց քաղաքական նպատակներու մասին, ընդդէմ համայնավարներու նպատակաւոր եւ վարկաբեկիչ պայքարին :

6. Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն մասնակցիլ ՄԱԿի աշխատանքներուն, կարգադրելու համար այն վէճերը որոնք կը վտանգեն աշխարհի խաղաղութիւնը :

Մասնաւորապէս ծանրանալով Ծայր. Արեւելքի կացութեան վրայ, Պ. Ճէսըփ ըսաւ թէ պատերազմական վիճակ մը կը տիրէ ամէն տեղ եւ թէ համայնավարները կ'օգտուին իւրաքանչիւր երկրի ներքին անկարգութիւններէն, ժողովուրդին թշ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻ ԾԻԹ ԱՐՑՈՒՆՔ ԵՓՐԱՏԻ ՄԷՋ

Արտագա՛ղթ… Այս անգամ վերջ՝ պատմութեան: Անխղճօրէն, անդարձ, միանգամ ընդ միշտ:

Զօրս հովերին ցրիւ պիտի գան պատմութեան էջերը միանգամ ընդ միշտ: Ինչ որ յիշւում է դեռ իբրեւ անցեալ՝ մոռացութեան պիտի տրուի մի – անգամ ընդ միշտ: Արիւնով եւ արցունքով պիտի սրբուեն Մեսրոպեան տառերը: Մովսէս Խորենացին, Կորիւն, Եղիշէն, Փաւստոս Բիւզանդ՝ միանգամ ընդ միշտ: Հաւատացեալների ականջները փխրաւորող ղօղանջը զանգերի պիտի լռէ միան – գամ ընդ միշտ: Մեռելային լռութիւն քաղաքի վրայ, գիւղի վրայ, կտուրի վրայ՝ միանգամ ընդ միշտ:

Գա՛ղթ…

Ո՛վ որ արտ է ցանել՝ պիտի չքաղէ: Ո՛վ որ այգի է տնկել՝ պիտի չկթէ: Ո՛վ որ գինի է դրել՝ պիտի չարբենայ: Ով որ յղի է՝ ճանապարհների վրայ պիտի ծնի եւ կաթը պիտի ցամքի: Ով որ ճանապարհների վրայ ծնի՝ անանուն պիտի մեռնի: Ո՛վ որ մեռնի՝ ոչ չիրիմ պիտի ունենայ ոչ էլ լացող իր վրայ:

Գիշերները գայլերը պիտի այցելեն բոլոր չիրիմները: Բոլոր չիրիմները դատարկ պիտի լինեն: Գայլերէն վերջ՝ քամիները պիտի ոռնան ամէն տեղ: Ամէն տեղ զարհուրելի բաներ պիտի կա – տարուին: Դարերի չյղացածը: Մարդկանց չդու – [illegible]կածը:

Այս անգամ ժամանակը մեռաւ: Այս անգամ [illegible]մանակը իսկապէս մեռաւ: Տարածութիւնը մե[illegible]: Այս անգամ իսկապէս տարածութիւնը մե – [illegible]: Ժամանակը դեռ բոպէ չեղած: Տարածու – [illegible]նը դեռ ոտնաչափ չեղած: Դեռ ապագային [illegible]քը չդրած: Տարածութիւնը դեռ հորիզոն չու[illegible]ցած: Տարածութիւնը հազիւ տարածութիւն՝ [illegible]ահավիժեց անդնդի մէջ: Տարածութիւնը ան – [illegible]ունդ դարձաւ: Տարածութիւնը չիրիմ դարձաւ: Առանց այգի: Առանց վերջալոյսի: Տարածութիւնը նետեց արեւը անդնդի մէջ: Եւ արեւի հետ՝ դալուկ լոյսը մեռաւ անդնդի մէջ: Անդնդի մէջ արեւը մեռաւ լոյսէն առաջ: Երբ արեւը մեռաւ, դալուկ լոյսը մեռած էր արդէն անդնդի մէջ:

Ի՞նչպէս ապրել Արեւելքի մէջ առանց արեւի: Անապատը չէ ծնել ոչ մի էակ մինչեւ հիմա: Անապատը մայր չէ եղել մինչեւ հիմա: Անապատը օրօր չէ ասել մինչեւ հիմա: Անապատը ունի աւազ: Անապատը ունի միայն աւազ: Անապատը ունի երազ: Անապատը ունի միայն երազ: Անհատնում աւազ: Անհատնում երազ: Զչաղախուող մի աւազ: Զիրականացող մի երազ:

Անապատը չունի սիրտ: Անապատը չունի ճամբայ: Բոլոր յոյզերը կանգ կ'առնեն նրա սահմաններում: Սէրը եկաւ՝ կանգ առաւ, յոյսը եկաւ՝ կանգ առաւ, գութը եկաւ՝ կանգ առաւ: Նրա սահմաններում ամէն ինչ կանգ առաւ: Որովհետեւ անապատը չունի սիրտ, անապատը չունի ճամբայ:

Ի՞նչպէս ապրել անապատում առանց սիրոյ, առանց գթի, առանց յուսոյ:

Մի չիթ արցունք է կաթել Եփրատի մէջ: Մի վճիտ, աղի արցունք է կաթել ակունքն ի վար՝ Եփրատի մէջ: Յուսահատ, լքուած, կիսամեռ մի մօր աչքերէն: Հեռուն չտեսնող, ապագան չդու – չակող խաւարամած աչքերէն մի մօր: Եւ ահա՛ Եփրատը խենթացել է: Եփրատը որոտում է: Եփրատը ողողում է: Եփրատը քշում տանում է՛ եւ՛ ողջ եւ՛ դիակ: Առանց դադարի, առանց հանգրուանի: Եփրատը հոսում է առանց յագեցնելու ծարաւը: Եփրատը վազում է առանց զովացնելու: Ո՛վ որ յանդգնել է մօտենալ ափին՝ քշել տարել է: Ով որ փորձել է յառեցնել ծարաւը՝ քշել տարել է: Մի չիթ արցունքէն: Վճիտ, աղի մի չիթ արցունքէն: Մահամերձ մի մօր աչքերէն ինկած մի չիթ արցունքէն:

Եփրատը խենթացել է: Եփրատը քշում տանում է թէ սէր, թէ գութ, թէ յոյս: Եւ պէտք է ապրել: Եւ պէտք է ապրել Եփրատի ափին: Կրպած՝ ափին: Կպած՝ ափին՝ բայց ծարաւ: Կպած՝ ափին, բայց անյոյս: Ծարաւ եւ անյոյս պէտք է սպասել որ Եփրատը քշէ տանի: Լպրծուն ափին Եփրատի: Սահուն, դաւադիր աւազի վրայ Եփ – րատի: Որովհետեւ մի չիթ արցունք է ինկել: Որովհետեւ վճիտ, աղի մի չիթ արցունք է ինկել մահամերձ մի մօր աչքերէն՝ Եփրատի մէջ:

Աւազի մէջ, գետի ափին թափառում են ուրուականներ: Այրեր են որ՝ կին չունեն, կիներ են որ՝ որդի չունեն, մանուկներ են որ՝ ոչ հայր ունեն ոչ մայր: Ոչ գուրգուրանք ունեն, ոչ պաշտպանութիւն: Ոչ հաց ունեն, ոչ էլ ջուր: Պառկում են աւազի մէջ ու թաղւում: Պառկում են գետափին ու հոսանքն է տանում:

Անանուն մի բազմութիւն: Օրէց օր հալուող, մաշուող, չքացող մի բազմութիւն: Անարցունք տառապանքով, արիւնոտ տառապանքով, անհատնում տառապանքով կոտորուող մի բազմութիւն:

Հաւատքը մաշած մի բազմութիւն: Անցած, անծայր ճանապարհների վրայ: Քարքարոտ, տատասկոտ ճանապարհների վրայ ծուէն ծուէն հաւատքը վիրաւորուած մի բազմութիւն: Հաւատքը մեռած մի բազմութիւն: Թւում էր իրեն թէ չատ բարեկամներ ունի: Ուժեղ, ազդեցիկ, պաշտպան բարեկամներ: Թւում էր իրեն թէ իր բարեկամները չեն դառնայ բարեկամները իր թշնամու: Թւում էր իրեն թէ իր բարեկամները փնտռում են իրեն ու չեն գտնում: Թւում էր իրեն թէ իր ազդեցիկ բարեկամները փնտռում են իր թշնամուն ու չեն գտնում:

Թւում էր իրեն թէ իր արդարամիտ բարեկամները կը պատժեն իր դահիճ – թշնամուն: Կը պատժեն՝ քանի դեռ ինքը տառապում է: Քանի դեռ ինքը միայն տառապում է: Կը պատժեն՝ քանի դեռ չէ թաղել իրեն անապատի աւազը: Քանի դեռ չէ քշել տարել Եփրատի փրփրադէզ հոսանքը: Քանի դեռ ինքը չէ մեռել: Չէ մեռել սրտով: Չէ մեռել հոգւով: Չէ մեռել ցեղով:

Թւում էր իրեն թէ դեռ հաւատում է: Անիմաստ, ապարդիւն մի հաւատքով: Ծծի սպասող մանուկի պէս: Մեղքը իրենը չէ որ, էլ չի հաւատում: Անմեղ էր եւ արդար ու հաւատում էր: Անմեղ էր ու արդար, երբ հաւատում էր: Հաւատում էր թէ արդար է եւ թէ անմեղ: Ինչ որ քաշեց մարդ՝ չի հաւատայ: Ինչ որ կորցրեց մարդ՝ չի հաւատայ:

Ու դարձաւ մեղաւոր: Ու դարձաւ անարդար, ու հիմա քաշածը պատիժն է իր մեղքի, որովհետեւ հաւատաւոր էր՝ անհաւատ դարձաւ: Որովհետեւ անմեղ էր՝ մեղաւոր դարձաւ: Եւ պիտի կրէ պատիժը մեղաւորի հետ, ոճրագործի հետ, դահճի հետ հաւասար: Մի բան էլ աւելի: Տեւականօրէն: Սերունդներ չարունակ: Սերունդներ լման: Իսկ դահիճներին փնտռում են — մեր բարեկամները — ու չեն գտնում: Զքացել են: Անապատում չեն գտնում: Եփրատի եզերքին չեն գտնում: Համայն աշխարհում, պատժելու համար, ձեռքերը արիւնոտ, աչքերը արիւնոտ մի դահիճ չեն գտնում:

Հրապարակում մենք ենք մնացել: Միմիայն մենք ենք մնացել: Արցունքոտ, վիրաւոր եւ մեղաւոր: Անապատը ծածկել է ոճիրը: Եփրատը լուացել է արիւնը:

Մենք ենք մնացել հրապարակի վրայ փոշեպատ մագաղաթի նման: Անհասկանալի բարբառով: Անըմբռնելի ոճով: Անգտանելի տառերով մագաղաթի նման: Արցունքէն աւրուած մագաղաթի նման: Արիւնով ծածկուած մագաղաթի նման: Զմռսուած մագաղաթի նման: Վախենում են պեղելու: Վախենում են ձեռք տալու: Վախենում են որ իրենց ձեռքերուն մէջ փոշիանանք բուրումնաւէտ մագաղաթի նման: Ամէն մի երկիր ունի մեզմէ մի բեկոր: Ամէն մի երկիր ունի մեզմէ մի մասունք:

Ամէն մի երկիր ունի մեզմէ մի նշխար: Պահում են մեզ իբրեւ հնութիւն, Ռաֆայէլի մի նըկարի պէս: Միքէլ Անճելոյի մի արձանի պէս:

Ամէն մի երկիր ունի մեզմէ մի յիշատակ անհետացող մի ցեղի պէս:

ՏՈՔԹ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

1915Ի ԵՂԵՌՆԻ ՄԵԾ ԶՈՀԵՐԷՆ

Գարեգին Խաժակ

Հին երգի մը պէս, որ մանկական անթեղուած յիշատակ մը կը ծաղկեցնէ մեր սրտին մէջ, ահա մեծ Սպանդին արեան եւ ծուխի թուխպին մէջէն կը պայծառանայ դէմքը ամեհի հռետորին եւ հոգին կը փոթորկէ զարմանազան յոյզերով:

Սամրագոյն գլխարկ մը թաւիշէ, գրեթէ անբաժան իր գլուխէն, լայն ճակատ եւ նուրբ քիթ մը ամրակուռ կզակի մը վրայ, զոր կը շրջանակէր ուսուցչապետի արդէն իսկ ճերմկած մօրուք մը: Բայց դէմքին վերեւ այդ արոյրէ, պիրկ եւ առնական, ակնոցներուն ետեւէն կայծկլտուն զոյգ մը աչքեր իր բոցավառ հոգիին կրակը կը ժայթքէին եւ կը մագնիսացնէին բազմութիւնները:

Պալքանեան պատերազմի նախօրեակին էր, հազիւ ինը տարեկան կայի, բայց զարմացուցած էի ուսուցիչներս հայերէնի ընդունակութեամբս: Ծաղկոցի մէկ դասարանէն միւսը ոստում մը, ահա օր մըն ալ բարձրացած էի Սամաթիոյ նախակրթարանի Ա. դասարանը: Մեսրոպեան տառերը ամէն ինչ չէին սակայն, մեզի ուրիշ դասեր ալ կ'աւանդէին հոն, իսկ ես տակաւին հեռու էի զանոնք ըմբռնելէ:

Ի՞նչ կրնար ըլլալ մանուկի մը մտքի հորիզոնը, լեցուած բարեմիտ մօրաքրոջ մը պատմած հէքեաթներու պարիկներով, որոնք յամենայն դէպս ոչ մէկ կապ ունէին Հայոց արքաներուն հետ: Դժբախտ օր մը ինքզինքս կը գտնէի պատին տակ, դասարանին գրեթէ ամբողջ աշակերտութեան հետ, որովհետեւ պատմութեան դասս չէի սորված: Մեր ուսուցիչը՝ Գէորգ – Մեսրոպ, ծայր աստիճան անկարեկիր էր, երբ խնդիրը կը վերաբերէր մեր ազգ. պատմութեան:

Զա՛ր սատանայ, մեր բախտը իրաւ որ չէր ժպտեր այդ օրը: Սահակեան վարժարանի տնօրէնը՝ Գ. Խաժակ, պատահաբար հոնկէ կ'անցնէր: Հետաքրքիր ակնարկ մը դասարանէն ներս, մէկ անգամէն ամէն ինչ կը կռահէր ու կը բանար իր արամազդեան կայծակնաշունչ բերանը:

— Ախր, դուք ի՞նչ տղերք էք որ չէք կամենում սովորել ձեր ազգի պատմութիւնը: Ամօթ չէ՞ ձեզ Հայու անունը տալ…: Եւ ասել թէ՝ Արամի պատմութիւնն է, այն որ պատուհասել է Ասորիներին, Կապադովկիացիներին, Մարաց Նիւքեար Մաթէս արքային Արմա[illegible]ահիպների վրայ: Ես շնորհաւորում եմ Պ. [illegible]որգ – Մեսրոպին, որ ինքն էլ ձեզ պատուհասել է այս պատի տակ…

Անշուշտ այս դաժան սաստը, ընկերացած մեր ուսուցիչին նուաստացուցիչ պատիժին, մտրակեց իմ ազգային ջիղս եւ այն օրէն ասդին պատմութեան դասերուն կը գտնուէի առաջիններուն մէջ:

Խաժակի հետ ուրիշ հանդիպում մը ունեցած եմ, շատ աւելի մտերմական եւ մանաւանդ զուարճալի:

Կէսօրուան զբօսանքի ժամանակ, օր մը ընկերներէս մէկը գիս կը համոզէ որ իրենց տունը երթանք: Մանուկի մը համար հրապուրիչ էր խայծը. աղուոր խաղալիք մը, որ ինծի պիտի պատկանէր…: Դուրս կ'ելլենք բակէն, կը մըտնենք հանդիպակաց փողոց մը ու վեր կ'ելլենք սանդուղներէն: Մեր բացակայութիւնը հազիւ քառորդ մը կը տեւէ, ընկերս ինծմէ առաջ կը մտնէ եկեղեցիի շրջափակէն ներս, իսկ ես արտաքին դըրան առջեւ դէմ առ դէմ կուգամ մեր ուսուցչապետին:

— Հը՛, դու փախչում ես վարժարանից, բըզէ՛զ: Ասա՛, ինչո՞ւ դուրս եկար խաղավայրից, ապա թէ ոչ ես կը շօշափեմ քո ականջը: Ա՛յ, տես, ինչպէս է դարի բխում խելքիցդ, հասկանո՞ւմ ես, դարի՛…

Գ. Խաժակ, արդարեւ, պինդ բռնած աջ ականջէս՝ անընդհատ թափ կուտար ու կը քրքջար, կը քրքջա՛ր…

Շէնշող մարդ էր նահատակ պատմաբանը: Զափէն աւելի կ բսիրէր զուարճանալ, ինչպէս ինծ պատմեց իր մտերիմներէն շատ յարգելի դիտնական մը: Ազատ պահերուն, խենդի պէս կը վազէր Պարոյր Քէչեանի մօտ, որ վինքը կուշտ ու կուռ կը խնդացնէր իր կատակաբանութիւններով:

Բայց Գ. Խաժակ գերազանցապէս պարտականութեան մարդն էր,— ազգային, հանրային եւ կրթական: Սկիզբի օրերուն մեր դպրոցը կը կորսնցնէր իր անձնուէր մշակներէն Կիմիւշեանը: Ծերունի ուսուցիչ մը, զոր երբեք չէի ճանչցած, որովհետեւ հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր: Երազի մը լոյսին մէջէն, ահա Գ. Խաժակը կը վերերեւի իմ աչքին, ընդարձակ սրահին մէջ, շրջապատուած վարժարանի ամբողջ աշակերտ – աշակերտուհիներէն: Մռայլ է ան, պատկառազդու, կարծես իր ձայնը կը հասնի մեզի խուլ որոտի մը մէջէն եւ կը զարնուի մեր սրտերուն: Կը խօսի մեզի ծանր ծանր, բազմերախտ դաստիարակի մասին, որ իր շունչն ու հոգին սպառած է մեր կրթութեան համար:

Յաջորդ օր, կիրակի, ամբողջ Սամաթիան ոտքի էր, ծերունի ուսուչին յուղարկաւորութեան: Թափորը անցաւ գլխաւոր պողոտայէն, հետեւելով երկսեռ աշակերտութեան, որ սգազգած կը քալէր դադաղին երկու քովերէն: Մոգական ձեռք մը կարծես կ'առաջնորդէր այս սուգի կարաւանը, լուռ եւ երկիւղած, հիանալի կարգապահութեամբ մը, իսկ այդ մոգական ձեռքը նոյնինքն Գարեգին Խաժակն էր:

Խաժակի ընտանիքը կը բնակէր փոքրիկ տուն մը, վարժարանի ճամբուն վրայ, դիմացի կողմը: Բարեպաշտ ձեռքեր, եթէ անշուշտ պայմանները աւելի թոյլատու ըլլային, պիտի չթերանային թանգարանի վերածել այդ փոքրիկ բնակավայրը, ուր մեծ հռետորը եւ պատմաբանը անցուցած էր իր կեանքի քանի մը տարիները:

Նահատակ ուսուցչապետին Տիկինը աւելի մօտէն ճանչցած եմ, որովհետեւ մեզի կ'աւանդէր թուաբանութիւնը: Միջահասակ, նիհար եւ ջղուտ կին մըն էր, կը սիրէր ամբողջ դասարանին նրկնել տալ մաթեմաթիքի կանոնները: Տիկին Շուշան արժանի կեանքի ընկերուհի մը եղաւ իր ամուսնին, ինչպէս կարելի է հետեւցնել իր զաւակներուն ընծայած օրինակելի դաստիարակութենէն:

Երկուորեակ քոյրեր էին անոնք, Ալօն եւ Նունուն, յաճախ կ'անցնէին Հանրակառքի պողոտայէն: Պատշգամիս պատուհանէն կը տեսնէի զիրենք, թեւ թեւի, ուրախ զուարթ, եղնիկի հպանցիկ քայլերով: Զոյգ մը տատրակներու կը նմանէին, միշտ մաքուր հագուած, բարեկիրթ եւ

ՓՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«ԷՐԹԱՄ ՍՏԱՄՊՈ՛Լ» …

—«Դատիմ փարա պօլ»,— Իմ եարի համար գընեմ ջուխտ'մ սօլ…»:

Երազներու աշխարհն էր Ստամպոլը մեր գաւառացիին եւ գիւղացիին :

Իր բոլոր դարտ ու ցաւերուն դարմանը այդ քոնակալութեան որջէն կը սպասէր :

Կուգար հոն դառնելու: Քրտինք – արիւն թափելով, ջուխտ'մ սօլ (կօշիկ) տանելու իր եարին, հոգեակին :

Եւ այդ Ստամպոլը կերաւ հայ ժողովուրդին գլուխը: Ցրուեց աշխրքի չորս դին :

Այսօր, «արդարադատ» եւ «անոխակալ» հանրապետական Թուրքիան, գիծ է քաշեր մեր բոլոր «մեղքերուն» վրայէն:

« Ներում » է շնորհեր մեզի՝ ջարդուելու պարտականութենէն՝ ապերախտաբար փախուստ տուող Հայերուս :

Կը կանչէ մեզ, գալ, քանի մը ամիս վայելել ազատ Թուրքիոյ բարիքները :

Առեն մը հանգչիլ, թօթափել եւրոպական քաղաքակրթութեան թոյնը: Վերյիշել մեր նախկին ազատ կեանքը:

Ուրկէ՞ փրթաւ այս մեծ շնորհը մեզ անարժաններուս: « Միլլէթ, տէվլէթ խայինի»ներուս··

Երա՞գ թէ իրականութիւն :

Ես ծանօթ չեմ այս ղոնարացումի օրէնքին: Մութ կամ գորշ կէտեր մը կ'երեւան, կ'ըսեն, այդ օրէնքին մէջ :

Մինչեւ 1948 գործուած մեղքերուն թողութիւն պիտի շնորհեն եղեր:

Շատ նուրբ է, Թուրքիոյ այս ներառումի խնդիրը: Մասնաւորապէս մեզ, Հայերուս համար :

Պաշտօնական Ցուցակ մեզաց մը չունինք մեր աչքին առջեւ որպէսզի ըստ այդ ցուցակին՝ ինքնաքննութիւն մը կատարենք: Մեծ մեղքերը մեր աչքերուն առջեւ դնենք եւ եթէ, ցուցակէն դուրս կամ ներս յանցանքներ ունինք, անոր համեմատ կապենք մեր խուրջինը :

Մենք մեզ անմեղ կարծելով ճամբայ ելնենք եւ հասնինք Պոլիս: Հոն մեզ դիմաւորեն փոխանակ ազգական – բարեկամի, մեր նախկին թաղին ոստիկանը, պայ Հասան կամ Հիւսէյին :

Եւ մեր դաֆտարը բանան, ու հոն, նոր օրէնքի կաղապարին չյարմարող խնդիր մը պճոթկեն: Կամ 1948էն ետքը գործուած մեղք մը արձանագրուած ըլլայ հոն: Հապա՛ :

Հարցաքննութիւն մը: — Արամեան Գրիգոր սի՞զմիսինիզ :

— Այո, էֆէնտի: Ես եմ :

—«Ես եմ» չեմ ըսեր, ուլան, ծառանիդ է»կ'ըսեն: Դուն ուրիշ մականուն չունի՞ս: Սանկ Թուրքի մականուն մը :

— Այո՛, ոչ, կարծեմ…

— Կարծեմը ո՞րն է: Դուն, այս սուրբ վաթանէն հեռացեր ես Զաթալկէօզեան Թուրք օղլու Թուրք մականունով մը եւ հիմա կուգաս Արամեան հակաթուրք մականունով մը:

— Կը ներէք, էֆէնտի: Անցած տարի երբ ընդնակած երկրիս հպատակութիւնը կ'առնէի, այդ առթիւ փոխեցի: Նախկին մականունս քիչ մը երկար եւ դժուարահունչ ըլլալուն, սանկ քիչ մը կլորցուցի :

— Կրնայիր Գիրգոր Ֆիրարի գրել տալ … Բայց կեցիր նայիմ, ե՞րբ հպատակ եղար:

— Անցած տարի, էֆէնտիս :

— Անցած տարի՞, այսինքն 1948էն ետքը՞: Օ՛, օ՛, այդ թուականէն սադին գործուած յանցանքներուն համար օրէնքը տարբեր է: Խնդրեմ անցէք սա քովի գովուշը: Վաղը կը քննենք ձեր խնդիրը …

Եթէ ըսե՛ն…

Էհ, ենթադրական բայի վրայ շինուած, եթէական են այս տողերը :

Դուք կրնաք պատրաստել ձեր «վալիզ»ը եւ ճամբայ ելնալ: Իմ մասիս, կալ գիս հրաժարեալ··

Եթէ նոր օրէնքով մը, ապահովեցնեն զիս թէ մինչեւ 1970 թուականը գործուած եւ գործուելիք յանցանքներուն ներում շնորհուի, խնդիրը կը փոխուի …

Ուրեմն սիրելի բարեկամներ, դուք, «էրթա՛մ Ստամպո՛լ, ծախսեմ փարա պօլ» երգելէն, կրնաք չոգենաւ մտնել …

Ղալաթիոյ պողաչաճիին մասնաւոր բարեւներ տանելով իմ կողմէս … Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՏՈՒՆՆ ՈՒՐ ԾՆԱՐ

Տուն ուր ծընար, ըլլայ խրճիթ եւ կամ պալատ,
Ցաւերժօրէն թո՛ղ հովանի ընէ վըրադ :

Հոն ամէն ճրագ իրիկունէ իրիկուն վառ
Երազներու ճամբուն եզերքն ըլլայ պայծառ:

Եւ աղբիւրին չի դադրի ջուրն ականակիտ,
Լուսեղ հրաւէր ծաղիկներուն ու ծառաւիդ :

Հոն տանիքին վըրայ մնչեւ լուսաբացին
Խաժ տատրակներ որ մանկութիւնդ օրօրեցին :

Ամէն ծառէ դէպի տունին սիրտը հասնի
Ոստ մը կանանչ՝ արեւազօծ արմաւենի :

Ունենաս միշտ սրտանըւէր պատառ մը հաց
Մուրացկանին որ կը սպասէ դուռըդ նստած :

Եւ հոն եղնիկ մը հէքեաթէն բերուած, վայրի,
Լիզէ աղաչէր ձեռքերուդ մէջէն բարի …

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

կարգապահ: Թաղեցիներուն սիրտը իրենց հետ էր: Միեւնոյն հզօր շունչն էր, որ նախասահմանուած էր բազմութիւնները ժաժքի բերելու, բայց ամէնէն առաջ իր խոր կնիքը դրած էր այս երկու կորիւններուն վրայ :

Գ. Խաժակ, աւաղ, հիւր մըն էր մեր մէջ: Ընդհ. բռնկումի նախօրեակին Զուիցերիա էր, մաշած թոքերը վերանորոգելու համար, բայց ահա նորէն դարձած էր նախճիրներու աշխարհը : Նոյն պարագային մէջն էին ուրիշ երկու մտաւորականներ, Ռ. Սեւակ եւ Բարսեղ Շահպազ,— « կամաւոր » զոհեր: Պարտականութեան ձա՞յնը, ինչո՞ւ չէ…

Թուրքերը չատ մօտէն ճանչնալով հանդերձ, գուցէ մեծ պատմաբանը ինքն ալ հնազանդած էր իր ներքին ձայնին ու գայլին երախը ինկած: — Վերջին նամակը, ուղղուած Այաշէն իր ընտանիքին, ամբողջ սիրտը կը կաթեցնէր ցօղաթուրմ էջերուն մէջ: Հայրական սիրոյ եւ խանդաղատանքի տողերուն մէջէն, պատեհ կը նկատեմ հոս արձանագրել հետեւեալ պարբերութիւնը.— «Քառասունըրիինգ տարեկան եմ, օր մը դադար չեմ առել …»:

Գ. Խաժակ հաւատարիմ եղած էր ինքն իրեն ի տղայ տիոց, անդուլ անդադար տքնելով հանրային բոլոր ասպարէզներուն մէջ: Ցարական իշխանութենէն հալածուած, երկիրէ երկիր թափառական, ինկած էր վերջապէս Սամաթիա, որ ամէն կերպով յարմար էր իր եռանդուն խառնուածքին: Միշտ պատնէշին վրայ եղած էր: Տեսած էր դժնէ լուծը, Կովկաս եւ հայկական նահանգներուն մէջ, սիրտ բզքտող տառապանքը իր ցեղին ու կը ցանկար խորտակել թշնամի կապանքները բանիւ եւ գործով: Խորախորհուրդ բնաբան մը,— յիշուած Թումանեանի մէկ գեղեցիկ տաղին մէջ, — յանկերգի մը պէս կը թաւալէր իր փոթորկոտ դանկին մէջ եւ դուրս կը ժայթքէր իր մարտագոռ բերնէն.— Այրէ՛ք տղէք, բայց մեզի պէս չապրէք…

Պատգամախօսը անցեալի մեծութեան, յեղափոխական բեմբասացր մօդական շունչով մր կ'ողեկոչէր մեր պատմութեան փառահեղ դէմքերը, հայ ժողովուրդը գերութեան խորխորատէն դուրս բերելու եւ կրկին հասցնելու այդ մեծութեան…: Ողիմպեան մարզիկի մը ձգտումն էր, իրը, որ աչքերը սեւեռած անպարագիծ տարածութեան, կը ճգնի հասնիլ անոր, բայց իր խօլ արշաւին մէջ ընչասպառ կ'իյնայ մարզադաշտի ճամբուն վրայ··

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

— Որբին հաց տուող չըլլար, բայց խրատ տուող չատ կ'ըլլայ :

Եգիպտոսի Դաշնակցական մամուլը

Թէ Գահիրէի եւ թէ Աղեք[illegible]յ մէջ հաստատուած մէկ երկու հազարի հասնող Հայերը կը հիմնէին իրենց եկեղեցիներն ու դպրոցները եւ կը մտածէին ունենալ նաեւ իրենց մամուլը: Առաջին հայ թերթը Եգիպտոսի մէջ կը հրատարակուի 1860ական թուականներուն, « Արմաւենի » անունով :

1895 – 96ի արհաւիրքին ու կոտորածներուն հետեւանքով, տասնեակ մը հազար Հայեր իրենց շունչը կ'առնեն այս հիւրընկալ հովիտը, որ անկէ ետք, Հայոց ամենասիրելի երկիրներէն մին կը դառնայ եւ հոս հաստատուած գաղութն ալ՝ նիւթապէս ու ֆիզիքապէս ամէնէն ապահովը :

Եգիպտոսի մէջ, 96ական թուականներուն իսկ, հիմը կը դրուի Դաշնակցական մարմնի մը : Հոս ապաստանած բազմաթիւ ընկերներ, 1898ին արդէն, բաղձանք կը յայտնեն կուսակցական ու-րոյն մամուլ ունենալու: Այդ բաղձանքը քանի մը անգամ կը կրկնուի ու երեք անհատ ընկերներու՝ Յակոբ Աստուրեանի, Արտաւազդ Հանըմեանի եւ Տոքթ. Կ. Փաշաեան խանի ջանքերուն շնորհիւ, 1904 Դեկտ.ին կ'իրականանայ, կը հրատարակուի առաջին Դաշնակցական թերթը՝ « Հորիզոն » անունով, որ հազիւ մէկ տարուան կեանք կ'ունենայ դժբախտաբար :

1905ին Եգիպտոս կուգայ հաստատուիլ Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի ըմբոստ, խանդավառ եւ կրակոտ սաներէն Բարսեղ Շահբազ: 1906ին Բ. Շահպազ Երուանդ Օտեանի հետ, կը հրատարակէ Դաշնակցական ուղղութեամբ «Մտրակ» անուն թերթ մը, որ հազիւ քանի մը թիւ լոյս կը տեսնէ: «Մտրակ»ին իսկոյն կը յաջորդէ « Կրակ » անուն թերթը, Բ. Շահպազի խմբագրութեամբ: Այս թերթն ալ հազիւ օրուան մը կեանք կ'ունենայ ու անծանօթ պատճառով մը կը դադրի … :

Եգիպտոսի Դաշնակցական մարմիններն ու ժողովները յաճախ զբաղած են առանձին թերթ մը ունենալու խնդրով: Առաջին մեծ պատերազմին (1914) այդ պահանջը շատ աւելի զգալի կը դառնայ: Այդ օրերուն միակ թերթ մը, «Յուսաբեր»ը կը հրատարակուէր Գահիրէի մէջ, արտօնութեամբ փաստաբան Ա. Մէօթէմէտեանի եւ խմբագրապետութեամբ Ս. Պարթեւեանի :

Թերթին արտօնատէրը պուլկարահպատակ էր: Երբ Պուլկարիա Գերմանիոյ կողքին պատերազմի կը մտնէ, թերթին հրատարակութիւնը կը դառնայ կասկածելի: Այս առիթէն կ'ուզէ օգտուիլ Եգիպտոսի Դաշնակցական մարմինը, եւ ահա ընկերներ Ս. Եսայեանի եւ Ա. Հանըմեանի խորհուրդով ընկեր Ա. Լալայեանցի (տնօրէն Մանթաշեւ տան) կողմէ կը գնուի «Յուսաբեր»ը եւ կը տրամադրուի Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի Մեկուսի Կոմիտէին: Թերթին արտօնատիրութիւնն ալ կը փոխանցուի Ա. Լալայեանցի: Այսպիսով, 1915 Ապրիլ 1էն սկսեալ, « Յուսաբեր » կը դառնայ Դաշնակցական թերթ մը, որուն խմբագրապետութիւնը, շատ կարճ ատեն մը, կը վարէ Ս. Պարթեւեան :

Քանի մը ամիս ետք նոր կարգադրութիւններ կ'ըլլան, եւ թերթի խմբագրապետութիւնը կը ստանձնէ Ա. Հանըմեան, իրեն օժանդակ ունենալով Ս. Եսայեանը եւ օգնական խմբագիր՝ Մ. Տ. Գալուստեանը, իսկ իբրեւ մնայուն աշխատակից՝ Աղեքսանդրիայէն Մ. Խաչատուրեան (Վահէ) եւ Հ. Ամիրեան :

1916ին, Մ. Տ. Գալուստեան կամաւոր կը մեկնի եւ խմբագրութեան պաշտօնին կը կոչուի Հ. Ամիրեան: Քիչ ետք, իբրեւ Ազգ. Միութեան պատուիրակ, Ա. Հանըմեանն ալ Ամերիկա կը մեկնի, թերթին խմբագրութիւնը կը վարեն Ս. Եսայեան ու Հ. Ամիրեան, աշխատակից ունենալով միշտ Մ. Խաչատուրեանը: Թերթին շուրջ կը բոլորուին Գահիրէ գտնուող բազմաթիւ մտաւորականներ, ինչպէս Կ. Պալեան, Յ. Գայաեան, Ս. Պարթեւեան, Մ. Տ. Սահակեան, Վ. Գէորգեան, Տոքթ. Ն. Պաղտիկեան եւ ուրիշներ :

Երկօրեայ « Յուսաբեր »ը իր այս կազմը կը պահէ մինչեւ 1921:

1920ին, « Յուսաբեր »ի արտօնատէրը, Ա. Լալայեանց, Հայաստանի պատուիրակ Ա. Խատիսեանի հետ ընտանիքով կը մեկնի Հայաստան, ուր քիչ ետք կը մեռնի: Թերթին համար տագնապալի օրեր կը սկսին: Առանց արտօնատէրի ի՞նչպէս կարելի էր շարունակել թերթին հրատարակութիւնը :

Երբ, 1921ին, Եգիպտոսի Կոմիտէն կը մտածէր իր առանձին օրգանն ունենալ,— որովհետեւ « Յուսաբեր »ը անհատական էր,— այդ միջոցին Եգիպտոս կը վերադառնար Տիկին Լալայեանց :

Կոմիտէի դիմումներուն ընդառաջ երթալով, Տիկին Լալայեանց կը հաւանի թերթը ծախել կուսակցութեան եւ փոխարժէքը, ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնոյն, նուիրել Եգիպտոսի Կոմիտէին: Անմիջապէս դիմումներ կ'ըլլան մամուլի դիւանին եւ կարելի կ'ըլլայ թերթին արտօնատիրութիւնը փոխանցել Հ. Ամիրեանի : Այսպիսով, 1922 Յունիսէն սկսեալ « Յուսաբեր»ը կը դառնայ Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի Մեկուսի Կոմիտէին պաշտօնական օրգանը :

1923ին, Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի Շրջ. Ժողովին որոշումով, կը գնուի եւ Եգիպտոս կը փոխադրուի « Ազատամարտ »ի մամուլը: Փոփոխութիւններ տեղի կ'ունենան նաեւ թերթի խմբագրական եւ վարչական կազմերուն մէջ, հետզհետէ կ'ընդարձակուի ծաւալը եւ ի վերջոյ կը դառնայ Միջին Արեւելքի մեծագոյն օրաթերթը, աշխատակիցներու եւ թղթակիցներու ստուար թիւ մը ապահովելով համայն աշխարհի մէջ :

Օր մը անշուշտ պիտի գրուի եգիպտահայ մամուլի վերջին երեսնամեակին պատմութիւնը :

Այդ պատմութեան մէջ առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ « Յուսաբեր» :

Հ. ԱՄԻՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ, Տեղեկատու Կ. Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի, Ա. տարի, Թիւ 7 եւ 8 (1950 Մարտ եւ Ապրիլ), պատկերազարդ եւ այլազան բովանդակութեամբ :

ուառուլթենէն եւ յարաճուն դժգոհութենէն, համայնավար երկիրներու սահմանակցութենէն եւն․

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի արտաքին, ելմտական եւ պատերազմական նախարարները ժողովի հրաւիրուած են Պրիւքսէլի մէջ, այսօր եւ երկուշաբթի, քննելու համար վերազինման ծախքերուն խնդիրը։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը եւ ուրիշներ դիտել կուտան թէ այդ ծախքերը շատ ծանր կը կշռեն իւրաքանչիւր երկրի վրայ, հետեւաբար անհրաժեշտ է զանոնք բաժնել զինակիցներուն միջեւ։ Անգլիան ալ համաձայն է այս տեսակէտին։

★ Մ․ Նահանգներուն մէջ հետզհետէ կը զօրանայ այն տեսակէտը թէ՝ Ամերիկա պարտաւոր է երաշխաւորել ոչ-համայնավար ազգերու սահմանագլուխները։ Միւս կողմէ, կը հաւաստեն թէ Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը որոշած է զինուորական գերագոյն խորհուրդ մը հաստատել, ճշդելու համար Ամերիկայի ռազմագիտութիւնը՝ պաղ պատերազմին մէջ։ Այս մարմնին գործը պիտի ըլլայ ներդաշնակել Մ․ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան բոլոր տարրերը, որպէս զի Եւրոպայի մէջ եղած աշխատանքը չհակասէ Ասիոյ մէջ կատարուած գործունէութեան։

ՓԷԹԷՆԻ ԴԱՏԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆԵ՞Ն

Փէթէնի երկու փաստաբանները, Ժաք Իզորնի եւ Ժան Լըմէր, պաշտօնապէս ծանուցին թէ յառաջիկայ Մայիսէն իսկ գործի պիտի ձեռնարկեն, իրենց փոխանորդեալին դատին վերաքննութիւնը պահանջելով։ Այս առթիւ կը յիշեցնեն ծերունի մարէշալին յայտարարութիւնը․

— «Ես երբեք չեմ ընդունած իմ դատապարտութիւնս։ Ինծի պարգեւեցին շնորհ մը զոր երբեք չեմ խնդրած։ Մէկ միջոց կը մնայ,— վերաքննութեան դիմել։ Հետեւաբար, պաշտօն յանձնած եմ իմ պաշտպաններուս՝ իրաւագէտներ Ժաք Իզորնիի եւ Ժան Լըմէրի, որ երբ հաւաքեն անհրաժեշտ փաստաթուղթերը, պահանջեն վերաքննել 1945 Օգոստոս 15ի դատավճիռը։ Այս պաշտօնը պէտք է կատարեն նոյնիսկ իմ մահէս վերջը»։ (Գրուած՝ բանտին մէջ, 1946 Սեպտ․ 7ին)։

Երկու փաստաբանները ուշադրութեամբ կը հետեւին յրագրական բանավէճին, գնդ․ Ռէմիի յայտնութեանց եւ ուրիշ դէպքերու։ Ցետոյ, որոշած են օգտագործել Վիշիի ամերիկեան դեսպանին՝ ծովակալ Լիհիի յուշերը, որոնք նոր հրատարակուեցան։ Հաւանական է որ ծովակալն ալ Փարիզ հրաւիրուի, անձամբ վկայելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր վարչապետը՝ Վենիզելոս, ձախողած ըլլալով, կառավարութիւնը կազմելու պաշտօնը յանձնուեցաւ զօր․ Փլասթիրասի։ Վենիզելոս իր հրաժարումը կը վերագրէ Ամերիկացիներու բացասական դիրքին։

ՊԵԼԺԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ երէկ ձայնասփիւռ ճառ մը ուղղեց ժողովուրդին, պարզելով իր տեսակէտը՝ վերադարձի մասին։ Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս ճառին։

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ 6 ֆրանք պիտի զեղչուի ապրիլ 16էն սկսեալ (34 ֆրանքի, փոխանակ 40ի)։

ՊՈԼՍԷՆ ԿԸ հեռագրեն թէ 75 հոգի ձերբակալուեցան, իբրեւ պատասխանատու նախկին սպարապետ Ֆէվզի Չաքմաքի յուղարկաւորութեան առթիւ պատահած անկարգութեանց։ Ուրիշ 25 հոգի հսկողութեան տակ առնուած են, արաբերէն աղօթքներ արտասանած ըլլալով, յուղարկաւորութեան ատեն։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ազգ․ կոմիտէն բացառիկ ժողով գումարելով, որոշեց մերժել կառավարութեան առաջարկը՝ աշխատավարձքի եւ արտադրութեան պարգեւի մասին։ Իր ամբողջ քաղաքականութիւնը հիմնուած է համայնավարներու վերջին համագումարին ուղեգծին վրայ։ Անդամներու թիւը կը հաշուեն երեք միլիոն։

ՄԶԿԻԹ ՄԸ պիտի շինուի Հռոմի մէջ եւ իսլամական մշակոյթի կաճառ մը պիտի բացուի։

ԹՐԻԷՍԹԷԻ հարցին առթիւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ․ Նահանգներուն դեսպանները բարեկամական թելադրութիւններ ըրին Եուկոսլաւիոյ, որպէսզի համաձայնութեան մը յանգին Իտալիոյ հետ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԼՐԱԳՐՈՂ ՄԸ, Ռոժէ Մարթէն, իբրեւ համայնավար ձերբակալուած ըլլալով Գահիրէի մէջ, որոշեց ծոմ պահել։

153 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ շաբաթ օր եւ տասը ոստիկաններ վիրաւորուեցան։ 500 ոստիկաններ ձեռնարկած էին պարպելու Պուլվառ Քէլլէրմանի օդանաւային գործարանը (նախկին Կնոմ է Ռօն), երբ ներսը փակուած բանուորները արտասուաբեր ռումբեր, աւիտի չիշեր եւ երկաթի կտորներ տեղացին։ Որոշուած էր 3200 բանուորներ արձակել։

Համազգային Սգացօնը Փարիզի մէջ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11–24Ի

Նախաձեռնութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՑԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ․ ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ։

23 Ապրիլ ժամը 2·30ին, Salle Gaveau, 45–47, rue de la Boétie, (métro Miromesnil)։

Մուտքը ազատ է։

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Ապրիլ 22ին, շաբաթ օրը երեկոյեան ժամը 9ին, St. Bernardի սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութիւններուն։

Կը նախագահէ ընկեր Ս․ ՊԻԼԱԼԻ

Պիտի ներկայացուի անմահն Աւետիս Ահարոնեանի «ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ»ը, թատերգութեան վերածուած ընկեր Ազդինի կողմէ։ Պիտի ըլլան նաեւ աւուր պատշաճի արտասանութիւններ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

★

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ, հայրապետական հրահանգով ճշդուած յառաջիկայ Կիրակի օր, կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ, Ապրիլ 11–24ի հայ նահատակներու յիշատակին։ Կը պատարագէ Տ․ ՇԱՀԷ ԱԲ․ ԱՃԷՄԵԱՆ, որ նաեւ կը նախագահէ Սգատօնին եւ կը խօսի։ Խօսք կ'առնեն նաեւ Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու պետերը։ Կը հրաւիրուին մասնակցիլ հայ ազգային մարմինները եւ միութիւնները։

Վարչութիւն Մայր Եկեղեցիի

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը կը մասնակցի, ամբողջ կազմով, այս հանդիսաւոր պատարագին։

★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԵՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ի յիշատակ Ապրիլ 11–24ի զոհերուն, Ապրիլ 23ին կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Montmartreի Sacré – Coeurի մէջ։

★

Ապրիլ 30, Կիրակի առաւօտ, ժամը 11·45ին Dôme des Invalidesի Saint – Louis զինուորական եկեղեցւոյ մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ն․ ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս․ Խաչ եկեղեցւոյ [illegible] Պ․ [illegible] – Նուտեան պաշտօն եւ հանդիսաւոր [illegible] պիտի կատարուի ազգային բարերար ողբացեալ Ներսէս Օհանեանի մահուան 14րդ տարելիցին առթիւ։ Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Ս․ ԷԹԻԷՆԷՆ Եոզկատցի Այրի Տիկին Ովսաննա Պալճեան (ծնեալ Աղամեան) դառնաղէտ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Փարիզի Հայ Ծերանոցին Յարութիւն Ճամպուլեան եւ Կարապետ Համալեան 500ական ֆրանք։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 15ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր․ Միութեան, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններուն, 22 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ։

Կը նախագահէ՝ Վ․ ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԱԶԳԻՆ (Վալանսէն) եւ ուրիշներ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ ջութակ։

Մուտքը ազատ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սիմոնեան եւ զաւակը, իրենց խորին վշտակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Թադէոս Յակոբեանի եւ զաւակին՝ իրենց որդւոյն եւ եղբօր ՅԱԿՈԲԻ վաղահաս եւ դառնակսկիծ մահուան առթիւ (Նիւ Եորք) եւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրեն Յր․ Կ․ Խաչի ուսանողական ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պօղոս Իշխանեան (Արմաւիրցի) կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Աշոտ եւ Եղիշ Ատեան (ծնած Արմաւիր, Խանլարի շրջան)։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան գրել Յառաջի վարչութեան։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ, գրեց՝ Կոմս (Վ․ Փափազեան)։ Բ․ հատոր, ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Դիմել՝ Մ․ Գավէզեանի, 37 rue de Trévise, Փարիզ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ուս․ Միութեան Գ․ դասախօսութիւնը՝ 18 Ապրիլ ժամը 21ին Մարի Նուպար Ուսանողական Տան մէջ։ Կը խօսի Արտաւազդ արք․ Սիւրմէեան, նիւթ ունենալով՝ «Նահապետ Ռուսինեան»։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ Լսարանին հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Րէժանի վերնայարկը։ Զեկոյց Պ․ Գօրեանի՝ «Կրթական գործը Խ․ Հայաստանի մէջ»։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ, որ տպարանական պատճառներով լոյս չի տեսներ երկու շաբաթէ ի վեր, գալ շաբթուընէ սկսեալ պիտի վերսկսի իր կանոնաւոր հրատարակութիւնը։

ԱՑՑ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ատոմեան եւ զաւակները, Մարիա եւ Սիրան, կը ծանուցանեն որ իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ տեղի կ'ունենայ այց հանգուցեալի գերեզմանին, այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3·30ին։

Gare du Nordէն շոգեկառք ժամը 2·29ին, մինչեւ Անկէնի կայարանը, այնտեղէն առնել օթօքար ժամը 3·5ին եւ մինչեւ Կրոլէի գերեզմանատան մօտ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալի բարեկամները եւ ընկերները։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 18 AVRIL 1950 Երեքշաբթի 18 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6130–Նոր շրջան թիւ 1541

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՎԱՐԴԱՊԵՏՆ ԱՍԱՑ…»

Ինչո՞ւ «հանճարեղ» գիտնական Նիկոլա Մառի մահէն տարիներ վերջը կը փառաբանուի անոր վաստակը, անխնայ պայքար մղելու համար երկու ականաւոր ակադեմականներու, Հրաչեայ Աճառեանի, Գ. Ղափանցեանի եւ անոնց հետեւորդներուն դէմ ։

« Հանճար »ներու աշխարհին մէջ, արժէք չունի որեւէ դրական, գիտական, գեղարուեստական տեսութիւն, եթէ չի համապատասխաներ բոլշեւիկեան վարդապետութեան եւ տրուած հրահանգներուն ։

Օրուան իշխանութիւնը ամէն ճիւղի եւ ասպարէզի համար ունի հատընտիր մասնագէտներ եւ յանձնախումբեր, որոնք զեկուցումներ կուտան, որոշ ուղեգիծ մը առաջարկելով ։

Անվիճելի են եւ անդիմադրելի՝ անոնց արձակած պատգամները, որոնք անմիջապէս կը հաղորդուին Կեդր. Կոմիտէներուն, տառապէս գործադրուելու համար ։

Չկայ մարդկային մտքի, գործունէութեան ասպարէզ մը, որ ազատ մնայ այս երկաթեայ կանոնէն ։

Այսպէս է որ, Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար մը, Ժդանով, տեսութիւններ կը պարզէ, կը պարտադրէ, գրականութեան եւ գեղարուեստի ճակատին վրայ ։ Ինչպէս ուրիշներ՝ միւս բոլոր ասպարէզներուն համար ։

Դարձեալ Կեդր. Կոմիտէներու քարտուղարներ են որ անմիջապէս գոց ընելով արձակուած պատգամները, իրենց կարգին կը պարտադրեն իւրաքանչիւր հանրապետութեան մէջ ։

Առէք որեւէ բոլշեւիկեան հրատարակութիւն, — աշխարհի որեւէ լեզուով— եւ պիտի տեսնէք միեւնոյն պատկերը ։

Ամէնքն ալ նոյն անունները կ'արտասանեն հաւատարմօրէն, երկիւղածօրէն, իբրեւ գերագոյն, անվիճելի հեղինակութիւն ։ Հոգ չէ թէ վկան հարեւանցի կապ անգամ ունենայ առաջադրուած ասպարէզին, գրականութեան, գեղարուեստի կամ գիտութեան հետ ։

Միեւնոյն ատեն արձակուած է ուրիշ ազդանշան մը, — սաստկացնել պայքարը Արեւմուտքի դէմ, անոր «անկումային» մշակոյթին ինչպէս քաղաքականութեան դէմ ։ Ապացուցանել սովետական արժէքներու գերազանցութիւնը բոլոր ասպարէզներուն մէջ ։

Տակաւին ուրիշ մարտակոչ մը,— Հռչակել ի լուր աշխարհի, թէ մեծագոյն մասով Ռուսեր են հեղինակները մարդկային գիւտերու եւ արուեստներու, գիտական տեսութեանց եւ կատարելագործումներու ։ Թէ Արեւմուտքը պարզապէս գողցած կամ բարեփոխած է այս կամ այն գիւտը, ներկայացնելով իբրեւ իր սեփականութիւնը ։

Սովետական սնապարծութեան այս տենդը համաճարակի մը հանգամանքն ստացած է արդէն ։ Այնպէս որ, գրեթէ բան չի մնար Արեւմուտքին համար, իբրեւ ստեղծագործութիւն ։ Կամ կը մնայ փտած – նեխած ժառանգութիւն մը…

Այս հիւանդագին մարմաջէն կը ծնի լեզուաբանութեան խնդիրն ալ ։

Անհունապէս փառաբանելով Նիկոլա Մառը — որուն արժանիքները ոչ ոք ժխտած է — զայն վերածելով համաշխարհային հանճարի մը, պայքարի նոր ձեւ մըն է որ կը փորձեն Արեւմուտքին, անոր մշակոյթին դէմ ։

Պարզապէս քաւութեան նոխազներ են Աճառեանները, Ղափանցեանները եւ իրենց աշակերտները ։ Նշանակէտներ՝ որոնց դէմ կրնայ բութ սլաքներ, ժանգոտած նետեր արձակել յետին ի՛մաստակը, ի փառս օրուան կուռքերուն ։

« Վարդապետն ասաց»… Կա՛մ կը հպատակիս, մեղայագիր մը ստորագրելով գլխիկոր, եւ կամ… Ոչ տարիներու վաստակդ կրնայ փրկել քեզ, ոչ ալ ոեւէ հեղինակութիւն կամ գիտութիւն ։

Մանաւանդ որ, խաչակրութիւնը սարքուած ատեն, հաւատաքննիչները չեն մոռնար քաղաքական-կուսակցական մեղքեր ալ բարդել ։ Գոհեկոբէն ստել, խեղաթիւրել, մատնել ։

Որքա՜ն զարգացաւ «ինքնաքննադատութեան » այս մասնագիտութիւնը, Նայիրի Զարեաններու տխրահռչակ ելոյթէն ի վեր որ կերաւ Ա. Բակունցի գլուխը ։

Նոյն քաւութիւնը՝ այս անգամ ։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԿԻՐՔ Է ԱՅՍ

Կը բաւէ որ դիմացինդ հակառակորդ կողմ մը նկատես, ալ «Աստուած այնտեղ գործ չունի » , ինչպէս կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը ։

Ոչ իսկ նկատի կ'առնեն որ երիտասարդ հոգիներ են թարմ, մեծ մասով անծանօթ քաղաքական վէճերու, լաւատես՝ կեանքին եւ մարդոց հանդէպ ։ Կ'արժէ՞ պուտ մը «ծամոց»ի համար քանդել անոնց մէջ ամէն լաւ բան ։

Որո՞ւն հոգն են այս «վիպական», «յետադիմական» մտածումները ։

Մարզական երկու մեծ մրցումներ ։ Վստահ եմ որ երկուքին մէջ ալ իրական դեր մը կատարող երիտասարդ տղաք չեն իսկ հետաքրքրուիր կողմնակի խնդիրներով ։

Կը պատահի որ անհամբեր հանդիսատեսներ քիչ մը տաքնան ոչինչ պատճառով մը ։ Ահա իրարանցումը ։ Պէտք է ամէն գնով վարկաբեկել տղաքը, որոնք թերեւս չեն ալ նկատած, պատնէշներէն անդին անցած դարձածը ։

Եթէ շատ մը հանդիսատեսներ մեղադրելի են որ չեն կրնար զսպել իրենց ջիղերը, երիցս պախարակելի են անոնք որ թոյն կը սրսկեն մարզիկներուն մէջ ։

Այսպէ՞ս պիտի կրթեն վաղուան սերունդը ։

Չի՞ բաւեր որ պատառ պատառ եղած է մեր ամէնէն գեղեցիկ Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ։

Չի՞ բաւեր որ տղաքը, մեծէն փոքրը, հարցնեն իրարու — դուն ո՞ր արիներուն, ո՞ր Մարզականին կը պատկանիս…

Չի բաւե՞ր որ միշտ պղտոր կը պահեն տղոց շրջապատը ։

Չի՞ բաւեր որ դատ ու դատարան իրար խառնուին, անպարտկելին պարտկելու համար ։

Իսկ «Բարձրացի՛ր, բարձրացո՞ւր»ը…

Հայրենիքին ծառայելու համար պայմա՞ն է խորացնել պառակտումը, փոխանակ թիւրիմացութիւնները հարթելու ։

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒՆ կից կը գործեն շարք մը ինքնագործ խմբակներ, — գրական, թատերական, բնագիտական (անաստուած), պատմական եւայլն ։ «Հ. Ս. Ս. Ռ. մինիստրների սովետին կից կուլտուր – լուսաւորական կոմիտէն, վերջերս անցկացրեց ստուգատես եւ յայտնաբերեց մի շարք գրական աշխատանքներ » ։ Գիւղական բեմերու վրայ ներկայացուած թատերախաղերէն (մէկ մասը ինքնագիր) , շատերը արժանացան հրատարակման պատուին ։ Այդ խաղերը բոլորն ալ «սոցիալիստական գիւղի կեանքից են եւ շատ արժէքաւոր » ։

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ հրատարակեց « Ֆիզիոլոգիական գիտութիւնների աշխատութեան» հերթական հատորը ։ Գրքին կ'աշխատակցին շարք մը ակադեմականներ եւ գիտական աշխատողներ ։ Գիրքը խմբագրած են, Գիտ. Ակադեմիայի իսկական անդամ՝ Հասրաթեան եւ ուրիշներ ։

ՔԱՂ. ԼՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒ կոմիտէն կը պատրաստուի հրատարակել բանաստեղծ Յովհաննէս Յովհաննիսեանի երկերի լիակատար ժողովածուն ։ Այդ նպատակով կազմուած է յանձնաժողով մը, գրողներէ, քննադատներէ եւ բանասէրներէ ։ Յանձնաժողովը պիտի երթայ Յովհաննիսեանի ծննդավայրը՝ Էջմիածին, նորանոր պրպտումներ կատարելու համար բանաստեղծի կեանքի եւ գործի մասին ։

Խ. Ս. Հ. Մ.Ի ՆԵՐՊԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ, կեդր. կոմիտէն կոնկուրս (մրցանակ) հաստատած է, լաւագոյն գործերու համար ։ Ընտրուած է ժիւրի ։ Կոչ է ուղղուած բոլոր ռեսպուբլիկաներու (հանրապետութիւն) կերպարուեստագէտներուն, մասնակցելու համար ։ Հայաստանի կերպարուեստի կեդր. վարչութիւնը քննելով այս կոչը, որոշեց՝ մասնակցիլ կոնկուրսին ։

ՇԱԽՄԱՏԻՍՏՆԵՐՈՒ (ճատրակ խաղացող) Գ. շրջանին սպորտի (մարզախաղ, գրօս) վաստակաւոր վարպետ Վարդանեանը յաղթանակ շահեցաւ, իր հակառակորդ՝ Գրիգորեանը մատներով պարտութեան ։ Յաղթեցին նաեւ թեկնածուներ Սարգսեանը, Աւետիսեանը եւ ուրիշներ ։

Ատլանտեանի խորհուրդ յանուն խաղաղութեան

Լիոնի 32րդ միջազգային տօնավաճառին բացման առթիւ, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Պ. Պիտօ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին ։ Բացման արարողութենէն առաջ, ոստիկանութիւնը վեց հոգի ձերբակալած էր, երբ համայնավարները թռուցիկներ կը ցրուէին, պահանջելով դադրեցնել Հնդկաչինի պատերազմը ։

Վարչապետը պարզելով երկրին մէջ ծագած բանուորական խլրտումները, յայտարարեց թէ հաւաքական պայմանագիրներու օրէնքը պիտի գործադրուի ։ Ուստի հրաւիրեց գործատիրական եւ բանուորական կազմակերպութիւնները « խզել իրենց լռութիւնը որ շատ երկար տեւեց» ։ Յետոյ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է արտադրութիւնը աւելցնել ամէն գնով ։ Ըսաւ թէ այդ կերպով միայն կարելի է բարձր աշխատավարձք ապահովել ։

Յետոյ խօսելով արտաքին քաղաքականութեան մասին, բացատրեց թէ համայնավար կուսակցութիւնը «լայնօրէն պատասխանատու է յարաբերութեանց այն վիճակին որ կը տիրէ կարգ մը երկիրներու հետ, յարաբերութիւններ որոնք կրնային աւելի լաւ ըլլալ, եթէ այդ կուսակցութիւնը կոյր հիացումով համակուած չըլլար անոնց հանդէպ ։ Այդ կոյր անձնուիրութեան առջեւ մեր պարտականութիւնն է ապահովել ազգային անկախութիւնը ։ Խաղաղութիւնը կախում ունի էական պայմանէ մը,— երկու աշխարհներ կա՛մ համակեցութիւն պիտի հաստատեն եւ կամ դէմ դիմաց պիտի ելլեն ։ Կը կարծեմ թէ անհրաժեշտ է Ատլանտեանի գերագոյն խորհուրդ մը հաստատել, ներդաշնակելու համար պաշտպանութեան եւ տնտեսութեան աշխատանքները եւ քաղաքական ծրագիրը ։ Մեր դիրքը յստակ է ։ Որպէսզի ծուռ մեկնութիւն չտրուի, կ'առաջարկեմ որ նպատակը պարզուի անուանակոչութեան մէջ իսկ,—«Ատլանտեանի Գերագոյն Խորհուրդ խաղաղութեան համար» ։ Որ եւ է պատճառ չունինք այս անունին մենաշնորհը ձգելու անոնց որ մեզ կը մատնանշեն իբրեւ յարձակողական ճակատ ։ Ատլանտեանի ընկերակցութեան գլխաւոր նպատակն է պաշտպանել արեւմտեան աշխարհին ազատութիւնը, միւս աշխարհի կարգուսարքին դէմ ։ Ազատութիւնը այն է որ առտուան ժամը 7ին կը լսես դրան զանգը եւ կը հասկնաս թէ կաթնավաճառն է ։ Պատերազմը սովորաբար կը ծագի ուժերու յարաբերութեանց մասին եղած թիւրիմացութենէ մը ։ Որովհետեւ մենք պատերազմ չենք ուզեր, չենք ուզեր որ թիւրիմացութիւն ծագի » ։

★ Արեւմտեան հինգ պետութեանց պատերազմական, արտաքին եւ ելմտական նախարարները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները՝ իւրաքանչիւր երկրի ստանալիք զինամթերքի մասին ։ Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ ։

★ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվը Լի, Մոսկուա պիտի երթայ յառաջիկայ Մայիսին, տեսակցելու համար Սթալինի հետ ։ Մասնաւորապէս պիտի ջանայ լուծել չինական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՂԸՐԵԱՆ ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը խորին ցաւով կը ծանուցանէ յանկարծական մահը իր յարգելի ատենապետին՝ Միութեան պատուոյ անդամ Պ. Սարգիս Սաղըրեանի որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 16ին, կիրակի, ժամը 17.30ին, Փարիզի «Մարի Նուպար» Ուսանողական Տան մէջ, ուր եկած էր ընկերակցութեամբ իր կնոջ եւ աղջկան, նախագահելու համար ի պատիւ պանդուխտ ուսանողներուն սարքուած նախընթրիքին ։

Զատկական տնօրհնէքի արարողութենէն վերջ, զոր կատարեց Թովմաս աւագ քահանայ, օրուան հիւրերը, առաջնորդուած էին մատենադարանը, երբ Պ. Սաղըրեան, անհանգստութիւն մը զգալով դուրս ելաւ եւ նրբանցքին մէջ ինկաւ ուշակորոյս ։

Ուս. Տան բժիշկ ուսանողները գլխաւորութեամբ տոքթ. Անուշեանի փութացին կիրարկել գիտական ամէն միջոց, բայց անօգուտ ։ Շուրջ տասը վայրկեանի տագնապէ մը վերջ, Պ. Սաղըրեան աւանդեց իր հոգին ։

Ողբացեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Պիսէթրի հիւանդանոցը ։ Յուղարկաւորութեան ու թաղման օրն ու ժամը պիտի հաղորդուի յաջորդով ։

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները հանգուցեալի ընտանիքին եւ պարագաներուն ։

★ Այս մահուան առթիւ յետաձգուած է Արտաւազդ արք.ի այսօրուան դասախօսութիւնը Ուս. Տան մէջ ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան երկրորդ լուրին մէջ, «գրագարանաւորներ եւ ակումբաւորներ» , կարդալ — գրադարանավարներ եւ ակումբավարներ ։

ԱՆԾԱՆՕԹ ԿՏՐԻՃԸ...

(ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ԱՊՐԻԼ 11–24էն)

Վ. ԹՈՒՆԱՍ (Քուպա).— Տիվրիկի Բարղամ գիւղէր էր Շատիկ աղան, ծանօթ իբրեւ ունեւոր ու հիւրասէր մարդ մը: Կառավարական շրջանակներու հետ իր շփումները յատուկ էին իր գիւղավարի պաշտօնին, զոր Բարղամ գիւղացին կուտար իրեն: Պոլիս գացած ըլլալուն պատճառաւ չափով մը կենցաղագէտ ալ էր: Բնութիւնը զինքը օժտած էր Սամփսոնի նման բացառիկ ուժեղութեամբ, կարմրայտ ու կլոր դիմագծով, խոշոր ու սեւ աչքերով, հաստ կազմով եւ միջակ հասակով:

Իր մասին գիտցածս ասկէ անդին չէր անցներ, ուստի չեմ գիտեր թէ, իր արտասովոր քաջութեան ներշնչումը ո՞ւսկից առացեր էր: Բնատուր յատկութի՞ւն էր թէ՝ յեղափոխական զինուորի առնակութիւն: Արդարօրէն ըսելով՝ այն ինչ որ ինք ըրաւ Սարի Չիչէկ սարահարթին վրայ եւ ես անձամբ տեսայ, երբեք պակաս չէր հերոսականէն: Ամէն անգամ որ աչքերուս առջեւ կը բերեմ եղելութիւնը, հիացումով կը լեցուիմ դէպի Շատիկ աղան: Այդ անվեհեր գիւղացին:

1915 Յունիս ամսուն էր, երբ Տիվրիկի եօթը հայ գիւղերէն տեղահան հինգ հազարի մօտ բազմութիւնը Արմութաղէն չարժման մէջ դրին, Եամա Տաղի ուղղութեամբ, ամէն բան կեղեքելէ եւ բանի գալիք այրերը վար դնելէ վերջ: Օրերով լեռնէ լեռ, անգոյ ճամբաներով քշեր, տարեր ու հասցուցեր էին Քիւրտերով շրջապատուած Սարի Չիչէկ կոչուած անիծապարտ սարահարթը, երբ անակնկալ կեցուցին կարաւանը, «քչիկ մը հանգիստ» շնորհելու համար: Զոհերու հանդէպ անըմբռնելի էր Թուրքերու հոգածութիւնը, բայց անդրադարձող չեղաւ դրեթէ: Մինչեւ եօթը ծեծած ու կողոպտած էին չարունակ, արգիլած էին պապակը յագեցնող ումպ մը ջուր դնել բերանը, բերնին պատառ մը հացը քաշեր ու նետեր էին եւ գործեր էին այնքան չարիք որ Թուրք միտքը միայն կրնար յղանալ,— եւ հիմա կը գուրգուրային զոհերուն վրայ եւ քանի մը վայրկեան «հանգիստ» կը պարգեւէին: Անոնք կը խորհէին մեր յաւիտենական հանգիստին մասին... եւ մենք այդ է որ չգիտէինք: Զգիտցանք:

Ցոգնաբեկ զանգուածը բնականաբար հնազանդեցաւ հրամանին, մարմինը երկարեց հողին վրայ, հանգիստ շունչ մը առնելու համար: Ես ալ նստեցայ՝ քարը նստարան ընելով, երբ յանկարծ, յիսուն քայլ անդին տեսայ ճերմակ ձիաւոր մը, առասպելական հսկայի մը նման: Կեցած էր՝ գետինը ցրուած բազմութեան քովիկը, արձանի պէս՝ ձիուն հետ: Միայն գլուխն էր, որ մերթ աջ կը դառնար, մերթ ձախ, մերթ ետ ու մերթ ալ առաջ: Ո՞վ էր: Ճանչցայ: Շատիկ աղան էր: Բայց ո՞ւր էր եւ ի՞նչպէս յանկարծ յայտնուեցաւ, երբ կարաւանին հետ բնաւ չէր տեսնուած: Իսկ դեռ աւելին, մանաւանդ ձիու վրայ, երբ այրերը ջարդուած էին անխնայ, գոյք եւ կենդանի իւրացուած Թուրքերու կողմէ: Այս բոլորը հանելուկ էին ինծի համար:

Կանգնած էր Շատիկ աղան եւ արթուն կը հսկէր անտիրական զանգուածին վրայ, պահակի պէս: Ի՞նչ տեսաւ, ի՞նչ նկատեց: Զտեսայ, բայց լսեցի իր գոռ ձայնը.

— «Անպատիւ աղտոտներ, ետ կեցէք, մի՛ մերձենաք հայ պատիւին: Կին ու երեխայ չունի՞ք, դուք նամուս չունի՞ք, ըսելով ձին խարազանեց:

Վեց Քիւրտեր անմիջապէս կեցուցին ձին եւ Շատիկ աղան արիւնաներկ վիճակի մէջ, ձիէն վար տապալեցին: Ինկաւ եւ ընդոստ վեր կեցաւ, նորէն տուր – տմփոցն սկսաւ: Շատիկ աղային համար դժուար չեղաւ կռուփի մահացու հարուածներով ուշաթափ գետին թափել երեք վայրենիներ ու անոնց կոկորդը ափին մէջ առած, հաւի պէս խեղդել: Եթէ կարկուտի պէս տեղացող տաք արճիճները՝ իր կորիճի կուրծքը չծակծկէին, դեռ ո՞վ գիտէ քանիներ պիտի ղրկէր դժոխք, «հուրի մէլէկները» վայլելու:

Ինկաւ Շատիկ աղան, ինչպէս շատեր, ինչպէս բոլորը: Բայց ինկաւ դիւցազնի մահով: Ի խնդիր պատիւի եւ իրաւունքի արիւնով մկրտուած հերոսի մահով, թշնամի խուժանին պատճառելով զոհեր եւ արիւն:

Եւ Սարի Չիչէկի սարահարթը գերեզմանն եղաւ քանի մը հազար այր ու կին, ծեր եւ մանուկ բազմութեան: Ողջ մնացողները աւելի առաջ քշուեցան կրկին անապատի կիզիչ ճամբաներուն վրայ հալելով սպառելու:

Մեծ Եղեռնի ամէնէն օրհասական եւ դաժան պահերուն, հայ ժողովրդի ծոցէն դուրս եկան եւ իրենց կեանքը սուղ արժեցուցին Շատիկի նման անվեհեր բազմաթիւ քաջեր, որոնց անունններն ու գործերը դժբախտաբար մնացին անծանօթ վերապրող հայութեան: Հայ ժողովուրդի հրաշալի քաջերն էին անոնք, որոնք ճակատագրական րոպէին, բռունցքով, քարով եւ ատամներով սարսափ տարածեցին թշնամի շարքերուն մէջ: Անսուր եւ անզէն հերոսներ, փառք ձեզի: Փառք ձեր յիշատակին, ձեր քաջագործութեանց:

Ապրիլ 11–24ի առթիւ, որ այս օրերս կը տօնուի ամէն տեղ, իմ այս համեստ տողերս կը ձօնեմ անծանօթ եւ անհամար քաջերու յիշատակին: Անոնց որոնց արի արանց գործերը դեռ չեն պատմուած, քանզի տեսնողներն ալ մեռան:

Երանի թէ ցարդ անյայտ մնացած դէմքերն ու դրուագները լոյս աշխարհ գային, ներշնչելու համար նորերը: Այսօր սակաւաթիւ է ներշնչեալներու փաղանգը, մինչդեռ կարելիք ճամբայ ունինք, մեր նպատակին հասնելու, մեր իրաւունքներուն տէր դառնալու համար:

Եթէ այս նպատակին չեն ծառայեր Ապրիլ 11–24ները, ի՞նչ օգուտ: Եթէ կը ծառայեն, դոչենք ամէնքս միասին.

— «Ցարգանք քեզ, Նահատակ ժողովուրդ»:

Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Անյետաձգելի պահանջ մը

Նախորդ երկու յօդուածներով համառօտակի բացատրեցի թէ ինչպէս 1940ին սկիզբները Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութիւնը ինքզինք գըտաւ խոշոր պարապի մը առջեւ, իբրեւ հետեւանք պաշտօնավարող կղերի անբաւականութեան, թէ տուաւ կարգ մը որոշումներ, որոնք երկրին դրամական պատճառով մնացին մեռեալ տառ: Դիտել տուի նաեւ թէ այսօրուան կացութիւնը՝ դժբախտաբար՝ 1940էն տարբեր չէ:

Քաղաքացիական քաջութիւնը, անկեղծ եկեղեցասիրութիւնն ունենանք եւ խոստովանինք.— առանց յետին մտքի — թէ ժամանակավրէպ սովորութիւն է խճողել եկեղեցին չպատրաստուած, հանգստեան կոչուելու տարիքին հասած քահանաներով:

Ազատագրութենէն ի վեր իրարու յաջորդող վարչութիւնները, շատ մը առաւել կամ նուազ պիտանի հարցերով զբաղեցան, բայց այն որ իրենց աւագ պարտականութիւնն էր, անով բնաւ չզբաղեցան: Մէջտեղն է ցաւալի կացութիւնը,— Փարիզի Հայոց եկեղեցիին կղերականները պատարագէ, կնունքէ, պսակէ, թաղումէ եւ հոգեհանգիստէ ուրիշ հարցերով չեն զբաղիր եւ չեն կրնար ալ զբաղիլ, քանի որ անբաւարար են: (Գաւառի մէջ ալ տարբեր չէ):

Ընկերակցութեան անդամներուն թիւին հինգ հազարի մօտենալը, եկեղեցւոյ հմայքին կամ հեղինակութեան մեծնալուն կամ մատակարարած հոգեկան սփոփանքին հետեւանքները չեն բնաւ: Այդպէս կարծել եւ կրկնել, առնուազն, ինքնախաբէութիւն է: Այդ արձանագրուած անդամներու մէջ, բազմութիւն կը կազմեն անոնք, որոնց արձանագրութեան նախնական 50 ֆրանք մուտքի չնչին գումարն ալ, առաւել կամ նուազ խոստովանելի միջոցներով ճարուած են: Եթէ վաղը որոշուի թէ եկեղեցական իրենց տարրական պարտականութիւնները կատարողները միայն անդամ պիտի մնան, այդ հինգ հազարէն հինգ հարիւր հոգի պիտի մնա՞ն:

Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովի մը առթիւ, որ հրաւիրուած էր, 60ը անցած քահանայութեան թեկնածուի մը ընտրութեան համար — յարաբերաբար երիտասարդ, պատմաբան, մտաւորական մը կ'ըսէր ինծի, դառնարի պահուն.— «Ի՞նչ կը փնտռես, բարեկամ, այս եկեղեցին անհաւատներու եկեղեցին է, սկսելով մեր բարձրաստիճան կրօնաւորներէն: Նախկին պատրիարք մը անգամ կը թելադրէր վարդապետ ձեռնադրուիլ, ըսելով թէ կրօնաւորութիւնը լաւ դիրք մըն է: Չեմ գիտեր թէ որքան ճիշդ է այս վերագրումը: Բայց գիտեմ որ ձեռքերը ծալլելով նստիլը ինչ որ տեղի կ'ունենայ Փարիզի եկեղեցւոյ մէջ այսօր — եւ նախորդ սերունդներէն իբրեւ աւանդութիւն մնացած սովորութիւնները, կնունք, պսակ, թաղում, եւայլն սպասել, կը նմանի գործել այն ապիկար երիտասարդին պէս որ իր անուշիկ հայրիկէն մնացած ժառանգութիւնը կը մսխէ: Շուտ կը սպառի:

Պէտք է վերջապէս անդրադառնալ եւ համոզուիլ թէ Հայ. Եկեղեցին հնութեանց թանգարան մը չէ: Վայ այն եկեղեցիին՝ —բարոյական հաստատութիւն—, որ հնութեանց թանգարանի վիճակին կը հասնի: Անոր օրերը համրուած են: Փարիզի՝ ինչպէս նաեւ Սփիւռքի մէջ՝ Հայ. Եկեղեցին կամ պիտի դառնայ կենսունակ, ուժական, եւ իր առաքելութեան հաւատարիմ օրկան մը եւ կամ իր հոգեվարքի օրերը պիտի ապրի: Միջին կացութիւն չկայ:

Ահա թէ ինչու անյետաձգելի անհրաժեշտութիւն մըն է երիտասարդացնել Փարիզի հոգեւորականութիւնը, ունենալ հաւատացեալ, պատրաստուած եւ նուիրուած սքեմաւորներ, կարենալ կազմակերպելու համար Հայաշատ արուարձաններու, կամ գաւառական քաղաքներու մէջ՝ յաճախակի կրօնական արարողութիւններ եւ քարոզներ:

Անյետաձգելի անհրաժեշտութիւն մըն է որ նուիրուած կրօնաւորներ քով քովի բերեն հայածին երիտասարդութիւնը,— ապագան, դաստիարակեն եւ կազմակերպեն զայն, եկեղեցիի շուրջ, այն եկեղեցիին որ ցեղին անցեալ բոլոր ստեղծագործութիւններուն շտեմարանն է, եւ Սփիւռքի մէջ ապագայ մեծագոյն կարելիութիւններու կեդրոնը: Այն եկեղեցին որուն մասին խեղճ երիտասարդութիւնը՝ դժբախտաբար՝ որեւէ յստակ գաղափար չունի:

Տեսա՞ք ինչ տեղի ունեցաւ Ալֆորվիլի մէջ, ուսանող երիտասարդ վարդապետի մը մէկ երկու պատահական այցելութեամբ: Ոչ միայն հաւատացեալ հակառակորդ երիտասարդութիւնը, այլեւ անտարբեր, չէզոք, հեռացած կարծուածները համախմբուեցան եկեղեցիի շուրջ: Ինչո՞ւ, որովհետեւ եկեղեցին՝ համահայկական օրկանը՝ լեցուած էր եւ կը խօսէր երիտասարդ եւ հաւատաւոր վարդապետի մը բերնով:

Նոր սերունդը քաղաքացիական նոր հասկացողութիւն ունի եւ նոր պահանջներ: Ինչ որ կը պակսի համահայկական դարաւոր միակ օրկանին, Հայաստանեայց եկեղեցիին խօսքն է, արտասանուած երիտասարդ, հաւատացեալ, նուիրուած սքեմաւորներու կողմէ: Մաղնիսը որ իր շուրջ հաւաքէ բոլոր հայածին երիտասարդութիւնը:

Արդ ինչո՞ւ Ալֆորվիլի երեւոյթը պիտի չկրկնուի, զօրանայ եւ խորանայ, արուարձաններու, գաւառական քաղաքներու, բոլոր այն վայրերու մէջ ուր հայկ. համրանք կայ: Ամբողջ հարցը կը կայանայ ուրեմն ղեկավար տարրի նախ տեսնել եւ գիտակցելուն եւ յետոյ ալ ուզել կամ չուզելու մէջ:

Դժբախտութիւնը հոն է որ եկեղեցւոյ ներկայ ղեկավարութիւնը կարծուածէն շատ աւելի մեծ համեմատութեամբ անհաւատներէ կազմուած է: Մարդիկ հաւատք չունին որ եկեղեցւոյ դերին եւ դիրքին մասին նախանձախնդրութիւն ունենան: Ահաւասիկ ամբողջ ողբերգութիւնը:

Այսօր Փարիզի Հայոց եկեղեցին 4–8 երիտասարդ վարդապետներու անհրաժեշտ պէտք ունի, որպէսզի յաճախ՝ երթան հոն ուր Հայ կայ, պատարագեն, քարոզեն եւ սփոփեն, արթնցնեն գաղութին անդամներուն կրօնական զգացումները, ամրացնեն անոր հոգեկան կապերը Հայ. Եկեղեցիին հանդէպ, ներշնչեն եւ արծարծեն անոնց զօրաւոր հաւատքը դէպի Հայաստանեայց եկեղեցին: Որովհետեւ Ան, Եկեղեցին, դարերու ընթացքին եթէ յաջողութեամբ գլուխ հանեց հայապահպանման իր սրբազան առաքելութիւնը, եւ ապահովաբար վաղը կրկին գլուխ պիտի հանէ ցեղապահպանման խիստ դժուարին գործը Սփիւռքի մէջ, այդ արդիւնքն էր եւ պիտի ըլլայ միմիայն հայ ժողովուրդին եւ համրանքին իր եկեղեցիի հանդէպ ունեցած հոգեկան անքակտելի կապերուն եւ անխախտ հաւատքին: Այն հաւատքին որ իրաւ է, որ անկեղծ է, որ լեռներ կը տեղափոխէ, որ հրաշք կը գործէ:

Միամտութիւնը չունիմ կարծելու թէ այս տողերը որեւէ հետք պիտի ձգեն ուր որ անկ է: Եւ սակայն, վաղուան համար, անհրաժեշտ էր հրապարակաւ արծարծել այս հարցերը:

Յաջորդ եւ վերջին յօդուածով մըն ալ պիտի խօսիմ ցեղապահպանման կենսական հարցին առթիւ եկեղեցիի հսկայ կարելիութիւններու մասին:

Կ. ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Օրը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ապրիլ 9ին Le Clubի ընդարձակ սրահը՝ կենդանի վկան եղաւ Ն. Ս. Օրուան խանդավառ հանդիսութեան, գոհունակութեամբ կը տեսնեսթէ ինչպէս տարուէ տարի կը ստուարանան երիտասարդ մարտիկներու շարքերը՝ յոյսի շողեր արձակելով յառետեսի մտածումներուդ վրայ:

Բեմին խորէն ու բեմէն դուրս երկու լայնշի եռագոյններ կը ժպտին ձեզի: Վարագոյրը կը բացուի եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը կ'երեւի բեմին վրայ: «Մարսէյլէզ»ն ու «Մշակ բանուոր»ը յաջորդաբար կը թնդացնեն սրահը: — Ն. Ս.ի Շրջ. վարչութեան բանբերը, Յ. Ղազարեան, կը կարդայ իր զեկոյցը, եռանդուն գործունէութեան յուսադրիչ պատկեր մը ինքնին: Եռանդով կը շարունակուի՝ մայրենի լեզուի ուսուցման աշխատանքը, երիտասարդութեան մէջ կը ներմուծուի ազգ. ոգին, հպարտ են Հայաստանով որուն՝ պատրաստ են ընծայել առաւելագոյն զոհողութիւնը, եւ կ'ուխտեն նուիրուիլ Ազգ. Դատի նուիրական գործին:

Լա Սիոթայի Ն. Ս.ի պարախումբը լաւագոյն բաժին մը բերաւ հանդէսին՝ իր չէնշող երգախաղն հայկական պարերով:

Սէն Լուի աղջիկներուն մարզական ճկուն ու

դաշնաւոր չարժումները, բեմին վրայ, լաւ տպաւորութիւն ձգեցին :

Ընկեր Բաղոյեան, յանուն Հ.Յ.Դ. Տրչ. Կոմիտէի, սրտագին ողջոյններ ուղղեց հայ երիտասարդութեան, որ մեր ցեղին ապագայ յոյսն է եւ որուն կը փոխանցեն նախորդ սերունդները՝ հայկ. ազատագրութեան սրբազան դրօշը: Հրաւիրեց բարձր բռնել զայն ու փոխանցել յաջորդ սերունդներուն: Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն գուրգուրանքին գլխաւոր առարկան էք դուք — բարոյական մեծ ոյժ մըն է լի կենսունակութեամբ եւ կորովով, գիտցէք այսօրուան պատեհութեան արժէքը եւ արժանաւոր կերպով ծառայեցէք ձեր ժողովուրդին եւ յաւիտենական հայրենիքին: (Ծափեր) :

Խօսեցաւ նոյնպէս ընկեր Ցոլիկ, յանուն Հ.Յ.Դ. Ն.Ս.ի Կեդր. վարչութեան: Երիտասարդ ընկերը խոստմնալից ոյժ մըն է որ յարատեւութեամբ կրնայ դառնալ ընտիր բեմբասաց մը: Ընկերը թուեց նախ՝ յատկանշական գծերն այն ամսներուն ուր տեղի կ'ունենան ազգ. տօնակատարութիւնները, Փետրուարեան խոյանքը, Համազգային Սգատօնը, Մայիսեան անկախութեան տարեդարձն ու Վրէժածին Խանասորը :

— «Դուք, խանդավառ ու գործօն, այսօր կը տօնէք մեր Օրը՝ 12 մասնաճիւղերով: Կը շնորհաւորեմ ամէնքդ, կը հրճուիմ՝ երբ կ'ունենամ այն մտածումը թէ այս ոգեւորութիւնն ու խանդավառութիւնը ձեզի, Մարսիլիոյ յատուկ է: Թէեւ, մեծ մասով, այս միջավայրին մէջ ծնած ու մեծցած էք եւ օտար օդ կը շնչէք, հեռու էք հայրենիքի գեղեցիկ վայրերէն, բայց կ'ապրիք անոնց երազովն ու ջերմ կարօտովը...: Նոր Սերունդը հիմա ինքնավստահ կը քալէ եւ կոչուած է մղելու բազմապիսի պայքար: Պայքար՝ ինքնազարգացման եւ վերելքի ճամբուն մէջ, պայքար ձուլման վտանգին դէմ եւ պայքար՝ անկախութեան եւ Հայկ. Դատի յաջողութեան համար: Դուք գիտէք որ մեր կողքին կայ ազգ. սրբութիւններուն պահապանը — Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Գրեթէ իր ամբողջ պատմական կեանքի ընթացքին, Հայն ունեցաւ մեծ դէմքեր որ անմահօրէն պլպլացած են՝ որպէս լուսատու ջահեր, մեր վերջին փառքը Ա. Ահարոնեանն եղաւ զոր դուք ճանչցաք: Անոնք մեզի կը ձգեն թանկագին ժառանգ մը զոր պահպանել պէտք է: Դժուար է ժառանգորդ ըլլալը, բայց շատ աւելի դժուար՝ ժառանգութեան պահպանումը: Ընկերներ, կորովով, յարատեւութեամբ եւ սիրով պէտք է շարունակենք աշխատանքը՝ մեր նպատակներու իրականացման եւ յաւիտենական Հայաստանին համար: (Ծափեր) :

★ Երգի եւ արտասանութեան մրցակցութիւնը, որ անցեալ տարի մեծ ընդունելութիւն գտած էր, կրկնուեցաւ այս տարի եւս: Տարակոյս չկայ թէ ձեռնարկը գեղեցիկ է եւ կը ձգտի զարգացնել արուեստի ու գրական ճաշակը բոլոր անոնց որ մասնաւոր սէր կը տածեն հանդէպ մեր մայրենի լեզուին, երգին ու գրականութեան: Այս առթիւ արժէ դիտել տալ քանի մը էական կէտեր :

Արտասանութեան եւ երգի կտորներուն ընտրութիւնը պէտք է դառնայ մասնաւոր խնամքի առարկայ, Նոր Սերունդի Տրչ. վարչութիւնը նախապէս դատական մարմնի հաւանութեան ենթարկէ բոլոր կտորները եւ նիւթերը իւրացնել տայ մասնաւորապէս արտասանողին որ ընդհանրապէս բեմ կուգայ՝ առանց լաւ մը թափանցելու գաղափարներու իմաստին: Այս ձեւով, համոզուած ենք որ ձեռնարկը կը դառնայ աւելի հրապուրիչ ու օգտաշատ: Կ'ուզղուին նաեւ կարգ մը լեզուական սխալներ, յաճախ խոր տհաճութեամբ կը լսենք՝ սխալ անտարբերութեամբ այրիւնը արիւնի փոխարէն: Տղաք, գիտցէք որ հայկական զուտ արիւնը կը բողոքէ օտարոտի այրիւնին դէմ:

Արտասանողներուն մէջ՝ դրուատիքի արժանի նորսերնդական մըն է Ս. Սարգսեան որ լաւ կը սորվի նիւթը եւ կ'աշխատի իր լաւագոյնը տալ: Յստակ առոգանութեան պակասը ստուեր մը կը ձգէ սակայն նիւթին վրայ: Անհրաժեշտ է նախ նիւթին տիրանալ, յետոյ յստակօրէն փոխանցել յոյզերն ու գաղափարները՝ բնական ապրումով մը:— Յայտնութիւն մը եղաւ Օր. Թադոյեանը որ ճիգով ու յարատեւութեամբ՝ կրնայ դառնալ լաւագոյն արտասանողներէն մին: Ափսոս որ Պօմոնի Մակարեանը — օժտուած արտասանող մը— ինքզինքը հեռու կը պահէ հանդիսաւոր մրցակցութիւններէ :

Խոստմնալից երգողներ են՝ օրիորդներ Տէր Արսէնեան եւ Պայծառ Գասպարեան որ հանդիսականները պահ մը փոխադրեցին՝ յոյզերու, հայրենի աշխարհը՝ մին իր «Բլբուլ»ով, միւսն իր «Ալեկոծ Ծովուն վրայ»ով: Սարգսեան եւ երեք աղջիկներն արժանացան Տրչ. Վարչութեան գրական արժէքաւոր նուէրներուն՝ համաձայն «Գնահատիչ Մարմին»ի որոշման :

Ս. Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը ոգեւորութեամբ թնդացուց «Քլիւպ»ի սրահը՝ մինչեւ առաւօտ :

Սիրելի երիտասարդ ընկերներ, կը տեսնէք թէ մենք մօտէն կը հետեւինք ձեր աշխատանքներուն որ մեր մէջ կը ստեղծեն՝ խանդավառ ու գոհունակ տրամադրութիւն մը: Մշակեցէք ձեր միտքը, սիրտն ու հոգին, եղէք գաղափարական անհատներ, ընտիր ու պատուաբեր հայ քաղաքացիներ, եթէ կ'ուզէք որ յաջողութեամբ պսակուին ձեր բոլոր ձեռնարկները: Եղէք յամառ ու աննկուն պայքարողներ՝ բարիին, ճշմարտին ու ազատութեան համար՝ երկաթեայ կարգապահութեամբ որուն պէտք ունիք: Եղբայրական սէր ցոյց տուէք իրարու հանդէպ ձեր գաղափարական վէճերուն մէջ անգամ: Այն ատեն, վստահ եղէք, սիրելի տղաք, որ միասնաբար, դիւրութեամբ պիտի կարենաք տանիլ՝ ձեր ուսերուն վրայ դրուած ծանր բայց ազնիւ բեռը :

ՎԱՀՐԱՄ Պ. ՊԱՊՈՒԽԵԱՆ

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ» ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ, 10 Ապրիլ.— Զատկի տօնին առթիւ, Լիոնի Հ.Յ.Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն հաւկթախաղ - ցերեկոյթ մը սարքած էր Café Etoileի վերնայարկը: Ժամանակին՝ սրահին բոլոր աթոռներն ու սեղանները գրաւուած էին ընկերներու եւ համակիրներու կողմէ: Սեղաններու վրայ զանազան խմիչքներու եւ աղանդերներու մօտ ի պատուի էր կարմիր հաւկիթը :

Շարոց - չարոց նաշխուն հաւկիթներ մենամարտի բռնուեցան եւ «յաղթականներ» ու պարտեալներ» եղան: Սրահին մէկ մասը գրաւեր են կարնեցիները՝ իրենց խօսքով՝ ապագայ միացեալ Հայաստանի մայրաքաղաքին քաղաքացիները — որոնք չսպասեցին ցերեկոյթը բացուելուն, եւ հնչեցուցին իրենց եւ մեզի շատ սիրելի «Զայն մը հնչեց»ը: Ներկայ բազմութիւնը ձայնակցեցաւ եւ սրահը թնդաց այս հայրենաշունչ երգին ալիքներէն :

Ցերեկոյթին պաշտօնական բացումը կատարեց ընկեր Շ. Խաչատուրեան: Յետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ Կապոյտ Խաչի դպրոցին անխոնջ ուսուցիչը, Պ. Կարապետ Յովակիմեան, որ քանի մը պատշաճ խօսքերով ըսաւ թէ ինչ էր Զատիկը հոն՝ մեր հայրենի երկրին մէջ, եւ ինչ է հոս այսօր, ապա աւելցուց.— «Քանի որ Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէն է այս ցերեկոյթը նախաձեռնողը ուրեմն թնդացնենք Դաշնակցութեան քայլերգը, «Մշակ բանուոր»ը: Ու բազմութիւնը յոտնկայս խանդավառութեամբ երգեց մեր քայլերգը :

Եղան արտասանութիւններ եւ երգեր Նոր Սերնդականներու եւ սանուհիներու կողմէ: Օրիորդներ՝ Ալիս Կիւրեղեան, Անժել Մակարեան, Շուշանիկ Առաքելեան, Էլիզ Տէրմանեան, փոքրիկներ Նորոյեան եւ Պէրպէրեան իրենց երգերով առանձին փայլ մը տուին ցերեկոյթին: Շնորհաւորելի էին նաեւ Տիկիններ Մակարեան, Կիւրեղեան, Աւագեան իրենց երգերով : Յիշենք Տէր Պետրոսեան երկու եղբայրները — Յովհաննէս եւ Զաւէն— որոնք իրենց զգայուն երգերովը կարծես ըսել ուզեցին «Ծովինարը բացակայ չէր»:

Մարսէյլի ընկերներէն Քոչեան քանի մը «աւուր պատշաճի» մաղթանքներէ վերջ, փոքր գումար մը նուիրեց «Վարանդեան»ի եւ «Յառաջ»ի : Խօսեցան նաեւ ընկերներ Թ. Այվազեան եւ Մ. Միրզէ: Ուշագրաւ էր Նոր Սերունդի ներկայացուցիչին ընկեր Բարսեղ Խրիմեանի ճառը այնքան խանդավառ եւ խոստմնալից : Յիշենք նաեւ փոքրիկն Շուշիկ Յովակիմեանի պարը, ինչպէս նաեւ սանուհիներու շարունակական շուրջ պարերը, որոնք ոգեւորեցին ներկաները: Շատ յաջող էր փոքրիկն Աւագեանի «Բամ փորոտանը»: Կարկանդակ մը եւ շիշ մը գինի աճուրդի դրուելով մեզի ապահովեց կոկիկ գումար մը: Աճուրդը շահեցաւ Կիւրեղեան ընտանիքը, 450 ֆրանք եւս նուիրելով :

Ցերեկոյթը տեւեց մինչեւ գիշերուան ժամը 11: Այս առթիւ սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնենք ճաշարանապետ Պ. Մ. Մաքսուտեանի որ սիրայօժար իր սպասները «պատառաքաղ, գաւաթ եւայլն» տրամադրած էր մեզի, Պ. Ճ. Պահատուրեանին՝ իր նուիրած ըմպելիքին համար : Կը շնորհաւորենք նաեւ ընկեր Սահակ Նաճարեանը որ դրեթէ միակը ձեռնահասօրէն վարեց պիւֆէի դժուարին գործը:

Պայլէ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ.— Մեր քով մեքենաներր այնքան զարգացած են, որ եթէ ողջ խոզ մը դնես, միւս կողմէն պատրաստ երշիկ դուրս կուգայ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆ.— Մենք աւելի կատարելագործուածը ունինք: Մեր քով միւս ծայրէն պատրաստ երշիկը ելլելէն ետք համին կը նայինք, եթէ լաւ չէ, մեքենան ետ կը դարձնենք, եւ խոզը ողջ ողջ ետ կ'ելլէ ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

Իրողութիւնը նա չէր պատմել, նրա կցկտուր խօսքերը բերուեցին գիւղը եւ այդտեղ հաւաքուեցին միասին:

Ճշմարիտ էր, սուրհանդակը աղետալի լուր էր բերում: Այդ հաստատեց ծերունիների անժամանակ ժողովը, որ գումարուեց եկեղեցու դռներ առաջ: Զանազան ծայրերից մարդիկ գնում էին դէպի այդտեղ, հարիւր ու մի ենթադրութիւններ անելով :

Ամէն մի կասկած, վերացրեց տասնապետ Ահմէդը, որ դուրս եկաւ Բէկի դռներից եւ իր ձին քշեց դէպի արեւմուտք: Անտարակոյս նա տանում էր Բէկին այն լուրը, որ բերել էր սուրհանդակը, Շատերին էր յայտնի որ Բէկը որս է անում արեւմտեան բարձրութիւնների անտառներում :

Գիւղը կամաց կամաց տակն ու վրայ էր դառնում :

Այլեւս անկիւն չկար, ուր չլսուէր փսփսոց ինչ որ վերահաս վտանգի մասին: Բայց ի՞նչ վտանգ էր: Անյայտութիւնը աւելի սաստկացնում էր տագնապը :

Եկեղեցու դրան ժողովը ստուերանում էր, խօսակցութիւնը տաքանում էր, բազմաթիւ ենթադրութիւնների մէջ անյայտ վտանգը հրէշաւոր կերպարանք էր ընդունում :

Մէկն առաջարկեց մարդ ուղարկել Մելիքի տունը, գուցէ այնտեղ մի բան գիտեն: Բայց այդ միտքը չընդունուեց:

— Հարկաւոր չէ, ասաց մէկը. ժամանակը չար է, ով գիտէ թէ ինչ դուրս կը գայ դրանից : Ինքը, Մելիքի կինը, միշտ այն է ասում, որ անուն անգամ չը տան գիւղի մէջ ...

— Երեւի թաղնուել է ուզում :

— Ուրիշ ի՞նչ կարող է անել մի կին, մէջ ընկաւ երրորդը: — Մեծ բան է եթէ նա կարողանայ պահել իր գլուխը :

— Եւ իր աղջկայ գլուխը, աւելացրեց միւսը, վեր կենալով իր տեղից ու առաջ գալով : Լսեցի՞ք՝ ինչ սատանայ է եկել մեր գիւղը:

Ոչ ոք չպատասխանեց: Երեւում էր, որ ամէնքն էին իմացել, երեւում էր եւ այն, որ ոչ ոք սիրտ չունէր այդ սատանայի մասին խօսելու :

— Փորձանք փորձանքի ետեւից... Մեր վերջը եկել է ...

— Հա, ճշմարիտ է, հաստատեց այդ յուսահատական խօսքերը ասողի մօտ նստածը եւ նայեց նրա տխուր, մռայլ դէմքին:

— Բայց ինչո՞ւ Մելիքի կինը չէ փախչում :

— Նա իր ժողովրդից հեռանալ չէ կարող, եւ ո՞ւր գնա... ո՞րտեղ է լաւ, ո՞րտեղ է հանգիստ :

— Գոնէ փախցնէր աղջկան ...

— Մենք էլ աղջիկներ ունենք, չէ՞: Իմ տանը չորս հատ կան :

Այսպէս խօսողը մի աղքատ մարդ էր: Նրա ողորմելի շորերը ցոյց էին տալիս որ նա, իրաւ, չորս աղջկայ հայր է:

Վէճ սկսուեց աղջիկները փախցնելու մասին : Մի քանիսները պնդում էին, որ Մելիքի աղջիկն էլ այս երկրի աղջիկներից մէկն է, իսկ շատերը այն կարծիքը ունէին, որ նրա բանը ուրիշ է, նա մի հատ է եւ պիտի միւս աղջիկների նման չլինի :

— Է՜է, ինչե՞ր էք խօսում, բացականչեց մի բարակ ձայն :

—Ամէնքս ալ միեւնոյնն ենք:Երբ օձը բարձրանում է ծառի վրայ եւ գլուխը տանում է դէպի թռչունի բոյն, թէ ձտերը եւ թէ նրանց հայր ու մայրը քարանում են, կապւում, շարժուել ու փախչել չեն կարողանում, իսկ օձը կլանում է նրանց: Մենք ամէնքս թռչունների դրութեան մէջ ենք, օձը կապել է մեր ոտները, թէ չէ՝ փախչիլը դժուար չէ :

Վէճին վերջ տուեց այդ օրինակը. լռեցին անճար հառաչանքներ ...

Այդ ժամանակ եկաւ ծերունի քահանան եւ սկսեց պատմել թէ ինչպէս են ջնջուել քիւրդ Հասանն ու նրա ցեղը:

Հետեւակ սուրհանդակը Մելիքի տանից գնացել էր քահանայի մօտ եւ նրան էլ հաղորդել էր իր բերած լուրը :

Պատմութիւնը սարսափելի տպաւորութիւն գործեց ամբոխի վրայ: Տիրեց մեռելային լռութիւն: Իւրաքանչիւրը խորհրդակցում էր իր հետ, կշռում եւ դատում էր թէ ինչ կը լինի այսուհետեւ :

— Այժմ կը սկսուեն, տխուր ձայնով ասաց քահանան, աւելի խիստ կը սկսուեն մեր տանջանքները:

ԼԷՕ

խնդիրը եւ «քանդել Ազգաժողովին մեքենան», որ անշարժութեան դատապարտուած է երկար ատենէ ի վեր։

Մամր դէպքեր Փարիզի եւ գաւառի մէջ

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ օր ծանր անկարգութիւններ պատահեցան Քէլէրմանի օդանաւային գործարանին մէջ (SNECMA)։ Այս դէպքերուն հետեւանքով հաստատութեան վարչութիւնը որոշեց արձակել բոլոր բանուորները։

Դէպքին պատճառը այն է որ, վերջերս քուէարկուած օրէնքի մը համաձայն, 9700 բանուորներէն 3200ը պիտի արձակուին, որպէսզի կարելի ըլլայ հաւասարակշռել հաստատութեան ելեւմուտքը։ Այս որոշման վրայ, շաբաթ օր 250 բանուորներ դիրք բռնեցին գործարանին մէջ, եւ երկու ժամ դիմացան ոստիկանական պաշարման։ Թերթերը մինչեւ 800 կը հաշուեն ոստիկաններուն եւ պահակներուն թիւը։ Հաստատութեան պարպումէն վերջ ձերբակալուեցան 170 հոգի, բայց միայն ութը վար դրուեցան եւ պիտի դատուին։

Ընդհարումը շատ բուռն եղած էր։ Մասնաւոր յանձնախումբի մը հրահանգին համաձայն, բանուորները իրարու վրայ դուռներուն ետին դիզած էին սնտուկներ, գործիքներ եւ ուրիշ ծանր առարկաներ։ Երբ ոստիկանները առաջին յարձակումը կը կատարէին, դիմաւորուեցան աղիւսի եւ երկաթի կտորներով եւ զանազան գործիքներով։ Միեւնոյն ատեն կը բանէին գործարանին շչակները, օգնութեան կանչելու համար մօտակայ բնակարաններու բանուորները։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս հաստատութիւնը ահագին բաց մը կը ներկայացնէ 1946էն ի վեր, երբ օդանաւային Նախարար էր համայնավար մը, Պ. Թիյեօն։ Այժմ վերակազմութեան փորձ մը կը կատարեն։ Արձակուած բանուորները պիտի տեղաւորուին հանրօգուտ շինութեանց մէջ։

★ Ուրիշ ծանր դէպք մըն ալ Պրէսթի մէջ պատահեցաւ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց համայնավար երեսփոխանուհի մը, Տիկին Մարի Լամպէռ, յանցանքի վրայ բռնած ըլլալով զայն։ Թերթերը կը գրեն թէ 1200 բանթողներ ցոյց մը սարքած էին ուրբաթ օր, առաջնորդութեամբ Տիկին Լամպէռի։ Ցուցարարները փորձեցին քաղաքապետարան մտնել, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց, արտասուաբեր կազ գործածելով։

Կիրակի օր, երկու հազար բանուորներ ժողով մը գումարեցին արհեստակցական Միութեանց շէնքին մէջ։ Այս առթիւ չարաչար խոշտանգուեցաւ Թղթակից մը, Պ. Լը Ռալ, կիներու կողմէ։ Բանթողները յետոյ գործատիրական Միութեան նախագահին՝ Պ. Փուէվոսթոյի տունը մտնելով, մարդը առին տարին, կինն ալ նեղելով։ Ծամբան ամբոխը թշնամական ցոյցեր կը կատարէր։ Ոստիկանութիւնը օգնութեան հասնելով յաջողեցաւ փրկել առեւանգեալը, հայհոյչներու մէջ։ Տիկին Լամպէռէ զատ, ուրիշ երկու համայնավարներ ալ ձերբակալուեցան։

★ «Ֆիկառօ» թերթին դէմ ցոյցերը կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Քլէռմոն-Ֆէռանի մէջ ձերբակալուեցան հինգ հոգի, երբ կը փորձէին յափշտակել թերթին ծրարները, ոչնչացնելու համար։ Ռէնի մէջ ցուցարարներ պատռեցին 1200 օրինակներ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ իր ճայնասփիւռ ճառին մէջ առաջարկեց առժամապէս իր 19 տարեկան տղուն փոխանցել արքայականիրաւունքները, եթէ խորհրդարանը արտօնէ իր վերադարձը։ Քաղաքական հոսանքները վերապահ դիրք մը բռնած են, սպասելով ճշգրիտ մանրամասնութեանց։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇԱՀԸ արքայական բոլոր իրաւունքներէն զրկեց իր քոյրը, իշխանուհի Ֆաթիմէն, որ Եշ. օր ամուսնացած է 25 տարեկան ամերիկացի ուսանողի մը հետ, Իտալիոյ մէջ, առանց իր հաւանութեան։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճը կազմուեցաւ վարչապետութեամբ զօր. Փլասթիրասի։ 19րդ կառավարութիւնն է որ կը կազմուի 1944էն ի վեր։ Դահլիճին մէջ հինգական նախարարներ ունին երեք գլխաւոր հոսանքները։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ գաղտնի կազմակերպութեան անդամներէն 25 տարեկան երիտասարդ մը շաբաթ օր սպաննեց ազդակից հարուստ վաճառական մը, Վան Թան եւ վիրաւորեց կինը, մօտակայ արուարձանի մը Փէռէոյի մէջ։ Ահաբեկիչը վաճառականին ննջարանը առաջնորդուած էր, երբ յայտարարեց.— «Դուք մահուան դատապարտուած էք ժողովրդական ատեանին կողմէ, եւ ահա կը գործադրեմ վճիռը»։ Յետոյ պարպեց ատրճանակը, մինչ Տիկին Վան Թան կը փորձէր պաշտպանել իր ամուսինը։ Թերթերը կ՚ըսեն թէ սպանեալը բնիկ կը ծախէր Ֆրանսական կառավարութեան եւ հակառակ էր իր երկրին անկախութեան։

ՉՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ԴԷՄ բուռն ցոյց մը կատարեցին համայնավարները, Պոռտոյի Քոտրան արուարձանին մէջ, ուր գացած էր ճառ մը խօսելու։ Ռուպէի մէջ ալ ցոյց մը կատարուեցաւ կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Սուսթէլի դէմ։ Երբ կը խօսէր 200 կուսակիցներուն առջեւ, 200 ցուցարարներ ներս խուժելով սկսան «Էնթէրնասիոնալ»ը երգել։

ՀԵԾԵԼԱՆԻԻ ՄՐՑՈՒՄԻ ՄԸ ՄԷՋ, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր (Փառք տէ Փռէնս) հայ պատանի մը, Ժոռժ Եադուպեան առաջին հանդիսացաւ չորրորդ հրջանին։

Համազգային Սգաւօրը Փարիզի մէջ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11-24Ի

Նախաձեռնութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ. ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ։

23 Ապրիլ ժամը 2·30ին, **Salle Gaveau, 45-47**, rue de la Boétie, (métro Miromesnil)։

Մուտքը ազատ է։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. Վարչութիւնը ինչպէս ամէն տարի, ձեռնարկած է տօնելու Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, այս կիրակի 23 Ապրիլին, մասնակցութեամբ՝ Կապոյտ Խաչի, Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու բարեկամական միութեան, «Արմենիա» երգչախումբին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Արիներու եւ Արենուշներու, «Արծիւ» մարզական միութեան եւ Քղիի, Համաչարսանճաքի, Սալնոյ Ձոր, Տարօնի, Վասպուրականի հայր. միութիւններու։

Այս առթիւ հրապարակաւ կը հրաւիրենք ուրիշ միութիւններ եւս, առանց դաւանանքի խտրութեան, որ գան միանալ մեզի՝ արժանավայել կերպով տօնելու համար Համազգային այս մեծ տարեդարձը։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Ապրիլ 22ին, շաբաթ օրը երեկոյեան ժամը 9ին, St. Bernardի սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութիւններուն։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ

Պիտի ներկայացուի անմահն Աւետիս Ահարոնեանի «ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ»ը, թատերգութեան վերածուած ընկեր Ազգինի կողմէ։ Պիտի ըլլան նաեւ աւուր պատշաճի արտասանութիւններ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Salle des Fêtesի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ի յիշատակ Ապրիլ 11-24ի զոհերուն, Ապրիլ 23ին կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Montmartreի Sacré-Coeurի մէջ։

Ապրիլ 30, կիրակի առաւօտ, ժամը 11·45ին Dôme des Invalidesի Saint-Louis զինուորական եկեղեցւոյ մէջ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 15ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններուն, 22 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը նախագահէ՝ Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԱԶԳԻՆ (Վալանսէն) եւ ուրիշներ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ ջութակ։

Մուտքը ազատ է։

ՋՈՒԹԱԿԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 **rue d'Aubagne**։

Լեւոն Ղեւոնդեան

Մարսէյլի «Լիսէ Միզիքալ»էն Ա. մրցանակաւոր

Կուտայ իր տարեկան նուագահանդէսը։ Դաշնակով կ՚ընկերակցի Օր. ԱՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆ։

Յայտագրին մաս կը կազմեն ՄՈՑԱՐԴ (Sonate en ut majeur), ՎԻՎԱԼՏԻ (Concerto en ré majeur), ՏԸ ՊԷՐԻՕ (9e Concerto en la mineur)։ Իսկ հայկական շատ կարեւոր բաժինը կը բաղկանայ 20ի մօտ կտորներէ, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ, Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ եւայլն լաւագոյն էջերէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9,ին սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Ապրիլեան Եղեռնը»։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։—Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՎԻԷՆ.— Հայ կիրակնօրեայ դպրոցին տարեկան հանդէսը՝ Ապրիլ 29ին, շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Տարեկան դաշտահանդէս Հ. Խ. Մ. Մարսէյլի մասնաճիւղին, Յուլիս 2ի կիրակին, Եօթնեղբայրեաններու ագարակը, Սէն Լու, Կրան Փէն։

Կ. Խուլի 40ամեակը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՅԻՍ 20ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ։

Այրի Տիկին Ֆօրթիւնէ Ս. Սաղըրեան, Պ. Գեղամ Սաղըրեան, Օր. Անահիտ Սաղըրեան դառն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՂԸՐԵԱՆԻ

որ յանկարծամահ եղաւ 16 Ապրիլ, կիրակի։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Մարմինը պիտի ամփոփուի Անկէն լէ Պէնի գերեզմանատունը, իրենց ընտանեկան դամբարանը։

Մանրամասնութիւնները վաղը։

Այրի Տիկին Արմենուհի Գալփաքճեան, Այրի Տիկին Սաթենիկ Գալփաքճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Գալփաքճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Գասպարճեան, Աղամեան, Մարկոսեան, Գայըգճեան, Պարսամեան, Գույումճեան ընտանիքները եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ԽԱՉԻԿ ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ կամ գրաւոր։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 19 AVRIL 1950 Չորեքշաբթի 19 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6131–Նոր շրջան թիւ 1542

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԵՐՐՈՐԴ»ԻՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Մէկ տարիէն միւսը աւելի շատ կը խօսուի Երրորդ Աշխարհամարտի մը հաւանականութեան մասին: Ոչ միայն միջազգային մամուլին, այլեւ քաղաքական, պաշտօնական շրջանակներու մէջ:

Ի՞նչ տարակոյս որ խօսուած ճառերուն եւ հրատարակուած տեղեկութեանց, տեսութեանց մէջ լայն տեղ կը գրաւեն քարոզչական միտումները:

Այսինքն, երկու ճակատներն ալ ռազմախաղեր կը փորձեն, փոխադարձաբար սպառնալու, հանրային կարծիքին վրայ ճնշելու համար:

Այս ջղամարտին մէջ իրար կը գերազանցեն ջոջ թերթերը, դեղին կոչուին թէ կարմիր:

Երկուքն ալ յաճախ հրձիգի դեր կը կատարեն, փոխադարձ մեղադրանքներով, ինչպէս եւ չընդելից յոխորտանքներով:

Եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք, պիտի տեսնէք որ գործածուած բառերն ու բացատրութիւններն ալ փոխառութիւններ են: Աւելի կամ նուազ յաջող ձեռնածութիւններ՝ ամբոխին կեր ճարելու համար:

Հիմա որ աստիճանաբար կը գործադրուի արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման ծրագիրը, պատասխանատու դէմքեր ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ:

Շաբաթը քանի մը անգամ կը լսենք ամերիկացի զօրավարներու, երեսփոխաններու, ծերակուտականներու, նոյնիսկ նախարարներու հրապարակային ելոյթները՝ նոյն չարաբաստիկ հարցի մասին. — Պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն:

Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ ալ կը շօշափեն միեւնոյն հարցերը, առանց շատ բաց խօսելու կամ վճիռներ արձակելու, ինչ որ լուսաբանութեան չի կարօտիր:

Շատ աւելի լեզուանի են բոլշեւիկները, աշխարհի ո՛ր մասին մէջ ալ գտնուին:

Անոնց համար վիճակը ճգուած է արդէն, — Արեւմտեան պետութիւններր պատերազմ կը պատրաստեն Խ. Միութեան դէմ: Ուրեմն դէպի գործ, սանձելու համար հրձիգները:

Աշխարհահռչակ հռետորէն կամ հրապարակագիրէն մինչեւ յետին թութակը նոյն բառերով կ'արտասանեն, կը հոլովեն այս առթիւ արձակուած նշանախօսքերը: Նոյն եղանակները կը հնչեցնեն ամէն տեղ:

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան վերջին ընդհ. ժողովին մէջ, Մորիս Թորէզ յայտարարեց թէ խաղաղութիւնը մազի թելէ մը կախուած է:

Ահաւասիկ Իտալիոյ իր պաշտօնակիցը, Թոլյիաթթին ալ ճիշդ նոյն բառերով կը նկարագրէ միջազգային կացութիւնը:

Կը նշանակէ թէ նոյն ազդանշանը տրուած է ամէն տեղ, սաստկացնելու համար պայքարը՝ արեւմտեան աշխարհամասին դէմ:

Արդարեւ, ամբողջ բազմութիւններ շարժման մէջ դրուած են, ի խնդիր խաղաղութեան: Հետզհետէ այն տպաւորութիւնը ներշնչելով թէ իսկապէս «պատերազմը մազի թելէ մը կախուած է»:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս չարագուշակ մարգարէութիւնները խորապէս ազդած են նաեւ Թուրքիոյ վրայ:

Քիչ անդին պիտի կարդաք նորագոյն վկայութիւնը Անգարայի վարիչներուն մտահոգութեան:

Քիչ – շատ հասուն հրապարակագիր մըն է որ կը հնչեցնէ ահազանգը, պարզելով Թուրքիոյ սպառնացող վտանգները:

Ցօդուածագիրը չի ծամծմեր բառերը, մէկ անգամէն ըսելու համար ամէն բան. —

Եթէ երրորդ աշխարհամարտը պայթի, «Թուրքիան հարիւրին հարիւր պիտի ենթարկուի կարմիրներու յարձակման»: Եւ պիտի հարկադրուի «առանձին կռուիլ, մինչեւ որ դաշնակիցները օգնութեան հասնին»:

Հետեւաբար, «մեր ամերիկացի բարեկամներէն կը խնդրենք որ զօրացնեն նաեւ մեր օդային եւ ծովային բանակները»:

Ո՛րքան պերճախօս է օգնութեան այս կոչը, ճիշդ այն պահուն երբ Մ. Նահանգները զբաղած են արեւմտեան Եւրոպայի վերազինումով:

Ի՞նչ կը թելադրէ այս վախը: Շ.

Թուրքիա միշտ վտանգ

«ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԾԱԳԻ, ԹՈՒՐՔԻԱ ՊԻՏԻ ՍՏԻՊՈՒԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ԿՌՈՒԻԼ, ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՆԻՆ»

Թուրք ծանօթ հրապարակագիր Ապիտին Տավէր կը գրէ «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ (Մարմարա, 11 Ապրիլ).

— Եթէ պատերազմ ծագի ժողովրդավար երկիրներու եւ Ռուսիոյ եւ անոր արբանեակ պետութեանց միջեւ, Թուրքիա հարիւրին հարիւր պիտի ենթարկուի կարմիրներու յարձակումին: Ռուսերը քանի մը նպատակներով պիտի յարձակին մեր վրայ: Առաջին՝ պիտի ուզեն իրենց տկար կողմերը պաշտպանել, Սեւ Ծովու շրջանները եւ Կովկասի քարիւղները ապահովութեան տակ առնել եւ այդ նպատակով ձեռք անցնել Նեղուցները եւ Անատոլուն: Երկրորդ՝ պատերազմին յաջորդական փուլերուն, պիտի ուզեն ռազմագիտական առաւելութիւններ ապահովել, եւ Անատոլուէն հարաւ անցնելով, Իրաքի, Իրանի, Արաբիոյ նաւթահորերը գրաւել, իշխել Սուէզի ջրանցքին, Կարմիր Ծովուն եւ Պարսից Ծոցին:

Ուրեմն երբ երրորդ աշխարհամարտը ծագի, վեց հաւանականութիւն կը ներկայանայ մեր մտքին. —

Ա. — Թուրքիա կարմիր տիտանին յարձակման պիտի ենթարկուի եւ պիտի պատերազմի:

Բ. — Երրորդ ընդհ. պատերազմը թերեւս պիտի սկսի Թուրքիոյ դէմ գործուած յարձակումով մը:

Գ. — Թուրքիոյ դէմ պատերազմը անակնկալ յարձակումով մը պիտի սկսի:

Դ. — Այս անակնկալ յարձակումը պիտի գործուի օդէն, ծովէն եւ ցամաքէն, միաժամանակ կերպով:

Ե. — Սովիէթ օդային, ծովային եւ ցամաքային բանակները երեք թեւերով պիտի յարձակին մեր վրայ, Կովկասէն, Սեւ Ծովէն եւ Պուլկարիայէն:

Զ. — Ռուսիա եթէ Թուրքիոյ հետ յարձակի նաեւ Իրանի վրայ, շուտով պիտի գրաւէ Թաւրիզը եւ պիտի իջնէ Ուրմիոյ լիճը, Թուրքեւպարսիկ սահմանին վրայ կռնակէն պիտի պաշարէ մեր կովկասեան ուժերը եւ չորրորդ ճակատ մը պիտի բանայ այս կերպով:

Մէկ խօսքով, Թուրքիա պիտի ստիպուի միս մինակը կռուիլ Ռուսիոյ դէմ, երրորդ պատերազմի մը առաջին օրերուն: Ըսինք թէ այս պատերազմը պիտի ծագի անակնկալ յարձակումով մը, օդէն, ծովէն եւ ցամաքէն, եւ կայծակնային արագութեամբ:

Այս անհաւասար կռիւին մէջ, մեր միակ նպատակը պիտի ըլլայ դիմանալ եւ չպարտուիլ, մինչեւ որ հասնի ժողովրդավար պետութիւններու հիմնական օժանդակութիւնը: Ահա թէ ինչու ցամաքային բանակին չափ պէտք է ունենանք նաեւ ծովային եւ օդային զօրաւոր բանակ մը:

Եւ մինչ Ամերիկացիները կ'ուզեն առաւելապէս զօրացնել մեր ցամաքային բանակը, մենք հակառակը կը պնդենք եւ կը փափաքինք որ մեր նաւային եւ օդային ուժերն ալ զօրանան, ցամաքայինին չափ: Որքան ատեն որ Ռուսիա տիրական դիրք ունի Սեւ Ծովու մէջ, իր նաւային եւ օդային տորմիղներով, չենք կրնար պնդել թէ Նեղուցները անխոցելի են եւ զերծ ամէն վտանգէ: Օտար փորձագէտներ ալ այս մասին համակարծիք են մեզի: Ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ կէտերը. — Սովիէթները անընդհատ կը զօրացնեն Սեւ Ծովու նաւային եւ օդային ուժերը, որոնց դէմ թրքական ուժերը տասնէն մէկ համեմատութիւն մը ունին: Սեւաստափոլի Մաքսիմ Կորքի ամրութիւնը 300 քիլոմեթր հեռու է թրքական եզերքներէն, օդային ճամբով, եւ ամբողջ ռուսական եզերքները զրահուած են V2 զէնքերով:

Վոսփորը օդային ճամբով 195 քիլոմեթր հեռու է միայն պուլկարական Պուրկազ նաւահանգիստէն, եւ Իսթանպուլ V հրթիռներուն եւ զէնքերուն անմիջական թիրախը կը նկատուի:

Ուրեմն իրաւունք ունինք պնդելու թէ առանձինն պիտի կռուինք եւ դիմանանք Սովիէթներու առաջին յարձակումներուն դէմ, մինչեւ որ հասնի դաշնակիցներուն իսկական օգնութիւնը: Մեր ամերիկացի բարեկամներէն կը խնդրենք որ ըմբռնեն մեր կացութիւնը եւ ցամաքային օժանդակութեան կողքին, զօրացնեն նաեւ մեր օդային եւ ծովային բանակները:

Արիւնալի կռիւներ Պրեսթի մէջ

ԲԱՆՈՒՈՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ, 72 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ (49Ը ՈՍՏԻԿԱՆ)

Երկուշաբթի օր արիւնալի դէպքեր պատահեցան Պրեսթի մէջ, իբրեւ հետեւանք համայնավարական ցոյցի մը, որ սարքուած էր բողոքելու համար երեսփոխան Տիկ. Մառի Լոռանի ձերբակալութեան դէմ:

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, շաբաթ օր առեւանգուած էր գործատիրական միութեան մը քարտուղարը: Միեւնոյն օրը կը խոշտանգուէր թղթակից մը, կիներու կողմէ: Այդ դէպքերուն հետեւանքով, ձերբակալուեցաւ Տիկին Մառի Լամպէռ, յանցանքի վրայ բռնուած ըլլալով: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ սահմանադրութիւնը կ'արտօնէ երեսփոխաններու ձերբակալութիւնը, երբ կը բռնուին յանցանքի վրայ:

Երկուշաբթի օրուան ցոյցը սարքուած էր, արձակել տալու համար Տիկինը, ինչպէս եւ ուրիշ երկու համայնավարներ որոնք նոյնպէս ձերբակալուած էին, այն ամբաստանութեամբ թէ բռնացած են ոստիկաններուն վրայ: Համայնավարները կոչեր ցրուած էին, շարժման մէջ դնելով իրենց ուժերը: Ժողով մը սարքուած էր արհեստակցական Միութեանց Տան մէջ: Պրեսթի քաղաքապետը արգիլած էր ոեւէ ցոյց՝ փողոցներու մէջ: Շարժման մէջ դրուած էին 800 ոստիկաններ եւ զինուորներ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ժողովէն վերջ, ժամը 16ին, թափոր մը կազմուեցաւ, հակառակ դրուած արգելքին, առաջնորդութեամբ երկու համայնավար երեսփոխաններու, որոնք կարմիր դրօշներ պարզած էին:

Առաջին ընդհարումը տեղի ունեցաւ Ազատութեան հրապարակին վրայ: Ցուցարարները, աւելի քան 2000 հոգի, խզեցին 36 ոստիկաններու շղթան: Երբ դէպի կառավարչատուն կը յառաջանային, ոստիկանական երկրորդ պատուար մը արգելք հանդիսացաւ: Ոստիկանական տեսուչ մը գալով պատուիրեց որ քաշուին: Այդ պահուն քարերու եւ ամէն տեսակ առարկաներու տեղատարափ մը սկսաւ, յանգելով կատարեալ ճակատամարտի մը, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Ցուցարարները տապալելով կրակի տուին շրջուն պահակներու կառք մը: Ուրիշ կառք մը խորտակուեցաւ: Ոստիկանները ստիպուեցան արտասուաբեր կազ գործածել, բայց անօգուտ:

Ցանկարծ հրազէնի ձայներ լսուեցան: Ոստիկանները սկսեր էին կրակել օդին մէջ: Երիտասարդ բանուոր մը, Մազէ, որ առտուն աշխատած էր, գետին փռուած էր արեան ճապաղիքներու մէջ:

Ցուցարարները երկրորդ ժողով մը սարքեցին, միեւնոյն ատեն եռագոյն դրօշ մը դնելով սպաննուած բանուորին վրայ: Աղիւսի կտորով մըն ալ հետեւեալ արձանագրութիւնը կազմեցին.

— «Այստեղ սպաննուեցաւ Ֆրանսացի մը որ հաց կը պահանջէր»:

Բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ իրիկունը ուշ ատեն: Տեղեկագրի մը համաձայն վիրաւորուած են 72 հոգի, որոնց 49 ոստիկաններ եւ պահակներ, 17ը ծանրապէս: Անմիջապէս ձերբակալուեցան 16 հոգի, որոնց մէկը համայնավար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԵՐՈՒ բեմադրութիւնը ըսկսած է թատրոններու մէջ: Երեւանի «Սունդուկեան» թատրոնը ձեռնարկած է ներկայացնելու ռուս թատերագիր Պոպովի «Ընտանիք»ը, որուն նիւթն է Լենինի կեանքը:

«Սպենդիարեան» Օպերայի եւ պալէտի (պարախաղ) թատրոնը կը պատրաստէ Զուխաճեանի «Կարինէ» երաժշտական կոմեդիան: «Միկոյեան» Պատանի Հանդիսատեսի թատրոնը կը պատրաստէ Մոլկրացիի «Կախարդական կարաս» թատերախաղը: Լենինականի պետական թատրոնը, Ալեքսանդըր Արէլեանի ղեկավարութեամբ, կ'աշխատի Մ. Կորքիի թատերախաղերու վրայ, իսկ շրջանային թատրոնները՝ նոր գործերու վրայ:

Համօ Խարազեանի շրջիկ թատրոնը վերջին ամիսներու ընթացքին Կիրովականի, Ստեփանաւանի, Դիլիջանի շրջաններուն մէջ բեմադրեց «Խաչատուր Աբովեան» եւ «Արարատեան դաշտի աղջիկը» թատերախաղերը: Թատերախումբը Շամշադին եւ ուրիշ շրջաններ մեկնած է, ներկայացումներ տալու համար:

ՀԱՑ ՖԻԼԱՐՄՈՆԻԱՅԻ, «Սայաթ Նովա» գուսանական խումբը Վաղարշակ Սահակեանի ղեկավարութեամբ շարք մը համերգներ տուած է Ղափանի շրջանի գիւղերուն մէջ: Խումբը պիտի այցելէ հարեւան շրջանները:

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԸ եւ խաղողի այգիները այս տարի չորս անգամ պիտի խնամուին բուժիչ դեղերով: Միեւնոյն ատեն մեքենաներ պիտի տրամադրուին այգեգործութեան համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ա.

Մենք ունինք երկու պատմական հայրենիք – ներ։ Մէկը՝ աշխարհագրական իմաստով՝ Հայաստանը, միւսը հոգեւոր – բարոյական՝ եկեղեցին։ Դարերու ընթացքին, մեր ժողովուրդը, այս երկու նուիրականութիւնները պահպանած է անհուն սրբութեամբ ու զոհողութեամբ։Վտանգը թէ մէկին եւ թէ միւսին, ազգային ըմբոստութեան է մղած ։

Բաժան – բաժան է եղած մեր աշխարհագրական հայրենիքը, նոյնպէս բաժան – բաժան է եղած մեր բարոյական հայրենիքը ։

Հակառակ մեզի պարտադրուած այս կամայական անդամահատութեան, ազգային հաւաքականութեան, ներքին միութեան անխախտելի գաղափարը միշտ ալ սաւառնած է թէ մէկուն եւ թէ միւսին վրայ։ Անցեալին մէջ, ներքին ու արտաքին շատ խոչընդոտներ են եղած, աղի –լեղի շատ բաներ անցած, բայց վերջ ի վերջոյ, միութեան գաղափարն յաղթանակած եւ վաւերականութիւն է ստացած, մեր ժողովուրդի լաւագոյն զաւակներուն կողմէ։

Պատմութեան ընթացքին, մեր երկու այս տարաբախտ հայրենիքները շատ յաճախ եղած են ներդաշնակ, եւ փոխադարձ օգնութեան հասած իրարու ։ Երբ կանթեղը մարած է մէկին մէջ, վառ է պահուած միւսին մէջ ։

Ներկայիս, մեր բովանդակ պայքարը կեդրոնացած է նիւթական – աշխարհագրական հայրենիքին շուրջ, որովհետեւ բարոյական հայրենիքը միայն անոր ծոցին մէջ կրնայ հանգիստ գտնել եւ իր կոչումին ծառայել ։

Բայց, վտանգ կայ նաեւ այս վերջինին շուրջ։ Փլուզումի ենթարկուած ու խախտուած են անոր նուիրապետական իրաւունքները, խախտելով մեր ներքին հաւասարակշռութիւնը։

Մեր զոյգ կաթողիկոսներու հանրածանօթ ե – լոյթը Վատիկանի դէմ, ի հարկէ, բնաւ չէր բխեր ոչ մեր ազգային շահերէն, ոչ մեր կրօնական ազատամիտ ըմբռնումներէն եւ ոչ ալ երկու ծերունազարդ հովուապետներու խոհեմութենէն։ Մեր բանիմաց հայրապետները շատ լաւ գիտէին, իրենց նախորդներէն Մատթէոս Ա. կաթողիկոսի խորիմաստ նշանաբանը,— «Ազգ իմ, աչք իմ»։

Խորհրդային դաւադիր իշխանութիւնը, մեր խնկարոյր տաճարներէն ներս կը փոխադրէ իր քաղաքական հաշիւները, ճակատ յարդարելու եւ դաւանական մեր հին վէրքերն արծարծելու համար։ Հեղինակաւոր բերաններ կը փնտռէ, սուտի եւ խարդախութեան միջոցով, տեղ մը եկեղեցիներ քանդելու, տեղ մը եկեղեցականներ պաշտպանելու, տեղ մը կրօնը հաշիչ ներկայացնելու, տեղ մը կրօնական պաշտամունք պարտադրելու համար։ Մեր հինաւուրց եկեղեցիի կրօնապետներու գլխին, փուշ ու տատասկ կը դնէ եւ օր մը Վատիկանի, օր մը Ատլանտեան դաշինքին , օր մը «իմպերիալիստներու» եւ «պատերազմի հրրձիգներուն» դէմ կը հանէ, համայնավար բջիջի վերածելով զանոնք։

Հայ դժբախտ Մինծէթթիներ… Որքա՜ն տըխուր փորձութեան է ենթարկուած ձեր խռովայոյզ խիղճն ու հոգին, որքան ծանր է ձեր տուրքը այդ սարկական վարչաձեւին ։

Ինչ ալ փորձեն կարմիր « բուհճի»ները, Հայ. Եկեղեցւոյ բարոյական զօրութեան ու խորութեան դէմ պիտի չկրնան հարուածել, որովհետեւ Եկեղեցին, իր ինքնապաշտպանութեան զէնքերը կր ստանայ բուն աղբիւրէն,— իր ժողովուրդէն ։ Աւանդապահ եւ հայրենատենչ մեր ժողովուրդը, դարեր շարունակ, եկեղեցիին մէջ է ամփոփած իր ազգային դիմագիծը։ Միջազգային քրիստոնէութեան՝ լուսաւորչական դրոշմ է դրած։ Լուսաւորչական քրիստոնէութեամբ, ան կրցած է, արեւելեան ժողովուրդներու կրօնական խառնարանին մէջ, պահել իր ուրոյն դիմագիծը։

Նոյնը մեր կաթոլիկ հատուածը։ Հակառակ արտաքին բոլոր ճնշումներուն, մեր Մխիթարեան հայրերը, երկու հարիւր տարիէ ի վեր, հայ մշակոյթի ոսկեզօծ սիւները դրկած, հայացուցած են միջազգային կաթոլիկութիւնը։ Հայ կաթոլիկները հայերէն կը կատարեն իրենց ծիսակատարութիւնը եւ ոչ թէ լատիներէն։ Մինչդեռ «կաթոլիկութիւնը արեւմուտքի համար մէկ կրօնական լեզու ունի՝ լատիներէնը։ Իսկ Արեւելքի համար անվթար կը պահպանէ հայ ցեղի տոհմային լեզուն ու ծէսերը։ Լուսաւորչական Հայ մը, երբ հայ կաթոլիկ ժամ մը մտնէ, հոն, իր եկեղեցիէն զգալի տարբերութիւն չի տեսներ» (Ա. Արփիարեան, Նոր Կեանք , Թիւ 21, 1899, Լոնտոն)։ Նոյնը, նաեւ, մեր Հայ Աւետարանականները։ Անոնք Ս. Գրքի հայերէն թարգմանութիւնն է որ կը պտտցնեն իրենց գրպանը եւ ազատ են Հայ. Եկեղեցիէն ներս մտնելու, իրենց ազգային զգացումին գոհացում տալու համար ։

Անցեալին մէջ, մեր այլադաւան հայութիւնը շատ աննշան պատճառներ է ունեցած ազգային ամբողջութեան հակադրուելու համար։ Ներքին թիւրիմացութիւնները , բիւզանդական կրօնական վէճերն ու քինախնդրութիւնները, ընդհանուր մակերեսէն բնաւ չեն փոխանցուած ազգային մայր զանգուածին։ Ոչ – լուսաւորչական Հայերը, հայ անուան իրաւունքէն ժառանգազուրկ չեն նկատուած, որովհետեւ դաւանանքը անհատական խղճի գործ է, մինչդեռ ազգութիւնը մէկ է եւ ամէն Հայու ներքին ձայնը։ Որքան ճիշդ է բանաձեւած մեր անմահ ընկերը՝ Ն. Աղբալեան .— « Դաւանանքն ու ազգութիւնը իրար չեն ժխտում իբրեւ սկզբունք եւ նպատակ , որովհետեւ նրանք գոհացում են տալիս տարբեր պահանջների, մէկն անձնական է, միւսը՝ հանրային, մէկը հաւաքում է նոյն դաւանութեան անդամներին, միւսը՝ նոյն ազգութեան զաւակներին, դաւանական խմբակցութիւնները մասնական են, ազգը՝ հանրական, դաւանական խմբակցութիւններր ազգի ծոցի մէջ են ապրում եւ ազգի մասերն են կազմում…» (Վէմ, Թիւ 6, Զ. տարի, Փարիզ, 1938)։

Դաւանական հարցերու վէճերուն մէջ, առաջին անգամ, Գրիգոր Արծրունին էր, որ 1872ին, սկսաւ ուժգնօրէն պաշտպանել այլադաւան հայութեան դատը եւ ազգային ըմբռնում ներշնչել ։ « Խղճի ազատութիւնն ու արենակցական ցեղային կապը պէտք է համերաշխ ու ներդաշնակ լինի », կ'ըսէր Արծրունի եւ մեր ազգային շրջագծին մէջ կ'առնէր, նոյնիսկ, իսլամացած ու օրթոտոքս Հայերը։ 1896ին, Էջմիածնի պաշտօնաթերթ Արարատն ալ հայ ցեղին պատկանողներու թուահամարին մէջ կը դնէր իսլամացած Հայերը ։

Ի՞նչ էր մեր մօտաւոր անցեալի դաւանական վէճերու միտ բանին։ Ինչո՞ւ հալածանքն ու քինախնդրութիւնը այդքան մեծ տեղ կը բռնէին։

Համառօտ ակնարկ մը, մեր ազգային Եկեղեցւոյ դերը մատնանշելու համար ։

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՀՕՄի խառաճամեակը

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 2 Ապրիլ (Ցառաջ) .— Եւրոպայէն, Ամերիկայէն եւ աշխարհի բոլոր հայաշատ գաղութներէն հետզհետէ հասած հայ թերթերը երկար սիւնակներով նկարագրութիւններ կը պարունակեն, Հ. Օ. Մ.ի (Կ. Խաչ) քառասնամեակի տօնակատարութեան մասին։ Այս նկարագրութեանց մէջ իրար կը դիմաւորեն համարատու եւ համարառու, փոխադարձաբար իրարու երախտապարտ։ « Շնորհակալ ենք որ օգնեցիք մեզ նիւթապէս», կ'ըսեն ՀՕՄի անդամուհիները ։

— Շնորհակալ ենք ձեզ որ եռանդով եւ յարատեւութեամբ, խղճմտօրէն կ'օգնէք բոլորին բոլորին անխտիր, կը հաւաքէք կաթիլ կաթիլ, կը բաժնէք չերեւնով հոն ուր պէտք է տալ։ Կը հաւաքէք մէկ ձեռքով, կը բաժնէք միւս ձեռքով, շատ ապրիք, դո՛ւք անվարձ միջնորդներ, դո՛ւք, անկաշառ եւ արդար տնտեսուհիներ, դուք ազգանուէր Հայուհիներ ։

Այսպէս կ'ըսեն ձեզի, ձեր երախտաւորները , այսպէս կ'ըսէ ձեզի, համայն գիտակից հայ ժողովուրդը ։

Հարաւային Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի Շրջ. Վարչութիւնն ալ, Պուէնոս Այրէսի մէջ տօնեց իր հաստատութեան յոբելեանը։ Հայ Կեդրոնի մեծ սրահը լեցուած խուռներամ բազմութեամբ, իր յարգանքը եւ երախտագիտութիւնը կը յայտնէր հայ իգական սեռի միակ մեծ կազմակերպութեան։

Շրջանային վարչութեան նախագահը, Տիկ. Մ. Մելիքեան հանդէսը բացաւ կարճ բանախօսութեամբ, չեշտելով թէ իրենք իբրեւ օգնութեան մարմին անաչառ եւ անխտիր կ'օգնեն բոլոր այն Հայերուն որոնք իրենց կը դիմեն « Մեր Միութիւնը բոլոր հայութեան համար է»։

Խօսեցան գաւառներէն եւ դրացի հանրապետութիւններէն եկած պատգամաւորուհիներ։ Խօսեցան խրախուսիչ, կրակոտ ճառեր, լաւագոյն օրերու հաւատքով։ Բոլորն ալ նոյն կարօտով ,— « Երանի թէ օր մը հնարաւոր ըլլար մեր այս Միութեան կեդրոնը հաստատել մեր հայրենիքին՝ Հայաստանի մէջ եւ հոն շարունակէինք մեր ազգօգուտ գործը»։

Օրուան բանախօսն էր «Արմենիա» թերթին խմբագիրը, Վ. Գէորգեան որ ի միջի այլոց շեշտեց թէ համեմատելով Սփիւռքի հայութեան թիւին հետ, 15 հազար անդամը շատ քիչ է, ՀՕՄը առնուազն հարիւր հազար անդամ պէտք է ունենար։ Թելադրեց որ այրերը արգելք չըլլան իրենց կիներուն կամ քոյրերուն եւ մղեն , քաջալերեն որպէսզի անդամագրուին ՀՕՄի, մանաւանդ հիմա որ այնքան շատ է գործը եւ երթալով աւելի կը ծանրանայ։ «Հ. Օ. Մ.ը այս քառասուն տարուան մէջ մեծ մեծ գումարներ, միլիոններ հաւաքած եւ բաժնած է, բայց իրենց այդ քառասուն տարուան մէջ հաւաքածներու չափ գումարը մեր հարուստները, Կրեսոսները քառասուն բոպէի մէջ կրնան տալ։ Եւ սակայն չեն ուզեր տալ, հոգ չէ, հայ ժողովուրդը, հայ միջակ դասակարգը միշտ տուած է եւ մեր բոլոր ազգային բարեգործական հաստատութիւնները, Միութիւնները ապրած են ժողովուրդի լումաներով »։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը այնքան ճոխ եւ գնահատելի էր որ, կրկնութեամբ՝ ժողովուրդի պահանջներով հասցուցին մինչեւ կէս գիշեր, պարերով, խմբերգներով եւ մեներգներով, արտասանութիւններով։ Ի վերջոյ ներկայացուցին կենդանի պատկեր մը, իբրեւ խորհրդանիշ Հ. Օ. Մ.ի քառասնամեակին ։

Շրջ. վարչութիւնը օգտուելով 35 պատգամաւորներու ներկայութենէն , ժողով մը գումարեց որուն մանրամասնութիւնը հրատարակեց »Արմենիան»։ Ինչ յուսալից, մխիթարական եւ գովելի գործունէութիւն, ամէն մէկ պատգամաւոր իր շրջանի արդիւնաւոր գործունէութեան համարատուութիւնը ըրած է։

Ժողովին ուրախալի եւ իմաստուն որոշումներէն մէկը այն է որ նոր սերունդի փրկութեան համար անցեալ տարի յատկացուած գումարը տասնապատկուի։

Յաճախ փոքրերը մեծերուն բարի օրինակ եղած են։ Փաստ մըն ալ հետեւեալը.—

Պատգամաւորական ժողովի մէջ յայտնի եղաւ որ փոքրիկ Պրիտոնի գաղութին մէջ (35 ընտանիք) Հ. Օ. Մ. ունի 35 անդամ։ Ուրեմն ամէն ընտանիք մէկ անդամ տուած է։ Ընկերուհի մը իր 1 սենեակը տրամադրած է 15 աշակերտներու մայրենի լեզու սորվեցնելու համար, ուր ձրի կը դասախօսէ ամբողջ տարի մը, ուրիշ անդամուհի մը։ Ահա ճշմարիտ գործունէութիւն, զոհաբերութիւն, Հայը Հայ պահելու գործնական օրինակ մը։

Գիտեմ գաղութներ որոնց թիւը 2 — 3000ը կ'անցնի, ուր վեղարաւորներ կը հովուեն, սակայն փոքր մանկապարտէզ մը չունին, գոնէ Ա. Բ. Գ. սորվեցնելու համար ։

ԱՐԱՄ ՏԱՊԱՂԵԱՆ

35 տարի վերջը...

1915 Օգոստոս 2ին էր, շաբաթ օր մը։ Մեր գիւղին այգիներն էինք։ Հազիւ 13 տարեկան, դեռ դպրոց կը յաճախէի։

Գիւղացիներս օրէնք մը ունէինք ,— մինչեւ որ 15 Օգոստոս չըլլար (Աստուածածին), եւ լուսինկայի պէս խաղողը չօրհնուէր, բերան չէինք դներ։ Բայց դպրոցականներուս համար բացառիկ օրեր էին շաբաթ ու կիրակին։ Այգիներէն դուրս չէինք ելլեր, հոգ չէ թէ այգեպահը արգիլէր։

Սիրուն էր մեր Կիւրլէ գիւղը (Պրուսայի նահանգ)։ Բայց այդ օրը կարծես արեւն ալ տեսակ մը տխրութիւն ունէր։

Իրիկուան դէմ երբ գիւղ եկանք, ժողովուրդը իրար էր անցած։ Հրամայուած էր որ գիւղացիները երկու օրուան մէջ հեռանան։ Հրամանը վերջն էր։ Բացառութիւն չկար նոյնիսկ այն ընտանիքներուն համար որոնց մէկ կամ երկու զաւակները զինուոր էին։ Գիւղացին տքնած, առատ բերք ունեցած էր, բայց ի՞նչ օգուտ։ Ստիպուած էր լքել ամէն բան,— տուն, արտ, ցորեն, ձիթենի, խաղող եւն.։

Մեզ ճամբայ հանեցին դէպի Մէքքէճէ, ըսելով թէ, միայն 15 օրուան համար է։ 1915 Օգոստ. 14ին Կիւրլէ գիւղը ամայացաւ։ Հազիւ քալելու վարժուածմանուկներ իրենց պաչարը կռնակը կապած, բոպէկ , փոշիներուն մէջէն, կիզիչ արեւուն տակ կը քալէին իրենց ծնողքին հետ։ Երկու օրէն հասանք Մէքքէճէի կայարանը, ուրկէ շոգեկառքով պիտի մեկնիք, կ'ըսէին ։ Մեզմէ առաջ արդէն բազմութիւնը լեցուած էր։ Սաքարիա գետն էր որ կ'անցնէր այդ վայրէն։ Վրաններու տակ ինկեր էինք բոշաներուն պէս։

Երկու օր վերջ, մեզ տեղաւորեցին վակոններուն մէջ դէպի Էսկիշէհիր։ Այնպէս լեցուած էինք վակոններուն մէջ որ, շոգեկառքը չէր կրնար յառաջանալ։ Ճամբան ստիպուեցանք վակոններէն վար իջնել եւ կառախումբին ետեւէն հրել, որպէսզի աւելի շուտ երթայինք։ Ով որ առաջ կ'երթայ, չի խաբուիր, կ'ըսէին։ Ուրախ էինք, «Հայաստան պիտի երթայինք»։

Երբ որ Էսկիշէհիր հասանք, մեզ քաղաքէն դուրս ընդարձակ արտի մը մէջ տեղաւորեցին, դարձեալ բոշաներու պէս վրանները տնկեցինք ու այն կիզիչ արեւուն տակ առանց ջուրի ու փայտի կը սպասէինք։ Ջուրի տագնապը սաստկացած էր։ « Պուտ մը ջուր» կ'ըսէր խեղճ մայրիկս, բայց ջուր չկար։ Բազմութիւնը աւելի շատ էր հոս, իսկ Սաքարիա գետը 500 մեթր հեռու էր։ Բազմութիւնը ստիպուած էր խմել այդ պղտոր ջուրը, որովհետեւ քաղաք մտնելը արգիլուած էր։ Միայն տասը հոգի կրնային անցնիլ։ Վերադարձին ուրիշ տասը հոգի եւս կ'երթային, մեր ջուրը մեծ եղբայրս կը ճարէր։ Դժուար էր ջուր հանել, որովհետեւ գետը ցած էր եւ 3—4 մեթր խորութիւն ունի կ'ըսէին։

Այդ գետին հօսանքին տարած ժողովուրդը՝ ես չէի կրնար համրել։ Ամէն օր 15 — 20 հոգի կը

Գաղութէ գաղութ

ԱՅՆՃԱՐԻ ԱԶԳ. «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ մէջ(Լիբանան) վիճակախաղ մը սարքուած է Հ.Յ.Դ. ակումբին շինութեան եւ բարեզարդման համար։ 250 լ. ոսկի զուտ հասոյթ մը գոյացած է։ Դարձեալ ակումբին ի նպաստ Պիթիաս Թաղի պատանիները ներկայացուցած են Պ. Դուրեանի «Սեւ հողերը»։ Գոյացած է 150 լ. ոսկի։ Դպրոցը, հակառակ իր նեղ կացութեան, կը շարունակէ հայ մանուկներուն ազգային կրթութեան ջամբել։ Ուսուցիչները մեծ զոհողութիւններ յանձն առած են։ Ամիսներ շարունակ ամսական չեն ստանար եւ սակայն նորէն անտրտունջ կը նուիրուին գործին։ Վարժարանը մօտ 5000 լ. ոսկի բաց ունի, նոյնքան ալ բաց մը նախորդ տարիէն։ Դժբախտաբար ցամքած են բոլոր աղբիւրները։ Ուսուցիչները ամիսներէ ի վեր թոշակ չեն ստացած։

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՆՈՐԱԿԱԶՄ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մեծ ճիգ կը թափէ իր առաջադրութիւնները գործադրելու։ «Ազատ Օր»ի խմբագրատունը լայնօրէն տրամադրած է իր ընդարձակ սրահը, գրադարանը, արտասահմանէն ստացած թերթերը։ Առաջին օրուան արձանագրուած ուսանողներու թիւը բարձրացած է արդէն 35ի։ Բացի հայերէն լեզուի եւ պատմութեան մշակումէն, անոնք կը կազմակերպեն դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական ժողովներ։

ԲԵՄԱՎԱՐ ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆ որ Պէյրութ գացած էր Պոլսէն, ընդունուած է Գարեգին կաթողիկոսի կողմէ։ Մատաթեան նամակով մը յայտնած է Պոլիս իր բարեկամներուն թէ, Գարեգին կաթ. եւս Օրմանեանի պէս, կոչումի նոյնութիւն կը գտնէ կրօնական եւ թատերական բեմերուն միջեւ։ Մէկը կրօնաշունչ ոգիով եւ միւսը՝ գեղարուեստական շունչով կ'աշխատին մարդոց մէջ բարձր պահել բարոյականը, անոնց մէջ հնչուն դարձնել ազնուութեան ձայնը, բեղնաւորել գեղեցկասիրութիւնը, արմատացնել ճշմարտասիրութիւնը եւ մարդասիրութիւնը՝ որոնց համադրութիւնը ինք, Աստուած է։

Աշոտ Մատաթեան տուած է բանախօսութիւն մը «Իսթանպուլի Հայ Թատրոնը վերջին յիսնամեակին», նախագահութեամբ Պ. Շահան Պէրպէրեանի որ տուած է Մատաթեանի կենսագրութիւնը։

խեղդուէին։ Ես աչքովս տեսայ այն մայրը որ իր երախայով սահեցաւ գետն ի վար, երբ ջուր առնելու եկած էր։ Այլեւս գետ չդացի։ Իսկ երբ գիւղացիները թումբին զարնուելով ջուրին երեսը կ'ելլէին, Թուրքերը փոխանակ կառավարութեան լուր տալու, թումբը կը բանային՝ ու գետին հոսանքին կու տային (Ալլահա ըսմարլատըք) ըսելով։

Եւ հիմա մեր «Ցառաջ» աղբարիկէն կ'իմանամ թէ այդ գետն է որ յորդեր է, ահռելի աւերներ գործելով... Թէ գիւղացին տուն չունի, անօթի է, ցուրտէն կը սառին եւն.։ (Իսկ մենք ալ տաքէն կ'այրէինք)։

Սիրելի «Ցառաջ», «պզտիկ պտուկ, մէջն անուշիկ», երբ այս լուրը կը կարդայի, միտքս ինկաւ հին խօսք մը,— արդարութիւնը չի խափանուիր...

ՏԱՃԱՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ապրիլ 18ին պիտի ներկայացնէր «Վարդանանք»ը։ Խառն յանձնախումբ մը ստանձնած է նիւթական հոգը։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ «ԳՈՒՍԱՆ»Ը ղեկավարութեամբ ընկեր Գրիգոր Պօյաճեանի երգահանդէս մը տուած է Դամասկոսի ձայնասփիւռէն Մարտ 21ին, գիշերուան ժամը 10ին։ Յայտագրին մէջ ի մէջ այլոց եղած են Գ. Սիւնիէն «Սարերը ման եմ եկէ», «Սարէն կուգայ ձիաւոր»։ Լ. Շանթէն, «Ահա ելաւ լուսինն արծաթ»։ Անուշ Օփերայէն «Անուշ եւ Մօսի» (եղանակ եւ դաշնաւորում Գ. Պօյաճեան)։

ԱՆՁՆԱԳԻՐ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՅԵՐԸ, որոնք հինգ տարիէ ի վեր բնակութիւն հաստատած են Սուրիոյ մէջ, կրնան հպատակութիւն ստանալ, եթէ կը փափաքին։ Կառավարութիւնը վեց ամիս պայմանաժամ սահմանած է։

★

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ընկեր Կարապետ (Հրենց) Սըգաեան մեռած է Պէյրութի հիւանդանոցին մէջ մարտ 15ին։ Ճէպէլ Մուսացի էր եւ 1915ի հերոսամարտի ընթացքին կատարած է մեծ քաջագործութիւններ։ Ծնած էր Վաղըֆ գիւղին մէջ 1888ին։ Իր ընտանիքի անդամները, բոլորն ալ ուխտեալներ դիւցազնամարտին, մեծ զոհողութիւններ ըրած են։ Ըմբոստութեան դրօշը բռնած, լեռը բարձրացողներու առաջիններէն էին Կարապետը, հայրը, մայրը, երեք եղբայրներն ու քոյրը։ Ամբողջ հերոսամարտի տեւողութեան Հրենց ամբողջ ընտանիքը ոգի ի բռին մաքառեցաւ Թուրք բանակին դէմ, փութացնելու համար պատուաւոր մահը կամ վերջնական յաղթանակն ու ազատագրութիւնը։ Երբ Կարապետ կը վիրաւորուէր ոտքէն, արիւն–լուայ վիճակի մէջ շարունակած է պայքարը, առանց ընկճուելու։ Յուղարկաւորութեան կը մասնակցէին Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը, Այնճարի Կոմիտէն, Հ.Յ.Դ. «Յառաջ» Պատ. Միութիւնը, Հ.Մ.Ը.Մ.ը, Լ.Օ. Խաչը, Թաղականութիւնը, ուսուցչական կազմը, բոլոր ընկերները ու համակ ժողովուրդը։ Ազգ. վարժարանը փակած էն։ Պէյրութէն գացած էնՄ. Տէր Գալուստեան, Հայկ Պալեան եւ Ժօրժ Գաղանճեան։ Արիներն ու Արծուիկները համազգեստաւոր։ Ծաղկեպսակ դրած են բոլոր մարմինները։

★ Ցիքսի մէջ (Աթէնք) մեռած է Քղեցի Ոսկիան Քչլախճեան։ Ան իր մասնակցութիւնը բերած է մեր ազատագրութեան փոթորկալից պայքարին իբրեւ գէնքի մարդ։ Քղիի Հազատուն գիւղի բարեկեցիկ Քչլախճեան ընտանիքի վերջին շառաւիղներէն է։ Իր գիւղացիները զինք կը կոչէին փայտավաճառ, որովհետեւ հայրենիքի մէջ ամէն օր երկու ջորիներով փայտ կը փոխադրէր, իրականին մէջ այդ փայտերու միջոցով զէնք կը փոխադրէր գիւղերը, յանձնելու համար առ որ անկ է։ Իսկ իր համագիւղացիները կը զարմանային թէ ինչո՞ւ Քղիի շրջանի Դաշնակցութեան գործիչ Պ. Ժամկոչեան բացառիկ սէր եւ յարգանք ունէր այս «փայտավաճառին» հանդէպ։ Հանգուցեալը իր յուշերը գրած եւ ղրկած է Ամերիկա, Միութեան միակ հարստութիւնն է։

★ Բաղարատ Սիւնիք՝ հնչակեան հին գործիչ, մեռած է Պէյրութի մէջ։

★ Ցրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա) մեռած է Ուիլեըմ Սարոյեանի մայրը, Տիկին Թագուհի։ Երիտասարդ գրագէտը շատ կը սիրէր իր մայրը, որուն կը պարտի հայերէնի պաշարը։ օ

★ Լոնտոնի մէջ մեռած է Բժ. Թ. Քիւրտեան, որ Պաղտատէն գացած էր վիրաբուժական գործողութեան մը համար։ Իրաքի երկաթուղիներու բժշկապետն էր։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— 9 Ապրիլին, տեղի ունեցաւ Հայ Մարզականին (U.S.A.) ախոյենական Coup Drôme – Ardèche տըմի ֆինալ մրցումը, մեր առաջինին (Promotion d'Honnuer), մեր դաշտին վրայ։ Այս խումբը իր փուլին չորրորդն է։ Զատկուայ կիրակին, հակառակ գեղեցիկ օդին եւ փայլուն արեւին հազիւ քանի մը հարիւր հանդիսատեսներ դաշտ եկած էին։ Ռօտիա քլիւպ ինքնավստահ կերպով դաշտ մտաւ, իսկ մերոնք յոգնած էին եւ վիրաւորներ ունէին։ Հակառակորդը իր անկարելին փորձեց յաղթելու համար, անօգուտ անցան սակայն իր ճիգերը, երկու կիսախաղերն ալ վերջացան հաւասար 2—2։ Մարզիկները այրած էին արեւէն, սակայն համաձայն ֆինալի կանոնին, խաղը կէս ժամ եւս ակամայ երկարաձգուեցաւ։ Կողմերը ջղայնացած եւ յոգնած ըլլալով կատաղի յարձակողական մը եւ հրմշտուկ մը սկըսաւ։ 7 վայրկեան ետք մերոնք շահեցան նշանակէտ մը եւս եւ խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթութեամբ 3—2։ Ռօտիա քլիւպը իր տիվիզիօն տ'օնէօրի անունին պատիւ չբերող պարտութեամբ մը դուրս ելաւ դաշտէն։

★ Ծաղկազարդի կիրակին ալ մեր առաջինը մրցած էր F.C.V.ի դէմ, իրենց դաշտին վրայ։Թէեւ խաղը բարեկամական էր, բայց կատաղութեամբ կռուեցան երկու կողմերն ալ սկիզբէն մինչեւ վերջ։ Խաղը վերջացաւ հաւասար 1—1։ Նոյն օրը մեր պատանիները «Մաչֆօռֆէ»ով շահեցան եղանակին վերջին մրցումը, մեր դաշտին վրայ, Շէյլաի դէմ։ Մեր պատանիները պիտի սկսին ախոյենական պառածի մրցումներուն ապրիլ 16էն սկսեալ։

★ Ապրիլ 10, Զատկին երկրորդ օրը քաղաքիս F.C.V.ն կազմակերպած էր մեծ մրցում մը՝ բարեկամական, սէլէճսիոն ռէժիոնալ, Նանսիի Ազգային փրոֆէսիոնէլ խումբին դէմ։ Մեր առաջինէն կը մասնակցէին երեք լաւագոյն խաղացողներ, Ոսկին, Զորզոթեանը եւ Ա. Ժամագործեանը։ Այս «փրոֆէսիոնէլ» խումբին դիմաց Ռէժիոնալի Սէլէքսիոնը պատուով դուրս եկաւ, պարտուելով 3–0։— Թղթակից

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Մեր կրտսեր խումբը (քատէ) հրաւիրուած էր Փիւթօի կազմակերպած բաժակի մրցումներուն, կը մասնակցէին նաեւ U.S.Métroի եւ U.S.Maison Laffitteի կրտսերները։ Կիրակի օրուան արդիւնքներն են.— Մէզօն Լաֆիթ (4), U.S.Métro (0), Ալֆորվիլ Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ. (4), Փիւթօ (3)։

Երկուշաբթի տեղի ունեցաւ սպասուած ֆինալը։ Առաջին խաղաբաժնին, հովէն օգտուելով, հակառակորդ խումբը մղեց ուժգին յարձակողականներ որոնք ապարդիւն մնացին։ Վ. Պետրոսեան, հիւանդ ըլլալով չկրցաւ մասնակցիլ այս բաժակի մրցումներուն, ինչ որ փայլ մը եւս կուտայ մեր տղոց յաղթութեան։ Ք.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

Ժ.

Մանասը արաւ, իսկ ո՞վ ; պատասխանատուն։ Ի հարկէ մենք...

Լռութիւնը շարունակւեց եւ այս անգամ։

— Մանասը սարերո ' է, իր գլուխը լաւ է պահում, բայց չէ հասl ւնում, որ այսքան ժողովուրդը անմեղ է եւ պ ոի տանջուի իր պատճառով... Դա անաստուտւթիւն է...

Այդ խօսքերը յո ւահատութիւն չտարածեցին։

Ամբոխը, որ սովորաբար սիրում է ողբալ իր դրութիւնը եւ պահանջում է, որ ամէնքը մասնակցին իր ողբերին, այժմ տարօրինակ, նոյնիսկ անտեղի համարեց քահանայի սեւ գուշակութիւնները։

Մի մարդ համարձակուեց թոյլ, ամչկոտ ձայնով դովել Մանասին։

— Հասանը չկայ...

Որքան անկեղծ, իստակ մանկական հրճուանք կար այդ բացականչութեան մէջ։ Նա բացաւ եւ միւսների լեզուն։

Սկսեցին խօսել, եւ զարմանք... ամէնքն էլ մի տեսակ էին խօսում։

Ծնչուած, ,ահարեկուած ամբոխը, որ քիչ առաջ իր սրտի հառաչանքներով հաստատում էր թէ ինքը օձի շունչից կաշկանդուած թռչուն է, տաքացաւ, շարժուեց, դէմքի վրայ կենդանութիւն երեւաց, աչքերի մէջ փայլեց բաւարարութիւն ստացած մարդու գոհունակութիւն։

Խօսքը, դատողութիւնը շուտով ընդհատուեց, մարդիկ նստեցրին քահանային, իրանք տեղաւորուեցին նրա շուրջը, ինչպէս ոչխարների հօտը պատում է հովիւի շուրջը, որ լսէ նրա սրինգը։

Նորից պատմել էին տալիս Մանասի արածները, լսում էին խորին ուշադրութեամբ։

Վերջապէս դատաստան եղաւ. վերջապէս արդարութիւնը յաղթանակտարաւ...վրդովուած հոգին, այրուած սիրտը համակուեց վրէժի զգացմունքով, որ խեղդեց, ոչնչացրեց ամէն երկչոտութիւն...

Կարծես այնուհետեւ հեշտ էր մեռնել, կարծես այնուհետեւ այնքան դառն չէին լինի տանջանքները։

— Երկիրը կը հանգստանայ, փառք Աստուծու, կոչեցին բազմաթիւ բերաններ...

Կը հանգստանայ... Դա չափազանցութիւն էր, դա երազ էր։

Կը հանգստանայ... իսկ նա՞...

Գիւղը մտան որսորդները։ Առջեւից վազում էր մի մարդ, շրջապատուած բարակներով։

Շները յոգնած չէին, կախ չէին արել իրենց լեզուները, կարծես նոր էին որսի գնում։

Յետոյ իր սեւ նժոյգի վրայ գալիս էր Սիւլէյման Բէկը, իսկ նրան հեռուից հետեւում էին մօտ տասը ձիաւորներ, երեք հոգի տանում էին բազէները, որոնք անհանգիստ թրթռում էին նրանց ձեռքերի վրայ եւ թեթեւ աղմուկ էին տարածում իրենց ոտներին կապած բոժոժներով։

Ոչինչ էր մոռցուած, իշխանական որսի բոլոր պատրաստութիւնները տեսնուած էին, բայց երեւում էր, որ որսորդները բախտ չունէին։

Միայն երկու ձիաների թամբերից կախ էին ընկած մի քանի հատ կաքաւներ ։Ուրիշ որս չկար։

Արդեօք այդ անյաջողութի՞ւնն էր պատճառ, թէ տասնապետ Ահմէտի տարած լուրը, բայց Բէկը այժմ սովորականից աւելի մռայլ ու դժգոհ էր երեւում։

Երկու պատճառներն էլ, երեւի, ազդել էին։ Արեւելքում որսը իշխանական փառքի մեծ նշաններից մէկն է։

Աւետարանոցը վաղուց սովոր էր այդ նշանին։

Մելիքների որսորդական հանդէսներից շատերը այնքան շքեղ էին որ չէին մոռացուել, նրանց պատմութիւնը անցել էր որդուց որդի։

Ինչ խնջոյքներ էին կազմւում մանաւանդ ձմեռը, երբ ամբողջ գիւղը պարապ էր լինում։

Ժողովուրդը գնում էր տեսնելու որսորդների հարուածների յաջողութիւնը։

Մելիքի տան մեծ սրահում օրերով ցոյց էին հանւում այդ հարուածները, վարազները, ահագին եղնիկներ, լեռնային այծեր, երբեմն նոյնիսկ անտառների, թագաւոր արջը, թափուառ էին լինում սրահի մէջ. ամէն մէկը ցոյց էր տալիս թէ ինչ դիրքի մէջ ինչպիսի հարուածնից է սպանուել։

երեսփոխանը, Ալէն Սինեոր :Կալանաւորներէն ի՛նը վիրաւորուած ըլլալով հիւանդանոց փոխադրուեցան :

Այս դէպքին հետեւանքով, երեք արհեստակցական միութիւններ ցոյց մը սարքած էին երէկ, իբրեւ նշան սուգի եւ բողոքի: Բոլոր առեւտրականներուն յանձնարարուած է կիսովին փակել դուռները :

★ 1948 Հոկտեմբեր 28էն ի վեր, երբ հանքագործները գործադուլ յայտարարած էին եւ բանուոր մը սպաննուեցաւ, երկրորդ զոհն է Պրէսթի բանուորը, Մազէ (24 տարեկան):

Ժաք Տիւքլօ, Ազգ. ժողովին համայնավար առաջնորդը, հարցապնդում պիտի ուղղէ կառավարութեան, բանուորի մը սպանութեան եւ երեսփոխանի մը ձերբակալման առթիւ: Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կը հրաւիրէ «բոլոր ազատասէր եւ խաղաղասէր Ֆրանսացիները միանալ աւելի սերտօրէն եւ պայքարիլ կող կողի, պարտութեան մատնելու համար կառավարութիւն մը որ կապար (գնդակ) կուտայ Ֆրանսացիներուն երբ հաց կը պահանջեն» եւայլն :

Թերթերը կը գրեն թէ Տիկին Լամպէռ եւ միւս երկու կալանաւորները կը մերժեն սնունդ առնել, իբրեւ բողոք ձերբակալութեան դէմ:

★ Պրէսթի վերաշինութեան 4000 բանուորները գործադուլ յայտարարած են Մարտ 18էն ի վեր: Երեք ծանր ընդհարումներ պատահեցան բանուորներուն եւ ոստիկաններուն միջեւ, անցեալ նոյեմբերէն ի վեր :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԱԼ ԴԷՊՔԵՐ

Պուլվառ Քելերմանի օդանաւային գործարանին բանուորները կոչ մը ստացած էին իրենց արհեստակցական միութենէն, բայց հաստատութիւնը գիշերանց պաշարուած էր ոստիկաններուն կողմէ, այնպէս որ չկրցան ներս մտնել : Թերթերը կ'ըսեն թէ արձակուած 3200 բանուորներէն հազիւ 4—500 հոգի ներկայացած էին: Կոչը կ'ըսէր.— «Պէտք է ետ առնենք մեր գործարանը: Ուրիշ գործարաններէ ալ բանուորներ պիտի գան»:

Երբ ոստիկանութիւնը ցրուեց քանի մը հաբիւր ցուցարարները, այս վերջինները նորէն համախմբուեցան Ժանթիյյի մէջ եւ փորձեցին պատնէշ մը կազմել հին սնտուկներով, աղբամաններով, սալայատակի քարերով: Ոստիկան մը եւ ութ պահակներ վիրաւորուեցան նետուած քարերէն: Երկու հոգի ձերբակալուեցան :

Կէս օրէն վերջ երկրորդ ցոյց մը տեղի ունեցաւ հաստատութեան դուռներուն առջեւ: Ցիսուն հոգի յարձակեցան ոստիկաններուն վրայ, քարեր եւ ուրիշ առարկաներ նետելով: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց հինգ հոգի, որոնց մէկը համայնավար, անդամ քաղաքապետական խորհուրդի :

Ա. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Տոքթ. Ատընաուըր, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Բշ. օր իր առաջին պաշտօնական այցելութիւնը կատարեց Պերլին: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ.— «Հակառակ երեւութական սահմաններուն, մենք մէկ ժողովուրդ ենք եւ պիտի մնանք այդպէս: Կարելի չէ նախատեսել ճակատագրին ընթացքը, բայց ամէն բանէ վեր կայ մարդկային կամքը՝ միացեալ Գերմանիայի մը համար: Մեր նպատակին պիտի հասնինք, եթէ չկորսնցնենք մեր քաջութիւնը »:

Քաղաքապետն ալ յայտարարեց թէ «Պրանտէնպուրկի Դռնէն (Խորհրդային սահմանագիծ) անդին 18 միլիոն Գերմաններ կը սպասեն միանալու դաշնակցային հանրապետութեան »:

Վարչապետին կ'ընկերանային երեք նախարարներ: Հազար ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան, ի նախատեսութիւն համայնավարական ցոյցերու :

★ Շատ մը թերթեր եւ իրազեկներ կը պնդեն թէ Սովետները ծրագիր մը մշակած են, Պերլինէն դուրս քշելու համար արեւմտեան պետութիւնները: Պերլինի անգլիական հրամանատարն ալ կը յայտարարէ թէ համայնավարները պիտի փորձեն գործադրել այս ծրագիրը, օգտուելով արեւմտեան պետութեանց տկարութենէն: Անգլիացիները միջոցներ ձեռք առած են եւ ի հարկին մէկ վաշտ զինուոր պիտի ղրկեն օդանաւերով, եթէ խռովութիւն ծագի: Արեւելեան շրջանի համայնավար երիտասարդութիւնն ալ ծրագիր մը կազմած է, դէպի արեւմտեան Պերլին արշաւելու համար, Հոգեգալստեան տօնին :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլյիաթթի ճառ մը խօսելով, իր կարգին յայտարարեց թէ «խաղաղութիւնը մազի թելէ մը կախուած է», իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու բռնած դիրքին :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.).— Սթեռլին 980 (875), [illegible]լար 349.70 (357), զուից. Ֆր. 81.42 (82.5[illegible]), Նափոլէոն 3230, զուից. ոսկի 3160, սթեռլին 3[illegible]50, տոլար (20) 15.840, ձոյլ ոսկի 477 հազար Ֆր[illegible]ք:

Համազգային Սգատօնը Փարիզի մէջ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11-24Ի Նախագահութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՑԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ. ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ :

23 Ապրիլ ժամը 2·30ին, **Salle Gaveau**, 45-47, rue de la Boétie, (métro Miromesnil) :

Մուտքը ազատ է:

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. Վարչութիւնը ինչպէս ամէն տարի, ձեռնարկած է տօնելու Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, այս կիրակի 23 Ապրիլին, մասնակցութեամբ՝ Կապոյտ Խաչի, Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու բարեկամական միութեան, «Արմենիա» երգչախումբին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Արիներու եւ Արենուշներու, « Արծիւ » մարզական միութեան եւ Քղիի, Համաշխարսանճաքի, Սալնոյ Ձոր, Տարօնի, Վասպուրականի հայր. միութիւններու :

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Միութեանց ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը ամբողջ կազմով, ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակահար):

Այս առթիւ հրապարակաւ կը հրաւիրենք ուրիշ միութիւններ եւս, առանց դաւանանքի խտրութեան, որ գան միանալ մեզի՝ արժանավայել կերպով տօնելու համար Համազգային այս մեծ տարեդարձը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, Սալ տը լա Միւթիւալիթէի մէջ, այս կիրակի ժամը 2ին: Մուտքը ազատ է :

★

ՍԳԱՏՕՆԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Ազգ. Միութեան եւ Եկեղեց. հոգաբարձութեան, եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի եւ Սթանօզի Հայր. միութեան, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Փաթրօնաժներու սրահը :

★

ԱՊՐԻԼ11-24ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Լիոն, Fourvièreի Տաճարին մէջ, այս կիրակի ժամը 10ին, հայածէս պատարագ մեր մէկ միլիոն նահատակներու եւ պատերազմի զոհերուն անմահ յիշատակին :

Կը հրաւիրուի Լիոնի հայ հասարակութիւնը :

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներու յիշատակի տօնը, նախագահութեամբ Նիսի շրջանի Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր Հայկ. կազմակերպութիւններուն, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 4ին, Գաւլօնիա սրահը, 13, րիւ Մագառանի :

Հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Երգչուհի ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆ եւ դաշնակահարուհի Օր. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ (Նիսի քօնսէրվաթուարէն):

★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ի յիշատակ Ապրիլ 11-24ի զոհերուն, Ապրիլ 23ին կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Montmartreի Sacré - Coeurի մէջ :

Ապրիլ 30, կիրակի առաւօտ, ժամը 11·45ին Dôme des Invalidesի Saint - Louis զինուորական եկեղեցւոյ մէջ:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶԳԷՆ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ նշանախօսութեան առթիւ, փոքրիկներ Վարդանոյշ եւ Անդրանիկ Ս. Թէրզեան հինգ հազար ֆրանք նուիրած են Հ. Մ. Մ.ի:

Այրի Տիկին Ֆօրթիւնէ Ս. Սաղըրեան, Պ. Գիյոմ Սաղըրեան, Օր. Անահիտ Սաղըրեան դառն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՂԸՐԵԱՆԻ

որ յանկարծամահ եղաւ 16 Ապրիլ, կիրակի:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին : 15 rue Jean Goujon, այս հինգշաբթի ժամը 2.15ին: Իսկ թաղումը ժամը 15.30ին Անկէն լէ Պէնի գերեզմանատունը, իրենց ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9,ին սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ « Ապրիլեան Եղեռնը»: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:—Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Ն. Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Gentilly: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ երեկոյ, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Նիւթ՝ «Ո՞վ է Մովսէս Խորենացին», զեկուցանող՝ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, յառաջիկայ հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, ուրբաթ գիշեր:
ՎԱԼԱՆՍ՝ Մայիս 27ին, շաբաթ երեկոյ:
ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅ՝ Մայիս 28ին, կիրակի:

Կ. ԽԱՉԻ 40ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եւ շրջաններու ինը քոյր մասնաճիւղերու նախագահութեամբ Մայիս 6ին կը տօնուի Հայ Կապոյտ Խաչի (ՀՕՄ) 40ամեակը, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ, Ալամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՇԱԲԱԹԸ

Հայ Նախկին Ռազմիկներուն Ընկերակցութիւնը, սեղմելու համար Ֆրանքօ - Հայկական համերաշխութեան կապերը, կազմակերպած է.—

1· Ապրիլ 26, Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20ին մեծ ընթրիք մը, հայ, Ֆրանսացի եւ օտար ականաւոր հիւրերով, հովանաւորութեամբ Նախկին Ռազմիկներու Նախարար Պ. Ժաքինոյի, որ անձամբ պիտի նախագահէ:

Այն Հայերը որ կ'ուզեն մասնակցիլ սեղանին, այժմէն պէտք է արձանագրուին: Ծախսագինն է 1500 (հազար հինգ հարիւր) ֆրանք մարդ գլուխ :

2· Տարին մէկ օր յատկացուած է մեզի, արծարծելու համար Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բոցը, Յաղթական Կամարին տակ :

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, զուգակցութիւն մը ստեղծելու համար Հայկական Մեռելոցի եւ Անծանօթ Զինուորի խորհուրդին միջեւ, այս տարի նշանակած է Ապրիլ 29ի Շաբաթ օրը :

Թափօրը պիտի կազմուի Avenue des Champs Elysées, métro Georges Vի վրայ ու զինուորական նուագախումբով պիտի առաջնորդուի դէպի Etoile, Անծանօթ Զինուորին դամբանը :

Թափօրին կրնան ու պէտք է մասնակցին բոլոր Հայերը բացի կիներէն եւ մանուկներէն, որոնք կրնան հետեւիլ Թափօրին քովերէն :

Գ.— Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով եւ բարձր թոյլտուութիւնովը Էնվալիտի զինուորական կրօնական վարչութեան, Հայ Նախկին Ռազմիկները հայածէս պատարագ մը կատարել պիտի տան Էնվալիտի Սէն Լուի եկեղեցիին մէջ, 30 Ապրիլ Կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 11·45ին: Այս բացառիկ պատարագին Հայերը պէտք է ներկայ ըլլան խուռներամ, ժամը ճիշդ 11·45ին:

Այս երկու հանդիսաւոր արարողութեանց պիտի մասնակցին բազմաթիւ օտար պատուիրակութիւններ իրենց դրօշներով :

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համար դիմել կամ հեռախօսել Պ. Սուրէն Ճերմակեանի, 35 rue de la Boétie: Tél. Ely. 35.48:

Նախագահ Ռ. Միութեան
ԳԱՌՆԻԿ ՄՈՄՃԵԱՆ
Ս. ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 20 AVRIL 1950 Հինգշաբթի 20 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6132–Նոր շրջան թիւ 1543 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ԻՍԿԱՊԷՍ ՊԱՑԹԻ...

Առաջին անգամ չէ որ Թուրքիոյ վարիչներն ու գրիչները մտահոգութիւն կը յայտնեն, իրենց երկրին ապահովութեան եւ անկախութեան մասին:

Հանրապետութեան նախագահէն, վարչապետներէն եւ սպարապետներէն մինչեւ յետին յօդուածագիրը միշտ ալ կը յիշեցնեն թէ թշնամին չի քնանար: Մանաւանդ այն օրէն ի վեր որ խզեց 1925ի բարեկամութեան դաշինքը:

Ահաւասիկ վերջին վկայութիւնը, Ապիտին Տավէրի ազդարարութիւնը, զոր նոյնութեամբ արտատպեր էինք երէկ:

Այս հրատարակութիւնները կը կատարուին ոչ միայն արթուն կենալու, այլեւ ազդելու համար Ամերիկայի վրայ, որպէսզի բազմապատկէ իր նիւթական եւ ռազմական օգնութիւնը:

Թուրք հրապարակագիրը ինքն ալ կը շեշտէր, իբրեւ եզրակացութիւն.

— «Մեր ամերիկացի բարեկամներէն կը խնդրենք որ ըմբռնեն մեր կացութիւնը եւ ցամաքային օժանդակութեան հետ, զօրացնեն նաեւ մեր օդային եւ ծովային բանակները»:

Թուրքերը ուրիշ նպատակ մըն ալ կը հետապնդեն, ահազանգ հնչեցնելով անընդհատ:

Անոնք յուսախաբ եղան, երբ Ատլանտեանի դաշինքէն դուրս մնացին: Եւ աւելի ընկճուեցան, տեսնելով որ ոչ Մ. Նահանգները, ոչ ալ Անգլիան կը խանդավառուին Միջերկրականի դաշինքով:

Այդ մասին ալ վկայութիւններ պիտի կարդաք այսօր, իրենց իսկ բերնով (Տես Գ. էջ):

Դեռ վերջերս արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, որ Հռոմ գացած էր բարեկամութեան դաշնագիր մը ստորագրելու համար, կը յայտարարէր Փարիզի մէջ, ի պատասխան տեղական թերթի մը հարցումներուն.

— «Գալով Ատլանտեանի դաշինքին, որ այնքան օգտակար է եւ անհրաժեշտ՝ Եւրոպայի ապահովութեան եւ պաշտպանութեան համար, կը մնայ անկատար, վասնզի դուրս կը ձգէ ցամաքային Եւրոպայի ամէնէն խոցելի մասը: Ինչպէս գիտէք, Ատլանտեանի ցանցին մէջ հաստատուած են պաշտպանութեան հինգ շրջաններ, որոնց մէկն է արեւմտեան Միջերկրականը: Առանց զինուորական մը ըլլալու, կը հարցնեմ թէ ի՛նչպէս կարելի է պաշտպանել այդ գօտին, առանց պաշտպանելու արեւելեան Միջերկրականը: Կը կարծեմ թէ անհրաժեշտ է լրացնել պակասը, եթէ իրապէս եւ լրջօրէն պիտի պաշտպանուի արեւմտեան Միջերկրականը»:

Ինչ որ նախարարը կ'ըսէ, խմբագիրը կը լրացնէ: Աւելի լայն օգնութիւն կը խնդրէ հրապարակաւ: Միշտ այն մտահոգութեամբ թէ պիտի հարկադրուին առանձին կռուիլ — եթէ պատերազմ ծագի — «մինչեւ որ հասնի Դաշնակիցներուն իսկական օգնութիւնը»:

Այդ տեսակէտէն ուշագրաւ են, նաեւ, Մ. Նահանգներու ցամաքային բանակի սպարապետին՝ զօր. Քոլինսի յայտարարութիւնները:

Այս պաշտօնատարը վերջերս քննական պտոյտ մը կատարեց Միջին Արեւելքի, մասնաւորապէս Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Իրանի մէջ:

Վերադարձին, կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, որոնց գլխաւորը այն է թէ այդ երկիրներէն «ոչ մէկը կրնայ առանձին եւ անսահման ժամանակով դիմանալ մեծ պետութեան մը յարձակման»:

Զօրավարը գնահատելով հանդերձ Թուրքիոյ մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը 1947էն ի վեր (Թրումընի ծրագիր), կը խոստովանէր թէ «տակաւին շատ գործ կայ ընելիք»:

Թուրքերը իրենք շատ աւելին կը խոստովանին, ինչպէս կարդացիք երէկ:

Արտատպուած տեսութեան մէջ, Թուրք հրապարակագիրը ռուսական յարձակման ուղղութիւնն ալ կը պարզէր, վեց գլխաւոր կէտերով:

Այս բոլոր երեւոյթները եւ իրողութիւնները կ'ապացուցանեն թէ Անգարա ոչ միայն յարաճուն օգնութեան կը կարօտի, այլեւ ուրիշ ծրագիրներ կ'որոճայ, ատեն ազատելու համար: Ինչպէս փորձեց եւ յաջողեցաւ երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին:

Կ'արժէ ուշադրութեամբ հետեւիլ:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ դպրոցականները նամակագրութեան կապեր կը պահեն «ժողովրդական դեմոկրատիայի» երկիրներու հայկական դպրոցներուն հետ: Օրինակ, Երեւանէն գրուած նամակներով Պուլկարիոյ հայ դպրոցականներուն կը բացատրեն թէ «ինչպէս են կառուցում սոցիալիզմը»: Ուշագրաւ են՝ Պուլկարիոյ հայրենադարձ դպրոցականներուն նամակները, իրենց ընկերներուն եւ բարեկամներուն: Պուլկարիոյ հայկական դպրոցներուն մէջ դասաւանդութիւնը կը կատարուի Հայաստանի դասագրքերով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒ մէջ յաջողութեամբ կը ներկայացուին վրացական եւ ադրբէջանեան ժամանակակից թատերագիրներու գործերը: Արտաշատի շրջանային թատրոնը վերջերս բեմադրեց Սամեդ Վուրղունի (Ատրբէջան) «Վագիֆ» թատերախաղը: Նոյն խաղը կը բեմադրուի նաեւ Կիրովականի, Ալլահվերդիի եւ այլ շրջանային թատրոններուն մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՋԱՆԳՈՒԻ ջրանցքի կառուցման աշխատանքները սկսած են արդէն: Էջմիածնի, Աշտարակի եւ Բերիայի աւազանները պիտի ոռոգուին այս ջրանցքին միջոցաւ եւ պիտի դառնան այգեստաններ: Ոռոգելի տարածութիւնները, այս տարի պիտի հասնին 4500 հեկտարի: Միայն Բերիայի շրջանին կոլխոզներն այս տարի պիտի տնկեն 200 հեկտար այգիներ եւ նոյնքան ուրիշ պտղատու ծառեր:

ԴԱՇՏԱՊԱՇՏՊԱՆ ԱՆՏԱՌԱՇԵՐՏԵՐ տնկելու աշխատանքները այս տարի եւս պիտի շարունակուին: Սիսիանի շրջանը պիտի տնկէ 120 հեկտար անտառաշերտ: Կիրովականի, Դիլիջանի եւ Ստեփանաւանի շրջաններն ստացած են շարք մը մեքենաներ, անտառանիւթերու մշակութեան համար:

15.000 բանուորներու ցոյցը Պրէսթի մէջ

Պրէսթի մէջ սպաննուած բանուորին յիշատակը յարգելու համար, երեքշաբթի օր ընդհ. գործադուլ յայտարարուեցաւ քաղաքին մէջ, մասնակցութեամբ 15.000 աշխատաւորներու: Բոլոր խանութները փակուեցան:

Գիշերը խումբ մը բանուորներ պատուի կեցած էին այն արիւնոտ գետնին վրայ ուր ինկաւ երիտասարդ բանուորը, Մազէ: Առտուն հրապարակային ժողով մը տեղի ունեցաւ քաղաքապետական թատրոնին մէջ: Յետոյ 6000 բանուորներ թափօր մը կազմելով, գացին դէպքին վայրը եւ ծաղիկներ դրին: Արարողութիւնը արտօնուած էր տեղական իշխանութեանց կողմէ, այն պայմանով որ կատարուի հանդարտութեամբ եւ արժանաւորութեամբ: Որեւէ դէպք չպատահեցաւ:

Երէկ, չորեքշաբթի, նոր կոչ մը ուղղուած էր Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ, որպէսզի յուղարկաւորութեան պահուն (ժամը 4) դադրեցնեն ամէն աշխատանք, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

★ Ներքին նախարարը, Պ. Քէօյ, խօսելով Պրէսթի դէպքերու մասին, պատասխանատու հռչակեց համայնավարները որոնք «անթոյլատրելի գրգռութիւններ եւ յարձակումներ կը կատարեն հանրապետութեան պաշտպաններուն վրայ: Հանրապետական կարգուսարքի մը մէջ կարելի չէ թոյլատրել որ ժողովուրդի ոեւէ հատուածը խախտէ ոեւէ քաղաքացիի ազատութիւնը»:

★ Թերթերը կը գրեն թէ Փարիզի մէջ 500 սաղաւարտաւոր ոստիկաններ հրացաններով եւ արտասուաբեր կազերով զինուած, հսկողութիւն կը կատարեն օդանաւային գործարանին շուրջը, ինչպէս եւ Ժանթիյիի մէջ: Երեքշաբթի օր ալ հարիւրաւոր բանուորներ ներկայացան, ոմանք դրօշներով, եւ պահանջեցին վերաբանալ գործարանը:

★ Թիւլի մէջ (Հարաւ. արեւմտեան Ֆրանսա) 5000 բանուորներ եւ գիւղացիներ ցոյց մը սարքեցին, պահանջելով ազատ արձակել երկու բանտարկեալներ:

★ Մարսէյլի Նաւահանգիստի բանուորները որոշեցին վերսկսիլ աշխատանքը, 40 օրուան գործադուլէ մը վերջ:

Յոյս կայ որ Քլէմոն Ֆէռանի մեծ գործադուլն ալ (Միշլէն) վերջանայ:

Մ. Նահանգներու պատասխանը

ՊԱՏԻԺ ԵՒ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը Ապրիլ 18ին ծանուցագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան, ամերիկեան «Փրայվէթեր» օդանաւին խորտակման առթիւ, մանրակրկիտ քննութիւն, պատիժ եւ հատուցում պահանջելով:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ դիտել կու տան թէ հազուադէպ է որ մեծ պետութիւն մը այսքան խիստ լեզու գործածէ խաղաղութեան ատեն:

Ծանուցագիրը, որ խորհրդային կառավարութեան յանձնուեցաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին՝ ծովակալ Քըրքի միջոցաւ, պատասխանելով Խ. Միութեան ապրիլ 11 թուակիր բողոքագրին, կ'ըսէ թէ ամերիկեան օդանաւը տասը ուղեւորներ կը փոխադրէր եւ «բոլորովին անզէն էր: Օդանաւը Վիսպատընէն մեկնեցաւ թռիչք մը կատարելու համար Պալթիկ ծովուն վրայ: Ամերիկեան բոլոր օդանաւերուն խստօրէն հրահանգուած է խուսափիլ թռիչքէ ոեւէ օտար երկրի վրայ առանց բացորոշ արտօնութիւն ստանալու: Մ. Նահանգներու կառավարութեան կատարած քննութիւնները համոզում գոյացուցած են թէ վերոյիշեալ ամերիկեան օդանաւը խստօրէն համակերպած է այդ հրահանգներուն եւ չէ թռած ոեւէ խորհրդային երկրի կամ սահմանամերձ ջուրերու վերեւ:

«Խորհրդային կառավարութիւնը իր ծանուցագրով կ'ըսէ թէ իր օդանաւերէն մէկը ամերիկեան սաւառնակ մը զարկաւ Ապրիլ 8ին: Արդ, նոյն թուականին միակ ամերիկեան օդանաւը որ Պալթեան շրջանին մէջ կը գտնուէր, վերոյիշեալ ամերիկեան անզէն սաւառնակն էր, հետեւաբար խորհրդային զինուորական օդանաւը կրակ բացած է ամերիկեան անզէն սաւառնակի մը վրայ, բաց ծովուն վրայ, եւ այդ յարձակման հետեւանքով կորսուած է ամերիկեան օդանաւը»:

Ծանուցագիրը յետոյ կ'ըսէ թէ ամերիկեան դեսպանէն խնդրուած է բողոքել «միջազգային օրէնքի եւ խաղաղ յարաբերութեանց ամէնէն տարրական կանոններուն այս բռնաբարման դէմ, ամենայն հանդիսաւորութեամբ»:

Ծանուցագիրը միեւնոյն ատեն կը պահանջէ «արագ եւ ամբողջական քննութիւն մը կատարել, ամենավճռական հրահանգներ տալ խորհրդային օդաչուներուն, որպէսզի այսպիսի միջադէպեր չկրկնուին որեւէ պատրուակով: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը վստահօրէն կը սպասէ որ, իր քննութենէն վերջ, խորհրդային կառավարութիւնը ցաւ պիտի յայտնէ իր օդաչուներուն ապօրէն եւ գրգռիչ ընթացքին համար, արագօրէն եւ խստօրէն պիտի պատժէ պատասխանատուները, եւ, համաձայն խաղաղասէր ազգերու միջեւ հաստատուած սովորութեան, համապատասխան հատուցում մը պիտի վճարէ ամերիկեան կեանքերու եւ գոյքի անտեղի ոչնչացման համար»:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդեց այս ծանուցագրի մասին, լրագրական ասուլիսի մը մէջ, շեշտելով թէ Ռուսերը զարկած են բոլորովին անզէն օդանաւ մը, առանց հետաքրքրուելու մարդկային կեանքով: Փոխանակ ցաւ յայտնելու, «ընդհակառակն, յարձակողական դիրք մը բռնած են եւ կը փորձեն արդարացնել իրենց ընթացքը՝ անհնարին առարկութիւններով: Խ. Միութեան այս ընթացքը բացորոշապէս կը ցուցնէ թէ անկեղծ չեն իր բազմիցս հռչակուած հաւատիքները՝ խաղաղասիրական յարաբերութեանց մասին: Խաղաղութիւնը յառաջ գացած չըլլար երբ Խ. Միութիւնը ցուցադրական կերպով շքանշաններ կը շնորհէ իր օդաչուներուն, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ կը վարձատրէ զանոնք, երբ ամերիկեան անպաշտպան օդանաւ մը զարկած են»:

«Գերմանիա ամէն բանէ վեր» կ'երգեն Պերլինի մէջ...

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ Պերլին գացած էր, անակնկալ մը սարքեց երեքշաբթի օր, «Գերմանիա ամէն բանէ վեր» քայլերգը երգել տալով, իր բանախօսութենէն վերջ:

Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ էր որ այս արգիլուած քայլերգը կը թնդար հրապարակային ժողովի մը մէջ: Դէպքը մեծ վրդովում պատճառեց դաշնակից հրամանատարներուն, որոնք ներկայ էին բանախօսութեան: Տոքթ. Ատընաուըր իր ճառը վերջացնելով, յայտարարեց.—

—«Այժմ պիտի երգենք մեր ազգային քայլերգը, միաժամանակ ուխտելով դառնալ ազատ, միացեալ եւ խաղաղասէր ազգ մը»:

Եւ նուագախումբը հնչեցուց քայլերգը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Ընկերվարական երես-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սուլթան Մահմուտի օրով, Գազազ Ցարութիւն Ամիրան, իր ազդեցութիւնը ի գործ կը դնէր, կաթոլիկ Հայերը հալածելու համար: Այս մեծանուն Հայը, որ բարեգործի հազուագիւտ տիտղոսին էր արժանացած, միաժամանակ կ'օգնէր Վենետիկի Մխիթարեան վանքին, առանց սակարկելու իր զգացումները:

Մատթէոս պատրիարքը, յետագային կաթողիկոս (Մատթէոս Ա.) որ տաղանդաւոր հոգեւորական մըն էր, չէր կրնար հանդուրժել Աւետարանական Հայերուն: Եւ առանց վարանումի, կը բանադրէր զանոնք: Թէեւ նոյն խստաբարոյ ընթացքը չունէր կաթոլիկ Հայերու հանդէպ, բայց մերժած էր եպիսկոպոս ձեռնադրել Գաբրիէլ Այվազովսքին եւ Նարպէյը, առարկելով թէ

— «Ձեռք չի՞ տար, որ ասոնք մէջերնիս առինք, մէկ մըն պիտի ըլլեմ եպիսկոպո՞ս ձեռնադրեմ»...

Գէորգ Դ., հանրածանօթ այս երկու վարդապետներն ալ եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ:

Կրօնական նոյն մոլեռանդութիւնը՝ Նարպէյի պատրիարքական թեկնածութեան ժամանակ եւս: Որեւէ պատճառ չկայ, որ այս բանիմաց, լեզուագէտ եւ ազգասէր հոգեւորականը ոչ միայն պատրիարքութեան, այլեւ կաթողիկոսութեան արժանի չնկատուէր:

Պոլսոյ Ազգ. Ժողովին մէջ, անոնք որ կը գլանային իրենց քուէն, ինքնարդարացման մէկ պատճառ կը ցուցնէին.

— Կաթոլիկութենէ դարձող վարդապետ մը, շատ շատ եպիսկոպոս կրնանք ընել, բայց պատրիարք՝ բնաւ:

1896ին, Օրմանեանի պատրիարքական ընտրութեամբ, այդ սառոյցն ալ հալեցաւ:

Մեր անուանի վիպասանը՝ Ծերենց, որ Օրմանեանի եւ 72 Հայերու հետ, 1879ին, Հայ Եկեղեցւոյ գիրկը վերադարձած էր եւ ընդունուած՝ Ներսէս Վարժապետեան պատրիարքի կողմէ, կը յայտարարէր — «Ո՛վ Լուսաւորչական չէ, Հայ չէ: Արտաքոյ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, չիք հայութիւն»:

Պոլսոյ Ուսումնական Խորհուրդն ալ, մասնաւոր շրջաբերականով մը, կ'արգիլէր ոչ-լուսաւորչական ուսուցիչներու մուտքը դպրոցներէն ներս: Արգելք էր դրուած Ն. Սուքիաս Պարոնեանի դէմ, որ Նուպար Շահնազարեան դպրոցի հայերէնի ուսուցչութեան էր հրաւիրուած: Արգելք դրուած էր, նաեւ, Հ. Դաւիթ Նազարէթեանի դէմ, որ կեդրոնական վարժարանի գրաբարի դասաւանդութեան էր հրաւիրուած:

— Հայ եկեղեցիի շրջափակին մէջ գտնուած վարժարան մը, չի կրնար կաթոլիկ վարդապետ մը իբրեւ ուսուցիչ ունենալ, կը յայտարարէր Կեդրոնականի խնամակալութիւնը:

Կարելի էր, տակաւին, երկարել շարքը այսպիսի դէպքերու, բայց այսքանն ալ կը բաւէ, ցոյց տալու համար մեր ղեկավար դէմքերու մտահոգութիւնը, թէ ազգութիւնն ու եկեղեցին անքակտելի մի ամբողջութիւն կը նկատէին եւ չէին հանդուրժեր, երբ իրենց արենակիցները կը տեսնէին բաժնուած ազգային հաւաքականութիւնէն. դաւանական շղարշներով:

Ճի՞շդ էր հայապահպանութիւնը յենուլ միմիայն լուսաւորչական դաւանանքին վրայ: Որեւէ նշանակութիւն չէ՞ն ունեցած, յաչս օտար պետութեանց, նոյնիսկ, դաւանական մեր այս դժբախտ տարբերութիւնները:

Մեզի նման քաղաքական իշխանութենէ զուրկ ժողովուրդի մը համար, որոշ ճշմարտութիւններ կան, որոնք միշտ ի զօրու են, տակաւին, բայց տեղական հանգամանքներ այդ վարկածը թէական կը դարձնեն, յաճախ: Թուրքիոյ մէջ, ուր հոծ հայութիւն մը կ'ապրէր, քրիստոնէութեան բոլոր ձեւերը ինքնապաշտպանութեան զէնքեր էին համարուած իսլամ տիրապետողին հանդէպ: Պարագան պիտի փոխուէր, եթէ Թուրքիան ըլլար կաթոլիկ, բողոքական եւ կամ լուսաւորչական: Ապրելով նոյն երկրին մէջ, յաճախելով նոյն եկեղեցին, խօսելով նոյն լեզուն եւ կնքելով խառն ամուսնութիւններ, պիտի խամրէր մեր ազգային ուրոյն դիմագիծը, եւ Եկեղեցին պիտի կորցնէր իր ազգային շեշտը, դառնալով քարակոփ սրբավայր մը:

Դիտեցէք Կրետէի իսլամացած Յոյները, որոնք ցեղով ու սովորութիւններով Յոյն էին, բայց Կրետէի ազատագրական պայքարի ժամանակ, իրենց արենակից քրիստոնեաներուն մահացու թշնամիները դարձան: Սեւ Ծովի ափերուն իսլամացած Վրացիները, թէեւ ցեղով Վրացի, 1918ին Թուրք արշաւող բանակի յառաջապահներն էին դարձած: Դաւանանքը խեղդած էր ազգային զգացումը եւ բռնած անոր տեղը:

Վրաստանի մէջ, մենք ալ ունինք հայութիւն մը, մասնաւորապէս Գորիսի, Ջիաթուրի, Ջխաբրի շրջաններուն մէջ, ուր մայրենի լեզուն ընդմիշտ մոռցած են: Նոյնն էր կացութիւնը Կեսարիոյ, Անգարայի եւ Կիլիկիոյ հայութեան համար: Ժամանակն ու պայմանները, տեղ մը լեզուն, տեղ մը դաւանանքը, տեղ մըն ալ ազգութիւնն են ճղմած, եւ ժողովուրդները նետած ընդհանուր հալոցին մէջ: Այլադաւան հայութիւնը նուազ վտանգ է մեզ համար քան ցեղակորոյս հայութիւնը:

Մեր այլադաւան փոքրամասնութիւնները կանգնած են ազգային առողջ գետնի վրայ, Հայ կ'ապրին միշտ, հակառակ օտար պետութեանց ընծայած փաղաքշանքներուն:

Եւրոպայի կաթոլիկ եւ բողոքական պետութիւնները, ինչպէս ծանօթ է բոլորին, Արեւելքի մէջ, կը խօսէին յանուն կրօնի, իրենց թեւարկութիւնն ու պաշտպանութիւնը կը սակարկէին յանուն կրօնի: Ֆրանսայի արեւ թագաւորը՝ Լուտովիկոս ԺԴ. ունկնդրութեան անգամ չընդունեց հայ ազատագրութեան յառաջապահներէն մին՝ Իսրայէլ Օրին, որ երկար ժամանակ Վերսայլի պալատին շուրջ կը դեգերէր: Հայերը հաճելի չէին արեւ թագաւորին, որովհետեւ «բոլոր ուժովը կը պախարակէր զանոնք կաթոլիկ եկեղեցիէն բաժնուած մնալու իրենց յամառութեան համար» (Մորիս Միւռէ, «պիպլիոթէք ինիվէրսէլ», Մայիս, 1898):

1878ին, երբ անգլիական նաւատորմը Վոսփոր էր մտած, Հայոց պատրիարքը՝ Ներսէս Վարժապետեան, իրեն հետ առնելով Գրիգոր վրդ. Էնֆիէճեանը (յառաջդիմական կաթոլիկներու պետը Հասունեան – հակահասունեան պայքարին ատեն) եւ ազգապետ Բժ. Մատթէոսեանը, պաշտօնական այցելութիւն տուաւ նաւատորմի ընդհանուր ծովակալին, յայտարարելով թէ «Հայերը, թէպէտ իրենց մէջ կրօնական բաժանումներ ունին, բայց միեւնոյն ազգութեան զաւակներն են, սրտով միացած իրարու, եւ կը բաղձան իրենց հայրենիքի վիճակը բարւոքած տեսնել: Այս ճշմարտութեան իբրեւ ապացոյց, ահա ձեր քով կը տեսնէք երեք տարբեր դաւանապետներ, որոնք եղբայրաբար միասին եկած են ձեզի ողջունելու»:

Հակառակ մեր յարանուանութեանց պետերու այսքան ազատամիտ եւ սերտ գործակցութեան, յետագային, դաւանական նեղմտութիւնը այնքա՛ն էր խորացած երկուստեք, որ լուսաւորչական Հայու մը, նոյնիսկ, դագաղին ետեւէն, կաթոլիկ վարդապետի մը արտօնուած չէր հետեւիլ: 1884 Հոկտեմբերին, Վարժապետեանի թաղման, ոեւէ հայ կաթոլիկ վարդապետ ներկայ չէր եղած: Իսկ ժողովրդական փոխադարձ մեղադրանքներ ու պարսաւիչ արտայայտութիւններ որքան կ'ուզէք: Ֆրէնք, պոչը կտրած՝ կաթոլիկներուն, փրոտ. բուհենի՝ բողոքականներուն հասցէին: Փրփուրը միշտ ջրին երեսը կը տեսնէք...

Այժմ, մեզի համար ինչպէս ալ դասաւորուին պայմանները, հայութեան այլադաւան հատուածները, իրենց դաւանանքը փոխելու ոչ անհրաժեշտութեան եւ ոչ ալ ստիպման տակ կը գտնուին: Հայ մարդը այնքան հասունցած եւ դաւանական վէճերէ բարձր է կանգնած ներկայիս, որ նման երկրորդական խնդիրներով զբաղելու ոչ առիթ կը փնտռէ եւ ոչ ալ եռանդ կը սպառէ:

Բայց, ցորչափ խարդախ բոլշեւիզմը պղտոր թափոր կազմած, սուտն ու իրաւը իրար խառնելով, կ'ուզէ Հայ. Եկեղեցւոյ միասնականութիւնն ու նուիրապետութիւնը հակազգային կռուի թատերաբեմ դարձնել, երկրորդական նկատուած հարցերը, ինքնաբերաբար կը դառնան առաջնակարգ եւ կարօտ համազգային պաշտպանութեան: Ան կ'ուզէ բաժնել յարանուանութիւնները հայութենէն, Հայը իր դաւանանքէն, Եկեղեցին իր նուիրականութենէն, թօթափելու համար հայ մարդը իր դարաւոր սրբութիւններէն, ըլլայ երկրին թէ Սփիւռքին մէջ:

Ի՞նչ ձեւով կարելի է վերջ տալ այս անիշխանութեան: Ինչպէ՞ս կարելի փրկել վանահայրութեան վերածուած մեր հովուապետական աթոռները:

Կ'արժէ առանձին քննել այս խնդիրը:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Մահուան ճանապարհին

Ըսին մեզի նախապէս որ, այս օրուան ճանապարհը երկար է եւ ելեւէջ շատ ունի: Իրարու չալակ ելած լեռներու քարուտ ճամբաներէ պիտի հասնէինք մեր օրուան հանգրուանը:

Շատեր ուժասպառ ինկան՝ ալ ոտքի չկրցան ելլել, ուրիշներ թէեւ չինկան, սակայն ետ մնացին կարաւանէն: Ոմանք իրենց շալկած զաւակները ձգեցին, կարաւանէն ետ չի մնալու համար:

Մեզմէ առաջ այս ճանապարհէն գացողներն ալ մեր կարաւանին պէս իրենց ետեւը ձգած էին դժբախտներու բազմութիւն մը: Կը քալէինք անոնց ուռած եւ նեխած դիակներու մէջէն: Առաջուան պէս կարաւանէն ետ մնացողները չէին խոշտանգեր՝ կը ձգէին իրենց դժբախտ վիճակին, սակայն չկարծէք թէ այս ժանտարմաները աւելի բարեսիրտ էին: Ոչ, անոնք շատ լաւ գիտէին որ, այդ դժբախտները այսպէս ուժասպառ, աշնան ցուրտին՝ լեռներու մէջ փախուստի եւ ազատուելու միջոց չունին, փոխանակ մէկ հարուածով վերջ տալու անոնց թշուառ կեանքին՝ կը ձգէին իրենց վիճակին որպէսզի իրենց շուրջը փռուած ուռած դիակներուն նային եւ աւելի տառապելով իրենք ալ դիակ դառնան:

Էտինքի մօտ վերջացաւ մեր լեռնային ճամբան: Մեր առջեւ կը բացուէր անծայր, անջրդի տարածութիւն մը: Ձախ կողմը՝ բլուրի մը վրայ նստած է քրտախօս եւ արաբախօս բնակչութեամբ Մարտին քաղաքը: Մեր կարաւանը կանգ առաւ հոն, հանգստանալու համար: Կիսամերկ եւ անօթի, թաց գետնին վրայ, աշնան իրիկնամուտին ինչ հաճելի էր քալելէն յոգնած մարդոց համար...

Բազմաթիւ անգամ կողոպտուելէ վերջ, մեր վրայ մնացած անարժէք հագուստներն ու կօշիկներն ալ տուած էինք Քիւրտերուն, քանի մը սեւ գարի հաց եւ ջուրի փոխարէն, կողոպտուելիք բան չկար մեր վրայ: Հիմա մեզ ծախու հանած էին: Մարտինէն եւ շրջակայ գիւղերէն Քիւրտեր, Արաբներ եկած էին շուկայ, Հայ ծախու առնելու: Վաճառքը սկսաւ տաղտկալի սակարկութիւններով: Կարաւանը անտարբեր՝ իր յոգնութիւնը կ'առնէր, զգալու, դիտելու եւ տրամաբանելու կարողութիւնը շատոնց կորսուած, գլխիկոր կ'ենթարկուէինք բոլոր հրամաններուն:

Արաբ մը կարաւանէն զատեց հօրեղբօրս աղջիկը իր գրկի երախայով եւ եղբայրը՝ 6—7 տարեկան: Չեմ գիտեր որքան վճարեց: Աղջկան աղաչանքները չազդեցին Արաբին վրայ, որպէսզի ծեր մայրը չզատէ իրմէ: Աղջիկը երթալէ առաջ, ուզեց մօրը գիրկն իյնալ՝ վերջին արցունքը միասին թափելու, սակայն Արաբը թեւէն պինդ բռնած կը քաշէր ետեւէն: — «Մամա, զիս կը տանին» մը պոռաց եւ հետեւեցաւ Արաբին: Նահապետական ընտանիքի քաջ տանտիկինը քանի անգամներ իր աղջիկն ազատած էր վարպետութեամբ: Այս անգամ կարծես ինքն ալ համակերպած, կ'ուզէր որ երթան, գոնէ անոնք ողջ մնան:

Երբ իր վերջին յոյսերէն ալ զրկուեցաւ, այդ ահաւոր ողբերգութեան մէջ ի՞նչ ընէր, ուժասպառ մինակ մնացած այդ թշուառ կինը:

Մօրս եւ երկու փոքրիկ եղբայրներուս հետ նստած էի, երբ ժանտարմա մը զիս իր քովը կանչեց եւ յանձնեց ճերմակ մօրուքով Քիւրտի մը: Ժամանակ չունեցայ մօրս խօսք մը ըսելու եւ խեղճուկ, անպաշտպան եղբայրներս վերջին անգամ համբուրելու: Քիւրտը գնած էր զիս մէկ մէճիտի: Թեւէս բռնած քալեց, հետեւեցայ իրեն՝ կարաւանին սովորական դարձած «մամա, զիս կը տանին» ճչալով շատերուն պէս: Սովարեկ, կմախք դարձած փոքրիկ եղբայրս՝ Զաւէնը, մօրը քամուած տոպրակի նմանող ստինքներէն կաթիլ մը կաթ քաշելէ յուսահատած, իր մարած, հազիւ լսելի ձայնով կուլար: Միւս եղբայրս՝ Խաչատուրը, մօրը քով նստած կանաչ խոտերը փրցնելով կ'ուտէր: Մայրս ոտքի ելլել փորձեց՝ չկրցաւ, ծնկները չարժեցան, ճիչ մը արձակեց եւ լռեց: Զաւէնը լացը դադրեցուց եւ ինծի նայեցաւ: Զգա՞ց արդեօք իմ հեռանալուս հետեւանքով իր գոյութեան սպառնացող վտանգը:

Հօրս սպանութենէն վերջ, մայրս կը շալկէր Խաչատուրը, չորս տարեկան, իսկ երկու տարեկան Զաւէնն ալ ես: Հիմա՞ ով պիտի շալկէր Զաւէնը: Ան ալ ուրիշ շատերու նման պիտի լքուէր իր հարազատ մօրմէն՝ երբ կարաւանը ճամբայ ելլելու հրաման ստանար:

Մայրը իր մեծ զաւակը շալկած կը ջանայ խաբել զինքը, որ սպասէ, խոստանալով.— «Երթամ հաց բերեմ քեզի»: Սակայն անոր բնազդը չի խաբեր զինքը, մայրը պիտի ջանայ կորսնցնել ինքզինքը կարաւանին մէջ: Զաւէնը իր գերագոյն ճիգը պիտի թափէ մայրը չկորսնցնելու: Շատ պիտի աշխատի մօրը փէշերէն կախուիլ ու լալ, իր ամէնէն սրտակոտոր լացը լալ, որպէսզի մայրը մեղքնայ իրեն, չլքէ: Մինակ մնացած՝ կը սոսկայ մութ՝ ամայութենէն, շատ տկար է, ուժերը կը սպառին, գետինը կ'իյնայ երեսի վրայ անյոյս լացով: Յաջորդ օրը վտիտ մարմնով երեսի վրայ ինկած մանկիկի մը դիակն ալ կ'աւելնար ուրիշ շատ մը անտէր դիակներուն վրայ:

Քիւրտը թեւէս քաշելով քալեց, հետեւեցայ անոր: Յաճախ ետ դարձած անոնց կը նայէի, անոնք ալ անշարժ կեցած զիս կը դիտէին:

... Երեսունեւհինգ տարիներ անցած են, սակայն անոնց այդ վերջի պատկերը աչքերուս առջեւէն չի հեռանար: Տեսայ եւ ապրեցայ նեղութեան, սարսափի եւ զրկանքի շատ օրեր եւ քիչ մըն ալ ուրախ օրեր: Անցայ երկրէ երկիր, սակայն իմ դժբախտ սիրելիներուս այդ պատկերը չհեռացաւ ինծմէ: Կարծես երէկ էր այդ սեւ օրը: Սիրտս կ'արիւնի եւ չեմ կրնար մոռնալ:

ԱՍԱՏՈՒՐ

1915, Ապրիլ 11-24

Մեր ֆրանսացի բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միճայէլեան կը գրէ Վալանսի Le Dauphiné Libéréի մէջ, 1915 Ապրիլ 11–24ի առթիւ.—

« Հաւատարիմ յիշատակին՝ համայն հայութիւնը պիտի տօնէ դժբախտ թուականը 1915 Ապրիլ 11–24ի։

Գութ, ընդվզում, հիացում, ահա զգացումը որ կ'արթննայ ամէն մարդու սրտին մէջ, երբ կ'ոգեկոչուին եղերական թուականը 1915—1918 որուն ենթարկուեցաւ քաջարի հայութիւնը ։ Դէպքեր որոնք եզակի կը մնան ժողովուրդներու պատմութեան մէջ, եւ որոնք ցոյց կուտան գերմարդկ. ճիգը զոր ի գործ դրաւ հայ ժողովուրդը Օսմանեան կառավարութեան դահիճներուն առջեւ, դաժան Էնվէր եւ Թալէաթ փաշաներուն, որոնք երդում ըրած էին միանգամ ընդ միշտ բնաջնջել հայ ցեղը։

1915ի գարնան սկսան գործադրել ոճիրը, սակայն Ապրիլ 11–24ի վերջն էր որ հայ ժողովուրդը կրեց մահացու հարուածը։ Թուրքերը կոտորածներ սարքեցին աննկարագրելի բարբարոսութեամբ, Գերմաններու մեղսակցութեամբ։ Ջարդուածային աքսորներ անճիտեցին հայ ժողովուրդը, մնացեալը ցրուելով ի սփիւռս աշխարհի։ Երբեք այնքան մայրական արցունք չէին հոսած ։

Հակառակ այս ահուսարսափին՝որ աւերակ դարձուց իրենց հայրենիքը, Հայերը միշտ կը պահեն յոյսը եւ հաւատքը ապագայի մասին, եւ յանուն հարիւր հազարաւոր նահատակներու, որոնք մեռան Միջագետքի անապատներուն եւ Եփրատի սեւ ջուրերուն մէջ, աշխարհի մէջ ցրուած բոլոր Հայերը կը հաւատան աղնուական Հայաստանի անկախութեան վերածնունդին ։

Թուրքիա եւ Խ. Միութիւնը

Պոլսոյ թուրք մամուլը լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնէ արտաքին վտանգներու մասին։ Վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

« Ճիւմհուրիյէթ » կը գրէ (*Մարմարա*, 11 Ապրիլ).—

Արտաքին Նախարար Նէճմէտտին Սատագ Փարիզի մէջ քննադատեց Ատլանտեանի Ուխտը եւ զայն պակասաւոր գտաւ, որովհետեւ իր մէջ չի պարփակեր Արեւելեան Միջերկրականը, այսինքն աշխարհի ամենավտանգաւոր գօտին։ Նախարարը խօսեցաւ նաեւ Թուրքեւռուս յարաբերութեանց մասին, որոնք անփոփոխ կը մնան 1946էն ի վեր։

Իրողութիւն է որ Ատլանտեանի Ուխտը պակասաւոր է, որովհետեւ աշխարհագրական տեսակէտով Միջերկրականը Ատլանտեանի մէկ թեւը կը նկատուի, Ատլանտեանի դաշինքին մասնակից պետութիւններէն մէկ քանին միաժամանակ Միջերկրականեան պետութիւններ են ։

Ահա թէ ինչու Ուխտը տրամաբանօրէն իր պաշտպանութիւնը պիտի տարածէ Արեւմտեան Միջերկրականի վրայ։ Երբ այս է կացութիւնը, Արեւելեան Միջերկրականը զուրկ մնացեր է մի-ենոյն պաշտպանութենէն, եւ Ատլանտեանի Ուխտը պակասաւոր մնացեր է, ինչպէս կը հաւաստէ նոյնինքն Նէճմէտտին Սատագ։ Չէ՞ որ արեւելեան Միջերկրականը ամէնէն խոցելի նշանակէտը կը հանդիսանայ եւ եթէ անպաշտպան մնայ, միւս գօտիներն ալ չեն պաշտպանուիր պէտք եղածին պէս։ Անհրաժեշտ է լեցնել այս պարապութիւնը, ամուր կռուանի մը վրայ դնելու համար Միջերկրականի պաշտպանութիւնը ։

Խնդիրը քանիցս ծեծուեցաւ եւ բռնուեցաւ թէ « անոր ալ կարգը պիտի գայ»։ Իբր թէ նախ Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանողականը պիտի կազմակերպէին, յետոյ պիտի ընդարձակէին Ուխտին սահմանները։ Կը խորհինք թէ ժամանակը եկած է այլեւս, քանի որ Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանողական գիծերը որոշուած են եւ Եւրոպայի սպառազինումն ալ գործնապէս սկսած ։

Արտաքին նախարարը պէտք զգացած է յիշեցնելու այս պարագան, որուն հանդէպ մասնաւոր հաւատք մը ունի։ Տեսնենք թէ շահագրգռուողները ինչպէս պիտի պատասխանեն հրաւէրին։

Գալով Թուրքեւռուսվետ յարաբերութիւններուն, բացայայտ է որ ոչ մէկ փոփոխութիւն կրած են։ Ռուսիա յայտարարեց թէ յարձակողական նպատակներ ունի մեր անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան դէմ ,եւ որովհետեւ չժխտեց՝ ինչև այսօր իր այդ դիտաւորութիւնները, բարեկամ չուզեց ըլլալ մեզի հետ, ոչ ալ հրաժարիլ իր այդ ծրագիրներէն։ Մենք մէկ բան կը պահանջենք Ռուսիայէն ,— յարգել մեր հողային ամբողջութիւնն ու ազգ. գերիշխանութիւնը, եւ առիթ տալ որ բարեկամական ամէնէն անկեղծ յարաբերութիւններ ստեղծուին մեր միջեւ։ Ամէն ոք գիտէ թէ Ռուսիոյ, թիզ մը հողին իսկ աչք չունինք։ Թերեւս ինքն իսկ, Ռուսիան ալ վստահ է այս մասին։

Միայն թէ մենք ալ չենք հանդուրժեր որ որեւէ պետութիւն փորձուի բռնաբարել մեր հողային ամբողջութիւնն ու անկախութիւնը ։

Ահա թէ ինչու կը յօժարինք գերագոյն զոհողութիւններու եւ զէնքի տակ կը պահենք հսկայական բանակ մը։ Այս պատճառով է որ նաեւ Մարշըլի օժանդակութեամբ մեզի տրուած դրամը անբաւական եկաւ Թուրքիոյ վերաշինութեան ։

Ծանր են Թուրքիոյ զոհողութիւնները, բայց ան սիրայօժար կը տանի զանոնք յանուն իր ազատութեան եւ անկախութեան, եւ կուրծք պիտի տայ նորանոր զոհողութիւններու, մինչեւ որ հնչէ փրկութեան ժամը ։

Երբ այս վիճակին մէջ են Թուրքեւռուս յարաբերութիւնները, կը խորհինք թէ ստիպողաբար պէտք է ընդարձակել Ատլանտեանի Ուխտը եւ արեւելեան Միջերկրականն ալ առնել անոր մէջ ։

★ Ապիտին Տավէր ևս կը գրէ նոյն թերթին մէջ.

— « Զարմանալի է որ պատերազմական պատնէշ մը հիմնել կ'ուզեն Ատլանտեանի գիծին վրայ, բայց արեւելեան Միջերկրականի երկիրները այդ պատնէշէն դուրս կը թողուն ։

Այս պատճառով՝ ճեղք մը գոյացած է Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանողականներուն միջեւ։ Այս բաց դուռը կրնայ սրել Ռուսիոյ ախորժակը։ Չե՞ն խորհիր թէ Եւրոպայի պաշտպանութիւնը անբաժանելի միութիւն մը, ամբողջութիւն մըն է. եւ լոկ Ատլանտեանի Ուխտով անկարելի է պաշտպանել բովանդակ Եւրոպան ։

Ժողովրդապետական ճակտի երկիրները պարտաւոր են գիտնալ թէ իրենց դերը չի կայանար միայն պատերազմը շահելուն մէջ, այլ պէտք է պաշտպանեն իրենց կողքին կռուող ազգերը՝ ընդդէմ կարմիր տիտանին»։

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ Թոքաթլեան պանդոկին կարասիներու խնդիրը տարիներէ ի վեր կը զբաղեցնէ համբային կարծիքը։ Մարմարա կը գրէ թէ Էվգաֆի հաշիւներուն համաձայն, 93600 ոսկի գանձուած է, ի հաշիւ նախորդ վարձակալ Նիքօլա Մէտովիչի պարտքին ։ Ազգ. վարչութեան դիմումներուն հետեւանքով Պ. Մէտովիչ իճրայի դատաւորին առջեւ ստորագրած էր յանձնարարագիր մը, որուն համաձայն կը հաւանէր պանդոկին կարասիները իր պարտքին փոխարէն Բերայի եկեղեցիներու վագֆին փոխանցել, եթէ չկարենար իր յետնեալ պարտքը վճարել մինչեւ 1943 Ապրիլի վերջը։

Պարտքը չէր կրցած վճարել, վաճառման գործողութիւն կատարուած էր եւ Պ. Մէտովիչ համայնքին ծախած էր Թոքաթլեան պանդոկին կարասիները, որով 1943 Ապրիլին Թոքաթլեանի պանդոկինկարասիները Բերայի վագըֆին ծախուած եւ անոր սեփականութիւնը դարձած են։ Այսօրուան գիներով այդ կարասիներըկ'արժենկէս միլիոն։ « Մարմարա» հարց կուտայ թէ «ինչ պայմաններու տակ եւ ինչ իրաւասութեամբ 93600 ոսկիի փոխարէն ծախած են կէս միլիոն արժէքով հանրութեան պատկանող կարասիները »։

«Փոխանցման հաշուեկշիռին համաձայն տարիներու մատակարարութեան շրջանին ընդամէնը խնայուած է 15 հազար ոսկի։ Մինչդեռ վերջին տասնամեակին առնուազն կրկնապատկուած են վարձքերու եւ ժողովրդային նուէրներու հասոյթները։ Բերայի նախկին էվգաֆի պաշտօնեայ Երուանդ Ինճէեան ամէն տարի կը հրատարակէր հաշուեցոյցներ, որոնց համաձայն ամէն տարի 40—50 հազար ոսկիի խնայողութիւն իրականացած կ'ըլլար։ Ուրեմն այսօր կէս միլիոնի հասած պիտի ըլլային»։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ, Գոհիրէի «Ժուռնալ տ'էժիփթ» թերթին գրական մրցումներու բաժնին մէջ hors concours *մրցանակ ստացած է։ Ջերմ շնորհաւորութիւններ մեր աշխատակցին։*

ՀԱԼԷՊԷՆ Օր. Արփինէ Գալիկեան առաջին մրցանակ շահած է այն մրցման զոր կազմակերպած էր Փարիզի ձայնասփիւռի կայանը։ Մրցման նիւթերն էին Ռասինի եւ Քորնէյի հերոսները, որոնց շուրջ հետեւեալ հարցումները կ'ուղղուէին.— Ա. Երկու ողբերգակները ի՞նչ տիպար եւ նիւթ վերցուցած են արեւելեան ժողովուրդներէն։ Բ. Մասնակցողին մայրենի լեզուով ի՞նչ թարգմանութիւններ կատարուած են անոնց գործերէն։ Գ. Ամէն մասնակցող պիտի թուէ հինգ գլխաւոր գործերը խնդրոյ առարկայ հեղինակներուն, համաձայն իր նախասիրութիւններուն։ Ձայնասփիւռի վարչութիւնը շնորհաւորութեան գիր մը եւ գեղեցիկ հատոր մը ղրկած է հայ օրիորդին ։ Մրցման արդիւնքը հաղորդուեցաւ ձայնասփիւռէն ։ Խօսնակը իր խօսքը ուղղելով Օր. Ա. Գալիկեանի յայտնեց թէ պիտի հրաւիրուի խօսելու Փարիզի անթելէն, երբ պատեհութիւնը ունենայ Ֆրանսա այցելելու ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

Երբեմն որսը այնքան առատ էր լինում, որ գիւղի կէսը բաժին էր ստանում ...

Այժմ այդպիսի բաները աւանդութիւնների կարգն էին անցել. ժողովուրդը հեռուից էր նայում Սիւլէյման Բէկի որսերին, որոնք յաճախ էին տեղի ունենում։

Բէկը թէեւ գիտէր, որ կեավուրները շներից էլ պիղծ են, բայց իբրեւ իշխանաւոր, հարկ էր համարում ցոյց տալ իր ձեռքի յաջողութեան նշանները իր անհաւատ հպատակներին ։

Սովորաբար, երբ նա վերադառնում էր որսից, երկու ձիաւորներ, որոնք տանում էին որսացած կենդանին, գիւղը մտնելուն պէս հանդարտ էին գնում, առջեւից անցնում էր մի այլ ձիաւոր, որ հանդիսաւոր կեավուրին հրամայում էր «մունտառ» չանել »։

Եւ իրաւ, ամէն մէկը պարտաւոր էր հեռու պահելու, չդպչիլ որսին, որպէսզի չպղծէ նրան ։ Մեղք չէր միայն Նայեր ։

Իսկ այսօր ամէնքը շտապով անցան։ Բէկը իր աչքերը դարձրեց դէպի եկեղեցու կողմը. այնտեղ հաւաքուածները արդէն ոտքի վրայ էին, սկսեցին մինչեւ գետին խոնարհուել եւ ողջոյններ տալ, որոնց պատասխանելը արժան չհամարեց զոռող, ինքնակալ մուսլիմանը։

Սիրիական արեգակը անջնջելի հետքեր էր թողել նրա խոշոր դէմքի վրայ։ Նա համարեա թուխ էր, ներկայացնում էր այրուած անապատների բարեկազմ, խոշոր տղամարդութեան տիպը։

Խնամքով ածիլած կլոր ծնօտը, լիքը այտերը, գեր շրթունքները, որոնց վրայ իջել էին շատ հաստ, երկար ու սրածայր պեխերը, նրա տափակ քիթը իր լայն ծակերով առաջին անգամ տեսնողի մէջ գործում էին մի խիստ տպաւորութիւն, որ շուտ չէր մոռացւում ։

Բայց այդ մարդու ամբողջ ուժը, եռանդը, ամբողջ հոգեկան կարողութիւնը յայտնագործւում էին դէմքի վերին մասերում, մի զոյգ թուխ աչքեր եւ նրանց վրայ հաստ, նոյնպէս թուխ յօնքեր — այստեղ էր Վարանդայի պատիժը, այստեղ էր նստած Սիւլէյման Բէկը ։

Դէմքի ընդհանուր թուխ ֆօնի վրայ մի ուրիշ գոյն, որ թխութեան հակապատկերն է, սարսափելի պսպղումներ էր անում, դա աչքերի սպիտակուցն էր ։

Երբ անհանգիստ էին այդ աչքերը, իրենց բոյների մէջ պտտւում էին արագութեամբ, սպիտակուցը փայլատակումներ էր անում, ահաւոր փայլատակումներ ։

Իսկ երբ նրանց վրայ իջնում էին հաստ յօնքերը կամ, աւելի ճիշդ ասած՝ յօնքը, որովհետեւ նրա յօնքերը չէին բաժանւում միմեանցից, այլ, ընդհակառակն, աւելի հաստ գծով միանում էին քթի վերջաւորութեան վրայ,— այդ ժամանակ Սիւլէյմանը ներկայացնում էր կէս գիշերային մի փոթորիկ, որ ընկնում է սեւաթոյր ամպերից ։

Որքան կորով, յանդուգն, գազանային վայրենութիւն էին ցոյց տալիս դէմքի այդ երկու մասերը — աչքերը եւ յօնքերը ։

Կարծես միայն այդ ընդունակութիւնն ունէին նրանք։ Կա՞ր այդ դէմքի համար ուրախ, մեղմ, թախծալի, ցաւագար արտայայտութիւն — դժուար էր ասել։ Ամբողջ հասակն էլ համապատասխանում էր այն տպաւորութեան, որ թողնում էր դէմքը։ Դա մի ուղիղ, հպարտ, միջակ մարմին էր, որի հաստութիւնն ու բարձրութիւնը շատ վայելուչ ներդաշնակութիւն էին կազմում։ Մանաւանդ լաւ էր Բէկը իր ձիու վրայ, որ Ղարաբաղի ազնուագոյն տեսակից էր եւ այժմ խրոխտ քայլեր էր անում ։

Ամբողը այրական բարեկազմութեան, պարթեւ ու վայրենի գեղեցկութեան երկրպագուն է, մանաւանդ երբ այդ գեղեցկութիւնը ներկայացնում է խստապարանոց իշխանութիւն, անողոք ուժ, կտրուկ հրաման ։

Որքան եւ Սիւլէյման Բէկի կազմուածքը օտար լինէր լեռնային երկնքի համար, որքան եւ տեղական հասկացողութիւններին հակառակ լինէր այդ թուխ մարդու գեղեցկութիւնը, բայց այդ պողպատը, այդ կայծերը արձակող բնաւորութիւնը սարսափի հետ միասին տարածում էր եւ մի այլ տեսակ զգացմունք որ միայն հիացմունքից կարող է յառաջանալ ։

Բռնութիւնը տեւողական է լինում մանաւանդ այն ժամանակ, երբ բռնակալը հեղնութիւն չէ պատճառում իր անկանոն կազմուածքով, իր բնական պակասութիւններով ։

ԼԷՕ

փոխանները սրահէն դուրս ելան։ Երեք դաշնակից զօրավարները — հրամանատարները — եւ 70 ազգակից հիւրեր նստած մնացին, եւ սրահէն հեռացան երբ քայլերգը վերջացաւ ։

Անգլիացի հրամանատարը ըսաւ թէ գերման իշխանութեանց յայտնած է իր անձնական կարծիքը՝ «այս ծայր աստիճան անճաշակ ելոյթին առթիւ» ։

★ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վարչապետը խօսեցաւ մէկ ժամ, 1500 ունկնդիրներու առջեւ, քննադատելով Դաշնակիցներուն քաղաքականութիւնը եւ հաւասար իրաւունքներ պահանջելով Գերմանիոյ համար։ Ըսաւ թէ անհրաժեշտ է որ Երեք Մեծերը իրենց յառաջիկայ ժողովին մէջ լրջօրէն զբաղին գերմանական հարցով, թէ ժամանակը հասունցած է այս ամառ իսկ վերաքննելու համար գրաւման խնդիրը, փոխանակ յետաձգելու աշնան։ Բացատրեց թէ գրաւումէն վերջն ալ ստիպուած են ընդունիլ զանազան հակակշիռներ, բայց ատոնք պէտք է ըլլան «իմաստուն, յստակ եւ պարզ, եւ ոչ թէ այն տպաւորութիւնը ձգեն թէ կը ճնշեն գերմանական մրցակցութեան վրայ»։ Այսօրուան Եւրոպան բաղդատելով նափոլէոնեան պատերազմէն վերջ եղած Եւրոպային հետ, Տոքթ. Ատընաուըր թելադրեց որ արեւմտեան դիւանագէտները հետեւին Վիէննայի վեհաժողովին եւ Գերմանիան համարեն «հաւասար բաժնեկից մը ինչպէս պարտեալ Ֆրանսան, մէկ դար առաջ։ Մեր դարաշրջանին մէջ դաշնագիրները միեւնոյն արժէքը չունին այլեւս»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ համար այս շաբթու Նիւ Եորքէն ճամբայ կ'ելլեն չորս զինաբարձ նաւեր։ Այսուհետեւ նաւեր պիտի հասնին քանի մը օրը անգամ մը, փոխադրելով թնդանօթներ, հրասայլեր, գնդացիրներ եւն.։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը փակեց կաթոլիկ վանքերուն մեծ մասը, վանականները եւ մայրապետները «կեդրոնացնելով քանի մը մենաստաններու մէջ ուր կրնան զուտ կրօնական գործերու նուիրուիլ»։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ շատ մը վանքեր իբրեւ պատսպարան կը ծառայէին թշնամի գործակալներու, լրտեսներու եւ մարդասպաններու ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը յաջողեցաւ զօրամաս մը ցամաք հանել Հայնան կղզին, շատ ծանր կորուստներ կրելէ վերջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը ցաւ յայտնեց որ Աթէնքի ամերիկեան դեսպանը թէ խորհրդարանին եւ թէ թերթերուն հաղորդեր է վարչապետին ուղղուած նամակը, ուր մեղադրանքներ կ'ընէր եւ բարենորոգումներ կը պահանջէր։ «Դեսպանը ամէն բան կը քննադատէ, առանց յիշելու Յունաստանի թափած արիւնը եւ արցունքը»։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել պաշարման վիճակը, բացի Սինայի եւ Ջրանցքի շրջաններէն ։

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ընկերակցութիւնը ընդհ. ժողով գումարելով Էքս լէ Պէնի մէջ, որոշեց վտարել երկու համայնավար վարիչներ ։ Ուրիշ համայնավար մըն ալ սուտ խօսած եւ յանցանքը խոստովանած ըլլալով, քիչ մնաց պիտի բղկտուէր ։

ԳՐԱԳԷՏ ԱՆՐԻ ՊԷՌՕ, որ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է իբրեւ գործակից, ուղեղային արիւնահոսութիւն ունեցաւ երկրորդ անգամ ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններուն, 22 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը նախագահէ՝ Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԱԶԳԻՆ (Վալանսէն) եւ ուրիշներ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ ջութակ ։

Մուտքը ազատ է ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

Հ. Բ. Ը. Մ. Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը Ապրիլ 7 թուակիր զեկոյցով մը կը հաղորդէ հետեւեալ կարգադրութիւնները.—

Ա. Գրասենեակը բաց պիտի մնայ ամէն օր ժամը 9—12 եւ 14—18։ Բ. Երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի օրեր պաշտօնէութիւնը լրիւ զբաղած ըլլալով, այցելու չընդունուիր։ Գ. Այցելուներ կ'ընդունուին միայն երեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրեր ժամը 14—17 եւ կամ ուրիշ օրեր, մասնաւոր ժամադրութեամբ, բացի շաբաթէն ։ Դ. Ուսանողներու ընդունելութեան եւ վճարման վերապահուած է իւրաքանչիւր ամսուան վերջին ուրբաթ օրը, ժամը 10—12 եւ 14—17։ Ե. Ամէն դիմում, առաջարկ եւ խնդրանք պէտք է որ կատարուի գրաւորապէս։ Անօգուտ է անձնական դիմում։ Զ. Անհատական օգնութեան խնդրանքներու ընթացք չի կրնար տրուիլ ։

Համազգային Սգահանդէս Փարիզի մէջ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11-24Ի

Նախաձեռնութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ. ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ։

23 Ապրիլ ժամը 2.30ին, **Salle Gaveau, 45-47**, rue de la Boétie, (métro Miromesnil)։

Մուտքը ազատ է։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Cinéma Odéon, 162, La Canebière

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. Վարչութիւնը ինչպէս ամէն տարի, ձեռնարկած է տօնելու Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, այս կիրակի 23 Ապրիլին, մասնակցութեամբ՝ Կապոյտ Խաչի, Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու բարեկամական միութեան, «Արմենիա» երգչախումբին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Արիներու եւ Արենուշներու, «Արծիւ» մարզական միութեան եւ Քղիի, Համաշխարսանճաքի, Սալնոյ Ձոր, Տարօնի, Վասպուրականի հայր. միութիւններու ։

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ։ Կը խօսին Միութեանց ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը ամբողջ կազմով, ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակահար)։

Այս առթիւ հրապարակաւ կը հրաւիրենք ուրիշ միութիւններ եւս, առանց դաւանանքի խտրութեան, որ գան միանալ մեզի՝ արժանավայել կերպով տօնելու համար Համազգային այս մեծ տարեդարձը ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

★

ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց պետերու։

Այս կիրակի ժամը 14.45ին, Bourse du Travailի հոյակապ սրահին մէջ, Place Guichard։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, Սալ տը լա Միւթիւալիթէի մէջ, այս կիրակի ժամը 2ին։ Մուտքը ազատ է ։

★

ՍԳԱՏՕՆԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ Եկեղեց. Հոգաբարձութեան, եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի եւ Սթանօզի Հայր. միութեան, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Փաթրօնաժներու սրահը ։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Լիոն, Fourvièreի Տաճարին մէջ, այս կիրակի ժամը 10ին, հայածէս պատարագ մեր մէկ միլիոն նահատակներու եւ պատերազմի զոհերուն անմահ յիշատակին ։

Կը հրաւիրուի Լիոնի հայ հասարակութիւնը ։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներու յիշատակի տօնը, նախաձեռնութեամբ Նիսի շրջանի Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր Հայկ. կազմակերպութիւններուն, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 4ին, Գաուլօնիա սրահը, 13, րիւ Մագառանի ։

Հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Երգչուհի ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆ եւ դաշնակահարուհի Օր. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ (Նիսի քօնսէրվաթուառէն)։

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Հայ Ռազմիկներու, Ֆրանսահայ Երիտասարդաց եւ Նոր Սերունդի միութեանց։

Այս կիրակի առաւօտ մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի նահատակներու յիշատակին։ Յետոյ Սգատօնը տեղի կ'ունենայ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Պիտի խօսին վերոյիշեալ միութեանց ներկայացուցիչները։ (Թաղ. Խորհուրդ)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Պօղոս Իշխանեան (Արմաւիրցի) կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Աշոտ եւ Եղիշ Ատեան (ծնած Արմաւիր, Խանլարի շրջան)։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան գրել Յառաջի վարչութեան ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9,ին սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Ապրիլեան Եղեռնը»։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։—Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Chope du Nord։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Ն. Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Gentilly։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ երեկոյ, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Նիւթ՝ «Ո՞վ է Մովսէս Խորենացին», դեկուցանող՝ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, յառաջիկայ հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ կից սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Երաժշտութեան դասեր

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ դաշնակի, սօլֆէժի եւն. դասերուն հետեւիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2—4, Studio Edition Colibri, 19 rue Caumartin, կամ հեռաձայնել նոյն ժամերուն Opéra 54.48 կամ դիմել գրաւոր կերպով նոյն հասցէին ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ, դուրսը աշխատելու համար (robes եւ corsages) եւ արհեստանոցի մէջ աշխատող mécanicien մը։

Դիմել՝ Ste. Lyda, 21 rue des Petits Carreaux, métro Sentier։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 21 AVRIL 1950 Ուրբաթ 21 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6133—Նոր շրջան թիւ 1544

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՈՀԵ՞ՐՆ ԱԼ ՎԵՐԻ ԵՒ ՎԱՐԻ ԱՐՏ

Ատենէ մը ի վեր սրտառուչ կոչեր կը հրատարակուին Փարիզի համայնավար թերթերուն մէջ, բողոքելով Թուրք ձախակողմեան բանաստեղծի մը՝ Նազըմ Հիքմէթի բանտարկութեան դէմ:

Մասնաւոր յանձնախումբ մըն ալ կազմուած է, արձակել տալու համար Թուրք բանաստեղծը, որ Պրուսայի բանտն էր, 12 տարիէ ի վեր:

Նազըմ Հիքմէթ Պոլիս փոխադրուեցաւ քանի մը շաբաթ առաջ, ծանրապէս հիւանդացած ըլլալով: Այս առթիւ որոշած էր ծոմ պահել, իբրեւ բողոքի ցոյց:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ բժշկական քննութիւնը «վտանգաւոր չէ գտած» բանաստեղծին վիճակը: «Հետեւաբար անպատեհութիւն մը չէ տեսնուած, զայն Սկիւտարի բանտը ղրկելուն մէջ»:

Ուրեմն, մէկ բանտէն միւսը: Մինչեւ որ հիւանդութիւնը «վտանգաւոր» դառնայ:

Անոնք որ ծանօթ են Թրքական իշխանութեանց բարքերուն, շատ բնական կը գտնեն այս տմարդի ընթացքը: Թէեւ, ականաւոր Թուրքեր ալ բողոքած եւ դիմումներ կատարած են, պահանջելով ազատ արձակել երիտասարդ բանաստեղծը:

Փարիզի յանձնախումբը վերջերս հետեւեալ հեռագիրը կ'ուղղէր Նազըմ Հիքմէթի, բազմաթիւ ականաւոր դէմքերու ստորագրութեամբ.

— «Խորապէս զայրացած ենք ձեզի հանդէպ եղած տմարդի ընթացքին համար: Կ'ապահովենք մեր աջակցութիւնը եւ եղբայրական համակրանքը»:

Միեւնոյն ատեն կը հրաւիրէր միանալ համակրանքի այս ցոյցին, «իրենց բողոքները ուղղելով Թրքական դեսպանատան»:

Այս առթիւ, համայնավարներու գրական շաբաթաթերթը, Lettres Françaises, կը հրատարակէր երկու բանաստեղծութիւններ, երկուքն ալ բանտին մէջ գրուած, մէկը՝ 1940ին, բ.ը 1948ին:

Տարրական պարտականութիւններ են ասոնք, ուէ քաղաքակիրթ ժողովուրդի զաւակներուն, մանաւանդ անոր մտաւորականութեան համար:

Բողոք բռնութեան, բարբարոսութեան, անարդարութեան եւ աՀուսարսափի դէմ: Ինչո՞ւ չէ: Առանց ազգի խտրութեան: Ո՛ւր որ ալ գտնուին զոհերը: Անհատ ըլլան թէ բազմութիւն:

Ո՛րքան բողոքագիրներ, բողոքի հրապարակային ցոյցեր վայելած ենք մենք ալ, տարիներու ընթացքին, Թրքական բարբարոսութեանց, զանգուածային ջարդերու, տեղահանութեանց եւ կախաղաններու առթիւ: Համամարդկային ցասումի ձայներ որոնք մարած են այսօր, իբրեւ ժամանակավրէպ...

Արդ, ճիշդ այն միջոցին երբ ձախակողմեան գրագէտներ, բանաստեղծներ, արուեստագէտներ եւ գիտուններ, հրապարակագիրներ եւ երեսփոխաններ իրար անցած են Նազըմ Հիքմէթը ազատելու համար, փոթորիկ մը կը յուզէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը:

Ամիսներէ ի վեր կատաղի խաչակրութիւն մը սարքուած է նախաձեռնութեամբ միեւնոյն հոսանքին, խափանելու համար նոյնպէս համամարդկային, եղբայրական, յեղափոխական ձեռնարկ մը որ կապ ունի միլիոնաւոր դժբախտներու ճակատագրին հետ:

Նախկին աքսորական մը, Դաւիթ Ռուսէ, գրագէտ եւ հրապարակագիր, քաջութիւնն ունեցաւ առաջարկելու որ միջազգային քննիչ յանձնախումբ մը ղրկուի, ստուգելու համար Խ. Միութեան աքսորավայրերուն մէջ արգելափակուած 12—15 միլիոն դժբախտներուն վիճակը:

Դ. Ռուսէ յանձն կ'առնէր միեւնոյն քննութիւնը կազմակերպել՝ ասիական եւ ափրիկեան գաղթավայրերու մէջ:

Առաջարկը արժանացաւ բազմաթիւ կազմակերպութեանց եւ ականաւոր դէմքերու հաւանութեան: Ֆրանսայէն դուրս ալ համակրանքի ձայներ ունեցան:

Եւ սակայն, ծրագրին մեկնիր հազիւ չորցած, ահռելի վայնասուն մը փրթաւ կարմիրներու եւ կարմրուկներու ճակատէն:

Ռուսէն, որ տառապանքի եղբայր մը, բախտակից մը եւ ուղեկից մըն էր երէկ, դարձաւ «դաւաճան, լրտես, վարձկան, ամերիկեան գործակալ» եւ ուրիշ ինչ որ կ'ուզէք:

Դեռ ամէն բան չըսինք: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԱՐԻԶԸ ՑԱՂԹԵՑ ԱՅԳԵՍՏԱՆԻ

Տակաւին քանի՞ տարի այսպէս...

Փարիզի Վասպուրականցիները այս տարի ալ մոռացութեան տուին իրենց պատմական հերոսամարտը, (1915 ապրիլ):

Կը թուի թէ աջն ու ձախը, ունեւորն ու աշխատաւորը համերաշխութեան դաշինք են կնքած այս ճակատին վրայ, 1945էն ի վեր:

Մինչ «դաւառ»ը կը շարունակէ հաւատարմօրէն կատարել իր պարտականութիւնը, գլխաւորութեամբ Մարսէյլի, Տէսինի եւ Վիէնի:

Ինչո՞վ բացատրել Փարիզի Վասպուրականցիներուն այս անփառունակ ձեռնպահութիւնը: Բուն բառով՝ դասալքութիւն:

Թերեւս նորերը շատ բան չեն գիտեր: Իսկ հինե՞րը: Մոռցա՞ն իրենց տեսածն ու լսածը:

Եւ կամ դարձի՞ են եկած: Հերոսամարտը վերադնահատած եւ պակա՞ս գտած են:

Անոնք որ զոհ գացին այդ ճակատագրական պայքարին, առանց դաւանանքի, տարիքի եւ սեռի խտրութեան, հոգեհանգի՞ստ մըն ալ չեն արժեր:

Այնքա՞ն չո՞ւտ պիտի հալէին «ա՛խ, Վասպուրականը», իր ծովն ու Այգեստանը, Վարագն ու Շատախը եւ այնքան թանկագին յիշատակներ, Փարիզի ակնախտիղ պողոտաներուն վրայ:

Դեռ ո՛րքան կսկծալի հարցումներ:

Կարճ կապելու համար, կ'առաջարկեմ.—

Խումբ մը Վանեցիներ Փարիզ փոխադրել Մարսէյլէն եւ Տէսինէն, ստանձնելու համար հերոսամարտի տարեդարձին տօնակատարութիւնը:

Եւ կամ... Էսկիշէհիրի, Պօլուի կամ Հայնիի Հայր. Միութեանց յանձնել այդ հողը:

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ճարտարագործական արտադրութիւնը, բաղդատմամբ 1945ի, բարձրացած է 40 առ հարիւր: Ապրանքներու որակն ալ բարձրացած է:

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայեց Մ. Կորքիի գրական - հրապարակագրական այն գործերը, որոնք գրուած են 1926—1927ին: Հատորը կը պարունակէ նաեւ հեղինակին «պանֆլէտ»ները (պարսաւագիր), ուղղուած ամերիկեան իմպերիալիստներուն (աշխարհակալ):

ԵՐԵՒԱՆԻ «Դինամօ» ստատիոնում (մարզարան) համանուն խումբը չափուեցաւ Մոսկուայի «Տորպեդա» խումբին հետ: Գնդախաղը վերջացաւ երկու - մէկ արդիւնքով, ի նպաստ Երեւանի:

ՌԵՍՊՈՒԲԼԻԿԱՅԻ ՇԱԽՄԱՏԻ (Հանրապետութեան ճատրակի) յետաձգուած մասերը վերջացան: «Սպորտի վարպետ Վարդանեանը շահեց 7 հնարաւորից 5 միաւոր, Ալլահվերդեանը՝ 3ուկէս միաւոր, Ղամբարեանը՝ 3 միաւոր, Մոկացեանը՝ 1ուկէս միաւոր եւ մէկ յետաձգուած»:

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ (Երեւան) այս տարի կը յուսայ ստանալ արհեստական կաթ: Գործարանն արդէն կը պատրաստէ «տրիքլորոֆին», եւ ուրիշ կարեւոր քիմիական յուծոյթներ:

ՍԻՍԻԱՆԻ շրջանին մէջ (Զանգեզուր) սկսած են արեւադարձային պտղատու ծառերու մշակումը: Նորաւան գիւղը 15 հեկտար արեւադարձային պտղատու ծառերու այգի ունի, Դարբաս գիւղը՝ 5 հեկտար:

ՄԵՐ ՎԱՂԵՄԻ ԲԱՐԵԿԱՄԸ, Բժ. Լեւոն Գրիգորեան բժշկական ծանր գործողութեան մը ենթարկուած է անցեալ օր: Ուրախութեամբ հաղորդելով գործողութեան յաջողութիւնը, արագ ապաքինում կը մաղթենք:

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւելեան շրջանին փոխ քաղաքապետին տղան, Ռալֆ Քասթնէր, արեւմտեան շրջանը ապաստանեցաւ իր ընտանիքին հետ, անտանելի գտնելով կարմիր կարգուսարքը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման ներկայ ծրագիրը մերժուեցաւ Ազգաժողովի խորհրդային պատուիրակին կողմէ: (Նախապէս համաձայն էին):

Մոսկուա նորէն կը յուզէ Տարտանէլի խնդիրը

Մոսկուայի նաւատորմի պաշտօնաթերթը, «Կրասնի Ֆլոտ» (Կարմիր Տորմիղ) կարեւոր գրութիւն մը հրատարակեց չորեքշաբթի օր, ուր ձաղկելէ վերջ Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը Պալքաններու մէջ, կը յայտարարէ թէ Մոնթրէօյի պայմանագիրը «այլեւս չի համապատասխաներ Սեւ Ծովու պետութեանց շահերուն»:

Այդ պայմանագրին համաձայն, Թուրքիան է պահակը Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցներուն: Արդ, խորհրդային պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ վերջին պատերազմին ատեն Թուրքիա Հիթլէրի կողմը բռնեց, թոյլ տալով որ Առանցքին մարտանաւերը ազատօրէն անցնին, «իսկ այժմ իր անկախութիւնը ծախած է Ամերիկայի աշխարհակալներուն: Ամերիկեան նաւաբաժիններ յաճախ հիւր կ'ընդունուին Մարմարայի մէջ, եւ Թրքական օդակայաններ դարձած են խարիսխներ ամերիկեան օդանաւերու համար»:

«Կրասնի Ֆլոտ» յետոյ ձաղկելով ամերիկացի խորհրդականներու գործունէութիւնը Թուրքիոյ մէջ, կ'եզրակացնէ.— «Այս բոլոր պարագաները կը հարկադրեն մեզ աւելի մեծ արթնութեամբ հսկել եւ անընդհատ զօրացնել Սեւ Ծովու ափերուն պաշտպանութիւնը: Խորհրդային բանակը եւ նաւատորմը սպառնալից ազդարարութիւն մը կը կազմեն հաւանական նախայարձակներու դէմ»:

★ Մոնթրէօյի պայմանագրով, որ կնքուեցաւ քսան տարի առաջ, Թուրքիա վերստացաւ իր կատարեալ գերիշխանութիւնը Տարտանէլի վրայ, զայն վերազինելու իրաւունքով:

1946ին Խ. Միութիւնը երկու անգամ առաջարկեց Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ ուղղակի բանակցիլ, նոր վարչաձեւ մը հաստատելու համար: Իր ծրագիրն էր վերակազմել Նեղուցներու պաշտպանութիւնը, Թուրքիոյ հետ միասին, որպէսզի ուրիշ պետութիւններ չկարենան օգտագործել զանոնք, թշնամական նպատակներով: Այս պահանջը մերժուեցաւ ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ:

Ինչո՞ւ երգեցին արգիլուած քայլերգը

Գերմանիոյ վարչապետը բացատրելով իր ելոյթը, նորէն հաւասարութիւն կը պահանջէ.— Միայն երրորդ տունը երգած ենք.— Զարմանք եւ տհաճութիւն Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն մէջ:

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Պերլինի ամերիկեան շրջանին մէջ, ազատութիւն եւ խաղաղութիւն պահանջելով եւ երգել տալով արգիլուած քայլերգը, «Գերմանիա ամէն բանէ վեր»:

Այս ելոյթը զարմանք եւ տհաճութիւն պատճառած ըլլալով յաղթական երկիրներուն մէջ, վարչապետը լուսաբանութիւններ հաղորդեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Ըսաւ թէ ինք երգել տուաւ միայն քայլերգին երրորդ տունը, աւելի յստակօրէն բացատրելու համար իր միտքը, մանաւանդ որ այդ երրորդ տունը յաճախ կ'երգուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Եւ աւելցուց թէ արեւելեան Գերմանիոյ (ռուսական շրջան) ունկնդիրները երկիւղածութեամբ լսած էին երգին այդ մասը, ոտքի ելլելով:

Ի՞նչ կ'ըսէ քայլերգին Գ. տունը.—

Միութիւն, իրաւունք եւ ազատութիւն գերման հայրենիքին համար.— Բոլորս ալ ջանանք զայն ստանալ եղբայրաբար, միացնելով մեր սիրտերը եւ ուժերը:

Միութիւն, իրաւունք եւ ազատութիւն երաշխիքն են բարօրութեան.— Ծաղկէ՛, օ՛հ, գերման հայրենիք:

Վարչապետը շարունակելով իր լուսաբանութիւնները, յայտարարեց.— «Ժամանակն է որ Գերմանիա նորէն ունենայ ազգային քայլերգ մը: Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բոլոր Գերմանները արտայայտուեցան մեր այս նախաձեռնութենէն, մանաւանդ որ Նացիները արգիլած էին այդ երրորդ հատուածը: Երբ ես ունկնդիրներուն երգել տուի քայլերգը, կը մտածէի թէ արեւմտեան Պերլինի բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները կանխաւ ընդունած են այդ ցոյցը»:

Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը, Ռէօյթէր (ընկերվարական) որ վարչապետին քով նստած էր, հաւանութիւն յայտնեց գլուխը շարժելով:

Ի պատասխան հարցումի մը, վարչապետը յայտարարեց.

— «Մենք բանակ չենք ուզեր: Հերիք է որքան պատերազմեցանք: Մենք կ'ուզենք որ մեծ պետութիւնները համաձայնին, որպէսզի կարենանք իրական խաղաղութիւն մը վայելել եւ աշխատիլ գերման ժողովուրդին վերելքին համար: Մենք չենք ուզեր որ մեր երկիրը ռազմադաշտ մը

(Նուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՑՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱՌԵՐԸ

ԽՄԲ.— Թղթատարի յապաղման հետեւանքով, դեռ նոր ստացանք Ցուսաբերի Մարտ 30ի թիւը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, հիմնարկէքի վերջին արարողութեանց մասին.—

Հիմնարկէքի կրօնական արարողութիւնը ըստ կատարուեցաւ խորհրդաւոր լռութեան մէջ: Մամբրէ արք. Սիրունեան եւ քահանայ հայրերը օրհնեցին մատաղը, որուն արիւնով շաղախուեցաւ հիմնաքարը:

Ապա Թանկագին իւղերն ու Հայաստանի ափ մը հողը պարունակող տուփը, զոր յատուկ թեքնիքով ամրացուցած էր ընկեր Ս. Չիմայեան՝ դրուեցաւ հիմնաքարին վրան եւ, ճարտարապետ Տոքթ. Հ. Շիրինեանի տուած ուղղութեամբ, աշխատաւորները աղիւսով ցած պատեր հիւսեցին անոր շուրջ: Սրբազան Հայրը ծեփիչով հարթեց տուփին վրայ շաղախը, իսկ «Ցուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան նախագահ Պ. Աւետիս Զագըճեան դրաւ բարձրացող առաջին աղիւսը:

Հիմնաքարին շուրջ բոլորուած պատուոյ հիւրերն ու հանդիսականները, փափաքելով իրենք ալ մասնակից ըլլալ այս արարողութեան, մէկը՝ աղիւս մը, ուրիշներ՝ ափ մը շաղախ դրին հիմնաքարին վրայ:

Կարճ դադարէ մը ետք ընկեր Բ. Նաւասարդեան բեմ բարձրացաւ եւ յայտարարեց, թէ մատաղը պիտի տրուի «Ցուսաբեր»ի Տունը կառուցանող բանուորներուն, իսկ ուրիշ ոչխար մըն ալ՝ այս առիթով՝ պիտի նուիրուի Գալուստեան Ազգ. վարժարանի Տիկնանց Խնամակալութեան սանուց սեղանին: Ցետոյ հիմնարկէքի հանդիսութեան առիթով ստացուած զանազան հեռագիրներէն եւ նամակներէն կարդաց Աղեքսանդրիոյ Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պ. Մարտիկ Զարդհանէլեանի շնորհաւորական հեռագիրը:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Մեթր Օննիկ Մաճառեան, որ խօսեցաւ «Ցուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան կողմէ: (Ցառաջ.— Ճառը տպած ենք արդէն): Ընկեր Ն. Չիմէնեան երգեց Կոմիտասի «Հով արէք»ը:

Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Միութիւնը ներկայացուցիչ կարգած էր ընկեր Հ. Աւագեանը, որ կրցաւ կարճ, սակայն ազդու ուղերձով մը բացատրել այն մեծ ու կրթիչ դերը, զոր 30 տարիներու ընթացքին կատարած է «Ցուսաբեր»՝ մեր երիտասարդութեան կեանքին մէջ: Ճառախօսը իր ուղերձը փակեց երիտասարդութեան այն հաստատ հաւատքով, թէ ասկէ ետք եւս, նիւթական աւելի նախանձելի պայմաններու մէջ, «Ցուսաբեր» պիտի շարունակէ ազգային հաւատքի ու պայքարի միջնաբերդ մը հանդիսանալ:

Հասարակութիւնը պահ մը կարծես փոխադրուեցաւ մեր հայրենի լեռները, երբ ընկեր Երուանդ Ալեքսանեան փոքր սրինգի մը վրայ նուագեց Կոմիտասի «Կռունկ»ը: Հարիւրաւոր անգամներ լսուած այս երգը ունկնդրուեցաւ միշտ նոյն կիզիչ կարօտով ու հայրենի օճախէն մնացած քաղցր յուշերու երազներով:

Ընկեր Գաբրիէլ Լազեան խօսեցաւ «Համազգային» Ընկերակցութեան կողմէ, ըրաւ այս կազմակերպութեան կարճ պատմականը եւ իր ամփոփ խօսքին մէջ արձանագրեց անոր ցարդ իրագործած նուաճումները մշակութային ու կրթական մարզերէն ներս: Այս կազմակերպութեան համար հոգեկան հրճուանքի առիթ է «Ցուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան Տան հիմնարկէքը, ըստ ճառախօսը, քանի որ այս Տունը եւս, իբրեւ ամուր ու հաստատուն կռուան մը, կոչուած է ծառայելու ազգապահպանման եւ մեր մշակոյթի աճման ու զարգացման գործին: Ընկ. հի Անահիտ Ամրիկեան երգեց Ալեմշահի «Ես սիրեցի»ն:

Հայ Կարմիր Խաչի կողմէ խօսեցաւ բժիշկ Երուանդ Խաթանասեան: Բանախօսը շեշտեց այն բացառիկ դերը, որ հայ կինը ունեցած է մեր պատմութեան մէջ, ոչ միայն ընտանիքի յարկէն ներս, այլեւ հանրային կեանքի մէջ: Մեր ժողովուրդի բազմադարեան գոյութեան ու պայքարին մէջ իր յատուկ տեղն ունի, ըստ ճառախօսը, հայ կինը, որուն կը պարտինք առաւելաբար նոր սերունդին լեզուն, աւանդապաշտութիւնն ու ոգին:

Վերջին խօսքը տրուեցաւ « Նաւասարդ» Ակումբի ներկայացուցիչին՝ ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեանի, որ իր ոգեւորութիւնն ու աշխատանքը բերած է «Ցուսաբեր»ի՝ հին օրերէն սկսած, երբ մեր Թերթը կը հրատարակուէր տաժանելի պայմաններու տակ: Բնական էր անոր յուզումը, երբ այսօր խօսք կ'առնէր նոյն Թերթի հսկայ ու փառաւոր շէնքի հիմնարկէքին առիթով: Ընկերը վերյիշեց հին օրերը, երբ «Նաւասարդ» ակումբ եւ պատանեկան միութիւն, կուսակցութիւն եւ Թերթ, բոլորն ալ կը գտնուէին խոնաւ, խաւար, նեղ ու ամէն յարմարութենէ զուրկ սենեակի մը մէջ: Սակայն այդ իսկ պայմաններու տակ երբեք նուազ չէր աշխատելու եւ ստեղծագործելու կամքը: Եւ ընկեր Յովհաննէսեան այդ կամքը կապեց այն հողին, որմէ ափ մը այժմ կը դրուէր «Ցուսաբեր»ի ապագայ Տան հիմին մէջ: Ապա բանախօսը՝ հագիւ զսպելով իր յուզումն ու արցունքները՝ յայտնեց, թէ այսօր « Ցուսաբեր »ի գործին շուրջ հաւաքուած էր ամբողջ համայնքը եւ բոլորը կը բերէին իրենց մասնակցութիւնը ընդհանուր գործին: Ասոնց մէջ էր նաեւ Նիր Իսթ Ակումբը, որ նամակ մը յղած էր օրուան Կարգադիր Յանձնախումբին եւ գումար մը կցած անոր՝ իր լուման շէնքի կառուցումին գործին:

«Ներսէս Շնորհալի» Հայ Կաթողիկէ Երիտասարդաց Միութիւնը եւ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցիկը՝ Կարգադիր Յանձնախումբին յայտնած էին իրենց բարեմաղթութիւններն ու շնորհաւորութիւնները՝ « Ցուսաբեր »ի Տան հիմնարկէքին առիթով:

Ամէնէն վերջ ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան յայտարարեց, թէ հիմնարկէքի հանդիսութեան առիթով եղած էին նուէրներ: Այսպէս, Պ. Զարեհ Սագայեան տեղւոյն վրայ նուիրած էր 500 եգ. ոսկի: Նմանապէս նոյն օրը Պ. Լեւոն Գարագաշեան նուիրած էր 50 եգ. ոսկի, չնայած, որ արդէն իսկ մասնակցած էր շէնքի ծախքերուն համար եղած ինքնաբուխ նուիրատուութեանց:

Հանդէսը տակաւին չփակուած՝ յանուն ներկաներուն հեռագիր մը յղուեցաւ Արքունիք՝ հաւատարմութեան եւ երախտագիտութեան զգացումներ արտայայտելով Ֆարուք Ա. Թագաւորին: Հեռագիրին ընթերցումը ունկնդրուեցաւ երկարատեւ եւ ջերմ ծափերով:

Նոյն օրը, աւելի ուշ, ոմն նուիրեց 300 եգիպտական ոսկի:

1950 Մարտ 26ի հանդիսաւոր ու իր նախընթացը չունեցող արարողութիւնը փակուեցաւ Մամբրէ արք. Սիրունեանի «Պահպանիչ»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Հանդէսը փակուած յայտարարելէ առաջ՝ Սրբազան Հայրը իր ուրախութիւնն ու գոհունակութիւնը յայտնեց օրուան առիթով եւ մաղթեց, որ նոյնքան եւ աւելի ոգեւոր եւ ուրախ մթնոլորտի մէջ կատարուի, որքան կարելի է շուտ, աւարտած շէնքի բացման հանդիսութիւնը: Հանդէսը փակուեցաւ եգիպտական քայլերգով, որ դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Ս. Ալեքսանեան եւ « Ցառաջ Նահատակ »ով, որ հասարակութիւնը երգեց յոտնկայս:

Դեռ մինչեւ ուշ գիշեր, հանդիսականներէն շատ շատեր, համախմբուած այլեւս «ծերացող», սակայն յաւէտ սիրելի « Նաւասարդ » ակումբի «նեղ» սենեակներուն մէջ, տօնեցին Հայ Ոգիի ու Մշակոյթի ապագայ Տաճարի հիմնարկէքը...

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ
« ՑՈՒՍԱԲԵՐ »Ի ՏԱՆ ՄԷՋ

« Ցուսաբեր » կը յայտարարէ Մարտ 25ի խմբագրականով.—

« Մեր Տունը — հոգեկան օթեւանը պիտի դառնայ բոլորին, մեր բոլոր գաղութներուն:

Եթովպիա, Սուտան, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք, Իրան, Յունաստան, Ֆրանսա, Միացեալ Նահանգները, Հար. Ամերիկա.— Մեր այս գաղութներէն իւրաքանչիւրը իր անկիւնը՝ իր սեփական սենեակը պիտի ունենայ մեր Տան մէջ:

Եւ այդ սենեակը ոչ միայն իր անունը պիտի կրէ, այլեւ իր քրտինքով կառուցուած պիտի ըլլայ:

« Ցուսաբեր »ի Տան Ընկերակցութիւնը ճշդած է նաեւ նուազագոյնը այն գումարին — հինգ հարիւր (500) եգ. ոսկի — որ մեր գաղութներէն իւրաքանչիւրը պիտի նուիրաբերէ իր անունով իր սեփական անկիւնը մեր Տան մէջ ունենալու համար:

Ու նաեւ այս ձեւով իրաւակից ու գործակից դառնալու համար այն աշխատանքին մէջ, որ յանուն մեր Ազգի ու հայրենիքի յաւերժութեան՝ վաղը մեր Տունէն պիտի ծաւալի դէպի աշխարհի այն բոլոր անկիւնները, ուր չարաշուք փոթորիկները քշած ու տարած են հայրենակարօտ Հայը...

Եւ այս օժանդակութիւնը մեր ընդհ. գործին՝ պէտք է որ օր առաջ հասնի մեզի, որպէսզի անգամ մը սկսուած աշխատանքները կարելի դառնայ շարունակել անընդհատ՝ մեր Տունը իր ամբողջական ու աւարտ վիճակին մէջ օր առաջ մեր տրամադրութեան տակ ունենալու համար:

1915, Ապրիլ 11-24

Ամէ՛ն ժողովուրդի արցունքը արդար արցունք է, կ'ըսէ Ռընան:

« Իսկ հայ ժողովուրդի արցունքը ամէնէն արդարն ու ամէնէն առատը», կ'աւելցնէ Ա. Ահարոնեան:

Ազգ մը որքան զարգանայ, յառաջդիմէ քաղաքական մարզին մէջ, այնքան աւելի խոր գիտակցութեամբ կը գնահատէ իր ցեղային գոյութեան հիմնական արժէքները՝ բարոյական եւ նիւթական:

Այս գիտակցութեամբ, ամէն տարի ամէն հայ գաղութ, տխրութեամբ համակուած կը յիշէ մարտիրոսութիւնը իր ինկելի նահատակներուն, անոնց ընծայաբերելով իր անխառն սէրը եւ երախտագիտութեան պաշտամունքը: Կը յիշէ աննախընթաց այն քստմնելի ոճիրը, յաւիտենական աբատը անոնց որ յղացան եւ կազմակերպեցին զայն:

11–24 Ապրիլ 1915, Սուգի, ոգեկոչումի եւ ուխտի օր միանգամայն:

Սուգ, մեր այն բոլոր նահատակներուն համար, որոնք ինկան որպէսզի ապրինք մենք, որպէսզի ազատագրուի հայրենիքը: Ոգեկոչում՝ յիշատակին մեր հազարաւոր մտաւորականներուն. որոնք լքեցին ամէն փառք, դիրք, եւ հանդիստ ու նուիրուեցան ժողովուրդին մտաւոր եւ հոգեկան դաստիարակութեան, ազգային զարթումի, ստեղծագործութեան վեհափառ գործին: Ոգեկոչում յիշատակին բոլոր այն ծանօթ եւ անծանօթ հերոսներուն, որոնք ծառացան բռնութեան եւ խաւարին դէմ, հարթելով հայրենիքի փրկութեան ճամբան: Ոգեկոչում յիշատակին բոլոր պաշտելի մայրերուն եւ քոյրերուն, որոնք կրցան հայ ընտանեկան սրբութիւնը անաղարտ պահել խեղդամահ ըլլալով Եփրատի, Տիգրիսի, Արածանիի ջուրերուն մէջ: Ոգեկոչում, այո՝ բոլոր այն բազմութիւններուն որոնք մահացան Տէր Զօրի, Միջագետքի, Սուրիոյ անապատներուն մէջ:

Սուգ եւ ոգեկոչում, արցունք եւ յիշատակում չեն սակայն իմաստը Ապրիլ 11–24ին: Ապրիլ 24ը միայն Մեռելոցի սովորական օր մը չէ: Այլ Ուխտի օր առաւելապէս:

Ուխտ՝ հաւատարիմ մնալու ոչ միայն նահատակներու ինկելի յիշատակին, այլ՝ մանաւանդ այն անմահ գաղափարականին որուն համար զոհուեցան անոնք:

Այսօր երբ կ'ողբանք մեր նահատակները եւ երկիւղածութեամբ կը խոնարհինք անոնց յիշատակին առջեւ, միեւնոյն ատեն հպարտութեամբ կ'ոգեկոչենք Վանն ու Շատախը, Գարահիսարն ու Տարօնը, Մուսալեռն ու Եդեսիան և բոլոր հերոսական քաղաքները որոնք հայ ցեղին պատիւը փրկեցին անհաւասար կռիւի մէջ եւ դիւցազնօրէն ինկան ազատութեան ճամբուն վրայ:

Եւ սարսուռով կը յիշենք թէ այդ ճամբաներուն վրայ ինկան հայ մտքի եւ խօսքի տիտանները, Զօհրապ, Խաժակ, Վարդգէս, Ակնունի, Զարդարեան, Վռամեան, Վարուժան, Թլկատինցի, Սիամանթօ, Սեւակ, Երուխան, Տաղաւարեան, Շահրիկեան, եւ ուրիշ անհամար ծանօթ եւ անծանօթ վաստակաւորներ, հայկական բազուկի, մարտական ուժի աննման հերոսներ:

Կը յիշենք թէ դիւցազնամարտը շարունակուեցաւ Արաքսի ափերուն վրայ, Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի մէջ, յանգելով Մայիս 28ի փառաւոր Թուականին:

Մենք այսօր՝ Ապրիլ 24ը կը տօնենք ոչ միայն աւելի քան մէկ միլիոն զոհերը յիշելու եւ անոնց անյայտ հողիներուն հետ մտովին յարաբերուելու, այլ եւ անոնց գաղափարականին ամբօրէն կառչելու կամեցողութեամբ:

Արդարեւ՝ ամէնէն խոր յիշատակն ալ դատապարտուած է Թառամելու, եթէ պիտի չդառնայ աղբիւր ներշնչման եւ խորհուրդ այսօրուան ու վաղուան համար:

Ամէն բանէ առաջ հարկ է ըմբռնել մեր նահատակներուն բռնամահ կորուստին իմաստը: Գիտնալ թէ ինչո՞ւ մեռան:

Անոնք մահը գրկեցին առասպելական հերոսներու քաջութեամբ եւ խիզախութեամբ, մնալով հաւատարիմ հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարին: Եւ արար աշխարհ հասկցաւ թէ անզէն ու անպաշտպան, դարաւոր այս ժողովուրդը կարելի չէ պատմութեան գրքէն ջնջել տարագրութիւններով եւ քստմնելի ջարդերով:

Նոյնիսկ մեր դահիճները հասկցան թէ՝ հայ ժողովուրդը, երբ կը կոտորակուի իբրեւ նիւթ եւ հող, անկէ կը քաշէ նոր կենսունակութիւն եւ ներշնչում:

Այս ըմբռնումով կը մօտենանք օրուան ոգատօնին եւ այս ըմբռնումով օր մը զայն պիտի վերածենք ազգային հպարտութեան եւ հայրենիքի գաղափարապաշտութեան մեծ տօնին:

Վերապրող հայ ժողովուրդը, լիովին ըմբռնեց իր հին ու նոր նահատակներուն ժառանգութիւնը: Ըմբռնեց թէ անոնց պայքարով եւ արիւնով ստեղծուեցաւ իր այսօրուան հայրենիքը եւ նոր թափով մը արծարծուեցաւ իր մշակոյթին խարոյկը: Այդ ժառանգութեան շնորհիւ է որ գաղութները կը պահեն իր ազգային ոգին ու փլացումները, վրատրահ՝ ապագային վրայ:

Միայն այսպէս ըմբռնելով եւ լիովին սատանձնելով նահատակներուն ժառանգութիւնը, յարգած կ'ըլլանք անոնց զոհաբերութիւնը:

ԲԺ. ՏԻԳՐԱՆ Ց. ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

Յովհաննէս Հինդլեանի կեանքն ու գործը

Քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ ողբացեալ դաստիարակի մասին, որ վերջերս մեռաւ Պոլսոյ մէջ.—

Մանկավարժ Յովհ. Հինդլեան ծնած է 1866 Յունուար 3ին Պոլիս, Գուզկունճուք – Իճատիէ թաղը։ Համեստ ընտանիքի զաւակ էր։ Նախնական ուսումը առած է թաղին Ներսէսեան – Երմոնեան Ազգ. վարժարանը։ Յետոյ մտած է Պէրպէրեան վարժարանը, որուն ընթացքը աւարտած է 1882ին, 17 տարեկան հասակին, կրելով խոր ազդեցութիւնը իր տնօրէնին՝ ուսուցչապետ Ռեթէոս Պէրպէրեանի։

Ամէնէն առաջ պաշտօնավարած է Պէշիկթաշի Մաքրուհեան Ազգ. վարժարանը։ Յաջորդաբար պաշտօններ վարած է Պոլսոյ Ազգ. նախակրթարաններէն մինչեւ Ազգ. Կեդրոնական եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանները, երբեմն իբրեւ ուսուցիչ, երբեմն ալ իբրեւ տնօրէն։

Անցած է Եւրոպա եւ այցելած Ժընեւի Արուեստահանդէսին Մանկավարժական բաժինը։

Մանկավարժական պըպտումներու համար Հինդլեան երկու անգամ Եւրոպա մեկնած է եւ նոթերով ու պաշարով բեռնաւորուած՝ վերադարձած է Պոլիս։ Անկէ վերջ սկսած է արդիական մանկավարժութեան գործնական եւ տեսական լոյսին տակ հրապարակ իջնել՝ մամուլով եւ հատորներով, հայ ուսուցիչին զարգացման ծառայելու։ Իր սեւեռակէտն էր հայկական դպրոցին արդիականացումը եւ բարեկարգութիւնը։

Առաջին հրատարակութիւնը կատարեց 1885ին, թարգմանելով Փոլ տը Քոքի «Պարոն Շուպրան»ը, աշխատակցութեամբ իր դասընկեր Նիկողոս Բաշալեանի (եղբայր ողբացեալ գրագէտ Լեւոն Բաշալեանի)։ Դասագիրք մը «A Key to English Reading» (Բանալի անգլերէն ընթերցանութեան)։ Յետոյ սկսաւ գրել շարք մը ֆրանսերէն դասագիրքեր, ֆրանսերէնի ուսուցման համար.— «Հիմնական նոր եղանակ ֆրանսերէն շարադրութիւն, Ա. եւ Բ. տարի», որ եօթերորդ տպագրութեան արժանացած է։ «Դիւրին Եղանակ ֆրանսերէն ընթերցանութեան եւ Զրուցատրութեան» (մեթոտ տիրէքթ), Ա. գիրք։ «Նոր դասագիրք Ֆրանսերէն Թարգմանութեան, Ա. Բ. եւ Գ. տարի» (մեթոտ տիրէքթ), «Ոճք, Յատկաբանութիւնք, Առակք եւ Մասնաւոր գիտելիք Ֆրանսերէն լեզուի»։

Այս դասագիրքերէն զատ, գրած է «Փունջ Մանկավարժական բանախօսութեանց» (Մանկավարժական պատմութիւն եւ բաղդատական Մանկավարժութիւն), հազար օրինակ որուն հասոյթը նուիրած էր Ս. Փրկիչ Ազգ. Հիւանդանոցին։ «Անկեղծ էջեր» չորս հատոր, մօտ 3830 էջ, դպրոցի եւ դաստիարակութեան մասին, մօտ 130 տեսակ նիւթերու շուրջ, «Դաստիարակին անբաժան ընկերը», «Նոր դպրոցի աշակերտներէն պահանջուած Քաղաքականութիւնը», «Զոյգ մը հոգի», (Բեսթալոցցի, Պեթհովըն), «Գործի մէջ յաջողելու համար՝ (սեփականութիւն Հ. Բ. Ը. Միութեան), «Քսան եւ Հինգ Տարուան կեանք մը», «Քանի մը յուշարար էջեր» եւ «Ուսուցանելու Մեթոտը»։ «Հոգեկան Բխումներ»։

Ռ. Պէրպէրեանէն վերջ՝ Հինդլեան արեւմտահայերուն մէջ եղած է մեծագոյն դաստիարակը, կրթական տիպար առաջեալը, ներշնչեալ ուսուցիչ եւ մանկավարժական դէմքը վերջին կէս դարուն։

Դպրոցին մէջ բռնութեան կանոնին հակադրեց համոզելու կանոնը։ Աշակերտին հետ շփումը դեբաղդաս կը համարէր։

Դպրոցին նշանաբանն էր «Մարդ եղիր»։

Ամուսնացած չէր եւ վաթսունեւութ երկարաձիգ տարիներ ծառայեց հայ դպրոցին եւ հայ մանուկին։ «Ծերուկ սկաուտն» էր եւ առաջինը եղաւ այդ շարժումը իր դպրոցին մէջ ստեղծելու եւ զարգացնելու, իբրեւ Թանկագին օժանդակ մը կարգապահութեան։

Կուսակցական չէ եղած։ «Մանուկներու կուսակցութեան» ուզեց ծառայել, ինչպէս կ՚ըսէ իր աշակերտներէն մէկը։ Վարած է հանրային պաշտօններ։ Եղած է Ազգ. Երեսփոխան, Կ. Պոլսոյ Ուսումն. Խորհուրդի անդամ, անդամ Ազգ. խնամատարութեան, ատենապետ Հ. Մ. Ը. Միութեան ընդհ. ժողովին եւն.։

1909ին հիմնեց իր «Նոր Դպրոցը» Պոլսոյ մէջ ուրիշ դաստիարակ – ուսուցիչի մը՝ Գալուստ Մատաթեանի գործակցութեամբ, նշանաբան ունենալով, «Լոյս, սէր, կեանք»։

«Նոր Դպրոցին» 25ամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ 1934ին «Քսան եւ Հինգ Տարուան Կեանք մը» անունով գործի մը հրատարակութեամբ։ Հինդլեանի 64ամեայ կրթական գործունէութեան յոբելեանը տօնուեցաւ Կիպրոս, Պոլիս, Գահիրէ 1946ին, այս առթիւ հրատարակուեցաւ «Յիշատակարան – Յուշարձան» մը։

ՀԱԼԷՊ ԿԸ ՍՊԱՍԷ ԵՓՐԱՏԻ ՋՈՒՐԻՆ

Ռուս ճարտարագէտ մը՝ Պորտանով ուրիշ երեք ճարտարագէտներու հետ Հալէպ ղրկուած են Ֆրանս. ընկերութեան մը կողմէ, Եփրատի ջուրը հոն փոխադրելու ծրագրով զբաղելու համար։

Ցարդ պատրաստած են 75 քիլոմեթր յատակագիծը։ Շուտով կ՚ամբողջանայ ջրանցքի յատակագիծը, ուրկէ 12 քիլոմեթր կը մնայ։ Ծովու մակերեսէն 409 մեթր բարձր ջրամբար մը պիտի շինուի ուրկէ պիտի հոսի ջուրը դէպի ջրանցք, Հալէպէն 400 մեթր հեռաւորութեան վրայ։ Ջրամբարին մէջ պիտի կատարուի ջուրի զտումի գործողութիւնը եւ պիտի բաշխուի քաղաքին զտարանէն անցընելէ վերջ։ Կը հաւատեն թէ առ առաւելն մէկ տարիէն Հալէպի բնակիչները պիտի կրնան ողջունել Եփրատի ջուրին քաղաք հասնիլը։

Այս գործը նախապէս յանձնուած էր անգլ. ընկերութեան մը, որ չկրցաւ կատարել իր յանձնառութիւնը։ Մաղթենք որ նորէն յուսախաբ չըլլան։

— Թշուառին Թշուառն է միշտ կարեկից։

— Պզտիկ մարդը մեծ – մեծ երազներ կը տեսնէ։

— Պտղաշատ ծառն իր կատարը միշտ վար կը խոնարհէ։

ԱՂԱՆԴԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑ ՄԸ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը նորօրինակ դէպք մը կը պատմեն (12 Ապրիլ).—

Անգարայի մէջ այսօր պատահեցաւ դէպք մը, որ նախընթաց չունի Թուրք յեղաշրջումի պատմութեան մէջ։ Թիճանի աղանդին պատկանող հարիւրաւոր հոգի պաշարեցին Անգարայի դատական շէնքը, ցոյցեր եւ արարողութիւններ ըրին։ Այս աղանդը 30 հազարէ աւելի կուսակիցներ ունի, եւ իրենց պետն է Քէմալ Փիլաւօղլու, զոր կուռքի պէս կը պաշտեն եւ Մէհտի (մարգարէ) կը կոչեն։ Ազգ. ժողովին մէջ սակէ առաջ արաբերէն էզան կարդացին քանիցս եւ մոլեռանդ ցոյցեր ըրին։ Աղանդաւորները կը հաւատան թէ Քէմալ Փիլաւօղլու հրաշքներ կը գործէ, եւ իբր այդ կը համբուրեն անոր կոխած հողը, անոր ջուրին մնացորդը կը խմեն։ Կ՚ըսուի նոյնիսկ թէ Հալք կուսակցութեան կեդրոնը երեսփոխանական թեկնածու ցոյց պիտի տայ Քէմալ Փիլաւօղլուն։

Այսօր Անգարայի պատժական ատեանին առջեւ պիտի դատուէր Քէմալ Փիլաւօղլու, եւ իր հազարի մօտ կուսակիցները կանուխէն հաւաքուեցան դատարան։ Դատավարութիւնը պիտի սկսէր, երբ այս խուռներամ աղանդաւորները սկսան արարողութիւններ ընել, «սալավաթ» քաշել, «թէքպիր» ներկարդալ։ Անկարելի եղաւ դատարանին մէջ լռեցնել պոռչտացող աղանդաւորները, որոնք շարունակեցին Փիլաւօղլուի ոտքերը համբուրել եւ միաբերան «Ալլահ, Ալլահ» կրկնել։

Ոստիկաններն ու ոստիկան զինուորները չկրցան լռեցնել զիրենք, բայց Փիլաւօղլու ոտքի ելաւ եւ խնդրեց որ մեկնին։ Ցուցարարները դուրսն ալ շարունակեցին արարողութիւնները եւ այսպէս հեռացան դատական շէնքէն։ Հոն ալ անսպասելի դէպք մը պատահեցաւ, մոլեռանդները շրջապատեցին Փիլաւօղլուն եւ ուզեցին զայն ուսամբարձ տանիլ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 15–20 հոգի եւ ձեռնարկեց քննութեան։

Այժմ միջոցներ ձեռք կ՚առնուին Անգարայի մզկիթներուն մէջ, որպէսզի Թիճանիները նոր խռովութիւններ չյարուցանեն այսպէս։ Ցեղաշրջական Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ պատահած այս դէպքերը ընդհ. ցաւ պատճառեց։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՄԷՋ

Ուրախութեամբ կը լսենք որ մեր տաղանդաւոր դաշնակահարը Րաֆֆի Պետրոսեան այս ամսու վերջերը կը մեկնի Հոլանտա, ուր երեք նուագահանդէսներ պիտի տայ։ Առաջինը Ապրիլ 26ին Ութրեխտի մէջ, Ապրիլ 27ին Հինվերսում, իսկ Մայիս 1ին Լա Հէ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՓԻ, գրական եւ գիտական ամսագիր, Ա. տարի թիւ 7, (Փետր.)։ Խմբագիր Յովսէփ Թադէոսեան։ Հասցէ.— Imprimerie Moderne, Ave. Ekbatan, Tehran (Perse)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

Սիւլէյման Բէկը այդ կողմից շատ բախտաւոր էր …

Նա իջաւ ձիուց եւ մտաւ տուն։ Դա մի ընդարձակ շինութիւն էր, որ նոր էր վերջացրել Բէկը՝ տալով նրան Թուրք ազնուականի պահանջած բոլոր յարմարութիւնները։

Այդ տունն էլ ցոյց պիտի տար տեղացիներին, որ Օսմանեան տիրապետութիւնը հաստատ է նստած եւ չէ էլ մտածում թէ կարող է մի օր հեռանալ այդտեղից։

Մնում էր որ գիւղի մէջ բարձրանայ եւ Մուսլիմանների կոթողը մզկիթի մինարէն։

Դրա մասին էլ մտածում էր Բէկը։ Օսմանցիները սովորութիւն չունէին նոր նուաճած երկրում իսկոյն մզկիթ կառուցանել. առաջին անգամ նրանք բաւականանում էին քրիստոնեաների եկեղեցիները մզկիթի վերածելով։

Բէկը մտածում էր միւնոյնն անել Աւետարանոցի եկեղեցու հետ, կեավուրների համար բաւական էր եւ կուսանոցը, որ շինուած էր ժայռի գըլխին, Մելիքի տանից ցած։

Տան մէջ իսկոյն նկատելի եղաւ իրարանցում։ Բէկը արդէն ունէր գործողութեան ծրագիր։ Կանչեց սուրհանդակին, նորից հարց ու փորձ ըրաւ։ Հարկաւոր էր զօրք։ Նա իսկոյն հրամաններ ուղարկեց մերձակայ գիւղերը եւ ապա դուրս եկաւ բակը, ուր արդէն փռուած էին գորգեր եւ փափուկ օթոցներ։

Նա չոքեց նամազի, իսկ երբ վերջացրեց, նստեց բարձի վրայ եւ Ղալյան պահանջեց։

Այդ միջոցին հանդարտ քայլերով մօտ եկաւ մի բարձրահասակ եւ շատ բարակ Թուրք։

Հագուստը ցոյց էր տալիս, որ նա զինուոր չէ, այլ պատկանում է վաճառական դասակարգին, իսկ շարժողութիւններից երեւում էր, որ հասարակ վաճառական չէ։ Մահմէտական աշխարհի ամենանուրբ քաղաքավարական ձեւերով նա ողջոյն տուեց, խոնարհելով մինչեւ գետին, աջ ձեռքը դպցրեց գորգին եւ ապա դրեց իր բերանին ու ճակատի վրայ։ Յետոյ մի քանի քայլ առաջ գնալով, նորից խոնարհուեց եւ այս անգամ մատների ծայրով բռնեց Բէկի զգեստի քղանցքը եւ համբուրեց։

Դա ամենաբարձր պատիւն էր, որ հասարակ մարդը տալիս էր իշխանութեան ներկայացուցիչին, հասկացնելով որ ինքը նրա առաջ հող ու մոխիր է։ Այդ ծառայական ծէսից յետոյ նա նորից վերադարձաւ իր տեղը, փոքրաւորի պէս կանգնեց գորգի ծայրում։

Բէկը նրան ճանաչում էր։ Երեք օր առաջ նա հասել էր Աւետարանոց, բերելով իր հետ յանձնարարականներ Կ. Պոլսից։

Նրա անունն էր Քէօսա – Մուխտար։ Իր կողմից պատշաճաւոր քաղաքավարութեամբ պատասխանելով ողջոյններին, Բէկը հրաւիրեց նրան նստել եւ առաջարկեց իր նարգիլէն։

— Շնորհդ չափազանց մեծ է, էֆէնտի, խօսեց Քէօսան, ծառադ, հաւատացիր, այդքանին արժանի չէ։

Ինձ համար արդէն մեծ բախտ է քեզ մօտ նստելը …

Շողոքորթութիւնը անկեղծ էր երեւում, այնքան այդ մարդը կարողանում էր լաւ գործածել իր խոնարհ, մեղմ ձայնը։ Բէկը իսկոյն ընկաւ այդ ձայնի իշխանութեան տակ եւ նորից կրկնեց իր առաջարկութիւնը։

Այդ ժամանակ միայն նա վերցրեց նարկիլէն իբրեւ մի սրբութիւն, փոխեց իր կերպարանքը, դարձաւ հիացած, այս աշխարհից վերացած մի մարդ եւ սկսեց ծծել երկար խողովակի ծայրը։

Դա չորացած, ձգուած մի կազմուածք էր, որին արդէն կռացրել էր ժամանակը։ Երկար ու նեղ դէմքի վրայ մազ չէր երեւում, կաշին կարծես այրուած էր եռացող ջրի մէջ։ Այտերի դուրս ցցուած ոսկորները վկայում էին, որ այդ մարմինը կաշիով եւ չոր ջիղերով ծածկուած մի կըմախք է։ Կար մի առանձին արտայայտութիւն այդ կմախքի ամբողջ էութեան մէջ, որ յայտնում էր թէ դա հարէմների խորքում հեշտասիրութեան մաշուցուած մի զոհ է։ Դուրս ընկած էր եւ նրա նեղլիկ ճակատը, դրա եւ այտերի մէջ խոր էին ընկել երկու ոսկրոտ փոսեր, որոնց բաժանողը տափակ քիթն էր։ Փոսերի յատակից նայում էին մի շուխտ աչքեր, որոնց մէջ դեռ պլպլում էր աղօտ, մարող լոյսը։

ԼԷՕ

ղանալ Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Մենք տեւական խաղաղութիւն մը կ'ուզենք, բայց ոչ ի գին Գերմանիոյ: Օրինակ, խաղաղութեան գինը Գերմանիան վճարած պիտի ըլլայ, եթէ մեր հայրենիքին սովետական շրջանը մնայ լուծի տակ: Այս վիճակը չի կրնար տեւել: Անհրաժեշտ է վերաքննել գրաւման օրէնքը, որպէսզի Գերմանները աւելի ազատութիւն վայելեն վարելու իրենց գործերը »:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը «դժբախտ չեղում» կոչեց Տոքթ. Ատընաուըրի ելոյթը եւ աւելցուց.— «Գերմանիոյ պարտականութիւններէն մէկն է, եւրոպական համարկութեան մէջ մտնելու համար, վերահաստատել դաշնակից ազգերուն վստահութիւնը, յարգելով իր յանձնառութիւնները: Այս պարտաւորութեան չի համապատասխաներ գրաւման օրէնքին վերաքննութիւնը »:

Գերման վարչապետը գանգատած էր թէ դեսպաններ չունին: Անգլիոյ խօսնակը պատասխանեց թէ արտօնուած են աւելի քան 30 հիւպատոսութիւններ հաստատելու, ինչ որ բաւական է առ այժմ:

Մ. Նահանգները «սխալ» կը նկատեն Տոքթ. Ատընաուըրի ելոյթը, բայց բողոքելու միտք չունին, բաւական սեպելով արտայայտուած տհաճութիւնը:

★ Գերմանիոյ ընկերվարական առաջնորդը, Տոքթ. Շումախըր, մեղադրելով հանդերձ վարչապետին ընթացքը, իր կարգին կրկնեց թէ «միշտ հակառակ են Գերմանիոյ վերազինման» եւ չեն ուզեր մաս կազմել Ատլանտեանի դաշինքին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ պետութիւններէն Եգիպտոս, Պարսկաստան, Թուրքիա, Իրաք, Յորդանան եւ Սէուտի Արաբիա չարունակ զէնք եւ ռազմանիւթ կը ստանան Անգլիայէն, որ կը մերժէ նոյն ապրանքները ճարել Իսրայէլի: Այս առթիւ հարցում ուղղուած ըլլալով երեսփ. ժողովին մէջ, կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց.— « Մենք դաշնագրով յանձնառութիւններ ունինք Եգիպտոսի, Յորդանանի եւ Իրաքի հետ: Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Իսրայէլ արդէն բաւական զինամթերք ունի իր ներքին ապահովութեան եւ ինքնապաշտպանութեան համար »:

ՊՐԷՍԹԻ ՄԷՋ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ բանուորին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ առանց միջադէպի: Հազարաւոր քաղաքացիներ կը հետեւէին թափորին, կարմիր դրօշներով եւ ծաղկեպսակներով: Պատուիրակութիւններ գացած էին բոլոր շրջաններէն եւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնէն: Ոստիկաններ չկային, կազմակերպիչ յանձնախումբը ստանձնած ըլլալով բարեկարգութեան հոգը: Ընդհ. գործադուլ յայտարարուած էր 24 ժամուան համար: Բանուորական ուժը եւ քրիստոնեայ աշխատաւորներու միութիւնը դիտել կուտան թէ համայնավար կուսակցութիւնը կը շահագործէ Պրէսթի միջադէպը:— Այս յուղարկաւորութեան առթիւ աշխատանքի կարճ ընդհատումներ տեղի ունեցան Փարիզի եւ գաւառի մէջ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ չորեքշաբթի օր, գրեթէ միաժամանակ ռումբեր նետուեցան Սուրիոյ մայրաքաղաքին եւ Պէյրութի ամերիկեան դեսպանատուններուն դէմ: Սուրիոյ վարչապետը, Խալէտ էլ Ազմ բսաւ թէ Դամասկոսի ձեռնարկը ուղղուած է աւելի շատ իր կառավարութեան քան Ամերիկայի դէմ: Միեւնոյն ատեն դիտել տուաւ թէ Մ. Նահանգները կը դժուարացնեն արաբական պետութեանց գործը, նպաստաւոր քաղաքականութիւն մը վարելով Իսրայէլի հանդէպ:

Այրի Տիկին Մ. Սրապեան, Այրի Տիկին Է. Սրապեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Սրապեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Եռսմայեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Խաչերեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան եւ զաւակը, Ազնիւ եւ Ղեւոնդ Սեյճուքեան (Պրիւքսէլ), Տէր եւ Տիկին Այթունեան, Պ. Է. Պէհլամեան, Ս. եւ Պ. Պետիկեան ցաւով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը իրենց զաւկին, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՍՐԱՊԵԱՆԻ (44 տարեկան, Պանտրմացի)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր՝ ուրբաթ: Հաւաքուիլ ժամը 3·45ին, 11 rue **Maréchal Foch**, **Vesinet**, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներողութիւն իբր այն նկատել:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Այխքսանեան հինգ հարիւրական Փրանք կը նուիրեն Փարիզի Աղքատախնամին եւ 500 Փրանք Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, իրենց մօրաքրոջ՝ Այրի Տիկին ԱՐՈՒՍ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Համազգային Սգատօնը Փարիզի մէջ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11–24Ի

Նախաձեռնութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ. ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ:

23 Ապրիլ ժամը 2·30ին, **Salle Gaveau**, 45–47, rue de la Boétie, (métro Miromesnil):

Մուտքը ազատ է:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, Սալ տը լա Միւթիւալիթէի մէջ, այս կիրակի ժամը 2ին: Մուտքը ազատ է:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24 ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Լիոն, Fourvièreի Տաճարին մէջ, այս կիրակի ժամը 10ին, հայածէս պատարագ մեր մէկ միլիոն նահատակներու եւ պատերազմի զոհերուն անմահ յիշատակին:

Կը հրաւիրուի Լիոնի հայ հասարակութիւնը:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներու յիշատակի տօնը, նախաձեռնութեամբ Նիսի շրջանի Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր Հայկ. կազմակերպութիւններուն, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 4ին, Գաւլօնիա սրահը, 13, րիւ Մազառանի:

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Հայ Ռազմիկներու, Ֆրանսահայ Երիտասարդաց եւ Նոր Սերունդի միութեանց:

Կիրակի առտու, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ի յիշատակ Ապրիլ 11–24ի զոհերուն, Ապրիլ 23ին կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Montmartreի Sacré – Coeurի մէջ:

Ապրիլ 30, Կիրակի առաւօտ, ժամը 11·45ին Dôme des Invalidesի Saint – Louis զինուորական եկեղեցւոյ մէջ:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Ապրիլ 22ին, շաբաթ օրը երեկոյեան ժամը 9ին, St. Bernardի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութիւններուն:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ
Կը խօսի ընկեր ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ
Մուտքը ազատ է:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ ազգ. բոլոր կազմակերպութեանց: Այս կիրակի, ժամը 3ին, Salle des Fêtesի մէջ, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ: Առտուն ժամը 11ին հոգեհանգիստ եկեղեցիին մէջ:

★

ՇԱՎԻԼԻ եւ շրջակայից Ազգ. Միութիւնը կը տօնէ Ապրիլ 11–24ը, այս կիրակի Շավիլի մատրան մէջ:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶԳԷՆ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ նշանախօսութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Արամ Աւետիսեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Անիէռի Ֆր. Կ. Խաչին, 500 ֆրանք Փարիզի Հ. Մ. Մ.ին եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Կոստոսղեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քիւփէլեան եւ զաւակները կը յայտնեն որ այս կիրակի, Պօմոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգիստ, իրենց հօր եւ մեծ հօր հանգուցեալ ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ (69 rue Louis Blanc) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պ. ՆԻԿՈՂՈՍ ԹՈՐԻԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Թոըիկեան եւ Ուզունեան ընտանիքներ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Cinéma Odéon, 162, La Canebière

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. Վարչութիւնը ինչպէս ամէն տարի, ձեռնարկած է տօնելու Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, այս կիրակի առտու ժ.ը 9ին, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի, Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու բարեկամական միութեան, «Արմենիա» երգչախումբին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Արիներու եւ Արենուշներու, « Արծիւ » մարզական միութեան եւ Քղիի, Համաչարսանճաքի, Սալնոյ Ձոր, Տարօնի, Վասպուրականի հայր. միութիւններու:

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Միութեանց ներկայացուցիչները:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը ամբողջ կազմով, ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակահար):

Այս առթիւ հրապարակաւ կը հրաւիրենք ուրիշ միութիւններ եւս, առանց դաւանանքի խտրութեան, որ գան միանալ մեզի՝ արժանավայել կերպով տօնելու համար Համազգային այս մեծ տարեդարձը:

★

ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց պետերու:

Այս կիրակի ժամը 14.45ին, Bourse du Travailի հոյակապ սրահին մէջ, Place Guichard:

Մասնակցութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ռամկ. Ազատ. Կուսակցութեանց, Հայ Մարտիկներու Միութեան, Հ. Բ. Ը. Մ., Հ. Մ. Ը. Մ., Նոր Սերունդի, Բողոք. Երիտ. Միութեան, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Աղքատախնամի, Արաբկիրի, Պօլուի, Մալաթիոյ, Կրթասիրաց, Մարաշի, Բալուի Հաւաւ Ուսումն., Սեբաստիոյ, Համախարբերդցիական, Համալսարանականներու, Ուս. Միութեան եւ Զարսանճագի Հայր. Միութեան, Համազգային Միացեալ ոգիով:

Կը նախագահէ Պ. ԱՂԵՔՍ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան:

Խօսք կ'առնեն երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, իսկ յանուն Ազգ. Միութեան՝

Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ուղերձներ, զանազան Միութիւններէ, երգեր երկսեռ երգչախումբի կողմէ: Զինուորական նուագախումբ մը պիտի հնչեցնէ Շոփէնի եւայլ մահերգներ:

Մուտքը ազատ է

Օր. ՍՕՖԻԿ ԱԼԵՔԵԱՆ
Պր. ՊՕՂՈՍ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Նշանուած

2 Ապրիլ 1950 — Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Chope du Nord:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Ն. Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Gentilly: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ երեկոյ, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Նիւթ՝ «Ո՞վ է Մովսէս Խորենացին», դասախօս՝ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ծախու խանութ

Ալֆորվիլի մէջ օթոպիւսի կայարանին դէմ վեց տարի պայմանագրութեամբ դեղեցիկ խանութ մը ծախու է: Ունի նաեւ Ա. յարկի վրայ բնակարան մը մէկ սենեակ եւ խոհանոց, ջուր, կազ եւ ելեկտրականութիւն: Մանրամասնութեանց համար դիմել.— 7 rue des Brochets, Ալֆորվիլ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Samdei 22 AVRIL 1950 Շաբաթ 22 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6134–Նոր շրջան թիւ 1545

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿ ԱՅՍՊԷՍ ՉԷԻՆ

Հակառակ իրեն դէմ սարքուած ժխորին, Դ. Ռուսէ կէս ճամբան մնալու միտք չունի:

Նախկին աքսորականը կը շարունակէ պայքարիլ ճակատ ճակտի, վաւերական փաստերով: Կ'ապացուցանէ թէ իսկապէս արգելարաններ կան Խ. Միութեան մէջ, միլիոնաւոր դժբախտներով: Եւ կը պնդէ որ քննութիւն մը կատարուի, միջազգային յանձնաժողովի մը միջոցաւ:

Իր վերջին գրութեամբ արտագրած էր հատուած մը Խ. Միութեան «Օրէնքներու ժողովածու»էն (1935 Մարտ 7), ռուսերէն բնագրէն ալ մասեր լուսանկարելով:

Այդ արտատպումը կը կազմէ ջախջախիչ վկայութիւն մը, յօդուած առ յօդուած ներկայացնելով զանգուածային աքսորի դրութիւնը, սահմանուած պատիժները, Չեկային տրուած իրաւասութիւնները եւն.:

Այս բոլորը գաղտնիք չեն բոլոր անոնց համար որ Խ. Միութեան կարգուսարքին, ամենօրեայ կեանքին կը հետեւին ուշադրութեամբ եւ պարկեշտութեամբ:

Մենք միջանկեալ յիշեցինք Դ. Ռուսէի պարագան, ապացուցանելու համար թէ որքան պղտոր եւ միակողմանի դիրք մը բռնած են Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու «յառաջդիմական» հոսանքները, ազատութեան եւ արդարութեան պայքարին մէջ:

Արակոններն ու Թրիսթան Ցարաները, Փոլ Էլիւառներն ու Լէոն Մուսինաքները եւ ամբողջ շքախումբը կրնան հրապարակաւ բողոքել Նազըմ Հիքմէթի հանդէպ գործուած անիրաւութեան դէմ: Կրնան համակրանքի հեռագիրներ ուղղել եւ պահանջել որ ազատ արձակուի Թուրք բանաստեղծը, — բարբարոսութեան զոհը:

Ճիշդ ինչպէս կ'ընէին երէկ, Դիմադրական պայքարին ատեն, «ազատութի՛ւն» աղաղակելով, դրաւոր թէ բերանացի:

Բայց, երբ իրենց աչքերը կ'ուղղեն դէպի Արեւելք, բողոքելու համար բարբարոսութեան մը դէմ, բան մը չե՞ն լսած ուրիշ զոհերու մասին ալ:

Երբ կը փնտռեն կը գտնեն Թուրք բանաստեղծ մը որուն լեզուն անգամ չեն հասկնար, իրենց միտքը չի՞նկա՞ն ուրիշ զոհեր: Ոչ թէ մէկ, այլ հարիւրաւոր եւ հազարաւոր: Գրագէտներ, բանաստեղծներ, արուեստագէտներ, գիտնականներ եւ ուրիշ անփոխարինելի արժէքներ, որոնք փոշիացան մէկ օրէն միւսը:

Երբ Թրքագէտներ ձեզի կը թարգմանէին Նազըմ Հիքմէթի բանաստեղծութիւնները, չըսե՞ն թէ մենք ալ ունէինք Եղիշէ Չարենցներ եւ Բակունցներ, Ալազաններ եւ Մահարիներ, որոնք հալածուեցան, աքսորուեցան, փտեցան եւ անշնչացան բանտերու մէջ:

Չպատմեցի՞ն թէ այս հալածական ժողովուրդին տաղանդաւոր զաւակները ողջակէզ դարձան այլապէս վայրագ բռնապետութեան մը, եւ ձեր ճակատէն ոչ ոք համարձակեցաւ տրտունջ մը յայտնել: Նոյնիսկ տող մը գիր գրել:

Երէկ այսպէս չէին մարդիկ: Երէկ աւելի համարձակ էին անոնք որ կը խօսէին ու կը գրէին, կը մարտնչէին յանուն ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան:

Անոնք նոյն առնականութեամբ կը բողոքէին ցարական թէ սուլթանական բռնութեանց, հալածանքներուն, բազմազան բարբարոսութեանց դէմ:

Անոնց համար չկար «աջ» կամ «ձախ», այլ միայն մէկ ճակատ, — արդարութիւն եւ ազատութիւն:

Երէկ այսպէ՛ս կը կազմուէին, կը մարզուէին սերունդները:

Նազըմ Հիքմէթի այն սքանչելի ոտանաւորին մէջ որ Ֆրանսերէնի թարգմանուած է, Թուրք բանաստեղծը կը նկարագրէ «Արարածներուն ամէնէն տարօրինակը», — մարդը: Կը նմանցնէ զայն կարիճի, ճնճղուկի, մարած հրաբուխի, եւ... ոչխարի.—

Դուն կը նմանիս ոչխարին, եղբայր իմ, — Երբ դահիճը կը վերցնէ իր բիրը, դուն կ'անապարես վերադառնալ հօտին մէջ, եւ դէպ ի սպանդանոց կ'երթաս վազելով, գրեթէ հպարտ»:

Այս պատկերը բան մը կը խօսի՞ միականի արդարութեան ատպետներուն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՈՍԿԻՆ ԳԵՏՆԷՆ ԿԸ ԿՏՐԻ

Մարսէյլի թերթերէն «Méridional» կը պատմէ (17 Ապրիլ).—

« Պ. Աբգար Մարամէնեան, որ դիմում կատարած էր հպատակութեան համար, արտօնութիւն կը խնդրէ իր անունը փոխելու, կոչուելով Merian de la Bourdonnaye».

Պարոնը ուզեր է օգտուիլ վերջերս հրատարակուած օրէնքէ մը, որ կը թոյլատրէ, մինչեւ անգամ կը խրախուսէ օտարականներու անուանափոխութիւնը, երբ խնդրագիր կուտան Ֆրանսական հպատակ դառնալու համար:

Մարսէյլի թերթը չափազանց ազնուապետական գտնելով հայ հպատակին ընտրած անունը, աղի-լեղի հեգնութիւններ կը սահեցնէ:

— Անուանափոխութեան արտօնութիւնը իրաւունք չի տար որ «Ճինկիզխանի» շառաւիղները կոչուին «Comte de Chambord»:

Եւ կը հրաւիրէ իշխանութիւնը որ նորընծայ հպատակներուն յիշեցնեն պատշաճութեան սահմանները, եթէ անոնք չեն սորված:

— « Կը բաւէր արտօնել Պ. Մարամէնեանի որ մէկդի դնէ այն չորս տառերը որոնք կը հաստատեն իր հայկական ծագումը: Բայց անշուշտ աւելի շահաւոր գտած են այնպէս ցուցնել թէ կը սերին Ֆրանսացի ծովակալ Mahé de la Bourdonnaisի գերդաստանէն: Հինաւուրց անուն մը վստահութիւն կը ներշնչէ առեւտրական գործերու մէջ»:

Դեռ աւելի յառաջ երթալով, «Մերիտիոնալ» կը պահանջէ «նոր հայրենակիցներու սնապարծութենէն եւ ընչաքաղցութենէն պաշտպանել բոլոր այն անունները որոնք մեծ օրինակներ կամ փառաւոր աւանդութիւններ կը յիշեցնեն »:

— Թող չսպասեն որ վաւերական դուքսեր պաշտօնաթերթէն արտօնութիւն խնդրեն Տիւփոն կամ Տիւռան կոչուելու, զանազանուելու համար եկուորներու բազմութենէն »:

Խորհրդածութիւնները աւելորդ համարելով հանդերձ, չեմ գիտեր ինչո՛ւ յանկարծ յիշեցի արեւելեան առած մը.

— Ասլընը իսքեար... Եւայլն:

ՎԱՀԷ

ՊԱՅՔԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԴԷՄ

Լէնինկրատի ռատիօն կը հաղորդէ (18 Ապրիլ).—

Խ. Միութեան «Քաղաքական եւ գիտական լուսաբանութեան տարածման ընկերութիւնը» իր լիակատար նիստին մէջ որոշեց, այս տարի նուիրուիլ բաղկացուցիչ 16 հանրապետութիւններուն մէջ մեծածաւալ «լուսաբանութեան աշխատանքի» ընդդէմ «միջնադարեան քրիստոնէական աշխարհահայեացքի »:

Պրոֆ. Վավիլով, որ այս ընկերութեան նախագահն է եւ միանգամայն նախագահը Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիային, յայտարարեց մամուլին թէ՝ նախատեսուած պայքարը ընդդէմ Եկեղեցիին պիտի տարուի զուտ գիտական պատճառաբանութիւններով: Աւելի քան 500.000 պատրաստուած քարոզիչներ (պրոպականտիստ) այս ամառ շարժանկարներով եւ շրջուն ցուցահանդէսներով պիտի այցելեն երկրին ամէն կողմերը եւ աւելի քան քսան միլիոն հակակրօնական գրքոյկներ պիտի բաժնեն:

Այս առթիւ պիտի կազմակերպուին նաեւ հրապարակային ժողովներ եւ վիճաբանական երեկոյթներ: «Կոմունիստական բոլոր անխնայ միջոցներով» պիտի տարուի պայքարը ընդդէմ «Աստուածային աշխարհի ստեղծման եւ Քրիստոսի առասպելին»: Մինչեւ հիմա չտեսնուած այս համատարած պայքարին նիւթական միջոցները տրամադրուած են «սովետական, յառաջդիմական կազմակերպութիւններու» կողմէ:

« Քաղաքական եւ գիտական լուսաբանութեան Տարածման Ընկերութիւնը» 1942ին լուծուած «Անաստուածեաններու Միութեան» յաջորդող կազմակերպութիւնն է, որուն պատուակալ նախագահը նոյն ինքն սպարապետ Սթալինն է: Գրեթէ բոլոր բարձրաստիճան կառավարական եւ կուսակցական գործիչներ անդամագրուած են վերջին երկու տարուան ընթացքին:

Զլամարտը կը սաստկանայ

ԹՐՈՒՄԸՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՄՇԱԿԱԾ Է, ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ» ՄՂԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ « ՍՈՒՏԻՆ ԵՒ ԳԵՐՈՒԹԵԱՆ » ԴԷՄ

Նախագահ Թրումըն Եչ. օր ճառ մը խօսելով Ամերիկեան Թերթերու Ընկերութեան առջեւ, հրաւիրեց միւս ազատ եւ ժողովրդավար ազգերը՝ միանալ Մ. Նահանգներուն, «ճշմարտութեան պայքարը մղելու համար համայնավարական քարոզութեանց դէմ»: Այս առթիւ յայտնեց թէ յանձնարած է արտաքին նախարարին՝ ընդլայնել եւ զօրացնել կառավարութեան տեղեկատու ցանցը, որպէսզի չկորսուի ազատութեան դատը:

— « Պէտք է մեզ ճանչնան այնպէս ինչպէս որ ենք իրականին մէջ, — եւ ոչ թէ այնպէս ինչպէս կը ներկայացնէ մեզ համայնավար քարոզութիւնը: Պէտք է մեր ջանքերը միացնենք միւս ազատ ազգերու ճիգերուն, պաշտպանելու համար ազատութեան դատը գերութեան պրոպագանտին դէմ: Պէտք է որ մեր ձայնը լսեն ի սփիւռս աշխարհի, ճշմարտութեան մեծ պայքարին մէջ: Խորհրդային քարոզութիւնը այնքան կեղծ է, կոշտ եւ գռեհիկ, որ կը զարմանանք թէ մարդիկ ինչպէս կը խաբուին: Աշխարհակալ համայնավարութեան ուժերը այսօր ասպարէզ կը կարդան ազատութեան դատին, ի սփիւռս աշխարհի: Քարոզութիւնը ամէնէն ահարկու զէնքերէն մէկն է համայնավարներուն համար՝ այս պայքարին մէջ: Կարելի է ոչնչացնել այդ քարոզութիւնը՝ ճշմարտութեամբ — մերկ եւ պարզ ճշմարտութեամբ, թերթերու, անթելի եւ ուրիշ տեղեկատու միջոցներով: Մեզի կ'իյնայ արթուն հսկել եւ գործել, որպէսզի ամէն տեղ իմանան ճշմարտութիւնը համայնավարութեան մասին:

« Համայնավարական քարոզութիւնը միշտ կը ջանայ «պատերազմի հրձիգներու» եւ «աշխարհակալներու» ազգ մը ներկայացնել Մ. Նահանգները: Բոլորս ալ գիտենք թէ որքան արտառոց վերագրում է այս: Համայնավարական քարոզութիւնը նմանապէս կը փորձէ ոչնչացնել մեր ազդեցութիւնը աշխարհի մէջ, ըսելով թէ ամերիկեան տնտեսութիւնը չափազանց տկարացած է եւ պիտի կործանի: Բոլորս ալ գիտենք որ ծիծաղելի է այս պնդումը: Շատ կարեւոր դեր մը կ'իյնայ մեր անհատական խմբակցութեանց եւ կազմակերպութեանց վրայ: Ամերիկեան ազատ աշխատանքի պատմութիւնը, որ կը տարածուի արհեստակցական Միութեանց կողմէ, լաւագոյն զէնք մըն է համայնավարական քարոզութեան դէմ: Մեր պարտականութիւնն է ճշմարտութիւնը յայտնել միլիոնաւոր մարդոց որոնք տեղեկութիւն չունին անցուդարձէն, սխալ տեղեկութիւններ ունին եւ կամ չեն համոզուած: Այս պարտականութիւնը չի բաժնուիր մեր արտաքին քաղաքականութեան միւս տարրերէն: Ան մաս կը կազմէ մեր բոլոր ճիգերուն, խաղաղասէր աշխարհ մը կառուցանելու համար: Ան նոյնքան կարեւոր է որքան զինուորական ուժը կամ տնտեսական աջակցութիւնը: Մարշըլի ծրագիրը, զինուորական օգնութեան ծրագիրը, այդ ծրագիրներուն Դ. կէտը (օգնութիւն յետամնաց երկիրներու), այս բոլորը եւ ուրիշներ կը յաջողին, երբ մեր եւ ուրիշ երկիրներու աջակցութիւնը վայելեն:

★ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը պիտի մերժէ Մ. Նահանգներու վերջին ծանուցագիրը, որ պատիժ եւ հատուցում կը պահանջէր ամերիկ. օդանաւի մը ոչնչացման համար: Այդ պարագային հաւանական է որ Մ. Նահանգները դիմեն Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին:

ՆՈՐ ՎԱՐԿԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու Ծերակոյտը սկսաւ քննել արտասահմանի օգնութեան ծրագիրը: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը՝ Պ. Քոնըլի յայտարարեց.

— « Արեւելքի եւ Արեւմուտքի խզումը այնքան խոր է որ, թերեւս մեր տալիք որոշումներէն կախում պիտի ունենայ ազատ մարդոց ճակատագիրը, սերունդներու համար: Որքան ալ ցաւալի ըլլայ խորհրդային կառավարութեան ռազմավարութիւնը, իր տեւական եւ դիւային ճիգերը կարգ մը կարեւոր յաջողութեանց յանգած են: Ահա թէ ինչու կը շարունակէ իր համաշխարհային տիրապետութեան պայքարը, յարաճուն յանդգնութեամբ: Աննշան են օգնութեան ծրագրին անպատեհութիւնները, բաղդատելով ձեռք բերուած հրաշալի արդիւնքին հետ: Անհրաժեշտ է մէկդի դնել կուսակցական տարակարծութիւնները եւ ամբողջութեամբ քուէարկել օգնութեան ծրագիրը: Կենսական է որ մենք շահինք պաղ պատերազմը »:

Բանախօսը գնահատելով հանդերձ արեւմտեան Եւրոպայի ճարտարագործութեան եւ հողագործութեան զգալի բարւոքումը, ցաւ յայտնեց որ Եւրոպա տակաւին գլուխ չէ հանած իր տնտե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՎԷՐՔԸ

Ամէն Ապրիլին, մեր՝ համազգային վէրքը կը նորոգուի ու կը թարմանայ: Կ'արիւնոտի, կսկըծալով ու կոտտալով :

Արիւնկզակ իշխանութիւնը մեր ժողովուրդին մահավճիռը տուած էր աւելի կանուխ, ու՝ կը սպասէր առիթին:

Մեծ պատերազմը եղաւ թանկագին առիթ մը:

Բոբենին իր բոլոր դասակարգերով մասնակցեցաւ մեր բնաջնջումին.— Կառավարական պաշտօնեայէն մինչեւ ոստիկանն ու բանակին զինուորը: Քաղաքացին ու գիւղացին: Աղան ու պէյը: Վաշխառուն ու վաճառականը: Կրօնաւորն ու մըտաւորականը: Երիտասարդ, ծեր ու տարէց: Կին ու աղջիկ: Պատանիներ, նոյնիսկ՝ ութ – տասը տարու մանուկներ :

Գործածեցին ամէն տեսակ զէնքեր եւ միջոցներ, թնդանօթ եւ հրացան, սուր ու դաշոյն, երկաթ, մահիկ ու լախտ: Մանգաղ, կացին, բահ, բրիչ ու ցից: Կրակ, ջուր, քար ու փայտ: Քարիւղ, ծով, գետ ու հորեր: Անապատն ու կիզիչ արեգակը: Կատարեցին անօթութեամբ եւ ծարաւով: Պայտելով ու տաշելով :

Տուներն ու մարագները լեցնելով քարիւղ ցանեցին ու կրակ տուին: Բնակարանները թնդանօթներու բերանը նետեցին ու անոնց բնակիչները թաղեցին փլատակներուն տակ: Ծծկեր երախաները սնտուկներու մէջ լեցնելով ծովը թափեցին: Գետերը թափեցին սպաննելով՝ կամ ողջ ողջ: Ապառաժներէն վար նետեցին, հորերը լեցուցին ողջ ողջ կամ կիսամեռ: Փոսերը լեցուցին ողջ ողջ եւ հողով խեղդամահ ըրին: Ու դեռ բազմաթիւ միջոցներ, որոնց թուումը սարսուռ կը պատճառէ մինչեւ այսօր :

Ու այսպէս, ամայացաւ մեր հայրենիքը մէկ ծայրէն միւսը: Անտէր, անտիրական մնացին մեր քաղաքներն ու գիւղերը, շէն աւանները բարգաւաճ: Մեր լեռները, դաշտերը, այգիներն ու պարտէզները: Դարաւոր մեր բուխերիկները մարեցան: Մեր ստացուածքները աւարի տրուեցան:

Մարդկային պատմութեան մէջ իր նախընթացը չունեցող մեր մեծ եղեռնը շարունակուեցաւ չորս տարի, մեր զոհերուն թիւը հասցնելով աւելի քան մէկ միլիոնի :

Այս աննախընթաց փլուզման մէջ, հերոսական գործեր ալ կատարուեցան, որոնք սպեղանի դարձան համատարած սուգին ու խորունկ վէրքին քո՞ւն ի վեր:

Այսպէս, կազմակերպուեցան Վասպուրականի — Վան քաղաքամէջ, Այգեստան, Շատախ — ու Մուսա Լերան հերոսամարտերը ու փրկուեցան այդ շրջաններու մեր ազգակիցները, շնորհիւ նըպաստաւոր պայմաններու: Կազմակերպուեցան ու մղուեցան Ուրֆայի ու Շ. Գարահիսարի գոյամարտերը, Տարօնի խմբական կռիւները: Արեգինի (Ֆրնուզճաք) յանդուգն կռիւը: Սեբաստացի անմահ Մուրատի, Տիվրիկցի Վարդան Շահպազի, Կեսաւուր Տաղի, Ագտաղի, Բաբերդի, Պարտիզակ-Իզմիթ ու զանազան շրջաններու խմբական կռիւները, որոնց մէկ մասը մինչեւ զինադադար տեւեց յաջողութեամբ: Դեռ չենք յիշեր դաշնակից բանակներուն հետ գործող մեր կամաւորական խումբերը :

Ու, այս բոլոր մանր ու մեծ կռիւներուն փառքն ու պսակը՝ 1918ի Մայիսեան ճակատամարտերը, որոնց առջեւ կանգ առաւ թշնամին, երբ Երեւանի դուռներուն առջեւ հասած էր: Եւ կազմուեցաւ անկախութեան կորիզը :

Վրէժով լեցուած անմահ Հայորդիներու գնդակներովը շանսատակ եղան կարգ մը ջարդարարներ: Թալէաթը, էն մեծ ճիւաղը կ'իյնար 1921 Մարտ 15ին Պերլինի մէջ :

Այն օրերու վարչապետը, Սայիտ Հալիմ փաշան, 1921 Դեկտեմբեր 6ին Հռոմի մէջ: Պէհաէտտին Շաքիր եւ Ճէմալ Ազմի նոյնպէս Պերլին, 1922 Ապրիլ 17ին, երկուքը մէկ օրուան մէջ: Ճիւանշիրը՝ 1921 Յուլիս 19ին, Պոլիս եւ, Ճէմալ փաշան՝ Թիֆլիզ, 1922 Յուլիս 21ին:

Խոյս տուած էր արիւնկզակներէն մէկը՝ Էնվէրը, որուն համար գրուեցաւ թէ՝ Թուրքեստանի մէջ գետին փռուած է Հայ զինուորի մը գնդակովը :

Այո, լայն ու խորունկ է Ապրիլեան վէրքը մեր մարմինին վրայ: Ու ան կը մռմռայ շարունակ ու կ'արիւնոտի: Կը սպիանայ, կը գոցուի ու կսկըծումը կը դադրի այն օրը, երբ մեր աւեր ու ամայացած, անոյշ հայրենիքը կ'ազատագրուի ու աշխարհի չորս հովերուն ցրուած մեր մնացորդացը հոն կը հաստատուի վերստին, շէնցնելով մեր սրբազան հողը ու բարգաւաճելով ազատ ու անկախ :

Այն ատեն, այո, մեր Ապրիլեան վէրքը պիտի սպիանայ օր մը: Սակայն, անոր տեղը կարմիր տառերով արձանագրուած պատմութիւնը պիտի պահուի յաւիտենական մեր ժողովուրդին ու հայրենիքին հետ :

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

Թալէաթի ահաբեկման առթիւ

Երեսունեւհինգ տարի վերջն ալ, Թուրք խղճմտանքի ձայնը կը մնայ յաւիտենական համր: Ո՛չ մէկ ընդվզում, ո՛չ մէկ զղջում կը խռովէ իր հոգին: Բարդ եւ բազմակողմանի հարց մըն է այս, արժանի՝ խոր վերլուծման:

Այսպէս, մեծ Սպանդի 35րդ տարեդարձի առթիւ, նայուածքս նորէն կ'իյնայ Թուրքերէն թերթի մը, «Հայեր»ի յօդուածաշարքին վրայ: Վրիժառու գնդակէ մը զգետնուեցաւ դահճապետ մը, որ բիւրաւոր Հայերու արիւնը խմած էր: Եւ սակայն, Թուրք մամուլը երբեք չէ թերացած անոր հանդէպ իր երկիւղած յարգանքի... պարտականութեան մէջ:

«Հայեր»ի չնաշխարհիկ վիպագրութեան մէջ, որ կը ձգտի ալեկոծել Թուրք նոր սերունդին հոգին մեծ «հայրենասէր»ին վերջին րոպէներուն յաճախանքով, առաջին առթիւ աչքի կը զարնէ Թէհլիրեանի մտաւոր եւ հոգեկան ապրումները պատկերացնելու յաւակնութիւնը :

«Հայեր»ի խմբագրին համաձայն, ահաբեկիչը յեղափոխական կոմիտէի ձեռքին տակ մարզուած «երկոտանի կենդանի» մըն է, վատ եւ երկչոտ, յաճախ պաշարուած զահանդական խորհուրդներով: Պարուհի Մայքովայի թեւերուն մէջ, Սողոմոն պահանջ կը զգայ գայլի պատմութեան, (ինչպէս գիտեն արտայայտել իրենց կոչումը), ու իր կորովին բարձրացման համար, ուրիշ միջոց չի գտներ, եթէ ոչ քոնեակի մոգական զօրութեան դիմել:

Զուարճալիքը իր գագաթնակէտին կը հասնի, երբ դատավարութեան ընթացքին՝ Թէհլիրեանի տանտիրուհին վկայութենէն դուրս կուգայ, որ ան քոնեակ կաթեցուցած էր թէյի բաժակին մէջ, պարզապէս հարբուխ անցընելու համար...

Հապա Թալէա՞թը... Օ՛հ, մի հարցնէք,— ճշմարիտ առաքեալ մը: Իթթիհատի ջարդարարները անոր կը դիմեն այնպէս, ինչպէս Օմարն ու Ալին՝ Մուհամմէտին, ասիական շողոմանքներով եւ քննարանութիւններով «փաշա հազիրէթլերի»էն խնդրելու համար լուսաբանութիւններ Թուրքիոյ պատերազմի մասնակցութեան եւ Հայոց տարագրութեան մասին:

«Մեծահանճար» դահճապետը հաճոյակատարօրէն անոնց կուտայ դիտումնաւոր տեղեկութիւններ, որոնց բերանաբաց կ'ունկնդրեն իր արբանեակները :

Թուրքիա պատերազմի մասնակցէր թէ ոչ, դարձեալ կլանուելու դատապարտուած է եղեր անյագ ախորժակներէն, հետեւաբար Թալէաթ յաւագոյն բանն ըրած է Գերմանիոյ կողմը հակելով ...

Հայոց տարագրութեան մասին տրուած թրքավարի մեկնութիւնը մանկապարտէզի մանուկն անգամ գոց գիտէ: «Ծայրայեղութիւններ», ինչո՞ւ չէ, երբեմն գործուած են ստորադաս պաշտօնեաներու անհասկացողութեան երեսէն, փաշան ոչ մէկ պատասխանատուութիւն ունի անոնց մէջ: Հէքեաթ են ջարդի պատմութիւնները, էֆէնտիմ, հէքեա՛թ...

Հայ ֆէտային ուրեմն հասարակ ոճրագործ մըն է, դրդուած Ժընեւի կոմիտէէն եւ նպաստաւորուած: Ան կը քալէ... Անգլիացիներու հարթած ճամբէն, ահագին քանակութեամբ քոնեակ կուլ տալով, արիւնազանգ աչքերը տնկած «գավալլը» փաշային, որ բնազդաբար կանգ կ'առնէ ու զոհ կը դառնայ «եղեռնագործ»ի գնդակին :

— Հաշա՛, հաշա՛, եազը՛ք...

Թալէաթի սատակին դիմաց, «Հայեր»ի խմբագիրը կարծես մոռնալով հայկական սպանդին տուած իր թրքավարի մեկնութիւնը, երակներուն մէջ յանկարծ կը զգայ արիւնուշտ նախահայրերուն բնազդներուն զարթումը, ու Պէհաէտտին Շաքիրի բերնին մէջ կը դնէ հետեւեալ խօսքը.

— Ցաւալի է ըսելը չի բաւեր, Տոքթոր, Թալէաթ փաշան մեզի համար ամէն բան էր: Զայն կորսնցնելով անոր մարմնին հետ կը թաղուին մեր բոլոր յոյսերը: Սակայն, մեզ մխիթարող կարեւոր պարագայ մը կայ, հոս պառկող մեռելը՝ հաշիւի մը կարգադրութեան ապացոյցն է: Կասկած չկայ որ մենք շահաւոր ելանք այս գործին մէջ»:

Տոքթ. Նազըմի երախտաւորեալը պարզապէս կ'ուզէ ըսել.— ինչ արժէք ալ ներկայացնէ Թալէաթի անձը, անոր կորուստը իր ձեռք բերած շահուն առնչութեամբ, աննշան բան մըն է»:

Մարդուկը իրաւունք ունի: Մէկ հոգին՝ մէկ միլիոնի փոխարէն:

Դեռ աւելին կայ: Թալէաթ կոտորելով եւ թալելով արեւելեան նահանգներու հայ ազգաբնակչութիւնը, երկար ժամանակի համար լուծած եղաւ թրքահայաստանի գորդեան հանգոյցը:

«Թէշքիլաթը Մախսուսէ»ի մարզպանը կը շարունակէ.

— Թալէաթ փաշա ամէն ատեն իրեն ինկած պարտքի բաժինը վճարելու պատրաստ էր: Պարտամուրհակը գրպանը կը կրէր: Այսպէս որոշած է եղեր ճակատագիրը :

ՅԻՇԱՏԱԿԸ ՎԱՌ ՊԱՀԵԼ

Կեցիր, ընկեր, ի՞նչ ձայն է այս... Ո՞ւր ենք մենք ...

Ձե՞ս տեսներ թէ արդէն գերեզմանատան պատըն ենք հասեր :

Ականջ դնենք դղրդիւնին, հիմակ որ կուգայ աս պատին ետեւէն, ընդհատ, ընդհատ, շատ խորունկէն ...

Կը լսե՞ս դուն ձայները այդ խորհրդաւոր գիշերուան այս լռութեան մէջ խոր, մէկիկ, մէկիկ խօսքերն անոնց երբեմն մեղմ, երբեմն ըմբոստ խօսքերն անոնց խաչուած, թաղուած, փոշիացած:

Գետին ծռէ, որ իմանանք աւելի մօտ, աւելի ցած իրենց խօսքերն հատուկոտոր իրենք իրենց եւ երբեմն ալ մեզի ուղղած ...

Մեծ ողիներն են նահատակներու անուանի թէ անանուն :

— «Ինչո՞ւ թոյլ տուիք որ մեզ հոս ձգեն, նետեն անօթի մորթուած, ու անհանաչ ...

Երբ բնութիւնը նոր կը ծաղկէր դալարագարդ, երբ ծառերը սկսած էին կանանչանալ, ո՞ր ճիւաղն էր որ մեզ ըրաւ արմատախիլ ու բռնաւեր, խաւարեցուց մեր արեւը :

Ըսէք, ուր գրուած է, ո՞ր օրէնքին, ո՞ր սրբազան գրքերու մէջ որ առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան ամբողջ բազմութիւններ առաջնորդեն

Ամէնուն յայտնի է դահճապետին փախուստը Պոլսէն դէպի Գերմանիա: Պերլինի մէկ շրջակայ գիւղին մէջ իր ծուարումը, հայ յեղափոխականին վրիժառու գնդակէն ահաբեկ, արդէն մէջտեղ կը հանէ «առիւծասիրտ» փաշային բուն դիմագիծը...

«Հայեր»ի յօդուածագիրը տակաւին երեսն ունի գանգատելու գերման արդարութենէն, որ հակառակ իր խոստման, հայկական ջարդերու խնդիրը կը յուզէ, կը յամառի չլսել թրքանպաստ վկայութիւնները, կ'անտեսէ ահաբեկիչին դէմ եղած փաստաթուղթերը, եւ կը տրուի Թէհլիրեանի անպարտութեան վճիռը ...

Այս «անարդար» որոշման վրայ, Թալէաթի վրայ երեմիական կարդացող Պէհայի աչքերէն կայծակ ցատկած է եղեր:

Մեր գիտցածը այն է որ հայակեր ճիւաղին ոչ թէ աչքերէն, այլ ուղեղէն կայծակ ցատկեց, երբ գիշեր մը կ'անցնէր Պերլինի մայթերէն, Տրապիզոնի արիւնկզակ կուսակալ Ճէմալ Ազմիի հետ ...

Եւ կրկին ու կրկին կսկիծի արտայայտութիւններ, իրենց կրած «անդարմանելի» կորուստին համար, որովհետեւ փաշան իրենց յոյսն ու ապաւէնն էր, իրենց վերին հրամանատարը, — Դահճապետ :

— Մի լար, «վաթանտաշ», ատիկա երկնատուր ձիրք մըն է, որ ամէն ազգի շնորհուած չէ: Թալէաթի պէս ջարդարարներ շատ շուտ կը հասնին Թուրքիոյ մէջ...

«Հայեր»ի խմբագիրը զանց առնելով Տոքթ. Լեփսիուսի ջարդի վաւերաթուղթերը, ետեւէ ետեւ կը շարէ գերման զինապաշտ թերթերու թրքանպաստ արտայայտութիւնները յիշատակութեան իսկ արժանի չի համարեր Մաքսիմիլիէն Հարտէնը (Գերման հռչակաւոր հրապարակագիր, որ Թէհլիրեանի դատավարութեան ատեն ցնցող յօդուածներ հրատարակեց հայկ. ջարդերու մասին) :

Ափսո՛ս որ գերման ընկերվարութիւնը չգիտցաւ փաշային յարգը, ու ոչ միայն « սրբազան » դիակին զլացաւ մեռելակառք մը, այլ պատշաճ շիրիմ մը Օսմանեան կայսրութեան վերջին վարչապետին, որ մինչեւ յետին րոպէն Գերմանիոյ հաւատարիմ մնացած էր :

Մ. Քէմալ շատ ալ յափշտակուած չէր Թալէաթով: Ապացոյց այն որ իր գործակիցներուն վերապահեց կախաղանը: Պէտք եղաւ սպասել դիկտատորին մահուան, որպէսզի Պոլիս փոխադրուին «Շէհիտ»ին ոսկորները եւ առօք փառօք թաղուին Ազատութեան Բլուրին վրայ: Թեւ առաւ տեղական մամուլը.— «Դառն օր մըն է Թուրք պատմութեան համար», կը գրէր «Սոն Փոսթա» Մարտ 15ի թիւին մէջ, 29րդ տարեդարձ Թալէաթի ահաբեկման: Ծանօթ է երեսուն հազար ոսկիի կառավարական յատկացումը, հոյակապ դամբանի մը շինութեան համար: Ըմէթ փաշան նուիրագործած եղաւ այսպէս դահճապետին եղերական ձեռնարկը իբր « ազգային գործ »:

Մարտիրոսի լուսապսակին կ'արժանանայ, ուրեմն, Հայ Յեղափոխութեան կողմէ արդարօրէն պատուհասուած հրէշ մը, հին եւ նոր Թուրքիոյ մէջ հաւասարապէս :

Այս հանդիսաւոր արարքը անշուշտ կը սրբագործէ այն տխրահռչակ հերոսը, որ կազմակերպած էր հայ ծծկեր մանուկներէն մինչեւ մահուան հովիտն իջած ծերունիներու անճիտումը: Միեւնոյն ատեն անգամ մը եւս կը քօղազերծէ այսպէս կոչուած «մոտեռն» Թուրքիոյ խարդախ դիմագիծը ...

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

սպանդանոց եւ գանահար մորթեն ծիծաղելով ու ծաղրելով ...

Ինչո՞ւ կայծով կրակ ու բոց չպայթեցաւ դահիճներուն գլխուն, երբ անմեղ մանուկներն անդամ կը յօշոտէին կամ ծովը կը թափէին ։

Մի կարծէք թէ մենք մեռած ենք։

Ի՞նչ կ՛ընէիք, ո՞ւր էիք դուք այդ օրերուն։ Բողոքեցի՞ք եւ մեր արեան գինը պահանջեցի՞ք ։

Բացի՞ք մեր կտակը։ Ո՞ւր մնաց մեր դատն ու դատաստանը։

Իմացա՞ք որ ուրիշ ազգի ոճրագործներ կախաղանով քաւեցին իրենց մեղքերը։ Իսկ մեր ջարդարարները...

Ինչո՞ւ կ՛ուշանայ մեր արեան արդար հատուցումը ։

... Քոյրեր եւ եղբայրներ մէկդի դրէք ամէն կիրք ու նախանձ ի սէր մեր նահատակութեան ։ Միշտ յիշելով այս դժոխային Սպանդը եւ արդարութիւն պահանջելով միայն կրնաք հանգստացնել մեր ոգիները ։

ՄԷՆ-ՍԷ

ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Փենսիլվանիոյ եւ Շիքակոյի համալսարաններէն խումբ մը հնախոյզներ Նիփուր քաղաքին վայրին (Միջագետք) վրայ, պեղումներ կատարելով, գտան կաւէ պնակիտներ, որոնք չորս հազար տարուան հնութիւն ունին։ Կը կարծուի թէ մարդկային ամէնէն հին գրաւոր վաւերագիրներն են։ Նիփուր Սումերեաններուն քաղաքն է, որ կը գտնուի Պաղտատէն 160 քիլոմեթր դէպի հիւսիս։ Այս պեղումները արժած են 50 հազար տոլար ։ Հնախոյզները գալ տարի պիտի վերսկսին աշխատանքները։

Սումերեանները ոչ – սեմական ժողովուրդ մը, հաստատած են Միջագետքի մէջ ամէնէն հին քաղաքակրթութիւնը, նախքան Բաբելոնացիները եւ Ասորեստանցիները։ Իսկ Նիփուր կրօնական եւ մշակութային կեդրոնն էր Սումերեաններուն։

Գտնուած արձանագրութիւնները 750ի չափ են։ Բազմաթիւ պնակիտներ կուգան Սումերական դպիրներու անհատական գրադարաններէն։ Այս դպիրները Մեհեանի ծառայութեան մէջ էին եւ կամ կ՛աշխատէին հարուստ վաճառականներու հաշւոյն ։

Շատ մը պնակիտներ գրուած են, իբրեւ օրինակ ծառայելու համար աշկերտներուն։ Ուրիշներ պահուած են իբրեւ վաւերագրեր։ Կան թուաբանութեան վարժութիւններ, դատաստանական հարցեր եւ լեզուի յեղաշրջման մասին դիտողութիւններ ։

Փրօֆ. Տօնըլտ Մրք Քաուն՝ հնախոյզներու խումբին պետը, որ Մ. Նահանգները վերադարձած է, յայտարարեց.

— «Արձանագրութեանց մէկը կը պարունակէ գիտութեան ամէնէն հին գովքը որ ծանօթ ըլլայ մեզի։ Դպիր մը կը բանաձեւէ իր արհեստին առաւելութիւնները թէ իրեն եւ թէ ուրիշներու համար։ Տակաւին շատ մը պնակիտներ կան որոնք ուսումնասիրութեան կը կարօտին, սակայն արդէն կրնանք ըսել թէ Սումերեանները շատ յառաջդիմական գաղափար մը ունէին բարոյականի մասին։ Արձանագրութիւններէն մէջտեղ կ՛ելլէ անոնց յաջորդական յառաջդիմութիւնը դէպի աւելի ազնուական րմբռնում մը ընկերութեան համար, դէպի իրաւունքի կիրարկումը եւ դէպի անհատական պատասխանատուութիւնը »։

Պնակիտներուն մէկուն վրայ գրուած է օրհներգ մը նուիրուած Նանչէ դիցուհիին, որ կը թուի թէ արդարութեան ամէնէն հին աստուածութիւնն է, եւ կը չահագրգռուի մարդոց բարոյական եւ ընկերային բարելաւութեամբ ։

Ուրիշ կաւէ պնակիտի մը վրայ գրուած է հօր մը խրատը իր որդւոյն,— թէ ինչ պիտի տնկէ, յարմար ժամանակի եւ լաւագոյն մեթոտներով։ Ասիկա ամէնէն հին գրուածքն է երկրագործութեան մասին։ Երբ որ ամբողջովին թարգմանուին, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ տեսնել թէ ինչ կ՛արժեն ծեր մշակի մը խրատները ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 19 Ապրիլ.— Կիրակի կէսօրէ վերջ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ կատարուեցաւ ապրիլեան նահատակներու յիշատակի ոգեկոչումը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ու մասնակցութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, դպրոցին մատակարար մարմնին ու Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան ։ Ժողովուրդին գիտակից տարրը եկած էր իր յարգանքը մատուցանելու մեր մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին ։

Հակառակ նախապէս հրատարակուած կոչին, ինչպէս նախորդ տարիներու, այս անգամ ալ խառնակիչ տարրեր փորձեցին խաչաձեւել այս գլխագանցապէս համազգային ձեռնարկը, մէկ չաբաթ առաջ տեղւոյն քաղաքապետարանին մէջ տօնելով զայն ի ներկայութեան երեսուն ունկնդիրներու ։

Ե՞րբ պիտի զգաստանան այս մարդիկը ։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ կենդանի պատկերով մը, երբ նոյն պահուն բեմին ետեւէն խումբ մը օրիորդներ կ՛երգէին Հայուն աղօթքը, «Տէ՛ր ողորմեա», այնքան մելամաղձիկ ու մարդկային։ Ժողովուրդը կ՛ունկնդրէր յոտնկայս։

Նախագահը, Հայր Կ. Տէրմոյեան յաւուր պատշաճի ամփոփ ճառով մը թելադրեց ներկաները յամառօրէն կառչիլ ազգային աւանդութիւններուն, ամէն տարի յարգել իր մեռելներուն յիշատակը, հաղորդուիլ անոնց պատգամներով, տոկալու ու ազգային դիմագիծը անաղարտ պահելու համար։ Թելադրեց որ ծնողները, նոյն ազգային չունչով կրթեն իրենց զաւակները ։

Գեղարուեստական բաժինը պատշաճօրէն պատրաստուած էր Տիկին Գ. Փափազեանի կողմէ որ արժանի է ամէն գնահատութեան։ Յաջողապէս արտասանեցին Վարուժան Գրիգորեան՝ «Մեռելոցի աղօթք», Արուսեակ Ղազարեան, «Տապանագիր», Աչխէն Համբարձումեան՝ «Տէր, մինչեւ ե՞րբ...», եւ Ժանէթ Աստուրեան՝ «Ահաւոր բան մը այնտեղ...»։ Այս վերջինը առանձին յուզումով ու անթերի։ Նորակազմ երկսեռ երգչախումբը, բաղկացած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի անդամ – անդամուհիներէ եւ ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի, գնահատելի յաջողութեամբ մէջ ընդ մէջ երկձայն երգեց երեք երգեր։ Մեներգներու բաժինը ստանձնած էր Օր. Անժէլ Մուրատեան որ իր քաղցր ձայնով յուզեց ներկաները։ Քաջալերութեան արժանի է երգչախումբը ու կը մաղթենք որ հետզհետէ զարգանայ ու յարատեւէ ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց Սերոբ Ղազարեան։ Ապա բանախօսեց ընկեր Միսաք Միրզէ, որ իրեն յատուկ ոճը ունի, գիտէ տրամաբանական, օրինակներով, պատկերալի խօսքերով գրաւել ունկնդիրներուն ուչադրութիւնը։ Ընկերը ծանրանալով 1915ի Եղեռնին գլխաւոր պատճառներուն վրայ, փառաբանեց Հայուն աշխատունակ ոգին, ձեռներէցութիւնը եւ ամէն ասպարէզի մէջ ունեցած առաւելութիւնները, որոնց չհանդուրժելով, մեր վայրագ թշնամին յարմար առիթը օգտագործեց իր հրէշային ծրագիրը գործադրելու։ Յետոյ իր կարգին թելադրեց նորահաս սերունդին մտքով ու սրտով մնալ Հայ, պայքարիլ ապազգայնացման դէմ ու աչխատիլ արժանի պահակները ըլլալու ազգային ժառանգութեանց, մինչեւ որ Հայը եւս ազատ ժողովուրդներու կարգին ունենայ իր ազատ, անկախ ու միացեալ հայրենիքը։

Նախագահը փակեց հանդէսը դարձեալ ծանրանալով կարգ մը տգեղ երեւոյթներու վրայ ։

Գ. Պ.

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Ապրիլ 11ին ապրելէ դադրեցաւ, Սիսի երեւելիներէն Աւետիս Գույումճեան, 90 տարեկան։ Հաւանաբար ապրէր հարիւր տարի, եթէ գաղթական չըլլար ։

Հանգուցեալը ունէր Սիսի մէջ շարժուն եւ անշարժ հարստութիւն, եւ քաղաքէն ոչ հեռու ագարակ մը (Պէքիրճէ մօտ Անարզաբայի) որուն շնորհիւ կ՛ապրէին բազմաթիւ հայ եւ թուրք ընտանիքներ։ Ինք փոխն ի փոխ կը վարէր զանազան պաշտօններ, իբրեւ անդամ դատարանի կամ վարչական ժողովի։ Թեւերէն մէկն էր լուսահոգի Սահակ կաթողիկոսին, նման, ինչպէս իր հայրը՝ Գրիգոր աղա՝ Քէյֆսիզեան Մկրտիչ կաթողիկոսին։ Հմուտ էր կիլիկեան անցեալին եւ իր տեղագրական ու աւանդական հմտութենէն օգտուած է իր քեռորդին՝ Գրիմիթէլ։ Միշտ յոյս ունէր Կիլիկիա վերադառնալու եւ հաւատք՝ հայկական դատին մասին ։

Թաղումը կատարուեցաւ ապրիլ 15ին Քոլոմպի գերեզմանատունը ։

ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ինքնաշարժներու ճարտարարուեստի նախարարը, Ակոբով, պաշտօնանկ եղաւ, իր տեղը տալով Պ. Խլամովի ։

64 ՏԱՐԵԿԱՆ սրճարանապետ մը, Ժան Լուի Թրոնիու, ինքզինքը վար նետեց Էյֆէլի աշտարակէն եւ մեռաւ Ա. եւ Բ. յարկերու մետաղեայ գերաններուն մէջ մնալով։ Երրորդ անձնասպանութիւնն է այս որ կը կատարուի աշտարակին մէջ, Յունուարէն ի վեր։

ԵՐԿՈՒ ԱՆԾԱՆՕԹՆԵՐ Նիսի նամակատունը մտնելով, հինգ միլլոն թռցուցին, զէն ի ձեռին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

Կարծես ընդհանուր աւերմունքից ազատ էին մնացել միայն շրթունքները, որոնք համեմատաբար հաստլիկ էին, կարմրած, չէին կարողանում ծածկել դեղնած ու նօսր ատամներու երկու շարքը։ Նրանք ցոյց էին տալիս, որ այդ մարդու մէջ փորձել էին միանալ խափշիկ եւ մօնղօլ ցեղերը, բայց դուրս էր եկել մի վաղաժամանակ թառամած խառնուրդը ։

— Այսօրուայ որսը անյաջո՞ղ էր, էֆէնտի ասաց նա, վերջացնելով նարգիլէի ծխակատարութիւնը ։

— Անյաջող, պատասխանեց նա իր թանձր կոկորդային ձայնով։ Զարմանալի էր, կարծես անտառի բոլոր բնակիչները խօսք էին տուել մեր առաջը դուրս չը գալ ։

— Լսեցի, այո։ Երեւում է, որսը դժուար է այստեղ ...

Բէկը ժպտաց իր հաստ պեխերի տակ եւ մի առանձին եղանակով, որ բարեհաճ հովանաւորութեան նշան էր, հարցրեց .

— Քո որսն էլ վա՞տ էր ...

Նա խօսում էր մի արարածի հետ, որի արհեստը կարօտ էր իր նման իշխանաւորների խնամքին ու հոգատարութեան ։

Կ. Պոլիսն էր այդ տեսակ առեւտրականներ ուղարկում ամէն տեղ, ուր կային Օսմանեան զօրքեր ։

Կ. Պոլիսը բաւական չէր համարում, որ այնքան երկիրներ իր իշխանութեան տակ են մտնում, նա հաւաքում էր եւ այդ երկիրների մեղրն ու կարագը՝ իր բերանը քաղցրացնելու համար։ Եւ իւրաքանչիւր Քէօսա Մուխտար հարկաւոր մարդ էր. նրանից լիանում էին թէ Ստամբուլիմեծամեծները, թէ զանազան երկիրների կառավարիչները եւ թէ զինուորները։ Այս էր պատճառը, որ Սիւլէյման Բէկը, չնայած իր ներքին յուզմունքներին, աշխատում էր ուշադրութեամբ վերաբերուել իր այլանդակ հիւրին ։

— Քո հովանու տակ աւելին հարկաւոր չէ, էֆէնտի, պատասխանեց Քէօսան։ Մեր զինուորները — Ալլահը նրանց երկար բազուկներ տայ ։

— Վատ չեն գործում ։

— Եւ այժմ քանի՞սն ունես։

— Հեշտ չէ դրան պատասխանելը։ Երբեմն լինում են քանը, որոնք մի հատ էլ չարժեն։ Լինում է եւ հակառակը, ճանկ է ընկնում մի հատ այնպիսին, որ հարիւրի գին ունի ։

— Հիմա քեզ մօտ ո՞րն է, քսա՞նը, թէ մէկը։

Վաճառականի մէջ կասկած յարուցեց այդ հարցը։ Նա պարտաւոր էր ոչ միայն շողոքորթութիւն իմանալ, այլեւ լինել սաստիկ խորամանկ։

Խնդրելով Բէկի աջակցութիւնը, նա չպիտի թոյլ տար, որ համեղ կտորը ձրի ընկնի Բէկի բերանը ։

Եթէ իւրաքանչիւր զօրապետ, որի վիճակում գործ է տեսնում վաճառականը, լաւ պատառները կլանէ, այն ժամանակ ի՞նչ կը մնար Ստամբուլ ուղարկելու։ Մուխտարը ասաց.

— Միթէ՞ իմ խօսքերը պարզ չեն, էֆէնտի։ Եթէ այսպէս է, ես ուրիշ կերպ կը խօսեմ։ Երեք օր առաջ, երբ գալիս էի այս կողմերը, ինձ հիացնում էին անտառները, սարերը ։

Որքան ծաղիկներ, ինչ զովութիւն եւ ջրեր, ջրեր... Գեղեցիկ է այս երկիրը, եւ անհնարին է, որ այսպիսի տեղերում չլինեն լեռան եղնիկներ, սեւ ու կապոյտ աչքեր։

Դրանց գտնելը դժուար չէ, պիղծ կեավուրները, նզովուեն նրանք, գիտեն լաւ թաքցնել, պահել։ Պէտք է քո հաճութիւնը լինի, որ դուրս բերուին ։

Նրա հաստ շրթունքների վրայ երեւացին աղաչաւոր ծալքեր, եւ նրա ամբողջ դէմքը ցանկութիւն, տենչանք էր յայտնում ։

Բէկի դէմքը յուսատու էր, կարծես ասում էր, որ ինքը միշտ պատրաստ է ։

— Կարսի ճանապարհին ես մի հիանալի բան տեսայ, բացականչեց Մուխտարը, ձեռքը անցկացնելով շրթունքների վրայ, կարծես կամենալով սրբել նրանց խոնաւութիւնը ։

— Մի հիանալի բան։ Տանում էին երկու տղայ երեխաներ, քեզ պէս մեծերին վայել երեխաներ... Բոլորովին ծախուած, վերջացած ապրանք էր կարծեմ Ստամբուլ չհասնէ, Էրզրում կամ Տրապիզոնում անպատճառ կը խլեն ...

— Ո՞րտեղից էին տանում ։

ռական միութիւնը: Ուրիշ կարգ մը դիտողութիւններէ վերջ, եզրակացուց ·

— «Այնուհետեւ արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդները իրենց առջեւ ունին ժողովրդավար խոստումներով եւ յոյսերով լեցուն ապագայ մը, փոխան համայնավարական ընդհարումներու եւ յուսահատութեան հեռանկարի մը»:

★ Պահանջուած վարկերն են,— 3100 միլիոն տոլար Եւրոպայի, հարիւր միլիոն Քորէայի, գրեթէ նոյնքան ազգայնական Չինաստանի, 45 միլիոն յետամնաց երկիրներու, 27.450.000 Պաղեստինի արաբ տարագիրներուն համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ երեք մեծ կուսակցութիւնները համաձայնութիւն մը կնքեցին, Թագաւորական հարցի մասին, վերջ տալով ծանր տագնապի մը: Այդ համաձայնութեամբ, աքսորական Թագաւորը երկիր վերադառնալով, իր իրաւունքները առժամապէս պիտի փոխանցէ գահաժառանգին՝ իշխան Պոտուէնի :

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Պայոնի համայնավարական կեդրոնին մէջ, կարեւոր վնասներ պատճառելով: Ապակիներ եւ պատուհաններ խորտակուեցան 50 մեթր հեռաւորութեան վրայ: Կին մը վիրաւորուեցաւ:

30 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ԶԻՆԱՄԹԵՐՔ, որ Պելժիոյ յանձնուած էր Ամերիկացիներուն կողմէ, պիտի բաժնուի Ատլանտեանի միւս զինակիցներուն միջեւ, փոխադարձ համաձայնութեամբ :

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր զօրամասերը յաջողած են կարեւոր յենակէտ մը գրաւել Հայնանի մէջ, համաձայն վերջին լուրերու: Ազգայնական օդանաւերը հրձիգ ռումբեր կը տեղան, խորտակելու համար կարմիրներուն գրաւած դիրքերը: Ազգայնական շրանակներն ալ կը խոստովանին թէ կարմիրները յաջողած են 5000 նոր զինուորներ ցամաք հանել, հակառակ իրենց այնքան ծանր կորուստներուն :

ԱԹԷՆՔԻ եուկոսլաւ դեսպանատան գործակատարը սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Յունաստանի վարչապետին՝ զօր· Փլասթիրասի հետ: Երկու երկիրներուն դիւանագիտական յարաբերութիւններն ընդհատուած էին 1946 Օգոստոսէն ի վեր, երբ մարեշալ Թիթօ ետ կանչեց իր դեսպանը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման սկզբունքով համաձայն ըլլալէ վերջ, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը Դշ· օր յայտնեց թէ կը մերժեն ներկայ ծրագիրը, ինչպէս գրած էինք երէկ: Այս լուրը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Իսրայէլի մէջ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ այժմ աւելի վճռական դիրք պիտի բռնեն Անգլիա եւ Մ· Նահանգները, այլապէս ինքնին ջուրը կ'իյնայ միջազգայնացման ծրագիրը, մանաւանդ որ Իսրայէլ եւ Յորդանան բոլորովին հակառակ են :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ· քարտուղարը, Թրիկվը Լի, որ Եւրոպա պիտի գայ, «խաղաղութեան ուխտագնացութիւն մը» կատարելու համար, մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Նախագահ Թրումընի եւ Պ· Էչիսընի կողմէ: Իր ճամբորդութեան նպատակն է ելք մը գտնել, որպէսզի Ռուսներն ու Ամերիկացիները բանակցին, ապահովելու համար խաղաղութիւնը :

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին առթիւ, նոր գաղտնիքներ երեւան կ'ելլեն ամէն օր: Ապահովութեան վերատեսուչը, Պ· Պէռթօ, առջի օր քննիչ յանձնաժողովին ներկայանալով, յայտնեց թէ զօր· Ռըվէռի գաղտնի տեղեկագիրը փախստական Փէռէի յանձնուած է զօր· Մասթի կողմէ: Այս վերջինը անձնական թշնամութեան կը վերագրէ այդ ամբաստանութիւնը: Գաղտնի սպասարկութեանց վարիչը, Պ· Վիպօ, նոյնպէս յայտարարեց թէ զօր· Մասթն է յանձնած տեղեկագիրը, իսկ զօր· Ռըվէռի համար ըսաւ թէ «Փէռէի սպասած փրկիչն էր»:

Խ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ «վախի տիրապետութեան տակ է եւ կը փորձէ վախով կառավարել աշխարհը», յայտարարեց Պ· Հարրիմէն, Մարշըլի ծրագրին շրջուն դեսպանը :

ԲԱՆՏԷՆ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ գրագէտ Անրի Պէռօ, որ մահուան դատապարտուած էր 1944 Դեկտեմբեր 29ին: Զօր· տը Կօլ ցկեանս բանտարկութեան վերածեց պատիժը, որ յետոյ զեղչուեցաւ քսան տարուան :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր· Միութեան, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններուն, 22 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին Հ· Յ· Դ· Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝ Վ· ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԱԶԳԻՆ (Վալանսէն) եւ ուրիշներ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ ջութակ :

Մուտքը ազատ է :

Համազգային Սգացոյց Փարիզի մէջ

ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11–24Ի

Նախաձեռնութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՑԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ· ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ:

23 Ապրիլ ժամը 2·30ին, **Salle Gaveau, 45–47**, rue de la Boétie, (métro Miromesnil):

Մուտքը ազատ է:

Այս առթիւ Ամերիկայի առաջնորդ Տիրան եպիսկ· Ներսոյեան կը պատարագէ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, քարոզելով եւ նախագահելով բիւրաւոր նահատակներու հոգեհանգիստին:

Մեծ Եղեռնի տարեդարձին առթիւ վեր· Գ· Սիսլեան կը քարոզէ վաղը, կիրակի ժամը 10.45ին, 58 rue Madame, métro N. D. des Champs եւ St. Placide:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Cinéma Odéon, 162, La Canebière

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ· Վարչութիւնը ինչպէս ամէն տարի, ձեռնարկած է տօնելու Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, այս կիրակի առտու ժ·ը 9ին, մասնակցութեամբ Կապ· Խաչի, Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու բարեկամական միութեան, «Արմենիա» երգչախումբին, Հ· Մ· Ը· Մ·ի, Հայ Արիներու եւ Արենուշներու, «Արծիւ» մարզական միութեան եւ Քղիի, Համաշխարհանճաքի, Սալնոյ Ձոր, Տարօնի, Վասպուրականի հայր· միութիւններու :

Կը նախագահէ Պ· Յ· ՊԱՊԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Միութեանց ներկայացուցիչները :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

★

ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ· Միութեան եւ հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց պետերու:

Այս կիրակի ժամը 14.45ին, Bourse du Travailի հոյակապ սրահին մէջ, Place Guichard:

Կը նախագահէ Պ· ԱՂԵՔՍ· ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, ատենապետ Ազգ· Միութեան Կեդր· վարչութեան:

Խօսք կ'առնեն երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, իսկ յանուն Ազգ· Միութեան՝ Պ· ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ուղերձներ, զանազան Միութիւններէ, երգեր երկսեռ երգչախումբի կողմէ: Զինուորական նըուագախումբ մը պիտի հնչեցնէ Շօփէնի եւայլ մահերգներ : Մուտքը ազատ է.

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներու յիշատակի տօնը, նախաձեռնութեամբ Նիսի շրջանի Ազգ· Միութեան եւ Հոգաբարձութեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր Հայկ· կազմակերպութիւններուն, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 4ին, Գառլօնիա սրահը, 13, րիւ Մադառանի :

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս· Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհրդոյ եւ մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դաշնակցութեան, Հայ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Հայ Ռազմիկներու, Ֆրանսահայ Երիտասարդաց եւ Նոր Սերունդի միութեանց:

Կիրակի առտու, եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ ազգ· բոլոր կազմակերպութեանց: Այս կիրակի, ժամը 3ին, Salle des Fêtesի մէջ, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ: Առտուն ժամը 11ին հոգեհանգիստ եկեղեցիին մէջ:

★

ՇԱՎԻԼԻ եւ շրջակայից Ազգ· Միութիւնը կը տօնէ Ապրիլ 11–24ը, այս կիրակի Շավիլի մատրան մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Յ· Դ· ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի այցը դէպի Père Lachaise յետաձգուած է Ապրիլ 30ի կիրակի օրուան, Ապրիլ 11–24ի Սգահանդէսին առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ· Յ· Դ· Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՖՐ· Կ· ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Ն· Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Gentilly: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՎԱԼԱՆՍ — Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՖՐ· Կ· ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերուհի Ս· Նշանեանի բնակարանը, 56 rue des Camélias: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent: Կը խօսի Ա· ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ: Նիւթը՝ «Շարժանկարի արուեստը»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ի յիշատակ Ապրիլ 11–24ի զոհերուն, Ապրիլ 23ին կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Montmartreի Sacré – Coeurի մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Այս կիրակի Լիոնի Ս· Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ (69 rue Louis Blanc) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պ· ՆԻԿՈՂՈՍ ԹՈՐԻԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Թորիկեան եւ Ոգունեան ընտանիքներ :

ՓԱՌԱՏՕՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Cinéma Magnan: Դրօշակի յանձնումի արարողութիւն, ի ներկայութեան պաշտօնական անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանսական ռազմիկներու վարչութեանց: Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ Մ· ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՍԻՆԷՄԱՅԻ ՍՐԱՀ ՄԸ

Ամէն առաւօտ մաքրելու համար հայ աշխատաւորուհի մը կը փնտռուի: Դիմել ամէն օր ժամը 9—12 Cinéma Gambetta – Etoile, 105 Ave. Gambetta, Paris (20):

Le Gérant : A· NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 23 AVRIL 1950 Կիրակի 23 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6135–Նոր շրջան թիւ 1546
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՈՒՑ ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՅՈՒԱԾՔԸ

Կը թուի թէ դեռ երէկ էր: Խումբ – խումբ գացին ու չեկան: Կարաւան – կարաւան քշուեցան, ու չեկան ...

Ո՞վ կրցաւ սերտել անոնց վերջին նայուածքը: Խորասուզուիլ անոնց ուժասպառ աչքերուն մէջ, կարդալու համար, անհուն տառապանքին հետ՝ անսասան հաւատքը:

Ապահովաբար թշնամին ալ, երբ արիւն կը լակէր անասնօրէն, սարսափեցաւ անոնց վերջին ակնարկէն:

Եւ անշուշտ աւելի կատղեցաւ, իր մահավճիռը տեսնելով հարիւր հազարաւոր զոհերու չէշտակի նայուածքին, անոնց վերջին կայծերուն մէջ:

Ահա առաջին կարաւանը Պոլսէն: Մեծ մասով մտաւորականներ, կանխաւորուած՝ գիշերանց: Համաձայն մասնաւոր ցանկի մը որ կը հաղորդուէր կնքուած պահարաններով:

Ներկայացուցիչներ՝ բոլոր ասպարէզներէն: Ականաւոր դէմքեր, — կուսակցական, ազգային, մինչեւ անգամ պետական: Մօտակայ պահականոցը, յետոյ Կեդր. Բանտ, ապա շոգենաւ եւ դէպ ի Անատոլու փոխադրուած, խառն ի խուռն:

Ճակատագրի եղբայրներ են, այլեւս, բոլորն ալ: Ծանօթն ու անծանօթը: Բանաստեղծն ու առեւտրականը: Թունդ կուսակցականն ու բարի քրիստոնեան: Երիտասարդն ու տարէցը: Առանց դաւանանքի խտրութեան:

Ե՛ւ անոնք որ գլուխ գլխի կը տքնէին յանուն ժողովուրդի բարօրութեան: Ե՛ւ անոնք որ ճակատ յարդարած էին փոխադարձաբար, նոյն այդ գործունէութեան ճամբուն վրայ:

Նոյն «տեղական գործողութիւնները», ամբողջ Թուրքիոյ տարածութեան վրայ: «Զգուշական միջոցներ», յանուն ապահովութեան»: «Քանի մը հարցումներ, ուրիշ ոչինչ»:

Նախ փոքր, յետոյ ստուարաթիւ խումբերով դէպի արդելարան՝ բոլոր անոնք որ կրնային դեր մը կատարել որեւէ քաղաքի, աւանի, գիւղի կամ հիւղակի մէջ:

Ապա կարաւանները, հարիւրներով եւ հազարներով: Միշտ խառն ի խուռն: Գիւղերէն, դաշտերէն դէպի քաղաք կամ ուղղակի դէպի սպանդանոց: Եւ քաղաքներէն ալ դէպի անծանօթ ճամբաներ:

— «Քանի մը օրուան համար է: Տուն – տեղ կղպեցէք: Բանալիները կառավարութեան կը յանձնէք, վերադարձին կը ստանաք ...»:

Ահա կարաւան մը քաղաքէն մէկ – երկու ժամ անդին, բաց դաշտի մը վրայ, ձորի մը մէջ կամ գետի մը ափը: Այր եւ կին անջատուած: Այրերը իրարու կապուած երկու – երկու կամ չորս չորս: Կիները եւ աղջիկները՝ աւարի տրուած:

Սկսած է դիւային խրախճանքը՝ արիւնածարաւ ախորժակներով: Բնաջնջումի ամէնէն գազանային, աներեւակայելի միջոցներով:

Եթէ կարելի ըլլար կարդալ ու արձանագրել հարիւր հազարաւոր աչքերու վերջին նայուածքը, արեան ճապաղիքներու մէջ, դուք անոնց խորը պիտի գտնէիք միայն մէկ խորհուրդ, իբրեւ յաւիտենական պատգամ.

— Թշնամին իր գերեզմանը կը փորէ անզօր կատաղութեամբ ...

Եւ պիտի յիշէիք մարգարէական պատգամը Խրիմեան Հայրիկի.

— Այլ մխիթարեա՛ց, մխիթարեա՛ց, Մա՛յր Հայաստան, զի դու սովորած ես ցաւեր ու վիշտեր կրել, հազար անգամ մահաբեր երկունքներ զքեզ բռնեցին եւ դու հանդուրժելով անցուցիր երկունքներդ եւ ողջ մնացիր: Հազար բիւր աղէտներ տեսար, միշտ որդիքներդ գրկէդ վարատեցան, բայց դու երբեք չվհատեցար, զի ոգիդ պողպատի նման պինդ եւ աննկուն է: Հազար անգամ գերեզմանին դուռը հասար, թշնամիներդ տեսան՝ ծափ զարկին, թէ վա՛շ, մեռաւ Մայր Հայաստան, եւ դու անդրէն Ղազարոսի նման վերածնար գերեզմանէն»:

Հայաջինջ Սարսափներէն քանի՞ տարի վերջն էր որ մասամբ կը մխիթարուէր Հայաստան, անկախութեան կորիզ մը կազմելով սահմանէն անդին: Ապահովելով ափ մը հող, որուն աճման հեռանկարն իսկ կատարեալ մղձաւանջ մը դարձած է «յաղթական» Ալլահին համար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ

Ոչ գարնանային են անոնք, ոչ ալ կրնան ազդուիլ արեւէն ու ծաղիկէն, երկինքին կապոյտէն կամ թռչուններու դայլայլէն:

Երեսունեւհինգ տարի առաջ, այդ բոլորը կը խօսէին մեր չարքաշ գիւղացիին սրտին, երբ բահն ու բրիչը շալկած՝ կ'երթար դաշտ, իր քրտինքը խառնելու գոմշուկին քրտինքին, ոռոգելով պապենական հողը, որ դարերով կաթ ու մեղր է բերեր իր օրհնուած սեղանին:

Այսօր, երբ կը յիշէ այդ բոլորը, թուական մը կը ցցուի արցունքէն պղտորած աչքերուն առջեւ, 1915:

Ու կ'ամպոտի երկինքն ալ, կը լռեն թռչունները, կը խամրին ծառերու ծաղիկները: Գիւղացին կը տեսնէ իր երեւակայութեան աչքերով, եւ կ'ապրի երբեք չմոռցուելիք այն սեւ օրերը, երբ զատեցին իր հայրն ու պապը իր մօրմէն, իր եղբայրներէն ու քոյրերէն, իրենց բուխերիկէն, ու վաստակէն, «Տարի՛ն»...

Ինքը, առտու մը երբ աչքերը բացաւ, մինակ էր, մեն մինակ, հսկայ ամայութեան մը մէջ: Դաժան դէմք մը ծռած էր իր վրայ որ զինքը խաբաղանով կը քշէր օտար երդիք մը, ծառայելու հօրը ջարդարարին, մօրը առեւանգիչին ու քրոջը դահիճին:

Երեսունեւհինգ տարին շա՞տ է որ չզգայ այսօր ալ իր մանուկ սրտին խոշտանգումը, իր արցունքը, ու մոռնա՛յ ... Մոռնա՛յ մանաւանդ այն անունը որ պատմութեան մէջ արձանագրուած է իբրեւ ոճրագործներու ամէնէն դասականը ու դաժանը:

Անոնք կրնան իրենց պատմութեան գիրքերուն մէջ զոհը «շփոթել» դահիճին հետ: Նոյնիսկ կրնան իրենց «շնորհներով», «վաթանտաշներ» հրապուրել, ծախու հանելով բնութեան պարգեւները, կապոյտը խառնելով կանաչին:

Եւ սակայն, չեն կրնար ջնջել իրենց ճակատէն, Հայուն ձեռքով դրոշմուած սեւ խարանը:

Եւ երբ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած Մնացորդացը ծունկի դայ այսօր իր մեռելներուն յիշատակին առջեւ, այդ մեռելներուն ոսկորները անգամ մըն ալ պիտի շարժեն հողը, պիտի փոխեն գետերու ընթացքը, աւեր ու մահ սփռելով:

ՍՕՍԻ

Ազգին վիճակը

ԽՄԲ.— Թէոդիկի Տարեցոյցին մէջ հրատարակուած (1916) այս փոքրիկ տոմսով, Մեծ Նահատակը, Կոմիտաս վարդապետ կարծես թէ կ'ողբայ մեր օրերու ազգային կեանքը, խորենացիին գրիչով.

Հօտն անհովիւ, մոլոր ու շփոթ, աներեւոյթ եւ անդուսպ ալիքներ յախուռն կը յուզեն ի խորս մեր հալածական եւ ողբալի կենաց ծովու: Անմիտ որսորդներ բոլորած միամիտ ձկներ ցանցած: Մթնոլորտը թոյն կը տեղայ, բուժիչ ուժ չկայ: Աւերած, սարսափ ու սանձարձակ կեղեքում մէկ կողմէն, անտարբերութիւն, օտարամոլութիւն ու ցեխոտ սրտեր միւս կողմէն: Փառասիրութիւն, փութկոտութիւն մէկ երեսէն, ապիկարութիւն, տգիտութիւն միւս երեսէն: Իւրաքանչիւր ոք իր պաշտօնն զգեցած է իբր հանդերձ, յոր մերկութիւն մտաց ծածկի ի միամիտ աչաց: Մեր մարմինը նեխած է, մեր հոգին ապականած, մեր կեանքը դիակնացած: Ո՞ւր է մեր խոհական Խորենացին, թող ելլէ արիւնաքամ հողի տակէն եւ ողբայ մեր խակերու սիրտն ու հոգին, միտքն ու գործը: Մեր նախնիք իրենց պաշտօնին փարած էին անձնահեղձութեամբ, իսկ մենք կը յափշտակենք գործն ընչաքաղցութեամբ:

Սիրտս փլած է:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲ ՄԸ յարձակումի ենթարկուեցաւ Փարիզի Վոժիրառ կայարանին մէջ, երբ զինուորական կառքեր կը փոխադրէր: Յարձակողները երկու կառքեր վար նետած, եօթը կառքերու ալ վնասներ պատճառած էին, իբրեւ բողոք Հնդկաչինի պատերազմին դէմ:

Մոսկուա կը մերժէ Ամերիկեան ծանուցագիրը

ԿԸ ԿՐԿՆԷ ԻՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Հեռագիրները երկու ծանրակշիռ լուրեր հաղորդեցին երէկ, աւելի պղտորելով միջազգային կացութիւնը:

Կարգով կ'ամփոփենք երկու լուրերը.—

Խ. Միութիւնը վճռապէս մերժեց Մ. Նահանգներուն Ապրիլ 17 թուակիր ծանուցագիրը, որ պատիժ եւ հատուցում կը պահանջէր ամերիկեան «Փրայվէթիր» օդանաւին խորտակման համար: Մոսկուա կրկնելով նախորդ ամբաստանութիւնները, կ'ազդարարէ թէ հրամայած են առանց այլեւայլի զարնել որեւէ օտար օդանաւ որ կը թռչի խորհրդային երկրի վրայ:

Ծանուցագիրը, որ անթելով ալ հաղորդուեցաւ, պատմելով Ապրիլ 8ի անցուդարձը, կը հերքէ այն առարկութիւնը թէ ամերիկեան օդանաւը զինուած չէր, ոչ ալ խորհրդային սահմանագլուխէն անցած: Կ'ըսէ թէ ամերիկ. օդանաւը — B.29 Թռչուն քառանիւ ամրոց մը — կը գտնուէր խորհրդային սահմանէն 21 քիլոմեթր ներս, թէ զինուած էր եւ կրակ բացաւ խորհրդային օդանաւերուն վրայ որոնք, համաձայն սովորական կանոններու, հրաւիրած էին զայն իրենց հետեւիլ եւ իջնել ամէնէն մօտ օդակայանը: «Որեւէ երկիր պիտի պաշտպանէր իր հողային ամբողջութիւնը, ինչպէս ըրաւ Խ. Միութիւնը: Եթէ ամերիկեան օդանաւը, որ կը փնտռուէր տասը օրէ ի վեր, իրապէս կորսուած է, ամբողջ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ այն պարոններուն վրայ որոնք ստիպեցին ամերիկեան օդանաւը խորհրդային երկիրը մտնել եւ լուսանկարել պաշտպանութեան յատուկ հաստատութիւնները, բռնաբարելով միջազգային օրէնքը եւ սովետական սահմանագլուխը»:

Այսպէս Մոսկուայի ծանուցագիրը մերժելով ամէն պատասխանատուութիւն, «անհիմն եւ անհեթեթ» կը նկատէ հատուցումի որեւէ պահանջ եւ կը կրկնէ իր բողոքը «խորհրդային սահմանագլուխի կոպիտ բռնաբարման դէմ»:

Պ. Վիշինսկի անձամբ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին յանձնեց իր պատասխանը, ինչպէս ըրած էր նախորդը (11 Ապրիլ):

Ինչպէս կ'երեւայ, երկու կառավարութիւնները օդանաւի տեսակի մասին ալ համաձայն չեն: Ամերիկեան ծանուցագրին համաձայն, կորսուած օդանաւը, «Փրայվէթիր», անզէն էր եւ մեկնած՝ Վիսպատրնէն: Մինչդեռ Մոսկուայի ծանուցագիրը կը խօսի «Թռչուն ամրոցի» մասին որոնք առ հասարակ սպառազինուած կ'ըլլան:

Բոլշեւիկեան աղբիւրէ հաղորդուած լուրի մը համաձայն, ամերիկեան ումբաձիգ օդանաւը մեկնած էր... Մարոքէն:

«ԽԶԵՑԷՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ»

Մոսկուայի պատասխանը եւ ուրիշ դէպքեր շատ ծանր տպաւորութիւն գործեցին Մ. Նահանգներուն մէջ: Երեսփ. Ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, ռամկավար երեսփոխան մը պահանջեց խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ: Ահա իր խօսքերը.

— «Ինծի կը թուի թէ ժամանակը եկած է որ կա՛մ ետ կանչենք մեր դեսպանը, երկար խորհրդակցութեան մը համար եւ կամ բոլորովին խզենք մեր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ: Նախատական է Ռուսիոյ դիրքը»:

Մոսկուա կը պահանջէ պարպել Թրիէսթէն

Կ'ԸՍԷ ԹԷ ԱՆԳԼԻԱ, ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԲՌՆԱԲԱՐԱԾ ԵՆ ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ահաւասիկ երկրորդ ծանրակշիռ լուրը.—

Խ. Միութիւնը Ապրիլ 21ին ծանուցագիր մը ուղղելով Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն, կ'ամբաստանէ զանոնք թէ բռնաբարած են Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, թէ «ապօրէն նաւակայանի մը վերածած են» Թրիէսթէն, եւ կը պահանջէ ետ կանչել իրենց զինուորները:

Ծանուցագիրը կը բաղկանայ 2200 բառերէ եւ յաջորդաբար երեք անգամ հաղորդուեցաւ Մոսկուայի գործակալութեան միջոցաւ, ինչ որ կը նշանակէ թէ շատ մեծ կարեւորութիւն ունի: Քաղաքական շրջանակներու մէջ Մոսկուայի այս նոր նօթը կը համարեն սկզբնաւորութիւն մը ամառնային պաղ պատերազմի: Ուրիշ իրազեկներ ալ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ազդել արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարներու ժողովին վրայ, որ պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ, յառաջիկայ մայիսին: Անշուշտ երեք պետութիւնները պիտի խորհրդակցին, որեւէ պատասխան տալէ առաջ:

Ահաւասիկ ծանուցագրին հիմնական կէտերը,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒԽՏԻ ՕՐԸ

«Ե՛ւ դարձուցից զերկիր ժողովուրդն իմ և շինեսցին զքաղաքս ապականեալս եւ բնակեսցին եւ տնկեսցին այգիս եւ մի՛ եւս մերժեսցին յերկրէ իւրեանց…»

1915: Օսմանեան կայսրութեան տէրն ու տիրականն էր դարձած կուսակցութիւն մը, որուն վարիչները մեծ մասով եւրոպական Թուրքիայէն եկած կրօնափոխ բախտախնդիրներ էին:

Պալքանեան պատերազմին (1912) իրենց հայրենիքը կորսնցնելէ վերջ, ասոնք իրենց վրէժը լուծեցին հայ ժողովուրդէն: Հայկ. Հարցին վերջ տալու համար որոշեցին բնաջնջել հայ ժողովուրդը:

Այս ոճիրը գործադրուեցաւ անհելի խժդժութեամբ:

Ո՛ր կողմէն եւ ի՛նչ տեսակէտով ալ փորձեն արդարացնել արարքը, փաստերը կը դառնան իրենց դէմ:

Երեսունեւհինգ տարիներ են անցած այդ օրերէն ի վեր, հայ ժողովուրդը կ'ապրի, ունի հայրենիք մը, որ օրէ օր կը զօրանայ եւ Սփիւռք մը, որ զօրավիգ կը դառնայ անոր:

Հայութիւնը միակ զոհը չէ Թուրքիոյ ոճրապարտ քաղաքականութեան, գիտենք թէ ինչպէս ու հետզհետէ կոտորուեցան միւս ժողովուրդները: Վերջինը՝ Քիւրտերու ջարդը տակաւին թարմ է մեր յիշողութեան մէջ:

Երեսունեւհինգ տարիներ վերջն ալ՝ համայն հայութիւնը կը սգայ իր զոհերը:

Իսկ Թո՞ւրքը:

Կառավարութիւններ եկան գացին, պատմագիրներ ու հրապարակագիրներ յայտնուեցան, փիլիսոփաներ եւ բանաստեղծներ ալ ունեցաւ Թուրք ժողովուրդը, բայց ո՞վ համարձակեցաւ հրապարակաւ դատապարտել Ոճիրը:

Միակ Թուրք մը, Ալի Քէմալ, որ այդ փորձը կատարեց, բզկտուեցաւ 1922ին:

Ընդհակառակն, Թուրքերը շարունակեցին սքողել հալածանքը, մասնաւորաբար զոհերու ժառանգորդներու դէմ, գրաւեցին անոնց կալուածները եւ եկեղեցիները, անդարձ խորտակեցին հայութեան պատմական ու նուիրական յիշատակարանները, որոնք ճինկիզխաններու արշաւանքներուն դիմանալով կանգուն էին մինչեւ մեր ժամանակները:

Խրամատը խոր է արդարեւ, մեր եւ անոնց միջեւ:

Իսկապէս հիւանդ է մեր թշնամին, վարակուած է հիւանդութենէ մը որ կրնայ բացատրուիլ հոգեբնախօսական տեսութիւնով:

Արեւելքի մէջ կը հաւատան թէ ոճրագործները կը բռնուին հիւանդութենէ մը, նոյնիսկ կը խելագարին: Արեւելքի ժողովուրդները գիտեն ասիկա եւ խորապէս կը հաւատան ճակատագրին:

Ու Թուրքերը կը սպասեն անոր: Խռոված է անոնց քունը:

Կը կարծեմ թէ առիթ չէր պակսեր Թուրքիոյ՝ ստորճան մը քաւելու համար գործուած սպանդը: Ի՞նչ օգուտ ըսել թէ 1915ի վարիչները բուն Թուրք ազգի զաւակները չէին: (Ես ապրած եմ Գոնիայի մէջ, ուր բուն Թուրք ցեղէ սերունդները կ'ապրին,— անոնք հազար անգամ կը դատապարտէին կառավարութիւնը եւ իր ոճրապարտ որոշումը, բայց, ի՞նչ օգուտ, երբ ամբողջ ժողովուրդը կառավարութեան հետ էր):

Իրաւ է որ Թալէաթ եւ գործակիցները իրենց պատիժը գտան, բայց Թուրքիա անոնց դիակները իր երկիրը տանելով եւ հանդիսաւորապէս թաղելով, մինչեւ այսօր ալ կը հաստատէ տրուած ոճրապարտ որոշումը եւ կը ստանձնէ անոր պատասխանատուութիւնը:

Իսկ ի՞նչ կը մտածէ Թուրք նոր սերունդը, Թուրք դեմոկրատը, որ դպրոցականի մը պէս կ'աշակերտի արեւմուտքին, սորվելու համար ժողովրդավար սկզբունքներ:

Այստեղ ալ յուսատու չեն երեւոյթները: Թուրքը դեմոկրատ է, երբ հզօր հարեւանը կը սպառնայ իր անկախութեան ու կը խօսի ազգերու ինքնորոշման սկզբունքի մասին:

Մինչ երկրէն ներս կը քանդէ դարաւոր մշակոյթը ազնուական ու բարձր ժողովուրդներու, մինչեւ անգամ անոնց եկեղեցիները, վանքերն ու շիրիմները:

Մենք կը սգանք մեր զոհերուն վրայ: Եւ միշտ ալ կը հաւատանք թէ պատիժը պիտի չուշանայ: Թուրքը պիտի քաւէ իր ոճիրը: Ասիկա ոչ թէ միայն մեր հաւատքն է, այլ եւ հաւատքն է Թուրք ժողովուրդին:

Երուսաղէմի կործանումէն վերջ Հռովմ արգիլեց Հրեաներուն՝ բնակիլ այդ քաղաքին մէջ,— Հրեայ պատմագիր մը կը գրէ.— «Այնուհետեւ անոնք իրենց հայրենիքը փոխադրեցին… իրենց սրտերուն մէջ»:

Ապրիլեան Սգահանդէսները հաւանաբար տարիներ եւ դարեր տեւեն, ամէն տարի հայութեան հաւատքը պիտի զօրանայ, պահպանելու համար իր գոյութիւնը, տիրանալու համար իր նախնիքներու ժառանգութեան:

Իսկ Թուրքիան պիտի տառապի ահաւոր հիւանդութենէն: Վախը պիտի հալածէ զինքը, երբ ամէն տարի Ապրիլեան Սգահանդէսներ սարքուին ի սփիւռս աշխարհի, երբ ամէն տարի վերանորոգուի հայութեան ուխտը:

Պատմութենէն գիտենք, Իսրայէլի պետութիւնը առաջին անգամ չէ որ մեզի կը սորվեցնէ թէ ազգերը իրենց անկախութիւնը կրնան կորսնցնել ու վերստին ձեռք բերել:

Ասիկա ամէնէն առաջ գիտէ եւ Թուրքը, քանի որ Պալքանեան ժողովուրդները եւ արաբական երկիրները գտան իրենց անկախութիւնը:

Ապրիլեան Սգահանդէսը թող ըլլայ ազգային հաւատքի վերանորոգման եւ Ուխտի օր մը:

Վ. ԱՐԵՒ

Փա՛ռք նահատակներուն

1914: Թափուր է Հայուն երկինքը: Հազար գլխանի Թուրք հրէշը թակարդ է լարեր: Վեց դարեր մեզի թմրեցուցիչ թոյն, հաշիշ է մատուցեր: Թմբիրի մէջ են Թորգոմայ թոռները, թագը թեքուեր է, թեւր թմրեր, թուր-կայծակին թիթեղ է դարձեր, թուխպ է պատեր թիկունքը: Թախիծ, թախիծ…:

1915: Պատերազմ: Ճիհա՛տ… ընդհ. զօրաշարժ: Տասնեւիննէն մինչեւ քառասունըութ տարեկան հայ երիտասարդութիւնը զօրակոչի է ենթարկուած:

«Մոնկոլ»ը կացին կը սրէ, հրճուանքի մէջ է հազար գլխանի հրէշի ոգին: «Իթթիհատ»ը պատգամ ունի.

— Է՛յ, Թուրանի զաւակներ, միւսլիմաններ, մի աճապարէք… հարսնիք կայ, հարսնիք… փէ՛ սիւպիա՛ն, ալլա՛հ…: Ալլահ ալլահ: Ոտքի ելէք: Ցառաջ: Գինիի տեղ արիւն խմեցէք: Հինայի տեղ ձեր սուրբ մօրուքները տաքուկ տաքուկ ուղեղով ծեփեցէք…: Սիրտ կերէք… Հայու սիրտ, կեավուրի տաք մատղաշ, կակուղ, աղերսով մը հալող, քնքոյշ սիրտ: Էհէ կոտրեցէք ջարդեցէք ձեր փայտէ պնակները ու ձեր սեղանները զարդարեցէք գանկերով: Նայեցէք սա աղջիկներուն փայլող, պճլտուն աչքերուն, սեւ սաթի հատիկներ են անոնք… ի՞նչ կեցեր էք, պոկեցէք ու շարեցէք, սարփինայի պէս յորդ անոնց վարսէ թելերով համրիչներ շինեցէք, ու ձեր աղօթքներուն մէջ անով փառաբանեցէք Ալլահը, Թուրքին հզօր Ալլահը:

Օ՛, փառք Թալէաթին, Էնվէրին, Նազըմին, Ճէմալին.— «Հազարներուն»… Ջէ՞ք տեսներ «մէլայիք»ները, ահաւասիկ ընտրեցէք ձեր հաւնածը, վայելեցէք, վայելեցէք այս աշխարհի մէջ զանոնք: Իսկ՝ ձեր չհաւնածը «արմաղան» տարէք ծերերուն ու մանուկներուն, հոգ չէ թէ անոնց ծունկերը կթոտած, աչքերը պղտորած ու արիւնը ցամքած ըլլան: Դրէք անոնց ափին մէջ մէկ մէկ դանակ, թող զրօսնուն, զուարճանան իրենց կամքին համաձայն՝ կամաց, կամաց: Աճապարելու ի՞նչ հարկ…: Ցետո՞յ, գործածեցէք զանոնք իբրեւ գրաստ՝ լեռնէն փայտ բերելու կամ ջաղացքը աղօն տանելու: Ցետո՞յ, յետոյ… է՛հ, նեղ օրի մը պէտքցու…:

— Ազատութիւն, հաւասարութիւն… արդարութիւն, եղբայրութիւն, հէ՛…:

Այո, ազատութիւն, ինչո՞ւ չէ: Բանտերու, խորվիրապներու, զնտաններու, անարեւ, մութ, խոնաւ, մգլոտած ծերպերուն մէջ ուր մարմինը օր մը վերջ դիակ կը հոտի ու կանթեղին լոյսն իսկ կը մարի: Արդարութի՞ւն… կառափնատին վրայ, «թակոյկներու սենեակին մէջ» կամ ծովերու յորձանքին խորը:

Հաւասարութի՞ւն: Ինչո՞ւ չէ, օրօրոցի լակոտէն՝ մինչեւ ձեր ալեհեր ու անթացուպով քալող խոֆածը հաւասար պիտի ըլլաք, այո, պիտի փոշիանաք հաւասարութիւնով, պիտի փճանաք անապատի աւազներուն, գետերու յորձանքներուն մէջ: Ձեր երիտասարդնե՞րը…: Օրհնեալ ըլլան Մէհմէտճիքները: Անոնց հաշիւը կարգադրուած է բանուորական վաշտերու մէջ: Աճապարելու պէտք չկայ, թող սատկին ամէն օր՝ պուտիկ պուտիկ, կաթիլ կաթիլ, ամէն օր մահը փնտռելով ու չգտնելով, թող տառապին, չարչրկուին, բորոտին, քոսոտին, հիւծին անաստուածները: Հաւասարութիւն…:

Եղբայրութի՞ւն… Ինչո՞ւ չէ, ձեզմէ վերջ միայն, օտարը չէ որ պիտի ժառանգէ ձեր ցորենով լեցուն ամբարները, երամ երամ արջառները, մետաքսի հակերը, տունն ու տեղը, ձեր վանքերն ու տաճարները, ոսկին, արծաթն ու բեհեզը… եղբայրներ չե՞նք մենք… հը՛ «հընզըրներ»…

Օ՛… բսի, մի աճապարէք ով բարի միւսլիմաններ, մի հրմշտկէք զիրար, բոլորիդ ալ կը բաւէ, առատ է, առատ ամէն բան… մի վախնաք որ կրնայ մէկը ձեզի արգիլել, հեռաւոր երկրի «կեավուր»նե՞րը: Հըմ… անոնք իրար բզկտելով զբաղած են, զանազան հաշիւներ ունին…

Ու արիւնոտ, անարիւն մահ, Թուրք հրէշին մոլուցքը ամայացուցին մեր շէն գիւղերը ու աւանները, թափուր մնաց մեր երկիրը ինչպէս մեր երկինքը: Աննկարագրելի էր պատկերը, ո՞վ կրնար չափել դժոխքին խորութիւնը: Մարդկային մտքի սահմաններէն վեր էր Արհաւիրքը:

Բայց Հայուն կամքը չէր թլփատուած, չէր թրքացած: Ան կը կայծկլտար այս դեհենէն դուրս մնացած աշխարհի ուրիշ ծագերուն: Թուխ Արամազդը թուխսի էր նստած «հիւսիսային կողմն աշխարհի», թփրտաց անոր սիրտը, թողուց թառը, թռաւ թշնամիին թիկունքը: Ու հոն քանդակեց, քանդակեց, մինչեւ որ իր բազուկին ու մուրճին հարուածներուն տակ ձեւ առաւ 1918ը, կերտուեցաւ Մանուկ Հայաստանը:

Ու փիւնիկի պէս վերածնող հայկ. միտքին ու կամքին առջեւէն ամօթահար փախան Թուրք հրէշին հազար գլուխները, ցրուեցան, պահուըտեցան, ապաստանեցան օտար երկիրներ, մէկը, յետոյ երկուքը Պերլինի մէջ, չորրորդը Հռոմի, հինգերորդը Ջեկայի դրան առջեւ չնթահարուելու, եւ այսպէս՝ Պոլսոյ մէջ եւ այլուր չանսատակ ըլլալու համար:

Ու դեռ՝ մեր նահատակ հարսներն ու աղջիկները իրենց սաթէ աչքերը մեզի են սեւեռած: Անապատին մէջ ցիրուցան գանկերը, անոնց աճիւններուն ամէն մէկ հիւլէն կ'աղաղակէ, իրենց անվճար մնացած կեանքին գինը կը պահանջէ, արդարութի՛ւն, ազատութի՛ւն, հաւասարութի՛ւն, եղբայրութի՛ւն… Ազա՛տ անկա՛խ Հայաստան:

Փառք թափուած արիւնին ու ցեղին աննուաճ կամքին:

ԳԷՈՐԳ

Կոմիտասի վերջին երգահանդէսը

1915 Ապրիլին սկիզբն էր, երբ Կոմիտաս վարդապետ երգահանդէս մը կը սարքէր Պէշիկթաշի մէջ: Ունկնդիրներուն մէջ կը նշմարուէին քանի մը Թուրք բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, որոնք քանի մը օր վերջը իր դահիճները պիտի դառնային:

Ցերեկոյթը շատ ոգեւորիչ էր: Կոմիտաս իր վեղարով, դաշնակին առջեւ նստած, կ'երգէր իր դաշնաւորած ընտիր երգերը: «Կանչէ կռունկ, կանչէ, քանի գարուն է, ղարիպներուն սիրտը կուց կուց արիւն է»: Պահ մը վերջը կը սկսէր «Տէր ողորմեան» եւն.: Բուռն ծափեր, «կեցցէ վարդապետը, կեցցէ» աղաղակներով: Սրահը կը ցնծար: Հանդիսականները կը փառաբանէին երգերու հերոսը, մեծն Կոմիտասը:

Իսկ այդ չորս բարձրաստիճան Թուրքերն ալ կ'ուզէին արտայայտուիլ կեղծ ժպիտներով: Կը ծափահարէին «աֆէրիմ, փափազ էֆէնտի, աֆէրիմ, նէ՞ կիւզէլ չարգըլար»: Եւ իր ձեռքը սեղմելով կը հեռանային:

Երկու շաբաթ հազիւ էր անցած, վերջին երգահանդէսի օրէն, երբ իրիկունը ուշ ատեն, կ'անցնէի Պոլսոյ կամուրջէն, դէպի Ղալաթիոյ քարափին կից, Հալաճեան խանին ճիշդ դիմացը տեսայ շոգենաւ մը չարագուշակ, որուն մէջ լեցուած էին դժբախտ ազգակիցներ, ամէն տարիքէ, այր եւ կին, իրարու վրայ խճողուած: Որոշ կը լսուէին անոնց լացը, աղերսները, յուսահատական պաղատանքի ձայները: Թէեւ շոգենաւը շրջապատուած էր շատ մը ոստիկաններով, որոնք կ'արգիլէին մօտենալ, բայց կային նաեւ ոստիկաններ որոնք խստութիւն չէին ցուցներ, մասնաւորապէս գլխարկաւորներու, թերեւս Գերմանացի կարծելով:

Այս այն եղերական պահն էր երբ կը սկսէր հայ ժողովուրդին դէմ սարքուած ոճիրը, մեղսակցութեամբ զինակից Գերմանիոյ, հովանաւորութեամբ Ֆոն Զանտէրսի եւ Ֆոն Տէր Կոլցի:

Հսկայ նաւը դեռ կը սպասէր այնտեղ: Գրեթէ մութը պատած էր եւ լոյսեր վառել սկսան: Կամուրջի հրապարակէն դէպի քարափ, խումբ մը կը յառաջանար դէպի նաւը, շրջապատուած ոստիկաններով: Պոլսոյ մտաւորականներն էին: Անոնց մէջ էր նաեւ վեղարաւոր մը, խորասուզուած, մտահոգ:

Հայ երգի հանճարն էր, Կոմիտաս:

Օր մըն ալ վերադարձաւ, հրաշքով փրկուած:

Այդ ժամանակաշրջանին նոյն թաղամասի մէջ կը բնակէր գեղադէմ Հայուհի մը: Կը պատմէին թէ երիտասարդութեանը ատեն բռնի թրքացուցած էին եւ ամուսնացուցած տեղացի թուրքի մը հետ: Այդ ազնիւ կինը չէր մոռցած թէ ինքը Հայու մը զաւակն էր: Ամէն Զատիկի, Ծնունդի տօներուն, Պէշիկթաշի Հայոց եկեղեցիին կից փողոցին մէջ կը կենար, լսելու համար հայ եկեղեցական արարողութիւնները, իբրեւ սփոփանք:

Այս կինը զաւակ մը ունեցած էր, Մէհմէտ Էմին, Թուրք յայտնի բանաստեղծը: Ազնիւ կինը երբ կ'իմանայ որ Կոմիտասն ալ աքսորուած է, կը խնդրէ Էմին պէյէն ազատել զայն:

Սպանդէն կը փրկուի վարդապետը, բայց չի-

Երգիծանքը հայ գրականութեան մէջ

ԽՄԲ.— Գրական ասուլիսները կը շարունակուին Պէյրութի մէջ, նախաձեռնութեամբ Համազգային ընկերութեան: Ահաւասիկ վերջինը, որուն առաջին մասը միայն կրցած է տալ մեր աշխատակիցը, Եդ. Տարօնեան.—

Ոսկեդարու մեր մատենագրութիւնը ոչ մէկ երգիծական էջ կ'ընծայէ մեզի, եւ այս պակասին պատճառըըմբռնելի է: Քրիստոնէութեան մուտքին հետ է որ կը սկսի հայ միտքին գրաւոր արտայայտութիւնը: Իսկ նոր դաւանանքը կուգար այնքան խստամբեր երեւոյթով, որ ոչ ոքի վրայ տրամադրութիւն կը մնար զուարթախօսելու: Գիրքերը կը գրուէին մարտիրոսներու արիւնով, եւ աշխարհիկ ամենադոյզն վայելքը ծանրածանր պատիժներով պիտի հակակշռուէր անդենականին մէջ: Նոյնիսկ այն թեթեւ հեգնանքի տպաւորութիւնը, որ կը ստացուի Դ. դարու մատենագիր Զենոբ Գլակի ընթերցումէն, երկար չի մնար մեզի, որովհետեւ դարուս քննադատները ոչ միայն այդ գործը անվաւեր կընկատեն, այլ նաեւ հեղինակին գոյութիւնը կասկածի տակ կը դնեն: Արդարեւ, Դուրեան Պատրիարքի կարծիքով, Զ. Գլակին վերագրուած գործը ամբողջովին կը պատկանի Յովհան Մամիկոնեանին, որուն կարելի չէ մերժել երգիծական տաղանդը: Այս գիծը ի յայտ կուգայ որոշապէս այն խանդավառ նկարագրութիւններէն, որոնցմով Ս. Կարապետի է. դարու վանահայրը կը ներկայացնէ իր տոհմակից Մամիկոնեան իշխաններուն յաղթանակները ընդդէմ Պարսիկներուն:

Յովհ. Մամիկոնեանի կատարած այս բացումէն վերջն ալ երգիծաբանութեան ածուն շատ արգասաբեր չէ եղած մեր գրական անդաստանին մէջ: Անշուշտ յաճախ կարելի է հանդիպիլ մեկուսի սրախօսութիւններու կամ զուարճաբանութիւններու, մեր մատենագիրներէն նոյնիսկ ամէնէն սրբազաններուն մօտ: Այս համը ունին Ն. Շնորհալիի հանելուկները եւ հայերէն այբուբենի վրայ նոյն հեղինակին յօրինած երկտողեակները: Գրիգոր Մագիստրոսի մօտ ալ կարելի է դիտել կատակելու եռանդը:

Բայց երգիծական աւելի առատ հասկաքաղ մը կարենալ կատարելու համար, պէտք է փութալ մեր միջնադարեան աշուղներուն մօտ: Այստեղ, գրաբար լեզուի մեծավայելուչ բայց միանգամայն բարդ ու երբեմն ալ դժնդակ կանոններուն յաջորդած է աշխարհաբարը, որ այդ դարերուն, դեռ նոր հաւկիթէն ելած փետրազուրկ թռչունի մը կը նմանի, եւ ատոր համար ալ շատ անգամ օտար փետուրներով կը զարդարուի (Թուրքերէն եւ արաբերէն բազմաթիւ բառեր), բայց եւ այնպէս թռիչքներ կը փորձէ եւ հետզհետէ կ'ոգեւորուի:

Երգիծանքի առաջին փորձերը կը տեսնենք ԺԳ. դարու մեր առակախօսներուն մօտ, որոնցմէ ամէնէն յայտնի դէմքերէն են Մխիթար Գոշ եւ Վարդան Այգեկցի, երկուքն ալ վարդապետ եւ հոգեկան իրենց բարձր արժանիքներուն համար արքունիքներէն փնտռուած: Բայց հոս բարեպաշտութիւնը անխոցելի ըլլալով հանդերձ, ժպտուն է: Այդ ժպիտը ըմբռնելի տալու համար յառաջ կը բերեմ երկու առակներ, առաջինը՝ Մխիթար Գօշէն եւ երկրորդը՝ Վարդան Այգեկցիէն:

Ա.— Հարցին ընդ աղուէս թէ քանի ցեղ արուեստ գիտես, գնաց կկզեցաւ եւ ասէ. «Հազար ցեղ արուեստ գիտեմ, երեսուն ագռավս՝ առաջ շանն, թող թէ քանի անձամբս: Բայց մեծ արուեստն այն է որ ոչ ես զշունն տեսնամ եւ ոչ նա զիս:

Բ.— Ասի յառակաց թէ գայլի ձագն բռնեցին եւ գրեցին գիր թէ կարդա: Եւ ասեն թէ՝ ասա *այբ*, եւ նա ասէ *այծ*: Եւ ասեն թէ՝ ասա *գիմ*. եւ նա ասէ *գառ*: Եւ ասեն թէ՝ ասա՛ *դա*. եւ նա ասէ *դմակ*. եւայլն:

Ասոնք թէ իրենց լեզուով, թէ յանդգնութեամբ կամուրջ կը հանդիսանան գրաբար եւ աշխարհաբար գրականութեանց միջեւ:

Մտնելով աշուղներու շրջանը, կը տեսնենք որ անոնք ալ մեծ մասամբ կրօնաւոր են, քահանայ, վարդապետ, եպիսկոպոս ու նաեւ կաթողիկոս: Երգած են աշխարհիկ կեանքի երեւոյթներ,— խնջոյք, հանդէս, քաջագործութիւն եւ նոյնիսկ սէրը: Բայց մեզ հետաքրքրողը ատոնց երգիծական դիծն է որ երբեմն անսպասելիօրէն սուր կը դառնայ: Ահա անոնցմէ Յովհան Երզնկացին, ԺԳ. դարու աշուղ, Պլուզ ծածկանունով: Պլուզ՝ քահանայի որդի եւ խոստմնալից սարկաւագ, օր մը կը հանդիպի մօլլայի աղջկան եւ անոր սիրովը այնպէս կը բռնկի որ այլեւս կը մոռնայ սաղմոսն ու բուրվառը: Պլուզի մայրը զաւկին կը պաղատի որ հրաժարի այդ վտանգաւոր սէրէն, եւ կը սպառնայ գաղտնիքը յայտնել տէրտէրին: Իսկ անդրդուելի Պլուզ կը պատասխանէ.

Թէ իմ տէրտէրըն զիս նորայ (զայրանայ)
Նա ես զԱշան ցրցնեմ նորա,
Տէրտէր քան զիս խեւ կու լինա:

Պլուզին ժամանակակից եղած է Ֆրիկ, բուն անունով Խաչատուր Կեչառեցի, կարգաւոր քահանայ: Բազմաթիւ գրուածքներ ունի, ներբողական թէ բարոյախօսական: Ունի նաեւ ընդվզումի տողեր ընդդէմ նախախնամութեան, մարդոց մէջ տիրող բազմատեսակ անհաւասարութեանց պատճառով: Բայց իր տրտունջները այնքան անկեղծ ու հաճելի ոճով մը կը ցանածէւէ, որ ապահովաբար, նախախնամութիւնն անգամ ժպիտով մտիկ կ'ընէ զանոնք:

Երգիծանքի համեղ փշրանքներ կը գտնենք նաեւ ժողովրդական անգիր բանահիւսութեան մէջ: Բաւական արտայայտիչ է սա պատառիկը, որ անէծքէ աւելի կատակի կը նմանի:

Օխնէ՛մ, օխնէ՛մ ողոնկիս
Ոտնէդ գլուխ պողոնկիս
Տակդ փռեն թանձր թաղիս
Վըրէն պառկիս քառսուն ամիս:
Վանայ ծով ձէթ եղնի,
Մանիտ մինարէն պատրոյգ եղնի,
Գիշեր ցերեկ հա՛ վառի,
Խոգուդ թողութիւն չեղնի:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՍԻՐՏԸ

Հայ եահատակ մտաւորականներու
Ցաւիտենական յիշատակին

Անիւններէն անգերեզման զոհերուն,
Ոնրադաշտին վրայ վարդեր են ծաղկեր.
Սիրտերն անոնց դարձած մէյմէկ սոխակներ,
Երգը Հայուն կը յանձնեն խօլ հովերուն:
Եւ երգն Հայուն, հայ սրտին պէս կարեվէր,
Կը բախէ դուռը դո՛ւժ սրտին այս դարուն,
Որ մեղքով մի բաժակն ոսկի շրթներուն՝
Մեծ զոհերուն հուր արիւնը կ'ըմպէ դեռ:
Աստուածայաղթ այս դարուն սի՛րտը սատան,
Աւելի խուլ՝ քան ապառաժը լերան,
Իբր օշարակ կ'ըմպէ այդ երգն աղերսող:
Ո՛վ դար, կարմիր արքաներու լա՛յն սեղան,
Բիւր զոհերու սիրտէն այդ երգը թեւող,
Պիտ' օր մ'ալ սիրտդ այրէ շանթի մը նման:

ՅՈՎՍԷՓ ՍԻՆԱՆԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մեծ Եղեռնին նուիրուած այս կտորը գրի առնուած է խոստմնալից երիտասարդ քերթողի մը կողմէ: Տէր – Զօրի դժոխքէն հրաշքով ճողոպրած, Յովսէփ Սինանեան զինադադարին ինքզինքը կը ձգէր Պոլիս, անողոք ճակատագրականութիւնը սակայն զինքը կ'առաջնորդէր Իզմիր, ուր զոհ կը դառնար Թրքական եաթաղանին:

դերը քայքայուած էին արդէն, եւ նախնական դարմաններէ վերջ փոխադրուեցաւ Փարիզ, ուր եւ մեռաւ 1935 Հոկտեմբերին, 15 տարի տառապելէ վերջ յիմարանոցի մը մէջ:

Կարելի չէ առանց յուզումի կարդալ բանաստեղծ Յովհ. Շիրազի սա տողերը, ի փառս վարդապետին.—

«... Բայց մարմար շիրիմդ ահա հայրենի ազատ հողում,
Ու երգդ գլխիդ վերեւ հնչում է, ննջի՛ր խաղաղ,
Նոր սիրող սրտի նման քո սիրած հողն է ծաղկում
Քու անուշ հորովելով, երազով քո լուսաշաղ:
Մեղուի պէս դու տուն բերիր երգերը մեր թափառիկ,
Ու քեզ ամենից շատ գուրգուրում սրտերը մեր,
Որ Հայոց մայր մեղեդին խրճիթից աշխարհ հանիր՝
Որպէս քար սրտերն հերկող յաւիտեան մի հորովել,
Աւիւծին երգով սանձող դու Հայոց քնարն յաւէտ:

★ Ո՞ր մէկ սարսափը պատմել, այդ սեւ օրերէն:

Երիտասարդ երկաթագործ մը, որ իր գինուորութեան միջոցին կը ծառայէր Թուրք հազարապետի մը տան մէջ, եւ մասնագէտ էր «ուտ»ի, կը պատմէր, իբրեւ ականատես ահաւոր ջարդի մը.—

Հազարապետը նստած էր վրանի մը տակ, հրամանատարի պաշտօնով, օխի շիշը դիմացը: Ցանկարծ հրամայեց ինծի նուագարանը հնչեցնել ուժգնօրէն եւ Թուրքերէն երգեր երգել, որպէսզի չլսէ անպաշտպան բազմութեան լեղապատառ աղաղակները, երբ գինուորները անխնայ կը գնդակահարէին աքսորականները, փոսի մը մէջ գլորելով: Աննկարագրելի էր դիմանալ ողջ մնացողներուն լացուկոծին եւ աղաչանքին:

Կոմիտաս հաւասարակշռութիւնը կորսնցուց առանց տեսնելու այս արհաւիրքը...

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

— Կարծեմ Գանձակի կողմերից, հաստատը չեմացայ: Եւ ի՞նչպէս էին գտել:

— Գուցէ Ենիչէրիների համար...:

— Ոչ, երեխաները փափուկ, սիրուն էին, մեղք է նրանց զինուոր տալ: Ասում եմ որ քեզ պէս էֆէնտիներին վայել բաներ էին... Այնուհետեւ ես մտածում էի. միթէ՞ այն կողմերում, ուր Սուլէյման Բէկն է իշխում, չե՞ն լինի այսպիսի անգին գոհարներ...

— Կը լինեն, պէտք է միայն գտնել... Դա քո գործն է:

— Այո, եթէ բախտ լինի...

Այդ բացականչութիւնը զգալի էր նոյն իսկ Սիւլէյման Բէկի համար:

Նա սառը կերպով պատասխանեց.

— Եթէ չգտնես էլ, քո Մուրատ աղան քաղցած չի մնայ...

Բայց Քէօսան այդ խօսքերը իր համար նոր զէնք չինեց:

— Մի՞թէ, էֆէնտի, դու կարծում ես թէ իմ տէրը այդ չգիտէ: Բայց նա ի՞նչ կարող է անել: Ի՞նչ անէ Մուրատ աղան, երբ յանկարծ փադիշահի «Գըլլար աղասին» պահանջում է այսքան եւ այսքան ապրանք: Այդ դեռ փադիշահը — Թող Ալլահը նրա մի օրը հազար դարձնէ,— Ստամբուլում քանի երեւելի փաշաներ կան, էֆէնտիներ, վաճառական պատուելիներ կան: Ամէնքը պահանջում են...

Բէկը ոչինչ չգտաւ դրա դէմ խօսելու: Իսկ Մուխտարը շարունակեց չլացնել նրան:

— Մեծ մարդկանց գոհացնել առհասարակ շատ դժուար է, էֆէնտի: Իսկ այժմ բոլորովին դժուարացել է: Քանի տարի է ահա, նրանց մէջ սովորութիւն է դարձել հեռուից, անծանօթ տեղերից բերել տալ:

Սրանից մի քանի տարի առաջ ես տեսայ այսպիսի բան, Սինան փաշայի զօրքերը քանդել էին լեհական երկու գիւղ, կողոպտել էին անհաւատներին: Ասում էին, որ այդտեղի կանայք շատ գեղեցիկ են:

Րիզափաշան, հօ ճանաչում ես, Բէկ, մեծ Րիզա փաշան, սադրազամի փեսան, սաստիկ ցանկանում էր այդտեղից մի կին ունենալ: Մեծ գումար էր առաջարկում մանաւանդ աղջկայ համար: Մուրատ աղան, իմ տէրը, չէր կարող անտես անել փաշայի բաղձանքը:

Մարդ ուղարկեց, երկու թէ երեք ամսից յետոյ բերին մէկին: Որքան ճանապարհ էր անցել... Այսպէս է մեր գործը:

— Լա՞ւն էր, հարցրեց Բէկը:

— Եթէ ինձանից ես հարցնում, էֆէնտի, ես չեմ համարձակւում ասել վատ էր, եթէ Րիզա փաշան այդ չէ ասում: Ես չնչին մարդ եմ, ի՞նչպէս կ'ասեմ թէ ձեզ պէս երեւելիները չեն հասկանում... Աստուած հեռու պահէ ինծի այդ անխելքութիւնից: Բայց Մուրատ աղան ասում էր, թէ ինքը մի Չէրքէզուհու մի հատ աչքը չէր փոխի այդ կնոջ հետ: Ասում էր որ դա մի հաստ ու կոպիտ գիւղացի կին էր:

Սակայն փաշան շատ հաւանեց, որովհետեւ կինը շատ կատաղի էր, նրա աչքերը լցուած էին կայծակներով, մորթել էին նրա երեխային եւ նա այդ բանը չէր մոռանում, ինքն իրեն սպանել էր ուզում: Փաշան վերցրեց, եւ այն օրը, երբ նա կը մոռանայ երեխային, կը հանդարտուի, կը դառնայ մի սովորական կին, նրան դուրս կ'անեն հարեմից, որ գնայ լուացք անելու: Կատաղած հիւրին, ասում են, ուրիշ բան է լինում...

— Հըմ... Ստամբուլում լաւ են ապրում...

Սիւլէյման Բէկի այս խօսքերի մէջ լսւում էին նախանձ եւ գանգատ:

Քէօսան շտապեց չահագործել դրանց.

— Հրամանքդ ճիշդ է, էֆէնտի: Աշխարհումս մի հատ Ստամբուլ կայ, աշխարհիս գոհարը մի հատ է: Մարգարէն իր ամենալաւ ծառաների համար է պատրաստել այդ գոհարը: Ո՞վ չգիտէ որ դու էլ այդպիսի ծառաներից ես:

Այո, էֆէնտի, դու էլ կը լինես այնտեղ եւ ինչպէս կը լինես: Քո ապրանքը ուրիշներից ցածը չի լինի, եւ դու Մուրատ աղային պակաս հրամաններ չես ուղարկի:

« Եթէ հարցնես, կ'ասեմ որ ամէնքն են այսպէս խօսում: Ահա հերթը հասել է այս կողմերին: Կարսում ես նամակ ստացայ, ինքը, Մուրատ աղան, գրում է որ այժմ պահանջում են այս կողմի ապրանք եւ պատուիրում է ինձ, որ անպայման դիմեմ քո օգնութեան:

ԼԷՕ

որոնք պարզապէս ամբաստանութիւններ են .—

1. Երեք տարիէ ի վեր, արեւմտեան պետութիւնները ամէն միջոց փորձեցին խափանելու համար կառավարիչի մը անուանումը, միշտ մերժելով Խ. Միութեան առաջարկած թեկնածուները :

2. Արեւմտեան պետութեանց միջամտութեան հետեւանքով, Ապահովութեան Խորհուրդը 1948 Մարտ 1էն ի վեր չզբաղիր այս անուանումով: 1949 Փետրուարին, Մոսկուա ի զուր առաջարկեց վերսկսիլ հարցին քննութիւնը: Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները մերժեցին :

3. Ամերիկեան եւ անգլիական զինուորներ կը պահուին Թրիէսթէի մէջ, ռազմափորձեր կը կատարուին եւ ուրիշ զինուորական միջոցներ կը գործադրուին: Շարունակ ամերիկեան եւ անգլիական մարտանաւեր կը հասնին Թրիէսթէի նաւահանգիստը որ կը գործածուի իբրեւ մնայուն նաւակայան մը: Զինուորական օդակայաններ եւ զօրանոցներ, ինչպէս եւ ռազմագիտական ճամբաներ շինուած են :

4. Քաղաքային իշխանութիւն չկայ Թրիէսթէի մէջ: Բրիտանական եւ ամերիկեան իշխանութիւնները ազատ երկրամասին մէջ հաստատած են «զինուորական կարգուսարք մը »:

5. Փոխանակ ազատ երկրամասի մը որ պիտի կառավարուէր ժողովրդապետութեամբ, Թրիէսթէն վերածուած է անգլեւամերիկեան ապօրէննաւակայանի մը, հարաւային Եւրոպայի մէջ, օտար հողիմը վրայ որ ոչ Մ. Նահանգներուն կը պատկանի, ոչ ալ Մեծն Բրիտանիոյ :

6. Ոստիկանական կամայականութիւնները կը տիրապետեն Թրիէսթէի մէջ եւ անոնք որ կողմնակից են ժողովրդավար կարգուսարքի մը հաստատման, կ'ենթարկուին զսպողական խստութեանց, մինչդեռ պատերազմի ոճրագործները ազատ են :

Ծանուցագիրը յետոյ կը յիշէ թէ Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա 1948 Մարտ 20ին առաջարկեցին Իտալիոյ վերադարձնել Թրիէսթէի երկրամասը: «Արտաքին ճնշում մըն էր այս, ազդելու համար Իտալիոյ խորհրդարանական ընտրութեանց վրայ, եւ փորձ մը յայտնապէս բռնաբարելու Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը »:

Այս մեղադրանքներէն վերջ, Մոսկուայի ծանուցագիրը կը պահանջէ .—

1. Անմիջապէս գործադրել դաշնագրին տրամադրութիւնը, Թրիէսթէի ազատ երկրամասին առժամեայ վարչաձեւի մասին ;

2. Անմիջապէս կառավարիչ մը նշանակել, ինչպէս եւ առժամեայ կառավարական խորհուրդ մը: Որոշել վերջնական վարչաձեւի թուականը :

3. Անմիջապէս ետ կանչել օտար զինուորները եւ ջնջել անգլեւամերիկեան ապօրէն նաւակայանը:

★ Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Թրիէսթէի շրջանին մէջ կը գտնուին 5000 անգլիացի, հինգ հազար ամերիկացի եւ նոյնքան եուկոսլաւ զինուորներ, հսկելու համար ապահովութեան վրայ :

«Կացութիւնը ծանր է»

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, նոյն օրն իսկ խօսելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, խոստովանեցաւ թէ «կացութիւնը ծանր է», բայց «չի կարծեր որ զինեալ ընդհարում պատահի»: Նախարարը կարգով պարզեց Խ. Միութեան յարուցած խնդիրները, որոնց մէկն ալ Տարտանէլի վարչաձեւին փոփոխութեան պահանջն է :

Թրիէսթէի մասին ըսաւ թէ Խ. Միութեան ծանուցագիրը հիմնուած է «շարք մը հինցած մաշած փաստերու վրայ» եւ թէ յայտնապէս կը ձգտի խափանել Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ բարեկամական համաձայնութիւնը: Յետոյ անհեթեթ անուանեց այն վերագրումը թէ Թրիէսթէ վերածուած է զինուորական եւ նաւային կայանի մը :

Գալով Նեղուցներու հարցին, բացատրեց թէ Մ. Նահանգներ եւ Անգլիա պատրաստ են մասնակցելու խորհրդաժողովի մը՝ վերաքննելու համար Մոնթրէօյի պայմանագիրը: Այս առթիւ յիշեց 1946ի ամերիկեան ծանուցագիրը, որ կ'ըսէ թէ Նեղուցներու վարչաձեւի փոփոխութիւնը չի կրնար միայն Սեւ ծովեան պետութեանց վերաբերիլ եւ թէ Թուրքիան պէտք է շարունակէ մնալ գլխաւոր պատասխանատուն Տարտանէլի եւ Վոսփորի պաշտպանութեան :

Մեծ դաւ մը Ալժերիոյ մէջ

300 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Ապահովութեան տեսչութիւնը յաջողեցաւ երեւան հանել քաղաքական դաւ մը, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եւ խուզարկութիւններ կատարելով:

Հետապնդումները կը շարունակուէին քանի մը շաբաթէ ի վեր: Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, անջատողական շարժում մըն էր որ կը խմորուէր, ազգայնական եւ համայնավար կազմակերպութեանց կողմէ: Ուշադրութիւնը մասնաւորապէս կեդրոնացած էր Օրանի եւ Քոնսթանթինի նահանգներուն վրայ, ուր երեւան հանուած է գաղտնի կազմակերպութիւն մը,— «Շարժում ժողովրդավար ազատութեանց յաղթանակին համար »:

Ալժերիոյ կուսակալութեան կողմէ հրատարակուած զեկոյց մը կ'ըսէ թէ ոստիկանութիւնը նախ Քոնսթանթինի, յետոյ Ալժէի նահանգին մէջ երեւան հանեց զինեալ կազմակերպութիւն մը որուն նպատակն էր խափանարար գործեր եւ մահափորձեր կատարել: Ոստիկանութեան ձեռքն անցած են բազմաթիւ փաստաթուղթեր եւ զէնքեր: Ձերբակալուած են 154 հոգի (կարգ մը թերթեր կ'ըսեն երեք հարիւր : Հետապնդումները կը շարունակուին:

★ Փարիզի ոստիկանութիւնը գրաւեց «Algérie Libre» շաբաթաթերթին բացառիկ թիւը, որ բողոքելով ֆրանսական կառավարութեան մեղադրանքներուն դէմ, կ'ըսէր թէ «ահուսարսափ կը տիրէ Ալժերիոյ մէջ :

Համազգային Սգատօնը Փարիզի մէջ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1915 ԱՊՐԻԼ 11–24Ի

Նախաձեռնութեամբ ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ եւ մասնակցութեամբ ԱԶԳ. ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ:

23 Ապրիլ ժամը 2·30ին, Salle Gaveau, 45–47, rue de la Boétie, (métro Miromesnil):

Կը խօսին ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ, (Հայ. եկեղեցի), Հ. ՔԻԼԵՐՃԵԱՆ վրդ. (Հայ կաթողիկէ համայնք), ՊԱՏ. Գ. ՍԻՍԼԵԱՆ (հայ բողոքական համայնք), Հ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ (Մխիթ. Միաբանութիւն) :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (երգէոն), Պ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Փարիզի ՅՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ՆՇԱՆ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ :

Մուտքը ազատ է:

★

Այս առթիւ Ամերիկայի առաջնորդ Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան կը պատարագէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, քարոզելով եւ նախագահելով բիւրաւոր նահատակներու հոգեհանգիստին:

Մեծ Եղեռնի տարեդարձին առթիւ վեր. Գ. Սիսլեան կը քարոզէ այսօր, կիր. ժամը 10.45–ին, 58 rue Madame, métro N. D. des Champs եւ St. Placide:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այսօր, կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, Cinéma Odéon, La Canebière:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այսօր, կիրակի, ժամը 14.45ին, Bourse du Travail, Place Guichard:

★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ի յիշատակ Ապրիլ 11–24ի զոհերուն, Ապրիլ 23ին կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Montmartreի Sacré – Coeurի մէջ :

★

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ ազգ. բոլոր կազմակերպութեանց: Այս կիրակի, ժամը 21ին, Salle des Fêtesի մէջ, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ: Առտուն ժամը 11ին հոգեհանգիստ եկեղեցիին մէջ:

ՀԱՅ. ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ժան Կուժոնի մեր բուժարանին մէջ ատամնաբուժարան մը բանալու ձեռնարկած ըլլալով, կոչ կ'ընէ մեր հայրենակիցներուն, որպէսզի կամաւոր նուէրներով օժանդակեն այս օգտակար ձեռնարկին, օժտելով զայն արդիական գործիքներով: Նուէրներ կարելի է ուղարկել Միութեան գանձապետ՝ Տօքթ. Ա. Տէր Անդրէասեանի, 9 rue Blainville, Paris (5), եւ կամ անոր չէք փօսթալի հաշւոյն c/c Paris 5416: —61:

ՋՈՒԹԱԿԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne :

Լեւոն Ղեւոնդեան

Մարսէյլի «Լիսէ Միւզիքալ»էն Ա. մրցանակաւոր

կուտայ իր տարեկան նուագահանդէսը: Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. ԱՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆ :

Յայտագրին մաս կը կազմեն ՄՈՑԱՐԴ (Sonate en ut majeur), ՎԻՎԱԼՏԻ (Concerto en ré majeur), ՏԸ ՊԷՐԻՕ (9e Concerto en la mineur) : Իսկ հայկական շատ կարեւոր բաժինը կը բաղկանայ 20ի մօտ կտորներէ, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ, Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ եւայլն լաւագոյն էջերէն :

Օր. ԱՄԱԼԻԱ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Պ. ՎԱՀԷ ԼՈՐԷՆԵԱՆ
Ամուսնացած

Մարսէյլ, 16 Ապրիլ 1950 Տրակինեան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերուհի Ս. Նշանեանի բնակարանը, 56 rue des Camélias : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent: Կը խօսի Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ: Նիւթը՝ «Շարժանկարի արուեստը»:

ՓԱՌԱՏՕՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Cinéma Magnan: Դրօշակի յանձնումի արարողութիւն, ի ներկայութեան պաշտօնական անձնաւորութիւններու եւ ֆրանսական ռազմիկներու վարչութեանց: Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՍԻՆԷՄԱՅԻ ՍՐԱՀ ՄԸ

Ամէն առաւօտ մաքրելու համար հայ աշխատաւորուհի մը կը փնտռուի: Դիմել ամէն օր ժամը 9—12 Cinéma Gambetta – Etoile, 105 Ave. Gambetta, Paris (20):

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ընկեր Խողեան, Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին սարքած խնջոյքին առթիւ նուիրած է Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին 250 ֆրանք, «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին 250 ֆր.:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՇԱԲԱԹԸ

Հայ Նախկին Ռազմիկներուն Ընկերակցութիւնը, սեղմելու համար Ֆրանքօ – Հայկական համերաշխութեան կապերը, կազմակերպած է.—

2. Տարին մէկ օր յատկացուած է մեզի, արծարծելու համար Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բոցը, Յաղթական կամարին տակ :

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, զուգակցութիւն մը ստեղծելու համար Հայկական Մեռելոցի եւ Անծանօթ Զինուորի խորհուրդին միջեւ, այս տարի նշանակած է Ապրիլ 29ի Շաբաթ օրը :

Թափորը պիտի կազմուի Avenue des Champs Elysées, métro Georges Vի վրայ ու զինուորական նուագախումբով պիտի առաջնորդուի դէպի Etoile, Անծանօթ Զինուորին դամբանը :

Թափորին կրնան ու պէտք է մասնակցին բոլոր Հայերը բացի կիներէն եւ մանուկներէն, որոնք կրնան հետեւիլ թափորին քովերէն :

Գ.— Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով եւ բարձր թոյլտուութիւնովը էնվալիտի զինուորական կրօնական վարչութեան, Հայ Նախկին Ռազմիկները հայածէս պատարագ մը կատարել պիտի տան էնվալիտի Սէն Լուի եկեղեցիին մէջ, 30 Ապրիլ Կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 11·45ին: Այս բացառիկ պատարագին Հայերը պէտք է ներկայ ըլլան խուռներամ, ժամը ճիշդ 11·45ին:

Այս երկու հանդիսաւոր արարողութեանց պիտի մասնակցին բազմաթիւ օտար պատուիրակութիւններ իրենց դրօշներով :

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համար դիմել կամ հեռախօսել Պ. Սուրէն Ճերմակեանի, 35 rue de la Boétie: Tél. Ely. 35.48:

Նախագահ Ռ. Միութեան
ԳԱՌՆԻԿ ՄՈՄՃԵԱՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս․ 800 ֆր․, Տար․ 1600, արտ․ 2500 ֆր․
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 25 AVRIL 1950 Երեքշաբթի 25 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6136–Նոր շրջան թիւ 1547

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՆՍՈՎՈՐ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ

ՃԱՌԵՐԸ ԽՕՍԵՑԱՆ ՉՈՐՍ ՀՈԳԵՒՈՐ ՊԵՏԵՐ

Ինչպէս կը ծանուցուէր շաբաթներէ ի վեր, կիրակի կէսօրէ վերջ Սալ Կավոյի մէջ տեղի ունեցաւ Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակի տօնակատարութիւնը, անսովոր բազմութեամբ: Այս տարի Սգատօնին կազմակերպութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած էին երեք Ցարանուանութեանց հոգեւոր պետերը, մասնակցութեամբ բոլոր ազգային կազմակերպութեանց :

Այդ կազմակերպութիւններէն բաղկացեալ մասնաւոր յանձնախումբ մը ստանձնած էր հանդէսին բոլոր կարգադրութիւնները, որոնց իր անվերապահ աջակցութիւնը բերաւ Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը :

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր եւ շարժելու տեղ չկար գետնայարկէն մինչեւ վերնատունը: Բազմութիւն մը ժողովուրդի բոլոր դասերէն, երկիւղած ու կարգապահ, որ 35 տարի վերջն ալ կը վերապրէր 1915ի Մեծ Ոճիրին զարհուրանքը :

Ամբողջ սրահը մէկ մարդու նման ոտքի կանգնեցաւ, երբ մեր համակրելի արուեստագէտը, Օհան Տուրեան մեծ երգեհոնին վրայ հնչեցուց Շոփէնի մահերգը : Ու ոտքի մնաց ամբողջ նուագի տեւողութեան, որպէս յուղարկաւորը այն հսկայ թափօրին, որ 1915 Ապրիլ 11–24ին յառաջացաւ մարտիրոսը դարձաւ մեր մէկ միլիոն նահատակներուն :

Եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» դպրաց երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ․ Ն․ Սերգոյեանի, ներդաշնակօրէն երգեց «Տէր Կեցօն» ու «Ով մեծասքանչը»: Առաջին բանախօսն էր Կաթող․ պատուիրակը, Արտաւազդ արք․ Սիւրմէեան, որ նախ յիշեց կատարուած աշխատանքները, սգատօնը իր արժանի վեհութեան եւ համազգային արտայայտութեան մը վերածելու համար: Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք անկեղծ եւ անվերապահ կերպով իրենց աջակցութիւնը բերին անոր յաջողութեան համար: Ծանրացաւ մասնաւորաբար միութեան ու եղբայրական համերաշխութեան բարիքներուն վրայ բաղդատեց մեր երէկը, կոտորուած ու թշուառ խլեակներ, այս հիւրընկալ երկրին դրան առջեւ, այս օրուան բարգաւաճ գաղութին հետ: Եւ խօսքը ուղղելով ներկայ բազմութեան, շնորհակալութիւն յայտնեց որ լըսուած էր իր կոչը, այս նուիրական օրը իրարու քով գալու եւ միասնաբար յարգելու յիշատակը այն Մեծ Մեռելներուն որոնք արիաբար եւ հաւաքաբար մարտիրոսացան, իբրեւ հայ ժողովուրդին զաւակներ: Այս առթիւ յիշեց թէ այնքան զոհողութիւններէ վերջ ունինք հայրենիք մը որ կը բարգաւաճի :

Օր․ Ճինճեան դաշնակի վրայ նրբութեամբ նուագեց երկու աւուր պատշաճի կտորներ, Տրտունջ՝ Ստ․ Էլմասի եւ Մահերգ՝ Լիսթի: Օր․ Ա․ Առաքելեան երգեց «Հով Արէք»ը Կոմիտասէն եւ «Մի լար, կ'անցնի» Ռ․ Մելիքեանէն: Մասնաւորաբար այս վերջին երգը՝ այնքան յուզումով երգուած, խոր տպաւորութեան տակ պահեց ամբողջ սրահը, արցունք խլելով շատերէն :

Երկրորդ բանախօսն էր կաթողիկէ համայնքին ժողովրդապետը, Հայր Ղեւոնդ Վ․ Քիլէրճեան որ պանծացնելով մեր ժողովուրդին վերապրելու, կերտելու, տոկալու բացառիկ ուժը, ըսաւ․ «Ով է յաղթականը, ա՞ն որ սրածեց մէկ միլիոն անմեղներ: Ո՞վ է յաղթականը, ա՞ն որ սարսափով, բռնութեամբ, կեդրոնացման կայաններով, ոճիրով ու մահով կ'ուզէ խորտակել արդարութիւնը եւ ազատութիւնը: Ո՞ւր են յաղթած բռնակալներն ու ոճրագործները:. Յաղթականը միշտ ալ եղած է ան որ տոկացեր է այդ բոլորին, որ իր անմեղ ու սուրբ արիւնով Արդարութեան եւ Ազատութեան փառքն է նուիրագործեր ու առով իսկ յաղթեր բռնակալին ու ոճրագործին»:

Երգչախումբին «Ով Գերահրաշ»էն եւ «Տէր Ողորմեա»էն վերջ, Պ․ Գմբէթեան արտասանեց Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը, եւ Յովհ․ Թումանեանի «Կանչը», երկուքն ալ նոյնքան գեղեցիկ թէ իրենց բովանդակութեամբ եւ թէ արուեստագէտին արտասանութեամբ :

Օր․ Հ․ Թորոսեան վարդապետին «Անտունի»ով եւ Տիգրանեանի «Անչեղութիւն» օրհներգով, (վերջինը ընկերակցութեամբ երգեհոնի), խորացուց սգատօնին հոգեցունց վեհութիւնը:

Երրորդ բանախօսը, Հայր Սահակ Վ․ Տէր Մովսէսեան, Մխիթարեան վարժարանի տեսուչը, իր պատմական հմտութեամբ պրպտելով հայ ժողովուրդին հեռաւոր անցեալը, եկաւ մինչեւ «Վարդանանք» ու մեր ժամանակակից դէպքերն ալ վկայ կանչելով, սրտաբուխ եւ կրկնակի հրաւիրեց հայ ժողովուրդը միաբանութեան ու համերաշխութեան, որոնցմէ պիտի ստանայ իր կորովը, տոկալու, կերտելու եւ միշտ բարձրանալու կամքը ու հաւատքը:

Կաթող․ պատուիրակին հրաւէրով խօսք առաւ նաեւ Ամերիկայի Հայոց առաջնորդը, Տիրան եպիսկ․ Ներսոյեան, որ Երուսաղէմէն եկած էր իր թեմը վերադառնալու համար եւ առտուն պատարագած ու քարոզած՝ եկեղեցին: Պատկերացուց հայ ժողովուրդին ներկայ վտանգաւոր ու անբաղձալի վիճակը, որ հետեւանք է, փոքր ժողովուրդներուն մէջ, իրենց կրած դժբախտութեանց ու ծանր տագնապներուն:

«Այսպէս է բոլոր պզտիկ ազգերու վիճակուած ճակատագիրը, երբ միայն իրենց մէջ կը փնտռեն յանցաւորները եւ անոնց գլխուն կը թափեն մեծ դէպքերու պատասխանատուութիւնները, թէեւ այդ ժողովուրդներու կամքէն ու հնարաւորութիւններէն դուրս եղած ըլլան այդ դէպքերը ու անոնց հետեւանքները: Իրար ուտելու այս քաղաքականութիւնը կը կոչուի պալքանիզմ : Պէտք չէ զայն փոխադրել մեր մէջ: Որեւէ բանի մէջ ճեղք մը միշտ վտանգաւոր է: Բանակ մը երբեք չի կրնար յաղթել, երբ միասին չի քալեր: Ճակատներու բաժնուած ուժ մը կը դադրի ուժ ըլլալէ: Մենք պէտք ունինք միահաղոյն եւ միաձոյլ մեր ուժերուն, քանի որ այնքան տկար ենք: Եթէ տեսնուած այդ ճեղքերը ըլլային մակերեսային եւ ոչինչ պատճառներէ յառաջ եկած, աւելի դիւրին էր դարմանը: Ցաւալին այն է որ խոր են այդ վէրքերը: Ո՜րքան ծիծաղելի կը դառնանք, երբ անհաշան պզտիկ տարակարծութիւններով կը սպառենք մեր ժամանակն ու կորովը: «Այս պէտք է խօսի, ան պէտք չէ խօսի» եւն․:

Այսպիսի օրերու մէջ մենք պէտք ունինք ժողովուրդին բոլոր ուժերուն: Այս յիշատակի տօնը չի կրնար տարիներ շարունակ սգատօն մը ըլլալ : Սուգը սեւով կը ներկայանայ միշտ, մենք կանաչով կ'ուզենք ծաղկազարդել մեր ժողովուրդին վերապրումը, եւ այդ առանց ճեղքուածքի» :

Կոմիտաս երգչախումբի «Հայր մերը» ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, որպէս հանդիսատի վերջին աղօթքը մեր անթաղ նահատակներու գերեզմաններուն առջեւ: Սգատօնին փակումը կատարեց կաթող․ պատուիրակը :

★ Բեմին երկու կողմերը իրենց դրօշներով բարեւի կեցած էին Հ․Մ․Ը․Մ․ի Արիները եւ արենոյշներ առաջնորդութեամբ Պ․ Վ․ Անդէասեանի, իսկ Մխիթարեան վարժարանի սաները, 40 պատանիներ իրենց յարգանքի բաժինն էին բերած օրուան տօնին :

★ Հայ բողոքական համայնքին հոգեւոր հովիւը, Պատ․ Գ․ Սիսլեան, բացակայ էր անակնկալ պատճառով մը :

★ Բեմին վրայ, սեղանին առջեւ դրուած էին կարգ մը պատկերներ՝ բաղդատելու համար երէկը (ջարդ) եւ այսօրը (հայրենիքի բարգաւաճումը), ինչպէս եւ պատճէնները կարգ մը փաստաթուղթերու զորս տարիներ առաջ հրատարակեց Ա․ Անտոնեան :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ եւ վարչապետը Վոռիան այցելելով, քաղաքական ճառեր խօսեցան: Նախագահը (ընկերվարական) դատապարտելով համայնավարներու գործունէութիւնը, ազդարարեց թէ սահմանադրութիւնը կը բռնաբարուի «ժողովուրդի մէկ հատուածին առաջնորդներուն կողմէ որոնք բռնօրէն կ'ըմբոստանան օրէնքներուն դէմ: Իմ պարտականութիւնս է գործադրել օրէնքը »: Նախագահը միեւնոյն առեն շեշտեց թէ անհրաժեշտ է իրականացնել «ընկերային արդարութիւնը»: Վարչապետն ալ ազդարարեց թէ բարեկարգութիւնը պիտի պաշտպանուի խռովայոյզ տարրերու դէմ: «Երկիրը արդարութիւն կ'ուզէ եւ պիտի ունենայ հանրային խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ պիտի ունենայ: Օրէնքը պիտի յաղթէ թշուառութիւնը չահագործողներուն, բոլոր եսասիրութեանց եւ քաղաքական հաշիւներուն որոնց աղբիւրը ֆրանսական չէ » :

«Կարելի չէ համաձայնիլ Խ․ Միութեան հետ, մինչեւ որ...»

Մ․ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պ․ Էչիսըն, Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը, շաբաթ օր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ամերիկեան Թերթերու Հրատարակիչներու ընկերութեան առջեւ, անգամ մը եւս պարզելով միջազգային կացութեան ծանրութիւնը : Այս առթիւ յայտարարեց թէ «կարելի չէ համաձայնիլ կամ համաձայնութեան փորձ մը կատարել Խ․ Միութեան հետ, մինչեւ որ ան մէկդի չդնէ նախայարձակման գաղափարները: Նախայարձակումը կը նշանակէ ոչ միայն զինուորական յարձակում փորձել, այլեւ քարոզչական պայքար մղել եւ գաղտնապէս ներսէն խախտել ազատ երկիրներ » :

Նախարարը մանրամասնօրէն պարզեց ամերիկեան տեսակէտը՝ ազատութեան եւ գաղափարներու զանազանութեան մասին: «Մենք սիրով կ'ողջունենք անոնք որ մեզմէ տարբեր կը մտածեն: Կ'ողջունենք անոնք որ նոր գաղափարներ կը յայտնեն: Մենք չենք ուզեր շղթայուիլ անցեալի գաղափարներով, ոչ ալ միակ նեղ կաղապարի մը կառչիլ: Մենք միայն մէկ սահմանափակում կ'ընդունինք ազատութեան համար․— Մեզմէ իւրաքանչիւրը զայն պէտք է գործածէ այնպէս որ ուրիշներ ալ նոյն իրաւունքը վայելեն: Ես իմ ազատութիւնս պէտք է գործածեմ այնպէս որ չխանգարէ քու ազատութիւնդ»:

Յետոյ երկարօրէն բացատրեց ազատութեան եւ խաղաղութեան սպառնացող վտանգները :

— «Վտանգը կուգայ կարգուսարքէ մը որ կը ժխտէ մեր ընդունած սկզբունքները: Խորհրդային համայնավարութիւնը չի հանդուրժեր գաղափարներու զանազանութեան: Անոր համար չարիք է ազատութիւնը: Ան կ'ըսէ թէ ոճրագործներ են անոնք որ մտածումի ազատութեան կը հետեւին, որ կը համարձակին շեղիլ Կրեմլինի գծած վարդապետութենէն: Ան կ'արգելափակէ կամ կը մահացնէ այդպիսիները: Այս մոլեռանդ վարդապետութիւնը կը տիրապետէ աշխարհի ամենամեծ պետութիւններէն մէկուն վրայ: Պետութիւն մը որ իր արբանեակներով տէր–տիրական է հարիւրաւոր միլիոն ժողովուրդներու եւ որ այսօր ունի զինուորական ամենամեծ կազմակերպութիւնը »:

Բացատրելէ վերջ թէ համայնավարութիւնը իր գործունէութեան համար գլխաւոր նշաւակէտ ընտրած է Մ․ Նահանգները, Պ․ Էչիսըն հետեւեալ վեց կէտերը առաջարկեց, հակազդելու համար «այն վտանգին որ կը սպառնայ խախտել մեր քաղաքակրթութեան հիմն իսկ, ապահովութիւնն իսկ ազատ աշխարհի ուր կրնայ գոյութիւն ունենալ քաղաքակրթութիւնը »: Ահաւասիկ այդ վեց կէտերը, իբրեւ ուղեգիծ գործունէութեան.—

1․ Անընդհատ ապացուցանել թէ ազատութեան մեր ուխտը հրատապ եւ կենդանի հաւատք մըն է :

2․ Կրկնապատկել ներկայ ծրագիրը, ծանօթացնելու համար ազատութեան արժէքը ի սփիւռս աշխարհի: Լրագրողները պէտք է աջակցին Թրումընի առաջարկած «ճշմարտութեան արշաւին »:

3․ Խոհեմութեամբ եւ իմաստութեամբ կազմակերպել ազգային պաշտպանութիւնը: Մենք ունինք իմացականութիւնը, արտադրական կարողութիւնը, վճռականութիւնը եւ նիւթական աղբիւրները :

4․ Բարելաւել Ամերիկացիներու եւ ուրիշներու նիւթական կեանքը, օգնութեան ներկայ եւ ծրագրուած միջոցներով, ինչպէս եւ առեւտրական դրութիւն մը հաստատելով: Այսինքն յառելով միջազգային առեւտրական կազմակերպութեան մը եւ աւելի շատ գնումներ կատարելով արտասահմանէն: Մենք այժմ աւելի կը ծախենք քան կը գնենք եւ ամերիկացի հարկատուն է որ կը վճարէ ծախքը: Կարելի չէ այսպէս շարունակել:

5․ Քաղաքականապէս, կազմակերպել ազատ աշխարհը, տարածելով եւ բարելաւելով արեւմտեան աշխարհին ներկայ գործակցութեան ցանցը եւ զայն օգտագործելով «յանդգնութեամբ եւ երեւակայութեամբ »:

6․ Շարունակել համաձայնութեան գետին մը գտնել Խ․ Միութեան եւ խորհրդային ճակատին հետ, այն յոյսով թէ ցորչափ աւելի զօրանայ Արեւմուտքը, նոյնքան պիտի դիւրանայ համաձայնութեան մը յանգելու գործը»:

Այս խօսքերէն վերջն էր որ շեշտեց թէ «կարելի չէ համաձայնիլ, մինչեւ որ», եւայլն :

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ․ Նահանգներու զինեալ ուժերուն հրահանգուած է ծրագիրներ մշակել, հինգ տարի եւս գրաւման տակ պահելու համար Գերմանիան, «իբրեւ Նախապատրաստութիւն զօրացնելու Եւրոպայի զինուորական եւ տնտեսական ապահովութիւնը »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԵՂԱՒ Սուրիոյ եւ Լիբանանի խորհրդային դեսպանը, Պ․ Սոլոտ: Իրեն յաջորդեց Պ․ Տավացէ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԱՆԱԼԻՆ

Ա.

Ինչպէս շաբաթներ առաջ գրեց «Յառաջ», «Le Parisien Libéré»ի մասնաւոր թղթակիցը վերջերս քննական պտոյտ մը կատարեց դէպի Իրան, որ հարուստ է քարիւղի հանքերով: Ունի նաեւ ուրանիում, որ տակաւին չէ շահարկուած: Այդ պատճառով ալ Անգլեւամերիկացիներու այնտեղ ներկայութիւնն ու պայքարը մէկ կողմէ, Խ. Միութեան պայքարը միւս կողմէ: Թղթակիցին գեղեցիկ բացատրութեամբ «երեք գամբռեր՝ ոսկորի մը շուրջ, երեքն ալ կը մռլտան, բայց ոչ մէկը կը համարձակի յառաջանալ»:

Հետեւինք, ուրեմն, իր քայլերուն մեծ ոստումներով:

Թղթակիցը շրջած է Իրանի մէկ ծայրէն միւսը: Ճանչցած ամէն տեսակի մարդիկ:

Մէհր – Ապատի օդակայանէն դէպի Թէհրան, քանի մը քիլոմեթր է ինքնաշարժով: Ճամբուն վրայ կը վխտան նոր ու գեղեցիկ ամերիկեան ինքնաշարժեր: Խանութներ լեփ – լեցուն, մանաւանդ ամերիկեան ապրանքներով: Ընդարձակ ծառուղիները՝ Իսթանպուլ, Սաատի, Նատիրի: Ահա Թնդանօթի հրապարակը: Ազգային դրամատունը, նոր ոճով, կիսաւարտ թատրոնը, նոյնպէս կիսաւարտ Արդարութեան նախարարութիւնը: Լալէ – զարի առեւտուրի փոքր փողոցները: Ժողովուրդին հագուստը մօտաւորապէս եւրոպական է: Ահա Հրեաներ՝ քաֆթանով, փաթթոցաւոր Հնդիկներ, Մոնկոլներ, Քիւրտեր, Հայեր, Քաղդէացիներ, Հունգարներ, Լեհեր եւն.:

Գիշերային տուներուն եւ պառերուն մէջ, ամերիկեան եւ անգլիական սպաներ, երկրաչափներ, օդանաւորդներ եւ... աղջիկներ: Շամփանիան ջուրի պէս կը հոսի:

Ծանօթ մահափորձին հետեւանքով փողոցներուն լոյսերը մարած էին: Թղթակիցը դուրս կ'ելլէ եւ կը կորսուի ամայի քաղաքին մէջ: Կ'ըմբոշխնէ գիշերուան գեղեցկութիւնը, բոլորովին մութ իր երկինքով, իր պսպղուն աստղերով, եւ այն հանդարտութիւնը փողոցներուն, ուրկէ ոչ ոք կ'անցնի: Երբեմն կը հանդիպի թափառական շուներու տարօրինակ խումբեր, որոնց մէջ կը գտնուին զանազան ցեղեր: Խումբը կը հետեւի իրեն, շուրջը կը դառնար քիչ մը ատեն: Յետոյ մինակ կը թողուր առանց պատճառի, մինչեւ որ ուրիշ խումբ մը գար հետեւելու իրեն: Կարծես խորհրդաւոր ամբոխ մը կ'առաջնորդէր ամայի քաղաքին մէջէն:

Կը յառաջանայ այսպէս քիչ մը ատեն, մինչեւ որ ինքզինքը կը գտնէ փոքրիկ փողոցի մը ծայրը, ուրկէ տարօրինակ հոտ մը կը բուրէր.— ափիոն Այն ատեն կը հասկնայ որ մինչեւ հիմա իր տեսածները կեղծ երեսներ էին, անոնք Իրանը չէին, այլ խարկանք ու աչքի պատրանք, անոնց ետեւն է որ կը գտնուէր բուն Իրանը: Տարեհի եւ մոնկոլ խաներուն Պարսկաստանը:

Ահա շուկան՝ կամարազարդ նման հռոմէական կաթողիկէի մը ստորին կողին: Մութ է, հաճելի զովութիւն մը կը տիրէ այնտեղ, նոյն իսկ ամենատաք օրերուն: Խիստ բազմութիւն, բայց չկայ մեծ պողոտաներու աշխուժութիւնը: Այստեղ հին Պարսկաստանի կեդրոնն է, հոս ժամանակը կը կորսնցնէ իր կարեւորութիւնն ու արժէքը: Կիներուն մեծ մասը կրկրեն «չատըր», երկար սեւ քօղ մը, զոր կը հագնին միւսլիմանները Պարսկաստանի մէջ: Մոլլաներ փաթթոցաւոր, մօրուսաւոր տէրվիշներ, ճերմակ վերարկուներով, կացինը ուսերուն Ալիի սուրբ անունը կը պոռան, շղթաները թօթուելով: Կ'անցնի մեռելական թափօր մը: Ընտանեկան պարագաներն ու բարեկամները կր կրեն լամբարներ, կը յառաջանան դանդաղօրէն, տխուր երգեր երգելով:

Շուկան կեդրոնն է նաեւ առեւտուրին: Ամէն բան կը գտնուի այստեղ: Սկսեալ պղինձ կամ արծաթ սամովարներէն, թանկարժէք գորգերէն, հին գոհարեղէններէն մինչեւ արդիական մեքենաներու կազմածներ, կերպասեղէններ, մետաքսեղէններ՝ Հնդկաստանէն, Մանչէսթըրէն, Լիոնէն:

Արդիական քաղաքին կից կը գտնուի ուրիշ քաղաք մը: Այստեղ չկան ինքնաշարժեր, այլ միայն փոքրիկ էշեր, որ կ'անցնին աղտոտ նեղ փողոցներու մէջէն: Այրերը ֆէսլաh կը դնեն, իսկ կիները, առանց բացառութեան, կը կրեն սեւ քօղ: Տուները շինուած են յարդախառն շաղախէ: Շատ յաճախ խանութ ըսուածը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ պատին մէջ փորուած ծակ մը:

Թմրեցուցիչ խմողներուն, մարդասպաններուն եւ զանազան անառակութեանց բոյնը հոս է:

Ահա ծխատուն մը: Մեծ սենեակ մը, տախտակամածէն քիչ բարձր փոքրիկ թախտեր, գորգերով ծածկուած: Ամէն կողմ մարդիկ կկզած ածուխի փոքրիկ կրակարաններու շուրջ, հաշիշ կը ծխեն: Սրահին մէջ անկիւն մը, իրարու մօտ սեղմուած են չորս հոգի, ըստ երեւոյթին աղքատ: Իրենցմէ մէկը, եւ միշտ նոյն անձը, հաշիշը ուժով մը կը քաշէ, յետոյ իր մօտ գտնուողին բերանէն կը համբուրէ, անոր փոխանցելու համար իր արտաշնչելիք ծուխը: Ասիկա ալ կը փոխանցէ քովինին՝ նոյն կերպով. եւ այսպէս յաջորդաբար:

Կառավարութիւնը ափիոնին վաճառումը արգիլած ըլլալով, գիները բարձրացած են: Եւ ծխամոլները զանազան հնարքներ կը գտնեն: Առաջին անձը որ հաշիշը կը քաշէ, կը վճարէ 20 րիալ (100 ֆրանք), երկրորդը՝ 10 րիալ, երրորդը 5, չորրորդը ոչինչ:

Պաշտօնատար մը կը բացատրէ.

— «Իրանը Եւրոպացիներու համար ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ քարիւղի շտեմարան մը եւ ռազմագիտական դիրք մը: Սովետները կ'ուզեն մեր երկիրը վերածել տեսակ մր սահմանային շուկայի՝ պաշտպանելու համար Կովկասը: Իսկ Անգլեւսաքսոնները կը փափաքին զայն տեսնել միջնաբերդ մը, արգիլելու համար ռուսական յառաջխաղացումը Միջին Արեւելք: Սակայն ոչ ոք կը խորհի թէ Իրան երկիր մըն է, որուն բնակիչները իրաւունք ունին անկախ ապրելու:

«Մեզ կը մեղադրեն որ կռուող չենք, չենք յարգեր մեր յանձնառութիւնները: Ինչո՞ւ համար կռուինք: Պաշտպանելու համար անգլիական քարիւղն ու ամերիկեան շահե՞րը: Ինչո՞ւ յարգենք մեր դաշինքները, երբ անոնք մեզի պարտադրուած են բռնութեամբ: Ատիկա պիտի նշանակէր յանձնուիլ Ռուսերուն, մեր ձեռքերն ու ոտքերը կապուած»:

Անգլեւիրանեան Ընկերութեան քարիւղի դաշտերը կը սկսին Քիրմանշահէն, Իրանի Քիւրտերուն գլխաւոր քաղաքը: Ընկերութիւնը այժմ կը շահարկէ 162.000 քառ. քիլ. տարածութեամբ հողամաս մը: Տարեկան արտադրութիւնն է ներկայիս քսան միլիոն թոն, կը հաշուեն մօտ ատենէն կրկնապատկել այս թիւը: Իսկ տարեկան զուտ շահ՝ ինը միլիոն անգլ. ոսկի:

Ընկերութեան պատկանած տարածութեան մէջ մարդ ինքզինքը կը գտնէ անգլիական հողի վրայ: Ամէն ինչ Անգլիա է այնտեղ եւ կը կառավարուի Ընկերութեան կողմէ, փոխադրութեանց միջոցներէն մինչեւ հեռաձայնի, հեռագրի, խմելու ջուրի, բժշկական սպասարկութիւնը: Անգլիացի պաշտօնեաները տեղաւորուած են հանգստաւէտ հիւղակներու մէջ: Ակումբներ, աւազաններ, եւ մարզադետիններ, որ երազ կը համարուին, աշխարհի այս ամենատաք մասերէն մէկուն մէջ:

Ընդհակառակն 33.000 Իրանցի բանուորները կ'ապրին շատ խեղճ ու նախնական պայմաններու մէջ: Երախաներ բոլորովին մերկ, կը խաղան փոքրիկ փողոցներուն մէջ, թշուառ կիներ դրամ կը մուրան անցորդներէն:

Ընկերութիւնը նախատեսելով այս անհաւասարութեան հետեւանքները, ձեռնարկած է բանուորական տուներու շինութեան:

Աշխարհի ամենամեծ հորը կը գտնուի այստեղ, որ առանձին կ'արտադրէ տարեկան երեք միլիոն թոն քարիւղ:

Մինչեւ վերջերս Իրանի կառավարութիւնը կը ստանար շահարաժնին 11 առ հարիւրը, տարեկան իբր երկու միլիոն 200.000 անգլ. ոսկի, կառավարութեան բողոքին վրայ հիմա կը վճարեն 20 առ հարիւր:

Բացատրելով 1946ի Ատրպատականի դէպքերը, պարսիկ երիտասարդ փաստաբան մը, կը գոչէ յուսահատ.—

— Երեք մեծ պետութիւններն ալ իրար կ'արժեն: Անոնք կը կռուին իրենց համար միայն: Շատ քիչ կը մտածեն մեր անկախութեան մասին: Իրանը քարիւղի հանք մըն է, զոր կը շահագործեն ուրիշներ, եւ ռազմադաշտ մը, ուր վաղը կոկորդ կոկորդի պիտի գան մեծ պետութիւնները:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Երգիծանքը հայ գրականութեան մէջ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պուալօ, իր Քերթողական Արուեստին մէջ, այլեւս տաղտկացած՝ կարգ ու կանոն չճանչցող կամ երկրորդական արժէքի տէր բանաստեղծներու յիշատակութենէն, երբ կը հանդիպի Մալէրպին, գոհունակութեան հետեւեալ հառաչանքովն է որ կ'ողջունէ զանի.— Enfin, Malherbe vint!

Մենք ալ հիմա, երգիծական կարկտուքներէն ազատելով, երբ կը հասնինք ԺԹ. դարու վերջին քառորդին, միեւնոյն գիտակից հիացումովն է որ պիտի գոչենք.— «Ահա վերջապէս Պարոնեանը...»:

Յակոբ Պարոնեան ծնած է 1843ին Էտիրնէ, ուր ստացած է իր նախնական ուսումը, աշակերտելով Պօղոս վարժապետին (յետագային Ներսէս պատրիարք): Զուարթաբանելու ընդունակութիւնը շատ կանուխէն յայտնուած է իր մէջ: Անգամ մը, թուաբանութեան դասի պահուն, ուսուցիչին ներկայութեանն իսկ, բայց անոր մէկ անուշադիր վայրկեանին, ճարը կը գտնէ՝ գրատախտակին վրայ գրելու. «Հրաժարիմք ի դիւաքանութենէ եւ յամենայն կոտորակաց նորա»: Այդ օրը, Պարոնեան փալախայով կը պատժուի, բայց հայ երգիծական ամէնէն վաւերական տաղանդը արդէն արձակած էր իր առաջին ծիլը, այնքան կենսունակ ու այնքան ամուր որ ոչ մէկ խոչընդոտ կրցաւ կասեցնել անոր աճումը: Պարոնեան իր կոչումին հետեւեցաւ ոչ միայն ի հեճուկս տնտեսական դժուարութիւններու, այլ նաեւ ընդդէմ այնպիսի փորձութիւններու որոնք իրեն լուրջ երաշխիքներ կ'ընծայէին տիրանալու նիւթական բարւոք կացութեան մը: Կամովին ընդունեց անապահով ու աստանդական կեանքի մը տաղտկութիւնը, հաւատարիմ մնալու համար իր գրական խառնուածքին:

Իր գործին մէջ կարելի է երեք գլխաւոր բաժանում կատարել, Ա.— Առօրեայ հրապարակախօսական գրուածքներ, ինչպէս է Հօsիոսի Ջեռատետրը: Բ.— Բարացուցական գրուածքներ, որոնք կը կազմեն հեղինակի տաղանդին ամէնէն ցայտուն կողմը, քանի որ ասոնց շարքէն են Ազգային Ջոջերն ու Մեծապատիւ Մուրացկանները: Գ.— Թատերական երկեր.— Արեւելեան ատամնաբոյժը, Պաղտասար Աղբարը, Շողոքորթը, եւայլն:

Առանձին հատորներով լոյս ընծայուած իր գործերը պատկառելի դէզ մը չեն ձեւացներ, բայց Պարոնեանի ամբողջ արտադրութիւնը այդ հատորներուն մէջ չէ: Ան վարած է «Մեղու», «Թատրոն» եւ «Խիկար» գաւեշտաթերթերուն խմբագրութիւնը, ուստի եւ իր գրչի արտադրութեանց մէկ կարեւոր մասը կր գտնուի այդ պարբերական հրատարակութեանց մէջ: Այս բոլորին մէջ Պարոնեան կը հարուածէ մարդոց մոլութիւնները, ուր ալ հանդիպի անոնց: Փառամոլութիւն, շահամոլութիւն, կեղծիք, կէս գիտութիւն, անպարտաճանաչութիւն, շատախօսութիւն եւ այլ կարգի բարոյական թերութիւններ, թիրախ կ'ըլլան իր ճշգրտաձակ նետերուն որոնք, սակայն, նշտրակի մաքրութիւնն ունին ու բուժելու յոյսով է որ կը վիրաւորեն:

Երգիծաբանին՝ տաղանդին չափ ալ անաչառութիւն ու քաջութիւն անհրաժեշտ են: Այս երկու առաքինութիւններն ալ ուշադրաւ աստիճանու կը գտնուին մեր երգիծաբանին մօտ: Պարոնեան ոչ միայն համարձակօրէն հեգնած է հայ եկեղեցիներ, որոնց հետ գործ ունենալը բոլորովին անվտանգ չէր, այլ նոյնիսկ զարմանալի յանդգնութեամբ մը ձաղկած է թուրք կառավարութիւնը: Հայութեան հանդէպ ցոյց տրուած անարդարութեան կապակցութեամբ:

Երբ հեղինակ մը երգիծանքը ընտրած է իբրեւ արտայայտութեան միջոց, կը թուի թէ յարատեւ ճիգի կը կարօտի՝ չզլտորելու համար հեգնանքը դէպի չարախօսութիւն: Ուշադիր ըլլալու է, մանաւանդ, որ իր ոճը չայլասերի գռեհկութիւններով: Այս ճիգը եւ ուշադրութիւնը միշտ անմեկին ընկերները եղած չեն բոլոր երգիծաբաններուն: Մոլիէռ որուն թատերակները արքունիքին մէջ կը ներկայացուէին, այս իսկ պատճառով զերծ մնացած է ակնարկուած թերութիւններէն: Բայց նոյն բանը չենք կրնար ըսել Արիստոփանի մասին որ երգիծաբանութեան հայրն է: Այս հեղինակին մօտ տողեր կան զորս ոչ մէկ դերասան պիտի համարձակէր արտաբերել բեմէն:

Իսկ Պարոնեանի գրիչէն ելած որեւէ էջ կամ պատմութիւն չկայ զոր կարելի չըլլայ կարդալ ամէնէն բարեկիրթ հասարակութեան առջեւ: Պարոնեան ծիծաղ կը յառաջացնէ բայց ոչ զզուանք: Իր ոճն ալ լիովին կը պատշաճի գրուածքի ոգիին: Պարոնեանի լեզուն ուղիղ է, բոլորովին քերականական: Իսկ բառամթերքը ընտրովի է բայց ոչ արուեստակեալ: Չափի ու ներդաշնակութեան այս կիրարկումը, որ կը դիտուի Պարոնեանի գործին մէջ, մէկն է մեր երգիծաբանի փառքի տիտղոսներէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՌԻԾԱՊԱՏՈՒՄ. պաշտօնանկութիւն պարտաւանքի քուէով, Հայոց Պատրիարքարանի արդի ողորմելի կացութիւնը: Գրեց Յ. Գ. Փալագաշեան: Գին 50 դրուշ:

ՁԵՂՑՈՒՄԱՊԱՏՈՒՄ. Ապօրինաւորութիւններ զանազան եւ զարմանազան, գայթակղութիւնք գայթակղութեանց, գողութիւն եւ աւազակութիւն: Գրեց Յ. Գ. Փալագաշեան: Գին 50 դրուշ: Կարելի է, դրամի փոխարէն նորատիպ գիրք մը ղրկել: Հասցէ.— Յ. Գ. Փալագաշեան, Իսթանպուլ, Բանկալթի Համամ, Պիլէզիքճի փողոց, թիւ 16:

ՖԷՍ, ՔՕՂ ԵՒ «ԱԼԼԱՀ, ԱԼԼԱՀ»

Քէմալ Աթաթիւրքի եւ Ըսմէթ Ինէօնիւի Թուրքիոյն մօտ երեսուն տարի՝ արգելք եղած էր կրօնական գործունէութեան, խալամութիւնը նկատելով յենարան սուլթանական կարգուսարքին եւ ուժին:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին շատ բան վերահաստատուած է առանց չընդալից հրամանագրերու: Դպրոցներուն մէջ կրօնքի դասաւանդութիւնը ի պատուի է նորէն եւ մզկիթները հետզհետէ կը լեցուին ծերերով եւ երիտասարդներով: Երկու տարիէ ի վեր Թուրքերը արտօնուած են Մեքքէ եւ Մէտինէ ուխտի երթալու, ինչ որ ամէն մէկուն աւելի քան 700 տոլար կ՚արժէ: Ու երբ կարաւանը դէպի հարաւ շարժի, մէջտեղ կը հանուին ֆէսն ու քօղը եւ գոյնզգոյն հնօրեայ հագուստները, որոնք տասնեակ տարիներէ ի վեր պահուած էին սնտուկներու խորը:

Երբ «լայիք» պետութիւնը կրօնական գործունէութեան արգելք կ՚ըլլար, անոր տեղ չդրաւ նոր մը՝ բացի պետականութեան գաղափարէն: Այս կերպով բաց մը ստեղծուեցաւ, ուր կրնար տեղաւորուիլ համայնավարութիւնը: Ասկէ զատ, վերցաւ խալամական կապը որ նուիրական էր Թուրք զինուորին համար եւ խթան՝ կռուի մէջ նետուելու: Ինչպէս կը գրէ գերմանական թերթի մը Անգարայի թղթակիցը, «Թուրք սպաներ հարց կուտան թէ, ի՞նչ է որ բանակին պիտի տայ իր նախկին ներքին սերտ կապը, երբ երիտասարդ Թուրք զինուորները չգիտնան թէ ինչ ըսել է «Ալլահ, Ալլահ» գոչելով գրոհ տալ, եւ երբ հաւատքի այս հին կոչին եւ ոին չգտնուի ապրող հաւատքը»:

Այս մտահոգութեամբ է որ պետութիւնը Թուլցուց կրօնական սեւմումներ ըեւ Եւրոպացիի պէս հագուած Թուրք երիտասարդներ կրնան մզկիթ այցելել, Մէքքէ եւ Մէտինէ ուխտի երթալ, առանց վախնալու դիտողութիւններէ:

Այս ալ հոգեբանական նախապատրաստութիւն մը չէ՞ պատերազմի:

Տ. Ֆ.

ՅԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ՚ըքաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (16 Ապրիլ) —

Մարաշախտ Ֆէվզի Չագմագի յուղարկաւորութեան առթիւ ծագած դէպքերուն շուրջ, դատական եւ ոստիկանական քննութիւնները երէկ ալ շարունակուեցան:

Անկախաբար այս հետապնդումներէն, ձերբակալման հրամանագիր ելած է Միլլէթ կուսակցութեան յայտնի գործիչներէն Ֆուատ Արնայի դէմ, որ «Իպրէթ» թերթին մէջ քանի մը օր առաջ խմբագրական մը գրած էր երկրին ապահովութեան դէմ, նախատելով միաժամանակ Հանրապետութեան նախագահը, կառավարութեան եւ դատական իշխանութեան բարոյական անձնաւորութիւնը:

Այս պատճառով օրինական հետապնդումի ձեռնարկուած է թէ Ֆուատ Արնայի եւ թէ «Իպրէթ»ի արտօնատէր եւ հրատարակութեանց տնօրէն Ջաֆէր Չէլիքի դէմ:

Ֆուատ Արնա երէկ գիշեր ձերբակալուած է Անգարայի Թուրան ճաշարանին մէջ ճաշած պահուն:

Ֆուատ Արնա ծանր յօդուած մը գրած է «Իպրէթ»ի մէջ, «Բուերը կը գեղգեղեն եւ շուները կ՚ոռնան» խորագրին տակ, եւ այս գրութիւնը անարգանք մը նկատուած է պետական հեղինակութեան եւ վտանգ մը երկրին ապահովութեանդէմ:

Միւս ամբաստանեալն ալ, «Իպրէթ»ի խմբագրապետ Ջաֆէր Չէլիք, երէկ կէս գիշերին մօտ ձերբակալուեցաւ քաղաքիս մէջ:

Ընդհ. դատախազութեան հրահանգով, հրապարակէն հաւաքուեցան «Իպրէթ»ի այն բոլոր թիւերը, ուր այդ նախատական գրութիւնը հրատարակուած էր: «Իպրէթ» լոյս չի տեսներ այսօր:

Ձերբակալուած են 110 հոգի:

Զրոյց կը շրջի թէ վերջին դէպքերուն առթիւ պաշարման վիճակ պիտի հռչակուի զանազան վայրերու մէջ:

★ Թուրք Ուսանողական Միութիւնը կը բողոքէ անոնց դէմ որ դիմումներ կատարած են, ազատ արձակել տալու համար բանտարկեալ Նազըմ Հիքմէթը: «Այդպիսի ձեռնարկ մը կոչուած է քաջալերելու համայնավարութիւնը»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԵՐԳ ՀԱՅ ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ապրիլ 16ի կիրակի երեկոյեան Սալ Մազընոյի մէջ, տեղի ունեցաւ Տիկին Մառի Նազգաշեանի ղեկավարութեամբ, նորակազմ «Հայ Քնար» երգչախումբի անդրանիկ համերգը, ի ներկայութեան կոկիկ բազմութեան մը:

Տիկին Նազգաշեան (Աշըգեան) վկայուած Վիէննայի պետական երաժշտանոցէն, տարած է գնահատելի աշխատանք յունահայ գաղութին մէջ, նախ Սելանիկ եւ ապա Աթէնք, իբրեւ վարիչ Քնար երգչախումբին: Անցեալ տարի եկաւ Մարսէյլ՝ եօթըամիսներէ ի վեր իր միջոցներով եւ անձնուիրութեամբ Մարսէյլի զանազան արուարձաններէն 5ով տասնով հաւաքեց պատանիներ եւ աղջիկներ եւ կազմեց Հայ Քնար երգչախումբը: Ամէն շրջանի մէջ առանձին փորձերով, նոյնիսկ հայերէնի անծանօթ 15–18 տարեկան այս հայորդիներով, յանդգնութիւնը ունեցաւ տալու իր առաջին երգահանդէսը, որ անցաւ շատ յաջող:

Կազմուած ըլլալով անփորձ եւ անչափահաս երիտասարդութենէ մը, երգչախումբը անշուշտ ունէր կարգ մը թերութիւններ, բայց ղեկավարը իր դերին մէջ էր, ճշմարիտ արուեստագէտի մը արժանիքներով: Նշանակելի պարագայ մը եւս,— իր խումբը կը բաղկանայ մեր համեստ եւ բանուոր դասակարգի զաւակներէն, որոնք իրենց յաւելեալ ժամերն էին որ տրամադրած էին: Ո եւ է ղեկավար պիտի չկրնար աւելին ընել: Անշուշտ ապագային լաւագոյն խումբ մը կրնայ պատրաստել:

Հրաւիրեալ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներու կարգին ներկայ էր նաեւ հայ կաթոլիկէ եկեղեցւոյ հոգեւոր պետը, Զուհաճեան վարդապետը, որ իր գոհունակութիւնը յայտնեց կատարուած աշխատանքին եւ ստացուած արդիւնքին համար: Փափաքելի է որ գեղարուեստի զանազան ճիւղերուն հայ մշակները, շատ ձեռնթափ չըլլան եւ աշխատին իրենց կարելին տրամադրել հայապահպանման նուիրական գործին:— Թղթակից

ՋԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ԹԱՂՈՒՄԸ

ՏԷՍԻՆ.— Ապրիլ 15ին, Շաբաթ կէսօրէ վերջ հողին յանձնեցինք երիտասարդ հայ ենթասպայ Ժողէֆ Գարակէօզեանը, պաշտօնական պատիւներով ուարտակարգ շուքով: Տարաբախտ Կարապետ Տէր Պօղոսեանի վերաթաղումէն վերջ, այս երկրորդն է որ կ՚արժանանայ Տէսինի բնակչութեան ընդհանուր յարգանքին: Կրօնական արարողութիւնը կատարուեցաւ մեր եկեղեցւոյ մէջ, զոյգ քահանաներով: Հազար հինգ հարիւրէ աւելի բազմութիւն մը կը հետեւէր դագաղին: Տեսարանը հոգեյոյզ էր: Երկու նուագախումբեր անընդհատ կը հնչեցնէին տխուր եղանակներ: Պատուիրակութիւններ կային քաղաքապետական խորհուրդի, զինուորական ընկերակցութեանց, ֆրանս. բանակի հայ նախկին ռազմիկներու եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան կողմէ մեր պաշտելի եռագոյնով: Նոյնպէս կը հետեւէին քաղաքապետը, ոստիկանապետը եւ յատկապէս հանդուցեալին բանակէն եկած երկու հազարապետներ ու վեց զինուորներ:

Տարաբախտ Ժողէֆը զոհ գացած էր ցաւալի արկածի մը: Իր զինուորական ծառայութիւնը կը կատարէր Աւստրիոյ Ֆրանսական գրաւման բանակին մէջ: Հազիւ 21 տարիներ բոլորած կը շիջի, իր ազատութեան նախօրեակին: Շատ սիրուած էր իր բանակին մէջ, օժտուած ըլլալով ազնիւ բնաւորութեամբ եւ ֆիզիքական թէ բարոյական առաքինութիւններով, մէկ տարին չլրացուցած՝ հասած էր սէրժանի աստիճանին:

Գերեզմանատան մէջ յուզիչ դամբանականներ կարդացին Ֆրանսացի Նախկին Մարտիկներու Միութեան ներկայացուցիչը, Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան կողմէ Կ. Պօտուրեան հայերէն ու ֆրանսերէն: Բանակի հազարապետը եւս մանրամասնօրէն նկարագրեց հանգուցեալին զինուորական կեանքը: Խօսեցաւ նոյնպէս քաղաքապետը:

Գ. Պ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄՈՐԵՆԻԿԻ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի մէջ ունինք Խարբերդ Մորենիկ գիւղի Ուսումնասիրաց Միութիւն մը, որ մասնաճիւղն է Ամերիկայի նոյն կազմակերպութեան, հիմնուած 1890ին: Վարչութիւնը ապրիլ 15ին շաբաթ երեկոյ կազմակերպած էր երեկոյթ մը: Օրուան նախագահը, Եր. Տէր Ղուկասեան պարզեց Ուսումնասիրացի դերը 1890 թուականէն մինչեւ այսօր: Գնահատեց խումբ մը Մորենիկցիներ որոնք նախանձախնդրութիւնը ունեցած էին գրել – կարդալ սորվելու եւ սորվեցնելու իրենց զաւակներուն: Հիմը դնելով այս Միութեան, անոնք գումար մը կը հաւաքեն եւ կղրկեն երկիր: Այս դրամով կը հիմնուի դպրոցը, մանչերու թէ աղջիկներու համար: Երբ մենք մեր աչքերը բացինք աւելի քան տասնեակ մը տարիներ անցած

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

Ես չգիտեմ, էֆէնտի, թէ ինչու է այսպէս տուած, մարգարէն ինձ չէ տուել նուրբ խելք, մտքեր գուշակելու շնորհք, ես միայն մեծերի ծառան եմ:

Բայց նոյնիսկ իմ մութ հասկացողութեան համար էր պարզ է, որ Մուրատ աղան, ցոյց տալով ինձ քո դուռը, երբեք իմ մտքով չէր անցկացնի թէ պարտաւոր չէ քեզ շնորհակալութիւն անել: Եւ նա կարող է անել այնպիսի բան, որ միանգամայն վայել լինի քո անուան, քո փառքին:

Հարկաւոր չէ որ ես յիշեցնեմ քեզ թէ փատիշահի «գըզլար աղասին» նրա հետ եղբօր պէս է, այդ դու ինձանից լաւ գիտես:

Եւ եթէ Մուրատ աղան կամենայ քո մասին երկու երեք խօսք հասցնել փատիշահի կամ Սադրազամի ականջին, դա կը լինի նրա համար մի շատ հեշտ բան: Գազաններ որսալու համար այնքան ուժ չեն գործադրում, որքան հնարագիտութիւն: Զարմանալի չէ, երբ ամեհի վագրին զսպողը շատ անգամ լինում է թոյլ, բայց ճարպիկ մարդը»:

Զարմանալի չէր, որ այժմ այս վտիտ, չնչին մարդը բռնել էր Բէկի սրտի լարերը եւ գլորում էր նրան իր անտեսանելի ցանցի մէջ:

Արեւնուշտ Սիրիացին պարզ տեսաւ իր օգուտը: Նա այնքան միամիտ չէր, որ չհասկանար թէ Ալլահի հարազատ զաւակը պիտի վայելէ աշխարհի բոլոր բարիքները:

Եւ նրա առաջ միայն այժմ չէր բացւում Ստամբուլի կախարդական աշխարհը, իր բոլոր արկածախնդրութիւնների մէջ նա աչք դրած էր փառքի եւ հարստութեան: Նա հաւատացած էր, որ Քէօսա Մուխտարի խօսքերի մէջ կայ ճշմարտութիւն:

Հարէմները մահմետական աշխարհի կառավարիչներն են, նրանց մէջ գործողներն են մարդկանց բարձրացնում եւ ցած գլորում:

Այդ պատճառով նա մեծ հաճութեամբ լսեց իր խօսակիցից հետեւելով:

— Ծառադ իր սուրբ պարտքը կը համարէ գրել Մուրատ աղային որ Սիւլէյման Բէկի նման իշխան ես ոչ մի տեղ չեմ տեսել եւ որ նրա բարերարութիւնները շատ մեծ են:

— Բայց...

Մուրատ աղայի գործակատարը այնպիսի ճարպիկներից էր, որոնք երկաթը տաք ժամանակ են ծեծում: Նա չթողեց որիր լեզուի արածը թուլանայ, ձեռքը խփեց իր կրծքին եւ զարմացած բացականչեց.

— Ի՞նչ ես հրամայում, էֆէնտի, ես փոքրաւոր եմ... Ասես, չասես, ինձ համար միեւնոյն է, գիտեմ ինչ պիտի լինի հրամանդ, դու, ի հարկէ, կարօտ չես մեր բարեխօսութեան, դու մի թուր ունես, որ կը պատրաստէ քեզ համար ամէն ինչ...

Բայց ես պարտաւոր եմ, թէկուզ էգուց ինձ կախել տաս այս ժայռից, ես էլ չեմ վախի, կը գրեմ...

Բէկը նորից ուզեց խօսել, բայց նա նորից ընդհատեց: Այժմ նա սկսեց աղաչել աւելի խոնարհ, աւելի ստոր եղանակով:

— Շնորհ արա, էֆէնտի, ես քո ոտները կը համբուրեմ, շնորհ արա ծառայիդ եւ այս մասին այլեւս խօսք մի ասա:

Նա տարաւ կատարեալ յաղթութիւն, Սիւլէյման Բէկը գլխով հաւանութեան նշան արաւ: Ապա պատմեց այդ օրը իրան հասած լուրը, բացատրեց թէ ինչ է ուզում ինքն անել:

Ամբողջ ժամանակ Քէօսա Մուխտարի դէմքը ծամածռութիւններ էր կատարում, արտայայտելով վիշտ, կատաղութիւն, սարսափ եւ աղաչանք:

— Ալլահ, Ալլահ, բացականչեց նա մի ողորմելի ձայնով, որ կրակ գցեց Բէկի մէջ: Շուն կեավուրը համարձակուի ձեռք բարձրացնել ուղղահաւատների վրայ ... Ստամբուլը, էֆէնտի, կը զարմանայ, կը քարանայ, մի տեղ լինի Սիւլէյման Բէկը եւ այնտեղ մի հատ միւսլիման սպաննուի... Ես չեմ հաւատում... Դու կը տեսնես, որ այդ լուրը սխալ է... Անկարելի է որ այստեղ այդպիսի բան պատահի...

— Լուրը սխալ չէ, ասաց Բէկը րոպէական լռութիւնից յետոյ:

— Եւ ես ցոյց կը տամ այդ շներին...

Նրա յօնքերը ցած գնացին, աչքերը փայլատակեցին, կատաղութիւնը բորբոքուեց, սկսեց եռ գալ:

ԼԷՕ

էին արդէն եւ Նոր սերունդին մէջ մենք անդրադէտ չունէինք ։

Այսպէս մինչեւ 1914ի Մեծ Պատերազմը եւ անկէ վերջ ալ այս Միութիւնը բնաւ կանգ չառաւ, փնտռեց գտաւ բոլոր վերապրող Մորենիկցիները, անոնց օգնութեան հասաւ, երկրի թէ արտասահմանի մէջ մինչեւ որ անոնք ինքնապահ դարձան։ Այժմ ալ ուսանողներու հոգը ձեռք առած է։ Տարեկան հարիւրական տոլար կը ղրկէ Պէյրութի եւ Հայաստանի ճեմարաններուն։

Ապա խօսքը ուղղելով մեր Նոր սերունդին, ըսաւ.— Նոր սերունդ, այս Միութիւնը մեր նախորդները մեզի ժառանգ ձգած են եւ մենք ալ ձեզի պիտի ձգենք։ Եթէ չկարենանք պահել, թող գալիք սերունդները ձեզի նախատինք կարդան ։

Յետոյ սկսան Նոր սերունդի պատրաստած երգերն ու արտասանութիւնները։ Իրենց փոքրիկ նուագախումբը մէջ ընդ մէջ նուագեց հայերէն եւ ֆրանսերէն կտորներ։ Այսպէս շարունակուեցաւ մինչեւ առտուան ժամը 2։ Նուէրներէ գոյացաւ կոկիկ գումար մը։— Երուանդ

Այս ալ ուրիշ պատմութիւն

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ՆՈՐ ԶԷՆՔԵՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ

Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ճոնսըն, նոյնպէս ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ երկրին ապահովութիւնը «անբաժանելի է արեւմտեան Եւրոպայի զինակիցներուն ապահովութենէն։ Անոնց դիմադրելու կարողութիւնը կը կազմէ լրացուցիչ մասը մեր ապահովութեան ծրագրին, ուրեմն անոնց ուժին յաւելումը կարեւոր նպաստ մըն է մեր ապահովութեան համար։ Ահա թէ ինչու զէնք եւ ռազմանիւթ կը ղրկենք Եւրոպա »։

Նախարարը կարգ մը գաղտնիքներ ալ յայտնեց, անշուշտ ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ։ Ըսաւ թէ գիտնականները «այլազան եւ աւելի զօրաւոր հիւլէական զէնքեր կը պատրաստեն։ Այնպիսի զէնքեր որոնք կրնան զինուորական ամենաբարձր արժէք ունենալ եւ իրենց քանդիչ ուժով գերազանցել նախապէս ծանօթ որեւէ զէնք։ Մեր հիւլէական զինարանը այլեւս չի բաղկանար մէկ տեսակ եւ մէկ չափի վրայ շինուած փոքրաթիւ ռումբերէ, որոնք սահմանուած են միայն սահմանափակ ռազմագիտական գործածութեան, յատկապէս ընտրուած նշանակէտի մը դէմ »։

Խոստովանելէ վերջ թէ զինուորական վարիչներուն համար անակնկալ մը եղաւ Խ. Միութեան հիւլէական ռումբի պայթումը անցեալ սեպտեմբերին, նախարարը ըսաւ թէ արագացուցած են պաշտպանութեան միջոցներու զօրացումը, թէ պատրաստութիւններ տեսնուած են դիմաւորելու համար հիւլէական յարձակում մը, թէ 50 միլիոն տոլար տրամադրուած է ռատարի ցանց մը հաստատելու համար եւն.։

Եզրակացնելով, Պ. Ճոնսըն հաւաստեց թէ Մ. Նահանգներուն ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերը բաւական զօրաւոր են, պաշտպանելու համար ազգային ապահովութիւնը, ներկայ պաղ պատերազմի ընթացքին ։

★ Պ. Սթէսըն, Փենսիլվանիոյ համալսարանին նախագահը, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներուն ներկայ արտաքին քաղաքականութիւնը «կ'աւելցնէ իրական պատերազմի մը հաւանականութիւնը » ։

Պ. Հէնրի Ուոլըս, յառաջդիմական կուսակցութեան նախագահը, որ եղած է նաեւ փոխ–նախագահ՝ Րոզվէլթի օրով, նոյնպէս ճառ մը խօսելով, մաղթեց որ ամերիկեան օդանաւի մը կորուստը Պալթիկ ծովուն մէջ՝ պատճառ չդառնայ պատերազմի , ինչպէս եղաւ «Մէյն» զրահաւորին կորուստը Քուպայի առջեւ (սպանեւամերիկեան պատերազմ)։

★ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Ամերիկայէն ճամբայ ելաւ դէպի Եւրոպա, «խաղաղութեան արշաւ մը» կատարելու համար ։ Պիտի փորձէ տեսակցիլ նաեւ Սթալինի հետ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Կոմս Սֆորցա, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եուկոսլաւիոյ դեսպանին հետ։ Երեսփ. ժողովին մէջ ալ ճառ մը խօսելով, մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ կը խափանէ արեւմտեան պետութեանց ճիգերը՝ Թրիէսթէն Իտալիոյ վերադարձնելու համար։ Ըսաւ թէ երկաթեայ վարագոյրին ետեւ շատ մը պետութիւններ խախտեցին հաշտութեան դաշնագիրները, անպատիժ մնալով։ Այն ինչ որ ուրիշներ խախտեցին, չարիք գործելու համար, մենք ալ ի հարկին կրնանք ընել, բարիքի համար »։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ճառ մը խօսելով իր կուսակցութեան ժողովին մէջ, նորէն մեղադրանքներ ուղղեց արեւմտեան պետութեանց եւ թելադրեց որ «աւելի փափկանկատու–

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

★

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ երեք յարանուանութիւններու ։ Այս կիրակի, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն յիշատակին համար։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ, որ պիտի նախագահէ յետ միջօրէին կատարուելիք սգատօնին։ Խօսք պիտի առնեն նաեւ հայ կաթողիկէ եւ բողոքական համայնքներու հոգեւոր պետերը ։

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութիւններու, այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան սրահը ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Ցիշատակի մեծ հանդէս

Երեք անմահներու, ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲԻ, ՀՐԱՅՐԻ եւ ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇի նահատակութեան 50ամեակին առթիւ։ Նախաձեռնութեամբ ՏԱՐՕՆ – ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ։ Կը նախագահէ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ Ք. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ։ ԿԸ խօսին Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ եւ Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւագոյն ուժերով ։

Մայիս 7ին կիրակի ժամը 2.30ին, ՄԱՐՍԷՅԼ, Salon Longchampի շքեղ սրահին մէջ, 33 Պուլվար Լօնշան ։

ՋՈՒԹԱԿԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 **rue d'Aubagne** ։

Լեւոն Ղեւոնդեան

Մարսէյլի «Լիսէ Միւզիքալ»էն Ա. մրցանակաւոր

Կուտայ իր տարեկան նուագահանդէսը։ Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. ԱՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆ ։

Յայտագրին մաս կը կազմեն ՄՈՑԱՐԴ (Sonate en ut majeur), ՎԻՎԱԼՏԻ (Concerto en ré majeur), ՏԸ ՊԷՐԻՕ (9e Concerto en la mineur) ։ Իսկ հայկական շատ կարեւոր բաժինը կը բաղկանայ 20է աւելի կտորներէ, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ, Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ եւայլն լաւագոյն էջերէն ։

Այրի Տիկ. Լ. ԲԱՆԻԿԵԱՆ եւ զաւակները 4000 ֆրանք նուիրած են Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ վարչութեան, փոխան հոգեհանգստեան, ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ԼԵՒՈՆ ԲԱՆԻԿԵԱՆի եւ քրոջը Այրի Տիկին ՎԵՐԺԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆի։

Կ. Խաչի 40ամեակը

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՅԻՍ 20ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Տարեկան դաշտահանդէս Հ. Խ. Մ. Մարսէյլի մասնաճիւղին, Յուլիս 2ի կիրակին, Եօթնեղբայրեաններու ագարակը, Սէն Լու, Կրան Փէն ։

թեամբ վարուին գերման ժողովուրդին հանդէպ »։ Այս առթիւ բացատրեց թէ «շատ բնական է որ գերման ժողովուրդը աւելի ազգային զգացում ունենայ քան հինգ տարի առաջ, որովհետեւ շատ գործեր կատարեցին պատերազմին դադարումէն ի վեր»։ Այս առթիւ ալ երգուեցաւ «Գերմանիա ամէն բանէ վեր» քայլերգին երրորդ տունը, որ միութիւն եւ ազատութիւն կը թելադրէ ։

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ պատահեցան Քէմփէրի մէջ, համայնավարական ժողովի մը առթիւ, որ սարքուած էր բողոքելու համար Պրէսթի դէպքերուն եւ Հնդկաչինի պատերազմին դէմ։ Թերթերը կը գրեն թէ բանախօսութեան պահուն 50 հոգի ներս խուժելով բեմը գրաւեցին։ Յետոյ երկու ռումբեր պայթեցան, վիրաւորելով 23 հոգի, երեքը ծանրապէս։— Աշխատանքի դաշնակցութիւնը հրահանգեց մետաղագործական կազմակերպութեանց՝ «ուժգնօրէն ծառանալ զէնքերու շինութեան որեւէ առաջարկի, մատնանշել զանոնք եւ խափանել»։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐ, Աւագեան եւ Վարդեւանեան, որոնք չարաչար սպաննած էին իրենց ընկերը՝ Մկրտիչ Շուշանեան, դատապարտուեցան ցկեանս բերդարգելութեան, Տուէի դատարանին կողմէ ։

Օր. ԷԼԻԶ ԱԼԱԿԷՕԶԵԱՆ

Պ. ՎԱՀԱՆ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

Ամուսնացած

23-Ապրիլ 1950 Փարիզ

Օր. ՍԵԴԱ ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆի եւ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆի ամուսնութիւնը տեղի ունեցաւ, 1950 Ապրիլ 23ին, Փալէ տ'Օրի շքեղ սրահին մէջ Մարսէյլ, կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Նուպար Հացագործեանի ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերուհի Ս. Նշանեանի բնակարանը, 56 rue des Camélias ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՌԱՏՕՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Cinéma Magnan։ Դրօշակի յանձնումի արարողութիւն, ի ներկայութեան պաշտօնական անձնաւորութիւններու եւ ֆրանսական ռազմիկներու վարչութեանց։ Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՍԻՆԷՄԱՅԻ ՍՐԱՀ ՄԸ

Ամէն առաւօտ մաքրելու համար հայ աշխատաւորուհի մը կը փնտռուի։ Դիմել ամէն օր ժամը 9—12 Cinéma Gambetta – Etoile, 105 Ave. Gambetta, Paris (20)։

Երաժշտութեան դասեր

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ դաշնակի, սոլֆէժի եւն. դասերուն հետեւիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2—4, Studio Edition Colibri, 19 rue Caumartin, կամ հեռաձայնել նոյն ժամերուն Opéra 54.48 կամ դիմել գրաւոր կերպով նոյն հասցէին ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պօղոս Իշխանեան (Արմաւիրցի) կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Աշոտ եւ Եղիշ Ատեան (ծնած Արմաւիր, Խանլարի շրջան)։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան գրել Յառաջի վարչութեան ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր. ; Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 ֆր. — C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 26 AVRIL 1950 Չորեքշաբթի 26 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6137–Նոր շրջան թիւ 1548

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԳԻՐ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Թշնամին Հայաջինջ Սարսափները սարքած ատեն խտիր չդրաւ զոհերուն միջեւ: Ոչ յեղափոխականին խնայեց, ոչ ալ պառաւին: Ոչ գրագէտին, վարդապետին, եպիսկոպոսին, ոչ ալ մշակին, արհեստաւորին կամ զինուորին:

Իր արիւնարբու աչքերուն առջեւ, հաւասար էին բոլորն ալ: Առանց ասպարէզի, դասակարգի, դաւանանքի, տարիքի եւ սեռի խտրութեան:

Անմիջական մահուան դատապարտուած էր ամբողջ արու սերունդը, եօթնէն եօթանասուն տարեկան:

Մնացեալը ինքնին պիտի հալէր զանգուածային առեւանգումներով, գազանային լլկումներով եւ ծրագրեալ հիւծումներով:

Հարիւրին քանի՞ն կրնային ողջ մնալ, իրենց բնակավայրերէն 30—40—60 օր հեռու: Օրն ի բուն քալելով: Անօթի ծարաւ: Մինչ երկինքէն կապար կը տեղար, իսկ իրենց բոպիկ ոտքերը կը վառէին հրակէզ աւազին մէջ:

Միայն վայրենաբարոյ ոստիկան – զինուորներու, արիւնռուշտ աւազակներու խարազանն ու բիրը, հրացանն ու սուրը, մանգաղն ու կացինը բաւական էին, դիակոյտերու վերածելու ամբողջ կարաւաններ:

... Երբեմնի Պոլիսը եւ հայաշատ կեդրոններէն ինչ որ ողջ մնացած էր 1918 զինադադարին, երբ իմացան աննախընթաց, անասելի Արհաւիրքին նկարագրութիւնները, մոռցան շատ մը կանխակալ կարծիքներ, ոխեր եւ քէներ:

Առաջին տարիէն (1919) մինչեւ վերջին աղէտագաղթը, անգիր աւանդութիւն մը դարձած էր Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին անճիտման տարեդարձը ոգեկոչել համազգային սուգակատարութեամբ:

Սգատօներ կը սարքուէին կեդրոնէն մինչեւ յետին թաղն ու արուարձանը, եւ Փոքր Ասիոյ այն շրջաններուն մէջ ուր հայկական համրանքներ մնացած էին: Կեդրոնին մէջ՝ արարողութեանց կը նախագահէր օրուան պատրիարքը, այլուր՝ միւս հոգեւոր հովիւները: Ցարդանքի խօսքեր կ'ուղղէին յարանուանութեանց, քաղաքական հոսանքներու, զանազան Միութեանց ներկայացուցիչները, համաձայն տեղական պայմաններուն:

Այսպէս էր որ «ժողովուրդին կէսը կը դառնար յուղարկաւոր միւս կէսին», հաւատարմութեամբ եւ երկիւղածութեամբ:

Արմատախիլ բազմութեանց հետ, այս աւանդութիւնն ալ փոխադրուեցաւ արտասահման, տարածուելով ի սփիւռս աշխարհի:

Տարիներ ու տարիներ, ամէնէն համեստ գաղութն ալ միշտ կը ջանար պահել տօնակատարութեան համազգային հանդամանքը, առաւելագոյն վայելչութեամբ եւ ազնուութեամբ:

Այստեղ, Փարիզի մէջ, առաջին տարիներուն նախաձեռնութիւնը կ'ստանձնէր Ուս. Միութիւնը:

Յետոյ ասպարէզ իջաւ Զափահաս Որբերու Միութիւնը, աւելի հանդիսաւոր եւ ծաւալուն հանգամանք տալով տօնակատարութեան: Միշտ համազգային գետնի վրայ: Ապահովելով բոլոր հոսանքներու եւ դասերու մասնակցութիւնը:

Մեղքը իրենը չէր, եթէ գոյնզգոյն խմստակներ, թզուկներ եւ թափթփուքներ Հասան-Հիւսէյինի խաղեր կը սարքէին, յօղուածներ եւ թռուցիկներ տպելով, խափանելու համար տօնակատարութիւնը:

Կը կարծենք թէ այդ «քաջ»երէն կան տիպարներ որոնք եթէ մոռցեր են իրենց թխած եւ ցրուած թռուցիկները, գոնէ կը յիշեն այդ առթիւ տրուած դասերը:

... Նոր պատերազմ: Զինադադար: Եւ հոգեփոխութիւն:

Անոնք որ երէկ «ռեվոլիւցիոն» պարտականութիւն կը սեպէին տմարդօրէն անարգել, ծաղրել, խափանել Հայաջինջ Սարսափներուն տօնակատարութիւնը, դարձի եկան:

Նոր ուղեգի՞ծ թէ ռազմախաղ:

Ամէն պարագայի մէջ, 1945էն ի վեր կը յաւակնին մենաշնորհի վերածել Ապրիլ 11-24ը: Ոչ միայն հրահանգներ տալով եւ նախաձեռնութեան, կազմակերպութեան փորձեր կատարելով, այլեւ պայմաննե՛ր դնելով:

Պարզենք միայն այս տարուան պատկերը:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ արուեստի աշխատողներու տան մէջ տեղի ունեցաւ խաղաղութեան կողմնակիցներու ժողովը: Կը մասնակցէին գրողներ, երաժշտագէտներ եւ արուեստի ուրիշ աշխատողներ: Խօսք առին ժողովրդական արտիստ Վաղարշ Վաղարշեան, Դերենիկ Դէմիրճեան, Արմօ Խաչաջանեան եւ ուրիշներ, որոնք շեշտեցին թէ «խաղաղութիւնը կը յաղթի, որովհետեւ նրան գլխաւորում է աշխարհի ամենադեմոկրատիկ երկիրը՝ Սովետ. Միութիւնը»:

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ (պետական հրատարակչական) լոյս ընծայեց Րաֆֆիի երկերու Բ. հատորը, որ կը պարունակէ «Սալբի» եւ «Ոսկի աքաղաղ» գործերը: «Վերջինս, գրողի ռեալիստական գործերից մէկն է, որտեղ պատկերացուած է հայ բուրժուազիայի նախումն ու քայքայումը»: (ԽՄԲ. — խօսնակը խօսքերն են):

Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ կոլխոզներն այս տարի տընկելու են 2550 հեկտար նոր այգիներ: Միչուրինեան սկզբունքներով, Ռեսպուբլիկայի (հանրապետութիւն) բոլոր շրջաններն ալ կրնան ունենալ պտղատու այգիներ: Լեռնային եւ նախալեռնային կարգ մը շրջաններ, որոնք մինչեւ այսօր անկարելի կը համարէին պտղատու ծառեր մշակել, այժմ կրնան: Ալլահվերդիի, Ախուրեան, Ստեփանաւան եւ այլ շրջաններ ստացած են մեծ քանակութեամբ տունկեր:

ՄԵՐ ՌԵՍՊՈՒԲԼԻԿԱՆ ունի քանի մը ԲՈՒՀեր (բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւն), որոնք կը պատրաստեն մեր երկրի սոցիալիստական տնտեսութեան տարբեր ճիւղերու աշխատողներ: Այս տարի, Երեւանի՝ «Խաչատուր Աբովեան» մանկավարժական ինստիտուտը (ուսումնարան, կաճառ), Լենինականի երկամեայ ուսուցչական ինստիտուտը, Ռուսաց լեզուի եւ գրականութեան «Ժդանով» ինստիտուտը, «Մոլոտով» պետական համալսարանը պիտի տան 850 շրջանաւարտներ, գրականութեան, լեզուի, պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ ուրիշ բնագաւառներու մէջ (մասնագէտ) աշխատելու: Կիրովականի եւ Լենինականի մանկավարժական տեխնիկումները պիտի տան 723 շրջանաւարտներ: Ասոնք մեծ մասով պիտի աշխատին ժողովրդական կրթութեան բաժիններուն մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ «Դինամօ» սպորտի (մարզական) խումբը Երեւան հասաւ, տեղական խումբերուն հետ չափուելու համար: Մոսկուացիները իրենց առաջին հանդիպումն ունեցած են Թբիլիսի (Թիֆլիս), շահելով յաղթանակը:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Ապրիլ 11-24ի Սգատօնը անցաւ շատ յաջող: Խօսեցան Ազգ. Միութեան նախագահը, երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը, երեք կուսակցութեանց եւ Բարեգործականի ներկայացուցիչները, Հայրենակցական Միութիւններու կողմէ՝ իրենց ներկայացուցիչը, Հայ Ուսանողներու Միութեան ներկայացուցիչը, Բոլորն ալ կարդացին իրենց գրաւոր ուղերձները: «Ճակատական»ները եւ «Յառաջդիմականները» չէին մասնակցեր: Ինչպէս ամէն տեղ, իրենց բարի սովորութիւնն է, միշտ արգելք հանդիսանալ, համազգային ձեռնարկներու, բոլորը վերէն հրահանգուած են:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

«Փարիզը Ցաղթեց Այգեստանի» խորագրով, այս սիւնակին մէջ, Վահէ կը մեղադրէ փարիզաբնակ Վասպուրականցիները՝ որ այս տարի ալ մոռացութեան տուին իրենց հերոսամարտը:

Իրաւունք ունի:

Գոնէ երկու տարիէ ի վեր փորձուած ձեռնարկները մնացին ապարդիւն:

Պատճա՞ռը.— Հատուածամոլութիւն:

Ջէզոքներս ալ ճիգ թափեցինք միացնելու իրերամարտ կողմերը, դեռ անցած աշունին; նորէն անզիջողութիւն՝ երկու կողմէ:

Ես, իբր Վասպուրականցի, երբեք չեմ ընդունիր Վահէի իրաւացի մեղադրանքը գոնէ ինծ համար: Անհատապէս շատ աշխատեր եմ հաշտ մթնոլորտ մը գոյացնելու Հերոսամարտի պանծալի տօնակատարումին շուրջը, բայց մեղքը՝ հղիջողներու վզին: Իմ խիղճը հանդարտ է:

Այս մասին քանիցս գրած եմ նաեւ Ամերիկայի գոյգ Վասպուրականի Հայրենակցականներուն:

ԶԻԹՈՒՆԻ

Արաբական Պաղեստինը Յորդանանի կցուեցաւ

Յորդանանի երեսփ. ժողովը եւ ծերակոյտը ապրիլ 24ին հանդիսաւորապէս վաւերացուցին արաբական Պաղեստինի կցումը:

Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Ապտուլլահ Թագաւորին գահաճառէն վերջ: Թնդանօթ արձակուեցաւ, երբ Թագաւորը կը ստորագրէր կցման վաւերագիրը: Նոր երկիրը պիտի կոչուի «Յորդանանի Հաշիմեան Թագաւորութիւն»: Դէմ քուէարկեց միայն Երուսաղէմի մէկ երեսփոխանը, առաջարկելով յետաձգել կցման յայտարարութիւնը: Վիճաբանութիւնները տեւեցին երկու ժամ:

Թագաւորը իր ճառին մէջ ըսաւ թէ կառավարութիւնը անվաւեր կը նկատէ Արաբական Դաշնակցութեան 1948 ապրիլ 12 թուակիր բանաձեւը որ կը պահանջէր պարպել արաբական Պաղեստինը եւ բնակիչներուն յանձնել երկիրը: Կցուած երկրամասին տարածութիւնն է 160 քառ. մղոն: Ապտուլլահ Թագաւորը մինչեւ հիմա իրական տէրն էր արաբական Պաղեստինի, քանի որ իր բանակը գրաւած է այդ երկրամասը, պատերազմէն ի վեր: Այժմ իրաւապէս ալ տէր կը դառնայ, դժգոհութիւն պատճառելով Արաբական Դաշնակցութեան: Այս կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա դեռ անցեալ շաբթու կ'ազդարարէր թէ անմիջապէս արտակարգ ժողով պիտի գումարեն, եթէ կցումը յայտարարուի:

Վերջերս ընտրուած երեսփ. ժողովին 40 անդամներէն կէսը արաբական Պաղեստինի ներկայացուցիչներն են, մնացեալ կէսը՝ բուն Յորդանանի: Ծերակոյտին քսան անդամներէն ութն ալ Պաղեստինէն են, նշանակուած՝ Թագաւորին կողմէ:

Ապտուլլահ Թագաւորը իր ճառին մէջ յիշեցուց թէ «միութեան խորարմատ կապեր կան Յորդանանի եւ արաբական Պաղեստինի միջեւ, 1922էն ի վեր: Տարակարծութիւնը, որ ծագեցաւ տեւական զինադադարէն վերջ, կ'անտեսէր Յորդանանի եւ Պաղեստինի փաստական կացութիւնը: Այս անտեսումը հետեւանք էր մասնաւորապէս կազմակերպուած քարոզութեան մը, որուն մեր կառավարութիւնը կը դիմադրաւէր համբերութեամբ եւ վստահութեամբ»:

★ Իսրայէլի կառավարութիւնը անմիջապէս յայտարարեց թէ կը մերժէ ճանչնալ «արեւելեան Պաղեստինի միակողմանի կցումը»:

Ֆրանսայի ներքին հոգեր

ԶԱՆԱԶԱՆ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՍԱՆՁԵԼ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Ազգ. ժողովը վերաբացուեցաւ երէկ, 24 օրուան արձակուրդէ մը վերջ: Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ փշոտ խնդիրներ, որոնց մէջ դըլխաւոր տեղ ըկը բռնեն ելմտացոյցը եւ համայնավարական գործունէութիւնը:

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ՝ տակաւին ուղղակի պահանջ դրուած չէ օրէնքէ դուրս հռչակելու համայնավար կուսակցութիւնը, բայց աջակողմեան, կոլեան եւ կեդրոնի երեսփոխաններու յարաճուն թիւ մը վճռած է ստիպել կառավարութիւնը որ ազդու միջոցներ ձեռք առնէ այդ կազմակերպութեան դէմ: Այս առթիւ կը բացատրեն թէ վերջին շաբաթներու ծանր դէպքերը Փարիզի, Լիոնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, ինչպէս եւ համայնավար ընդհ. ժողովին յայտարարութիւնները ի նպաստ Խ. Միութեան, մեծ զայրոյթ պատճառած են:

Քսանեւութ աջակողմեան երեսփոխաններ բանաձեւ մը յանձնած են Ազգ. ժողովին, առաջարկելով ապօրէն հռչակել այն սովորութիւնը որուն համաձայն քաղաքացի մը կրնայ «թէ պետական պաշտօն վարել եւ թէ պատկանիլ օտարին ենթակայ կազմակերպութեան մը»: Բանաձեւը կ'առաջարկէ նաեւ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի համայնավարները չկարենան լրտեսութիւն կատարել կամ թափանցել Ֆրանսայի գիտական հետազօտութեանց կեդրոններուն մէջ»:

Այս մտահոգութեամբ, Զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն երեսփոխան մը որոշած է բացատրութիւն պահանջել Ֆրանսայի հիւլէական հետազօտութեանց վերատեսուչին, Պ. Ժոլիօ Քիւրիի մասին, որ կը յայտարարէր համայնավարներու վերջին ընդհ. ժողովին մէջ թէ «իսկապէս յառաջդիմական համայնավար մը երբեք փշուր մը պիտի չտայ իր գիտութենէն, պատերազմելու համար Խ. Միութեան դէմ»:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, հանրային կարծիքին վրայ դէշ ազդած են նաեւ երկու դատավճիռներ, որոնք տրուեցան վերջերս: Այսպէս,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԱՆԱԼԻՆ

Բ.

Փարիզեան թերթին թղթակիցը Արտապիլ եւ Աստարա եւս այցելած ըլլալով, կը նկարագրէ ռուսեւիրանեան սահմանագլուխը :

Այստեղէն է որ կը սկսի «երկաթեայ վարագոյրը»: Երեք – չորս մեթր լայնութեամբ գետակ մը սահմանագլուխն է Իրանի եւ Խ. Միութեան : Խորհրդային սահմանին վրայ մարդ չերեւիր: Արաքսին այս կողմը անապատ է կարծէք եւ փայտաշէն բարձր շէնքերը՝ պարապ: Քիչ վերջ սակայն կը զգայ որ աչքեր գինքը կը հետապնդեն, ճամբուն մացառներուն ետեւէն կրկին մարդ չի տեսներ: Կը զգայ միայն որ աշտարակներու հեռադիտակներէն անցած արեւի ճառագայթները իր վրայ կը ցոլանային :

Թղթակիցին պատմեր են թէ՝ դիտարաններուն առջեւ կը գտնուին քանի մը լքուած ագարակներ, աւերակներ, անտառային տուներ: Այս բոլոր շէնքերը վերանորոգուած են պէթօնով եւ փոխակերպուած բերդակներու, առանց փոխելու իրենց արտաքին երեւոյթը: Հոն մտնելու համար գաղտնի ճամբաներ շինուած են: Ասոնք իրարու կապուած են հեռախօսի ցանցով: Այս շէնքերէն երեք հարիւր մեթր դէպի ետ, կայ պիթիւմէ խճուղի մը, տասը մեթր լայն : Շնորհիւ քիմիական յատուկ բաղադրութեան մը, խճուղին կպչուն վիճակի մէջ է, այնպէս որ անկարելի է անկէց անցնիլ, առանց հետք ձգելու: Խ. պահակներու հսկողութեան տակ է ան շարունակ եւ հազիւ թէ հետքը տեսած, ահազանգը կը հնչէ :

Եւ վերջապէս կայ զինուորական տարբեր խճուղի մը, լաւ պաշտպանուած, որ կը ծառայէ փոխադրութեանը զինուորներու, հրասայլերու, թնդանօթներու, սահմանագլուխին ամբողջ երկայնութեան :

Քաղաքային բնակչութիւնը պարպուած է երեսուն քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ: Գիւղերը վերածուած են զօրանոցներու եւ պահակներ կը հրջին ամէն ուղղութեամբ: Ձեռնարկած են կարեւոր ամրութիւններու շինութեան: Անշուշտ լրտեսները կը վխտան երկու դրացիներուն մէջ ալ :

Կասպից ծովուն արեւելեան կողմէն կը սկսի Թիւրքմէններու ընդարձակ հարթադաշտը : Անջրդի տարածութիւն մը, ուր բուսականութիւն գրեթէ չաճիր, կ'ապրին վաչկատուն ցեղեր, իրենց արջառներով: Թիւրքմէններն են ասոնք, կատաղի եւ ռազմիկ: Նշանաւոր ձիաւորներ, յաջորդները Ճինկիզ Խանի հրոսախումբերուն, որոնք ատենօք կ'արշաւէին մինչեւ Սպահան: Այժմ անոնք ամփոփուած են Խորհրդային Թիւրքմէնիստանի մէջ: Իրանի մէջ մնացած են մօտաւորապէս 50.000 հոգի:

Սահմանային բախումներ անպակաս են այստեղ: Խորհրդային պահակներ յաճախ կը մտնեն Իրանի հողը, իսկ Թիւրքմէն ձիաւորներ, որ առաւել կամ նուազ կը գործեն ի հաշիւ Ռուսերուն, դժուարութիւններ կը յարուցանեն:

Կասպից ծովու ափերուն բնակչութիւնը փճացած է դեղնախտէն եւ ափիոնէն: Չեն կրնար աշխատիլ: Ծանր գործերը կը կատարեն կիները : Աժտէրապատի եւ Խորասանի մարդիկն ալ անբանացած են ափիոնէն: Ասոնց մօտիկը, քանի մը քիլոմեթր անդին, կայ խորհ. քաղաքացին: Ժողովուրդ մը կենսունակ, կոպիտ ու ռազմունակ : Երեք հազար քիլոմեթր սահմանագլուխին վրայ, կը յառաջանան, կը թափանցեն դէպի հինաւուրց Պարսկաստան :

Այս հարթադաշտէն է որ պիտի անցնին խորհրդային հրասայլերը, պատերազմի պարագային: Եւ անգամ մը տիրացած Իրանի, անոնք պիտի ըլլան Ասիոյ միակ տէրը :

Մէկ խօսքով, Պարսկաստանի քարիւղի հանքերն ու ռազմագիտական դիրքը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն իրեն :

Երեք մեծ պետութեանց դեսպանատուները մասնաւոր արժէք ունին այնտեղ: Անոնց մէջ կը գտնուին զինուորական թէ քաղաքական ամէն տեսակ մասնագէտներ: Այս պաշտօնատարները արտաքին երեսն են միայն: Իրականին մէջ ուրիշներ են, որ ստուերին մէջ, վարագոյրին ետեւ, իրարու միջեւ կը մղեն արինալի ճակատամարտ մը :

Գաղտնի գործակալները կը վխտան Իրանի մէջ: Խ. Միութիւնը, Անգլիա եւ Ամերիկա, կը շահին այնտեղ, ի գին մեծ ծախսերու, ցանց մը՝ որ իր ճիւղերը կը տարածէ ամբողջ երկրին վրայ: Օր չըլլար որ այս գործակալներէն մէկն ու մէկը չըսպաննուի :

Երկրին մէջ ամէնէն շատ լրտես ունեցողը Խ. Միութիւնն է: Ասոնց ուղղակի թէ անուղղակի կ'օժանդակեն Քաղդէացիներ, Հայեր եւ Մուհաճիրներ: (Այս մասին «Ցառաջ» պէտք եղած բացատրութիւնը տուաւ ժամանակին):

Ամերիկացիք երբ առաջին անգամ Իրան եկան, շատ քիչ մասնագէտներ ունէին եւ չէին կրնար վստահիլ փոքրամասնութեանց վրայ, գործակցելու համար իրենց հետ, ինչպէս կ'ընէին Ռուսերը: Ուստի սկսան գործել տարբեր եղանակով մը .— կազմակերպել ոստիկան զօրքը եւ բանակը: Իրենց հետ ունէին բազմաթիւ մարզիչ սպաներ, որոնց շնորհիւ կրնային հակակշռել իրանեան գործակալութեան աշխատանքները :

Շատ չանցած Ամերիկացիները լրտեսական ճիւղին մէջ իբրեւ թանկագին օժանդակ մը ունեցան Գերմանացիները, որոնք մինչեւ 1941 բազմաթիւ բարեկամներ ապահոված էին երկրին մէջ:

Բանակը եւ ոստիկան զօրքը շատ լաւ կազմակերպեցին Ամերիկացիները պայքարեցան եւ յաճախ յաջողեցան չէզոքացնել սովետական ազդեցութիւնը : Փութացուցին ձախակողմեան Թուդէհ կուսակցութեան անկումը եւ զօրացուցին սահմանապլուխներուն հսկողութիւնը, շինեցին նոր ամրութիւններ :

Անգլիացիները, որոնք երկար ատենէ ի վեր հաստատուած են, Պարսկաստանի մէջ ունին աշխարհի լաւագոյն մասնագէտները: Անոնք այնտեղ ահագին շահեր ունին պաշտպանելիք, օրինակ քարիւղի ընկերութեան առասպելական մենաշնորհը : Մենաշնորհի հրջանին մէջ անգամ իրենց ոստիկանութիւնն ունին, բայց պարտաւոր են պաշտպանել մանաւանդ անոր շրջակայքը : Վեհանձն են եւ նուէրներ կը բաժնեն աջ ձախ: Թէեւ հականգլիական զօրաւոր զգացում մը կը տիրէ երկրին մէջ, բայց անոնք ամէն տեղ իրենց մարդիկն ունին, յաջողեցան պառակտում ստեղծել 1948ին :

Անգլեւիրանեան Քարիւղի Ընկերութիւնը հսկայական գումարներ կը ծախսէ, ապահովելու համար իր պահպանութիւնը: Ան յաջողեցաւ մինչեւ հիմակ, խուսափիլ որեւէ դէպքէ, այն տեսակ վայրի մը մէջ, ուր լուցկի մը կրնայ աղէտի մը պատճառ դառնալ :

Այնտեղ այս գործակալները կ'ապրին զանազան անուններով եւ զբաղումներով, բոլորն ալ երեւութական .— իբրեւ գորգի վաճառական, որսորդ կամ հնախոյզ :

Իրանցիներու քիչ մը անտարբեր աչքին առջեւ, երեք մեծ պետութիւնները կը կռուին իրենք իրենց միջեւ: Շնորհիւ այս կռուին եւ մրցակցութեան է, որ Իրան կը պահէ իր դիրքերը : Այս վիճակին կը նպաստեն զանազան ցեղախումբեր, ցեղապետներ, Քիւրտերը եւն.:

Այսպէս Սովետները իբրեւ օժանդակ ունին Քիւրտերը, 500.000 լաւ ռազմիկներ, զինուած արդիական զէնքերով, բայց նուազ կարգապահ եւ խորապէս անիշխանական: Կրնան շատ լաւ օգնել Խ. Իշխանութեան, բայց կրնան նաեւ յանկարծ լքել: Առ այժմ իրենց վարիչ Մոլլա Մուսթաֆայի ներկայութիւնը Ռուսիոյ մէջ, Սովետներուն կ'ընծայէ վստահելի երաշխիք մը :

Անոնք իրենց հետ ունին նաեւ, հիւսիս—արեւելեան սահմանին վրայ, 50.000 Թիւրքմէններ, հիւսիս արեւմտեան սահմանին վրայ՝ քանի մը հազար Շահսավաններ :

Անգլիացիները որոշ ազդեցութիւն ունին Ղաշքէյիներուն եւ Պախթիարիներուն վրայ: Սակայն ասոնք շատ դէջ պառակտուած են եւ իրենց մէջ ոչ մէկ զօրաւոր խումբ ունին :

Ամերիկացիները կ'իշխեն Քաշկայիներու վըրայ, որոնք, 800,000 հոգի, հրամանատարութեամբ մէկ ղեկավարի, կ'ապրին տեսակ մը զինուորական հասարակապետութեամբ :

Կարծողներ կան թէ դիրքերը գրաւուած են միանգամ ընդ միշտ: Այդպէս չէ սակայն իրականութիւնը: Ցեղախումբերը չափազանց անկախ են, մէկուն կամ միւսին միանալու համար վերջնական կերպով: Իրականութեան մէջ մեծ պետութեանց կռիւները արժէք չունին անոնց համար: Քիւրտերը Խ. Միութեան պէտք ունին, իրագործելու համար իրենց ազգային միութիւնը: Քաշկացիները՝ Ամերիկացիներուն, որպէսզի կարենան պահել իրենց ինքնիշխանութիւնը: Ամէնուն ալ նպատակն է ձեռք ձգել դրամ ու զէնք :

Հիմա Ռուսերը, Ամերիկացիներն ու Անգլիացիները ըմբռնած են թէ ցեղախումբերը չեն բաւեր, եւ թէ պէտք է սիրաշահիլ նաեւ կեդրոնական կառավարութիւնը :

Այս պարագան այնքան ալ դիւրին չէ: Իրան կը շարունակէ պահել իր անկախութիւնը եւ առանձին քաղաքականութիւնը, եւ մեծ պետութիւնները ի զուր կը սպառեն իրենց ուժերը, սուրի հարուածներ միայն տալով ջուրին մէջ :

Ասոր կ'ըսեն իրանեան հրաշք :

Կաշառակերութիւնը լայնօրէն տարածուած է ամբողջ երկրին մէջ, եւ կառավարութիւնը միջոցներ կ'որոճայ զայն խափանելու համար, առաջնորդութեամբ երիտասարդ Շահին :

Իրանի բանակը դեռ նոր կազմակերպուած ըլլալով, առաւելապէս կը հսկէ ներքին բարեկարգութեան :

Թէհրանի մէջ կը հրատարակուին 260 թերթեր, ամէն ուղղութեամբ: Շատ մը թերթեր լոյս կը տեսնեն մէկ օր միայն, կը դադրին յաջորդ օրը, վերերեւալու համար մէկ ամիս վերջ, երբեմն ալ նոյն թերթը անունը կը փոխէ: Իբրեւ տեղեկատու թերթ գոյութիւն ունի միայն Էթէլաաթը, որ լոյս կը տեսնէ 20.000 օրինակ :

Հեղինակի կամ արտատպումի իրաւունքը չէ հաստատուած տակաւին: Այդ պատճառով ալ կ'արտատպուին ու կը թարգմանուին օտար թերթերու յօդուածներն ու տեսութիւնները, յաճախ առանց յիշելու հեղինակին անունը :

Եւրոպական իմաստով քաղաքական կուսակցութիւններ կը պակսին:

Թուտէհը, որ կազմուած էր մտաւորականներէ եւ կը գործէր 1941—47, վերջնապէս լուծուեցաւ 1949ին սկիզբները, կառավարութեան որոշումով :

Իրան կը կառավարուի սահմանադրական միապետութեամբ: Շահը խորհրդարանի որոշումով, կ'ընտրէ իր նախարարները: Խորհրդարանը (մէճլիս) կը քուէարկէ բոլոր ծախքերը: Անոր իրաւասութեան սահմաններուն մէջ է պատերազմ կամ խաղաղութիւն յայտարարելը:

Ներկայ վեհապետը՝ Մոհամմէտ Րըզա Շահ, 29 տարեկան երիտասարդ մըն է, ուսած Եւրոպայի, մասնաւորաբար Զուիցերիոյ մէջ: Հազիւ գահը բարձրացած, ջանաց սահմանափակել իր իրաւասութիւնները եւ դառնալ սահմանադրական միապետ մը: Իրաւասութեանց կարեւոր մէկ մասը ձգեց խորհրդարանին, եւ ուզեց կարելի եղած չափով քիչ միջամտել երկրի գործերուն :

Քաջակազմ մէկն է ան, զօրաւոր դիմագծով, կը սիրէ եւ կը գործադրէ բոլոր տեսակի մարզանքները, նաեւ օդանաւորդութիւն եւ ձիավարժութիւն: Քաջ է, ինչպէս ցոյց տուաւ իրեն դէմ կատարուած մահափորձի միջոցին: Թէեւ արդիական, սակայն կ'ուզէ չափաւորութեամբ գործել :

(Մնացեալը յաջորդով)

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս կը տօնէինք

Ապրիլեան Եղեռնի ոգեկոչման առթիւ, ամէն տարի յիշատակ մը կը կապէ զիս անցեալ օրերու : Կ'ուզեմ զայն մամուլին յանձնել այս անգամ:

Ազգային մեծ թուական մը, որպիսին է 11–24 Ապրիլը՝ անտարակոյս պիտի տօնուէր որեւէ ձեւով եւ ոեւէ կազմակերպութեան կողմէ, ինչպէս 35 տարիէ ի վեր, առիթ տալով նոյնիսկ վէճերու եւ մրցակցութեան :

Այս պատճառով իսկ հետաքրքրական չէ՞ գիտնալ թէ ե՞րբ, եւ ի՞նչ պարագաներու տակ տօնուեցաւ, Պոլսոյ մէջ, եթէ չեմ սխալիր՝ առաջին անգամ :

1918ի զինադադարէն վերջ, Պոլսոյ մէջ եղած զանազան Միութիւններու կարգին ամէնէն փայլուն տեղ մը գրաւած էր «Արուեստասէր» միութիւնը, հիմնուած իմ եւ ընկերոջ մը՝ Արտաշէս Քիւրքճեանի կողմէ :

Փոքր երգչախումբ մը ունէինք, աջակցութեամբ Բերայի «Խաժակ» Օրիորդաց Միութեան, որ, կազմուած էսաեանցիներէ, նոյնպէս խանդավառ գործունէութիւն մը ունեցաւ :

Երբ կը փափաքէինք առաջին հանդէսով մը հրապարակ գալ, առիթ մը փնտռեցինք :

Այդ առիթը եղաւ Ապրիլեան Սգատօնը :

Իրիկուն մը Բերայի մեր տան մէջ, ժողովի մը ընթացքին առաջարկեցի նահատակ մտաւորականներու յիշատակին նուիրել մեր առաջին ելոյթը :

Տարբերութիւնը այսօրուանին հետ սա էր որ, առաջին անգամ մտաւորականներու յիշատակին նուիրուած էր սգատօնը եւ աւելի վերջն էր որ ընդհ. նահատակներու անունը տրուեցաւ, հայրապետական հրահանգով :

Եւ 1919 Ապրիլին տեղի ունեցաւ մեր տօնակատարութիւնը:

Այն ատեն դեռ հասարակութիւնը զանազան հոսանքներու բաժնող քաղաքական կամ ընկերային ըմբռնումներ չկային: Ցայտագիրը կոկիկ էր, եւ մասնաւորապէս տպաւորիչ :

Ճառերու եւ գեղարուեստական բաժնէն վերջ, բուն յարգանքի բաժինը հետեւեալ կերպով ծրագրած էինք, այն ատենի երիտասարդներս :

Ունիօն Ֆրանսէզի թաւիշէ կարմիր վարագոյրին, առջեւ դրինք մարդու hասակով խաչ մը, ամբողջութեամբ մանիշակներէ կազմուած, որուն առջեւ խնկամանին մէջ գուլայ գուլայ կը ծխար խունկը: Սրահին բոլոր լոյսերը մարեցին, բացի բեմէն :

Կաս կարմիր վարագոյրը, լուսաւորուած, արեան ծով մը կը ներկայացնէր, եւ մանիշակագոյն խաչը մարդու հասակով՝ տարօրինակ հակադրութիւն մը կը կազմէր: Խունկի հոտը պատեց ամբողջ սրահը :

Երբ մթութեան մէջ բեմի ետեւէն երգուեցաւ «Տէր ողորմեա»ն, թաւ ձայնով մէկը հանդիսաւորապէս երկիւղած լռութեան մէջ հատիկ հա—

Յետադիմական շարժումը Թուրքիոյ մէջ

ԽՄԲ․— Թուրք մամուլը լրջօրէն կը զբաղի յետադիմութեան եւ մոլեռանդութեան վերջին ցոյցերով եւ դառն խորհրդածութիւններ կ'ընէ ։ Ապիտին Տավէր կը գրէ «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ (Մարմարա, 15 ապրիլ).—

Վերջին օրերս երկրին մէջ յետադիմութիւնը գլուխ ցցելու նշաններ ցոյց տուաւ։ Անգարայի եւ Իսթանպուլի նման մեծ ոստաններու մէջ, յետադիմութեան թեթեւ հով մը սկսաւ փչել, եւ չենք կրնար անտարբեր մնալ։ 1909ին պատահեցաւ Մարտ 31ի նշանաւոր դէպքը, որուն 41րդ տարեդարձին կը զուգադիպի ներկայ դէպքերը ։

Որոշապէս չենք գիտեր թէ ովքեր կազմակերպեցին Մարտ 31ը, բայց այն ատեն լսուեցաւ թէ Իթթիհատի հակառակորդ տարրերը կազմակերպեցին զայն, պետութիւնը տապալելու համար ։ Մարտ 31ը զինուորական դաւ մըն էր, բայց բուն գործիչները շուքի մէջ մնացին եւ դէպքը կրօնական մոլեռանդութեան գոյն ստացաւ, Տէրվիշ Վահտէթիները, յետադիմականներն ու աղանդաւորները «խաթէմէզիւք» պոռացին, շէրիաթ պահանջելով ։

Զինուորական ուսանողներ եւ Ալի Քապուլի պէյ նահատակուեցան այս առթիւ Ելտըզի մէջ, Ապտիւլ Համիտի աչքերուն առջեւ։ Իթթիհատական թերթերը, տպարանները թալանի տրուեցան, ամբոստներ յարձակեցան արքայական բանակի հրամանատար Մահմուտ Մուխթար փաշայի Մոտայի տան վրայ, եւ ուզեցին զայն ալ սպաննել, բայց չգտան։ Մինչեւ Հարէքէթ բանակին ժամանումը, տասնըմէկ օր Իսթանպուլ, մնաց այս ամբոստներուն եւ շէրիաթճիներուն ձեռքը։

Ահա 41 տարի անցեր է այդ օրէն եւ տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը նոյն մոլեռանդական ցոյցերուն .— հոգ չէ թեթեւ – ականատես կ'ըլլանք այս օրերուս ։

Անոնք որոնք օգտուելով դեմոկրատ վարչաձեւի ազատութենէն՝ կը փորձեն գլուխ ցցել, 1909ի խռովարարներուն չափ ստուարաթիւ եւ զօրաւոր չեն անշուշտ բայց ունինք օրէնք մը՝ որ պարտն ու պատժաճը կը տնօրինէ թէ յետադիմութեան եւ թէ համայնավարութեան դէմ եւ եթէ այս օրէնքը առանց որեւէ զանցառութեան չգործադրուի եւ մեր ժողովուրդը արթուն չգտնուի, այդպիսիները կրնան կրկնապատկել իրենց յանդգնութիւնը ։

Աթաթիւրքի գլխաւոր սկզբունքներէն մէկը եղաւ լաիքութիւնը, որով կրօնքը անջատեց քաղաքական գործերէն եւ չթողուց որ շէրիաթը միջամուխ ըլլայ հանրային կեանքի։ Քառորդ դար անցաւ Թրքական յեղաշրջումէն ի վեր, եւ հաշտ աչքերով չնայեցանք մոլեռանդութեան վերադարձնումին ։

Այսօրուան դէպքերը կուգան հաստատել թէ յետադիմութեան եւ աղանդամոլութեան ոգին մեռած չէ տակաւին մեր մէջ, նոյնիսկ ընդունակ է վերակենդանանալու։ Համայնավար գրգռիչները, որոնք կը ջանան ամէն առիթէ օգտուիլ եւ ամէն կաղապարի մէջ կը մտնեն, այս անգամ ալ տարազ փոխելով կրօնամոլի եւ շէրիաթճիի պատմուճանով կը ծպտուին եւ գաղտնաբար գրգռութիւններ կը կատարեն ։

Հակառակ անոր որ ամենամեծ անաստուածները համայնավարներն են եւ թշնամի են կրօնքի, չեն փախցներ սակայն առիթը եւ կրօնասէր եւ պարզամիտ մարդոց մօտենալով կը ջանան խռովութիւններ յարուցանել, երկրպառակութիւն սերմանել հայրենակիցներու միջեւ ։

Ահա թէ համայնավարները անոպայ մոլեռանդներուն չափ եւ թերեւս անոնցմէ աւելի վտանգաւոր են։ Ճիշդ է որ մեր ազգը արթուն է եւ հաւատարիմ Թուրք Հանրապետութեան եւ յեղաշրջումին։ Բայց այս չի նշանակեր որ երկրին մէջ չկան բնաւ յետադիմականներ եւ համայնավար խռովարարներ ։

Ընտրական ոգեւորութեան այս օրերուն, անոնք կրնան օգտուիլ այս առիթէն ալ եւ տեղ տալ ցաւալի դէպքերու։ Պարտադրենք անոնց Աթաթիւրքի յեղաշրջումը »։

★ Էտիէմ Իզզէթ Պէնիճէ եւս կը գրէ «Սօն Թէլէկրաֆ»ի մէջ.

— Ազգովին կը գտնուինք անկիւնադարձի մը վրայ, որ կենսական հանգամանք ունի։ Մեր մէջ տարրեր կան, որ կ'ուզեն մեզ զարնել կռնակէն ։ Արտասահմանէն ալ հազարումէկ վտանգներ կը սպառնան մեզի։ Պարտաւոր ենք չափազանց զգոյշ, աչալուրջ ըլլալ եւ յարգել օրէնքը, մինչեւ որ վերջնական կայունացումը հաստատուի երկրին մէջ » ։

Սէլիմ Ռակըպ կը գրէ «Սօն Փօսթա»ի մէջ.

— Մեզ որ Մարաշախտին համազգային եւ մեծահանդէս յուղարկաւորութիւնը առիթ տուաւ անտեղի գրգռութիւններու եւ խռովարար տարրերու ծայրայեղութեանց։ Երիտասարդութիւնը թունաւորեցին եւ ազգային սուգ մը վերածուեցաւ փողոցային ցոյցերու։ Այսպիսի իրաւունք մը ոչ ոքի տրուած է։

տիկ արտասանեց նահատակ մտաւորականներու անունները ։

Ամէն անուն սարսուռ մը կուտար ամբողջ սրահին, ընկերացած հեծկլտուքներու։ (Այս անուններուն հետ մտերմօրէն յարաբերութիւն ունեցած էին ներկաները, հիմա այդպէս չէ)։

Երբ հանդէսը աւարտեցաւ՝ հրաւիրեցինք ներկաները անցնիլ խաչին առջեւէն, ինչպէս Աւագ Ուրբաթ օր մը, եւ իւրաքանչիւրը իր ձեռքով փրցուց մանիշակ մը եւ տարաւ հետը ... ։

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ձեռնադրուելէ քանի մը վայրկեան առաջ, յանկարծ խոյս տալով վանք մը ապաստանեցաւ 39 տարեկան վարդապետ մը, Տօքթ. Ֆրանց Եոաքիմ, Վիէննայի Ս. Ստեփաննոս մայր եկեղեցիէն։ Գրաւոր յայտարարութեամբ մը կ'ըսէր թէ «քանի մը գիշեր անքուն խոկալէ վերջ, եզրակացուց թէ ինք արժանի չէ այդ կոչումին »։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետին կողմէ սարքուած ընդունելութեան մը հրաւէրը մերժեցին օտար դեսպանները, դիտել տալով թէ իրենք Երուսաղէմը չեն ճանչնար իբրեւ մայրաքաղաք Իսրայէլի ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԱ ՍԻՈՒԹԱՅԻ ՄԷՋ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Հ. Յ. Դ. «Հրայր» խումբը տօնեց Ապրիլ 11–24ը, Ապրիլ 10ին ։ Անոնք որ էր երբեմն տօնելու առաջնութիւնը կը պահանջէին, իրենց պատեանին մէջ քաշուած էին։

Հանդէսը բացուեցաւ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով։ Օրուան նախագահը, ընկեր Կորկորեան բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը եւ արտասանեց «Հայրենի հողը»։ Նոր Սերունդի կողմէ եղան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ մեներգներ ։

Հ. Յ. Դ. խումբին կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ս. Բրուտեան, որ ձաղկելով «հայրենասէր»ներու բացակայութիւնը, գովեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին նախանձախնդրութիւնը ։

Գրենոպլի Նոր Սերունդէն ընկեր Խաչատուր Մանուկեան արտասանեց Յովհ. Թումանեանի « Հոգեհանգիստ»ը։

Օրուան բանախօսը բացակայ ըլլալով, խօսեցաւ ընկեր Յ. Աճէմեան, պարզելով հայ ժողովուրդին անհուն զոհողութիւնները յանուն ազատութեան։ Շեշտեց թէ թշնամին չարաչար սխալեցաւ, ուզելով բնաջնջել մեզ։ Այսօր շատ աւելի բարձր է Հայուն անունը։ Ան չի վախնար ոչ բանտէն, ոչ ալ մահէն։

Հանդէսը վերջացաւ «Հայր Մեր» խմբերգով ։

Ա. Յակոբ

ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ

Հայ Գաղթ. Կեդր. գրասենեակը Ապրիլ 21 թուակիր գեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ՝ Արտաքին Նախարարութեան հաւանութեամբ, հաստատած է իրաւագիտական սպասարկութիւն մը ։

Սէնի փաստաբանական կաճառէն չորս իրաւաբաններ պիտի կատարեն այս սպասարկութիւնը։ Անոնք որ կը փափաքին խորհուրդ հարցնել դատական խնդիրներու մասին, կրնան դիմել Փարիզ, անոնց գրասենեակը, ամէն ուրբաթ ժամը 18—19 ։

Այն տարագիրները որոնք կ'ուզեն օգտուիլ այս խորհրդակցութիւններէն, պէտք է նախ ներկայանան Գաղթ. Օֆիսին գրասենեակը 6 Cité Martignac, առտուան ժամը 10—12, յանձնարարական նամակ մը ստանալու համար ։

★ Նմանապէս, գրասենեակը կը տեղեկացնէ թէ Տարագիրներու Միջազգային կազմակերպութիւնը (IRO), տարագիրներուն տեղաւորումը դիւրացնելու համար, ժամագործ – աշկերտներուն կեդրոն մը պիտի բանայ Վալանսի մէջ (Տրոմ)։

Այս կեդրոնը 115 տեղ պիտի տրամադրէ, նախապատուութիւն տալով ֆիզիքապէս տկար տարագիրներու, առ առաւելն 45 տարեկան։ Թեկնածուները պէտք է դիմեն Centre d'Orientation Sociale des Etrangers, 52 rue de l'Abre Sec, Փարիզ (1), անձամբ, կամ գրաւոր, եթէ կը բնակին նահանգները։ Այս առթիւ բժշկական եւ հոգեկան – արհեստագիտական քննութեան պիտի ենթարկուին ։

Այս դասընթացքներուն մէջ ընդունուելու վերջնական վճիռը պիտի տայ IROն, համախոր-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

Քէօսան լռեց. նա իր անելիքը արել էր, կայծը մօտեցրել էր վառօդին եւ այժմ թոյլ տուեց որ փոթորիկը կատարեալ ազատութեամբ գործէ..

— Մինչեւ այժմ ես մտածում էի աւազակների մասին. որոշել էի նրանց ոչնչացնել։ Բայց հիմա փոխում եմ այդ միտքը։ Վաղը կը քանդեմ մի քանի գիւղեր... Ես ցոյց կուտամ թէ ինչ բան է միւսլիմանի արիւն թափելը։ Ինչ որ կ'ազատուի մեր սրերից քեզ եմ տալիս... Հաւաքիր ...

Նա լռեց, աչքերը ցած ուղղեց, նրա շնչառութիւնը այժմ լսելի էր, կուրծքը նկատելի կերպով բարձրանում էր եւ ցածրանում ։

Քէօսան շնորհակալութիւն չյայտնեց։ Նա այժմ Մուրատ աղայի գործակատարը չէր, այլ մի վրդովուած միւսլիման ։

— Հասկացայ... բացականչեց նա մի զզուելի ձայնով, որ յատուկ է մատնիչներին ։

— Ուրեմն այդ էր պատճառը, որ անհաւատները այսօր հաւաքուել էին իրենց եկեղեցու դուռը եւ լսում էին իրենց քահանայի պատմութիւնը։ Հեռուից տեսայ... շատ բազմաթիւ էին նոյնիսկ ուրախ ։

Բէկը նայեց նրա դէմքին եւ ցոյց տուեց որ ինքն էլ հասկացաւ։

— Ես էլ տեսայ, ասաց նա։ Վաղը, նախ քան մեր գնալը, այդ եկեղեցին փակուած կը լինի, իսկ շները՝ բանտարկուած։ Ահմէտ ...

Տանուտէրը վազէվազ մօտեցաւ եւ լսեց հրամանները...

— Ալլահի բարիքները օր ու գիշեր անձրեւի պէս քո գլխին թափուին, էֆէնտի, Ալլահը մեզ միշտ քո շուքում պահէ, քո մի օրը հազար դարձնէ, — մեղմ, աղօթքի ձայնով արտասանեց Մուխտարը, երբ Ահմէտը հեռացաւ։ Դու շնորհ արիր, եւ մեզ ընծայելով թրից ազատուածներին։ Բայց ինչո՞ւ ես ազատում, հրամայիր որ ամէնքին ջնջեն։ Միւսլիմանի սուրբ գործի համար ոչինչ չէ կարելի խնայել, թող Մուրատ աղային այս անգամ ոչինչ չհասնի, միայն թէ քո արդար բարկութիւնը լիուլի հատուցում ստանայ ...

Եթէ Սիւլէյման Բէկը բարձր շրջանի հարէմական փչացած կեանքին ծանօթ լինէր, իսկոյն կը նկատէր, որ իր հիւրը այդ րոպէին էլ առեւտուր է անում, որ նրա խօսքերը վաճառականի խորամանկութեամբ արտասանուեցին ։

Վաճառականը վտանգի տակ էր ենթարկում իր շահերը, կամենալով աւելի թեթեւ գնով պրծնել։ Եւ երբ տեսաւ որ Բէկը չնկատեց իր յետին միտքը, այլ լռեց եւ մտածմունքի մէջ ընկաւ, գոհութեան մի թեթեւ ժպիտ հանեց իր հաստ շրթունքների վրայ եւ դրանով տօնեց իր այդ յաղթութիւնն էլ ։

Ընթերցողը հասկացաւ թէ ինչ արհեստ ունէր Քէօսա Մուխթարը։

Նա գործակատար էր, որ Կ. Պոլսի խոշոր գերեվաճառներից մէկի, այն է՝ Մուրատ աղայի յանձնարարականներով ման էր գալիս զանազան կողմերը եւ «ապրանք» էր ուղարկում Կ. Պոլիս մեծ վաճառանոցի համար ։

Տեսնենք թէ ինչ ապրանք էր դա. կանայք, աղջիկներ, տղաներ, երիտասարդներ, մի խօսքով՝ մարդկութեան գեղեցիկ, առողջ ծաղիկները։ Նրանք ծախւում էին հրապարակում ։

Գերեվաճառութիւնը այն ժամանակ բացարձակ էր։ Կ. Պոլիսը այդ առեւտուրի ամենամեծ կենտրոնն էր, որ «ապրանք» էր մատակարարում մահմէտական աշխարհին՝ սկսած Բօսնայից մինչեւ Արաբիա եւ Տրիպոլսից մինչեւ Հնդկաստան ։

Ահագին պետութեան բոլոր ծայրերից ամբողջ կարաւանները էին գնում դէպի մայրաքաղաք։ Այդտեղ հաւաքւում էին աշխարհի չորս կողմից ամէն տեսակ հեծեծանքներ, արտասուքի ամբողջ գետեր։ Եւ այդ գետերից ուղղահաւատ միւսլիմանը վերցնում էր իր երկրաւոր դրախտի, իր հարէմների զարդարանքները ։ Դրանից էր նա քաղում իր զգայնական երջանկութիւնը, իր վաւաշոտ հեշտասիրութեան բուռն կրքերը այդ դժբախտ մարմինների ծովի մէջ էր թաղում։ Վաճառողը գովում էր ապրանքը, աշխատում էր թանգ գնով ծախել ։

Շուկան միշտ բանուկ էր, նրա դատարկ տեղը լցնում էին Քէօսա Մուխթարները, որոնք ման էին գալիս աշխարհի բոլոր կողմերը։

Խաղաղ ժամանակը, երբ չկար կողոպուտ, աւերում, նրանց բանը դժուարանում էր։ Իւրաքանչիւր տուն մի շարք միջոցներ գիտէր՝ իր անդամներին Կ. Պոլսի վաճառանոցից ազատելու համար ։

հուրդ Գաղթականներու Օգնութեան գրասենեակին :

Աշակերտութեան դասընթացքը պիտի տեւէ ինը ամիս եւ աշակերտները ամբողջ տեւողութեան պիտի պատսպարուին եւ սնունդ ստանան կեդրոնին յարակից շէնքին մէջ : Քիչ մը գրպանի դրամ պիտի ունենան եւ կամ պիտի ստանան աշկերտութեան թոշակ, համաձայն արհեստակցական միութեան նշանակած սակին :

Պրէսթի մէջ երաշխաւորութեամբ ազատ արձակուեցան երկու համայնավար երեսփոխաններ, որոնք վճռական դեր կատարած էին վերջին խռովութեանց մէջ : Դատարանին նախագահը յայտարարեց թէ Ազգ. ժողովին կը վերաբերի ճշդել թէ պէ՞տք է զբաղիլ այսպիսի դատերով : Ջախաւոր թերթերը դիտել կուտան թէ դատաւորները «ահուդողի մատնուած են, բայց կառավարութիւնն ալ աննկարագրելի տկարութիւն մը կը ցուցնէ» (Սը Մաթէն) :

Փարիզի մէջ ալ, դատաւոր մը վճռած էր թէ հակարօլշեւիկ թերթ մը գրաւել եւ ոչնչացնելը գողութիւն չէ, հետեւաբար ձեւական պատիժ մը սահմանած էր : (Ֆիկառօ դատ բացած է անոնց դէմ որ կը շարունակեն բռնագրաւել եւ ոչնչացնել թերթերը : Ցանցաւորները կ'ամբաստանուին իբրեւ գող) :

Եւ վերջապէս գանգատներ կը յայտնուին թէ կարգ մը դատաւորներ թոյլ կուտան որ ատեանները ծառայեն համայնավարական քարոզութեանց, երբ կարմիր ամբաստանեալներ կը դատուին : Կը կարծուի թէ կառավարութիւնը խստօրէն պիտի գործադրէ վերջերս քուէարկուած բացառիկ օրէնքները, մասնաւորապէս խափանելու համար երկրին վերազինման դէմ կատարուած արարքները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ նաւահանգստին 26000 բանուորներէն 12450ը գործադուլ յայտարարեցին : Կառավարութիւնը հազարքինուոր ղրկեց անմիջապէս, որպէսզի պարպեն ուտեստի բեռները : Ի հարկին մինչեւ 15.000 զինուորներ պիտի ղրկէն : Գործադուլին հակառակ են թէ կառավարութիւնը եւ թէ արհեստակցական միութիւնը, որ ունի մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար անդամներ :

ԱՆՎԷՐՍԻ մէջ ծանր ընդհարումներ պատահեցան ոստիկանութեան եւ բանուորներուն միջեւ, անչարժութեան դատապարտելով 109 նաւերու բեռնաւորումը եւ պարպումը : Հինգ բանուորներ վիրաւորուեցան : Նաւահանգիստի վարչութիւնը կ'ըսէ թէ համայնավարները փորձ մը կը կատարեն, չափելու համար իրենց ուժերը, քանի որ մօտերս զինաբարձ նաւեր պիտի հասնին Ամերիկայէն :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու համար, արտաքին նախարարներու փոխանորդները այսօր իրենց 252րդ նիստը պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ : Վերջին ժողովը գումարուած էր Մարտ մէկին :

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԸ, Պ. Պոկոմոլով, որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1945էն ի վեր, արտաքին նախարարի փոխանորդ նշանակուեցաւ, ինչ որ աստիճանի բարձրացում կը համարուի : Պոկոմոլով կարմիր բանակին մէջ ծառայած է 1919էն մինչեւ 1930, յետոյ դիւանագիտական պաշտօններու կոչուած :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը գրաւեց Հայնան կղզին, ծանր պարտութեան մը մատնելով 125 հազար ազգայնական զինուորներ : Ազգայնական կառավարութիւնը, որ ամփոփուած է Ֆորմոզա կղզին, կ'ուզէ շարունակել կռիւը :

ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ մը, Ռընէ Հարտի, որ իբրեւ լրտես ամբաստանուելէ վերջ անպարտ արձակուած էր 1947ին, նորէն կը դատուի երկուշաբթի օրէն ի վեր : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 1943ին Գերմանները ձերբակալած են զինքը եւ յետոյ ազատ արձակած, ստանալով զանազան գաղտնիքներ : Ամբաստանեալը վերջերս խոստովանած էր թէ սուտ խօսած է, ծածկելով իր ձերբակալութիւնը, բայց կ'ուրանայ թէ ծառայած է կեսթափոյին : Իրեն դէմ պիտի վկայեն ութ Գերմաններ, որոնց մէկը մահուան դատապարտուած է, բայց վճիռը կր յետաձգեն երկու տարիէ ի վեր :

ՁԻՒՆ–ՁՄԵՌ ՕԴ ՄԸ կը տիրէ ամբողջ Եւրոպայի մէջ : Անձրեւ, կարկուտ, ձիւն իրարու կը յաջորդեն Ֆրանսայի, նոյնիսկ Փարիզի մէջ :

ՀՐԴԵՀ ՄԸ ոչնչացուց Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնաժողովին շէնքը, Պէրքըլիի մէջ (Քալիֆորնիա), 150.000 տոլար վնաս պատճառելով : Մեծ դժուարութեամբ ազատեցին հիւլէական վիթխարի մեքենան «սիքլոտրոն», որ կ'արժէ ինը միլիոն տոլար, եւ աշխարհի ամենազօրաւորն է :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ երեսփ. ընտրութեանց առթիւ «Հալք»ի կողմէ թեկնածու նշանակուած է Տոքթ. Հրանդ Հայրապետեան, ատամնաբոյժ :

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութիւններու, այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան սրահը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

★

ԱՊՐԻԼ 11–24 ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Salle des Fêtesի մէջ : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

★

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ երեք յարանուանութիւններու : Այս կիրակի, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն յիշատակին համար : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ, որ պիտի նախագահէ յետ միջօրէին կատարուելիք սգատօնին : Խօսք պիտի առնեն նաեւ հայ կաթողիկէ եւ բողոքական համայնքներու հոգեւոր պետերը :

ԱՅՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Փարիզի Հ. Ց. Դ. Եզնիկայացի կոմիտէն այց մը կազմակերպած է այս կիրակի, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ շիրիմներուն, ծաղկեպսակներով :

Խօսք կ'առնեն ընկերներ :

Ժամադրավայր metro Gambetta ժամը 3ին :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները :

ՋՈՒԹԱԿԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Մազըլնոյի մէջ, 88 **rue d'Aubagne** :

Լեւոն Ղեւոնդեան

Մարսէյլի «Լիսէ Միւզիքալ»էն Ա. մրցանակաւոր

Կուտայ իր տարեկան նուագահանդէսը : Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. ԱՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆ :

Յայտագրին մաս կը կազմեն ՄՈՑԱՐԴ (Sonate en ut majeur), ՎԻՎԱԼՏԻ (Concerto en ré majeur), ՏԸ ՊԷՐԻՕ (9e Concerto en la mineur) : Իսկ հայկական շատ կարեւոր բաժինը կը բաղկանայ 20ի մօտ կտորներէ, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ, Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ եւայլն լաւագոյն էջերէն :

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՇԱԲԱԹԸ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, զուգակցութիւն մը ստեղծելու համար հայկական Մեռելոյի եւ Անծանօթ Զինուորի խորհուրդին միջեւ, այս տարի բոցը արծարծելու թուական նշանակած է Ապրիլ 29ի Շաբաթ օրը :

Թափօրը պիտի կազմուի Avenue des Champs Elysées, metro Georges Vի վրայ ու զինուորական նուագախումբով պիտի առաջնորդուի դէպի Etoile, Անծանօթ Զինուորին դամբանը :

Թափօրին կրնան ու պէտք է մասնակցին բոլոր Հայերը բացի կիներէն եւ մանուկներէն, որոնք կրնան հետեւիլ թափօրին քովերէն :

Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով եւ բարձր թոյլտուութիւնովը ընդհանուր զինուորական կրօնական վարչութեան, Հայ Նախկին Ռազմիկները հայածէս պատարագ մը կատարել պիտի տան ընդհանուր Սէն Լուի եկեղեցիին մէջ, 30 Ապրիլ Կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 11·45ին : Այս բացառիկ պատարագին Հայերը պէտք է ներկայ ըլլան խումբերով, ժամը ճիշդ 11·45ին :

Այս երկու հանդիսաւոր արարողութեանց պիտի մասնակցին բազմաթիւ օտար պատուիրակութիւններ իրենց դրօշներով :

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համար դիմել կամ հեռախօսել Պ. Սուրէն Ճերմակեանի, 35 rue de la Boétie : Tél. Ely. 35.48 :

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՄԱՀ ՄԸ

ԼԻՈՆ (Յառաջ) .— Բնիկ Մեծ Նոր գիւղացի Պ. Բենիկ Թադէոսեան, 58 տարեկան (12 բիւ տիւ Լաք), շրջուն վաճառորդ, այս հինգշաբթի օրը Վօ ան Վելէնէն, իր «մօթօսիքլէթ»ով Լիոն եկած ատենը, ետեւէն կը զարնուի բեռնակառքէ մը եւ քանի մը մեթր անդին կը նետուի : Գանկը ճեղքուած, կոնակը վիրաւոր : Արկածեալը անմիջապէս, Լիոնի Կրանժ Պլանշի հիւանդանոցը կը փոխադրուի, թէեւ անհրաժեշտ դարմանումները կ'ըլլան, սակայն նոյն գիշերը կը մեռնի, անտէր ձգելով այրին : Մեր ցաւակցութիւնները : Թ. Ա.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Նիւթ՝ «Ապրիլեան Եղեռնը» (շար.) : Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9 :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, քաֆէ Ռէժան : Դասախօսութեան նիւթը՝ «Սովետական մշակոյթը» : Զեկուցանող՝ Տիկ. Ա. Խոնդկարեան :

ՌՈՄԱՆ .— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ընկերուհի Նուարդ Քէչէճեանի բնակարանը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ .— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais : Նիւթ .— «Վարդանանց» : Դասախօս՝ ընկ. Վ. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ : Կը հրաւիրուին իրենց ընկերները, սանուհիները եւ համակիրները :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Ց. Դ. ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, ընկեր Սարգիս Թորոսեանի բնակարանին մէջ :

ՎԻԷՆ .— Հայ կիրակնօրեայ դպրոցին տարեկան հանդէսը՝ Ապրիլ 29ին, շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՎԷՋԻՆԷԷՆ Պ. Վահրամ Մոսկոֆեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, հազար ֆրանք Աղքատախնամի Հանգստեան Տան, եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, ողբացեալ Պ. ՅԱԿՈԲ ՍՐԱՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին, այս կիրակի ժամը 2·30էն սկսեալ, 45 rue de la Défnese :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Պանթէօ Քաշանի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 3ին, Քաշանի քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ, rue Camille Desmoulin : Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ երկսեռ աշակերտներու կողմէ ; ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱՆԻ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— Porte d'Orléansէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Place Gambetta (Քաշան), métro Արքէօյ, Քաշան :

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բացուած է Օհանեանի կաշեվաճառատունը, ուր պիտի գտնէք, անմրցելի գիներով կօշկակարի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ :

Կը բաւէ մէկ անգամ այցելել, համոզուելու համար :

Դիմել Մ. ՕՀԱՆԵԱՆԻ, 4 rue du Bon – Pasteur, Marseille, (Place d'Aixի մօտ) :

Ծախու խանութ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս · 800 ֆր·, Տար · 1600, արտ · 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր · C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 27 AVRIL 1950 Հինգշաբթի 27 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6138–Նոր շրջան թիւ 1549

Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԱԼ ԱՅՍՊԷՍ...

Դժբախտաբար այս տարի ալ տխուր, խկա–պէս վրդովիչ տեսարաններ պարզուեցան, Հայա–ջինջ Սարսափներու տարեդարձին տօնակատա–րութեան առթիւ։

Փոխանակ մէկ ընդհանուր կազմակերպու–թեան, ունեցանք բազմազան տօնակատարութիւն–ներ, նախաձեռնութեամբ յարանուանութեանց, Ազգ· Միութեանց կամ Երիտ· Ընկերակցութեանց։ Եւ դեռ շարքը վերջացած չէ ։

Այս տարի ալ, Լիոնի Ազգ· Միութիւնը յա–ջողած էր համախմբել բոլոր յարանուանութիւն–ները, քաղաքական հոսանքները, Հայր· Միու–թիւնները եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ, տօ–նակատարութեան տալով իրապէս համազգային հանգամանք։ Բացասական դիրք բռնած էր միայն աննշան խմբակ մը ։

Մարսէյլի մէջ հոգեհանգիստ մը կատարուե–ցաւ Ապրիլ 16ին, Փրատոյի մայր–եկեղեցին, նա–խաձեռնութեամբ վարչութեան։ Յետոյ խօսելու հրաւիրուեցան երեք յարանուանութեանց հոգեւոր հովիւները ։

Համաժողովրդական տօնակատարութեան մը հանգամանքը չունէր այս արարողութիւնը ։ Եւ Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Շրջ· Վարչութիւնը պար–տականութիւն համարած էր, ինչպէս անցեալ տա–րի, այս տարի եւս կազմակերպել ժողովրդական արժանավայել տօնակատարութիւն մը, հրաւիրե–լով բոլոր Միութիւնները, անխտիր։ (Ապրիլ 23)։

Իբրեւ պատասխան, միւս Երիտ· Միութիւնն ալ կը ծանուցանէր տօնակատարութիւն մը, նոյն օրը եւ նոյն ժամուն ։

Կրընոպլի մէջ, Ազգ· Միութիւնը ստանձնելով տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը, հրաւէր կ'ուղղէ բոլոր կազմակերպութեանց ։

Ինչպէս կը տեղեկանանք, հրաւիրեալներէն Բարեգործականի մասնաճիւղը պայման կը դնէ որ քաղաքական կուսակցութիւնները չմասնակ–ցին ։ (Մինչդեռ նոյն Միութեան Լիոնի մասնա–ճիւղը մասնակցած է, ուղերձ մըն ալ կարդալով)։

Իսկ պետական կոչուած Կարմիր Խաչի մաս–նաճիւղը կը պատասխանէ թէ իրենք ենթակայ ըլ–լալով Երեւանի Կ· Խաչին, չեն կրնար շեղիլ ա–նոր հրահանգներէն ։

Համեստ գաղութի մը, Սէն Շամոնի մէջ, տօ–նակատարութեան նախաձեռնութիւնը կը ստանձ–նէ Մալաթիոյ Կրթասիրաց Միութիւնը, մասնակ–ցութեամբ Հ · Յ · Դաշնակցութեան, Նոր Սերուն–դի եւ դպրոցի վարչութեան ։

Մարսէյլի արուարձաններէն Սէն Ժէռոմի մէջ նախաձեռնութիւնը կը ստանձնէ Թաղ· Խորհուր–դը, մասնակցութեամբ Դաշնակցութեան, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Նոր Սերունդի եւ Ֆր· Ե–րիտ· Միութեան, ինչպէս յայտարարուած էր։

Վալանսի մէջ հանդէսը կազմակերպած է Ազգ· Միութիւնը (շաբաթ, 29 Ապրիլ)։

Երկու փոքր գաղութներու, Լա Սիոթայի եւ Ռոմանի մէջ, տօնակատարութիւնը ստանձնած էր Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդը ։

Փարիզի արուարձաններէն Ալֆորվիլի մէջ՝ տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ նախաձեռ–նութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ մաս–նակցութեամբ ազգ· կազմակերպութեանց ։

Ուրիշ արուարձանի մը, Առնուվիլի մէջ, տա–րեդարձը կը տօնուի այս կիրակի, նախաձեռնու–թեամբ երեք յարանուանութեանց ։

Կը կարծենք թէ այս խառն ի խուռն տեղե–կութիւնները բաւական են, գաղափար մը կազ–մելու համար կատարուած կամ ծրագրուած հան–դէսներու զանազանութեան մասին։

Ի՞նչ դիրք բռնեց բուն Փարիզը, այս ընդհա–նուր իրարանցումին մէջ ։

Կաթող· պատուիրակը անձնական նամակներ ուղղելով զանազան կազմակերպութեանց, խոր–հրդակցութեան մը կը հրաւիրէր զանոնք, հա–մազգային հանգամանք տալու համար տօնակա–տարութեան ։

Պ · Ա · Զօպանեան եւս պարտք սեպած էր ան–հատական (միշտ անհատական) նամակներ ուղ–ղել, հաղորդելով բարենշան ձեռնարկը, որ յետոյ իր գլխուն պիտի պայթէր ...

Ինչպէս ուրիշ տեղեր, այս անգամ ալ անտես–ուած էին քաղաքական կուսակցութիւնները եւ մամուլը ։

Ժողովներու ընթացքին էր որ ճշդուեցան դիրքերը ։

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՍՈՒԹԱԲԵՐ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Կ'ենթադրէի թէ մեր հանդէսներուն առթիւ սրահին տէրերը դժգոհ կը մնան, քանի որ մանա–ւորաբար ժողովրդական մեծ հաւաքոյթներու ա–տեն շատ ալ չենք յարգեր օրէնքները եւ վար–ժուած չենք կարգապահութեան։

Արդար ըլլալու համար, պէտք է ըսել որ կի–րակի օրուան Սդատօնին, չխանգարուեցաւ բարե–կարգութիւնը, երբ այնքան մեծ բազմութիւն մը խռնուած էր Սալ Կավօ։

Անշուշտ «անկարգութիւն» չենք կրնար նկա–տել 2ուկէսին յայտարարուած հանդէսի մը, ժամը 3ուկէսին, 4ին գալը։«Բան չիտեմ» դասակարգ մը ունինք որ վերապահութեամբ եւ իր ուզած ժա–մուն կը մտնէ որեւէ հայկական հանդէսէ ներս, կարծես շնորհ մը ըրած ըլլար։

Ինչ որ է։ Աւելի լաւ կ'ըլլայ հերքել «ճա–շակներու անվիճելի հանգամանքը», կը նայիք յանկարծ կ'առաջարկեն փոխել «հայկական» հան–դէսներու յայտագիրները, զանոնք փարիզեան ճա–շակներու բարձրութեան հասցնելու համար։

Խօսքը մեր մէջ, այդ յայտագիրներն ալ եր–բեմն վերաքննութեան կը կարօտին։ Սակայն երբ աչքի առջեւ բերէք զանոնք կազմողներու կրած չարչարանքները, վստահ եմ որ արժանի պիտի դտնէք մեր անսահման ներողամտութեան ։

Այս մտահոգութիւններով, մօտեցայ Սալ Կա–վոյի պաշտօնեաներուն, իրենց տեսակէտը կամ դժգոհութիւնները արձանագրելու համար ։

Ուրախութեամբ տեսայ որ բարեկիրթ մարդոց հանդիպած եմ։ Անոնք հազիւ պզտիկ ժպիտ մը ու–նեցան։ Բայց յանկարծ դուռնէն վերադարձող եր–կու բարապաններ մօտեցան, յուսահատօրէն վեր բարձրացնելով իրենց թեւերը ·

— Il y n'a rien à faire, հիմակ ալ փողոցին մայթերը եւ նոյնիսկ սալայատակները գրաւած են, դժուարացնելով կառքերու երթեւեկը, կա–րելի չէ ցրուել ։

Եւ դառնալով ինծի, հարցուցին ·

— Այս մարդոցը տունը կրա՞կ ինկած է թէ ջուրը կոխած ։ Ինչո՞ւ տուն երթալ չեն ուզեր ։ Ես կ'առաջարկեմ փողոցը ժամերով խօսելու հա–մար ալ տոմսակ ծախել իրենց, օրինակ քառորդ ժամը հարիւր Ֆրանք։ Հաւատացէք որ աւելի մեծ հասոյթ կ'ունենաք քան ներսի հանդէսէն»։

Ի՞նչ կրնայի պատասխանել ։

ՍՕՍԻ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մեր Թղթակիցը կը գրէ թէ Ապրիլ 11–24ի սգահանդէսը, որուն նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդը, կիրակի առտու կատարուեցաւ հոծ եւ երկիւղած բազմու–թեամբ, քաղաքին ամենամեծ սրահներէն Սինեմա Օտէոնի մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԵՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՌԵՍՊՈՒԲԼԻԿԱՑՈՒՄ (հանրապետութիւն) բժշկա–սանիտարական (առողջապահական) գործը լաւ հիմքերու վրայ դնելու համար, կազմակեր–պուած են շարք մը ուսումնական հաստատու–թիւններ։ Բժշկական Ինստիտուտէն զատ, Լենինա–կանի եւ Երեւանի մէջ կը գործեն բժշկական տեխ–նիկումներ։ Կիրովականի մէջ՝ քոյրերու դպրոց։ Այս տարի 70 բժիշկներ ղրկուած են Մոս–կուա, Լենինգրատ, Կիեւ եւ ուրիշ քաղաքներ, փորձի փոխանակութեան եւ ուսումնասիրական աշխատանքի համար։ Այս տարի բժշկա–սանիտա–րական ուսումնարանները պիտի տան 500 շրջանա–ւարտներ։ 1951ին, Հայաստանի շրջաններուն մէջ պիտի բացուին հարիւր կոլխոզային ծննդարան–ներ։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կիրով» մանկական այգին կը բացուի Մայիս Մէկին։ Նոյն օրը կը բացուի նաեւ մանկական երկաթուղին, որ վերանորոգուած է։

ԵՐԵՒԱՆԻ Թատերական Ինստիտուտին մէջ, վաս–տակաւոր դերասան Վաղարշ Վաղարշեանը հան–դիպում ունենալով ուսանողներու հետ, պատմեց իր դերասանական անցեալը։ Մասնաւորապէս կանգ առաւ իր վերջին շրջանի գործունէութեան վրայ։ Բացատրեց թէ ինչպէս է կրցած կերտել Լենինի դերը, «Մեծ Բարեկամութիւն» թատերա–խաղին բեմադրութեան համար ։

ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ Ալլահվերդեան փողոցին վը–րայ կը շինուի «Երեւան» նոր կինօ – թատրոնի շէնքը (սինեմա) որ պիտի աւարտի նոյեմբերին։ Միկոյեան պողոտային վրայ կը շինուի երկաթու–ղիներու աշխատաւորներու համար չորս յարկանի բնակարան մը ։

ՊԵՏՀՐԱՏԻ մանկական բաժինը հրատարակեց մեծանուն ճանապարհորդ Մակլախա–Մակլայի գիրքը, ուր ամփոփուած են իր ճամբորդութեան մանրամասնութիւններն ու Ասիոյ ժողովուրդնե–րու կենցաղը ։

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՓԱԿԵՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ ԲԱՑԸ․— ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵ՞Ր․— 28·000 ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ ՊԻՏԻ ԱՐՁԱԿՈՒԻՆ․— ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒ–ՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Ազգ· Ժողովը այսօր – վաղը կը սկսի քննել շարք մը ծանրակշիռ հարցեր, որոնք նորէն դուռ պիտի բանան յուզումնալից վիճաբանութեանց ։

Առաջին խնդիրը պետական ելմտացոյցին վի–ճակն է։ Անցեալ փետրուարին քուէարկուեցաւ նախահաշիւը, 2257 միլիառ ֆրանք, բայց բաժա–նումը նոր պիտի կատարուի։ Կառավարութիւնը խնայողութեան ծրագիր մը պատրաստած է, 20 միլիառ ֆրանք ճարելու համար։ Միւս կողմէ կ'ա–ռաջարկուի ջնջել 28·000 պաշտօններ, ինչ որ մեծ յուզում պատճառած է արդէն։ Ծրագիրը ուրիշ տրամադրութիւններ ալ կը պարունակէ, որոնք հետզհետէ պիտի յայտնուին ։

Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն Հնդկա–չինի պատերազմին եւ զանազան հաստատութեանց մեծագումար ծախքերը։ Հրատարակուած տեղե–կութեանց համաձայն, Հնդկաչինի մէջ կատար–ուած գործողութիւնները շատ աւելի մեծ գումար մը կը պահանջեն քան ինչ որ նախատեսուած էր ։ Երկաթուղիներու բացը կը հաշուեն 90 միլիառ ֆրանք, մինչդեռ նախատեսուած էր միայն 50 միլիառ։ Ուրեմն պետութիւնը ստիպուած է 40 միլիառ եւս ճարել։ Անցեալ Փետրուարին, ելեւ–մուտքը հաւասարակշռելու համար, կառավարու–թիւնը 130 միլիառ ֆրանք պիտի ճարէր փոխա–ռութեամբ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վեր–ջին չորս ամիսներու ընթացքին միայն 25 միլիառ ֆրանք ճարուած է փոխառութեամբ։ Իրազեկնե–րու կարծիքով, եթէ կարելի չըլլայ ելեւմուտքը հաւասարակշռել փոխառութիւններով, այն ատեն նոր տուրքեր պիտի հաստատուին ։

Գալով համայնավարական գործունէութեան, կը կարծուի թէ վարչապետը վճռական յայտա–րարութիւններ պիտի ընէ այս անգամ, երբ հար–ցապնդումներ կատարուին Պրէստի խռովութեանց եւ ուրիշ դէպքերու մասին։ Կ'ըսեն թէ Պ · Պիտօ պիտի օգտուի համայնավար առաջնորդին՝ Ժաք Տիւքլոյի հարցումներէն, աւելի կտրուկ լեզու մը գործածելու համար, ընդլայնելով կիրակի օր–ուան ճառը, ուր կը պահանջէր արագօրէն ձեր–բակալել եւ դատապարտել խռովարարները ։

Պրէստի դէպքերուն առթիւ, ուր երիտասարդ բանուոր մը սպաննուեցաւ եւ 75 հոգի վիրաւոր–ուեցան — ցուցարարներ եւ ոստիկաններ — պիտի քննուի երկու համայնավար երեսփոխաններու պարագան։ Այս երկուքը (մէկը Տիկին Լամպէռ) յանցանքի վրայ բռնուելով, ձերբակալուած էին, բայց Պրէստի դատարանը ազատ արձակեց, այն առարկութեամբ թէ Ազգ· Ժողովին կ'իյնայ քըն–նել այսպիսի խնդիրներ։ Դատարանին կարծիքով, մութ է Սահմանադրութեան համապատասխան յօդուածը՝ այս կարգի դատերու մասին ։

★ Զօր· տը Կոլի կուսակիցներէն երեսփոխան մը, Լիվոլի Լըվէլ, առաջարկած է Ազգ· Ժողովին ոչ ներում շնորհել, ոչ ալ վերահաստատել Փե–թէնի վարկը, այլ պարզապէս բանտէն արձակե–լով արգելափակել իր տան մէջ, ընդ հսկողու–թեամբ ։

★ Երեքշաբթի օր 1500 հաշմանդամներ, մեծ մասով կոյրեր եւ անդամալոյծներ, խաղաղ ցոյց մը կատարեցին Էնվալիտի հրապարակէն մինչեւ Ազգ· Ժողով, կենսաթոշակի յաւելում պահանջե–լով։ Ցոյցին կազմակերպիչները յանձն առած էին տեղի չտալ ոստիկանական միջամտութեանց։ Թափօրին կը հետեւէին ոստիկանութեան վերատե–սուչը եւ ուրիշ պաշտօնատարներ, մտերմաբար խօսակցելով ցոյցին վարիչներուն հետ։ Նշանա–տախտակներուն վրայ աչքի կը զարնէր հետեւեալ վերտառութիւնը․— «Պ · ելմտական նախարար, մեղքը մերինը չէ եթէ տակաւին չենք մեռած »։

Հաշմանդամները կը պահանջեն 42 առ հարիւր յաւելում կենսաթոշակի, որ տարեկան 135·000 ֆրանք է, հարիւրին հարիւր անկարի մը համար։

★ Երեքշաբթի օր փոթորիկ մը պայթեցաւ այն յանձնաժողովին մէջ որ կը քննէ երկու զօրա–վարներու խնդիրը։ Ապահովութեան վերատեսու–չը նամակով մը խստօրէն քննադատած էր յանձ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

ԻԶՄԻՐԻ «ՎԱՐՊԵՏ»Ը

(Իր մահուան 7րդ տարեդարձին առթիւ)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր կազմութեան շրջանէն սկսեալ իր կէս դարու գործունէութեան ընթացքին ազատագրութեան դատին նուիրած է յայտնի թէ անանուն, անթիւ հերոսներ, քաղաքական գործիչներ ու գաղափարական անձնուրաց, ազնիւ հետեւորդներ: Անոնք իրենց խառնուածքով, բնատուր ձիրքերով, անդրդուելի կամքով, նաեւ յանդգնութեամբ, հայրենասիրութեամբ եւ ուրիշ առաքինութիւններով նպաստած են Դաշնակցութեան նուիրական գաղափարներուն իրականացման:

Քաջարի մարտիկներ, մեր աննման փէտայիները», զէն ի ձեռին բարձրացած սարերը՝ տաժանելի ու վտանգաւոր կեանք մը քարշ տուած են, կռուելով վայրագ ցեղախումբերու, արինարբու հրոսակներու սանձարձակ յարձակումներուն դէմ, պաշտպանելով Հայուն պատիւն ու ինչքը: Իսկ ուրիշներ, նոյնքան անձնուէր, կեդրոնական քաղաքներու մէջ դաւադրական գործունէութեամբ աշխատած են ջլատել անարգ թշնամիներուն ներքին ուժերը ու եւրոպական դիւանագիտութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել դէպի մեր ազգային դատը: Նոյնպէս անխնայ պայքար մղած են ներքին ցեցերու եւ դաւաճանական արարքներու դէմ, նիւթական միջոցներ ճարելով նաեւ ի նպաստ կուսակցութեան յեղափոխական գործունէութեան:

Երբեմնի Զմիւռնիան ալ, իր շրջաններով հանդիսացած է մեր կուսակցութեան գործունէութեան գլխաւոր կեդրոններէն մին, իր տնտեսական փայլուն վիճակով ու եւրոպական դրամագլուխին կարեւորութեամբ:

1905ին այս քաղաքին մէջ ալ յեղափոխական յանդուգն ծրագիր մը մշակուած էր, որ ջուրը ինկաւ, Ըլտըզի դէմ կատարուած մահափորձէն վերջ, երբ ոստիկանութիւնը պելժիացի Ժորիսի քով գտաւ Իզմիր՝ Տիգրան Նալպանտեանի ուղղուած չէքի մը պատճէնը:

Այդ օրերուն համիտեան դաժան տիրապետութիւնը կը տորէր, կը հարթէր ամէն տեսակ շարժում: Դաշնակցութեան անդամակցիլ՝ կը նշանակէր մահուան գիրկը նետուիլ: Փա՛ռք ու պատիւ այն գաղափարական սերունդին որ մեր ազգային մարտնչումներուն, դիւցազնական անհաւասար պայքարին ոսկեզօծ էջերը արձանագրեց իր հայրենասիրական գործունէութեամբ եւ իր արեամբ: Դժբախտաբար շատ քիչեր մնացած են այդ յեղափոխական սերունդէն որ ներշնչման աղբիւր կրնայ ծառայել տարագիր սերունդին:

Այդ սերունդին տիպար ներկայացուցիչն էր նաեւ Վարպետը: Այս ծածկանունով մկրտուած էր կուսակցութեան մէջ եւ հետագային այդ ծածկանունով ալ ճանչցուեցաւ ամբողջ Իզմիրի հայութեան կողմէ:

Բուն անունով՝ Յովհաննէս Պօյաճեան, ծնած էր 1871ին Իզմիրի նահանգին Գրրքաղաճ գիւղաքաղաքին մէջ: Իր համեստ կրթութիւնը ստացած է քաղաքին Նարեկեան դպրոցին մէջ: Իր հօր վաղաժամ մահուամբ, զրկուելով ապրուստի միջոցներէ, կը ստիպուի նետուիլ կեանքի յորձանքին մէջ ու կօշկակարութեան կը հետեւի: Սակայն իր ծննդավայրի սահմանափակ հորիզոնը չի գոհացներ իր ազատատենչ հոգին: Եւ օր մըն ալ կը մեկնի Իզմիր, ուր կրնար իրագործել իր հիւսած երազները: Եւ իրօք Իզմիրի հոծ հայութիւնը իր ազգային հարստութիւններով, տնտեսական փայլուն վիճակով ու ընկերային վարք ու բարքով կը գրաւէ իր էութիւնը: Շուտով կը գտնէ իր խառնուածքին համապատասխան հայրենասէր ու յեղափոխական գաղափարներու շրջանակ մը ուր կը յաճախէ խանդավառութեամբ:

1895: Զարաշուք լուրեր կը հասնին Հայաստանի ժողովուրդին տառապանքներէն ու նաեւ ջարդերէն: Միեւնոյն ատեն յեղափոխութեան սերմերը կը զարգանան հայրենանուէր սիրտերու մէջ: Գաղտնի գրականութիւնը, ձեռքէ ձեռք կը խլուի, անմահ Րաֆֆիի գրքերը կը կարդացուին անյագ յափշտակութեամբ: Նոյն հետաքրքրութիւնը կը ստեղծեն նաեւ «Դրօշակ»ը, «Արմենիան», «Հնչակը»:

Փոթորկած՝ էր նաեւ « Վարպետ »ի հոգին: Վրէժխնդրութեան յորձանք մը օրէ օր ձեւ ու մարմին կ'առնէ իր մէջ: Կ'որոշէ անդամագրուիլ յեղափոխական կուսակցութեան մը՝ կարենալ իր հայրենասիրական պարտականութիւնները կատարելու համար: Սակայն երկընտրանքի մէջ է: Ո՞ր կուսակցութեան յարիլ: Իր անհատական պրպտումներով կուգայ այն համոզման թէ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կրնայ գոհացում տալ իր իղձերուն: Եւ նոյն տարին կը մտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը:

Արդէն նոր կազմուած էր Իզմիրի մարմինը նորեկ տարրերով, ինք եւս իր ձեռներեցութեամբ եւ աշխուժութեամբ կը նպաստէ կազմի անդամներու յաւելման: Այնուհետեւ ինք մասնակից է կուսակցական բոլոր աշխատանքներուն: Մէկդի թողած ամէն անհատական զբաղում, ամբողջութեամբ կլանուած է կուսակցական գործերով: Միշտ համեստ ու անաչառ, կրցած է կարեւոր տեղ մը գրաւել կուսակցութեան մէջ, առանց փառասիրական մտքեր սնուցանելու: Ընդհակառակն, միշտ ալ աշխատած է մութի մէջ մնալ: Իր գաղափարներուն համար տնտեսապէս քայքայուած, ու իր ընտանիքը յաճախ մատնուած է թշուառութեան: Կորսնցուցած է նաեւ իր առողջութիւնը, քանիցս ճաշակելով Թրքական բանտերու, խոնաւ զնտաններու բարբարոսական գարշահոտ կեանքը: Հազիւ կրցած է փրկուիլ մահուան ճիրաններէն, շնորհիւ դատավարութեանց ընթացքին ցոյց տըւած դիմադրութեան, իր զօրեղ կամքին ու անվկանտ նկարագրին: Ոչ մէկ յայտնութիւն ըրած է, հակառակ անտանելի տանջանքներուն:

1907ին զինքը աքսորած են իր ծննդավայրը իբրեւ յեղափոխական: Իր համաքաղաքացիները տէր չեն կանգնած, իրենք զիրենք չվտանգելու համար…: Այս անակնկալին առջեւ կառավարութիւնը կը ստիպուի զինքը Մաղնիսա ճամբել, ուր կը մնայ աքսորական իր ընտանիքով՝ մինչեւ սահմանադրութեան հռչակումը: Պատիւ Մաղնիսայի հայութեան, որ հայրենասիրաբար խնամած է զինքն ու իր ընտանիքը, ընձեռելով ամէն աջակցութիւն:

Իր կեանքը այսպէս յարատեւ փոթորիկներու եւ տառապանքներու շարան մը եղած է: Սակայն իր ամուր հաւատքով, ան դարձեալ կանգնած է պատնէշին վրայ:

1922ի Իզմիրի արիւնալի դէպքէն հրաշքով ճողոպրելով, իր ընտանիքով կ'անցնի Յունաստան, իսկ 1926ին կը հաստատուի Ֆրանսայի մէջ:

1943ին Թոքատապով կ'իյնայ անկողին: Զըրկանքի եւ վհատութեան տարիներ էին: Գերմանական գրաւման բանակը կը ցամքեցնէր երկրին ամբողջ արդիւնաբերութիւնը: Սեւ շուկան եւս իր կարգին կը քամէր վտիտ քսակները՝ ուրիշներ պարարտացնելով …: Ոչ սնդեղէն կարելի էր ճարել, ոչ ալ վառելանիւթ: Իսկ բաժնեչափով տրուածները անբաւական էին: Հիւանդը պէտք ունէր տաք սենեակի, բայց ի՞նչպէս:

Եւ հակառակ բժշկական խնամքներուն եւ իր զաւակներուն ու փեսին զորովալի հոգածութեան, երբ բարեյոյս կը նկատուէր իր բժշկութիւնը, յանկարծ անողոք հիւանդութիւնը կը կրկնուի ու տարաբախտ Վարպետը այլեւս չի կրնար դիմանալ:

Ապրիլ 21ին, Աւագ Զորեքշաբթի, մեր սիրելի Վարպետը առ յաւէտ կը բաժնուի մեզմէ, հայրենիքի կարօտը սրտին եւ օտար հողի մէջ թաղուելու տառապանքով: Իր թաղումը կատարուեցաւ անշուք՝ Տէսինի ընկերներուն եւ համակիրներու փոքրաթիւ շրջանակի մը մէջ: Ընկեր Սարգիս Առաքելեանի թելադրութեամբ, առանց նկատի առնելու Գերմանացիներու ներկայութիւնը, դագաղը ծածկուեցաւ մեր պաշտելի եռագոյնով: Անշուշտ իր հոգին հրճուեցաւ այս յարգանքին ի տես ու թերեւս իր յետ մահու միակ մխիթարութիւնը եղաւ:

Այնուհետեւ ան մոռացութեան տրուեցաւ ու ոչ ոք պարտականութիւն համարեց քրքրել իր յիշատակը: Եւ դժբախտաբար իր ընկերներէն շատ քիչեր իմացան իր մահը: «Յառաջ»ը դադրած էր: Արտասահմանի հետ բոլոր յարաբերութիւնները խզուած էին:

Զգած է իր յուշերը, որոնք կ'ընդգրկեն Հ.Յ. Դաշնակցութեան Իզմիրի գործունէութիւնը: Երկար ատենէ ի վեր անոնք կարգի կը սպասեն «Հայրենիք»ի խմբագրատան դարակներուն մէջ:

Այս հապճեպ ուրուագծով ջանացի տարաբախտ Վարպետի կեանքը ներկայացնել ու ոգեկոչել իր յիշատակը: Թող այս հակիրճ տողերը գարնանային հոտաւէտ ծաղիկներու փունջ մը կազմեն իր շիրիմին վրայ:

ԳԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԱՆԱԼԻՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հակառակ երկրագործական երկիր մը ըլլալուն, Պարսկաստան ունի հողային ժամանակավրէպ կազմակերպութիւն մը միջնադարեան: Շատ նախնական են թէ հողագործական դրութիւնը եւ թէ գործիքները:

Ռաշտ ամէնէն հարուստ նահանգն է, շնորհիւ բրինձի արտադրութեան եւ շատ կը նմանի Հնդկաչինի: Սովորական բան է տեսնել կիներ, որ մինչեւ ծունկերը ջուրերու մէջ, ծռած բրինձ կը տնկեն: Այս շրջանը նշանաւոր է նաեւ իր գեղեցիկ կիներով, իր բարքերու ազատութեամբ եւ բնակիչներուն հաճոյակատարութեամբ: Քաղաքը ունի մեծ պողոտաներ, արդիական քաղաքապետարան եւայլն:

Հակառակ հարուստ գիւղացիներ ըլլալուն, Ռաշտցիները մեծ մասով աղտոտ կ'ապրին: Տըղաքները մերկ կը պտտին, բրինձէն ուռած փորերով եւ աղտոտ ձեռքերով կը շփեն իրենց կարմրած աչքերը: Այրերէն շատեր ափիոնի գերի դարձած են եւ անկենդան կը փռուին փսիաթին վրայ, մինչ կիները կ'աշխատին բրինձի դաշտերուն մէջ:

Տակաւին կը տիրէ աւատապետական դրութիւնը: Գիւղացին տէրը չէ իր մշակած հողին: Ունի իր ագան, զոր թերեւս տեսած իսկ չէ: Ան կը բնակի կամ Թէհրան եւ կամ արտասահման: Բայց անոր հանդէպ կը տածէ, գոնէ երեւութապէս, նոյն պաշտամունքը, զոր ունէր Միջին դարու դերին, իր տիրոջ հանդէպ:

Գիւղացիներուն աշխատավարձը շատ չնչին բան մըն է եւ կը փոխուի նահանգէ նահանգ: Հունձքին 3/5ը կը մնայ հողատիրոջ, 2/5ը միայն աշխատաւորին: Երբեմն հողատէրը կը ստանայ մինչեւ 4/5ը: Եւ այս պայմաններուն կը հանդուրժէ գիւղացին, որովհետեւ դարերէ ի վեր վարժուած է այդպէս, եւ իր գոյութեան սահմանը կը տեսնէ միայն հոն, երկրին այն անկիւնը՝ ուր կ'ապրի:

Երկրին ղեկավարները կ'ըմբռնեն որ այս վիճակը չի կրնար շարունակուիլ, առանց ծանր հետեւանքներու: Այս մտադրութեամբ կամաւ Սալթանէի դեմոկրատ կուսակցութիւնը որոշեց մեծ հողատէրերուն կալուածները բաժնել հողազուրկ գիւղացիներուն: Բայց կուսակցութիւնը, փոքր մրցակից խմբակներու վերածուելով, ծրագիրը ջուրը ինկաւ:

Սպահան, մզկիթներու, ընդարձակ պարտէզներու եւ ծաղիկներու քաղաքը՝ որուն երբ հիւսեցին բանաստեղծները, է նաեւ Իրանի ամենամեծ ճարտարարուեստական քաղաքը: Այնտեղ կը գտնուին հիւսուածեղէնի, գորգագործութեան, գոհարեղէններու եւ այլ գործարաններ: Սաֆաւեան թագաւորներու այս մայրաքաղաքը ունի նաեւ հին արձաններ եւ մզկիթներ, փայփլուն իրենց ոսկեղէն զրուագումներով եւ կանանչ ու կապոյտ խճանկարներով, Չեհել Սիւթինի (քառասուն սիւներու) պալատը: Իրականին մէջ ան ունի քսան սիւներ, բայց որովհետեւ անո՛նք կ'արտացոլան ընդարձակ աւազանի մը մէջ, թիւը կը կրկնապատկուի: Պալատին չքեղութիւնն ու ազնուութիւնը կախում ունի լոյսէն: Կէսօրին հասարակ պալատ մըն է, աղօտ հայելիներով: Բայց երբ զայն տեսնէք արեւամուտին, իրապէս շատ չքեղ կերպարանք մը կը ստանայ:

Գեղեցիկ է նմանապէս Մասըաը Տաւէր – էլ Շահ արձանը, որուն սքանչելի տողեր նուիրած է Փիէռ Լօթի: Այնտեղ այլեւս չկան Գուրանէն հատուածներ բարձրաձայն երգող աշակերտներ: Երիտասարդները կը նախընտրեն սորվիլ մեքենագիտութիւն եւ չարժավարութիւն: Գործարանները տարածուած են հինաւուրց քաղաքին մէջ, եւ բարձր ծխնելոյզներուն ծուխերը կը սեւցնեն կասկապոյտ երկինքը:

Սպահանի հիւսուածեղէնի գործարանը հիմնուած է տասներեք տարի առաջ, գերման երկրաչափներու կողմէ: Արդիական եւ օդասուն շէնք մը իր կազմածներով: Արտադրութիւնը սակայն ոչ գոհացուցիչ: Աշխատանքը դէշ կազմակերպուած է եւ գործաւորները չեն մտածեր անգամ արտադրութիւնը աւելցնել: Ունի 2200 բանուորներ, 300ը կին: Գերման մասնագէտներուն մեկնումով ամբողջ գործը վերցուցած են տեղացի բանուորները: Այս մեկնումէն ի վեր արտադրութիւնը 40 առ հարիւր նուազած է: Բազմաթիւ ուրիշ պատճառներու կարգին, պէտք է արձանագրել այն որ, պարսիկ բանուորը չախորժիր գործարանային կեանքէն: Վճարումներն ալ անբաւական են:

Թէեւ գոյութիւն ունի Աշխատաւորական սենտիքա մը, բայց անուանական է:

Գորգի գործարաններուն մէջ կ'աշխատին մանչեր ու աղջիկներ, 7էն մինչեւ 15 տարեկան: Քանի մը չափահասներ կը հսկեն անոնց վրայ: Բարդ եւ ուշադրութիւն պահանջող արուեստ մը, որ կը յոգնեցնէ ու կը տկարացնէ աչքերը մանուանդ: Պատանի մը օրական 11 ժամ աշխատանքի փոխարէն կը ստանայ 5 րիալ (22 Ֆր.), չափահասները 20 րիալ: Աշխատած ատեն այս փոքրիկները կը հազան, կորաքամակ են, կը կենան վայրկեան մը՝ իրենց աչքերը շփելու համար, իրենց դէմքը կը տժգունի, սակայն դանդաղօրէն՝ սքանչելի գորգն ալ կը գործուի: « Ինծի կը թուի թէ՝ այլեւս պիտի չկրնամ հեռանալ Սպահանի, Թաւրիզի եւ Քաշանի ճարտարարուեստի եւ նրբագոյն գորգերուն վրայ, առանց աչքերուս առջեւ բերելու այն աղջնակները, որոնք իրենց աչքերուն լոյսը կը կորսնցնեն, Պարսկաստանի գործարաններուն մէջ»:

… Հակառակ այս բացասական իրողութեանց, փարիզեան թերթին թղթակիցը ջերմապէս

կը գնահատէ պարսիկ ժողովուրդին անկախութեան եւ ազատութեան սէրը, ինչպէս եւ իր վարիչներուն հրաշալի ճկունութիւնը, իրենց նախնիքներէն մնացած իմաստութիւնը, որ սորվեցուցած է թէ ամէն բան կը կարգադրուի ժամանակի ընթացքին ։

Այս քաղաքականութեան ախոյեանը հանդիսացաւ Կավամ Սալթանէ, որ վարեց երկիրը, 1945 – 48, ամէնէն տագնապալի պարագաներուն մէջ։ Եօթանասունը անց ծերունի մը, կորովի եւ փառասէր, ան օգտուելով Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու մրցակցութենէն, յարելով մերթ մէկուն, մերթ միւսին, կրցաւ պաշտպանել երկրին շահերը ։

1945ին երբ Խ. Միութիւնը տէրն ու տիրականն էր Ատրպատականի եւ երկրին հիւսիսային մասին, վարպետ ռազմավարութեամբ մը, ան յաջողեցաւ Կրեմլինի պարպել տալ այդ նահանգները, փոխարէնը խոստանալով հիւսիսի քարիւղին անոնց կողմէ շահագործումը։ Խորհրդարանը սակայն մերժեց վաւերացնել այս համաձայնութիւնը, երբ արդէն խորհրդային զինուորները մեկնած էին Ատրպատականէն եւ Թուտէհ կուսակցութիւնը լուծուած ։

1949 Փետրուարին խորհրդարանը քուէարկեց եօթամեայ ծրագրին գործադրութիւնը։ Օրագիրը կը նախատեսէ երկրին ամբողջական վերակազմութիւնը՝ մշակութային թէ տնտեսական մարզերուն մէջ։ Պիտի ծախսուի քսան միլիառ 425 միլիոն րիալ, իբր 650 միլիոն տոլար։ Այս գումարը պիտի ճարեն միջազգային դրամատունէն, ազգային դրամատունէն եւ Անգլեւիրանեան Ընկերութեան հասոյթներէն ։

Ծրագրին գործադրութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ պիտի ստանձնեն Ամերիկացիները ։ Փոքր մաս մըն ալ Անգլիացիները ։

Շնորհիւ այս ծրագրին, Իրան, կը յուսանք, պիտի վերածուի հսկայական շինարարութեան կեդրոնի մը եւ զարթնելով իր երկարամեայ թմբիրէն, պիտի կարենայ ստեղծել համապատասխան քաղաքակրթութիւն մը եւ վերջնապէս ազատուի օտար ազդեցութիւններէն։ Ու պիտի գայ օրը թերեւս, երբ Մանէսի, Ֆիրտուսիի, Սատիի եւ Օմար Խայեամի հայրենիքը, պիտի հանդիսանայ, Ասիոյ մէջ ծնունդ առնելիք նոր քաղաքակրթութեան վառարաններէն մէկը ։

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Gabriel Arout (Ցարութիւնեան) որուն Paulineը երկու տարի առաջ ներկայացուեցաւ P. Fresnayի կողմէ, մօտ օրէն երեւան կը բերէ երկրորդ թատերգութիւն մը ։ Բեմադրութեամբ Մարսէլ Էռանի, Պ. Ցարութ Մաթիւէնի սրահին մէջ պիտի ներկայացնէ «Le Bal du Lieutenant Helt»։ Այս առթիւ «Ֆիկառօ»ի մէջ Maurice Rapin տեսութիւն մը հրատարակած է հեղինակէն, ուր հայ արուեստագէտը կը բացատրէ խաղին հիւսուածքը եւ նպատակը։ Ցառաջիկային կը խօսինք ներկայացման մասին ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Թուրքիա ապաստանած են 37 հոգի, որոնց 14ը զինուորներ են ։

ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆԸ SACRÉ CŒURի ՄԷՋ

Կիրակի օր, ժամը 9.30ին տեղի ունեցաւ հայկական ծէսով պատարագ մը Փարիզի պատմական Sacre Coeurի եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն ։

Տաճարը ծայրէ ծայր լեցուած էր հայ եւ օտար բազմութեամբ։ Սրբազան պատարագիչն էր Պահապանեան գերապայծառ ։

Փարիզի հայ կաթողիկէ համայնքի ժողովրդապետը, Հ. Ղեւոնդ վրդ. Քիլէճեան յանուն Պահապանեան գերապայծառին կարդաց գրաւոր քարոզ մը փառաբանելով հայ ժողովուրդին հաւատքը որուն շնորհիւ քաջութեամբ դիմագրաւեց մահը իր անլուր տանջանքներով։ Հայր Քիլէճեան ըսելով Մեծ Եղեռնի վերապրողներէն մին՝ յորդորեց ժողովուրդը անխախտ մնալ իր հաւատքին մէջ, որովհետեւ այդ է միակ գրաւականը որպէսզի Հայը հայ մնայ, վերակենդանանայ եւ կայծեր արձակէ իր մոխիրներէն ։

Sacré Coeurի Փրանսացի մեծաւոր հայրն ալ իր կարգին, բարձրախօսին առջեւ, երկու խօսքով բացատրեց օտարներուն օրուան տօնին իմաստը, շեշտելով մասնաւորաբար թէ Հայերը այդ սպանդին զոհ տուին մէկուկէս միլիոն նահատակներ ։

Ս. Խաչ եկեղեցւոյ դպրաց դասը ներդաշնակ կերպով մասնակցեցաւ արարողութեանց ընկերակցութեամբ երգեհոնի։ Պատարագէն վերջ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւնը, որուն մասնակցեցան նաեւ տասնեակ մը լատին կրօնաւորներ, շրջանակ կազմած խորանին առջեւ ։

Հ. Քիլէճեան գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր այս կրօնական հանդէսը կատարել մասնաւորաբար Sacré Coeurի եկեղեցիին մէջ, որ կը կոչուի նաեւ Մարտիրոսներու Բլուր ։

Ուրախալի է որ ժամանակէ մը ի վեր հայկական ծէսով պատարագներ կը մատուցուին Փարիզի զանազան պատմական եկեղեցիներու մէջ, ինչ որ անշուշտ իր օգտակարութիւնը կ՚ունենայ ազգային տեսակէտով ալ ։

Թղթակից

Գաղութէ գաղութ

ՆՈՐ ՄԱՐԱՇԻ (Պէյրութ) մէջ տեղի ունեցած է «Պարոնեան Մշակութային Միութեան» բացման հանդէսը, նուիրուած երգիծաբան Յակոբ Պարոնեանի յիշատակին։ Միութեան ատենապետը, Զարեհ Զարգուն տուած է տեղեկութիւններ իրենց գործունէութեան մասին։ Միութեան գլխաւոր նպատակն է Անդր – Նահրի շրջանին մէջ սատարել հայ մշակոյթի պահպանման, տարածման եւ վերելքին, ինչպէս եւ հայ հասարակութեան մէջ արթնցնել սէրը դէպի մեր մտաւոր ստեղծագործութիւնները։Այս Միութիւնը Համազգայինի դերը պիտի կատարէ Անդր Նահրի շրջանին մէջ։ Խօսած է ընկեր Շաւարշ Մակարեան, որ ըսած է թէ պահանջ մը դարձած էր այսպիսի միութեան մը ստեղծումը այս շրջանին մէջ։ Տարիներ առաջ հազիւ քանի մը տասնեակ հոգի կը հաւաքուէին, իսկ այսօր մեծ թիւով բազմութիւն մը եկած է ։ Ազգ. գիտակցութեան զարթնումը արդիւնքն է տարուած աշխատանքին, եւ մեր ժողովուրդին այդ աշխատանքները գնահատելու խոր իմաստութեան»։ Խօսած է Պ. Ս. Պալաթօն, ներկայացնելով «Յակոբ Պարոնեան»ի կեանքն ու գործը։

ԶԱՏԻԿԸ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ տօնուած է մեծ հանդիսաւորութեամբ, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը։ Շրջակայ գիւղերէն խուռն բազմութիւն մը դացած է եկեղեցի։ Պատարագը մատուցած է Հայկազուն քահանայ։ Թաղ. Խորհուրդին անդամները դիմաւորած են պետական պաշտօնեաները, ինչպէս եւ կուսակալին ներկայացուցիչը, որ մինչեւ վերջը հետեւած է եկեղեցական արարողութեանց։ Առաջնորդարանին մէջ մեծ պատուասիրութիւն եղած է պետական պաշտօնեաներուն, ինչպէս եւ համայնքին ներկայացուցիչներուն ։

Մեռելոցի առթիւ ընդհ. հոգեհանգիստ կատարուած է ընդհ. ննջեցեալներու համար եւ շրջակայ գիւղերէն տասը մանուկներ մկրտուած են։

ՊՈԼՍՈՅ Վիեննական Մխիթարեան վարժարանը տօնած է իր գոյութեան 125ամեակը։ Պատարագ մատուցած է Հ. Հմայեակ Ծ. վրդ. Համբարեան, մեծաւոր եւ հիմնադիր վանատան եւ վարժարանի։ Նախագահած է Գերապայծառ Պօղոս արք. Քիրէճեան, վիճակաւոր Պոլսոյ ։ Երգեցողութիւնները կատարուած են Մխիթար երգչախումբին կողմէ բազմաձայն, Այտընեան եղանակով, ընկերակցութեամբ նուագախումբի եւ ղեկավարութեամբ Պ. Յ. Զէքիճեանի ։

ՎԱՌՎԱՌԱ ՓԻԹՈՅԵՒ ռուսահայ դերասան Ժօրժ Փիթոյեւի եւ դերասանուհի Լուտմիլլայի (եօթը զաւակներէն երիցագոյնը), որ ամուսնացած է 15 տարեկանին եւ իր նախաքայլերը առած է Մ. Նահանգներուն մէջ, Ուիլեըմ Սարոյեանի ամենավերջին թատերգութեան՝ «Հէլլօ Աութ Տհէր»ի գլխաւոր դերակատարութիւնը ստանձնած է ։ Վառվառա մեծ խանդավառութիւն ցոյց տուած է եւ ըսած է թէ «ուրախ եմ որ մարդկային զգացումներով տոգորուած հերոսուհիի մը դերը կը ստանձնեմ։ Այս բացառիկ հրճուանքը կը պարտիմ հայազգի տաղանդաւոր հեղինակ Ուիլեըմ Սարոյեանի »։

ՕՐ. ԼՈՐԻՍ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ (Կիպրոս Նիկոսիա) քոյրը բանասէր Նուպար Մաքսուտեանի ստացած է շնորհաւորական նամակ մը Անգլիոյ Ճորճ Թագաւորին եւ Թագուհիին ինքնագիր ստորագրութեամբ, յանուն Լոնտոնի Կ. Խաչի եւ Ս. Յովհաննու Միաբանութեան։ Թագաւորը նախագահն է « Երուսաղէմի Սուրբ Յովհաննէս» պատմական ու հնադարեան միութեան, իսկ Թագուհին նախագահն է Անգլ. Կարմիր Խաչի Կեդրոնական Մարմնին ։ Նամակը կ՚ըսէ թէ Օր. Լորիս Մաքսուտեան կը ստանայ այս պատուաբեր թուղթը ի վարձ «իր անձնուէր ծառայութիւններուն ու մարդասիրական գործունէութեանց զորս ցոյց տուած էր համաշխարհային երկրորդ պատերազմին շրջանին »։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշեց արձակել Մաքրոնիսոսի արգելարանին 5000 կալանաւորներէն երեք հազարը։— Յունաստանի նահանգապետները կարգով Անգլիա պիտի դրկուին եւ հինգ շաբաթ պիտի մնան, վարժուելու համար վարչական գործերու։ Ծախքերը պիտի հոգան Մարշըլի ծրագրին վարկերով ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց վեց ամիս առաջ զէնքի տակ առնել նորագիր զինուորները ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ժ.

Նա թագցնում էր ջահելներին, այլանդակում էր նրանց դէմքը եւ, վերջապէս, ամէն զէնքերով կռւում էր առեւանգողների դէմ ։

Ուրիշ բան էր կռիւը, զինուորները իրանք էին ապրանք գտնում եւ լաճառում էին չնչին գներով։

Հասկանալի է թէ ինչու այնքան գոհ էր Քէօսա Մուխթարը։

Միւս օրը մի ամբողջ արշաւանք պիտի սկըսուէր, որ նշանաւոր շահ էր խոստանում։ Միեւնոյն ժամանակ նա հաշւում էր, որ մի հարուածով երկու նապաստակ սպաննեց ։

Եթէ Բէկը մի քիչ փորձուած մարդ լինէր եւ քիչ հաւատ ընծայէլ իր լսած շողոքորթութիւններին ու Մուրատ աղայի հրաշագործ միջնորդութիւններին, այն ժամանակ հարկաւոր կը լինէր երկու քսակ ոսկիներն էլ տալ նրան։ Իսկ այժմ... բաւական էր եւ մէկը ։

Մուխթարը հանեց իր ծոցից մի քսակ միայն, մօտեցաւ Բէկին, աւելի եւս ծալլեց իր կոր մէջքը եւ նորից համբուրելով նրա զգեստի քղանցքը ասաց։

— Մեզ համար կարգ է, որ քեզ պէս մեծ իշխանների դռնով չհամարձակուենք մտնել առանց նուէրի։ Ծառադ լաւ գիտէ, որ դու, էֆէնտի, ոսկի գահերի ես արժան։ Բայց այս անգամ ներիր։ Սա մի չնչին նուէր է իմ տիրոջ կողմից։ Մնացածը... վկայ է Ալլահը, նա չի մոռանայ ։

Բէկը այդքանն էլ չէր սպասում, մի ագահ հայեացք գցեց քսակի վրայ, ապա նայեց Մուխթարին, գլխով հաւանութեան նշաններ արաւ եւ, տեսնելով որ նա նոյն քաղաքավարական ձեւերով հրաժեշտի ողջոյն է տալիս, ժպտաց, յաջողութիւն մաղթեց նրան։

— Յաջողութիւն եւ քեզ, էֆէնտի, հազար յաջողութիւն ։

Իմ ասելը աւելորդ է, որովհետեւ յաջողութիւնն է քո մայրը ... Բայց ծառաները պարտաւոր են աղօթել։ Մի բան էլ եմ խնդրում...

— Ի՞նչ կայ ։

Մուխթարը մօտեցաւ եւ մի խորհրդաւոր եղանակով ասաց նրան ։

— Բնական է որ երբ մտնում ես մի պարտէզ, ման ես գալիս, որ գտնես վարդերի թագաւորին։ Այս ժայռի գլխին Մելիքի տունն է։ Այնտեղից տանել կարելի՞ է... Քո կամքը լինի ։

— Ի՞նչ տանել ։

— Այստեղ, զինուորների մօտ տեսայ աղային։ Վատ չէր ...

Բէկը առանց տատանուելու պատասխանեց.— Ոչ, այդ անկարելի է... ինձ Մուստաֆա փաշան հրամայել է ձեռք չտալ այդ տանը։ Նա բարեկամ է Մելիքի կնոջ եղբօր հետ։ Եւ բացի դրանից...

Նա կանգ առաւ, կարծես վճռում էր թէ կարելի՞ է այդ մարդուն յայտնել ամէն ինչ։ Բայց յետոյ աւելացրեց .

— Նա մեզ հարկաւոր է...

— Զինուորցո՞ւ... հասակն անց է։ Միշտ կեավուր կը մնայ։

— Ոչ, նա մեզ տեղեկութիւններ է հաղորդում ։

Մուխթարը վերջին անգամ ողջոյն տուեց ու հեռացաւ ։

Դրսում վաճառականին ագահութիւնը գրգռեց մի տեսարան։ Տասնապետ Ահմէտը նստած էր ցանկապատի տակ, իսկ Շահնազարը խաղում էր նրա հետ։ Մօտենում էր ետեւից, խփում էր եւ սաստիկ ծիծաղելով փախչում էր հեռու, ապա նորից վերադառնում, նորից սկսում ։

Նրա առողջ կազմուածք, կարմիր թշերը ցոյց էին տալիս թէ ինչ զգալի հարուած հասցրեց Բէկը Մուրատ աղայի շահերին՝ պաշտպանելով այս աղային ։

Գործակատարը ափսոսաց, բայց ի՞նչ կարող էր անել։ Նա տեսաւ թէ որպիսի համբերութեամբ է ծերունի զինուորը վերաբերում Մելիքի որդու չարութիւններին։

Ահմէտը լուռ ու մունջ էր, չէր շարժւում, մինչեւ իսկ չէր նայում Շահնազարին, իր մէջքը նա դրել էր վերջինիս տրամադրութեան տակ, իսկ ինքը քարային անտարբերութեամբ նայում էր իր առջեւը, կարծես խոր մտածութիւնների մէջ էր։

Տեսարանը, այո, ագահութիւն էր գրգռում, բայց միեւնոյն ժամանակ ցոյց էր տալիս, որ ագահութեան առարկան ճշմարիտ որ հարկաւոր էր Բէկին ։

Ի՞նչ արած, Քէօսան հեռացաւ։ Նա պիտի տեսնուէր զինուորների հետ։ Այս երեկոն նրա համար նախապատրաստութիւնների երեկոյ էր...

նամակով տեղեկարերին եզրակացութիւնները: Նամակին ընթերցումէն վերջ, նախագահը եւ կարգ մը անդամներ ուժգնօրէն բողոքեցին, բայց միաձայնութիւն չգոյացաւ: Ներքին նախարարն ալ մերժեց պատժել Ապահովութեան տեսուչը:

Մաքրագործումներ կը շարունակուին արեւելեան Եւրոպայի մէջ

Չեխոսլովաքիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, զօր. Լուտվիկ Սվոպոտա, այդ պաշտօնէն արձակուած եւ փոխ–վարչապետ, ինչպէս եւ մարմնակրթանքի վերատեսուչ նշանակուած է: Իր յաջորդն է դատական եւ եկեղեցական գործերու նախարարը, Տոքթ. Ալէքսի Չեփիկա: Դատական նախարար նշանակուած է Հանրապետութեան նախագահին դիւանապետը:

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ այս փոփոխութիւնները կատարուած են վարչապետին առաջարկութեամբ: Հանրապետութեան նախագահը շնորհակալութեան նամակներ ուղղած է երկու նախարարներուն: Բանգէտներ այս իրողութենէն կը հետեւցնեն թէ մաքրագործում չէ որ կը կատարուի:

Զօր. Սվոպոտա, որ Ռուսիոյ չեխական ուժերուն հրամանատարն էր պատերազմի ընթացքին, երկար ատենէ ի վեր կրաւորական դիրք մը բռնած էր եւ բուն գործը կը վարէին իր երկու փոխանորդները եւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը: Իր յաջորդը, Տոքթ. Չեփիկա, 39 տարեկան է եւ թունդ բոլշեւիկ: Ինքն էր որ մշակեց եկեղեցական օրէնքները, խստօրէն կաշկանդելով կաթոլիկ կղերին գործունէութիւնը:

★ Պուքրէշի մէջ դատի քաշուեցան անգլիական դեսպանատան երկու եւ ամերիկեան դեսպանատան երեք ռումանացի պաշտօնեաները, իբրեւ լրտես: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ «բոլորն ալ խոստովանեցան իրենց յանցանքները», թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն եւն.: Վճիռը պիտի տրուի ուրբաթ օր:

★ Պելկրատի թերթերը կը գրեն թէ նոր ձերբակալութիւններ եւ մաքրագործումներ կը կատարուին Պուլկարիոյ մէջ, մշակոյթի ճակատին վրայ: Կեդր. կոմիտէն հրահանգած է «աւելի սէր եւ յարգանք» ցուցնել խորհրդային արուեստին հանդէպ, «իբրեւ ստիպողական պարտականութիւն»: Սոֆիայի Արուեստի Ակադեմիային կարգ մը անդամները ստիպուած են մեղայագիրներ ստորագրել, այլապէս պիտի ձերբակալուին կամ արտաքսուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ կը շարունակուի մասնաւորապէս արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, մեծ վնասներ պատճառելով: Ընդհակառակն, 70 տարիէ ի վեր չտեսնուած տաք մը կը տիրէր Մոսկուայի մէջ, Ապրիլ 25ին:— Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ գիւղացիները կը վախնան որ ծանր կորուստներու մատնուին իրենց այգիները, մրգաստանները եւ բանջարանոցները: Ամէն տեղ երարու կը յաջորդեն անձրեւ, ձիւն, կարկուտ:

10, 20 ԵՒ 50 ՖՐԱՆՔՆՈՑ ալիւմինիումէ, իսկ 100 ֆրանքնոց արծաթէ դրամներ պիտի հանուին մօտերս, հրապարակէն քաշելու համար 10, 20, 50 եւ հարիւր ֆրանքնոց թղթադրամները որոնք անգործածելի դարձած են: Պիտի հաւաքուին նաեւ ալիւմինիումէ շինուած կէս ֆրանքնոցները:

ՊԵԼՃԻՈՅ թագաւորական տագնապը նորէն անելի մը յանգած է: Լէոփոլտ Գ. կը մերժէ երկրէն հեռանալ, գահը իր զաւկին յանձնելէ վերջ:

ԱՒՍՏՐԻԱ խնդրեց չորս դաշնակիցներէն յարգել «հինգ տարի առաջ տրուած հանդիսաւոր խոստումները», վերահաստատելով իր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը:

ՔԱՐԻՒՂԻ ՀԱՆՔ ՄԸ գտնուած է Լաքի մէջ, Փօէն 20 քիլոմեթր հեռու: (Հարաւ–արեւմտեան Ֆրանսա): Արդէն բացուած են երկու հորեր: Պեղումները կը շարունակուին:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԿԸ ԴԱՏՈՒԻ կեսթափոյի անդամներէն մէկը, Էրնսթ Պաղտով, իբրեւ պատասխանատու 70 Հրեաներու ջարդին (26ը այր, 36ը կին, ինը մանուկ): Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ ասոնք ջարդուած, ոմանք ողջ ողջ թաղուած էին Պուռժէի մէջ, 1944 Յուլիսին, իբրեւ փոխ–վրէժ Ֆիլիփ Անռիոյի սպանութեան: Վեց ամբաստանեալներ փախած են:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԳԷՏԸ, Իլիա Էրէնպուրկ, որ Փարիզ գալ կ'ուզէր, արտօնութիւն ստացած չըլլալով, Պրիւսէլ գացած է: Տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է արգիլել հիւլէական ռումբը: Ցետոյ ջանաց համոզել թէ «իրենց ապրելու եղանակը արտածելի ապրանք մը չէ: Ամէն ժողովուրդ պէտք է ընկերվարութեան ճակատամարտը շահի իր սեփական հողին վրայ»:

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ՍՈՒԶԱՆԱՒԵՐ կը շինուին Ամերիկայի մէջ, մէկը տասը միլիոն, միւսը՝ 40 միլիոն տոլարի (վերջինը՝ հիւլէական ուժով):

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութիւններու, այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24 ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Salle des Fêtesի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ երեք յարանուանութիւններու: Այս կիրակի, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն յիշատակին համար: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ, որ պիտի նախագահէ յետ միջօրէին կատարուելիք սգատօնին: Խօսք պիտի առնեն նաեւ հայ կաթողիկէ եւ բողոքական համայնքութեանց հոգեւոր պետերը:

ԱՅՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն այց մը կազմակերպած է այս կիրակի, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ շիրիմներուն, ծաղկեպսակներով:

Խօսք կ'առնեն ընկերներ:

Ժամադրավայր métro Gambetta ժամը 3ին:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԹԻՒ

Հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի, Պոմոնի (Մարսէյլ) Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Ահարոնեան» խումբի, մասնակցութեամբ «Զաւարեան ենթակոմիտէի, եւ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի ժամը 11ին:

ՋՈՒԹԱԿԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 **rue d'Aubagne**:

Լեւոն Ղեւոնդեան

Մարսէյլի «Լիսէ Միզիփալ»էն Ա. մրցանակաւոր

Կուտայ իր տարեկան նուագահանդէսը: Դաշնակով կ'ընկերակցի Օր. ԱՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն ՄՈՑԱՐԴ (Sonate en ut majeur), ՎԻՎԱԼՏԻ (Concerto en ré majeur), ՏԸ ՊԷՐԻՕ (9e Concerto en la mineur): Իսկ հայկական շատ կարեւոր բաժինը կը բաղկանայ 20ի մօտ կտորներէ, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ, Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ եւայլն լաւագոյն էջերէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.—Այրի Տիկին Ֆ. Սաղըրեան Պ. Գեղամ Սաղըրեան եւ Օր. Անահիտ Սաղըրեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ազգային եւ Բարեգործական Միութիւններու, ինչպէս եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՂԸՐԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՌԱՒԵԱՆ հազար ֆրանք կը նուիրեն Առնուվիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ՍՐԱՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. «Նիկոլ–Դուման» ենթակոմիտէի կողմէ:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Անդրանիկ թատերախումբը կը ներկայացնէ՝

ԱՐՇԸՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 9ին Հ. Ց. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Այս կիրակի ժամը 3ին Sacré Coeurի սրահին մէջ՝ «ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ»ը, վեց արար, երգախառն, ընկերակցութեամբ նուագի: Կը մասնակցին Լիոնի եւ Կրընոպլի լաւագոյն ուժերը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Ապրիլեան Եղեռնը» (շար.): Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, քաֆէ Ռէժան: Դասախօսութեան նիւթը՝ «Սովետական մշակոյթը»: Զեկուցանող՝ Պ. Ա. Խոնդկարեան:

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ընկերուհի Նուարդ Քէչէճեանի բնակարանը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ.— «Վարդանանց»: Դասախօս՝ ընկ. Վ. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ: Կը հրաւիրուին իրենց ընկերները, սանուհիները եւ համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, ընկեր Սարգիս Թորոսեանի բնակարանին մէջ:

Հ. Ց. Դ. ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ եւ Սարսէլի «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Թատերասրահին մէջ, այս կիրակի, ժամը 16ին:

Պիտի խօսի Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, տեսուչ Ս. Մ. Մուրատեան վարժարանի, նիւթ՝ Ազգային հրատապ եւ կարեւոր խնդիրներու շուրջ:

26 rue de Troyon, Sévres:

ՏԷՍԻՆԷՆ Գարակէօզեան ընտանիքը, իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ եւ կամ գրաւոր մասնակից եղան իրենց մեծ սուգին, իրենց զաւկին՝ ՍԵՐԺԱՆ ԺՕԶԷՖի, (21 տարեկան), դառնաղէտ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 6ին, Աւստրիոյ Ֆրանսական գրաւման բանակին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ ԼԱ ՊԱՐԱՍԷՆ Այրի Տիկին Փառանձեմ Կրճիկեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Գեղամ Կրճիկեան կը ծանուցանեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի իրենց մօր եւ մեծ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԿՐՃԻԿԵԱՆԻ յիշատակին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Սէն Մօրիսէն Օրիորդ Գամպէրեանի եւ Պ. Գրիգոր Գրիգորեանի ամուսնութեան առթիւ, կնքահայրը Պ. Չէրչեան, կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հազար ֆրանք, Լիոնի եկեղեցւոյ Աղքատախնամին հազար ֆրանք:

ՎԻԷՆ.— Հայ կիրակնօրեայ դպրոցին տարեկան հանդէսը՝ Ապրիլ 29ին, շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին, այս կիրակի ժամը 2·30էն սկսեալ, 45 rue de la Défnese:

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բացուած է Օհանեանի կաշեվաճառատունը, ուր պիտի գտնէք, անմրցելի գիներով կօշկակարի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ:

Կը բաւէ մէկ անգամ այցելել, համոզուելու համար:

Դիմել Մ. ՕՀԱՆԵԱՆԻ, 4 rue du Bon – Pasteur, Marseille, (Place d'Aixի մօտ):

Երաժշտութեան դասեր

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ դաշնակի, սօլֆէժի եւն. դասերուն հետեւիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2—4, Studio Edition Colibri, 19 rue Caumartin, կամ հեռաձայնել նոյն ժամերուն Opéra 54.48 կամ դիմել գրաւոր կերպով նոյն հասցէին:

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵ՛Ր …

BEBE MIGNONԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸՆ Է

31 Place Jules – Guesde

ՁԵՐ ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ ՀԱԳՈՒԵՑՈՒՑԷՔ

Այս նորաբաց վաճառատունէն ուր Փարիզեան ճաշակով եւ մատչելի գիներով պիտի գտնէք լաւագոյն ապրանքը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վճարում. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 28 AVRIL 1950 Ուրբաթ 28 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6139–Նոր շրջան թիւ 1550

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՒՐԵՐԸ ՊՂՏՈՐ ԷԻՆ ԱՐԴԷՆ

Երբ կաթող. պատուիրակը հրաւէրներ կ'ուղղէր, միասնաբար տօնելու համար Հայաշխինջ Սարսափներուն տարեդարձը, դաւադիր խմբակ մը թեւերը սօթթած էր արդէն, ջուրերը պղտորելու, մթնոլորտը թունաւորելու համար։

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ անմիտ եւ անկիրթ «ճիհատ» մը սարքած էր, որպէսզի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը չկարենայ մասնակցիլ որեւէ տօնակատարութեան :

Այդ խնդիրը պիտի քննենք առանձին, իբրեւ յաւելեալ եւ ճոխացեալ նմոյշ մը՝ կուսակցագար խուժանավարութեան :

Առաջին ժողովէն վերջ, ուր յանձնախումբ մը կազմուած էր հանդէսին կազմակերպութեան համար, կաթող. պատուիրակը «ջերմագին յանձնարարութիւն մը» կ'ուղղէր հրապարակաւ, ծանուցանելով թէ երեք յարանուանութիւնները ստանձնած են Ապրիլ 11-24ի տօնակատարութիւնը։ (Յառաջ, 6 Ապրիլ)։

Ծանօթ խմբակը, որ պատրաստուած էր առանձին տօնելու Ապրիլ 11-24ը, պահ մը դադրեցուց ծանուցման հրատարակութիւնը, հետեւելով խորհրդակցութեանց ընթացքին։ Յետոյ վերսկսաւ, առանձին տօնելու սպառնալիքով, վերջին պահուն նորէն տեղի տալու համար :

Իր ամբողջ մտահոգութիւնը այն էր որ իբրեւ բանախօս ընդունուին միայն հատընտիր թեկնածուներ։ Անշուշտ գլուխն ըլլալով իր իսկ ներկայացուցիչը :

Երբ, իբրեւ միջին ճամբայ, կ'առաջարկուէր որ միայն երեք հոգեւոր պետերը խօսին, իսկ Պ. Ա. Զօպանեանն ալ իբրեւ երիցագոյն անդամ, նորէն ժխտական դիրք բռնեցին :

Եւ, յամի շնորհաց 1950 թուականին, Լոյս Քաղաքի մէջ, Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձին ոչ միայն հովանաւորութիւնը, այլ եւ բանախօսութեանց հոգը ստանձնեցին յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը։ Զորս կրօնաւոր։ Ոչ իսկ մէկ աշխարհական, իբրեւ նմոյշ։

Այս բոլորը՝ յանուն համերաշխութեան։ Թէեւ, հանդէսէն անմիջապէս վերջը, նոյն խմբակը սկսաւ քրթմնջել, այս անգամ գրաքննութեան, հաւատաքննութեան ենթարկելով խօսուած ճառերը, եւ չահագործելով բողոքական երէցին բացակայութիւնը :

Կը կարծենք թէ արդար է հրապարակաւ բացատրութիւն պահանջել Պատ. Գ. Սիսլեանէ, իր անակնկալ բացակայութեան համար։

Այսպէս ուրեմն, Փարիզի տօնակատարութիւնը թէեւ եղաւ բարեկարգ եւ բազմամարդ, պատկառանք ազդելով բոլորին, բայց դարձաւ միակողմանի։

Անշուշտ ճառերն ալ պիտի ըլլային ազգասիրական յորդորներ, քանի որ բանախօսները ամէն բանէ առաջ հոգեւոր հովիւներ էին։

Մինչ տարրական ողջմտութիւնը կը պահանջէ որ այսպիսի տօնակատարութեանց մէջ լսուի ոչ միայն զանազան հոսանքներու, այլեւ մանաւանդ երիտասարդութեան ձայնը, ծանօթ խմբակին քարացած նեղմտութիւնը այս դուռն ալ փակեց։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը անաթեմա՞ պիտի կարդար, եթէ մէկ – երկու ուղերձ արտասանէին երկու Երիտ. Միութեանց ներկայացուցիչները :

Յետոյ, այդ ո՞ր իմաստակն է որ Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձին տօնակատարութիւնն ալ կը կապէ կաթողիկոսական կոնդակներու, օրացոյցի կամ տօնացոյցի հետ :

Ահա 35 տարի է որ տարագիր բազմութիւնները այդ զարհուրելի թուականը կ'ոգեկոչեն առանց օրացոյց կամ տօնացոյց փնտռելու :

Երբ այնքան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Էջմիածնի, այս տօնակատարութեան առթիւ, ինչո՞ւ չեն պահանջեր որ հայրենիքին մէջ ալ սգահանդէսներ սարքուին հրապարակաւ :

Հայկական Արտասահմանը ոչ բանաւոր հօտ է, ոչ ալ ուղեկորոյս բազմութիւն, որպէսզի մասնաւոր հրահանգներու սպասէ, որեւէ քայլ առած ատեն։

Անոնք որ կը փորձեն միշտ ջուր եւ արիւն պղտորել, գիտակցաբար կը մոլորեցնեն ե՛ւ հայրենիքը ե՛ւ Էջմիածինը։

Անոնք շատ պզտիկ են տակաւին, Դաշնակցութեան հետ չափուելու համար։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈԽԸ ԱՒԵԼԻ ՀԶՕՐ ՔԱՆ ՈՍՈԽԸ

— Ի՞նչ կ'ուզես Փարիզի Վանեցիներէն, կը հարցնէ բարեմիտ ընթերցող մը :

— Ոչ առնելիք ունիմ, ոչ տալիք։ Պարզապէս կը յիշեցնեմ տարրական պարտականութիւն մը, — չմոռնալ իրենց հայրենիքին երէկը, անոր տառապանքներն ու փառքերը։ Ոգեկոչել, գոնէ տարին անգամ մը։

— Ջիթունին բացատրած էր պատճառը, 1915ի Հերոսամարտին տօնակատարութեան անտեսումը վերագրելով հատուածամոլութեան, եւ ձեռնթափ ըլլալով :

— Կը նշանակէ թէ ներքին ոխը աւելի հզօր է, անպարտելի, քան ոսոխը, արտաքին թշնամին։

— Երեսունեւհինգ տարի անցած է եւ մարդիկ փոխուեր, շատեր ալ այլափոխուեր են :

— Հարիւր երեսունեւհինգ տարի ալ անցնի, դէպքեր, փառքեր, յիշատակներ կան որոնց մոռացումը համազօր է դասալքութեան։

— Աջեր եւ ձախեր կան, դեղնածներ եւ կարմրածներ, ուծացածներ եւ նրբացածներ ...

— Եթէ միտքով դեղնած կամ կարմրած են, թող դէմքով ալ դեղնին եւ կարմրին, ի տես այս անփառունակ նահանջին։ Երէկ բոլորը միասին չկռուեցա՞ն, առանց դաւանանքի, տարիքի կամ սեռի խտրութեան։ Միասին չյաղթեցի՞ն։ Միասին չգաղթեցի՞ն :

— Այդ բոլորը ճիշդ են։ Եւ սակայն ...

— Եւ սակայն ի՞նչ։ Դուք չէզոքներդ բոլորովին անմեղ չէք, այս տեսակ պարագաներու մէջ։ Յաճախ թոյլ, երկդիմի դիրք բռնելով, կը քաջալերէք շատ մը այլանդակութիւններ։ Գիտակցօրէն կամ անգիտակցաբար։ Ուղղակի կամ անուղղակի։ «Եւ սակայն», «բայց եւ այնպէս» ...

— Չէզոքը կազմակերպութիւն չէ որ կարենայ վճռական դեր կատարել :

— Կրնայ որոշ դեր կատարել գոնէ իր բազմութեամբ եւ անկախութեամբ։ ՎԱՀԷ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԳՐՈՂՆԵՐ ելոյթներ կ'ունենան դպրոցականներու հետ։ Վերջերս Երեւանի թիւ 10 վարժարանին մէջ խօսեցաւ Դերենիկ Դեմիրճեան, ներկայացնելով շարք մը գրուածքներ՝ նուիրուած սովետական կարգերու հաստատման 30րդ տարեդարձին։ Այս առթիւ պիտի հրատարակուի հեղինակին վերամշակած «Վարդանանք» վէպը, որ սրբագրուած է բազմաթիւ թերութիւններէ։ Նոյնպէս իր «Քաղաք» մեծածաւալ վէպը, որ ցոյց կուտայ սովետական քաղաքը՝ իր ամբողջ բովանդակութեամբ։ Այս վէպերը պիտի հրատարակուին նաեւ ռուսերէն թարգմանութեամբ :

Հ. Ս. Ս. Ռ. ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻՆ կից (Նախարարական խորհուրդ) ճարտարապետներու սեկցիան աշխատանքի է ձեռնարկել Կիրովականի եւ Լենինականի կոլխոզները պլանաւորելու։ Նորակառոյց կոլխոզները պիտի ունենան ծառուղիներ, հրապարակներ եւ պարկեր (հանրային պարտէզ, parc)։ Պիտի կառուցուին կուլտուրայի տուներ, ակումբներ, գրադարաններ եւ ուրիշ հանրային շէնքեր :

ԱՊԱՐԱՆԻ շրջանի ոչխարաբոյծները խոստացած են՝ ամէն ոչխարի կաթնատուութիւնը 50 լիտրէն բարձրացնել 60 եւ 70 լիտրի։ Իսկ բուրդը՝ իւրաքանչիւր ոչխարէն երկու քիլոյի փոխարէն ստանալ 2ուկէս քիլօ։

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ, որ հիմնուած է 1924ին, ունի բազմաթիւ ընթերցարաններ եւ գրադարան մը մեծ դահլիճով ուր կը գտնուին աւելի քան 30.000 գիրքեր եւ պարբերականներ։ Դահլիճին մէջ տեղի կ'ունենան բազմաթիւ դասախօսութիւններ, զրոյցներ եւ համերգներ, ինչպէս եւ հարց պատասխանի երեկոներ :

★ Անցեալ չորս տարիներու ընթացքին գրադարաններու թիւը աւելցած է 1200ով։ Այս տարուան առաջին եռամսեակի ընթացքին սկսած են կառուցանել 56 ակումբներ եւ գրադարաններ :

ԵՐԵՒԱՆԻ փայտամշակման գործարանը, առաջին եռամսեային արտադրած է բացառաբար ընտիր կարասիներ։ Գործարանը այս տարի պիտի հաստատէ երկու նոր բաժիններ, ընտիր կահոյքներ պատրաստելու համար :

Զինավարժութեան փորձեր Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ

ՆՈՐ ՎԱՐԿԵՐ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Ատլանտեանի զինակիցներէն եօթը երկիրներու սպաները եւ զինուորները զինավարժութեան փորձեր պիտի կատարեն արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան կեդրոններուն մէջ, յառաջիկայ մայիսին, ամերիկեան զէնքերու եւ կազմածներու վրայ :

Փորձերը պիտի տեւեն մէկէն մինչեւ տասը շաբաթ, մասնակցութեամբ աւելի քան 1600 սպաներու եւ զինուորներու, որոնք պիտի առնուին Ֆրանսայէն, Պելժիայէն, Լիւքսէնպուրկէն, Հոլանտայէն, Տանըմարքայէն, Նորվեկիայէն եւ Իտալիայէն։ Դասընթացքը աւարտողները յետոյ իրենց երկիրները պիտի վերադառնան, գործելու համար իբրեւ մարզիչներ։ Առաջին երկու դասընթացքները պիտի սկսին Մայիս 8ին։ Բոլոր դասընթացքները հիմնուած են ամերիկեան զինավարժութեան վրայ, բայց պիտի ամփոփուին, որպէսզի ուսանողները կարենան սորվիլ հիմնական գիտելիքները, ամերիկեան զէնքերու գործածութեան համար։ Ծախքերը պիտի հոգայ ամերիկեան կառավարութիւնը։ Դասընթացքին հետեւողները պիտի ընտրուին այնպիսի սպաներէ եւ զինուորներէ որոնք արդէն վարժ են իրենց պետութեանց բանակներուն մէջ գործածուած զէնքերու :

★ Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին վարկերու յանձնախումբը առաջարկեց 350 միլիոն տոլար աւելցնել 1951ի զինուորական նախահաշիւը, զոր խնդրած էր ազգ. պաշտպանութեան նախարարը։ Այս վերջինը բացատրութիւններ տալով, ըսաւ թէ Խ. Միութեան հիւլէական ռումբի պայթումը նախատեսուած ժամանակէն աւելի կանուխ տեղի ունեցաւ, հետեւաբար անհրաժեշտ է հիմնովին վերաքննել թէ Մ. Նահանգներուն եւ թէ Ատլանտեանի զինակիցներուն պաշտպանութեան ծրագիրները։ Ասկէ զատ, նախարարը շեշտեց թէ միջազգային յարաբերութիւնները լարուած են, «ինչ որ բարեբաստիկ հեռանկար մը չի պարզեր : Պաղ պատերազմն ալ բարեբաստիկ պարագայ մը չէ » :

Նախարարը խօսած էր դռնփակ։ Բայց ժողովէն վերջ հաստատեց թէ անհրաժեշտ կը գտնէ սպառազինութեանց զօրացումը, նկատի առնելով հետեւեալ պարագաները.— Ազգայնական Չինաստանի անկումը, հարաւ-արեւելեան Ասիոյ ծանր կացութիւնը, դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը Պուլկարիոյ հետ, ինչպէս եւ յարաբերութեանց վատթարացումը ուրիշ արբանեակ երկիրներու հետ, Խ. Միութեան տիրապետութիւնը Լեհաստանի զինեալ ուժերուն վրայ, Խ. Միութեան ծովային ուժերուն ծաւալումը, նոյն պետութեան յարաճուն ճնշումը Գերմանիոյ վրայ, վերջին յարձակումը ամերիկեան օդանաւի մը վրայ եւ Մոսկուայի պահանջները Թրիէսթէի մասին։

Մինչեւ հիմա քուէարկուած վարկերով, Մ. Նահանգներուն ազգ. պաշտպանութեան ծախքերուն գումարը կը հասնի 14.261.127.300 տոլարի։ 350 միլիոն տոլարի նոր վարկին 200 միլիոնը պիտի յատկացուի օդանաւային ուժերուն :

Ցանուն խաղաղութեան

Արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման հետ զուգընթաց, կը սաստկանայ «խաղաղութեան կողմնակիցներու» պայքարը, բոլոր երկիրներուն մէջ :

Ֆրանսայի Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը առջի օր ւեկոյց մը հրատարակեց, որով անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ «անհրաժեշտ է կրկնապատկել ճիգերը» եւ սաստկացնել պայքարը հիւլէական ռումբին դէմ, բոլոր հաստատութեանց մէջ :

Կազմակերպութիւնը նոյնիմաստ կոչ մը հրատարակած է նաեւ Մայիս մէկի տօնին առթիւ, միեւնոյն ատեն մասնաւոր նամականիշ մը տպելով, երեք Արհեստակցական Միութեանց սկզբնատառերով (C.G.T., C.F.T.C. եւ F.O.)։ Վերջին երկուքը անմիջապէս բողոքեցին, ըմբռնել տալով թէ «վստահութեան զեղծում» կատարուած է եւ թէ իրենք պիտի չմասնակցին Աշխատանքի Դաշնակցութեան կազմակերպած հրապարակային ցոյցերուն։ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը միեւնոյն ատեն կը սպառնայ դատ բանալ :

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ 41 կազմակերպութիւններ պիտի մասնակցին Մայիս մէկի աւանդական թափօրին, Նասիոնի հրապարակէն Պասթիլ։ Բազմաթիւ նշանատախտակներու վրայ արձանագրուած պիտի ըլլան ոչ միայն բանուորական պահանջները, այլ եւ մարտական կոչեր հիւլէական ռումբին, Ատլանտեանի դաշինքին, Եւրոպայի վերազինման եւն. դէմ։ Նաեւ համերաշխութեան կոչեր՝ Նաւա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

1951ԻՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ 1500ԱՄԵԱԿԸ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԻ ՏՕՆԵԼ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐԱՊԷՍ

ԽՄԲ. — Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «*Հասկ*», Մարտի թիւին մէջ յիշելէ վերջ Աստուածաշունչի թարգմանութեան 1500ի, (1934 – 35), Սասունցի Դաւիթի հազարամեակի, (1939 – 40), Գրիգոր Նարեկացիի ծննդեան հազարամեակի (1950) համազգային տօնակատարութիւնները, կ'առաջարկէ մեծահանդէս տօնել նաեւ Վարդանանց պատերազմին 1500ամեակը, որ կը լրանայ 1951ին:

Ստորեւ՝ խմբագրականին այդ մասը, որ շարք մը շահեկան թելադրութիւններէ վերջ կ'առաջարկէ յանձնաժողով մը կազմել, գործը գլուխ հանելու համար.—

★

Նման Հազարամեայ յոբելեաններու կարգին, յառաջիկայ 1951 տարին, ճիշդ Ի. դարու երկրորդ կէսի սեմին վրայ, կը լրանայ Վարդանանց Մեծ Պայքարի ու Նահատակութեան Հազարհինգհարիւրամեակը:

Բացառիկ հանդամանք ներկայացնող հազարհինգհարիւրամեակ մըն է Վարդանանց Պայքարը:

— Միւս բոլոր հազարամեակները, որոնց յիշատակութիւնը կատարուած է ցարդ, առաւելապէս մշակութային բնոյթ *կրող երեւոյթներու յիշատակութիւններ են: Հայ գիրի, գրականութեան, ֆոլքլորի եւ արուեստի հետ կապուած յոբելեաններ: Մինչդեռ Վարդանանց Պայքարը կը տարածուի ազգային լայն ասպարէզներու վրայ: Ան հիմնական կապ ունի հայ ազգի ֆիզիքական գոյութեան եւ անկախութեան, հաւաքական ազատութեան եւ իրաւունքի եւ իր ամբողջական միութեան խնդիրներուն հետ: Վարդանանց Պայքարը՝ հայ ազգին, ազգերու շարքին մէջ իբրեւ ազգ ապրելու խնդիրն է:*

— Վարդանանց Պայքարի բացառիկ արժէքը կը չեշտուի նաեւ սա իրողութիւնով, որ այդ շարժումին մէջ վճռականութիւն գտաւ հայ ժողովուրդի ցեղային ուղղութիւնը դէպի արեւմտեան հելլենիստիկ ու քրիստոնէական մշակոյթը, որուն հետ կապեր հաստատած էր առաքելական դարերէն ի վեր:

— Դարձեալ այդ Պայքարի մէջ կ'արտայայտուի Հայու ազգային ամբողջականութեան ու միութեան գիտակցութիւնը, որ պիտի չուշանար յաջորդ սերունդի մէջ ստեղծելու դարերէ ի վեր միացեալ մէկ ազգի յարատեւութեան գաղափարը, այնքան հզօր կերպով արտայայտուած Խորենացիի պատմութեան յօրինուածքին մէջ:

— Այդ պայքարը ունի նաեւ հոգեւոր բովանդակութիւն: Ցոյց կուտայ թէ հայ ժողովուրդը ո՛րքան վճռական է իր ազգային կեանքին ու մշակոյթին հիմ ընդունելու հոգեւոր արժէքները, արտայայտուած Եղիշէի այն բանաձեւին մէջ, թէ մեր հայրը կը ճանչնանք Աւետարանը, եւ մեր մայրը՝ եկեղեցին:

— Բայց Վարդանանց Պայքարը ունի նաեւ համաշխարհային քրիստոնէական արժէք: Քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ խաչապաշտ բանակ մը դէմ առ դէմ կը կանգնի հին Արեւելքի հեթանոսական մէկ բանակին հետ՝ հաւատոյ կամ հոգեւոր արժէքներու անայլայլ պահպանման ու ազատութեան համար: Մէկ դար առաջ ալ, դարձեալ Հայաստանի հողերուն վրայ էր որ քրիստոնեայ Տրդատի բանակը առաջին զէնքը կը վերցնէր դեռ հեթանոս Արեւմուտքի Մաքսիմիանոսի դէմ: Ճիշդ այն տարին, 451ին, երբ քրիստոնէական Արեւմուտքը համաժողով գումարած կը վիճէր Քրիստոսի բնութեան մասին, այդին, Աւարայրի Տղմուտ դաշտին վրայ, հայ հերոսները զէնքով ու կուրծքով կը կռուէին այդ հաւատքի պաշտպանութեան համար: Իսկ Ընդհ. Ազգաց Պատմութեան մէջ հռչակուած Հերակլէսի քրիստոնէապաշտպան պատերազմները դեռ Վարդանանց Պայքարէն գրեթէ երկու դար վերջը պիտի գային:

Թէ՛ քրիստոնէական, թէ՛ համազգային, թէ՛ մանաւանդ համաշխարհային եզական կարեւորութիւն ունեցող երեւոյթ է ուրեմն Վարդանանց Պայքարը, Ե. դարու կէսին. ուստի եւ այս բացառիկ երեւոյթը պէտք է ազգին եւ աշխարհին առջեւ բարձրացուի բացառիկ պայծառութեամբ եւ ուժգնութեամբ:

... Մենք պիտի ուզէինք որ ամբողջ հայութեան մէջ արծարծուէր այդ միտքը, եւ պաշտօնապէս 1951 – 52 տարիները հռչակուէին Վարդանանց Ցոբելինական Տարիներ, *մեծահանդէս ձեռնարկներով տօնելով ամբողջ հայաշխարհի մէջ:*

Այդ տօնակատարութիւնները պէտք է աւելի լայն տարածուին քան ժողովրդային ընդհ. խանդավառութիւններն ու փառաբանութիւնները: Պէտք է բերեն որոշ, յատուկ իրողութիւններ ու յայտնի գործեր: Հայ ժողովուրդը կը պաշտէ Վարդանանց յիշատակը. բայց ինչո՞ւ կը պաշտէ եւ ո՞ւր է արդարացումը այդ արժէքին, ո՞ւր են հայ պատմութեան ու կեանքին մէջ տեղն ու իմաստը Վարդանանց շարժումին, այսպիսի խնդիրներ պէտք է վերլուծուին, լուսաբանուին:

Ցոբելինական առիթով կրնան կազմակերպուիլ հրապարակային հանդիսութիւններ եւ հրատարակուիլ ուսումնասիրութիւններ, բացատրելու համար.

— Վարդանանց դարաշրջանին, քաղաքական հաւասարակշռութեան ձգտումը արեւելեան եւ արեւմտեան երկու աշխարհներու միջեւ:

— Կարելի է վերլուծել հայ ժողովուրդի եւ պետութեան վիճակը, Դ. դարու սկիզբէն ի վեր աճած մշակութային բացառիկ վերելքի լոյսին տակ, երեւան բերելով հայ ազգային միութեան իրագործումը, աշխարհագրականէն խոր՝ մշակութային կալուածի մէջ:

— Ճշդումներ կատարել մեծ պայքարի հետզհետէ խմորումին ու վերջնապէս ռազմադաշտի վրայ տարածումի դէպքերուն շուրջ, հակակշռելով տիրող ազգային քաղաքականութեան ձգտումները:

— Ու մանաւանդ ատիկա առիթ պիտի ըլլար վեր առնելու ճշմարտութիւն մը, որ առ հասարակ կ'անտեսուի Վարդանանց Պայքարի պատմութեան մէջ.— այն է՝ պայծառ դիմագծութեամբ լման կենսագրութիւնը Վարդանանց շարժումի մեծ դերակատարներուն: Մեր ժողովուրդը այսօր աւելի շատ բան գիտէ «Վարդանանց ոգի» կոչուած բանի մասին, քան բուն ինքն Վարդան Մամիկոնեան *մարդուն եւ իր գործակիցներուն մասին: Եւ ասիկա դժբախտ անտեսում մըն է: Պէտք է կոթողական քանդակներով բարձրացուին հերոսները: Որովհետեւ* մեծ դէպքերը *չեն կրնար բացատրուիլ առանց անոնց կեանք տուող* Մեծ Դէմքերու:

Դարձեալ, Վարդանանց Ցոբելեանը առիթ պիտի տար որ այդ դիւցազնագործութեան պանծացումին ընծայուէին հրատարակչական եւ արուեստի մեծ գործեր: Օրինակ.

— Ցօրինումը Վարդանանց նուիրուած մեծ երաժշտութեան մը, իրեն թեմա ունենալով Շնորհալիի աննման գրիչէն ծորած Նորահրաշը, Թէքէեանի «Խորհուրդ Վարդանանց» բանաստեղծութիւնը, կամ Եղիշէ Պատմիչի թեմաներուն մշակումով, ինչպէս ասկէ առաջ պատրաստեց Գ. Ալէմշահ:

Կարելի է արտադրել Վարդանանց նուիրուած թատերական մեծ գործ մը, աւելի լուրջ եւ խոր, քան ցարդ տրուած բեմադրութիւնները:

Այս Հազարհինգհարիւրամեակի առիթով անհրաժեշտ է արեւմտահայերէնի թարգմանել Ղազար Փարպեցիի մեծարժէք պատմութիւնը, որուն միջին մասը յատկապէս նուիրուած է Վարդանանց Պայքարին, իսկ երրորդ կամ վերջին մասը՝ Վարդանանց Պայքարի շարունակութեան, այսինքն Վահանեանց Շարժումին, *որ անբաժանելի մասն է առաջինին, երկուքը իրար ամբողջացնող: Այս զոյգ թարգմանութիւնները սկզբնաւորութիւնը պիտի ըլլան այն մեծ ու կարեւոր գործին, որ հայ հին բոլոր մատենագիրներու ու պատմիչներու երկերուն արեւմտահայերէնի թարգմանութիւնն է, որով հայ գրականութեան սահմանները պիտի ընդարձակուին՝ ԺԹ. դարէն ետ դէպի Ե. դարը եւ հազարհինգհարիւրամեայ հայ գրականութեան արժէքները պիտի բարգաւաճէին նոր սերունդին մէջ՝ անոր սիրտը լեցնելով արդար հպարտութեամբը դարաւոր գրականութեան մը:*

— Վարդանանց խորհուրդով նոր սերունդը ներշնչելու համար՝ օգտակար պիտի ըլլար տպել մետալներ՝ Վարդանի ու Ղեւոնդի ու միւս «արիացեալ»ներու դիմաքանդակներով եւ իմաստալից մակագրութիւններով:

— Այս առիթով պարտականութիւն տալ պարսկահայ մտաւորականներու՝ որոնելու ճշգրիտ վայրը Աւարայրի դաշտին, որ ցարդ անստոյգ կը մնայ (Թէպէտ Պ. Ա. Սաֆրաստեան ՀԱՍԿի մէջ տպուած իր վերոյիշեալ յօդուածին մէջ կը փորձէր տեղը մատնանշելու):

Բ. Ե.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հիւլէն եւ իր ուժը

Հիւլէական դարու մէջ կ'ապրինք ու հռչակաւոր գիտուններէն մինչեւ պետական մարդիկ, նոյնիսկ փողոցի անցորդը ու մամիկը հիւլէական ռումբ, ջրածին ռումբ կը հոլովեն: Նորոյթ մը այս ալ, որ թանձր ամպեր կը կուտակէ խեղճ մարդկութեան գլխուն վերեւ...

Հակառակ մահասփիւռ զէնքի մը ծնունդ տալու, հիւլէն այնքան փոքր է զոր չէ կարելի երեւակայել իր բնական մեծութեամբ: Իր մօտաւոր տրամագիծը միլիմէթրէն տասը միլիառ անգամ փոքր է ....:

Այժմ ակնարկ մը նետենք իր կազմին վրայ: Կարենալ պատկերացնելու համար զայն, օրինակ առնենք արեւը իր մոլորակային դրութեամբ: Նոյն ձեւով կը պարզուի նաեւ հիւլէն իր անտեսանելի փոքրութեամբ: Ունի կորիզ մը՝ որ իր զանգուածն է եւ որու շուրջ կը թաւալին կամ կը թրթռան — համաձայն միջավայրին ու ջերմութեան — մոլորակային ելեկտրոններ որոնք իբրեւ զանգուած թէեւ աննշան են սակայն մեծ դեր ունին հիւլէի բաղկացուցիչ ուժերու հաւասարակշռութեան մէջ, կորիզը եւս ունի իր յատուկ կառուցուածքը, որու համեմատական տարբերութեամբ կը զանազանուին հասարակ մարմինները:

Այսպէս, հիւլէական ամենապարզ կառուցուածքը հետեւաբար եւ ամենաթեթեւ մարմինը կը ներկայացնէ ջրածինը: Ունի կորիզ մը զոր գիտունները փրօթօն կոչած են եւ որու շուրջ կը դառնայ ելեկտրոն մը: Փրօթօնը օժտուած է դրական ելեկտրականութեամբ մինչդեռ ելեկտրոնը՝ ժխտական: Բնագիտական օրէնքով ելեկտրական երկու հակառակ հոսանքներ ձգողական ուժ մը յառաջ կը բերեն: Ելեկտրոնները հիւլէի կազմին ամենափոքր մասնիկները ըլլալով՝ ենթակայ էին վերոյիշեալ ուժի հիման վրայ քաշուելու կորիզէն, սակայն իրենց թաւալումի անհամեմատ արագութեամբ անոնք ծնունդ կուտան կեդրոնախոյս զօրութեան մը որ կը հակազդէ կեդրոնաձիգ ուժին, ստեղծելով ուժերու հաւասարակշռութիւն մը:

Հիւլէական կառուցուածքի այս ենթադրութենէն մեկնելով, անցեալ դարու վերջերը ռուս քիմիագէտ մը՝ Մենտէլէեւ, յօրինած էր հասարակ մարմիններու թուական ցանկ մը, դասաւորուած՝ համաձայն իւրաքանչիւր մարմնի կառուցուածքի փրօթօններու համեմատութեան: Սակայն մինչեւ 1932 *հիւլէական դաղտնիքը առեղծուած մը կը թուէր բնագէտներուն եւ շատ հարցեր անլուծելի կը մնային: Վերջապէս շնորհիւ* Chadwick*ի հետազօտութեանց, լոյսի շող մը ծագեցաւ հիւլէական ներքին կազմի աղջամուղջին վրայ: Այլեւս վստահօրէն պարզուեցաւ որ հիւլէական կորիզը ելեկտրոն չի պարունակեր, այլ կազմուած է փրօթօններու եւ նէօթրոններու յարակցութեամբ: Այս վերջինները շատ նման են փրօթօններու զանգուածին, սակայն ելեկտրականութեամբ բացարձակապէս չէզոք են:*

Այս գիտերին հիման վրայ Մենտէլէեւի ցանկին երկրորդ մարմնի՝ հելիումի կորիզը կազմուած է երկու փրօթօնէ եւ երկու նէօթրոնէ: Իսկ ուրանիումը որ ցանկին 92րդ մարմինն է, իր կորիզը կը հաշուէ 92 փրօթոններ եւ 146 նէօթրոններ, զանգուածային ծանրութեամբ 238 ըլլալով: Ելեկտրոններու քանակը կը համապատասխանէ փրօթոններու թիւին:

Նոյն ցանկին 84 թիւէն սկսեալ բոլոր մարմինները բնականօրէն շողարձակ յատկութիւն ունին եւ անկայուն վիճակ մը կը ներկայացնեն: Այսինքն հակամէտ են այլ մարմիններու ծնունդ տալու նէօթրոններու կորուստով թէ յաւելումով:

Հիւլէներու կորիզը դժուարամատչելի պատուար մը կը ներկայացնէ, ուր պարփակուած է ահռելի ուժ մը: Գաղափար մը տալու համար այդ թաքուն ուժին վրայ, ըսենք որ ուրանիում 235ի կորիզի խորտակումը նէօթրոններու ռմբակոծութեամբ յառաջ կը բերէ երեք միլիոն քիլովաթ-ժամի վիթխարի ուժ մը որու միջոցաւ կարելի է վայրկեանապէս եռացնել 25 միլիոն լիտր ջուր: Ահա այս ուժին վրայ հիմնուած է հիւլէական ռումբը: Միւս կողմէ, ծանր մարմիններէն իջնելով ջրածինին, որ ինչպէս ըսինք ամենաթեթեւ մարմինն է, կարելի է ստանալ ուրանիումի ստեղծած ուժի համեմատութեան հազար անգամը:

Արդարեւ, ջրածինը հակամէտ է խտացման, մինչեւ որ հասնի հէլիումի կազմութեան: Այս վերջինը կը ներկայացնէ ամէնէն կայուն եւ ներքին յարակցութեամբ կատարեալ մարմին մը: Ջրածինի բնաշրջութեան այս երեւոյթը կը կոչուի Պէթի շրջանը (Cycle de Bethe) *իր հեղինակին անունով: Անշուշտ երկար է թուել այդ շրջանի աստիճանական փոփոխութիւնները: Ենթադրական այս երեւոյթը տեղի կ'ունենայ աստղերու մէջ, ուր յառաջ կուգայ միլիոնաւոր աստիճանի հասնող ջերմութիւն: Այս բնական ուժն ալ մարդիկ կ'ուզեն օգտագործել դժբախտաբար կործանարար նպատակներով՝ ջրածին ռումբ կոչելով զայն:*

Այժմ Մէնտէլէեւի ցանկի թիւը երկարած է մինչեւ 97: Այս վերջին մարմինները բնական վիճակի մէջ չէ կարելի գտնել, այլ կը ստացուին բնագիտական ճանապարհով:

Պ. ՓՕԼԱՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ, գրական, գիտական եւ արուեստի ամսագիր, Ա. տարի Թիւ 4—5 (*Ապրիլ – Մայիս*): *Խմբագիր Ա. Տէր Օհանեան: Հասցէ.—* Imprimerie Moderne, Tehran (Perse):

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Երիտասարդ շարժանկարիչ մը իր գործերով

Շարժանկարի նոր դէմքերէն է, Henri Verneuil (Աշոտ Մալաքեան) որ այդ ասպարէզը մտաւ չորս տարի առաջ: Այս կարճ ժամանակամիջոցին բեմադրած կամ իրագործած է 23 շարժանկարներ, որոնց վրայ կ՚աւելնայ վերջին գործը, On Demande un Bandit որ անցեալ շաբթուընէ ի վեր կը պատրաստուի Buttes Chaumontի արուեստանոցներուն մէջ:

Մալաքեան քիչերէն է որ յաջողեցաւ ուղղակի բեմադրիչի տիտղոսին արժանանալ եւ իբր այդ գործել: Ան հաստատ կը մնայ իր գրաւած դիրքին վրայ, յանդգնութիւն մը զոր կ՚արդարացնէ իր աշխատանքովը: Իր Ա. գործերէն մէկը, Escale au Soleilը, Cannesի շարժանկարի փառատօնին մէջ կարճ ժապաւէններուն առաջին մրցանակին արժանացաւ:

Իր վերջին ստեղծագործութիւններն են Légende de Noël Terre Blanche, իսկ Veroniqueին մէջ ֆրանսացի մեծ բեմադրիչ Vernayի առաջին աշխատակիցն էր:

Հակառակ իր արտադրած բազմաթիւ գործերուն, կանխահաս է բնորոշել իր շարժանկարներուն տիպարը: Չենք գիտեր թէ դէպի ուր կը հակին իր նախասիրութիւնները, բայց վստահօրէն կրնանք ըսել թէ լայնօրէն տիրապետած է իր գործին եւ իր բոլոր ներշնչումները կը բխին արուեստին հանդէպ ունեցած սէրէն: Կը բաւէ զինք տեսնել իր աշխատանոցին մէջ, գաղափար մը կազմելու համար: Աշոտ ամէն տեղ է: Չկայ մանրամասնութիւն մը որ զինք անտարբեր ձգէ: Իրեն համար ամէնէն աննշան նրբութիւնը ամբողջութեան մը կարեւոր մասնիկը կը կազմէ:

Մալաքեան արուեստագէտի խառնուածք ունենալով հանդերձ, յաճախ կը ստիպուի ենթարկուիլ շարժանկարի մասնագիտութեան պահանջներուն որոնք զինքը կը հեռացնեն իր ըմբռնումներէն եւ կը մղեն բոլորովին արհեստագիտական (թէքնիք) գետնի մը վրայ, լուծել, բեմադրութեան բարդ խնդիրները:

Իր վերջին գործը, որ կը լրանայ մօտերս, շատ ծիծաղաշարժ նիւթ մըն է:

Դժուար է, մասնաւորաբար հին աշխարհին մէջ ուր պատերազմին սեւ ամպերը իրենց դաժան ազդեցութիւնը գործած են ժողովուրդներու վրայ, ծիծաղաշարժ նիւթեր ներկայացնել եւ մանաւանդ յաջողիլ այս ձեռնարկին մէջ: Քիչ են այն բեմադրիչները որ կ՚ուզեն այս գետնին վրայ աշխատիլ միշտ վախնալով անյաջողութիւններէ: Եթէ ասկէ առաջ կէս յաջող նկարի մը առջեւ իսկ մարդիկ կուշտ ու կուռ կը խնդային, այսօր այդպիսիները առանձնաշնորհեալներ են: Ահա թէ ինչու այսպիսի գործ մը պէտք է կատարելապէս յաջողի, որպէսզի հետաքրքրէ զանգուածը:

Մեր երիտասարդ հայրենակիցը իր վերջին գործով ոչ միայն գեղեցիկ ժապաւէն մը կը ներկայացնէ, այլ եւ ի յայտ կը բերէ նոր ընդունակութիւն մը, որ լայն ասպարէզ կրնայ բանալ:

Մալաքեան ունի իր շուրջ խումբ մը վարժ աշխատակիցներ: Այս անգամ ալ իրեն հետ է «շէֆ օփէրաթէօր» Charles Suinը որուն կը պարտինք պատկերներու յստակութիւնը եւ գեղեցկութիւնը:

Վերջին պահուն կ՚իմանամ թէ ստանձնած է Marcel Ayméի La table aux crevésի բեմադրութիւնը եւ մօտերս պիտի ձեռնարկէ իրագործման:

ԱՐԼԷՆ Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ) — Ապրիլ 11-24ի խորհուրդը, ոչ կաթողիկոսական պատուիրակին թելադրութիւնները եւ ոչ ալ Ազգ. Եկ. Միութեան համերաշխութեան կոչերը կրցան համոզել «չէզոք» համարուած Միութիւնները:

Խե՛ղճ չէզոքութիւն: Եթէ գիտնաս թէ հատուածական ինչքան անմաքուր ձեռնարկներ քեզ կը գործածեն իբրեւ դիմակ, անպայման կը հրաժարիս գոյութեան իրաւունքէն, բառով թէ միտով:

Այսպէս, կազմակերպութիւն մը կրնայ հակադաշնակցական ըլլալ եւ կատաղօրէն պայքարիլ անոր քաղաքական ըմբռնումներուն դէմ, մնալով «չէզոք»:

Նոյն կազմակերպութիւնը յանուն իր «չէզոք»ութեան կրնայ պահանջել որ Դաշնակցութիւնը զրկուի Զօհրապներու, Վարդգէսներու, Խաժակներու, Զարզարեաններու, Վարուժաններու, Սիամանթօներու, Վռամեաններու եւ ուրիշ հազարաւոր նահատակներու խնկելի յիշատակը յարգելու արդար իրաւունքէն... Եւ դեռ ինչ դիմակահանդէսներ:

Անցեալ տարի Ազգ. Եկ. Միութեան հրաւէրով իրեն շուրջ հաւաքուեցան Կ. Խաչը, Հ. Բ. Ը. Մ.ը, Մարտիկներու Միութիւնը եւ Դաշնակցութիւնը, տօնելու համար Ապրիլ 11-24ը: Կարմիր Խաչը մերժած էր իր մասնակցութիւնը բերել, առարկելով թէ ինքը «կապուած ըլլալով Երեւանի կեդրոնին հրահանգ ունի Դաշնակցութեան եւ Կապոյտ Խաչի կողքին չնստելու»: Փափկանկատութենէ մղուած, այն ատեն չուզեցինք խօսիլ այդ մասին:

Այս տարի ուրիշներ ալ վարակուած վերի օրինակէն՝ մերժեցին իրենց մասնակցութիւնը բերել, սգատօնին, ուր հրաւիրուած էր նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Եւ սակայն, Սգատօնը տեղի ունեցաւ մեծ յաջողութեամբ, լեցուն սրահի մը մէջ:

Օրուան նախագահը, Պ. Քիրազեան յուզիչ բառերով բացատրելէ վերջ սգատօնին իմաստը, թելադրեց համերաշխութեան օրինակ առնել Հրեաներէն: «Եթէ այսօր հայրենիք մը ունինք, որու ուղղուած են բոլորիս աչքերը, 1915ին, անկէ առաջ եւ անկէ վերջ թափուած արեան կը պարտինք անոր գոյութիւնը: Մենք ամէն տարի պիտի տօնենք այս տարեդարձը, մինչեւ որ Թուրքին ալ տօնել տանք զայն»:

Յարգանքի մէկ վայրկեանի լռութենէն վերջ, երգեց Օր. Սիր. Տէրկոմսեան «Տէր կեցո...» եւ «Անտունի», դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Օր. Ման. Ալէքսանեանի: Ապա ներկայացուեցաւ երգախառն կենդանի պատկեր մը օրուան իմաստը յատկանշող խորանի մը շուրջ՝ մասնակցութեամբ Տիգ. Աւաւեանի, Ալ. Թորոսեանի եւ խումբ մը դպրոցական աղջնակներու: Ապա յաջորդաբար երգեցին եւ արտասանեցին Կապոյտ Խաչի դպրոցի բարձրագոյն դասարանի աշակերտներէն, Մ. Այվազեան, Ալ. եւ Պ. Մարտիրոսեաններ, Խաչ. Անտոնեան: Երգեցին եւ արտասանեցին նաեւ ընկ. Վարդ. Բաբախեան եւ Տիկին Ազ. Կիւմիւշեան: Սրահին յուզումը հասած էր գագաթնակէտին:

Կապոյտ Խաչի կողմէ Տիկին Սիւլեան եւ Դաշնակցութեան կողմէ ընկեր Ղ. Թորոսեան խօսք առնելով յստակօրէն վերլուծեցին Ապրիլ 11-24ի իմաստը:

Ներդաշնակ ամբողջութեամբ յայտագիրը պատիւ կը բերէ բոլոր դերակատարներուն, որոնք նոյնացած օրուան խորհուրդին հետ, կրցան խորապէս յուզել ոչ միայն մեզ, այլեւ Dauphiné Libéréի թղթակիցը: Անոր յուզիչ թղթակցութիւնը հպարտութեամբ կարդացին Կրընոպլի մեր հայրենակիցները: Շնորհակալութեան եւ անկեղծ գնահատանքի խօսք ունինք բոլորին, բայց թող թոյլ տրուի մեզի մասնաւորապէս շնորհաւորել Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտները:

Թղթակից

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 23 Ապրիլ (Յառաջ) — Ապրիլ 23ին, կիրակի, Bourse du Travailի ընդարձակ սրահին մէջ տօնուեցաւ Ապրիլ 11-24ի յիշատակին նուիրուած սգատօնը:

Այս տարի ալ նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ազգ. Միութիւնը: Իր կոչին պատասխանած՝ եւ իրենց մասնակցութիւնը բերած էին երեք յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները եւ Հայր. Միութիւնները, բացի «Ֆրանքօ-հայկական» պիտակին տակ ծածկուած այն խմբակէն, որուն համար ողբալը, սգալը, տօնելը կամ պարսաւելն ալ «հաշուի» հարցեր են: Եւ որովհետեւ սգատօնը տեղի կ՚ունենար իրենց «հաշուէն» դուրս կամ տարբեր եղանակով մը, նախընտրեցին իրենց պատեանին մէջ քաշուիլ: Իրենց չար բախտէն, ընդարձակ սրահը լեցուած էր հազարաւոր հայրենակիցներով, առանց դասակարգի խտրութեան: Բեմին վրայ պարզ յուշարձան մը փայտի խաչով եւ սեւ երիզով, անոր ետեւը յարանուանութիւններու, քաղաքական կուսակցութիւններու եւ այլազան Միութեանց ներկայացուցիչները:

Սգատօնին բացումը կատարուեցաւ «Հայր մեր»ով զոր երգեց դպրաց դասու խումբը: Ապա, օրուան նախագահ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան ճառով մը փառաբանեց մեր նահատակները եւ մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները: Մինչ բազմութիւնը երկիւղած ոտքի կը կանգնէր, հոն՝ բեմին խորէն պետական մեծ նուագախումբ մը կը հնչեցնէր Շօփէնի մահերգը:

Յաջորդաբար խօսեցան երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, Մոմճեան Վ. (կաթողիկէ համայնք), Պատ. Սահակեան (բողոքական), Վռամշապուհ քահանայ (Հայ. եկեղեցի): Քաղաքական կուսակցութիւններու կողմէ ընկեր Թ. Այվազեան (Հ. Յ. Դաշնակցութիւն), Խ. Ճանիկեան (Ս. Դ. Հնչակեան), Յ. Ղարիպ Շահպազեան (ռամկավար ազատ.), Հայ ուսանողներու կողմէ Ֆրստըրդեան, միջհայրենակցականներու կողմէ Ֆրստըրդեան, Բարեգործականի կողմէ Հ. Թադէոսեան եւայլն: Ազգ. Միութեան կողմէ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

Տանջանքների մէջ գուցէ ոչ մէկը այնքան հոգեմաշ չէր, ինչպէս այն մարդու դրութիւնը, որ անդադար սպասում է մի ահաւոր դժբախտութեան:

Սպասում է օրերով, ամիսներով, սպասում է մի զարմանալի յամառութեամբ, հնարաւորութիւն չունենալով ոչ մի ժամանակ՝ թէ ծիծաղի եւ թէ հառաչանքների մէջ, մոռանալ որ կայ այդ հարուածը, անխուսափելի է, պատրաստւում է ամէն ժամ, ամէն րոպէ:

Այդ դրութիւնը սպառել էր Աննա խաթունի համբերութիւնը, հոգեկան բոլոր ուժերը:

Ոչ ոք, նոյնիսկ նրա հարազատ եղբայրը, չգիտէր թէ ինչ է կատարւում այդ կնոջ մէջ, ինչ մորմոք է զգում մի մարդ, որ կաշկանդուած է, նստած վառ ածուխների վրայ եւ սպասում է անթարթ աչքերով, լարած իր բոլոր զգայարանները:

Տեսնում էին որ նրա դէմքը օր օրի վրայ գունատւում է, որ աչքերի տակ խոր փոսեր են գոյանում, բայց չգիտէին որ դրանք ներքին տագնապի թոյլ նշաններն էին: Մայրական սիրտը երբեք չէր դաւաճանում իր կոչման: Նա պինդ փակել էր իր պատերի մէջ միայն իրան յայտնի զգացմունքը, տանջւում էր լուռ, նահատակի համբերութեամբ:

Բայց նա էլ մարդ էր, նա էլ յոգնել գիտէր:

Վերջին օրերում յաճախ էին գալիս այնպիսի րոպէներ, երբ նրան թւում էր թէ Աստուծու ողորմութիւնը կը լինէր, եթէ միանգամից կատարուէր վերջանար այն, ինչ որ պիտի լինէր: Լաւ թէ վատ, — այդ միեւնոյն է:

Նոյն իսկ վատն էլ կը գոհացնէր սիրտը, միայն թէ վերանար այն մերկ սուրը, որ կախուած էր սպասողի գլխին:

Այո, երանի նրանց, որոնք ստացել են իրանց բաժինը դժբախտութեան բաժակից եւ այլեւս չեն սպասում: Աննա խաթունն էլ ուզում էր այդպիսիներից մէկը լինել:

Բայց դա, ի հարկէ, մէկն էր այն բազմաթիւ սխալներից, որոնք յատուկ են տանջուող սրտին: Մի սխալ, որ միայն այն ժամանակ կանգնեց աչքի առաջ, երբ ներս մտաւ Մանասի սուրհանդակը:

Աւազակապետը կարեւոր էր համարել խկոյն լուր հասցնել Մելիքի կնոջը եւ Աւետարանոցի աւագներին իր յանդուգն քաջագործութեան մասին, որը պիտի հանէր բոլոր մարդկանց սրտերում ցցուած փուշը:

Լրաբերը դեռ ճանապարհին գիտէր, որ իրեն սպասում է Աննա խաթունի անկեղծ խնդակցութիւնը:

Իսկ Մանասի գժերը սպասում էին թէ ինչ ընծաներ կ՚ուղարկէ Մելիքի տունը որովհետեւ հին կարգ էր մելիքների համար՝ երբեք առանց վարձատրութեան չթողնել ամէն մի քաջութիւն, որից օգուտ ունէր երկիրը:

Այրին սկզբում զարմացաւ, ապշեց: Նա համարեա չէր հաւատում, հարցեր էր տալիս, մինչեւ անգամ երդուեցրեց լրաբերին:

Գուցէ առժամանակ նա էլ հիացաւ, գուցէ նրա սրտի մէջ էլ անցաւ մի զովարար հոսանք: Բայց երբ վերջացաւ սարսափելի պատմութիւնը, տեղից վերկացաւ աւելի սարսափելի իրականութիւնը եւ ճնշեց նրան:

Նա զգաց որ այժմ եկել հասել է այն ժամը, որին ինքը սպասում էր, որին երանի էր տալիս:

Դա մի դառն, յուսահատ ճշմարտութիւն էր, որին նա չկարողացաւ նայել: Այժմ միայն նա հասկացաւ թէ ինչ վատ բան էր ուզում ինքը, այժմ պարզուեց թէ ինչ անհրապոյր դժոխային միտքն էր նա համարում Աստծու ողորմութիւնը: Ոչ, վառուած ածուխների վրայ կեանքն էլ կեանք է, իսկ խւրաքանչիւր կեանք լաւ է, քանի գոյութիւն ունի երկնքի տակ:

Նա սառն, համարեա թշնամական կերպով դարձաւ սուրհանդակին եւ ասաց:

— Ասում ես՝ Մանասը գոհ է, հա՞:

— Միթէ՞ դու գոհ չես, Մելիքի կին, պատասխանեց նա: — Ե՞ս:

— Ամէն օր մեր մարդկանց հալածում, տանջում են: Մի օր էլ մենք ...

— Վրէժ է, խօսք չունիմ, մի անգութ վրէժ, որ միայն չափից դուրս կատղած հակառակորդին է վայել: Յետո՞յ:

— Յետո՞յ զարմացած կրկնեց սուրհանդակը:

— Յետոյ ի՞նչ ...

ԼԷՕ

Յ. Վարժապետեան։ Յետոյ լսեցինք երգեր եւ արտասանութիւններ, (անունները զանց կ'ընեմ)։

Այս առթիւ քանի մը դիտողութիւններ։ Սովորութիւն դարձեր է մեր ուզածին պէս չարժել հանդիսասրահներու մէջ։ Հանդէսին որեւէ ժամուն՝ կրնանք ելլել, նստիլ, շաղակրատել։

Յետոյ, յատկապէս այս հանդէսին մասին խօսելով՝ ամբողջ 3ուկէս ժամ աթոռներու գամուած մտիկ ըրինք երկարապատում եւ միօրինակ ուղերձներ, տասնեակ մը կազմակերպութիւններու կողմէ։ Լա՞ւ չէր ըլլար այսպիսի պարագաներու մէջ կարելի եղածին չափ ամփոփել, իրական ուղերձի վերածել, կամ արտայայտել մէկ հեղինակաւոր անձի միջոցաւ։ Գեղարուեստական բաժինն ալ պէտք է ըլլայ ամփոփ եւ խնամքով պատրաստուած։ Ամէն տարի բազմաթիւ երեկոյթներ եւ ցերեկոյթներ տեղի կ'ունենան։ Թող այնտեղ բեմ հանուին անոնք որ հարեւանցի սորված են երգերն ու արտասանութիւնները։— Պապլէ

Հանդխտներու եւ երկաթուղիներու բանուորներուն, նաւաստիներուն եւն.։

★ Խ. Միութեան բոլշեւիկեան կեդր. կոմիտէն հրատարակեց Մայիս 1ի կոչը, որ սովորական ազդանշաններէն վերջ, կ'ողջունէ Չինաստանի համայնավար կուսակցութիւնը, եւ «միացեալ, անկախ, ժողովրդավար եւ խաղաղասէր Գերմանիան», կը հրաւիրէ բոլոր երկիրներու աշխատաւորները՝ «ի դերեւ հանել պատերազմի հրձիգներուն ոճրապարտ ծրագիրները, զօրացնել Խաղաղութեան կուսակիցներուն հզօր ճակատը։ Կեցցէ Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը, յանուն խաղաղութեան, ի սփիւռս աշխարհի։ Փա՜ռք Խ. Միութեան զինեալ ուժերուն որոնք կը հսկեն խաղաղութեան եւ մեր հայրենիքին վրայ։ Կեցցե՜ն խորհրդային սահմանապահները, արթուն պահակները մեր հայրենիքին նուիրական սահմաններուն» եւն.։

★ Լոնտոնի եւ Փարիզի չեխական դեսպանները նոյնիմաստ յայտարարութիւններ յանձնեցին երկու պետութեանց արտաքին նախարարներուն, խնդրելով զանոնք հաղորդել իրենց խորհրդարաններուն։ Այդ յայտարարութիւնները Չեխոսլովաքիոյ Ազգ. ժողովին կողմէ քուէարկուած բանաձեւեր են, որոնք կ'առաջարկեն «խաղաղութեան դաշնագիր մը կնքել մեծ պետութեանց միջեւ, դադրեցնելու համար պաղ պատերազմը»։ Բանաձեւը պիտի ղրկուի բոլոր կառավարութեանց։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս ձեռնարկը կատարուած է, ազդելու համար արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարներու յառաջիկայ ժողովին վրայ, որ պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ։ Բանաձեւը կ'ամբաստանէ աշխարհակալ պետութիւնները թէ «պատերազմ կը պատրաստեն առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ եւ աջակցութեամբ Վատիկանի եւ Եուկոսլաւիոյ, փրկելու համար դրամատիրութիւնը»։ Յետոյ կը պահանջէ դադրեցնել զէնքերու շինութիւնը եւ պատերազմի պատրաստութիւնները, արգիլել հիւլէական զէնքերը եւ ուրիշ քանդիչ զէնքերու արտադրութիւնը, դադրեցնել Հնդկաչինի եւն. «անարդար, անողորմ եւ արիւնալի պատերազմները» եւն։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Արփատ Սաքասից, քաշուեցաւ երկտող հրաժարագրով մը ուր կ'ըսէ.— «Կը հրաժարիմ առողջական պատճառով»։ Երկտողը կը բաղկանայ 13 բառերէ։ Հունգարական մամուլն ալ լուրը հաղորդեց քանի մը տողով։ Պ. Սաքասից նախապէս նախագահն էր Հունգարիոյ ընկերվարական կուսակցութեան, եւ աստիճանաբար տեղի տալով, իր կազմակերպութիւնը թաղեց եւ դարձաւ բոլշեւիկ։
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, դիմագրաւելու համար որեւէ պատահականութիւն Պերլինի մէջ։ «Երեք պետութիւնները վճռած են ամուր կենալ խորհրդային ցոյցերու հանդէպ եւ միշտ ալ պիտի մնան Պերլինի մէջ»։ Ի պատասխան հարցումի մը, նախարարը յայտարարեց թէ խորհրդային արդարադատութիւնը կ'օգտուի արդի գիտութեան գաղտնիքներէն, ամբաստանեալները խոստովանցնելու համար։ Կը կարծէ նոյնիսկ թէ թմրեցուցիչներ գործածուած են վերջին մեծ դատավարութեանց ընթացքին, իսկ պատերազմէն առաջ՝ Պուխարինի համար։

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ պիտի շարունակուի մինչեւ Մայիս 1, համաձայն մասնագէտներու գննութեանց։ Ֆրանսայի հողագործները մեծ վնասներ կրած են արդէն։ Լոնտոնի մէջ ձիւնամրրիկ մը, որ չէր տեսնուած 30 տարիէ ի վեր, ելեկտրականութիւնը խանգարելով, առանց լոյսի ձգեց հազարաւոր բնակարաններ։ Փարիզի մէջ անձրեւ կը տեղայ երկու օրէ ի վեր։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ.)— Սթերլին 980 (880), տոլար 349.70 (357), զուից. Ֆր. 81.42 (83), նափոլէոն 3240, սթերլին 3920, զուից. ոսկի 3170, տոլար (20) 15.840, ձոյլ ոսկի 472.000 ֆրանք։

Ապրիլ 11-24ը

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութիւններու, այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան սրահը։

Կը նախագահէ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին.— Ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը։

Կը մասնակցին Ազգ. կազմակերպութիւնները։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24 ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Բացումը կը կատարէ վարչութեան պատուական նախագահ Պ. Ա. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, նախագահութեամբ Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆի։ Կը խօսի Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն)։

Երգեր եւ արտասանութիւններ։

Մուտքը ազատ է։

★

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ երեք յարանուանութիւններու։ Այս կիրակի, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն յիշատակին համար։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ, որ պիտի նախագահէ յետ միջօրէին կատարուելիք սգատօնին։ Խօսք պիտի առնեն նաեւ հայ կաթողիկէ եւ բողոքական հասարակութեանց հոգեւոր պետերը։

★

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 6, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին St. Edremontի սրահին մէջ, rue Solezél։

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններու։

Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պատարագ։

ԱՅՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն այց մը կազմակերպած է այս կիրակի, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի, Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆի եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿի շիրիմներուն, ծաղկեպսակներով։

Խօսք կ'առնեն ընկերներ։

Ժամադրավայր métro Gambetta ժամը 3ին։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԻԹԻ

Հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի, Պոմոնի (Մարսէյլ) Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ահարոնեան» խումբի, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, եւ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի ժամը 11ին։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Այս կիրակի ժամը 3ին Sacré Coeurի սրահին մէջ՝ «ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ»ը, վեց արար, երգախառն, ընկերակցութեամբ նուագի։ Կը մասնակցին Լիոնի եւ Կրընոպլի լաւագոյն ուժերը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ազնիւ Շահպենտէրեան եւ զաւակները, Սօնա եւ Յակոբ, Տէր եւ Տիկին Սրապեան (Յունաստան), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՇԱՀՊԵՆՏԷՐԵԱՆի (Վանեցի) կսկծալի մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ։

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ իր կարօտ մէկ հայրենակցին։

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին, այս կիրակի ժամը 2.30էն սկսեալ, 45 rue de la Défense։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ընկերուհի Նուարդ Քէչէճեանի բնակարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Նիւթ.— «Վարդանանց»։ Դասախօս՝ ընկ. Վ. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին իրենց ընկերները, սանուհիները եւ համակիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սարգիս Թորոսեանի բնակարանին մէջ։

Հ. Յ. Դ. ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ եւ Սարսէլի «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, քաֆէ Ռէժան։ Դասախօսութեան նիւթը՝ «Սովետական մշակոյթը»։ Զեկուցանող՝ Պ. Ա. Խոնդկարեան։

ՇԱՎԻԼ-ՎԻՐՈՖԼԷԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը (սկաուտական) կը հրաւիրէ երկու թաղերու հայրենակիցները անխտիր, ներկայ ըլլալ այսօր, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Շավիլի մատրան մէջ տեղի ունենալիք հաւաքոյթին։ Կը նախագահէ՝ Պ. Յարութիւն Պօղոսեան։ Կը խօսի Պ. Վազգէն Անդրէասեան։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, մատուռին սրահը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Փարիզի մասնաճիւղի թէյասեղանը 18 Մայիսին, (Համբարձման տօնին), Հր. Սաւոյնիի ճաշարանը։ Նոյն օրը պիտի յայտարարուին իր վիճակախաղէն շահող թիւերը։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր-ընկերուհիները ու համակիր բարեկամները։

Մուտքը ազատ է։

★

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ

մասնաճիւղը կը խնդրէ որ կիրակի Ապրիլ 30ին առտուն ժամը ճիշդ 10ին բոլոր ընկերուհիները, սանուհիները եւ Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտները ներկայ ըլլան Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ, լուսանկարուելու համար։ Ճշդապահ ըլլալ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Թատերասրահին մէջ, այս կիրակի, ժամը 16ին։

Պիտի խօսի Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, տեսուչ Ս. Մ. Մուրատեան վարժարանի, նիւթ՝ Ազգային իրատապ եւ կարեւոր խնդիրներու շուրջ։

26 rue de Troyon, Sévres։

ՄԱՐՍԷՅԼ, 26 Ապրիլ.— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Հացագործեան, եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ա. Տէրմէնճեան (Սուրիա), Այրի Տիկին Հերանոյշ Նալպանտեան եւ որդին Օննիկ Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Սիմօնեան, Տէր եւ Տիկին Սէօքինեան եւ բոլոր ազգականները դառն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց աղջկան, քրոջ, քենիին եւ ազգականին

Օր. ԹԱԳՈՒՀԻ – ԺԱԳԼԻՆ ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆի

որ կնքեց իր մահկանացուն 22 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ, 25 Ապրիլ, երեքշաբթի առտու ժամը 7ին, Սէնթ Մարկրիթի հիւանդանոցին մէջ։

Հանգուցեալին մարմինը այսօր ուրբաթ, առտուան ժամը 8.30ին հիւանդանոցէն կը փոխադրուի Սէնթ Մարկրիթի Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ ժամը 9ին, յետ եկեղեցական արարողութեան Ս. Սէն Փիէրի գերեզմանատունը։

ՎԻԷՆ.— Հայ կիրակնօրեայ դպրոցին տարեկան հանդէսը՝ Ապրիլ 29ին, շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 29 AVRIL 1950 Շաբաթ 29 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6140–Նոր շրջան թիւ 1551

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Նախկին սպարապետ Ֆէվզի Չաքմաքի մահէն ի վեր, շռնդալից յայտնութիւններ կ'երեւան Թուրք մամուլին մէջ, յետաշրջական շարժումի մը մասին :

Ինչ որ կը թարգմանուի Պոլսոյ հայերէն թերթերուն մէջ, անշուշտ բաւական չէ, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար:

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ շարժումը վրդովիչ համեմատութիւններ ստացած է: Այն ատրիճան որ, հակառակ ընտրական բուռն պայքարին, վարչապետը, Շէմսէտտին Կիւնալթայ, հարկ դատած է մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենալ ընդդիմադիր կուսակցապետին՝ Ճէլալ Պայարի հետ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, վարչապետը խոստովանած է թէ Ֆէվզի Չաքմաքի յուղարկաւորութեան առթիւ Պոլսոյ մէջ պատահած դէպքերը «յետադիմական շարժումի մը նախաբանը կը կազմեն »:

— Միւս կողմէ երեսփ. ընտրութիւնները կը մօտենան եւ այսպիսի փափուկ շրջանի մը մէջ պէտք չէ թողուլ որ խռովարար եւ մոլեռանդ տարրերը առիթէն օգտուին եւ սանձարձակ գործեն: Նոյն իսկ զրոյց կը շրջի թէ ընտրութեանց օրը կրօնական արարողութիւններ եւ ցոյցեր պիտի կատարուին: Կառավարութիւնը բնականաբար խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ գրգռիչներուն դէմ »:

Ինչպէս կը յիշուի, հսկայական ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ֆէվզի Չաքմաքի յուղարկաւորութեան առթիւ: Հազարաւոր ցուցարարներ դագաղը յափշտակելով, գերեզմանատուն փոխադրեցին իրենց ուսերուն վրայ: Թերթերը կը գրեն թէ կանանչ փաթթոցներ, ֆէսեր ալ երեւցած էին, ինչպէս եւ արաբերէն էզան կարդացողներ:

Ցոյցին վարիչները կը գանգատէին թէ պատշաճ յարգանքը չէ ընծայուած հանգուցեալ սպարապետին:

Իրականին մէջ, քաղաքական – կուսակցական պայքար մըն է որ գլուխ կը ցցէ, սպառնալով խախտել Մ. Քէմալի հաստատած կարգուսարքը:

Նախկին սպարապետը երրորդութիւն մը կը կազմէր Աթաթիւրքի եւ Իսմէթի հետ, ճակատամարտի դաշտին վրայ: Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ երեքը միասին վարեցին եւ շահեցան ազգային պայքարը :

Շատ բան փոխուած է այդ օրերէն ի վեր: Իսմէթ Ինէօնիւ փորձեց եւ կը փորձէ «բարեփոխել» Մ. Քէմալի կարգուսարքը, դէպի աջ դարձնելով անիւը: Ֆէվզի Չաքմաք դարձաւ ընդդիմադիր, աւելի հրահրելով ազգայնական – կրօնական զգացումները:

Միւս կողմէ, «Հալք»ը որ միահեծան կ'իշխէր տարիներէ ի վեր, հարկադրուեցաւ լուրջ նահանջ մը կատարել, ընդունելով մէկէ աւելի կուսակցութեանց գոյութիւնը :

Այս վերիվայրումներու ընթացքին էր որ, Ճէլալ Պայարի Դեմոկրատ խմբակցութենէն վերջ, կը կազմուէր «Միլլէթ»ը (Ազգ), հովանաւորութեամբ Ֆէվզի Չաքմաքի:

Կատարուած քննութիւնները կը հաստատեն թէ վերջին ցոյցերուն մէջ գործօն դեր կատարած են այս հոսանքին անդամները :

Այսպէս կամ այնպէս, խլրտումները կը շարունակուին Պոլսոյ թէ Անգարայի մէջ: Կատարուած են բազմաթիւ խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ: Արդէն իսկ դատարան յանձնուած են 75 ամբաստանեալներ :

Եւ դեռ ամէն գաղտնիք պարզուած չէ, ինչպէս կ'երեւայ վերջին տեղեկութիւններէն :

Թուրք թերթի մը թղթակիցն է որ կը հեռագրէ Անգարայէն (Մարմարա, 20 ապրիլ).

— « Ցաւով կը տեղեկանամ թէ երեսփ. ընտրութեանց նախօրեակին, Միլլէթ կուսակցութիւնը պատրաստած է կործանարար ծրագիր մը, շահագործելով ժողովուրդին կրօնական զգացումները: Զրոյց կը շրջի թէ ընտրութիւններէն երեք օր առաջ, Իսթանպուլի քանի մզկիթներուն մէջ միաժամանակ «Մէվլուտ» պիտի կարդացնեն եւ ժողովուրդին կրօնական զգացումները գրգռելով, պիտի կրկնեն մոլեռանդութեան ցոյցերը»:

Տագնապը առով չի վերջանար :

Շ.

Հայ տարագիրներու ցրուումը

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՀԵՌԱՑԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 25 Ապրիլ (Յառաջ).— Այլեւս բոլորովին նօսրացաւ հայկական գաղութը Գերմանիոյ եւ համայնքը՝ Շթութկարտի մէջ: «Անչա»յի գրասենեակին կողմէ պահուած արձանագրութեանց համաձայն, մինչեւ այսօր այլուր փոխադրուած են 1900 ազգակիցներ, եւ, եթէ հարիւր մըն ալ հաշուենք առանց «Անչա»յի գիտութեան մեկնածները, փոխադրուածներու ընդհ. թիւը կը հասնի երկու հազարի :

Այս թիւէն 1586 հոգի մեկնեցան Միաց. Նահանգները, իսկ մնացած 314ը՝ Աւստրալիա, Ֆրանսա, Վենեզուէլա, Իրան, եւն.: Արձանագրութիւն չունեցող միւս հարիւրն ալ առաւելապէս մեկնած են Մ. Նահանգները, այնպէս որ բոլորը միասին, այս երկիրը մեկնած կ'ըլլան մօտաւորապէս 1700 հոգի: Կան տակաւին 214 հոգի (Շթութկարտէն), որոնց գործողութիւնները առաջ կ'երթան ըստ սովորականին :

Միւս կողմէ, 32 պարագաներու տակ 98 հոգի մերժուած են ամերիկեան իշխանութեանց կողմէ, առողջական եւ քաղաքական պատճառներով, իսկ 22 պարագաներու տակ 53 հոգի, հիւանդութեան եւ անգրագիտութեան պատճառով պայմանաժամներ ստացած են: Ասոնցմէ զատ 14 հոգի հրաժարած են Մ. Նահանգները գաղթելու մտադրութենէն, իսկ ուրիշ 11 հոգի ալ Տի – Փի չըլլալով, չեն կրցած օգտուիլ իրենց ղրկուած էֆիտէվիթներէն:

Մինչեւ հիմա, «Անչա»յի գծով էվիտէվիթ ստացածներու թիւը կը հասնի 2578 հոգիի:

Այժմ, գաղթակայանին մէջ մնացած են 187 Տի – Փի Հայեր, որոնք կը վայելեն IROի հոգատարութիւնը, իսկ ուրիշ վաթսուն հոգի ալ —Տի–Փի կամ ոչ Տի–Փի Հայեր, որոնք չեն վայելեր այդ հոգատարութիւնը — պատսպարուած են այնտեղ առժամապէս: Ճամբարին ընդհ. բնակչութիւնը կը հասնի 643 հոգիի,— Հայեր, Պալթեր, Ռուսեր, Հրեաներ, եւն.:

Աւստրիայէն Մ. Նահանգները գաղթած են ցարդ 118 Հայեր, իսկ Իտալիայէն՝ 27:

Մինչեւ երկու շաբաթ Մ. Նահանգները կ'երթայ նաեւ գաղթակայանին տնօրէնը, ընկեր Լեւոն Բէկ: Այնուհետեւ, վստահօրէն, տեսչութիւնը պիտի անցնի օտարներու ձեռքը:

Քանատական առաքելութեան յանձնարարութեան վրայ, «Անչա»ն, 43 հոգինոց ցուցակ մը յանձնեց, փորձի համար: Եթէ այս ցուցակը ընդունուի, յոյս կայ որ երկրորդ ցուցակ մըն ալ յանձնուի: Մեկնելիքները, սակայն, Քանատայէն ղրկուած էֆիտէվիթներ պէտք է ունենան, գործ մը՝ զոր «Անչա»ն գլուխ պիտի հանէ անշուշտ :

Անբուժելի նկատուած կամ երկարատեւ ապաքինման կարօտ հիւանդներու համար տակաւին ոչ մէկ կարգադրութիւն կայ: Իրօն կը փակուի երկու ամիսէն, թէեւ կազմակերպութեան մէկ սպասարկութիւնը, մինչեւ տարուան վերջը պիտի շարունակէ զբաղիլ արտագաղթի առաքումներով, ինչպէս նաեւ հիւանդներու եւ անոնց պարագաներուն հոգատարութեամբ : Աւելի հաւանական է, սակայն, որ այս վերջիններու հոգատարութիւնը ստանձնեն գերման խնամատարական իշխանութիւնները, դրաւման իշխանութեանց հսկողութեան տակ :

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՍՄԲԱՏ ՈՂՋ Է

«Պայքար»ի Ապրիլ 9 թիւին մէջ հրատարակուած է նամակ մը, Սմբատ Բորոյեան ստորագրութեամբ, ուղղուած Աբգարի, որ կ'ըսէ (23 Փետրուար).

— « Իմ մասին այն լուրը որ տարածուած է Սեմերջեանի կողմից, իբր թէ ես մահացել եմ եւ թէ Ալեքսանի կողմից, որ դա սխալ է... Անշուշտ մէկ օր պէտք է մահանամ Մուշ քաղաքում »:

Մ. ԹՈՐԷԶ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, շնորհաւորական ջերմ հեռագիրներ ստացաւ Ստալինէն, Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէէն եւ ուրիշ կարմիր կազմակերպութիւններէ, իր ծննդեան 50ամեակին առթիւ: Նուէրներ կը տեղան ամէն կողմէ, լեռնակուտակ ցուցահանդէս մը կազմելով :

Երկու երեսփոխաններ պիտի դատուին Պրէսթի դէպքերուն առթիւ

Ազգ. Ժողովը Եչ. օր 179ի դէմ 389 ձայնով մերժեց դադրեցնել երկու համայնավար երեսփոխաններու դէմ բացուած դատական հետապնդումները :

Երկու ամբաստանեալները, Տիկին Մառի Լամպէռ եւ Պ. Սինեոր, ձերբակալուած էին Պրէսթի մէջ, յետոյ առժամապէս ազատ արձակուած դատարանին կողմէ, սպասելով Ազգ. Ժողովին որոշման: Սահմանադրութեան համաձայն, երբ երեսփոխան մը յանցանքի վրայ բռնուի, կրնայ ձերբակալուիլ: Անշուշտ վերջնական վճիռը կ'իյնայ Ազգ. Ժողովին:

Վիճաբանութիւնները բացաւ համայնավար խմբակցութեան վարիչը, Ժաք Տիւքլօ, բացատրելով թէ յանցանքի վրայ բռնուած ըլլալու խնդիր չկայ, քանի որ յանցանք չէ «գործուած»: Եւ աղաղակեց.— «Ազգ. Ժողովը պէտք չէ վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծէ այսօր, համայնավարներուն, վաղը թերեւս ուրիշներու համար»: Իր պատմութեան համաձայն, երկու երեսփոխանները շինութեանց գործատիրական հաստատութեան ընդհ. քարտուղարին Պ. Փրեվոսթոյի գրասենեակը գացած են երբ հոն մտած էին բանուորները : Ոչ զայն ծեծած են, ոչ ալ անարգած: Իսկ դատախազը ձերբակալման հրամանագիր հանած է ոստիկանութեան տեսուչին տեղեկագիրը ստանալէ առաջ: «Ուրեմն ապօրինութիւն գործած է, քաղաքական նկատումներով, բռնաբարած են օրէնքին ոգին եւ տառը: Ազգ. Ժողովին պարտքն է դադրեցնել դատական հետապնդումները »:

Ամբաստանեալներէն Տիկին Լամպէռ նկարագրեց իր ձերբակալութիւնը եւ տեղափոխութիւնը մէկ բանտէն միւսը, «շղթայով, բոպիկ, ձեռքերը կապուած եւ ընդ հսկողութեամբ ստուարաթիւ ոստիկաններու»: Նոյն իսկ ըսաւ թէ պահակները ծեծեցին զինքը, երբ կ'ընդդիմանար եւ մազերէն քաշելով փոխադրեցին քրէական յանցաւորներու բանտը :

Միւս ամբաստանեալը, Ալէն Սինեոր, պատմեց թէ ցոյցին ատեն կը գտնուէր արտասուաբեր ռումբերու տեղատարափի մը տակ եւ թէ արիւն տկար ըլլալով, թոքերը վնասուեցան: Յետոյ ըսաւ թէ տունի մը բակը ապաստանած էր, երբ եկան ձերբակալեցին, խոշտանգելով :

Ժաք Տիւքլոյի երկար ճառէն վերջ խօսք առաւ դատական նախարարը, ուժգնօրէն պատասխանելով յիշեալ ամբաստանութեանց: Ըսաւ թէ բացորոշ է սահմանադրութեան տրամադրութիւնը, թէ յանցանքի վրայ բռնուած երեսփոխանները կրնան ձերբակալուիլ: «Կառավարութեան պարտականութիւնն է յարգել սահմանադրութիւնը եւ խորհրդարանին իրաւունքները, բայց նաեւ պաշտպանել խորհրդարանը՝ կարգ մը զեղծումներու դէմ»: Յետոյ մանրամասնօրէն նկարագրելով Պրէսթի անցուդարձը, երկու ամբաստանեալներուն կատարած դերը եւայլն, եզրակացուց թէ դատական հետապնդումները պիտի շարունակուին, եթէ Ազգ. Ժողովը չորոշէ դադրեցնել: «Պէտք չէ որ սահմանադրութեան տրամադրութիւնները չարաչար գործածուին, չքմեղացնելու համար բռնութիւնը եւ ըմբոստութիւնը » :

Չորս բանաձեւեր առաջարկուած էին: Ժաք Տիւքլոյի բանաձեւը, որ կը պահանջէր դադրեցնել հետապնդումները, մերժուեցաւ 184ի դէմ 410 ձայնով :

Միւս երեք բանաձեւերէն ընդունուեցաւ մեծամասնութեան առաջարկը, որ կը տրամադրէ շարունակել հետապնդումները:

Նիստը շարունակուեցաւ գիշերը, եւ տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան բուն խռովութեանց մասին: Ժաք Տիւքլօ ծանր բառեր գործածեց ներքին նախարարին դէմ, Պրէսթի երիտասարդ բանուորին սպանութեան առթիւ: Ժողովրդական երեսփոխան մը մեղադրեց համայնավարները իբրեւ պատասխանատու արիւնալի ընդհարումի:

Ներքին նախարարն ալ խօսք առնելով, ըսաւ թէ Պրէսթի ողբերգութիւնը հետեւանք է քաղաքական գրգռութեանց: « Համայնավար կուսակցութիւնը շարժման մէջ դրած էր իր հարուածային ուժերը, պայքարելու համար բարեկարգութեան ուժին դէմ: Այս վերջինը բուռն յարձակողականի մը հանդիպելով, ստիպուած էր յարգել տալ քաղաքապետութեան հրամանը, որ կ'արգիլէր թափօրը: Քննութիւն բացուած է ստուգելու համար թէ ի՛նչ պարագաներու մէջ կրակ բացուած էր: Համայնավար կուսակցութեան նպատակն է արիւնալի դէպքեր յարուցանել, զանոնք շահագործելու համար: Կառավարութեան պարտքն է ընդդիմանալ անկարգութեանց եւ յարգել տալ օրէնքը» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՓՐԻՉՆԵՐՈՒ արհեստապետութեան որոշումով, այսուհետեւ մազերը 83 ֆրանքի պիտի կտրուին (Բ. կարգ, նախապէս 70), իսկ առաջին կարգի խանութներու մէջ՝ հարիւր ֆրանքի :

ԹՈՅՆԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Թոյնը մեծ դեր խաղացած է արուեստներու եւ գրականութեան մէջ, հինէն ի վեր: Թոյներու ազդեցութեան տակ էր նոյնպէս, որ դելփեան քրմուհիները, կիսովին գինովցած եւ բանդագուշանքի մատնուած, կը յաւակնէին գուշակել գալիքը:

Սակայն թոյնը դարձած է նաեւ մեծ զէնք մը, սկիզբէն մինչեւ այսօր: Մասնաւորաբար կիներն են, որ կը սիրեն գործածել այդ զէնքը: Ամէն մարդու տրուած չէ ունենալ կին մը, որ… սիրէ զինք: Վա՜յ այն էրկան, որ կին մը ունի չարախինդ եւ վայրագ: Ծորնազ, լատին բանաստեղծը, որ կ'ապրէր Քրիստոսի Ա. դարուն, իր Երգիծանքին մէջ կը յիշէ թէ կարելի չէր համրել բարձր դասու կիները, որոնք առանց խղճահարելու՝ «նախահարց մօտ կը ղրկեն» (կը սպաննէին) իրենց ամուսինները, զօրաւոր թոյներու արբեցումով: Տիտոս Լիբիոսի օրով (Քրիստոսէ 69 տարի առաջ), Հռոմի ազնուական տիկինները, սովորական պահանջ մը գործադրելու ձեւով, կը կազմեն ընկերութիւններ, որոնց անդամները ուրիշ ընելիք չունէին՝ բայց եթէ թունաւորել իրենց ամուսինները:

ԺԶ. դարուն, Իտալացւոց մէջ թունաւորումը արուեստ մը դարձած էր, եւ չահագրգռուողները ճարտար հարկերու ի գործ կը դնէին զայն գերազանցելով: ԺԷ. դարուն, մասնաւորաբար Լուդովիկոս ԺԴ.ի օրով, Փրանսայի մէջ եւս ճարտարարուեստ մը դարձաւ թունաւորումը: Կիներ, — յիշենք մէկ քանին՝ Վուազէն, Պրէնվիլիէ, Ծըլակըրանժ, — նրբահնար թոյներով այնքան զոհեր տուին, որ իրական սարսափ մը ստեղծուեցաւ երկրին մէջ: Լուդովիկոս ԺԴ. մահուան դատապարտեց թունաւորող կիներէն Տըլակրանժը, (որ յայտնութեամբ մը թէ տեղեակ է թագաւորը թունաւորելու ծրագիր մը՝ տարիներով յետաձգել տուաւ իր մահապատիժը), յետոյ մասնաւոր հրովարտակ մը հանեց, խիստ պատիժներ տնօրինելով թոյնի հետ խաղացողներու մասին: Սակայն թունաւորիչներու գաղտնի կազմակերպութեան մասին այնպիսի բաներ պատմեցին իրեն, որ սարսափած անոնց վրէժխնդրութենէն՝ ետ առաւ հրովարտակը եւ այրեց: Թունաւորումով սպանութեան սարսափելի դաւ մը երեւան ելած էր, — Տիկին տը Մոնթէսփան ուզած էր թունաւորել Օր. տը Լա Վալիէրը, անոր տեղը գրաւելու համար թագաւորին ծունկերուն վրայ: Յետոյ նոյն ազնուական կինը ծրագրած էր թունաւորել թագաւորը, որովհետեւ լքած էր զինք՝ որսալէ ետք Օր. տը Ֆոնթանժը: Իսկ այս խեղճն ալ ի վերջոյ մեռաւ, 22 տարեկան, համոզուած թէ թունաւորեցին զինք: Լուդովիկոս ԺԴ. ձեռնարկեց խիստ քննութեան մը, ու տեսաւ որ պետական բարձր պաշտօնատարներ մատ ունին գործին մէջ, բայց աւելի յարմար նկատեց դիւրացնել անոնց փախուստը երկրէն:

Թոյնի առուտուրը շոնդալից պատմութիւններ ստեղծեց նաեւ 1868ին, երբ երեւան հանուեցաւ մասնաւոր արհեստանոց մը, որ թոյն կը պատրաստէր ու կը ծախէր իրենց էրիկէն խորշող կիներուն: Մեծ աղմուկ հանեց Տիկին Լաֆարժի դատավարութիւնը, — այս աղջիկը ամուսնացած օրն յանկարծ խորշանք զգաց իր էրիկէն, որ մեռաւ մէկ տարի ետքը, եւ ահա կասկածը թէ կինը թունաւորած է զայն: Դատապարտուեցաւ մշտնջենական թիապարտութեան, բայց տարիներ ետքը ներման արժանացաւ, իսկ մէկ տարի չանցած՝ մեռաւ: Գրած է իր Յուշերը եւ Բանտի Ժամերը:

Պատերազմէն առաջ, ապահովագրական պաշտօնեայ մը, Ժիրար, մեծ աղմուկ հանեց նոյնպէս իր սպանութիւններով: Այս մարդը կը գտնէր միամիտներ, որոնց կեանքը կ'ապահովագրէր ի շահ իրեն, յետոյ կը սպաննէր զանոնք այնպիսի ձեւով մը որ ըսուի թէ մեռան արկածով կամ հիւանդութեամբ: Պատրաստած էր թունաւոր սունկերէ քաղուած զօրաւոր դեղեր, ունէր նաեւ ժանտատենդի (թիֆոյիտ) եւ պրկախտի (թէթանոզ) մանրէներ, ինչպէս նաեւ… հիւանդութիւն մը իր քաջագործութիւնները արձանագրելու: Այդ յուշատետրն էր որ կերաւ իր գլուխը:

Գիտէ՞ք Մեծն Միհրդատի պատմութիւնը, աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ թոյներու ազդեցութեան վարժեցուցած էր ինքզինք: Թոյներու դէմ մասնայատուկ տոկունութեան պատմութիւն մըն ալ ահաւասիկ.—

Վերջերս Փրանսացի նորապսակ հարսնուկ մը կը մտածէ «անդիի աշխարհ» ղրկել իր ամուսինը եւ անկողինը բաժնել իր հոմանիին հետ: Կը կարդայ վէպ մը, ուր կ'ըսուի թէ ցմախոտը(elléhore), այլ անուամբ «ծննդեան վարդ», զօրաւոր թոյն մըն է, — ոմանք զայն կը գործածեն բուժելու համար… յիմարութիւնը: Բայց, կը վկայէ վիպագիրը, չէր գիտեր թէ երկու տեսակ ցմախոտ կայ, ճերմակ եւ սեւ: Ըստ բախտի կը գնէ ճերմակը, որ թունաւոր չէ (!!!), կը խառնէ գինիին հետ ու կը խմցնէ ամուսնոյն: Ամուսինը ոչ միայն կը խմէ, այլեւ գիշերը, անկողնոյ մէջ, կը սպասարկէ դիցուհի Աստղիկին՝ ի մեծ զարմանս հարսնուկին. Այս անգամ պշրուհին թէյին կը խառնէ զաւիկ կամ մկնդեղ, ահռելի թոյն մը:

Ո՜վ զարմանք, ամուսինը գլուխ կը տնկէր տակաւին, — թոյնի դէմ բնական դիմադրութիւն մը ունէր անպայման:

Յուսահատ կինը, այս անգամ, կը վերցնէ հրացանը եւ կը պարպէ ամուսնոյն ականջին մէջ, քունի պահուն:

Ժամանակ մը թոյները մեծ դեր խաղցին նաեւ գրականութեան մէջ: Ինչպէս մահապարտները կը փորձեն փախչիլ բանտերէն զանազան սատանայութիւններով, արուեստագէտները եւս կը ճգնէին փախչիլ իրականութեան զգայութեանց կապանքներէն՝ շնորհիւ կարգ մը թոյներու: Ճիշդ է թէ այդ թոյները տարօրինակ երեւոյթներ կը ստեղծեն, հրաշալի ներաշխարհ մը կը պարզեն թունամոլին աչքերուն առջեւ: Այսօր թոյներու գործածութիւնը յարգի չէ: Թերեւս անոր համար, որ սուղ են: Եւ ծանր պատիժներու կ'ենթարկուին գործածողները:

Այդ թոյներէն մէկն ալ՝ հաշիշը:

Հաշիշը մինչեւ 1916 արգիլուած չէր Ֆրանսայի մէջ: Այսօր միայն «փէյոթլ» բոյսն է, խնդացնող այս խոտը, որ չէ արգիլուած, — մորֆին, քոքային, ափիոն եւ հաշիշ բոլորովին արգիլուած են:

Հաշիշը ծանօթ է ֆրանսական գրականութեան մէջ 1843էն ի վեր: Առաջին անգամ Թէոֆիլ Կոթիէն էր, որ գործածեց: Լիթրէ կ'ըսէ թէ ֆրանսերէն մարդասպան բառը (assassin) կը ծագի հաշիշ բառէն, որովհետեւ, զրոյցի մը համաձայն, այս բոյսը կը գինովցնէր եւ սպանութեան կը մղէր: 1845ին Ալեքսանդր Տիւմա հաշիշը գործածեց «Մոնթէ – Քրիսթոյի Կոմսը» վէպին մէջ: 1846ին Կոթիէ գրեց «Հաշիշամոլներու ակումբը»: 1851ին Պոտլէրի ուսումնասիրութիւնը հաշիշի մասին, իբրեւ ազդակ անձնաւորութեան կրկնապատկումին: 1860ին Պոտլէր դարձեալ կը գրէ այդ մասին իր «Արուեստական Դրախտներուն մէջ»: Եթէ նկատի չառնենք Մօրօ տը Թուրի, Շարլ Ռիշէի եւ Պինէ – Սանկլէի գիտական եւ հոգեբանական ուսումնասիրութիւնները, հաշիշի մասին գրականութիւնը շատ աղքատ է, բաղդատմամբ ափիոնի գրականութեան: Ցարաբերութիւնը, որ հաշիշը կը ներկայացնէ գրականութեան եւ արուեստի հետ, շատ ծանօթ չէ տակաւին, եւ Պոտլէրի կը դիմեն շատեր, երբ հարկ ըլլայ խօսիլ հաշիշին հոգեկան ազդեցութիւններուն մասին: Նախ ըսենք թէ այս կանանչ թոյնը որ հաշիշ կը կոչուի՝ իսկական թոյն մը չէ, եւ նուազ վտանգաւոր է քան ալքոլը: Եւ յետոյ՝ Պոտլէր սխալ կը ճանչնայ հաշիշը: Արդէն կը հաստատուի, որ հազիւ քանի մը անգամ գործածած է զայն: Պոտլէր կը սիրէր գործածել լօտանոմը, զոր կը կլլէր հինգ մարդ թունաւորելու չափ առատ: Հետաքրքրութեան համար, անգամ մըն ալ գործածած է խլնտական մոլեխինդը: Հաշիշին մասին իր հետաքրքրութիւնը փորձի մը համար էր միայն, եւ չէր ճանչնար կանաչ թոյնին ստեղծած բոլոր հոգեկան երեւոյթները, եւ մանաւանդ «հոգեվարքը»:

Հաշիշին գինովութիւնը ծանօթ էր Սկիւթացիներուն, ըստ Հերոդոտի: Ոդիսականին մէջ եւս (Դ. երգ) կը յիշուի հաշիշը: Դիոդորոս եւս կ'ըսէ թէ Եգիպտացիները հնդկական կանեփէն կը հանէին ըմպելի մը, որ կը փարատէր վիշտն ու բարկութիւնը: Գաղիանոս ալ կը յիշէ հաշիշը իբրեւ ըմպելի: Սանսկրիտեան հին գրականութեան մէջ եւս կը յիշուին «զուարթութեան դեղահատեր», զորս կը պատրաստէին կանեփի նիւթով եւ շաքարով: Փրոսփէր Ալփինի ԺԶ. դարուն կը գրէր թէ ինչպէս Եգիպտացիները հաշիշով կը փորձէին դրգռել իրենց ուղեղը:

Այսօր երեք կամ չորս հարիւր միլիոն մարդիկ հաշիշ կը գործածեն Եգիպտոսէն սկսեալ մինչեւ Հնդկաստան: Ափրիկեցիները քիֆ կ'անուանեն եւ կկլակին կրակին վրայ դնելով կը ծխեն, ու բանաստեղծի մը պէս կը վերանան:

Թէօ Վարլէ հաշիշի մասին գիրք մը հրատարակելով, կը պնդէ թէ ոչ մէկ տեղ հաշիշը աւելի վտանգաւոր է եղած, որքան ալքոլը: Այդ գիրքովն կը պարզէ յարաբերութիւնները հաշիշին եւ երաժշտութեան, հաշիշին եւ սիրոյ կրակին: Եւ կը բացատրէ թէ ի՛նչ երազներ կը բանայ իր գինովին աչքերուն առջեւ: Անհուն եւ հրաշալի երազ մը, սքանչելի զգայնութիւններով լուսաւորուած:

(ՀԱՅ–ԲՈՅԺ, Ապրիլ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ապրիլ 11-24ը Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 24 Ապրիլ (Յառաջ) — Ապրիլեան Եղեռնի վերապրող սերունդին, յաջորդած է նոր սերունդ մը որ կը զգայ թէ իրենց ծնողքները, արտակարգ դէպքերու բերումով է որ ինկած են այս տեղերը, առանց ըմբռնելու բուն ողբերգութիւնը: Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան աշխատանքին եւ դաստիարակութեան, այս սերունդը իրաւունք տուած է իրեն տէր կանգնիլ ազգային սրբութեանց:

Այսպէս է որ, 1915 Ապրիլ 11–24ի տարեդարձին տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր, այս տարի եւս, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը:

Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 23ին, կիրակի առաւօտ քաղաքիս ամենամեծ եւ ամենաշքեղ սրահներէն Սինեմա Օտէոնի մէջ: Հակառակ տմարդի խաչաձեւումներու, նոյն օրը եւ նոյն ժամուն, քանի մը քայլ հեռու, ժողովուրդը տուաւ արժանի պատասխանը, խուռներամ լեցնելով մեր սրահը եւ ստիպելով մազ-մօրուք ճերմկած «ուսումնական» մը որ խօսի պարապ աթոռներու առջեւ:

Հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ Վահէ Բարթամեանի կողմէ, յանուն Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան նախագահը՝ ընկեր Յ. Պապիկեան, որ յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ժողովուրդը: Յետոյ իբրեւ օրինակ յիշելով Մ. Պէշիկթաշլեանի «Բաջ որդւոյն թաղումը», ըսաւ.— «Ապրիլ 11–24ի խորհուրդը ոչ ճիչ, ոչ ալ աղաչանք կը սպասէ մեզմէ, այլ գիտակից զոհաբերութիւն: Աւստրիա – Հունգարիոյ գահաժառանգին սպանութիւնը յանգեցաւ Մեծ Պատերազմին եւ յառաջ բերաւ ուժերու դասաւորում: Թուրքերը առիթը նպաստաւոր գտան գործադրելու իրենց սադայելական ծրագիրը որ ժառանգ մնացած էր պապերէն: Պատմելէ վերջ մեր մտաւորականութեան ձերբակալման եւ ամբողջ ժողովուրդի մը անճիտման գազանային արհաւիրքը, ընկերը յայտարարեց.— «Ամէն բան վերջ մը ունի, չորս տարի վերջ բախտին անիւը դարձաւ, Թուրքիան պարտուեցաւ եւ մեր ազգին դահճապետները փախան, ազատելու համար իրենց կաշին: Բայց ինչպէս որ Կայէն չկրցաւ ազատիլ Աբէլի վրէժառու աչքերէն, Թալէաթներն ալ չկրցան ազատիլ մեր մէկուկէս միլիոն զոհերու երեք միլիոն վրէժառու աչքերէն եւ դիտապաստ ինկած Պերլինի, Հռոմի կամ Թիֆլիզի պողոտաներուն վրայ, թեթեւցնելով մեր սիրտերը… Եթէ կ'ուզենք յարգել մեր նահատակներուն յիշատակը, պէտք է հետեւիլ անոնց ձգած կտակին: Նոր Սերունդի տղաք, այս կտակին գործադրողները դուք պէտք է ըլլաք, աշխատեցէք այդ մէկուկէս միլիոն զոհերու արժանաւոր ժառանգորդները դառնալ»:

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըրին Օրիորդներ Ցարութիւնեան, Շամիրեան, Թադոյեան եւ երիտասարդ Մակարեան, յուզելով առանց ատոր ալ վշտակոծ սրտերը: Պուլվար Օտտոյի «Արծիւ» Մարզականին կողմէ ուղերձ մը կարդաց Նոր Սերնդական Յ. Արզումանեան: Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ Պ. Յովհ. Հացագործեան քանի մը խօսքով մեր այս ողբերգութեան զուգընթաց հպարտութեամբ վեր առաւ նաեւ հերոսական խոյանքները սկսելով Վանէն, Շ. Գարահիսարէն, Եդեսիայէն եւ Մուսա Տաղէն: Նոր Սերունդը պէտք է գիտնայ թէ Հայը գիտցած է նաեւ կռուիլ: Այս առթիւ յիշեց Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի պատմական ոգորումները որ յանգեցան Մայիս 28ի մեր պանծալի թուականին, մեզի ձգելով պաշտելի եռագոյնը զոր միշտ բարձր պէտք է բռնենք: Յետոյ կարդաց Վասպուրականի Հայր. Միութեան ուղերձը:

Երիտասարդ ջութակահար Պ. Լեւոն Ղեւոնդեանի նուագած մահերգը (Շոփէն) եւ «Լուեց Ամպերը» կրկնապէս յուզեցին ներկայ հասարակութիւնը: Հայ Ռազմիկներու Միութեան կողմէ Պ. Վահրամ Մխիթիկ կարդաց ուղերձ մը, այնքան սրտաբուխ եւ յուզիչ որ լացաւ եւ լացուց հանդիսականները: (Կ'արժէ առանձին հրատարակութեան տալ):

Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան կողմէ երկու խօսք ըրաւ Պ. Գասպար Շէխիկեան: Ոգեկոչելով զոհերու յիշատակը, յայտարարեց.— «Մեր մեծ մարգարէն, Հրայրը, շատոնց նախատեսած էր այս ողբերգութիւնը, երբ կ'ազդարարէր «պատրաստ գտնուիլ»: Վերյիշելով շատ մը հերոսական դրուագներ Տարօն աշխարհէն, հրաւիրեց նոր սերունդը հետեւիլ Հրայրներու, Սեբոյներու եւ Գէորգ Չաւուշներու ճամբուն, որ թէեւ փշոտ, բայց միակ ելքն է մեր ազգի փրկութեան:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ երկու խօսք ըրաւ ընկեր Տիգրան Թադոյեան: Մատնանշելէ վերջ այս մեր մեծ սուգի օրուան առթիւ պարզուած տգեղ երեւոյթները, յայտարարեց.— «Պատմութեան հարթիչ գլանին տակ վերջ պիտի գտնեն այս բոլորը, Սփիւռքէն մինչեւ մեր հայրենիքին մէջ: Մարդուս ամենամեծ տառապանքը իր անցեալը յիշելն է: Մենք կը յիշենք մեր անցեալը տառապեցնելու համար նաեւ մեր նոր սերունդը, համոզուած թէ տառապանքն է որ կ'ազնուացնէ հոգիները: Յիշեցնելով անցեալը, կը յիշեցնենք ձեզ թէ թշնամին կը մնայ նոյն դա-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԹԷՆ

ԱՊՐԻԼ 24Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 23 Ապրիլ.— Հայաջինջ սարսափներու 35րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնեցինք շաբաթ իրիկուն, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ, նախագահութեամբ Մալաթիոյ Կրթասիրացի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Դպրոցի: Կարգադիր յանձնախումբը ամէն ջանք թափած էր, հանդէսին կանոնաւորութեան համար: Բեմին պատրաստութիւնը յանձնուած էր Նոր Սերունդի ղեկավար՝ ընկեր Յակոբ Պետիկեանի: Երբ վարագոյրը բացուեցաւ, մեր աչքերուն առջեւ կը պարզուէր տառապանքի տեսարան մը: Բեմին վրայ՝ ճերմակ խաչեր, մէջտեղը անշէջ բոցը, իսկ երկու պատանիներ՝ Վ. Փոչոյեան եւ Պէրպէրեան, ջահերը բռնած, կը յառաջանային զուգընթաց Շոփէնի մահերգին, ամբողջ երկու վայրկեան: Մահերգէն վերջ (դաշնակ, Օր. Ս. Տէմիրճեան): Օրուան նախագահը, Պ. Մանուէլկէզիւրեան հրաւիրեց ժողովուրդը յոտնկայս յարգել զոհերու յիշատակը: Ուղերձ մը կարդաց «Դպրոցին վարդապետը», Հ. Եօթնեղբայրեան, ոգեկոչելով մեռելներու յիշատակը: Երգչախումբը, որ կը բաղկանար Նոր Սերունդէն եւ դուրսէն, ղեկավարութեամբ Օր. Հռ. Ընտրիկեանի, երգեց «Տէր Ողորմեան», «Ապրիլեան նահատակներուն», «Ողերգ նահատակներուն» (Խօսք Վ. Թէքէեան, եղանակ Կառվարենց): Իսկ յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ուղերձ մը կարդաց Մ. Դուլիթեան, շեշտելով թէ 1915ի Հայաջինջ կոտորածը անջնջելի արատ մը պիտի մնայ ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ քաղաքակիրթ Եւրոպայի ճակտին:

Արտասանութիւններ ըրին, օրիորդներ՝ Նարդուհի Ժամկոչեան, (Մայրիկիս), Հռ. Ընտրիկեան (Սիամանթոյի «Խեղդամահ»ը), Թոքաթլեան (Թումանեանի «Հոգեհանգիստ»ը), իսկ Արմ. Ընտրիկեան «Հայրենիքի»: Երգեցին Օր. Ովսաննա Փոչոյեան, Հռ. Ընտրիկեան «Իմ նազելի», Եղիսաբէթ Ժամկոչեան «Ջինուորին երգը»: Երիտասարդներէն՝ Տիգրան Ազնաւուրեան, մաքուր հայերէնով արտասանեց դժբախտ «Սիրունի»ի «Խօսք Սուգի տօնին համար» կտորը: Պ. Մ. Մանուկեան «Հայրիկիս», իսկ Ս. Թիւթիւնճեան՝ «Մայր Արաքսի»:

Հ. Յ. Դ. խումբին կողմէ խօսք առաւ այս տողերը գրողը: «Ազգերը իրենց հերոսական մարտնչումներով եւ թափած արիւնով փառքեր կը վաստկին, մենք վաստկեցանք այդ փառքը: Արիւնի եւ աւերի անողոք հարուածէն վերջ, վիրաւոր ուժերով, մեր հերոսներու արիւնով, նոր ու աննման հայրենիքը կերտեցինք, 1918ին»:

Բանախօսեց՝ Պ. Մ. Ժամագործեան, որ պարզելով Թրքական կառավարութեան նենգամիտ եւ հրէշային ծրագիրները, յիշեց Ահարոնեանի երկաթագիր խօսքը.— «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդա, նախատինք»: Այս առթիւ յուզումով ոգեկոչեց 1915ի հայ ղեկավարութեան Վարդգէսներու, Զօհրապներու մտքի եւ գրչի տիտաններու ոչնչացումը: «Բայց հայ ժողովուրդը, իր հերոսական կռիւներով, Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի մէջ յաղթանակներ տարաւ եւ ունեցանք այսօրուան Հայաստանի կորիզը»:

Այս տարի եւս, սրտով եւ մտքով դժբախտները կը բացակայէին: Դաշնակցութեան իւրաքանչիւր արդար խօսքը՝ այս արարածներուն սրտին կը դպչի...

Ս. Ընտրիկեան

գանը, ինչ չպարի տակ ալ ծածկուի: Մեր մեծ մեռելները նմանեցան այն Թռչունին, Պուտտա Թռչունին որ անօթի մանուկը կերակրելու համար կրակին մէջ նետուեցաւ, անօթի մանուկը կշտացուց, որպէսզի ապրի: Շէյքսփիրի «Տանօթ ողբերգութեան մէջ երբ ծառան ի տես իր տիրոջ Թունաւորման հոգեվարքի գալարումներուն, կ'ուզէ ինքը եւս Թոյն առնել եւ մեռնիլ, Համլէթ կ'արգիլէ ըսելով. «պէտք է դուն ողջ մնաս որպէսզի պատմես թէ ինչ տառապանքներով մեռայ ես»: Մենք վերապրողներս ողջ մնացինք, թերեւս այն պատահարով որ պատմենք մեր նոր սերունդին այս ժողովուրդին տառապանքները»:

«Արմենիա» երգչախումբին անդամներէն Պ. Ստեփանեան ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ (դաշնակ) երգեց «Հայաստան»ը: Կապոյտ Խաչի քոյր մասնաճիւղերու անունով յարգանքի խօսքը ըրաւ ընկերուհի Քիպրիթճեան, խոր զգացումներով: Ձեռնարկին մասնակցող Միութիւններէն ուղերձ մը ղրկած էր Քղիի Հայր. Միութիւնը: Իսկ Զարսանճաքի Հայր. Միութիւնը խնայելու համար ժամանակը, «Յառաջ»ի թղթակցի բերնով կուզայ խոնարհիլ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին առջեւ: Մենք Զարսանճաքցիներս երբեք պիտի չդաւաճանենք այն մեծ իտէալին որուն համար զոհուեցան մեր պաշտելի ծնողները:

Ձեռնարկին փառապսակը կազմեց «Արմենիա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ տաղանդաւոր ղեկավարին՝ Պ. Վարդան Սարգսեանի, «Տէր կեցո զՀայս», «Տէր ողորմեա» եւ ուրիշ քանի մը աւուր պատշաճի խմբերգներով, երկիւղած լռութեան մը տակ:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆ.— Համազգային սուգէն վերջ տօնահանեւ հերոսամարտը Վասպուրականի, որ կը յաւերժացնէ Հայուն մարտնչող, յեղափոխական ոգին, անոր ազատ եւ անկախ ապրելու կամքը:

Շաբաթ իրիկուն, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը համախմբուած էին ոչ միայն մեր գաղութին ներկայացուցիչները, այլեւ Վիէնի Վասպուրականցիները, առանց դաւանանքի ու գաղափարի խտրութեան:

Տօնակատարութիւնը եթէ պանծացումն է մեր հայրենիքի մէկ շրջանի զաւակներուն մղած կենաց ու մահու պայքարին՝ ընդդէմ բռնակալութեան, իր խորքին մէջ այդ պատիւը կը պատկանի հանուր հայութեան:

Հանդէսը կազմակերպուած էր Վասպուրականի միութեան կողմէ: Հրաւիրուած էին բոլոր կազմակերպութիւնները անխտիր: Օրուան նախագահը, Վ. Հիւսեան, բացաւ հանդէսը, համառօտակի պարզելով Վասպուրականի հերոսամարտին ուրուագիծը: Դպրոցին երգեցիկ խումբը երգեց «Փամ Փորոտան»ը, ժողովուրդին յոտնկայս ունկնդրութեամբ: Նախագահին հրաւէրով մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգուեցաւ հերոսամարտին զոհերուն անմահ յիշատակը:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Պէտք չէ ուրանալ որ առհասարակ մեր բոլոր հանդէսներուն դպրոցը կը բերէ իր թանկագին բաժինը: Հակառակ «Յառաջ»ի տրտունջներուն, յամառօրէն կառչած թղթակցի անխուսափելի պարտականութեանս՝ պիտի տամ անուններ... Դպրոցի աշակերտուհիներէն արտասանեցին Անահիտ Պապայեան, Սօնա Հիւսեան, Մարի Մուրատեան, Ժանէթ Ասատուրեան, Մարի-Լուիզ Առաքելեան եւ փոքրիկն Գօգօ Տէր Պօղոսեան, արժանանալով ջերմ ծափերու: Խոր յուզումով արտասանեց նաեւ Տիկին Անժ. Փափազեան «Զարկ Կովկաս»ը: Աշակերտուհիներէն մեներգեց Օր. Էմմա Մարկոսեան: Նոյնպէս պատանի Բարունակ Պառաւեան: Օր. Անժ. Մուրատեան իր երկու մեներգներով դարձեալ առանձին, փայլ տուաւ հանդէսին: Իսկ Օր. Անժ. Պահամեան, Ռօանէն, կատարեալ յայտնութիւն մը եղաւ մեր բեմին իր թրթռուն ձայնով: Բոլորն ալ խլեցին բուռն ծափեր: Նոյն գնահատութեան արժանացաւ Վիէնէն Պ. Կ. Պէպիրեան, որ իր ջութակով երեւան բերաւ արուեստագէտի հաշակ ու բնատուր ձիրք:

Դպրոցին երգեցիկ խումբը երգեց «Գնա բըլբուլ», «Օդդ սիրուն» եւ «Արեւն ելաւ»ը: Փոքր դադարէ մը վերջ, նորակազմ երգչախումբը ներդաշնակօրէն երգեց «Ախ Վասպուրական»ը եւ «Բարձր հասակիդ»ը: Այս վերջինը երկձայն, որոշ յառաջդիմութիւն մը արձանագրելով:

Ապա ընկեր Ազդին բեմ գալով շատ գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը վերլուծեց Վասպուրականի հերոսամարտին եւ Ատրպատականի կռիւներուն պատճառները, նենգ թշնամիին դիւային նպատակները հայութիւնը ի սպառ բնաջնջելու եւ հայկական հարցը վերջնապէս թաղելու: «Պատիւ Վասպուրականին, եթէ մասամբ իր աշխարհագրական դիրքը եւ ստեղծուած նպաստաւոր պայմանները յաղթանակը ապահովելու ծառայեցին, սակայն իր հերոս զաւակներուն քաջութեան, միահամուռ ճիգերուն, յեղափոխական դաստիարակութեան շնորհիւ էր որ ոչ միայն բնաջնջումէ կրցան ազատիլ, այլեւ ստեղծել հայկական մանրանկար առաջին անկախ կառավարութիւնը որ իր կարգին նպաստեց Հայաստանի ազատագրութեան եւ հանրապետութեան հիմնադրութեան: Այս հերոսամարտը պէտք է նոր սերունդին ծառայէ իբրեւ ներշնչման աղբիւր, ինքնամփոփուելու, ազգային ոգիով տոգորուելու եւ պատրաստուելու վաղուան անակնկալներուն համար»:

Ս. Դ. Հնչակեան մասնաճիւղի կողմէ խօսեցաւ Պ. Մ. Փանոսեան, իրենց յարգանքի տուրքը բերելով հերոսամարտը կերտողներու յիշատակին: Ցաւ յայտնեց որ հակառակ իրենց բաղձանքին չկրցան բանախօս մը տրամադրել տօնակատարութեան:

Տօնակատարութիւնը վերջացաւ նախագահին փակման խօսքով եւ «Յառաջ Նահատակ»ով:

Գ. Պ.

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ընդհ. սպայակոյտին փոխ-նախագահը, Մաքլեւ, յայտարարեց թէ նոր օրէնք մը կը պատրաստէ, որպէսզի իւրաքանչիւր Իսրայէլցի հրացան մը ունենայ իր տունին մէջ: Միեւնոյն ատեն զինավարժութիւն պիտի սորվեցնեն, «որպէսզի ամէն գնդակ իր նշանակէտին հասնի»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

— Այն, որ այդ վրէժը կը դառնայ մի նոր, աւելի ահաւոր վրէժխնդրութեան առարկայ:

Ո՞վ պիտի այժմ կանգնեցնէ Թուրքին, ո՞վ կը հասկացնէ նրան թէ Հայերի վրէժը աշխարհի օրէնք էր, կատարուեց ու վերջացաւ եւ այսուհետեւ երկու կողմերը հաւասարապէս բաւարարութիւն են ստացել, ուստի այլեւս պէտք չէ միմեանց միս կրծել: Ո՞վ պիտի կատարէ այնպիսի դատաւորի պաշտօնը, ասա՛ ինձ, կա՞յ մէկը...

— Չկայ, չփոթուած ձայնով պատասխանեց լրաբերը:

— Ուրեմն Մանասի գործը միայն այն լաւութիւնը կ'ունենայ, որ կը շտապեցնէ օրհասական ժամը, մի ժամ, երբ այս երկիրը բոլորովին քար ու քանդ կը լինի... մինչեւ այժմ շները առիթ էին որոնում. հիմա առիթը տուեց Մանասը: Բայց մի՞թէ դա լաւութիւն է...

— Նա ինձ չի հաւատայ, եթէ պատմեմ քո ասածները:

— Թող հաւատայ... Թող իմանայ որ դերիներին, ծառաներին, անպաշտպանոչխարներին չէ տրուած վրէժի իրաւունքը: Նա պիտի հանգիստ թողնէ այս խեղճ մարդկանց, թոյլ տայ որ ամէն մէկը իր դժբախտ գլուխը պահէ, ինչպէս կարող է: Դա միակ բարերարութիւնն է, որ կարելի է անել այժմեան ժամանակ...

Սուրհանդակը չուռ տուեց իր դէմքը, ուզում էր հեռանալ:

— Սպասիր, ասաց Աննա խաթունը: Չմոռանաս ասել մանաւանդ այս խօսքերը: Ես շատ խնդրում եմ որ այսուհետեւ ինձ մօտ լրաբերներ չուղարկէ Մանասը: Ի՞նչ հարկ կայ: Ի՞նչ եմ ես: Ես էլ մի մարդ եմ, որ աշխատում է պահպանել իր գլուխը եւ ոչ միայն իրը, այլեւ իր երեք երեխաներին: Ինձ պէս մարդուն օգնութիւն կ'անէ Մանասը, եթէ ցոյց չտայ թէ ինձ ճանաչում է... Վաղը կ'իմանան որ դու եկել ես այստեղ եւ...

Խօսքը նա կիսատ թողեց, հրամայեց լրաբերին հեռանալ ամենամեծ զգուշութեամբ, այնպէս որ ոչ մէկի ուշադրութիւնը չգրաւէ:

Չմոռացաւ պատուիրել եւ այն, որ ճանապարհին մարդու հետ չխօսէ:

Այսպէս Մելիքի տունը բոլորովին մերժեց Մանասին:

Աննա խաթունը, լաւ հասկանալով թէ ինչ է անում, կտրեց այն բոլոր յարաբերութիւնները, որոնք դեռ մնում էին այս տան եւ Մանասի մէջ:

Կարո՞ղ էր ծմակի մարդը սպասել, որ իր ամենամեծ գործը առաջին անգամից կը դատապարտուի հէնց այն տանը, որին ինքը նուիրուած էր ամբողջ սրտով:

Զարմանալի էր նրա բախտը: Քանի որ մանր գործեր էր կատարում, ամէնքը ուրախանում էին, գոհ էին, թէեւ նրա վնասած մի մարդու փոխարէն վնասւում էին մի քանի Հայեր:

Իսկ այժմ, երբ խոշոր էր նրա գործը, հետեւաբար եւ աւելի խոշոր վնաս պիտի պատճառէր երկրին, լսում էին դժգոհութեան ձայներ:

Ի՞նչու էր այդպէս:

Աննա խաթունը, կարծես, լսում էր այդպիսի հարց Մանասի բերանից, ուստի սուրհանդակի գնալուց յետոյ նա առանձնացաւ, խորհրդի հրաւիրեց իր միտքը: Եւ այն ժամանակ, երբ Քէօսա Մուխթարը կատաղութեան բոց էր արծարծում խլամացած Սիրիացու մէջ, նա այսպէս էր դատում.—

Մի համաճարակ ախտ, դիցուկ մի սեւ ժանտախտ, մօտեցել է մի երկրի եւ ուզում է անգթութիւններ գործել այնտեղ: Բայց նա կանգ է առնում սահմանի վրայ, դուրս է կանչում ամբողջ ժողովուրդը եւ առաջարկում է նրան պայմանաւորուել իր հետ:

Նրա անդառնալի վճիռն է՝ ջնջել ժողովուրդի այս ինչ մասը, եւ այժմ դնում է պայման՝ կամ միանգամից կոտորել այդքան բազմութիւնը, մի կամ երկու օրում մի ահեղ հարուածով վերջացնել ամէն ինչ ու հեռանալ, կամ թէ գործել դանդաղ ու անշշուկ, մահացնել անհատներին առանձին առանձին, վերջացնել գործը ամիսների ընթացքում: Ի՞նչ է կ'ասէ ժողովուրդը:

ԼԵՕ

— Ջուրը ինկողը անձրեւէն չի վախնար:
— Մինչեւ աղը հասաւ՝ մասաղը վերջացաւ:

Թիթօ կը ձաղկէ Մոսկուայի թշնամական դիրքը

ՄԵՐԺԵՑՈՒՄ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՀԵՏ

Եուկոսլաւիոյ վարչապետը Եչ. օր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ազգ. ժողովին առջեւ, ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Խստօրէն քննադատելով Խ. Միութեան եւ արբանեակներուն «յամառ, թշնամական դիրքը», ըսաւ թէ «յարաբերութիւնները հետզհետէ կը ծանրանան այդ պետութեանց հետ»:

— «Այդ երկիրները երբեք չեն մտածեր թէ ինչ ըսած եւ գրած են երէկ: Իրենց քարոզութիւնը չի յարգեր ոչ իրականութիւնը, ոչ ալ տրամաբանութիւնը: Ան կը ներկայացնէ ամբողջութիւն մը քարոզչական խաղերու, մէջն ըլլալով ամէնէն նողկալի զրպարտութիւնները եւ սադրանքները: Խ. Միութիւնը ամենավայրագ եղանակով մը կը միջամտէ Եուկոսլաւիոյ ներքին գործերուն, ո՛ւր որ առիթը ներկայանայ: Խ. Միութեան վարիչները Եուկոսլաւիոյ եւ Պուլկարիոյ դաշնակցութիւնը չեն նկատեր իբրեւ երկու երկիրներուն վերաբերեալ խնդիր մը, այլ իբրեւ մէկ մասը իրենց քաղաքական խաղերուն: Անոնք մեզ կը մեղադրեն թէ կ՚ուզենք ծրագրուած դաշնակցութեան մէջէն ցաւ կլլել Պուլկարիան եւ Ալպանիան: Ընդհակառակն, իրենք էին որ դաշնակցութիւն մը կազմելու մղեցին մեզ, առանց նկատի առնելու թէ պայմանները հասունցած չեն տակաւին»:

Դառնալով դէպի արեւմուտք, Թիթօ յայտարարեց թէ «ընկերվարական շինարարութեան հնգամեայ ծրագիրը փրկելու համար, Եուկոսլաւիա հարկադրուեցաւ շրջման մէջ դնել բոլոր ուժերը, գնումներ կատարել Արեւմուտքէն, որպէսզի Խ. Միութեան հաստատած պաշարումը չխեղդէ մեզ: Այսօր Արեւմուտքի հետ կատարուած առեւտուրին գումարը կը գերազանցէ Խ. Միութեան եւ արբանեակներուն հետ եղած առեւտուրին քանակը»:

Ցետոյ բարեկամական խօսքեր ուղղեց Յունաստանի եւ Իտալիոյ, պարզելով բարի դրացնութեան եւ սերտ գործակցութեան առաւելութիւնները: Իր խօսքերը մեծ ուրախութիւն պատճառեցին երկու երկիրներուն մէջ: Ջերմ խօսքեր ուղղեց նաեւ Աւստրիոյ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարին ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իրաւապէս կը ճանչնան Իսրայէլի կառավարութիւնը, ինչպէս եւ արաբական Պաղեստինի կցումը Յորդանանի: Այս վերջին պարագան յիշած ատեն, աւելցուց թէ 1948ի փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրը կը վերաբերի նաեւ Պաղեստինի այդ մասին: Ուրիշ խօսքով, անգլ. զօրքը կրնայ հոն մտնել, Յորդանանի կառավարութեան խնդրանքով:— Կառավարութիւնը վերջնագիր մը ուղղեց Լոնտոնի նաւահանգստի բանուորներուն, որպէսզի դադրեցնեն գործադուլը, որուն կը մասնակցին 14.420 հոգի: Երկրորդ շաբաթն է որ նաւերը կը պարպուին զինուորներու կողմէ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը 32ի դէմ 45 ձայնով մերժեց Մարշըլի ծրագրէն հարիւր միլիոն տոլար տրամադրել Սպանիոյ:— Նախկին նախագահ Հուվըր կ՚առաջարկէ լուծել ներկայ Ազգաժողովը եւ նոր մը կազմել, դուրս ձգելով բոլոր համայնավար երկիրները:

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը օրինագիծ մը ներկայացուց խորհրդարանին, պահանջելով լուծել համայնավար կուսակցութիւնը, գրաւել անոր ամբողջ ստացուածքը, արգիլել համակիր կամ ուղեկից կազմակերպութիւնները, կարմիրները դուրս ձգել բոլոր կառավարական եւ արհեստակցական պաշտօններէն եւն.:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԸ, Ֆերիտուն Էրքին, յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը «վճռապէս եւ վերջնապէս մերժած է Խ. Միութեան առաջարկը, միասնաբար պաշտպանելու համար Տարտանէլի նեղուցները»:

ՆԻՍԻ Ռատիոյի կայանէն այս շաբաթ ժամը 11.45ին կ՚երգէ Տիկին ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆ:

Մախու խանութ

Ալֆորվիլի մէջ օթոպիւսի կայարանին դէմ վեց տարի պայմանագրութեամբ գեղեցիկ խանութ մը ծախու է: Ունի նաեւ Ա. յարկի վրայ բնակարան մը մէկ սենեակ եւ խոհանոց, ջուր, կազ եւ ելեկտրականութիւն: Մանրամասնութեանց համար դիմել.— 7 rue des Brochets, Ալֆորվիլ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

Ապրիլ 11-24ը

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութիւններու, այս շաբաթ իրիկուն, Խրիմեան սրահը:

Կը խօսին.— Ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը:

Կը մասնակցին Ազգ. կազմակերպութիւնները: ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24 ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան, 29 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Բացումը կը կատարէ վարչութեան պատուակալ նախագահ Պ. Ա. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, նախագահութեամբ Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆի: Կը խօսի Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն):

Երգեր եւ արտասանութիւններ:

Մուտքը ազատ է:

★

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ երեք յարանուանութիւններու: Այս կիրակի, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն յիշատակին համար: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ, որ պիտի նախագահէ յետ միջօրէին կատարուելիք սգատօնին: Խօսք պիտի առնեն նաեւ հայ կաթողիկէ եւ բողոքական համայնքութեանց հոգեւոր պետերը:

★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11.45ին, Dôme des Invalidesի, Saint Louis զինուորական եկեղեցւոյ մէջ:

ԱՅՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն այց մը կազմակերպած է այս կիրակի, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի, Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆի եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿի շիրիմներուն, ծաղկեպսակներով:

Խօսք կ՚առնեն ընկերներ:

Ժամադրավայր métro Gambetta ժամը 3ին:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԹԻՒ

Հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի, Պոմոնի (Մարսէյլ) Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ահարոնեան» խումբի, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, եւ Կապոյտ Խաչի, այս կիրակի ժամը 11ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Այս կիրակի ժամը 3ին Sacré Coeurի սրահին մէջ՝ «ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ»ը, վեց արար, երգախառն, ընկերակցութեամբ Նուագի: Կը մասնակցին Լիոնի եւ Կրընոպլի լաւագոյն ուժերը:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին, այս կիրակի ժամը 2.30էն սկսեալ, 45 rue de la Défense:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սարգիս Թորոսեանի բնակարանին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ եւ Սարսէլի «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, մատուռին սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ

մասնաճիւղը կը խնդրէ որ կիրակի Ապրիլ 30ին առտուն ժամը ճիշդ 10ին բոլոր ընկերուհիները, սանուհիները եւ Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտները ներկայ ըլլան Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ, լուսանկարուելու համար: Ճշդապահ ըլլալ:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Թատերասրահին մէջ, այս կիրակի, ժամը 16ին:

Պիտի խօսի Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, տեսուչ Ս. Մ. Մուրատեան վարժարանի, նիւթ՝ Ազգային հրատապ եւ կարեւոր խնդիրներու շուրջ:

26 rue de Troyon, Sévres:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս երկուշաբթի Մայիս 1, ժամը 13ին, Poterne des Peupliers U.S.Arménienne, C.S.N. 13րդի դէմ կրտսերները պահեստի եւ առաջին: Հաւաքուիլ մէթրօ Փորթ տ՚Իթալի:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (27ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մայիս 17ին, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.45ին Théatre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ փարիզահայ դերասաններու Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն Ճիագօմեթթիի գլուխ գործոցը:

«ՔՕՐՐԱՏՕ»Ն

Տռամ 4 արար: Բեմադրութիւն Տրդատ Նշանեանի: (Ջուտ հասոյթին տասը առ հարիւրը կը յատկացուի կրթական ֆոնտին):

Տոմսերը ապահովել գրատուններէն կամ Տ. Նշանեանէ, 24 rue Pixerecourt:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Նախագահութեամբ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ Մայիս 7ին, կիրակի օրը ժամը 4—12, Օթէլ Քոնթինանթալի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de l'Isle: Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնը մօտ օրէն: Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանը: Դիմելով Ely. 01–76:

Ս'ՈՐՋՈՒՈՆ

Ներկի եւ Ամերիկեան ՊԱՇ կարող աշխատասէր գործաւորներ, Materiel–Industrielի, Courbevoieի աշխատանոցին համար, մասնաւորաբար Անիէռէն եւ Պուա Քոլոմպէն:

ՏԵՒԱԿԱՆ ԳՈՐԾ եւ ԼԱՒ ՎՃԱՐՈՒՄ:

Դիմել 38 rue de Chalon Paris, métro Gare de Lyon:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 30 AVRIL 1950 Կիրակի 30 ԱՊՐԻԼ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6141–Նոր շրջան թիւ 1552 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Տարիներ առաջ, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, «Էնթէրնասիոնալ»ը կը թարգմանէինք Պոլսոյ մէջ, ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանի եւ Վ. Թաթուլի հետ, իբրեւ աւետաբեր կանչ, (Ազդակ, շաբաթաթերթ, 2/15 Մայիս 1909).—

Քանդենք անարգ անցեալը խոժոռ,
Ստրո՛ւկ ամբոխ, ոտքի ել ժիր.
Կառուցանենք աշխարհ մը նորոգ,
Ուր ըլլայ տէրն իր ամէն ոք:

Զուիցերիայէն ալ, ողբացեալ Ռուբէն Սեւակը ձայն կուտար ըմբոստ եւ բոցավառ բանաստեղծութեամբ մը, «Կարմիր Դրօշակ», նոյն երիտասարդ շաբաթաթերթին մէջ (25/8 Մայիս):

Ոտանաւորը կը նկարագրէր աննկարագրելի թշուառութիւնը անօթի եւ ցուրտէն դողահար բազմութեան մը: Կը ներկայացնէր ծերունի մը որ կը պոռթկայ .

Ինչո՞ւ ոմանք սնդուսներով օրօրուն ,
Ոմանց գլուխը՝ մայթին ձիւնոտ քարերուն …
Ինչո՞ւ մէկը ձեղուններու տակ ոսկի ,
Միւսը խոնաւ խշտեակի մէջ սողոսկի …
Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, եւ մինչեւ ե՞րբ, սեփական
Մե՛ր քրտինքով պիտի շաղուեն պատուական
Համադամներ մեծատունին, իր շունի՛ն,
Մինչ աշխատող բազուկներ չոր հաց չունին :

Աւելի վերջը, Դ. Վարուժան, արդէն վերադարձած Պելժիայէն, «Մատենաշար Ազդակ»ի կը յանձնէր «Ցեղին Սիրտը», յետոյ, առանձին, «Հեթանոս Երգեր»ը, (1912):

Բազմաթիւ երգերու կարգին, Աշխատանքի լարն ալ ուժգնօրէն կը հնչէր այս հատորին մէջ, նոյն յորդահոսան ալեկոծումներով :

Ահա «Բանուորուհին» որ գործի կ'երթայ առտուն կանուխ, «լոյսին համար ու կեանքի»:

Ահա «Մեռնող Բանուորը», որ, «յանուն պատառ մը հացի».—

Տրւաւ փերթ փերթ որ ուտեն,— Մեքենաները վիշապ.— Միսերն հուժկու կրռնակին:

Ահա, վերջապէս, «Մեքենաները», որոնց դժոխային թաւալումներուն, ժխորին ու կրակին տակ, հազարաւոր բանուորներ հում նիւթէն արժէքներ կը ստեղծեն, կ'արտադրեն իրենց մկաններով : «Կը ծառանան բոցին հետ, ու մոխիրին հետ կ'իյնան »:

Անշուշտ ուրիշ ձայներ ալ կ'արձագանգէին :

Միեւնոյն ատեն կը կատարուէին գործնական ձեռնարկներ, պաշտպանելու համար բանուորութեան շահերը: Մեծ մասով թերխաշ մարզանքներ:

Ըսել կ'ուզենք թէ՝ սուլթանախնամ թաթին տակ ալ, օրուան երիտասարդութիւնը խանդավառութեամբ կը հետեւէր ընկերային շարժումներուն: Գիտէր թէ «ինչ կ'անցնի կը դառնայ»:

Այնպէս որ, երբ ցիրուցան եղանք ի սփիւռս աշխարհի, բաւական պաշար ունէինք, ըմբռնելու համար չարն ու բարին:

Առաջին Աշխարհամարտը եւ ռուսական երկու յեղափոխութիւնները (1917 Փետրուար եւ Հոկտեմբեր) կը կազմէին ամբողջ դասընթացք մը, աւելի լայն բանալու աչքերը :

Լաւատեսներ կը կարծէին թէ իսկապէս նոր աշխարհ մը պիտի կազմուի, շնորհիւ դղրդադին փլուզումներու: Աշխարհ մը՝ հաստատուած երկու հիմնական սկզբունքներու վրայ.— Ազատութիւն եւ Աշխատանք :

Արդարեւ, տեսանք աննախընթաց, աշխարհասասան ցնցումներ, որոնց ուժգնութեան չկրցան դիմանալ հսկայական կայսրութիւններ :

Ամբողջ դահեր, կարգեր, դիրքեր փլան: Մասնաւորապէս անծայրածիր Ռուսաստանը դարձաւ կատարեալ հրաբուխ մը, սպառնալով Եւրոպայի մնացեալ մասին:

… Ի՞նչ կը տեսնենք, այսքան տարիներ վերջը, երբ Մայիս 1ի տարեդարձը կը տօնուի, աւանդական հանդիսաւորութեամբ :

Աշխատանքի Դատը վիթխարի նուաճումներ կատարեց: Անդին՝ արեան ճապաղիքներու մէջ, ասդին՝ քուէներով: Բարեշրջութեան օրէնքով :

Իսկ Ազատութի՞ւնը: Ամբողջ ժողովուրդներ դեռ չե՞ն տակաւին, արմատախիլ եւ ցիրուցան :

«Էնթէրնասիոնալ»ը միշտ կը թնդայ կարմիր դիծէն անդին: Անոր ամէնէն հիմնական կէտը չի՞ թելադրեր «փշրել մտքին բանտն ու անուր»…

Շ.

Երիտասարդ բանաստեղծներ (Խ. Հայաստանէն)

ԻԼԻԿՆԵՐ

Իլիկներն իմ, իլիկներն իմ լուսաթեւ՝
Պտտւում են այնպէս խաղաղ ու թեթեւ,
Ասես ներմակ, ներմակ հէքեաթ են ասում
Մօրըս նման սիրասուն :

Իլիկներն իմ, իլիկներն իմ լուսավառ՝
Ինձ տանում են գարնանային մի աշխարհ ,
Ուր բացւում են շուշանները լուսերես ,
Մանկան քնքոյշ աչքի պէս :

Իլիկներն իմ, իլիկներն իմ ձիւնաթոյր՝
Իրենց ներմակ պտոյտի մէջ իմաստուն՝
Հիւսում են այն ծաղիկները աշխարհում ,
Որոնք բերում են գարուն …

★

Իմ տունն այնտեղ է, ուր վարդերը հեզ
Բացւում են խաղաղ մանկան աչքի պէս,
Ուր ծաղկի ցօղից հիւսւում է պայծառ
Աշխարհի վրայ սիրոյ ծիածան :

Իմ տունն այնտեղ է, ուր կանաչ ծառից
Կախւում է լոյսը ծաղկի պէս անբիծ,
Ուր սէգ սարերի հովերը անուշ
Հէքեաթ են ասում վարդերին քնքոյշ :

Իմ տունն այնտեղ է, ուր սիրտը գարնան
Ծաղկում է յուշիկ արտերում անափ ,
Ուր լոյս – խնդութեան արեւն է ծագում,
Ուր մարդը անվիշտ իր բախտն է երգում …

ՀԵՆՐԻԿ ՍԵՒԱՆ

10.000 ՏՈԼԱՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը ապրիլ 20 թուակիր զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ տասը հազար տոլարի նպաստ մը ղրկած է Երուսաղէմ, Պատր. տեղապահ Եղիշէ վարդապետի, Պաղեստինի կարօտեալներուն համար: Թէեւ պատրիարքարանը օգնութիւն խնդրած էր ի հարկին իբրեւ փոխառութիւն, «յայտնելով թէ իր բոլոր կալուածներուն տիրացած է, բայց Կեդր. Վարչութիւնը իբրեւ նուէր տուաւ իր նպաստը »:

Նոյն զեկոյցին համաձայն, Բարեգործականը ցարդ Պաղեստինի կարօտեալներուն ղրկած է 40 հազար տոլար: Ասկէ զատ, վերջին երկու տարիներու ընթացքին, ի հաշիւ Մելքոնեան Հիմնադրամի պատրիարքարան փոխանցուած է շուրջ 15 հազար տոլար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Հաւրանի, որ վճռական դեր կատարած էր վերջին —երրորդ— յեղաշրջումին ատեն, հրաժարեցաւ բուռն վիճաբանութենէ մը վերջ: Կը վախցուի որ ամբողջ դահլիճը հրաժարի :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ ամերիկեան շրջանը ապաստանած երկու գերման զինուորներ դրաւորապէս հաստատած են թէ Ռուսերը 36–40 հազար զինուորներէ բաղկացեալ բանակ մը կազմած են: Գերմանական այս բանակը սպառազինուած է օդանաւերով, հրասայլերով, թնդանօթներով եւն.:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ հարցին առթիւ լուսաբանութիւններ հաղորդելով, մառեշալ Թիթօ յայտարարեց թէ Իտալիոյ կ'իյնայ առաջին քայլը առնել, համաձայնութեան մը յանգելու համար: Կը կարծուի թէ Եուկոսլաւիա համաձայն է Իտալիոյ ձգելու Թրիէսթէի գլխաւոր մասը, պայմանաւ որ իրեն յանձնեն Կորիցայի շրջանը: Հռոմ չընդունիր այս պայմանը :

ԷՐԻԹՐԷԱՅԻ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԻՆ (Ափրիկէ) կէսը Եթովպիոյ, կէսը Սուտանի տալ կ'առաջարկէ Անգլիա, մերժելով Իտալիոյ վերադարձնել :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ պահանջեց Մ. Նահանգներէն 2/3 համեմատութեամբ կրճատել Փրակայի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնէութիւնը :

30000 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ հինգ օրէ ի վեր ցոյցեր կը կատարեն Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ, յաւելում պահանջելով իրենց ուսուցիչներուն համար: Ուրբաթ օր անցորդ կին մը մերկացուցին, թափօրին մէջ, իբրեւ գերագոյն բողոք …

Մայիս 1ը Փարիզի մէջ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, վաղը, երկուշաբթի, Մայիս մէկի տօնին առթիւ հետեւեալ կարգադրութիւններն եղած են.—

Թերթերը պիտի չհրատարակուին: Մեծ վաճառատուները, դրամատուները, ապահովագրական, դատական, կրթական հաստատութիւնները եւ պետական պաշտօնատուները պիտի փակուին: Թղթատարական սպասարկութիւնը պիտի ըլլայ կրճատեալ, ինչպէս ուրիշ տօնական օրերու առթիւ: Նամակ եւն. պիտի չբաժնուի: Երկաթուղիները պիտի բանին տօնական օրերու ժամանակացոյցով: Հանրակառքերը եւ ինքնաշարժները՝ կրճատեալ: Շատ մը մեծ սրճարաններ եւ ճաշարաններ պիտի փակուին, ինչպէս եւ թատրոններն ու սինեմաները: Մեթրօն պիտի բանի (կրճատեալ): Փուռերը բաց պիտի ըլլան :

★ Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը մեծ թափօր մը պիտի կազմէ մասնակցութեամբ աւելի քան 40 կազմակերպութեանց, Նասիոնի հրապարակէն Պասթիյ, ժամը երեքէն սկսեալ: Անշուշտ կրակոտ ճառեր ալ պիտի խօսուին դրամատիրութեան, աշխարհակալութեան եւ պատերազմին դէմ: Այս առթիւ համայնավար կուսակցութիւնը 57 ազդանշաններ արձակած է, որոնց շատերը պիտի երեւան նշանախտակներու վրայ: Ազդանշան-մարտակոչներուն գրեթէ կէսը քաղաքական հանդամանք ունին, ուղղուած՝ «պատերազմի հրձիգ»ներուն եւ մասնաւորապէս Անգլեւսաքսոններուն դէմ : Այս առթիւ ալ կ'ազդարարեն թէ Ֆրանսայի բանուորները երբեք պիտի չմասնակցին Խ. Միութեան դէմ սարքուած պատերազմի մը:

Քանի մը նմոյշներ՝ արձակուած նշանախօսքերէն.— Ատլանտեանի դաշինքը պատերազմ կը նշանակէ.— Խաղաղութեան համար մղուած պայքարը հացի պայքար է.— Մարշըլի ծրագիրը կը նշանակէ թշուառութիւն, անգործութիւն եւ պատերազմ.— Մեր երիտասարդները կը մերժեն ծառաները դառնալ տոլարի թագաւորներուն.— Արգիլեցէք հիւլէական ռումբը :

★ Զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնն ալ երիտասարդութեան եւ աշխատանքի տօն մը սարքած է Պուլոնյի անտառին մէջ, ժամը 11էն 8: Տեղի պիտի ունենան պարեր, մարզական խաղեր եւն.: Զօրավարը ճառ մը պիտի խօսի ժամը 4ին:

Ժոլիօ-Քիւռի պաշտօնանկ

ՈՒՐԻՇ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ ԱԼ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Նախարարական խորհուրդին ուրբաթ օրուան նիստէն վերջ, մասնաւոր զեկոյցով մը հաղորդուեցաւ թէ պաշտօնանկ եղած է հիւլ. հետազօտութեանց վերատեսուչը, Ժոլիօ – Քիւռի, որ աշխարհի ամենամեծ գիտնականներէն մէկն է եւ համայնավար:

Թերթերը կը գրեն թէ այս որոշումը տրըւած էր մէկ շաբաթ առաջ, նկատի առնելով Ժոլիօ – Քիւռիի վերջին յայտարարութիւնները , մասնաւորապէս համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ :

★ 1946 Ցունուար 3ին էր որ Ֆրետերիք–Ժոլիօ – Քիւռի անգամ նշանակուեցաւ հիւլէական ուժի յանձնախումբին, ինչպէս եւ վերատեսուչ : 1935ին, հազիւ 35 տարեկան, ստացաւ Նոպէլի քիմիագիտութեան մրցանակը, կէս առ կէս՝ իր կնոջը՝ Իռենի հետ: Որքան անվիճելի հեղինակութիւն, նոյնքան գործօն համայնավար է: Թերթերը այս առթիւ կ'արտատպեն իր կարգ մը յայտարարութիւնները: Այսպէս, 1949 Ցունուար 6ին Ժոլիօ – Քիւռի կ'ըսէր, անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան ժողովին մէջ.

— « Ֆրանսացի համայնավար մը, ինչպէս ուրիշ ոեւէ ֆրանսացի քաղաքացի որ կառավարութեան կողմէ յանձնուած պաշտօն մը կը վարէ, չիկրնար պարկեշտօրէն մտքէն անցընել օտար պետութեան մը հաղորդել որեւէ արդիւնք որ իրեն չի պատկանիր: Ոեւէ համայնավար կատարելապէս գիտակից է այս անհրաժեշտութեան »:

Քանի մը ամիս վերջը, մտաւորականներու համագումարի մը մէջ, կը յայտարարէր թէ ժխտական պատասխան պիտի տայ, եթէ ֆրանսական կառավարութիւնը իրմէ պահանջէ հիւլէական հետազօտութիւնները յառաջ տանիլ քանդելու նպատակով :

Իսկ անցեալ ապրիլ 5ին, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ, կ'ազդարարէր.

— « Յառաջդիմական գիտնականները, համայնավար գիտնականները երբեք իրենց գիտութենէն փշուր մը պիտի չտան, պատերազմելու համար Խ. Միութեան դէմ: Եւ մենք ամուր պիտի մնանք, այն հաստատ համոզումով թէ այսպէս շարժելով կը ծառայենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ մարդկութեան »:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, վարչապետը գնահատելով հանդերձ Ժոլիօ – Քիւ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՊՈՒՂԻՆ, ՓԱՐԻԶԸ ԵՒ ԻՐ ԱԶԴԵՐԸ

Կ'ուշանայ կառաշարը որ գործիս պիտի տանի զիս եւ կառաշարներ կ'անցնին եռեւէ եռեւ հողերուն խորէն: Կ'որոտան գետնուղիները: Ժայռեր կը թաւալին կարծէք: Կը բացուին եւ կը գոցուին մեքենական դռներ: Շղթաներ կը փակուին, շղթաներ կը կապուին: Կը հնչեն երկաթէ ձողեր: Ոտնաձայներ կուգան նրբուղիներէն, որ իրար կը խաչաձեւեն: Ձիեր կ'արշաւեն: Ահա, մայր, գողերը տղոց, ահա կախարդական աշխարհը հէքեաթներուն, եւ ձայները ասորական, պարսկական, հռոմէական, արաբական, թրքական սմբակներուն, զրահներուն եւ սուրերուն: Ահա ան, որ դատապարտուած էր լեռնէ վեր տանիլ ժայռը որուն ճակատագիրն էր գահավիժիլ շարունակ:

Կ'ուշանայ կառաշարը: Անձնասպան մը կայ թերեւս դարձեալ գիծերէն մէկուն վրայ: Պարափը կը լեցուի, կը լեցուի անընդհատ: Տեղ չմնաց պատին տակ երկարող նստարանին վրայ: Ձգայնութիւն եւ տրտունջ կայ դէմքերուն վրայ: Բայց կը փայլին ճերմակ պատերը՝ ելեկտրական լոյսերուն տակ: Հալած արծաթներ եւ աստղեր կը հոսին ճերմակ կամարէն: Պարտէզ, ծով եւ երկինք է պատերուն վրայ: Ներկայ են բոլոր գոյները բոլոր պտուղներուն: Ի՜նչ գեղեցկութիւն՝ այս ազդերը: Մեր կեռասներն են, մեր նարինջները, մեր կիտրոններն ու ձմերուկները, մեր ծաղիկներն ու ծառերը: Անհետացած էին անոնք ալ, պատերազմի օրերուն, եւ ահա վերադարձած՝ արագիլներուն եւ գունաւոր թռչուններուն պէս: Կեանքն ու զարդերն են Փարիզի պատերուն: Պարապ չեն հիմա մեր մրջնարանները երբ սինեմա կ'երթանք, կը լսենք,

— Փիւպլիսիթէ, Պալզա՜ զէրօ, զէրօ...

Կը տեսնենք, այդ ազդերը, կը լսենք անոնց երգերը:

Կը տեսնենք զանոնք շէնքերու ճակատներուն վրայ, գլանաձեւ սիւներու շուրջ, կայարաններուն մէջ, երկաթուղիին երկու կողմերուն վրայ, օթօպիւսներու քիթին, կուշտերուն եւ առաստաղին վրայ:

Շատ մը բաներու հետ, այդ ազդերն են նաեւ որ կը միացնեն թաղերը իրարու, կուտան մայրաքաղաքին ընդհանրական ոգին որ տարբեր է մէկ թաղէն միւսը, Օփերայէն ուր Տամէմ, Շան զ'Էլիզէէն Սէն Տընի: Միեւնոյն ազդերն են որ կը տեսնենք ամէն կողմ:

Անոնց նայելով, կարելի է հասկնալ թէ ի՛նչ կ'ուտէ Փարիզցին, ի՛նչ կը մտածէ, ի՛նչպէս կը զուարճանայ, ինչ կը հագուի Փարիզուհին՝ հագուստին տակէն: Անոնց շնորհիւ է որ գաղափար կ'ունենանք խոհանոցի վերաբերեալ նոր գիւտերու մասին, ածուխին եւ գինիին վրայ, ցուցահանդէսներու, նուագահանդէսներու, ներկայացումներու, պարահանդէսներու, միթինկներու եւ բանախօսութիւններու մասին: Անոնց նայելով է որ կ'ըմբռնենք առաքինութիւններն ու սնամտութիւնները մարդոց, կուսակցական պայքարներն ու գեղարուեստական որոնումները, կիրքերն ու սէրերը: Անոնք կ'անշարժացնեն մեր առջեւ շարժանկարի ժապաւէններուն դերասանուհիները, որպէսզի նայինք մեր ուզածին չափ անոնց գեղեցկութեան: Կը ներկայացնեն պատմական դէմքեր, արդիական տռամներ եւ պերճանքներ:

Բաց ու պայծառ են շատերը: Ուրախութիւն կայ իրենց գոյներուն մէջ: Բաց կապոյտ են ամռան երկինքին պէս: Փոթորիկի մէջ են ուրիշներ: Հողմավար ու մութ՝ իրենց գոյները կը հոսին գիշերի մը մէջէն: Կան հրդեհի գոյն յայտարարութիւններ: Ուրիշներ խառնուրդ մըն են ոսկիի եւ կանաչի, կարմիրի եւ թանձր կապոյտի, սիրամարգի պոչին պէս: Գոռոզ ու արտառոցին բախտանիւին նման: Տղայական են երբեմն, ունին գոյները տղոց խաղալիկներուն, կամ պահակ կեցողին տնակին:

Խորհրդապաշտ են յաճախ՝ հասարակ նիւթ մը ներկայացնելու մէջ իսկ: Կը զմայլինք երբ, քիչ քիչ՝ ծաղիկի մը պէս կը բացուի մեր մտքին մէջ անոնց թաքուն խորհուրդը: Կը հասկնանք թէ մանանեխը կծու եւ կճող է, երբ կը տեսնենք զայն կաս կարմիր խեցգետնի (քարժանկ, langouste) մը մկրատաձեւ թաթերուն միջեւ:

Ժամանակին ժպտերես նաւազ մը կար ածիլուելու շեղբի (lame) մը վրայ՝ որ կը ծփար լաստի պէս: Այս յայտարարութեան մէջ՝ կը միանային լամ բառին երկու իմաստները, ալիք եւ սրածայր մետաղ: Երկուքն ալ կը փայլին, երկուքն ալ կը կտրեն: Կը յիշէք այն արտակարգ հաճոյքը զոր կ'ունենաք, երբ՝ հրակէզ աւազներուն վրայ պառկելէ վերջ կը յառաջանանք ջուրերուն մէջ: Ասոնց պաղը կ'անցնի մեր սրտէն՝ դանակի նման: Կը կտրի մեր շունչը եւ հեշտանքի ճիչեր կ'արձակենք նոյն ատեն: Դող մը կ'անցնի մեր ողնայարէն: Զուր տեղը չէ որ մարդիկ ջրանոյշները երեւակայած են ջուրերուն մէջ: Կը զգանք անոնցմէ եկող քաղցրութիւն մը՝ երբ կ'ելլեն ու կ'իջնեն ալիքները մեր շուրջ, կը մօտենան եւ կը հեռանան, կ'առնեն մեզ եւ կը նուիրուին մեզի: Կը խաղան, կը փայլին պատրանքի հայելիներու պէս, կը թաւալին, կը գլորին, կ'իյնան ափին վրայ, բիւրեղային ձայներով, ճերմակ փրփուրներով, պայթող ձիւթերով:

Նկարիչը երազած էր հաւանաբար այս բոլորը, գաղափար մը տալու համար հաճոյքին մասին զոր կը զգայ այր մարդը, երբ կ'ածիլուի առանց ցաւի, իր առաջարկած լամով:

Ուրիշ մը կը ներկայացնէ ելեկտրական ածելի մը, որ կը կտրէ կարծր փուշերը անապատային տունկի մը, որուն լայն տերեւը, թաղարէն վեր՝ կը ժպտի մարդու պէս:

Ուրիշ մը կը գովէ pâtée de foieն, զոր կը տեսնենք մէկ կողմին վրայ բացուած կլոր տուփի մը մէջ, որուն ոլորուած թիթեղները կը դառնան թեւ, վիզ եւ կտուց, կուտան սագի մը պատկերը: Գեղեցիկ բայց վայրագ յայտարարութիւն մըն է: Կը յիշենք իսկոյն թէ ինչ միջոցներով կ'աճեցնեն սագին լեարդը:

Այսպէս, մրցակցութիւն, չարութիւն, հեգնանք, բայց նաեւ գեղեցկութիւն եւ գիւտեր կը տեսնենք յայտարարութիւններուն մէջ: Անոնք կը փոխուին շարունակ, կը նորոգուին կեանքին հետ: Կը տպաւորեն մեզ արագ գիծերով, երբեմն քանի մը գոյներով որ կը յիշեցնեն յորձանքէն տարուած վրձին մը: Կուտան շարժանկարի մը ոգին, խորոված հաւի մը համը, սառնարանի մը առաքինութիւնը, օճառի մը պատրաստութիւնը, օծանելիքի մը կատարած հրաշքը, գուլպայի մը բարակութիւնը գեղեցիկ սրունքի մը վրայ: Դաշտային երազներ կ'արթնցնեն երբեմն մեր մէջ: Կ'ըսեն թէ գեղեցիկ տնակ մը կայ գետի մը ափը, ուր կարելի է ուտել, արեւին նայիլ եւ բանի մը չմտածել: Կը խօսին, կը ջանան համոզել անցորդը, փորձութեան կ'ենթարկեն, կը դաստիարակեն... կը զուարճացնեն:

Մեր դարուն յատկանշական արտայայտութիւններէն մէկն է պատի ազդը եւ կարգ մը բանաստեղծներ չեշտեցին անոր կարեւորութիւնը, ուզեցին կիրարկել անոր նման քնարերգութիւն մը, կարճ, հատու, արագ, մատչելի բոլորին, համաձայն մեր արագավազ օրերուն: Անշուշտ:

Բայց վաղանցիկ են այս ազդերը: Կը ծառայեն վաճառականին: Անոնք, ռատիոյին մէջ, կը խռովեն մեզ՝ Պէթհովէնէն վերջ: Կապկութիւններն են երբեմն մեծ նկարիչներու գործերուն: Արդիական խենթութիւններ: Réclame են եւ propagande:

Պզտիկ արուեստի մը գեղեցկութիւններն են միայն որ կը տեսնենք անոնց մէջ:

Ըսելէ վերջ այս բոլորը, կրնանք զմայլիլ դարձեալ անոնց վրայ: Փարիզը Փարիզ է ոչ միայն իր համալսարաններով, թանգարաններով, կիներով, օդով եւ վերացական, ազատ մթնոլորտով՝ այլեւ իր այդ անհամար ազդերով:

Անոնք են առաւելապէս որ կը լուսաւորեն իր գիշերները: Կարմիր, կանաչ, դեղին, ճերմակ կայծակներ կ'արձակեն անոնք, կախարդական գիրեր եւ գիծեր կը քաշեն խաւարին տախտակին վրայ: Հրեղէն ծաղիկներ են: Կը բացուին, կը բացուին անընդհատ: Կը հալին գունաւոր շաքարներու պէս: Կը յորդին բաժակներու նման: Ադամանդէ, զմրուխտէ, փղոսկրէ, յասմկաքարէ խողովակներ են, աստղեր, մութին վրայ բացուող լուսաւոր դռներ, թրթռացող լարեր, խաւարին մէջ խրող նիզակներ, բուստեր, բացուած ոստրէներ ...

Կարմիր են անշուշտ վայելքի տուներէն բարձրացող լոյսերը եւ արիւնոտ են երկինքին բամպակները: Արեան ցոլքեր կը թափառին լռութեան մէջ, տանիքներուն եւ եբենոսէ պողոտաներուն վրայ: Կը փայլին աքլորի վիրաւոր կատարներ եւ հայելիներ կը հրջին: Բայց այս է կեանքը: Փարիզի վրայ են երկնքի բոլոր հրեշտակներն ու դժոխքին սատանաները: Բայց այս է կեանքը: Ի՛նչ տխրութիւն էր պատերազմի տարիներուն, երբ խաւար էր ամէն կողմ կամ երբ միայն ռումբերը կը լուսաւորէին մեզ: Չար, եղերական, բայց վսեմ նոյն ատեն եւ յուսադրիչ գեղեցկութեան մը առջեւ ենք կրկին: Եւ այս է կեանքը:

Օր մը, բաւական տեղ քալեցի homme-sandwichի մը ետեւէն, որ կ'երթար գլխիկոր, սալարկներուն քսելով պատռած կօշիկներէն դուրս ինկած մատները: Գինիի շիշ մը ունէր կեղտոտ վերարկուին գրպանին մէջ: Բայց ուսերուն կը կրէր տախտակ մը՝ որուն վրայ, գիսաւորի մը քով որ կը վառէր հրեղէն խաչի մը նման, կը փայլէր մերկ պարուհի մը, գազանային ոստումի մը մէջ: Կը ժպտէր: Եւ բարի էր այդ ժպիտը, կը յիշեցնէր այն բոլոր կիները, որ Աստղիկէն մինչեւ Աստուածամայր, խորհրդանիշը եղած են դարերն ի վեր գթառատ սիրոյ, գեղեցկութեան, բանաստեղծական ներշնչման, գիտութեան եւ բարեբեր բնութեան: Կրակ բայց նաեւ վերացական լոյս կը բխէին իր աչքերէն, սեւ մազերէն, առաձգական, պիրկ եւ շքեղ իրանէն:

Կարծեցի թէ կեանքին ետեւէն կ'երթայի:

Եկաւ կառաշարը: Ամբոխը կը խուժէ բերդ մը գրաւող խուժանի պէս, կը հրէ կը տանի զիս: Նախատինքներ կը լսեմ: Նախատինքներ լսեցի ամբողջ կեանքիս ի վեր: Վեր կը հրեմ վրաս ինկող ժայռը: Կ'անցնիմ վերջապէս դուռէն ներս:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Խորհուրդ խորին

Ահաւասիկ, Ապրիլ ամիս:

Ուստի, դարձեալ, հաւատարիմ յիշողութեան ուժգնութիւնը՝ կը թափանցէ տարիներուն թանձր խաւին:

Ու կը քակուի ժապաւէնը:

Նայեցէք հոն: Լաւ դիտեցէք: Տեսէք, ինչպէ՛ս, Ոճրածինը ողջագուրեց բարի զոհը:

Չլսեցի՞ք:

Զոհն ու Տէրը, մին հաւատքով եւ միամիտ, իսկ միւսը՝ հրէշ ու նենգ, աննախընթաց եւ մեծ տօնով՝ ցնծերգեցին — «Այսուհետեւ, եղբայր ենք մենք: Մենք ազատ ենք ու հաւասար: Կեցցէ՜, կեցցէ՜...»:

Լոկ բնազդին սպասարկուն, յաջորդ տարին, մոռցաւ ուխտը եւ յօշոտեց անտէր զոհը: Կիլիկիոյ դաշտն ու ջուրը կարմրեցան: Ու յագեցած, առժամաբար, ան քաշուեցաւ իր որջին մէջ եւ վեցամեայ դադար տուաւ գազանային ախորժակին:

Զոհը կրկին կազդուրուեցաւ: Ելաւ ոտքի: Ու լծուեցաւ աշխատանքի:

Տեսէք, ինչպէս, Հայաստանեայց արեգակը, ջերմութեան հետ, Հայոց համար, դարձեալ եռանդ, հաւատք ու սէր կը սերմանէ:

Ինչո՞ւ համար:

Որովհետեւ, Արմէնները կը մշակեն, կ'արտադրեն եւ կը կերտեն:

Որովհետեւ, Նայիրիի առաքինի ժառանգորդը, մեծ երկունքով, ահա նորէն կը գալարի:

Որովհետեւ, համակ երգ է ամենուրեք եւ ամէն ինչ, — արտ, այգեստան, պարտէզ ու դաշտ, արօր, գութան, մանգաղ ու կալ, ջաղացք, մառան, ժամ ու դպրոց եւ տպարան:

Որովհետեւ, Հայուն համար, բուն իսկ կեանքը՝ աշխատանքն է, եւ մանաւանդ, «վաստակն արդար»:

Սակայն, ինչո՞ւ երկարեցաւ միջնարարը: Մակաբոյծը պիտի կրնա՞ր դեռ համբերել առանց միսի եւ արիւնի:

Ու արդարեւ, ծոյլ Տմարդը շատ քաղցած էր եւ ծարաւցած: Որովհետեւ, խրախճանքը եղաւ անչափ, աննախընթաց եւ ինքնատիպ:

Հայաստանեայց կենսապարգեւ արեգակը, ահա, դարձեալ, խաւարեցաւ: Եւ լուսնկան ամպերուն տակ անհետացաւ:

Ինչո՞ւ համար:

Որովհետեւ, Արմէններուն աշխատանքը ընդհատուեցաւ: Ու վիժեցաւ մեծ երկունքը:

Որովհետեւ, շինականին անուշ քունը խանգարուեցաւ: Մշակներուն, մաճկալներուն, հնձուորներուն, հօտաղներուն, կոչնակներուն, զանգակներուն եւ գրիչին երգը լռեց:

Որովհետեւ, դաշտերուն մէջ, կանանչ խոտը կոնծեցաւ: Այգեստանին ողկոյզները չխոկացին: Հովը չօրրեց ատոք հասկը: Կոկոնները չխոկացին: Չորցան: Ամբարները պարպուեցան: Ու ծառերը, զուրկ պտուղէ, լացին իրենց խոր կսկիծէն:

Որովհետեւ, բուխերիկին ծուխը մեռաւ: Ու մարեցան շէն տուներու ճրագները: Օրրանին մէջ, ալ Հայկակը ճիչ չարձակեց: Ու սափորով հայ աղջիկը՝ պաղ աղբիւրին չմօտեցաւ:

Որովհետեւ, չարը իշխեց: Ծով տառապանք տարածուեցաւ: Դաշոյնները, կացինները եւ քարերը մահ սփռեցին:

Կոյր Անբանը ստեղծագործ ժողովուրդին կէսը կերաւ, ուտելէ վերջ, նախ եւ առաջ, ամբողջութեան իմացական սրբութիւնը: Խելագարը գիտցա՞ւ, գոնէ, որ ինքզինքը կերաւ այդպէս:

Իր իսկ ձեռքով, ինք փճացաւ: Թող ուրիշներ, յիմարաբար, շարունակեն անոր ճակտին իմաստութեան պսակ դնել՝ գործադրուած Մեծ Ոճիրին ծանրածանր մեղքին համար: Անքաւելի մեղքին համար:

Ահաւասիկ, դարձեալ գարուն:

Ժապաւէնը Հայաստանեայց մայր տաճարին պղպատ դուռնէն ներս կը մտնէ: Մեծ մոմերը կը պլպլան: Ու տաճարը կ'ընդարձակուի, կը խորանայ: Ժողովուրդին մնացորդը հոն կը լեցուի եւ երկիւղած կ'ունկնդրէ:

Զարհուրանքին տարեդարձն է: Հայ քահանան հոգեհանգիստ կը մրմնջէ ժողովուրդին նահատակուած միւս կէսին հաւաքական հոգւոյն համար: Դպրապետին մեղեդիին կը յաջորդեն արտասուաբեր շարականներ: Եւ բուրվառին ազնիւ խունկը կը պտտկի տխուր բոյրով:

Ապա, ահա, ժողովուրդին այս ողջ կէսը կը

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«Ցեղին Ձայնը»

(ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶԻ)

Արծուեբոյնի (Շ. Գարահիսար) դիւցազնամարտէն վերապրած հայորդի մը, դեռ երիտասարդ եւ օժտուած վիպողի ինքնատիպ տաղանդով, աշակերտն Օշականի, Պոլսոյ կեդր. վարժարանի մէջ: Աչքի առջեւ բերէք իր ապրած կեանքը, քիչ մը մեր բոլորիս կեանքը, Արհաւիրքի երկրէն մինչեւ օտար ափերը: Պատմուածքներու իր առաջին հատորը՝ «Ցեղին ձայն»ն է խմկալէս, արեան ճամբաներէն երկարաձգուած նոր աշխարհի բաւիղին մէջ :

Հիւթեղ ոճ մը ունի Արամ Հայկազ: Մռայլ ամպերուն մէջէն գիտէ ան մեր սիրտը հովացնել զուարթութեան կայծկլտումներով: Իր հեղինակը անկեղծ է, ինքնաբուխ, զերծ չարամտութենէ եւ խարանող շնականութենէ: Առաջին պատմուածքը՝ երկին խորագիրն իսկ, հարազատ պատկերացումն է Թրքական գիւղին, իր յուլութեամբ, ապիկարութեամբ եւ անյատակ տգիտութեամբ: Այդ միջավայրին մէջ, գողտրիկ Թրքուհի մը կը խռովէ իր սիրտը, բայց Վանայ շարժումին յաջողութեան արձագանգը զինքը կը վերադարձնէ իր ցեղին :

Աղեխարշ բան մը ունի իր երկրորդ պատմուածքը, հայ աղջկան մը հէքեաթը կեանքին, որ կը խաւարի դժբախտ ծննդաբերութեամբ մը :

Հոս եւս, երիտասարդ հեղինակը ճշգրտօրէն կուտայ մթնոլորտը, շրջապատի ապրումները եւ մանաւանդ Արեւի հեգնանքը, նետուած տխմար ամուսնի մը երեսին: Յետին բոպէներուն, քաջարի Հայուհին հաստատ կը մնայ իր հաւատքին վրայ, Թուրք հովիւին սիրտը փուլ կուգայ: («Յանուն Հօր»):

«Լի – Զինկ – Ըըն»ի մէջ, Արամ Հայկազ ձեռք կը զարնէ ամենադժուարին նիւթին: Գուցէ ձախողէր ան իր փորձին մէջ, եթէ մակերեսային կերպով մօտենար հարցին, բայց Օշականի աշակերտը մօտէն շփում ունեցած է չինացի լուացարարին հետ, խորապէս պրպտած, ուսումնասիրած է Երկնային կայսրութեան զաւակներուն փիլիսոփայութիւնը, առեղծուածային հոգին եւ մեզի երկնած է պատմուածք մը, որ ամէն տեսակէտով շահեկան է :

Դժնդակ եղած է հեղինակին կեանքը, ինչպէս մէկ ցամաքէն միւսը նետուած բոլոր աստանդական բազմութիւններունը: Բազմամբոխ քաղաքներուն մէջ, անստուգութիւն, անձկութիւն, հայրենի կարօտ, յոյսի կայծկլտումներ եւ սիրոյ յոյզեր, որոնք կ'անցնին հովի մը պէս: Ահա իր բնաբանները, մերթ սահմանուած իր անձին, բայց աւելի յաճախ իր շրջապատի այլացեղ տիպարներուն:

Բոլոր այս պատմուածքներուն մէջ,— երբեմն անհաւասար իրենց հիւսուածքով,— ամէնէն աւելի հիացումս գրաւած է «Լա Ռոզաները»: Իտալացի բազմածին ընտանիք մը, ժրաջան, աղմկայոյզ, զուարճալի բարքերով: Բացառիկ՝ իր տեսակին մէջ, տիպարներու հարազատ վերարտադրութեամբ, որ շուքի տակ կը ձգէ Սարոյեանի «Մեքսիկացիները»:

Երեւակայութեան հզօր թռիչք մըն է «Իմ Մահը», կեանքէն դէպի անդենականը, իսկ անկէ ալ վայրէջք դէպի երկիր: «Յառաջ» արդէն ձեզի հրամցուցած էր այս ինքնատիպ էջը, ուր մարդկային եսը յաւիտենականութեան առջեւ կը մերկանայ իր կեղծիքէն եւ մեզի կը ցուցադրուի զուարթ փիլիսոփայութեամբ մը :

Չարչարակոծ էակի մը ներքին տիեզերքն է որ կը բացուի «Հիւանդանոցին մէջ»: Տառապանքի այդ կայանէն, հեղինակը մեզ հաղորդակից կը դարձնէ իր յոյզերուն, զարմանալի հարազատութեամբ մը: Մերթ իր խոցուած հոգին սլաքներ կ'արձակէ հաւատքի փերեզակներուն, իր ապրումները սակայն կը խօսին մեզի, խորապէս կ'ալեկոծեն մեր սիրտը իրենց մարդկայնական անկեղծ զգացումներով:

Արամ Հայկազի երկը պատկերն է իր էութեան: Տառապանքը ազնուացուցած է իր հոգին: Ան միշտ կը մնայ գաւառի տղան, պարզ, համեստ, անսեթեւեթ: Երբեմն անխնամ է իր ոճը, զուրկ գեղագիտական մտահոգութիւններէ, բայց լեզուն քիչ մը ճաշակի եւ ըմբռնումի հարց է: «Ցեղին Ձայնը» իր ամբողջութեան մէջ գեղեցիկ է, համեղ, մեծ հաճոյքով կը կարդացուի մէկ ծայրէն միւսը:

Պանդուխտ կեանքի մը տառապանքին, կարօտին եւ անձկութիւններուն մէջէն, երիտասարդ հեղինակը մեր շրթներուն կը մատուցանէ յոյսի նեկտարը, որ մեզ կ'արբեցնէ մայր հայրենիքի հաւատքով :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Հետեւի քաղաքային :

Տաճարէն ետք, մահուան դուռը կը ճռնչէ եւ կ'երկարի լուռ հովիտ մը: Հովիտին հետ, եզերայրաբար, ահաւասիկ Եփրատ գետը,— զոյգ գերեզման՝ Տասնըհինգի Նահատակաց :

Վա՛ր ուրեմն՝ գլխարկները: Եւ հանեցէք կօշիկները: Մեր մեծագոյն սրբավայրին մուտքին հասանք :

Հովիտին մէջ, ոտքի վրայ՝ անթիւ անձինք՝ համր ու ճերմակ, առանց ձեւի, խոր դառնութեամբ եւ անսահման պայրոյթով լի :

Յանկարծ լոյս մը՝ հովիտին մէջ,—անմար Ոգին Տասնըհինգի մեռելներուն, լեզու կ'ըլլայ եւ ողջերուս կը բարբառի .

— Ահա, այսպէս, ամէն տարի, Ապրիլ ամսուն, դուք պիտի գաք Ուխտատեղիս: Զիս չմոռնաք: Եթէ մոռնաք, կը կորսուիք յաւիտեանս յաւիտենից: Հրաշագործ բարիքն եմ ես: Ինձմով միայն կրնաք տոկալ, կրնաք ապրիլ :

Մեր գոռ ձայնը, միահամուռ, Լոյս–Ոգիին պատասխանեց .

— Տարիներուն հզօր թափը պիտի ճգնի ջնջել դէմքդ: Ժամանակը եռանդագին պիտի գործէ: Սակայն, երբեք, մի՛ երկնչիր: Ամէն փախուստ կարելի է: Կարելի չէ քեզմէ փախչիլ: Ամէն տարի, Ապրիլ ամսուն, մենք պիտի գանք Ուխտատեղիդ, մեր միտքերը եւ սիրտերը քեզմով լեցուն :

Մենք պիտի գանք քեզի այցի՝ մինչեւ Օրը Արդար Լուծման :

ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ՊՈՒՏ՚Մ ԾԻԾԱՂ

ԻՐԱՒ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»

Ապրիլեան, « Համազգային սգատօն» որակուած ըլլալուն հակառակ, միշտ ալ կիսազգային եղած էր այս մեր Նահատակաց տօնը:

Այս տարի, Փարիզի մէջ գոնէ, համերաշխութիւն գոյացած է, ազգովին սգալու մեր այս նուիրական օրը, թէեւ, «համերաշխութիւն» բառը, իբրեւ տիրացուական եւ «յետադիմական», վտարուած է մեր բառաշարքէն:

Բայց, Հայոց եռահատուած եկեղեցիները, մէկտեղուած այս անգամ, — ուրիշ համերաշխութեան փաստ մըն ալ այս—սգատօնին համազգային գոյն էին տուած :

Յամայն ազգով, երեք կրօնական յարանուանութիւններով տօնեցինք մեր հազար- հազար նահատակներուն յիշատակը, որ ինկան Թուրք կացիններու տակ՝ քրիստոնեայ մեծազօր պետութիւններու բարեհաճ աչքախփումին շնորհիւ :

Տօնին կը նախագահէին երեք եկեղեցիներու Փարիզի կրօնապետները:

Իէնա սրահին բեմը, խճողուած չէր զանազան կազմակերպութիւններու «ընտրանի»ներով, որոնք, ուրիշ տարիներ, ձեւարձաններու պէս շարուած կ'ըլլային բեմին վրայ եւ ժողովուրդը կը ստիպուէր անոնց ասելիքները մտիկ ընելու:

Այս տարի, չկային կրքոտ բանախօսներ: Ոճիրը Թուրքին կռնակէն առնելով Հայուն վրայ բեռցնելու յանձնարարութիւնով եկած :

Երեք կրօնաւորները իրենց սեւ պարեգօտով կ'իշխէին բեմին:

Նոյնիսկ, Արշակ Զօպանեանի պէս անկողմնակալի մը բեմերեւումը, մերժումի հանդիպած էր ձախոտաններու կողմէ՝ գոնէ այսչափով մը, իրենց կոչումը եւ գոյութեան իրաւունքը արդարացնելու մտահոգութեամբ ...

Գեղարուեստական մասին մէջ, այս տարի ալ, « Հայր մեր»ն ու «Տէր ողորմեա»ն, կրկին եկեղեցիէն դուրս եկած եւ իրենց աթոռը գրաւած էին: Կը յուսանք, յառաջիկային հանգստեան կը կոչուին այս երկուքը եւ կամ «Սուրբ Աստուածով» մը եւ « Փառք ի բարձունս»ով մըն ալ ճոխացած կուգան բեմ ...

Աշխարհիկ երգերն ալ ճոխանալով՝ յառաջիկայ «Սգահանդէս»ները կը փոխակերպեն երգահանդէսի :

Կարելի չէ՞ր, «Ո՛վ Գերահրաշ ծաղիկ»ի պէս շարականը փոխարինել, հոգեհանգստեան յարմար շարականով մը՝ եթէ անպայման շարական պիտի երգուէր :

Չէ՞նք կրնար, այս ազգային յիշատակի մեծ տօնին իր կատարեալ իմաստը տալ : Լրջացնել զայն՝ փոխանակ տժգոյն յայտագրով մը հրապարակ գալու:

Օժտել, երաժշտական – բանաստեղծական քանի մը հոյակապ կտորներով եւ բարձրաճաշ ու վեհիմաստ ոգեկոչումով մը :

Բեմայարդարումն ալ պէտք է յարմարի օրուան իմաստին:

Գեղեցիկ էր, Ա. Պարթեւեանի, «Յառաջ»ի մէջ տուած յուշագրութիւնը՝ Պոլսոյ մէջ կատարուած առաջին սգահանդէսին, բացառելով «Տէր ողորմեան»:

Այս տարուան բեմախօսները, բոլորն ալ կրօնաւորներ՝ խօսեցան առանց աւելորդ կիրքի եւ ուռուցիկ ոճի :

Նիւ Եորքի առաջնորդը, Տիրան եպիսկ. ճիշդ օրին հասաւ Փարիզ: Իր խօսքերը, համերաշխութեան եւ իրերահասկացողութեան շուրջ դարձան: Անշուշտ, ի նախապատրաստութիւն Հիւս. Ամերիկայի մէջ Լուսաւորչական եւ Ղեւոնդական Հայերու միջեւ սկսելիք հասկացողութեան ձեռնարկին եւ Նիւ Եորքի մէջ կառուցուելիք «Ս. Համերաշխութեան եկեղեցիին» ...

Կիրակի օր, մեր երկու սրբազանները, կ'երեւայ աճապարանքով մը մոռցեր էին հանել եկեղեցիի յատուկ իրենց վեղարները եւ փարիզեան աշխարհիկ բեմին վրայ բազմած էին այդ գլխանոցով, հետաքրքրութիւնը արթնցնելով մանաւանդ օտարներուն :

Դժբախտաբար ստիպուած ենք, գոնէ Եւրոպայի մէջ, վանական ձեւերն ու սովորութիւնները պատշաճութեան դարակին մէջ դնել, ինչպէս կ'ընեն այսօր բոլոր եկեղեցականները՝ իրենց տարազափոխութիւնովը :

Ինչո՞ւ — հարցուց քովէս մէկը, շնորհակալութիւն կը յայտնէ նախագահ Սրբազանը ներկաներուն: Միթէ՞ ինքն է միայն սգակիրը, իսկ մենք յուղարկաւորնե՞ր ենք ...

— Իրաւունքով, պատասխանեցի, ինքն է սըգաւորը իր սեւ սքեմով եւ օրուան պատշաճ կեցուածքով: Մինչդեռ ժողովուրդը խինդ ու ծիծաղով եւ հազիւ զսպուած ծափահարելու մարմաջով՝ չի նմանիր սգակիրի ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

— Ի հարկէ, առանց տատանելու, առանց երկար մտածելու կ'ընդունէ վերջին պայմանը: Հասկանալի է թէ ինչու :

Մարդու համար մի օրուայ կեանքն էլ մեծ գին ունի ...

Այո, հզօր փաստեր ունէր ապրելու ցանկութիւնը :

Նա դէմ էր Մանասին, որովհետեւ աշխարհի իշխան էր եւ տիրաբար քարոզում էր թէ կեանքը կեանք է՝ թէկուզ առանց շապիկի, թէկուզ քաղցած, ամօթահար, վիզը ճկած: Կար, ճիշդ է, եւ մի այլ փոքրիկ բան, որ այդ իշխանի թշնամին էր:

Նա սրտի մի նեղ ու աննշան խորշն էր, այնտեղ էր Մելիք Հիւսէյնի վերջին ձայնը, այնտեղ ընկնում էր նրա հայեացքը միւս աշխարհից :

Չէր կարելի ասել թէ փոքրիկ խորշը բոլորովին մոռացութեան էր մատնուած: Նա դեռ թըրթռում էր, բայց մեղմ, համեստ ու հեզ էր:

Կոյս Հեղինէն նրա մէջ կաթեցրել էր ցուրտ ջուր եւ նա այլեւս չէր տաքանում, իսկ Սիւլէյման բէկը վաւերացրել էր կոյսի գործը :

Եւ այդպէս լաւ էր, լաւ էր յետաձգելը, լաւ էր մի աւելորդ օր եւս անցկացնել այս աշխարհում :

Ահա վերջացաւ մի այդպիսի օր: Ընտանիքը հանդարտ վերջացնում էր ընթրիքը: Սեղանի վրայ տիրում էր խորին լռութիւն :

Այս երեկոյ ամէնքը համակուած էին մի տխրութեամբ :

Աննա խաթունը չէր խօսում, համարեա ուշադրութիւն չէր դարձնում իր մօտ նստածների վրայ, դա դեռ հասկանալի էր, որովհետեւ ո՞վ էր նրա չափ մտածում :

Բայց ի՞նչ էր լսել Գայիանէն, միթէ՞ նրան էլ յուզում էին մօր մտքերը: Մէհրին ոչինչ չէր հասկանում նրա թախծալի դէմքից, անշարժ շրթունքներից եւ հարցական հայեացքներ էր ուղղում թէ նրան եւ թէ մօրը, բայց ոչ մէկն էլ չէր պատասխանում այդ հարցումներին :

Պառաւի կողքին կուչ էր եկել Յովսէփը: Անկարելի էր ասել, թէ սա այժմ միւսներից է վերցրել իր անտարբեր, տխրագին տրամադրութիւնը : Ընդհակառակն, ուղիղ կը լինէր ենթադրել, որ միւսներն են այս անգամ համակերպուել նրա հոգեկան անփոփոխ դրութեան :

Միայն Շահնազարն էր, որ դարձեալ անհանգիստ էր ու չար: Նա խառնում էր սփռոցի վրայ դրած իրերը, պահանջում էր մեծ բաժին, չարչարում էր իր մեծ եղբօրը, չթողնելով որ նա ուտէ այն, ինչ ինքը չէր ցանկանում: Այդ բոլոր քմահաճութիւնները կատարւում էին անխափան: Ոչ ոք սիրտ չունէր նրա հետ խօսելու, նրան խրատելու:

ԼԵՕ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Դչ. օր :

ուրի զինական արժանիքները, չեշտած է թէ անկարելի էր պաշտօնի վրայ պահել զինքը, քանի որ առանց վերապահութեան կ'ընդունէր համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովին որոշումները :

★ Համայնավարները հազարաւոր թռուցիկներ տպած են, բողոքելու համար այս պաշտօնանկութեան դէմ : Թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ կասկածելիներ ալ պիտի արձակուին, ապահովելու համար ազգ. պաշտպանութիւնը, միեւնոյն ատեն վստահութիւն ներշնչելով Մ. Նահանգներուն :

Այս առթիւ կ'ըսեն թէ 1939ին, երբ պատերազմը պայթեցաւ, Ժոլիօ – Քիւրի հիւլէական հետազօտութիւններ կը կատարէր ծանր ջուրի վրայ: Երբ Գերմանները Ֆրանսա մտան 1940 Յունիսին, յաջողեցաւ Անգլիա փոխադրել ծանր ջուրի ամբողջ պաշարը, ինչ որ մեծ արժէք ունէր Դաշնակիցներուն համար: Գերմանները գրաւեցին իր աշխատանոցը, բայց ինք մերժեց կատարել որ է գործ որ կրնար գործածուիլ պատերազմի համար եւ գոհացաւ տեսական հետազօտութիւններով :

★ Հիւլէական հետազօտութեանց յանձնախումբին անդամներէն 13 երէց մասնագէտներ բողոքեցին պաշտօնանկութեան դէմ, իրենց կատարեալ վստահութիւնը յայտնելով Ժոլիօ – Քիւրիի եւ զինել տալով թէ ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ տրուած որոշումը: Ոչ – համայնավար հոսանքները, արմատական, ընկերվարական կամ չափաւոր, համաձայն են տրուած որոշման եւ կը սպասեն որ ուրիշ կասկածելիներ ալ արձակուին:

Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», ուժգնօրէն բողոքելով տրուած որոշման դէմ, կը յայտարարէ երէկուան խմբագրականով. — «Այս պաշտօնանկութիւնը քայլ մըն է դէպի պատերազմ, դէպի օգտագործումը հիւլէական զէնքին՝ աշխարհակալ աւազակներու կողմէ»:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ձախակողմեան Թուտեհ կուսակցութեան անդամներէն 60 հոգի ձերբակալուեցան: Սպահանի, Ապատանի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը մարտ 30 թուակիր նամակով մը, որ ուղղուած է արտաքին նախարարին, կը խոստովանի թէ ազգայնական տարրերը աւելի գործօն դարձած են, զինուորական վարչութեան ջնջումէն ի վեր :

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՍՏԸ օրական 150 ֆրանքէն բարձրացաւ 210 ֆրանքի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան եւ առողջապահութեան: Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՊՐԻԼ, թիւ 112: Բովանդակութիւն.— Թոյնը պատմութեան մէջ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ.— Երիկամները հիւանդ են ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ.— Ճաղատութիւնը կը դարմանուի՞ ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ.— Դաշտանի խանգարումները ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ.— Ջղացաւերը եւ իրենց դարմանը ՏՈՔԹ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ.— Մեխ ջուր Փրօֆ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ. — Թուքը... դեղ ՏՈՔԹ. ԼՈՔՄԱՆ.— Պատմ. բժշկութեան ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ.— Գովք Երեւանի Ս. ՅՈՎՆԱԹԱՆ.— Փարիզի ջուրը ՔԱՂՀԱՆ.— Հայաստանի ձգախէժը Փրօֆ. ՂԱՄԲԱՐԵԱՆ :

Մայիսի թիւը նուիրուած է Կապոյտ Խաչի 40ամեակին :

Բաժնեգինը տարեկան 600 ֆրանք:

★

ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ամսաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Գ. տարի թիւ 34 (Փետր.–Ապրիլ): Կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն, ամբողջովին նուիրուած 1915 Ապրիլ 11–24ի: Գին 30 ֆրանք: Տարեկան բաժնեգին 350 ֆրանք :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին : Նախաձեռնութեամբ Լիոնի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԵԱՑ միութեան, հովանաւորութեամբ «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի: Քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահը, 8, Passage Coste, (Cours Lafayetteի սկիզբը) :

Կը նախագահէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը բեմադրուի զաւեշտ մը՝ ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ Է:

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11.45ին, Dôme des Invalidesի, Saint Louis զինուորական եկեղեցւոյ մէջ:

ԱՅՑ ԴԷՊԻ ՓԷՌ ԼԱՇԷԶ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն այց մը կազմակերպած է այսօր կէր. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ եւ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ շիրիմներուն, ծաղկեպսակներով:

Խօսք կ'առնեն ընկերներ :

Ժամադրավայր metro Gambetta ժամը 3ին:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները :

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին, այս կիրակի ժամը 2.30էն սկսեալ, 45 rue de la Défense :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Օր. Սեդա Շահպազեանի եւ Պ. Մկրտիչ Հացագործեանի ամուսնութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Նշան Շահպազեան նուիրեցին 3000 ֆր., Տոքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեան հազար, Տէր եւ Տիկին Կ. Շալճեան հազար, Պ. Մ. Հացագործեան հազար, եւ Տէր եւ Տիկին Ե. Շահպազեան հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեփունջի: Այս գումարին երեք հազարը յատկացուած է Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին, իսկ 4000ը Յառաջի տարածման ֆոնտին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Գարեգին Փափազեանի (Կլէրմոն Ֆէրրան) որ 4 Փետրուարի մեր հանդէսէն խանդավառուելով, երկու հազար ֆրանք նուիրած էր մեր վարչութեան, իսկ վերադարձին Կլէրմոն Ֆէրանի մեր հայրենակիցներէն 6400 ֆրանքի գումար մը եւս հանգանակելով մեզի ուղարկած է: Նուիրատուներու ցանկը.— Տիկին . Թիւթիւնճեան 2000, Տիկ. Ծ. Աղասեան հազար, Տիկիններ Տ. Մօրճիքեան, Ս. Պաղտասարեան, Մ. Ակոբեան, Մ. Թորլասեան, Զ. Ալթունեան, Մ. Պաղեան, Մ. Ռափայէլեան, Է. Պէճէնեան 500ական ֆրանք, Տիկին Ֆ. Յակոբեան 400 ֆրանք, Պ. Պօղոս Կըլըճեան իր տիկնոջ մահուան քառասունքին առթիւ հազար ֆրանք : Գումար 8400 ֆրանք :

ՁԱՏԿԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի մրցումներէ վերջ Ալֆորվիլի մէջ տրուած հացկերոյթին առթիւ, («Յառաջ»ի 15 Ապրիլ) սրճարանապետ Պ. Փիլիպպոս Անդրանիկեան կը խնդրէ ճշդել թէ մարզիկները իրենք վճարած են ծախքը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ եւ Սարսէլի «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով :

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Patronage Laïqueի սրահը, Place d'Europe: Կը խօսի ընկեր ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ: Նիւթ՝ «Յեղափոխական շարժման շարժառիթները»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ այս երկուշաբթիի հաւաքոյթը յետաձգուած է յաջորդին, Մայիս 1ի արձակուրդին առթիւ :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

35րդ տարեդարձը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներու Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ կուսակցութեանց եւ ազգ. միութեանց :

Կը խօսին Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս երկուշաբթի Մայիս 1, ժամը 13ին, Poterne des Peupliers U.S.Arménienne, C.S.N. 13րդի դէմ կրտսերները պահեստի եւ առաջին : Հաւաքուիլ մէթրօ Փորթ տ'Իթալի :